श्री जिनवराय नमः

श्री

જૈનાગમ કથા કોષ

લેખક અને પ્રકાશક

જીવનલાલ છગનલાલ સંઘવી

પંચભાઈની પોળ–અમદાવાદ

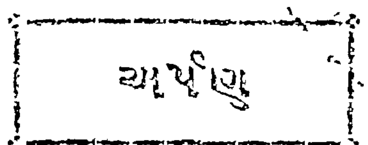
કિંમત સવા રૂપીઓ

संबुज्झह ! किं न बुज्झह ? संबोही खलु पेच्च दुल्लहा ।
णो हूवणमंति राइओ, नो सुलहं पुणरावि जीवियं ॥

જાગો ! તમે કેમ સમજતા નથી ? પાછળથી બોધીબીજની પ્રાપ્તિ થવી મુશ્કેલ છે. કારણકે જેમ વીતી ગયેલી રાત્રિઓ પાછી આવતી નથી તેમ આ જીવન (મનુષ્યભવ) ફરીથી સહેલાઈથી મળી શકતુ નથી.

—શ્રી સૂત્રકૃતાંગ સૂત્ર

મુદ્રક :
મણિલાલ છગનલાલ શાહ
ધી વીરવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ
રતનપોળ, સાગરની ખડકી
અમદાવાદ

અર્પણ

શ્રીયુત સ્વધર્મનિષ્ઠ

ર. રા. નેમચંદભાઈ ઠાકરશી શાહ.

ચોટીલા

મુરબ્બીશ્રી !

જૈન આગમમાંથી તારવેલા જૈન મહાપુરુષો અને સન્નારીઓના જીવનચરિત્રોનો આ સંગ્રહ-ગ્રન્થ કોને અર્પણ કરવો, એ વિકટ પ્રશ્નનો ઉત્તર મેળવવાની વિચારમાળા દરમ્યાન મને આપનો પરિચય થયો એ પરિચય દ્વારા હું જાણી શક્યો, કે આપનો જૈન ધર્મ પ્રત્યે અવિરત્ પ્રેમ છે. જૈન સાહિત્યકારોને ઉત્તેજન આપી જૈન સાહિત્ય વિકાસમાન થયેલુ જોવાના આપ સુંદર મનોરથો સેવો છો, એટલુ જ નહિ પણ સમય સમય પર આપ સાહિત્યકારોને ઉત્તેજન આપી સક્રિય સાથ આપો છો

વળી આપ વ્યાપાર્થે કલકત્તા જેવા દૂરના ક્ષેત્રમા વસતા હોવા છતા, આપ આપનુ ધાર્મિક નિત્યકર્તવ્ય–સામાયિક, પ્રભુસ્મરણાદિ અસ્ખલિતપણે બજાવ્યે જાવ છો, તેમજ આપ કલકત્તાના સ્થા. જૈન સંઘમા હમેશા આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ ભગવાન મહાવીરના શાસનરક્ષણમાં સુંદર ફાળો આપી રહ્યા છો. એ વગેરે આપના ઉદાર અને પ્રશંસનીય કાર્યોથી આકર્ષાઈને "જૈનાગમ કથાકોષ" નામનુ આ પુસ્તક હું આપને પ્રેમપૂર્વક અર્પણ કરી કૃતાર્થ થાઉં છું

અર્પણ

શ્રીયુત સ્વધર્મનિષ્ટ

રા. રા નેમચદભાઇ ઠાકરશી શાહ.

ચોટીલા.

મુરબ્બીશ્રી !

જૈન આગમમાથી તારવેલા જૈન મહાપુરુષો અને સન્નારીઓના જીવનચરિત્રોનો આ સગ્રહ–ગ્રન્થ કોને અર્પણ કરવો, એ વિકટ પ્રશ્નનો ઉત્તર મેળવવાની વિચારમાળા દરમ્યાન મ્હને આપનો પરિચય થયો એ પરિચય દ્વારા હું જાણી શકયો, કે આપનો જૈન ધર્મ પ્રત્યે અવિરત્ પ્રેમ છે. જૈન સાહિત્યકારોને ઉત્તેજન આપી જૈન સાહિત્ય વિકાસમાન થયેલું જોવાના આપ સુદર મનોરથો સેવો છો, એટલુ જ નહિ પણ સમય સમય પર આપ સાહિત્યકારોને ઉત્તેજન આપી સક્રિય સાથ આપો છો

વળી આપ ધધાર્થે કલકત્તા જેવા દૂરના ક્ષેત્રમા વસતા હોવા છતા, આપ આપનુ ધાર્મિક નિત્યકર્તવ્ય–સામાયિક, પ્રભુસ્મરણાદિ અસ્ખલિતપણે બજાવ્યે જાવ છો, તેમજ આપ કલકત્તાના સ્થા. જૈન સઘમા હમેશાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ ભગવાન મહાવીરના શાસનરક્ષણમા સુંદર ફાળો આપી રહ્યા છો. એ વગેરે આપના ઉદાર અને પ્રશંસનીય કાર્યોથી આકર્ષાઈને “જૈનાગમ કથાકોષ” નામનુ આ પુસ્તક હું આપને પ્રેમપૂર્વક અર્પણ કરી કૃતાર્થ થાઉ છુ.

—જીવનલાલ.

સ્વ. હીરાચંદભાઈ ઠાકરશી શાહનો
ટુંક જીવન પરિચય

ચોટીલા (કાઠીયાવાડ) ના સ્થા. જૈન સમાજમા એક યશસ્વી, ધાર્મિક અને પ્રેરણાત્મક જીવન વિતાવી જનાર સ્વ શ્રી હીરાચદભાઈ ઠાકરશી શાહનો જીવન પરિચય આ ધાર્મિક કથાનકવાળા પુસ્તકમાં આપતા અમોને વણોજ આનંદ થાય છે. આપણે આપણાં પૂર્વજોના રસાત્મક ધામિક જીવન વૃત્તાતો વાચીએ, તે સાથે આધુનિક યુગના કો' વીરલાઓ પણ એ મહાપુરુષોના જીવનમાથી પ્રેરણાની મીઠી સુવાસ લઈ, પોતાનુ જીવન સુવાસિત બનાવી શકે છે, એ જાણવા માટે જો આપણે ઉત્સુક્ત થઈએ તો, પ્રાચીન અર્વાચીન ચિત્રોના મેળથી આપણને વધારે પ્રેરણા મળે એ સ્વાભાવિક છે.

ચોટીલામા શ્રી ઠાકરશી મોતીચદનુ કુટુંબ જાણીતુ છે શ્રી. હીરાચંદભાઈ, ગયચદભાઈ અને નેમચદભાઈ એ તેમના સુપુત્રો છે. જેમાના શ્રી રાયચદભાઈ હાલ ચોટીલામાં અને શ્રી નેમચંદભાઈ કલકત્તામા કાપડનો ધિકતો વ્યાપાર કરી રહ્યા છે તે સાથે આ બને સજ્જનો ધર્મકાર્યમા પોતાનો યથાશકય સુદર ફાળો આપી રહ્યા છે.

સૌથી મોટા શ્રી હીરાચદભાઈ હતા, તેમનો જન્મ સં. ૧૯૪૬ ના ફાગણ સુદ ૧૩ ના રોજ ચોટીલામા થયો હતો તેમના માતુશ્રી મોઘીબાઈ હાલ હયાત છે વૃદ્ધ ઉમર છતા તેમની ધાર્મિક ભાવનાઓ અતિ પ્રશસનીય છે. તેમના પિતાશ્રી પણ ધર્મસસ્કાર અને ધાર્મિક ઉચ્ચ વિચારોથી દિપ્ત હતા આમ માતાપિતાના સુસસ્કારો પુત્રમા ઉતરે, એ સહજ ક્રમાનુસાર સદ્દગત હીરાચદભાઈમાં પણ ધાર્મિક સંસ્કારો સારી રીતે વિકાસ પામ્યા હતાં.

ધર્મભાવનાની સાથે તેમનામા ધધાની સાહસિકતા પણ ઘણી સારી હતી. ગુજરાતી અભ્યાસ પૂરો કરી તેઓ ચોટીલાની પોતાની કાપડની દુકાનમાં જોડાયા, અને ધીરે ધીરે તે વ્યવસાયને સારી રીતે ખીલવ્યો; એટલું જ નહિ પણ તેમણે વડિલ બન્ધુ તરિકેની પોતાની ફરજ અદા

કરતા, પોતાના બને ભાઈઓને પણ દુકાનમા પોતાના હાથ નીચે રાખી હોશિયાર બનાવ્યા.

સં ૧૯૭૯ ની સાલમા ધંધાના વધુ વિકાસાર્થે તેઓ કલકત્તા ગયા. જ્યા તેમણે પોતાની ઉદારતા, પ્રામાણિકતા અને સાહસિકતા વડે કાપડની દુકાન સારી રીતે જમાવી.

માત્ર ધંધામાંજ આગળ વધી પૈસા પ્રાપ્ત કરવા, એવો એકજ માત્ર ઉદ્દેશ તેઓનો ન હતો પોતાના ગરીબ સ્વધર્મી બંધુઓને આર્થિક મદદ, કેળવણીમા સહાય વગેરે ગુપ્તદાન પણ તેઓ કરતા, હમેશા પ્રાતઃકાળે સામાયકવ્રત કરવુ, ફુરસદના વખતે ધાર્મિક વાચનનુ અધ્યયન કરવુ, ધાર્મિક સાહિત્ય તથા જીવદયાદિ શુભ કાર્યોમા યથાશક્તિ ફાળો આપવો, સાધુસતની વૈયાવચ્ચ–સેવાભક્તિ કરવી, વગેરે પવિત્ર જીવન ગાળવા માટે કરવા યોગ્ય કાર્યો કરીને તેઓ સતોષ પામતા ટુકમા તેમના જીવનના છેલ્લાં દશ વર્ષો વ્યવહારિક પ્રવૃત્તિ કરતા ધાર્મિક પ્રવૃત્તિમા વધારે ગયા હતા, એમ કહીએ તો તેમા લેશ પણ અતિશયોક્તિ નથી.

સાધારણ સ્થિતિમાથી આગળ વધ્યા, ત્યારે તેમને ધાર્મિક કાર્યોમાં જરા વધારે ઉદારતાથી બે પૈસા ખર્ચવાની ઇચ્છા થઈ અને ચોટીલામા ધાર્મિક અને કેળવણી વિષયક કાર્યોમા યત્કિંચિત્ મદદ આપવાની પોતાની ઇચ્છા તેમણે પોતાના ભાઈઓને જણાવી. બને ભાઈઓએ તેમની આ ઇચ્છા સહર્ષ વધાવી લીધી. પણ 'ધાર્યું ધણીનુ થાય' એ નિયમ મુજબ હીરાચદભાઈ ન્હોતા જાણતા કે માત્ર ૪૬ વર્ષની ઉમરે મારે એકાએક આ જગતમાથી વિદાય લેવી પડશે, તેઓ ન્હોતા જાણુતા કે મ્હારા સ્વહસ્તે ન્હાની સરખી સખાવત કરી હુ સતોષ મેળવી શકીશ કે કેમ ?

સં. ૧૯૯૨ ની સાલ ચાલતી હતી. એ વખતે હીરાચદભાઈ કલકત્તામા હતા. તે વખતે તેઓ સહજ બિમાર પડચા આ બિમારી પણ એવી ન હતી, કે જે જીવલેણ નીવડે. પણ હીરાચદભાઈ માટે તો 'આદર્યા અધુરા રહે, ને હરિ કરે સો હોય' એવુજ કાંઈ નિર્માણ થયુ હતુ, તેથી તેઓ એજ અરસામા સં ૧૯૯૨ના

ફાગણ શુદ ૨ ને દિવસે બપોરના એક વાગે એકાએક આ ફાની દુનિયાનો ત્યાગ કરી ગયા

તેમની ધારણાઓ ભલે તે વખતે અધુરી રહી, પણ તેમની પ્રેરણાઓ અધુરી રહેવા સરજાઈ ન હતી. એટલે તેમના બંધુઓ અને પુત્રોએ મળી તેમની એ ઇચ્છા તેમના મૃત્યુબાદ પૂર્ણ કરી. તેના ફળ સ્વરૂપે તેમના બંધુઓએ ચોટીલાની કન્યાશાળામા પોતાના માતુશ્રીના નામથી "શ્રી મોઘીબાઇ રૂમ" બધાવી આપ્યો છે, તેમજ ત્યાના સ્થા૦ જૈન ઉપાશ્રયમા રૂા ૩૦૦૦) ના ખર્ચે ઉપરનો માળ બધાવ્યો છે, ઉપરાત સદ્દગતના પુણ્ય—સ્મરણાર્થે તેઓ ધાર્મિક પારમાર્થિક કાર્યોમા યતકિંચિત્ ખરચ્યે જાય છે, એ ખરેખર પ્રશમનીય છે

શ્રી રાયચદભાઈ અને નેમચદભાઈ બહોળુ સસ્કારમયી કુટુબ ધરાવે છે તેઓ પણ પોતાનુ જીવન પ્રમાણિકપણે વીતાવી, પોતાની ધર્મ અને સમાજ પ્રત્યેની ફરજો બજાવ્યે જાય છે

મર્હુમ હીરાચંદભાઈ પોતાની પાછળ ભાઈ કેશવલાલ, ચપકલાલ, ધીરજલાલ, બાબુલાલ વગેરે ચાર પુત્રો અને બે પુત્રીઓ વગેરેનુ બહોળુ કુટુંબ મૂકતા ગયા છે, જેઓ બધા સસ્કારી છે. તેમાના ભાઈ કેશવલાલ તથા ચંપકલાલ કલકત્તા ખાતે ધધામાં જોડાયલા છે, અને તેઓ પણ યતકિંચિત ધાર્મિક ફરજો બજાવે છે.

આમ આખા સંસ્કારાત્મક સમૃદ્ધ કુટુંબનો પરિચય આપ્યા પછી ઇચ્છીએ કે સદ્દગત હીરાચંદભાઈ પોતાના ઉજ્જવળ ધાર્મિક જીવનની જે સુવાસ પોતાના જીવનમાં મૂકી ગયા અને જે પ્રેરણા તેમણે તેમના કુટુબી જનોને આપી, તે ધાર્મિક પ્રેરણામાં તેમના કુટુંબીજનો ઉત્તરોત્તર અભિવૃદ્ધિ કરી, જૈન ધર્મને દીપાવી, આત્મોદ્ધારના સત્કાર્યો કરે અને આપણે પણ સદ્દગતના ધર્મમય રંગી અને પ્રમાણિક જીવનનું અનુકરણ કરી, ધાર્મિક રસાત્મક જીવન ગાળીએ, એજ અભ્યર્થના ! ૐ શાંતિ

—જીવનલાલ.

પ્રસ્તાવના.

આજથી બરાબર પાચ વર્ષ પહેલા મ્હારા તરફથી જૈન સિદ્ધાન્તની વાર્તાઓ ભા ૧ લો બહાર પડેલો, જેમાં જૈનાગમમા આવેલી ૬૮ ટુક વાર્તાઓનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો હતો અને એ અલ્પ પ્રયાસથી પંણ જણાયુ હતુ કે જનરુચિ ભ. મહાવીરના શ્રીમુખે ઉચ્ચારાયલી વાણીનુ રહસ્ય જાણવા કેટલી આતુર છે, અને તેની વધુ પ્રતીતિ તો ત્યારે જ થઇ કે ઉપર્યુક્ત પુસ્તક ખલાસ થતાં હજુયે તેની માગણી ચાલુ જ છે. આ દરમ્યાન ધર્મજીજ્ઞાસુ એવા એક વર્ગ તરફથી એક એવા પ્રકારની માગણી થતી કે જૈનાગમમા આવેલો સમસ્ત કથા વિભાગ જનતાની જાણ માટે પ્રકટ કરવામા આવે, તો ઘણો જ લાભ થાય તેમ છે, એટલુ જ નહિ પણ ઘણાઓ સાધુ વદણા વાચે છે, મુખપાઠ બોલે છે, પરન્તુ તેમાં દર્શાવેલા મહાન આત્માઓની નામાવલી સિવાય, ત્હેમનાં અપૂર્વ, ધાર્મિક અને બોધપ્રદ ચરિત્રની લેશપણ માહીતિ હોતી નથી. આથી આ પ્રકારનો જનતાનો વિચાર સ્વપરહિતાર્થે મ્હને ખૂબજ ઉપયોગી લાગ્યો, અને અનુકુળ સયોગો અને સમય પર આ જાતનો પ્રયાસ કરવાનો મે નિર્ણય કર્યો

એવા સમયમા વીસલપુરવાળા આપણા એક સ્વધર્મીબન્ધુ શ્રી નગીનદાસ હઠીશગ શાહ (પેન્શનર મહેતાજી) દ્વારા જાણવામા આવ્યું કે તેઓએ આ જાતનો પ્રયાસ કર્યો છે, અને સમસ્ત આગમ તપાસી તેમાથી તેઓએ મહાપુરૂષો અને સતીઓના ટુક ચરિત્રોની તારવણી કરી છે એ હસ્તલિખિત નોધ તપાસતાં તેમા મને ઘણી ઉણુપ લાગી, ચરિત્રો અધુરા તથા ભાષાશુદ્ધિની જરૂરિયાતવાળાં જણાયા. આ બધા પ્રકારની ત્રુટિઓ દૂર કરી, સાધારણ રીતે સમજી શકાય, જનતા આગમના કથા સાહિત્યને જાણી શકે, અને સમાજમા એક સુદર ગ્રથ તૈયાર થઇ શકે તેવું હોય તો શ્રી. માસ્તર સાહેબે તેમનો પ્રયાસ લેખે લાગે, ઉપકારક બને એ

ફાગણ શુદ ૨ ને દિવસે બપોરના એક વાગે એકાએક આ ફાની દુનિયાનો ત્યાગ કરી ગયા

તેમની ધારણાઓ ભલે તે વખતે અધુરી રહી, પણ તેમની પ્રેરણાઓ અધુરી રહેવા સરજાઈ ન હતી. એટલે તેમના બંધુઓ અને પુત્રોએ મળી તેમની એ ઇચ્છા તેમના મૃત્યુબાદ પૂર્ણ કરી. તેના ફળ સ્વરૂપે તેમના બંધુઓએ ચોટીલાની કન્યાશાળામાં પોતાના માતુશ્રીના નામથી "શ્રી મોઘીબાઇ રૂમ" બંધાવી આપ્યો છે, તેમજ ત્યાના સ્થા૦ જૈન ઉપાશ્રયમાં રૂા ૩૦૦૦) ના ખર્ચે ઉપરનો માળ બંધાવ્યો છે, ઉપરાત સદ્‌ગતના પુણ્ય—સ્મરણાર્થે તેઓ ધાર્મિક પારમાર્થિક કાર્યોમા યત્કિંચિત્ ખરચ્યે જાય છે, એ ખરેખર પ્રશસનીય છે

શ્રી રાયચદભાઈ અને નેમચદભાઈ બહોળું સસ્કારમયી કુટુબ ધરાવે છે. તેઓ પણ પોતાનુ જીવન પ્રમાણિકપણે વીતાવી, પોતાની ધર્મ અને સમાજ પ્રત્યેની ફરજો બજાવ્યે જાય છે

મહુંમ હીરાચંદભાઈ પોતાની પાછળ ભાઈ કેશવલાલ, ચપકલાલ, ધીરજલાલ, બાબુલાલ વગેરે ચાર પુત્રો અને બે પુત્રીઓ વગેરેનુ બહોળુ કુટુંબ મૂકતા ગયા છે, જેઓ બધા સસ્કારી છે. તેમાંના ભાઇ કેશવલાલ તથા ચંપકલાલ કલકત્તા ખાતે ધધામા જોડાયલા છે, અને તેઓ પણ યત્કિચિત ધાર્મિક ફરજો બજાવે છે.

આમ આખા સંસ્કારાત્મક સમૃદ્ધ કુટુંબનો પરિચય આપ્યા પછી ઇચ્છીએ કે મહ્‌ગત હીરાચંદભાઈ પોતાના ઉજ્જવળ ધાર્મિક જીવનની જે સુવાસ પોતાના જીવનમા મૂકી ગયા અને જે પ્રેરણા તેમણે તેમના કુટુબી જનોને આપી, તે ધાર્મિક પ્રેરણામાં તેમના કુટુંબીજનો ઉત્તરોત્તર અભિવૃદ્ધિ કરી, જૈન ધર્મને દીપાવી, શાસનોદ્ધારના સત્કાર્યો કરે અને આપણે પણ સદ્‌ગતના ધર્મમય સરળ અને પ્રમાણિક જીવનનુ અનુકરણ કરી, ધાર્મિક રસાત્મક જીવન ગાળીએ, એજ અભ્યર્થના ! ૐ શાતિ

—જીવનલાલ.

પ્રસ્તાવના.

આજથી બરોબર પાચ વર્ષ પહેલા મ્હારા તરફથી જૈન સિદ્ધાન્તની વાર્તાઓ ભા. ૧ લો બહાર પડેલો, જેમાં જૈનાગમમા આવેલી ૬૮ ટુક વાર્તાઓનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો હતો અને એ અલ્પ પ્રયાસથી પણ જણાયુ હતુ કે જનરુચિ ભ. મહાવીરના શ્રીમુખે ઉચ્ચારાયલી વાણીનુ રહસ્ય જાણવા કેટલી આતુર છે, અને તેની વધુ પ્રતીતિ તો ત્યારે જ થઇ કે ઉપર્યુક્ત પુસ્તક ખલાસ થતા હજુયે તેની માગણી ચાલુ જ છે. આ દરમ્યાન ધર્મજીજ્ઞાસુ એવા એક વર્ગ તરફથી એક એવા પ્રકારની માગણી થતી કે જૈનાગમમાં આવેલો સમસ્ત કથા વિભાગ જનતાની જાણ માટે પ્રકટ કરવામા આવે, તો ઘણો જ લાભ થાય તેમ છે, એટલુ જ નહિ પણ ઘણાઓ સાધુ વદણા વાચે છે, મુખપાઠ બોલે છે, પરન્તુ તેમા દર્શાવેલા મહાન આત્માઓની નામાવલી સિવાય, ત્હેમના અપૂર્વ, ધાર્મિક અને બોધપ્રદ ચરિત્રની લેશપણ માહીતિ હોતી નથી. આથી આ પ્રકારનો જનતાનો વિચાર સ્વપરહિતાર્થે મ્હને ખૂબજ ઉપયોગી લાગ્યો, અને અનુકુળ સયોગો અને સમય પર આ જાતનો પ્રયાસ કરવાનો મે નિર્ણય કર્યો

એવા સમયમા વીસલપુરવાળા આપણા એક સ્વધર્મીબન્ધુ શ્રી નગીનદાસ હઠીશગ શાહ (પેન્શનર મહેતાજી) દ્વારા જાણવામા આવ્યું કે તેઓએ આ જાતનો પ્રયાસ કર્યો છે, અને સમસ્ત આગમ તપાસી તેમાથી તેઓએ મહાપુરૂષો અને સતીઓનાં ટુક ચરિત્રોની તારવણી કરી છે. એ હસ્તલિખિત નોધ તપાસતાં તેમા મને ઘણી ઉણપ લાગી, ચરિત્રો અધુરા તથા ભાષાશુદ્ધિની જરૂરિયાતવાળાં જણાયા. આ બધા પ્રકારની ત્રુટિઓ દૂર કરી, સાધારણ રીતે સમજી શકાય, જનતા આગમના કથા સાહિત્યને જાણી શકે, અને સમાજમા એક સુદર ગ્રથ તૈયાર થઇ શકે તેવું હોય તો શ્રી. માસ્તર સાહેબે તેમનો પ્રયાસ લેખે લાગે, ઉપકારક બને એ

હેતુથી આધાર માટે મને એ હસ્તલિખિત યાદી આપી, અને અતિશયોક્તિ વગર કહું તો આ ગ્રંથ અલ્પ પ્રયાસે, આટલો વહેલો પ્રગટ કરવામાં કારણભૂત હોય તો તે શ્રી. નગીનદાસભાઇને આભારી છે. તેથી તેમના અને મ્હારા અગાઉના પુસ્તકના આધારથી, તેમજ અન્ય અનેક પુસ્તકોના સશોધનથી આ ગ્રથ તૈયાર થવા પામ્યો છે.

આપણું આગમ સાહિત્ય ઘણુ વિશાળ છે. તેના એકેક શ્લોક પર, એક એક કથા પર વિવેચન કરવા બેસીએ, તો વર્ષોના વર્ષો પસાર થતા પણ તેનો પાર આવે તેમ નથી. તેમા એટલુ રહસ્ય, એટલો બધો ન્યાય, એટલો બધો બોધ છે કે ખરેખર શ્રદ્ધાવંત મનુષ્ય એકેક વિષયને વિચારપૂર્વક મનન કરે, તો તેનાં હૃદયમા આનદની વિચિઓ ઉછળી આવે, વીરવાણીની ખૂબીનુ મહત્વ સમજાય, સસારની અસારતાનુ ભાન થાય અને આ જગતમા સદૈહે કરવા યોગ્ય કાર્યોનુ યથાર્થપણું સમજાય. પરિણામે મનુષ્ય સમ્યક્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપની આરાધના કરી સસાર પરિત્ કરી શકે, જન્મ મરણના દુખોથી મુકત થઈ શકે

ભ૦ મહાવીરે ઉપદેશેલી વાણીમાથી શ્રી ગણધર મહારાજાઓએ જીવને સમ્યક્જ્ઞાન દર્શનની પ્રાપ્તિ માટે અને જનકલ્યાણાર્થે સૂત્રોની ચાર અનુયોગમા ગુથણી કરી છે. (૧) દ્રવ્યાનુયોગ (૨) ગણિતાનુયોગ (૩) ચરિતાનુયોગ અને (૪) ચરણ કરણાનુયોગ. તેમાં ચરિતાનુયોગ સુગમ હોવાથી મનુષ્યની સ્મરણશક્તિ બહુધા જલ્દીથી અને રસપ્રદ રીતે સ્પર્શ કરી શકે છે, એટલુ જ નહિ પણ પ્રાય મનુષ્યનુ જીવન અનુકરણ કરવા પ્રતિ વધારે દોરાયલુ હોઈ, અનુકરણ માર્ગે વળે છે, અને તેથી તે પોતાના જીવનની ત્રુટિઓ નિહાળી, તેને સુધારી યથાર્થ પુરુષાર્થ વડે આત્મહિત સાધે છે આ કારણે જ આજે જીવનચરિત્રોના પુસ્તકોને વધુ મહત્વ આપવામા આવે છે.

આમાંના એક એક ચરિત્રને ધારીએ તેટલુ લખાવી શકાય છે, પરન્તુ એમ કરવા જતા એક જ ગ્રન્થમા સપૂર્ણ માહીતિ આપી દેવાની ઈચ્છા પાર પડી શકે નહિ, તેથી જ સામાન્ય જરૂરિયાતની માહીતિ આપવાનો આ ગ્રથમાં પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ ગ્રંથમા ૩૨ આગમોમાના કથા—સાહિત્યની માત્ર ૨૪૩ વાર્તાઓ આપવામાં આવી છે, અને અમારે મને આમા જાણુવા લાયક લગભગ સઘળી વાર્તાઓનો સમાવેશ થાય છે. કેટલાંક પાત્રોનુ ચરિત્ર મુખ્ય વાર્તાના અંતરભાગમા ગૌણ વાર્તા તરીકે આવી જાય છે. દાખલા તરીકે હલ્લકુમાર, વિહલ્લકુમાર, પોટિલ્લા વગેરે, તેથી તે અલગ આપેલ નથી. ઉપરાત કેટલાક ટુક ચરિત્રો કે જેની સ્થળ, દીક્ષા અને મોક્ષ સિવાય અન્ય કશી માહીતિ સૂત્રોમા નથી, તે આમા ઉધ્ધૃત કર્યાં નથી. દાખલા તરીકે શ્રેણિક રાજાના પુત્રો તથા રાણીઓએ લીધેલી દીક્ષા અને તેમનુ મોક્ષગમન, કૃષ્ણની રાણીઓની દીક્ષા અને તેમનુ મોક્ષગમન, કેટલાક સાર્થવાહોના પુત્રોની દીક્ષા અને તેમનુ મોક્ષગમન, વગેરે.

આ કથાગ્રન્થમા ૨૪ તીર્થંકરો, ચક્રવર્તીઓ, બળદેવો, વાસુદેવો, પ્રતિવાસુદેવો, ભ મહાવીરના ભક્તરાજાઓ, દશ ઉપાસકો, ચાર પ્રત્યેક બુદ્ધ, ૧૧ ગણુધરદેવો, અનેક તપસ્વી મુનિવરો અને મહાસતીઓ, આદર્શ ગૃહસ્થો અને સન્નારીઓ વગેરેના વૃત્તાતો આપવામા આવ્યા છે. તે સાથે કથાઓ પરથી નીકળતો ન્યાય—સાર પણ કેટલીક વાર્તાઓને અતે આપવામા આવ્યો છે, જેથી વાચકને પાત્રોના ઉજ્જવળ અને મ્લાન એ બને પ્રકારના ઉલ્લેખનીય જીવનમાથી સુયોગ્ય પ્રેરણા મળી શકે

જોકે આમાની પ્રત્યેક કથાની નીચે સૂત્રાધાર ટાક્યો નથી, પણ લગભગ આમાની મ્હોટા ભાગની કથાઓ શ્રી ભગવતી, ઉપાસક દશાગ, સૂત્રકૃતાગ, નિર્યાવલિકા, અનુત્તરોવવાઈ, જ્ઞાતા, અતગડ, વિપાક, ઉત્તરાધ્યયન આદિ સૂત્રોની છે માત્ર થોડી એક કથાઓ જેવી કે—સુભદ્રા, સ્થૂળીભદ્ર, સુદર્શન, વગેરે કથા ગ્રથની છે બીજી થોડી એક વાર્તાઓ જેનુ આગમમા પણ અધુરૂ ચરિત્ર જોવામા આવે છે, અને તે પૃથક્ પૃથક્ સ્થળે થઈ પૂર્ણ તારવી શકાય છે તેવા થોડાક ચરિત્રોની પશ્ચાત્ અને અધુરી હકીકત ગ્રથ દ્વારા મેળવીને પૂર્ણ કરવામાં આવી છે, તે સાથે ન્યાય

જાળવવા ખૂબ જ લક્ષ રાખવામાં આવ્યુ છે. છતાં આગમથી કદાચ વિરુદ્ધ જતી કોઈ વાર્તા માલમ પડે તો વિદ્વાનો સૂચિત કરશે, કે જેથી બીજી આવૃત્તિ સમયે યથાર્થ સંશોધન કરી શકાય.

આ કથાગ્રથની પ્રુફ શુદ્ધિ માટે ખૂબ જ કાળજી રાખવામા આવી છે, છતા શીઘ્રતાને લીધે દષ્ટિદોષ અને પ્રેસદોષને અગે રહેવા પામેલી ભૂલો વાચકો સુધારી લેશે. અલગ પ્રુફ શુદ્ધિ આપવામા આવી નથી. મુખ્ય શુદ્ધિ અને પુરવણી આ ગ્રથને છેડે આપવામા આવી છે

આ પુસ્તક આદ્યત તપાસી મને યોગ્ય સૂચનો અને સલાહ આપવામા દરિયાપુરી સપ્રદાયના વિદ્વાન મુનિશ્રી હર્ષચદ્રજી સ્વામીએ પોતાના અમૂલ્ય સમયનો જે ભોગ આપ્યો છે, તે માટે હું તે વિદ્વાન મુનિનો અંતકરણપૂર્વક આભાર માનુ છું. તેમજ મારાં આ પ્રકાશન માટે, પ્રેમપૂર્વક સહકાર આપી, સારી સખ્યામાં અગાઉથી ગ્રાહકો થઈ જે જે સ્વધર્મી બંધુઓએ આ ધાર્મિક ચરિત્રયુક્ત પુસ્તકને અપનાવ્યુ છે, તે બધા બધુઓનો તથા ચોટિલા-નિવાસી શ્રી રાયચદભાઈ ઠાકરશી તથા નેમચદભાઈ ઠાકરશી કે જેઓએ આ પુસ્તકની સારી નકલો ખરીદીને, મને પ્રોત્સાહિત કર્યો છે, તેમનો હુ સહૃદય ઉપકાર માનુ છુ, અને ઈશ્વર પાસે યાચું છુ કે ધાર્મિક પ્રકાશનો વડે ઉત્તરોત્તર જૈનસમાજની સાહિત્યસેવા બજાવવાનુ પ્રભુ મને બળ આપે

અંતમા મ્હારા અલ્પ અભ્યાસને અગે આ પુસ્તકમા રહી ગયેલી ત્રુટિઓ બદલ વિદ્વાન વાચકો ક્ષમા કરશે, અને સાથે સાથે પ્રેરણાત્મક ચરિત્રોના વાચન, મનન અને નિદિધ્યાસનથી જૈન ભગિનીઓ અને બધુઓ યોગ્ય પ્રેરણાઓ મેળવી સ્વહિત સાધવા પ્રયત્નશીલ બનશે, તો મ્હારો આ પ્રયાસ કેટલેક અશે સફળ થયો ગણાશે. ઈત્યલમ્ કિં બહુના સુજ્ઞેષુ !

ચૈત્ર શુકલાષ્ટમિ ૧૯૯૩ } શ્રી સઘનો સેવક,
પચભાઈની પોળ. અમદાવાદ } **જીવનલાલ છગનલાલ સંઘવી**

અનુક્રમણિકા.

(च)

(ज)

(ढ)

(त)

(थ)

(द)

(घ)

(न)

(प)

(ब)

(भ)

(म)

શ્રી

જૈનાગમ કથાકોષ

૧ અકંપિત

વિમળાપુરી નગરીમા દેવ નામના બ્રાહ્મણની જયન્તી નામની સ્ત્રીથી 'અકંપિત' નામનો પુત્ર થયો હતો. વેદાદિ ગ્રંથોમા પારગત થયા પછી, તે ગૌતમ નામના બ્રાહ્મણ સાથે યજ્ઞમા ગયો હતો તેને 'નારકીનુ અસ્તિત્વ હશે કે નહિ' એ સંબંધી મહોટી શકા હતી. ભગવાન મહાવીરના પરિચયમાં આવતા પ્રભુએ તેની શકાનુ સમાધાન કર્યું; આથી તેણે ગૌતમની સાથેજ ભગવાન મહાવીર પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. અકંપિત મુનિ પ્રભુ મહાવીરના આઠમા ગણધર ગણાયા અને તે મોક્ષમાં ગયા.

૨ અગ્નિભૂતિ.

ગોબર નામક ગ્રામમા વસુભૂતિ બ્રાહ્મણની પૃથ્વી નામની સ્ત્રીથી 'અગ્નિભૂતિ' ઉત્પન્ન થયેલા તે ઇંદ્રભૂતિના નહાના ભાઈ હતા ઇંદ્રભૂતિ અથવા ગૌતમ સાથે તેઓ એકવાર સોમિલ બ્રાહ્મણના યજ્ઞમા ગયા હતા તેમની એ માન્યતા હતી કે—'કર્મ' જેવી વસ્તુ જ નથી, અને જો હોય તો અમૂર્તમાન જીવ શી રીતે બાંધે ? તેનો આ સંશય ભગવાન મહાવીરે એવી રીતે ટાળ્યો કે.—'કેવળજ્ઞાનીઓ કર્મ પ્રત્યક્ષ દેખે છે અને છદ્મસ્થ જીવો અનુમાનથી જાણે છે. આથી સંતોષ પામી અગ્નિભૂતિએ ગૌતમ સાથે જ દીક્ષા લીધી, અને બીજા ગણધરપદે સ્થપાયા. અહિંસા, સંયમ અને તપનું ઉત્કૃષ્ટ પાલન કરી તેઓ મોક્ષમાં ગયા.

૩ અચળ.

'અચળ' એ અંધક વિષ્ણુના પુત્ર હતા તેમણે પ્રભુ નેમનાથ પાસે દીક્ષા લીધી હતી ૧૬ વર્ષની ઉમ્ર સંયમ આરાધનાને અંતે તેઓ મોક્ષમાં પધાર્યા (અંતકૃત)

૪ અચળ બળદેવ.

પોતનપુર નામની નગરીમા પ્રજાપતિ નામે રાજા હતો. તેની ભદ્રા નામની રાણીથી અચળ નામે બળદેવ થયો. તેમણે શ્રેયાંસનાથ પ્રભુના સમયમા ચારિત્ર લઇ ૮૫ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવ્યુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૫ અચળ ભ્રાતા.

કૌશંબી નગરીમા વસુ નામના બ્રાહ્મણની નંદા નામની સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયા હતા તેમને 'પુણ્ય અને પાપ' સંબધીનો સંશય હતો ભ મહાવીરે તેમનો તે સશય ટાળ્યો, તેથી તેમણે ગૌતમ સાથે દીક્ષા લીધી અને તપ સયમની આરાધના કરી મોક્ષમા ગયા. તેઓ ભગવાન મહાવીરના નવમા ગણધર હતા.

૬ અજીતનાથ.

વર્તમાન ચોવીસીના છેલ્લા તીર્થંકર. તેઓ વનિતા નગરીમા જિતશત્રુ રાજાની વિજયાદેવી નામની રાણીની કુક્ષિએ, સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાથી ચ્યવીને વૈશાક શુદિ ત્રીજને દિવસે ઉત્પન્ન થયા હતા. તે વખતે તેમની માતાને ચૌદ સ્વપ્ન આવ્યા હતા ગર્ભકાળ પૂરો થતા મહાશુદિ આઠમે તેમનો જન્મ થયો. છપ્પન કુમારિકા દેવીઓએ આવી સૂતિકાકર્મ કર્યું. ઈન્દ્રોએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો પિતાને અતિ આનંદ થયો. અજિતનાથ ગર્ભમા આવ્યા ત્યારથી રાજારાણી પાસા રમતા, વિજયાદેવોને પાસાની રમતમા રાજા જીતી શકયો ન હોવાથી

પુત્રનું નામ અજીતનાથ પાડ્યુ અજીતનાથ ૧૮ લાખ પૂર્વ સુધી કુમારપણે રહ્યા. ૫૩ લાખ પૂર્વ અને એક પૂર્વાંગનું રાજ્ય ભોગવ્યુ. ત્યાર પછી પોતાના કાકાના દીકરા સગરને રાજ્ય સોપી વરસી દાન આપવુ શરૂ કર્યું. દાનમા ૩૮૮૮૦ લાખ સોનૈયા (સુવર્ણ મહોરો) યાચકોને આપ્યા. (દરેક તીર્થંકર એટલુ દાન આપે) મહા શુદિ ૯ ના દિવસે પ્રભુએ ચારિત્ર લીધુ. ૧૨ વર્ષ સુધી છદ્મસ્થતામા રહ્યા પછી પોશ શુદિ ૧૧ ને દિવસે શ્રી અજીતનાથ પ્રભુને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તેમને સિહસેન આદિ ૯૫ ગણધરો હતા તેમના સંઘમા ૧ લાખ સાધુ ૩૩૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૯૮ હજાર શ્રાવકો અને ૫૪૫ હજાર શ્રાવિકાઓ હતાં. સાધુઓમા ૩૭૦૦ ચૌદ પૂર્વી, ૯૪૦૦ અવધિ જ્ઞાની અને ૨૨૦૦ કેવળજ્ઞાની હતા ૧ લાખ પૂર્વમા ૧ પૂર્વાંગ માં ૧૨ વરસ ઓછા કેવળજ્ઞાન રહ્યુ, એકદર ૭૨ લાખ પૂર્વનુ આયુષ્ય ભોગવી ૧૦૦૦ સાધુઓ સાથે ૧ માસના સથારે તેઓ ચૈત્ર શુદિ પાચમે મોક્ષમા ગયા.

૭ અજીતસેન.

ભદ્દિલપુર નગરમા નાગ નામે ગાથાપતિને સુલસા નામની સ્ત્રી હતી તેને નિમિત્તિયાએ કહ્યુ હતું કે–' તારે મરેલા બાળક અવતરશે ', આથી તેણે હરિણગમેષી નામના દેવની આરાધના કરી દેવે પ્રસન્ન થઇને તેનો સતાપ ટાળ્યો પૂર્વ ઋણાનુબંધના યોગે દેવે દ્વારકાના વસુદેવ રાજાની દેવકી રાણીને જન્મતા જીવતા બાળકો ઉપાડીને સુલસાની કુક્ષિમા મૂક્યા અને સુલસાના મૃત બાળકો ઉપાડીને દેવકીની કુક્ષિમા મૂકયા. એમ ૭ ગર્ભનું ઉલટસુલટ સાહરણ કર્યું. બીજી તરફ દેવકીને જન્મતા પુત્રોનો નાશ કરવાનો કસે નિશ્ચય કર્યો હતો, પરન્તુ દેવકીથી જન્મ પામતા પુત્રોનુ પુણ્ય પ્રભાવે આયુષ્યબળ લાબુ હોવાથી આવો યોગ મળી આવેલો. શ્રી નેમનાથ પ્રભુનો ઉપદેશ સાભળી સુલસાના અજીતસેન પુત્રે દીક્ષા લીધી.

છટ્ઠછટ્ઠના પારણાનો અભિગ્રહ લઇ ચૌદપૂર્વનું જ્ઞાન મેળવ્યું અને ખૂબ તપશ્ચર્યા કરી. ૨૦ વર્ષ ચારિત્ર પાળી એક માસના સંથારે તેઓ શત્રુંજય પર્વત પર સિદ્ધ થયા.

૮ અતિબળ.

ભરત પછી આ ત્રીજા રાજા અને મહાયશાના પુત્ર હતા. ભરતરાજાની જેમ અતિબળને પણ અરિસાભુવનમા કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ હતું. (અંતકૃત)

૯ અતિમુક્ત.

દ્વારિકાના ઉગ્રસેન રાજાને અતિમુક્ત નામે પુત્ર હતો તેણે સમય જતા દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી અતિમુક્ત સાધુ નિમિત્ત-શાસ્ત્રમાં પ્રવિણ હતા વસુદેવ અને કંસને પરસ્પર અતિ પ્રેમ હતો. તે પ્રેમના બદલામાં કંસે પોતાના કાકા દેવકરાજાની દીકરી દેવકીજીને વસુદેવ સાથે પરણાવી હતી. પરણીને પાછા ફરતાં વખતે કંસે તે જાન પોતાને ત્યાં રોકી હતી. કંસની સ્ત્રી જીવયશા અને દેવકીજી પરસ્પર વાર્તા વિનોદ કરતા ગોખમા બેઠા હતા તેવામા પ્રસ્તુત અતિમુક્ત મુનિ ત્યા ગૌચરી અર્થે આવી ચડ્યા જીવયશાએ મુનિની મશ્કરી કરતા કહ્યું કેઃ—દિયરજી, પધારો આપણે દેવકીબાનાં લગ્ન-ગીત ગાઇએ. આ સાંભળી મુનિ મૌન રહ્યા જીવયશાએ ફરી ફરી ત્રણવાર આ પ્રમાણે કહ્યું. મુનિ સમતાના સાગર હતા, છતા આ વખતે તેમનો સંયમ કાબુમા ન રહી શક્યો. તે બોલ્યા.—જીવયશા ! શું જોઇને તું મારી મશ્કરી કરે છે ? ત્હને તો ખબર નથી, પરન્તુ હું તને નિમિત્તબળથી કહું છુ કે.—“ આ દેવકીજીનો સાતમો બાળક તારા પતિના અને તારા બાપના કુળનો નાશ કરશે. ” આમ કહી તરત જ અતિમુક્ત મુનિ ત્યાથી ચાલી નીકળ્યા. જીવયશા ભયભ્રાન્ત બની. (વધુ વૃત્તાન્ત કંસ ચરિત્રમા) મુનિ આ સાહસ વચનનો પશ્ચાત્તાપ કરી શુદ્ધ થયા અને એ જ ભવમા મોક્ષ પામ્યા

૧૦ અતિમુક્ત કે અઇવંત.

પોલાસપુર નગરમા વિજય રાજાની શ્રીદેવી નામની રાણીથી તે જન્મ્યા હતા. બાળપણમા જ્યારે તેઓ ચોગાનમાં રમતા હતા, ત્યારે તેણે ગૌચરી અર્થે જતાં ગૌતમ સ્વામીને નિહાળ્યા. જૈન સાધુને જોઇ અતિમુક્ત આશ્ચર્ય પામ્યો અને તેમની નજીક પહોચી જઈ પૂછવા લાગ્યો—મહાનુભાવ ! આપ કોણ છો ? અને શા માટે ફરો છો ? શ્રી ગૌતમ બોલ્યા·—કુમાર ! અમે નિર્ગ્રન્થ સાધુ છીએ અને ભિક્ષા અર્થે ફરીયે છીએ આ સાભળી અતિમુક્ત શ્રી ગૌતમની આંગળી પકડી કહેવા લાગ્યો·—ભગવાન, મારે ઘેર પધારો. બાળકની ભાવભીની ભક્તિ જોઇ શ્રી ગૌતમ તેની સાથે સાથે રાજ્ય મહેલમા ગયા. ત્યા શ્રીદેવીએ મુનિને નિર્દોષ આહાર પાણી વહોરાવ્યા. તે લઈ શ્રી ગૌતમ પાછા વળ્યા, ત્યારે કુમારે પૂછ્યુ —મહારાજ, આપ ક્યા જાઓ છો ? શ્રી ગૌતમે કહ્યુ —કુમાર, આ નગરની બહાર શ્રીવન નામના બાગમા મારા ગુરુ પ્રભુ મહાવીર બિરાજે છે ત્યા. કુમારે કહ્યુ —હુ આવુ ? જવાબમા શ્રી ગૌતમે કહ્યુ.—જેવી તારી ઇચ્છા

અતિમુક્ત ગૌતમ સ્વામી સાથે શ્રી મહાવીર પાસે આવ્યો, અને પ્રભુને વદન કરી તેમની સામે બેઠો. પ્રભુએ તેને ધર્મોપદેશ આપ્યો. અતિમુક્તના આંતર્ ચક્ષુઓ ખૂલ્યા, તેને વૈરાગ્ય થયો. પ્રભુને કહ્યુ કે હું સાધુ પ્રવર્જ્યા લેવા ઇચ્છુ છું, તો હુ મારા માતાપિતાની રજા લઇ આપની પાસે આવીશ પ્રભુએ કહ્યુ —જેવી ઇચ્છા.

અતિમુક્ત ઘેર આવ્યો, પ્રભુના ઉપદેશની અને પોતાને થયેલા વૈરાગ્યની વાત તેણે પોતાના માતાપિતા સમક્ષ કહી

માતાએ કહ્યુ —કુમાર, આ બચપણમા તુ ધર્મ અને પ્રવર્જ્યામા શું સમજે ?

કુમારે કહ્યુઃ—માતા, હું જાણું છું તે નથી જાણતો, અને નથી જાણતો તે જાણું છું

માતાપિતા—આનો અર્થ શો ?

અતિમુક્ત—હું જાણું છું કે જે જન્મે છે તેને અવશ્ય મરવાનુ છે, પણ એ નથી જાણતો કે ક્યારે અને કેવી રીતે મરવાનું છે। કયા કર્મયોગે જીવો નરક, તિર્યંચાદિ ગતિમા પરિભ્રમણ કરે છે, તે જાણતો નથી, પણ એટલુ જાણું છું કે કર્મમા આસક્ત થવાથી ચાર ગતિમા અથડાવુ પડે છે.

માતા પિતા કુમારના ઉત્તરથી આશ્ચર્ય પામ્યા. અતિમુક્તને દીક્ષિત થતો રોકવા તેમણે અનેક પ્રશ્નો પૂછ્યા, અનેક પ્રલોભનો બતાવ્યા, પરન્તુ અતિમુક્તના વૈરાગ્ય ભર્યા અને બોધક વચનોથી સતોષ પામી આખરે તેઓને રજા આપવાની ફરજ પડી. એક દિવસનું રાજ્ય ભોગવવા પિતાએ વિનંતિ કરી. અતિમુક્ત એક દિવસનો રાજા બન્યો. પિતાને હર્ષ થયો, બીજે દિવસે ધામધૂમપૂર્વક અતિમુક્ત શહેર બહાર નીકળી ગયો, અને પ્રભુ મહાવીર પાસે દીક્ષિત બન્યો

એકવાર અતિમુક્ત બાળમુનિ ભારે વરસાદ પડયા પછી બહાર નીકળ્યા, ત્યારે તેમણે પાણીના વહેળાઓ ખળખળ ચાલી જતાં જોયા. મુનિને પોતાની સાંસારિક બાળ રમત યાદ આવી. તરત જ તેમણે બંને બાજુ પાળ બાધી પાણીના ચાલ્યા જતા પ્રવાહને રોકયો અને તેમા પોતાની પાસેનુ પાત્ર મૂકી "આ મારી નાવા કેવી તરે છે।" કહી હસવા કુદવા લાગ્યા, આ દ્રશ્ય તેમનામાના કેટલાક મુનિઓ તે સ્થળેથી જતા હતા તેમણે જોયુ. તરત જ તેઓ પ્રભુ મહાવીર પાસે પહોચી ગયા અને પૂછ્યુ.–પ્રભો, આપના અતિમુક્ત નામના બાળમુનિ કેટલા ભવ કરશે ? પ્રભુએ કહ્યુંઃ–તે બાળમુનિ આ ભવમા જ મોક્ષ જશે, માટે તેમની નિદા કરશો નહિ. પણ તેમની ભક્તિ જ કરજો.

થોડીવારે અતિમુક્તને પોતાનું સાધુપણું યાદ આવ્યુ પોતાના બાળ સ્વભાવ માટે તેમને ઘણો ખેદ થયો; પ્રાયશ્ચિત્તાર્થે તેમણે ઇરિયાવહી પ્રતિક્રમી. પશ્ચાતાપના અગાધ જળમા સ્નાન કરતાં તેઓ શુદ્ધ થયા. ૧૧ અંગ ભણ્યા, ગુણ સંવત્સર કર્યો. અને વિપુલગીરી પર્વત પર સંથારો કરી તેઓ નિર્વાણ (મોક્ષ) પામ્યા.

૧૧ અદીનશત્રુ રાજા.

કુરુદેશના હસ્તિનાપુર નગરનો તે રાજા હતો, પૂર્વભવમાં મહાબળનો વૈશ્રમણ નામે તે મિત્ર હતો. તેણે ગત ભવમા મહાબળ સાથે દીક્ષા લીધી હતી ઉગ્રતપ સંયમના પ્રભાવે તે અનુત્તર વિમાનમા ઉત્પન્ન થયો હતો, અને ત્યાંથી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તે અદીનશત્રુ નામે રાજા થયો હતો.

મલ્લીકુંવરી (મલ્લીનાથ) ના પિતા કુંભરાજાને મલ્લદિન નામનો એક કુમાર હતો. તેણે પોતાના મહેલના બગીચામા અનેક સ્થંભો અને ચિત્રોથી સુશોભિત એવો સભા મંડપ બંધાવ્યો હતો ચિત્રોની હારમાળામા એક ચિત્રકારે મલ્લીકુંવરીનું આબેહુબ ચિત્ર ચિતર્યું હતુ મલ્લીકુંવરીની આ પ્રતિમા મલ્લદિન પણ ન પારખી શક્યો કે તે જીવન્ત પ્રતિમા છે કે જડ? આવી ઉત્તમ કળાકૃતિ માટે મલ્લદિન તે ચિત્રકાર પર પ્રસન્ન થવાને બદલે ક્રોધિષ્ટ બન્યો. ચિત્રકારને ઇનામ આપવાને બદલે તેણે તેનો નાશ કરવાની અનુચરોને આજ્ઞા આપી. આ સાભળી ચિત્રકાર કંપ્યો, પ્રજાજનો દયાથી બોલી ઉઠયાઃ—મહારાજ! ચિત્રકારનો આમાં અપરાધ નથી, છતા આપની દૃષ્ટિએ તે અપરાધી હોય, તોપણ તે એક માત્ર અંગુઠાને જોવાથી સાક્ષાત્ આખી પ્રતિમા ચિતરી શકતો હોવાથી, તેનો ગુન્હો માફ કરવો જોઇએ પ્રજાજનોની આ વિનતિથી મલ્લદિને તેનો વધ ન કરાવ્યો, પણ તેની આંગળી છેદાવી તેને દેશનિકાલની સજા કરી. આથી તે ચિત્રકાર હસ્તિના-

પુરમા અદીનશત્રુ રાજાને આશ્રયે ગયો ત્યા તેણે મલ્લિકુંવરીનુ રૂપ ચિતરી રાજાને બતાવ્યું. રાજા મોહાધિન બન્ગો.

મલ્લીકુંવરી સાથે લગ્ન કરવાની ઇચ્છાથી રાજાએ કુંભરાજા પાસે પોતાનો દૂત મોકલ્યો, અને એ રીતે તે સ્વયંવર મંડપમાં ગયો. (વૃત્તાન્ત શંખ રાજાને મળતું). ત્યાથી પાછા ફરી અદીનશત્રુએ દીક્ષા લીધી અને મોક્ષમા ગયો

૧૨ અનાથી મુનિ.

કૌશબી નગરીના ધન સંચય નામક શ્રેષ્ઠિના તે પુત્ર હતા. યુવાવસ્થા થતા પિતાએ તેમને પરણાવ્યા હતા. પુષ્કળ ધન સપત્તિ, માતા, પિતા, સ્ત્રી, બહેન, ભાઇ અને વિસ્તૃત કુટુબથી પરિવૃત હોઈ સર્વ પ્રકારે તે સુખી હતા એક દિવસે તેમને આંખની અતિશય વેદના ઉપડી, અને તે વધતા વધતાં શરીરના સમસ્ત ભાગો પર અનેક પ્રકારના દાહજ્વરાદિ રોગો થયા આ રોગો મટાડવા તેમના માતા પિતાએ અઢળક ધન ખર્ચી વૈદ્યો દ્વારા અનેક પ્રકારના ઉપચારો કરાવ્યા; પરન્તુ અનાથીનો આ રોગ કોઇ રીતે નષ્ટ ન થયો અનાથી ચિંતાગ્રસ્ત બન્યા.

એક દિવસે 'આ રોગ શાથી?' એ સબધી અનાથીએ (અપર નામ ગુણસુંદર) વિચાર કર્યો, તો તેમને જણાયુ કે 'પોતાના કર્માનુસાર જ સૌને સુખદુઃખ ભોગવવા પડે છે,' આથી તેમણે એવો નિશ્ચય કર્યો કે, 'જો મારી આ વેદના નાશ પામે, તો હું ચારિત્ર ગ્રહણ કરી સસારનો ત્યાગ કરીશ' શુભ ભાવના અને પૂર્વ યોગે તેજ રાત્રિએ તેમની આ વેદના કાઇક શાન્ત થઇ, અનાથીને તે રાત્રીએ ઉંઘ આવી, અને જોતજોતામા પ્રાતઃકાળ થતા, અનાથી સર્વ રોગોથી મુક્ત બન્યા. બીજે દિવસે સંસારના પરિતાપોનું અને સંયમ માર્ગનુ આબેહુબ વૃત્તાન્ત તેમણે પોતાના માતાપિતા, સ્ત્રી આદિને કહ્યું અને તે સર્વની રજા મેળવી, તેઓ દીક્ષિત બનીને ચાલી નીકળ્યા.

ફરતા ફરતા તેઓ રાજગ્રહી નગરીના મંડીકુક્ષ ઉદ્યાનમા આવી ચડયા. મુનિ તે સ્થળે ધ્યાનમા બેઠેલા છે તેવામા તે નગરીનો રાજા શ્રેણિક અશ્વ ખેલાવતો મુનિ સમીપ આવી પહોંચ્યો. તેણે મુનિનું સર્વાંગ સુંદર શરીર નીહાળી આશ્ચર્ય ચકિત બની પૂછ્યુ—મહાનુભાવ, કૃપા કરીને કહેશો કે આપ કોણ છો? આ સુંદર દેહે આવો કઠિન્ તપ શા માટે?

અનાથીએ કહ્યુ—રાજન્, હુ અનાથી નામે નિર્ગ્રન્થ–સાધુ છુ.

શ્રેણિકે કહ્યું:—મહાનુભાવ, તમારો કોઇ નાથ ન હોય તો હુ તમારો નાથ થાઉ.

મુનિ—રાજન્, તુ પોતે જ જ્યા અનાથ છે ત્યા તુ મારો નાથ શી રીતે થઇ શકશે?

શ્રેણિક આશ્ચર્ય પામી બોલ્યો—આપ મૃષાવાદ તો બોલતા નથીને? કેમકે હું તો અંગ અને મગધ દેશનો રાજા છુ. કરોડોની ધનસંપત્તિ અને લાખો અનુચરોનો હું માલીક છુ.

મુનિ—રાજન્, એ બધુ જાણીને જ મે તમને કહ્યુ છે. મારૂ અનાથપણુ તમે સમજી શકયા નથી તો સાભળો—હુ કૌશબી નગરીના ધનાઢ્ય શેઠનો પુત્ર છુ, મારે ત્યા ધન સપત્તિની કમીના ન હતી. નોકર, ચાકર, સ્ત્રી, માતા, પિતા, બ્હેન, ભાઇ વગેરે બધુ મારે હતું. હું મારા દિવસો સુખમાં નિર્ગમન કરતો, પરન્તુ કોઈ એવા વિષમ યોગે મને આખની અતૂલ પીડા ઉત્પન્ન થઇ, શરીરમા દાહ જ્વર થયો, મારૂં આખુ અગ વ્યાધિથી ઘેરાઇ રહ્યુ. મારા આપ્તજનો મારા આ દુખ માટે ખૂબ શોક કરવા લાગ્યા. પુષ્કળ ધન ખર્ચીને દવાઓ કરાવી, પરન્તુ મારૂ આ દુ.ખ મટ્યુ નહિ—કોઇ મટાડી શકયુ નહિ. મારી સ્ત્રી રાત દિવસ મારી પાસે બેસી રહીને આસુઓ સારતી, મારી માતા મને દુખ મુક્ત જોવા અતિ આતુર હતી. મારા ભાઇઓ અને બહેનો, નોકરો અને ચાકરો સતત મારી સેવા

કર્યા કરતા હતાં, પણ તેમાનાં કોઈ પણ મારી આ વેદના જરાયે ઓછી કરી શક્યા નહિ. રાજન્, આ મારૂં અનાથપણું હતું. તે વખતે હું સમજ્યો કે સૌ કોઈ જગતના પ્રાણીઓ અનાથ છે, કોઈ કોઈનો નાથ થઈ શકતો નથી, પણ જો સંયમ લઈ પોતે જ પોતાનો નાથ બનવાનો માર્ગ ગ્રહણ કરે તો જ બની શકે, અને ત્યારે જ અનાથપણુ ટળી શકે. આ વિચારે એક રાત્રિની કોઈ ધન્ય પળે મારી વેદના શાંત થઈ, મેં સુખ-નિંદ્રા અનુભવી અને બીજે દિવસે મે મુનિપણુ અંગીકાર કર્યું રાજન્, હવે કહે, કે તુ મારો નાથ થઈ શકીશ? વિચાર કર, કે તું પોતે નાથ છે કે અનાથ?

રાજા વિચારમાં પડયો, મુનિએ તેને બોધ આપ્યો. આથી શ્રેણિક રાજા બૌદ્ધધર્મનો ઉપાસક મટી જૈનધર્મનો અનુયાયી બન્યો. અનાથી મહા નિર્ગ્રન્થ કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષ પામ્યા.

૧૩ અનાદૃષ્ટિ.

વસુદેવ રાજાની ધારણી રાણીના એ પુત્ર હતા, ૫૦૦ સ્ત્રીઓ પરણ્યા હતા, પરન્તુ પ્રભુ નેમનાથના એક જ અખંડ ઉપદેશના યોગે વૈરાગ્ય પામી પ્રભુ પાસે દીક્ષિત બન્યા હતા. ચૌદપૂર્વનો અભ્યાસ કરી, વીસ વર્ષની ઉગ્ર સંયમઆરાધના કરી, શત્રુંજય પર્વત પર સંથારો કરી તેઓ નિર્વાણ પામ્યા. (અંતકૃત)

૧૪ અનિકસેન.

ભદ્દિલપુર નગરના નાગ ગાથાપતિની સુલસા નામક સ્ત્રીના એ સૌથી મોટા પુત્ર હતા. તેમનું વૃત્તાન્ત અજીતસેનના વૃત્તાન્તને મળતું છે.

૧૫ અનિરુદ્ધ.

તેઓ પ્રદ્યુમ્ન રાજાની વૈદરભી રાણીના પુત્ર હતા. ભગવાન નેમનાથના ઉપદેશે વૈરાગ્ય પામી તેમની પાસે દીક્ષિત થયા અને મહાતપ કરી મોક્ષમા ગયા (અંતકૃત)

૧૬ અનંતનાથ.

અયોધ્યા નગરીના સિંહસેન રાજાની સુયશા નામક રાણીની કુક્ષિમા, પ્રાણત દેવલોકથી ચ્યવીને, શ્રાવણ વદ સાતમે શ્રી અનતનાથ ઉત્પન્ન થયા હતા. તે વખતે માતાએ ૧૪ સ્વપ્ન દીઠા. ગર્ભકાળ પૂરો થયે, વૈશાક વદિ ૧૩ ને દિવસે આ ૧૪ મા તીર્થંકર શ્રી અનતનાથનો જન્મ થયો. છપ્પન કુમારિકા દેવીઓ અને ઈંદ્રોએ આવી તેમનો જન્મ મહોત્સવ ઉજવ્યો. અનતનાથ ગર્ભમા આવતા દુશ્મનોએ અયોધ્યા નગરીને ઘેરો ઘાલેલો, પણ શત્રુઓના અનત બળને સિંહસેન રાજા હઠાવી શકયો હતો, તેથી પુત્રનું નામ ‘ અનતજીત ’ પાડવામા આવ્યુ તેમનુ દેહમાન (શરીરની ઉચાઈ) ૫૦ ધનુષ્યનું હતુ. પિતાના સતોષને ખાતર તેઓ પરણ્યા સાડા-સાત લાખ વર્ષની ઉમરે ગાદીએ બેઠા. ૫દર લાખ વર્ષ રાજ્ય કર્યું. ત્યાર પછી સંયમ લેવાનો નિરધાર કર્યો વરસીદાનમાં લાખો સુવર્ણ મહોરો આપી, એક હજાર રાજાઓ સાથે વૈશાખ વદ ૧૪ ના રોજ તેમણે સયમ ધારણ કર્યો. તે પછી ત્રણ વર્ષ સુધી છદ્મસ્થ તરીકે રહ્યા અને વૈશાક વદ ચૌદશે કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું. તેમને ૫૦ ગણધર હતા. તેમાં સૌથી મોટા ‘ યશ ’ હતા.

અનંતનાથ પ્રભુના સઘ પરિવારમા ૬૬ હજાર સાધુઓ હતા, તેમા ૯૦૦ ચૌદ પૂર્વધારીઓ, ૪૩૦૦ અવધિજ્ઞાની, અને ૫ હજાર કેવળજ્ઞાની હતા. ૬૨ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૦૬ હજાર શ્રાવકો અને ૪૧૪ હજાર શ્રાવિકાઓનો પરિવાર હતો. કૈવલ્યજ્ઞાનીપણે તેઓ સાડાસાત લાખ વર્ષમા ત્રણ વર્ષ ઓછા સમય સુધી વિહાર કર્યો. અતે સમેતશિખર પર્વત પર જઈ, એક માસનો અનશન કરી ચૈત્ર શુદિ પાચમે ૭ હજાર સાધુઓ સાથે તેઓ મોક્ષમા ગયા તેમણે એકંદર ૩૦ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવ્યુ હતુ.

૧૭ અનંતસેન

ભદ્દિલપુર નગરના નાગ ગાથાપતિના એ પુત્ર હતા. અનિકસેન સાથે નેમનાથ પ્રભુ પાસે તેમણે દીક્ષા લીધી હતી સર્વ અધિકાર અજીતસેનના ચરિત્ર માફક છે. (અ તકૃત)

૧૮ અભગ્ગસેન ચોર

પુરિમતાલ નામના નગરમા મહાબળ નામનો રાજા હતો. તે નગરથી થોડેક દૂર એક ચોરપલ્લી (ચોરનુ ગામ) હતી તે ઘણી ગુફાઓ અને પર્વતોની વચ્ચે આવેલી હતી ત્યા વિજય નામનો સેનાપતિ રહેતો, તેના નીચે બીજા પાચસે ચોરો હતા. આ વિજયચોર મહા અધર્મી હતો. લોકોને લૂટતો, ગામ બાળતો અને સર્વત્ર ત્રાસ વર્તાવતો વિજયચોરને 'અભગ્ગસેન' નામનો એક પુત્ર હતો, તે બાપથી સવાયો હતો અભગ્ગસેનના ત્રાસથી પુરિમતાલના પ્રજાજનો ત્રાસી ગયા હતા, તેથી તેમણે ચોરના ત્રાસથી રૈયતને મુક્તા કરવા માટે રાજાને પ્રાર્થના કરી.

રાજાના કોટવાલે લશ્કર લઇ અભગ્ગસેનને પકડવા ઘણા પ્રયાસો કર્યા, પરન્તુ તે પકડાયો નહિ. આખરે રાજાએ એક યુક્તિ રચી, ૧૦ દિવસનો મહોત્સવ ઉજવ્યો, તેમા ભાગ લેવા અભગ્ગસેન અને તેના સાથીઓને રાજાએ કહેવડાવ્યુ. અભગ્ગસેન સાથીઓ સાથે આવ્યો. રાજાએ તે બધાને દારૂ અને માસમા ચકચૂર બનાવી પકડયા. પછી અભગ્ગસેન ચોરને બધન સાથે શહેરના મુખ્ય મુખ્ય રસ્તાઓ પર ફેરવ્યો, પાણીને બદલે લોહી અને ખોરાકને બદલે માંસ ખવગાવતા ખવરાવતા તેને શુળી પર ચડાવવામા આવ્યો ત્યા તે મરણુ પામી પહેલી નરકમા ગયો

આ વખતે શ્રી ગૌતમ એ રસ્તેથી પસાર થયા આ દૃશ્ય જોઈ તેમને ત્રાસ થયો પ્રભુ મહાવીર પાસે આવી તેમણે પૂછ્યુઃ–પ્રભુ, એ અભગ્ગસેન ચોરને કયા પાપનુ ફળ ભોગવવુ પડે છે? પ્રભુએ

કહ્યુંઃ–હે ગૌતમ, પૂર્વ ભવે તે આજ નગરમા નિન્હવ નામે વાણીયો હતો, તે ઇંડાનો વેપાર કરતો–ઇડાને શેકી–તળીને વેચતો અને પોતે પણ ખાતો. આ ઘોર પાપ કરી એક હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તે ત્રીજી નરકે ગયો હતો, ત્યાથી ચ્યવી તે અભગ્ગસેન ચોર થયો છે, અને હિંસા, ચોરી, અધર્મ, અણાચાર અને દુર્વ્યસનોનો ભોગી બની ઘોર પાપ કર્યું છે, તેના ફળ સ્વરૂપે રાજાએ તેની આ દશા કરી છે, એટલુજ નહિ પણ તે આજે ત્રીજા પહોરે શુળી પર ચડી ૨૭ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ૧ લી નરકે જશે, ત્યાંથી નીકળી જન્મ મરણના અનેક ભવો કરી આખરે તે વારાણસી નગરીમા એક શ્રેષ્ઠિને ત્યા જન્મ લઇ, સ યમ પાળી મોક્ષમા જશે.

૧૯ અભયકુમાર

રાજગૃહિના શ્રેણિક રાજાની અનેક રાણીઓમા ન દા નામે રાણી હતી, તેનાથી અભયકુમાર નામનો મહા બુદ્ધિશાળી પુત્ર જન્મ્યો હતો શ્રેણિક રાજાએ પોતાના પાચસો પ્રધાનોમાં અભયકુમારને મુખ્ય પ્રધાનની જગ્યા આપી હતી. અભયકુમારની બુદ્ધિમતા, ગન્યનિપુણતા અને સમાનતાના સદ્ગુણોથી તે રાજ્યમા સર્વત્ર પ્રિય થઇ પડયો હતો, અનેક અપરાધીઓને તેણે પોતાની બુદ્ધિમતાથી શોધી કાઢી, પ્રજાને નિશ્ચિત બનાવી હતી. ધારિણી અને ચેલ્લણાદિ પોતાની અપર માતાઓ હોવા છતાં તેણે તેમના દોહદ, તપ અને યુક્તિથી પૂર્ણ કરાવ્યા હતા વૈશાલક નગરીના ચેડા રાજાને પરધર્મીને કન્યા નહિ આપવાની પ્રતિજ્ઞા હતી; છતા શ્રેણિક રાજાને તે ચેડા રાજાની સુજ્યેષ્ટા નામની પુત્રીને પરણવાની ઇચ્છા થઇ. પિતાની ચિંતા ટાળવા અભય-કુમારે યુક્તિપૂર્વક સુજ્યેષ્ટાનુ હરણ કરવાનુ ધાર્યું, પરન્તુ સુજ્યેષ્ટાને બદલે તેના રૂપને મળતી ચેલ્લણા આવી; શ્રેણિકે ચેલ્લણા સાથે ઉમ ગથી લગ્ન કર્યું

ભગવાન મહાવીરના એક વખતના ઉપદેશથી અભયકુમારને ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા થઇ, તેથી તેણે તે માટે પિતાની આજ્ઞા માગી. શ્રેણિકે તેને રાજ્યગાદી સુપ્રત કરવાનુ કહ્યું, પરન્તુ અભયકુમારે તે ન લેતા સંયમ માટે આગ્રહ કર્યો શ્રેણિકે દુઃખિત થતા કહ્યુ:-કુમાર, ભલે તમે રાજ્યગાદી ન લ્યો, પરન્તુ હુ ત્હમને જ્યારે 'જા' કહું ત્યારેજ તમારે જવુ. અભયકુમારે પિતાની આ વિનતિ માન્ય રાખી.

પ્રસંગવશાત્ એવું બન્યું કે એક દિવસે ચેલ્લણા દેવીએ એક ઉદ્યાનમા વસ્ત્ર ઓઢયા વિનાના એક ધ્યાનસ્થ મુનિને જોયા, તે રાત્રે સખ્ત ઠંડી પડી હતી, તે વખતે સાલમા વીંટાયલો તેણીનો હાથ અકસ્માત બહાર નીકળી જતા તેને ઠંડીનો સખ્ત આચકો લાગ્યો, પરિણામે હાથ નિશ્ચેતન જેવો બની ગયો. આ ત્રાસથી ચેલ્લણાથી સહજ બોલાઇ ગયુ કે અહો, આવી સખ્ત ઠંડીના વખતે મે ઉદ્યાનમા જોયેલા તે મુનિ શુ કરતા હશે ? આ શબ્દો શ્રેણિકના સાભળવામાં આવતા તેને ચેલ્લણા પર સતીપણાનો વહેમ આવ્યો. પ્રાત કાળે વહેલા ઉઠી તેણે ચેલ્લણા સાથે તેનો મહેલ સળગાવી મૂકવાની અભયકુમારને આજ્ઞા કરી, પણ બુદ્ધિનિધાન અભયકુમાર આ અવિચારી આજ્ઞાનો અમલ એકદમ કેમ કરે ? તેણે યુક્તિ કરી. ચેલ્લણાના મહેલને બદને જીર્ણ ઓરડીઓ સળગાવીને, પોતે પ્રભુ મહાવીરના દર્શન કરવા નીકળી ગયા. બીજી તરફ આજ્ઞા આપીને તરતજ શ્રેણિક રાજા અભયકુમારની પહેલા પ્રભુ પાસે પહોચી ગયા હતા; ત્યા શ્રેણિકે પ્રભુને ચેલ્લણા સંબધીનો પોતાનો સશય પૂછયો-પ્રભુએ મુનિની વાત કરી ચેલ્લણાનુ સતીત્વ સાબિત કર્યું આથી શ્રેણિકને ખૂબ પશ્ચાતાપ થયો. તરતજ પોતે આપેલ હૂકમ બધ રખાવવા ઉતાવળે પાછો ફર્યો; તે વખતે અભયકુમાર તેને સામે મળ્યો, તે સાથે શ્રેણિકે બળતી ઓરડીઓના ધૂમાડા જોયા આથી તેણે ગુસ્સે થઇને અભયકુમારને કહ્યુ કે-'જા, મારી દૃષ્ટિથી દૂર થા.' અભયકુમારને એટલુ જ જોઇતુ

હતુ. તે પ્રભુ મહાવીર પાસે આવ્યો અને બોધ સાભળી વૈરાગ્યવાન બન્યો, માતાની રજા લઈ તેણે પ્રભુ પાસે ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું અતિશય તપશ્ચર્યા કરી, પાચ વર્ષનુ ચારિત્ર પાળી અભયકુમાર વિજય નામના વિમાનમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાથી મહાવિદેહમાં જન્મ ધરી, ઉત્કૃષ્ટ સંયમ પાળી મોક્ષમા જશે.

૨૦ અભિચ

વિત્તભય નામની નગરીના ઉદાયન રાજાનો એ પુત્ર હતો. ઉદાયન રાજાએ પોતાનુ રાજ્ય અભિચને સુપ્રત ન કરતા, તેના ભાણેજ કેશીને રાજ્ય આપ્યુ, આથી તેને પિતા પર ક્રોધ થયો; એટલુ જ નહિ પણ કેશીના હાથ નીચે રહેવું તેને ઉચિત ન લાગ્યુ, તેથી તે પોતાના મસીયાઇ ભાઈ રાજા કોણિક પાસે જઇ રહ્યો, ત્યાં જૈન સાધુના સંસર્ગમા આવતા તે જૈનધર્મી બન્યો અને શ્રાવક ધર્મ પાળવા લાગ્યો અંત સમયે તેણે ૧૫ દિવસનુ અનશન કર્યું, અને પિતાના રોષને ખમાવ્યા વિના તે કાળધર્મ પામી દેવલોકમા ગયો, ત્યાંથી ચ્યવી તે મહાવિદેહમા જન્મ લેશે અને પૂર્વ કૃત્યનો પશ્ચાતાપ કરી, સયમની આરાધના વડે મોક્ષમાં જશે.

૨૧ અભિચંદ

વિષ્ણુરાજાના એ પુત્ર હતા. તેમણે નેમનાથ પ્રભુ પાસે ચારિત્ર અગીકાર કરેલુ ૧૬ વર્ષનો દીક્ષાપર્યાય ભોગવી, એક માસના અનશને તેઓ શત્રુંજય પર્વત પર સિદ્ધ થયા. (અંતકૃત)

૨૨ અભિનંદન

વર્તમાન ચોવીસીના એ ચોથા તીર્થંકર હતા. તેઓ અયોધ્યા નગરીમા સવર નામે રાજાની સિદ્ધાર્થા નામક રાણીની કુક્ષિએ વિજય વિમાનમાથી ચ્યવીને વૈશાખ શુદિ ૪ ના દિવસે ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા ગર્ભકાળ પૂરો થતા મહા શુદિ બીજની રાત્રે તેમનો

જન્મ થયો. નિયમ મુજબ છપ્પન કુમારિકા દેવીઓએ આવી, સૂતિકાકર્મ કર્યું ૬૪ ઈંદ્રોએ આવી જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. પ્રભુ ગર્ભમા હતા તે દરમ્યાન સર્વને અભિનદ થયેલો, તે પરથી તેમનુ નામ 'અભિનદન' પાડવામા આવ્યુ. બાલ્યાવસ્થા વ્યતિત કરી તેઓ યુવાવસ્થા પામ્યા ત્યારે તેમના પિતાએ ઘણી રાણીઓ સાથે તેમનું પાણીગ્રહણ કરાવ્યુ. તેમનુ દેહમાન ૩૫૦ ધનુષ્યનું હતુ સાડાબાર લાખ પૂર્વની ઉમરે પહોચતા પિતાએ આપેલુ રાજય ગ્રહણ કર્યું. સાડીછત્રીસ લાખ પૂર્વ અને આઠ પૂર્વાંગ સુધી રાજ્ય ચલાવ્યુ પછી સયમનો ભાવ થતાં વરસીદાન દેવું શરૂ કર્યું, અને મહા શુદિ ૧૨ ને દિવસે પ્રવર્જ્યા અગીકાર કરી, તેમની સાથે એક હજાર રાજાઓએ પણ પ્રવર્જ્યા લીધી

૧૮ વર્ષ છદ્મસ્થાવસ્થામા રહ્યા અભિનદન જિનને પોશ શુદિ ચૌદશે કૈવલ્યજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ. તેમને ૧૧૬ ગણધર હતા. તેમા સૌથી મોટા વજ્રનાભ હતા તેમના શાસનમા ત્રણ લાખ સાધુ, ૬૩૦ હજાર સાધ્વી, ૨૮૮ હજાર શ્રાવકો અને ૫૨૭ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. સાધુમા ૯૮૦૦ અવધિજ્ઞાની, ૧૫૦૦ ચૌદપૂર્વી હતા એક લાખ પૂર્વમા આઠ પૂર્વાગ અને અઢાર વર્ષ ઓછાં સમય સુધી કેવળજ્ઞાનીપણે વિચર્યા. અત સમયે એક હજાર મુનિઓ સાથે સમેતશિખર પર એક માસનો અનશન કર્યો અને તેઓ વૈશાખ શુદિ આઠમે પચાસ લાખ પૂર્વનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી સિદ્ધગતિને પામ્યા.

૨૩ અઇવંતા સુકુમાલ

ઉજ્જયિની નગરીના ધનશેઠ નામના એક શ્રેષ્ઠિને ત્યા નલિનીગુલ્મ નામના વિમાનમાથી ચ્યવીને એ ઉત્પન્ન થયા હતા. યુવાવસ્થાએ પહોચતા તેઓ અનેક સ્ત્રીઓને પરણ્યા. ભોગવિલાસમાં દિવસો નિર્ગમન કરતા, રાત્રિ કે દહાડો કેવી રીતે પસાર થાય છે તેની પણ તેમને ખબર પડતી ન હતી. એવામાં તે નગરમા આર્યસુહસ્તિ નામના એક તપસ્વી મુનિ પધાર્યા. તેમના ઉપાશ્રય સ્થાન સામે જ બરોબર અઇવંતા સુકુમાલનો મહેલ હતો. મુનિ

સ્વાધ્યાય કરતા હતા, તેમા નલિનીગુલ્મ વિમાનના અધિકારની વાત આવી. અઇવંત ધ્યાન પૂર્વક આ સાભળી રહ્યો હતો સાભળતા જ તે આશ્ચર્યચકિત બન્યો અને તેને પોતાનો પૂર્વભવ યાદ આવ્યો. જાતિ સ્મરણજ્ઞાન થતા તરત જ તે મુનિ પાસે આવી પહોચ્યો અને કહેવા લાગ્યોઃ—મુનિદેવ, શુ આપ પણ નલિનીગુલ્મ વિમાનમાંથી આવ્યા છો ? મુનિએ કહ્યુ'—ના. હુ તો ભગવાને કહેલા અધિકારનો સ્વાધ્યાય કરુ છુ. અઇવતે કહ્યુ —કૃપા કરી મને ત્યા જવાનો રસ્તો બતાવો. મુનિએ તેને કેવલી પ્રરુપિત ધર્મ સભળાવ્યો અઇવત વૈરાગ્યવાન બન્યો અને તે માતાપિતા, સ્રી આદિની રજા લઇ દીક્ષિત બની ચાલી નીકળ્યો સત્વર નલિનીગુલ્મ વિમાનમા પહેચવા ગુરૂની આજ્ઞા લઇ તેમણે ભિક્ષુની બારમી પ્રતિમા ધારણ કરી અને સ્મશાનમા જઇ કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમા લીન થયા ગુરુએ આ ક્રિયાનુ ફળ મોક્ષ બતાવ્યુ, પરન્તુ અઇવત સુકુમાલે નલિનીગુલ્મ વિમાનમા જવાનુ નિયાણું (સકલ્પ) કર્યું. એવામાં તેની પૂર્વભવની સ્રી કોઇ પૂર્વકર્મને યોગે શિયાળણી (ગ્રથાધારે) થઇ હતી તે, ફરતી ફરતી આ સ્થળે આવી પહોચી તેને અઇવત સાથે પૂર્વભવનુ કોઇ વૈર હોય કે સ્વાભાવિક કારણથી તેણે પ્રસ્તુત મુનિનુ શરીર વિદારી માસ ભક્ષણ કરવા માડયુ મુનિને ઉગ્રવેદના થવા લાગી ધીમે ધીમે તે શિયાળણીએ મુનિનું આખુ શરીર લોહી લોહાણ કરી મૂકયુ. આ પરિષહથી મુનિ લેશ પણ ડગ્યા નહિ, કે મનમાં અસદ્ભાવ આણ્યો નહિ. પરિણામે મુનિ ત્યા કાળ ધર્મ પામી સકલ્પનાના બળે નલિનીગુલ્મ વિમાનમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા.

૨૪ અરણિક

તગરા નામના નગરમા દત્ત નામના વણિકના તે પુત્ર હતા એક વાર મિત્રાચાર્ય નામના કોઇ સ્થવીર મહાત્મા ત્યા પધાર્યા તેમના ઉપદેશથી બોધ પામી દત્ત તથા તેની સ્રી ભદ્રાએ પોતાના બાળક અરણિક સાથે દીક્ષા લીધી. દીક્ષિત પિતાને બાળક પર અતિ મોહ હતો,

તેથી તે સારૂ સારૂં વહોરી લાવી તેને ખવડાવતા. કેટલાક દિવસો પછી પિતાના કાળધર્મ પામવાથી ગૌચરીનો બોજો અરણિક પર આવી પડયો તેઓ ગૌચરી નીકળ્યા; પરન્તુ અત્યંત તાપને લીધે થાકીને એક વિશાળ હવેલી નીચે બેઠા. તે હવેલીમા રહેતી એક પતિવિરહિની સ્ત્રીએ તેમને જોયા અને દાસી દ્વારા પોતાના આવાસમાં બોલાવ્યા તે ખુબ-સુરત સ્ત્રીએ અનેક પ્રકારના ખાનપાન, હાવભાવથી મુનિને મોહિત બનાવી ચારિત્ર ભ્રષ્ટ કર્યાં મુનિ પ્રલોભનમાં આસક્ત બની તે સ્ત્રીને ત્યાં જ રહ્યા.

બીજી તરફ તેની માતા સાધ્વી અરણિકને ન દેખવાથી ઝૂરણા કરવા લાગી ૩ દિવસ સુધી અરણિકનો પત્તો ન લાગવાથી તે ગાંડા જેવી બની ગઇ, અને શહેરમા ' અરણિક, અરણિક ' નામના પોકાર કરતી અહિ તહિ ભટકવા લાગી, પણ કોઇએ અરણિકના સમાચાર આપ્યા નહિ. એક વખતે તે સાધ્વી આક્રંદ કરતી, અરણિકના નિવાસ-સ્થાન સમીપ આવી પહોચી બારીમાંથી નીચે દૃષ્ટિ કરતાં અરણિકે પોતાની માતા સાધ્વીને ભયભ્રાન્ત દશામા જોઈ. જોતા જ તે મહે-લમાંથી નીચે ઉતર્યો અને હુ અરણિક આ રહ્યો, કહી માતા સાધ્વીના પગમા પડયો. સાધ્વીના આનંદનો પાર ન રહ્યો. તેણીએ ચારિત્રભ્રષ્ટ ન થવા અરણિકને ખૂબ સમજાવ્યો માતાના પ્રેમને વશ થઇ અરણિકે તે વિલાસસ્થાનનો ત્યાગ કર્યો અને પુનઃ દીક્ષા લીધી. સંયમ તપની આરાધના કરતા અંત સમયે તેમણે ધગધગની રેતીમાં અનશન કર્યું. ઉગ્ર તપશ્ચર્યા અને પ્રચંડ પશ્ચાતાપના પ્રભાવે અરણિક મુનિ સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમા ગયા.

૨૫ અરનાથ

હસ્તિનાપુર નગરમા સુદર્શન રાજાની મહાદેવીરાણીની કુખે નવમા ગ્રૈવેયકથી ચ્યવીને ફાગણ શુદિ ત્રીજને દિવસે તેઓ ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન નિહાળ્યા ગર્ભકાળ પૂરો થયે માગશર શુદિ ૧૦ મે

અરનાથ પ્રભુનો જન્મ થયો. પિતા તથા દેવોએ જન્મ મહોત્સવ ઉજવ્યો માતાએ સ્વપ્નમાં ચક્રના આરા દીઠા હતા, તેથી પુત્રનુ નામ અરનાથ પાડયુ યૌવનવય થતા અરનાથ ઘણી રાણીઓ પરણ્યા ૨૧ હજાર વર્ષની ઉમર થતા તેઓ પિતાની જગ્યાએ રાજ્યાસન પર બેસાડ્યા. આયુદ્ધશાળામા ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થવાથી તેઓ ૭ ખડ જીતી, ચક્રવર્તી થયા ૨૧ હજાર વર્ષ ચક્રવર્તીપણે રહ્યા. પછી દીક્ષા લેવાનો અભિલાષ થયો. વરસીદાન આપવુ શરૂ કર્યુ અને તે પછી માગશર શુદિ ૧૧ ના રોજ શ્રી અરનાથે સયમ લીધો ત્રણ વર્ષ છદ્મસ્થતાના વિતાવતા કાર્તિક શુદિ ૧૨ ને દિવસે તેમને કેવલ્યજ્ઞાન થયુ પ્રભુના પરિવારમા ૫૦ હજાર સાધુ, ૬૦ હજાર સાધ્વીઓ ૧૮૪ હજાર શ્રાવકો અને ૩૭૨ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. તેમના સાધુ સઘમા ૨૬૦૦ અવધિજ્ઞાની, ૬૧૦ ચૌદ પૂર્વધારી અને ૨૮૦૦ કેવળજ્ઞાની થયા આખરે સમેત શિખર પર જઈ એક હજાર સાધુ સાથે શ્રી અરનાથે અનશન કર્યું એક માસના અનશન પછી તેઓ માગશર શુદિ ૧૦ ને દિવસે ૮૪ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી નિર્વાણ (મોક્ષ) પામ્યા

૨૬ અલખરાજા.

એ વારાણશી નગરીના રાજા હતા ભગવાન મહાવીર દેવ પાસેથી ધર્મ સાંભળતાં તેમને વૈરાગ્ય થયો, અને પોતાના મોટા પુત્રને રાજ્ય કાર્યભાર સોપી તેઓ પ્રભુ મહાવીર પાસે દીક્ષિત થયા ૧૧ અગ ભણી ઘણા વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાળ્યુ અને અંત સમયે વિપૂલ પર્વત પર જઇ સંથારો કરી મોક્ષમા ગયા.

૨૭ અરિષ્ટનેમી ઉર્ફે શ્રી નેમનાથ.

સાર્યપુર નગરના સમુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણીના એ પુત્ર, વર્તમાન ચોવીસીના ૨૨ મા તિર્થંકર થયા. તેઓ અપરાજિત નામના અનુત્તર વિમાનમાથી ચ્યવી, કારતક વદિ ૧૨ ના રોજ

શિવાદેવીની કુક્ષિમા ઉત્પન્ન થયા. માતાએ ચૌદ ઉજ્જ્વળ સ્વપ્ન દીઠા. ગર્ભકાળ પૂરો થયે ચિત્રા નક્ષત્રમા શ્રાવણ શુદિ ૫ ના રોજ તેમનો જન્મ થયો. દરેક તીર્થંકરની જેમ દેવીઓ અને ઇંદ્રદેવોએ આવી તેમનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. પ્રભુ દિવસે દિવસે વયવૃદ્ધિ કરવા લાગ્યા. તેમના બધા ભાઈઓમા તે સૌથી નાના હતા. તેમનું નામ અરિષ્ટનેમિ અથવા નેમનાથ હતુ. યુવાનાવસ્થા થતા તેમના પિતા તથા શ્રીકૃષ્ણ તેમના લગ્ન માટે પ્રબધ કરવા લાગ્યા, પરન્તુ કામને જીતનાર એવા શ્રી નેમનાથે તે વાતનો સાફ ઈન્કાર કર્યો. તેમનામા અતૂલ બળ હતુ, પણ અદ્યાપિ તે બળનો કોઇને પરિચય થયો ન હતો. એકવાર તેઓ આયુદ્ધશાળામા શસ્ત્રો જોવા માટે આવ્યા. ત્યા એક મોટો શંખ પડયો હતો. એક રક્ષકે કહ્યુ કે મહારાજ, આ શંખ તો એક શ્રીકૃષ્ણ સિવાય કોઈ ઉપાડી કે વગાડી શકે તેમ નથી. શ્રી નેમનાથે પોતાના બળનો ઉપયોગ કર્યો. શંખ હાથમા લીધો અને જોરથી વગાડયો શખ વાગતા જ પ્રજાજનો કપી ઉઠયા, સર્વત્ર કોલાહલ થયો, સમુદ્રમા ખળભળાટ થયો અને શ્રી બળભદ્ર તથા કૃષ્ણ ક્ષોભ પામ્યા તેઓ વિસ્મીત બની બોલી ઉઠયા, અહો! આવો બીજો બલિષ્ટ કોણ થયો? તપાસ કરતા જણાયુ કે યૌવનને પહેલે પગથીયે પ્રવેશનાર શ્રી નેમનાથે તે શખ વગાડયો આ સાભળી તેઓ ખૂબ આનદ પામ્યા. તેમનુ બળ ઓછુ કરવા શ્રીકૃષ્ણ વગેરેએ તેમને પરણવાની વિનતિ કરી, પણ શ્રી નેમનાથે ન માન્યુ. આખરે ગજ્યરાણીઓના આગ્રહથી, પોતાને હજુ ભોગાવલી કર્મ બાકી છે એમ જાણવાથી પોતે લગ્ન કરવા સમત થયા. આથી શ્રી કૃષ્ણ સુરૂપ કન્યાની શોધ કરવા લાગ્યા તેવામા સત્યભામાએ કહ્યુ કે મારી ન્હાની બેન રાજેમતી શ્રી નેમને લાયક છે. આથી શ્રી કૃષ્ણ ઉગ્રસેન રાજા પાસે ગયા અને તેની કન્યા રાજેમતીનુ શ્રી નેમનાથ માટે માગુ કર્યું ઉગ્રસેને પ્રસન્નવદને તે કબુલ કર્યું અને ઘડીયા લગ્ન લીધાં. વિશાળ સૈન્ય સાથે શ્રી કૃષ્ણ, સમુદ્રવિજય

વગેરે અનેક રાજાઓ નેમનાથને પરણાવવા માટે જાન લઈ વિવાહ મંડપે ગયા, ત્યા એક મોટા પાંજરામા અનેક પશુ પંખીઓ પૂરવામા આવ્યા હતા. તેમનો કરુણ આર્તનાદ સભળાઈ રહ્યો હતો. શ્રી નેમનાથના કાને આ કરૂણ ધ્વનિ પડયો. નેમનાથે રથ–સારથીને પૂછ્યુ કે—આ પશુ પખીઓને પાંજરામા કેમ પૂર્યા છે? અને આ બધો કિલકિલાટ શાથી? સારથીએ કહ્યુ.—મહારાજ! આપના લગ્ન થઈ જતા જ આ બધા પ્રાણીઓનો ભોગ લેવાશે અને આ લગ્ન મડપમા નોતરેલા કેટલાક હિંસક મનુષ્યોને એ માસનો ખોરાક આપી સતોષાશે. શ્રી નેમનાથ ચમક્યા અને બોલ્યા—અહો! મારા એકના લગ્ન માટે–મારા ક્ષણિક ભોગ-વિલાસને માટે શુ આ અસંખ્ય જીવોનો વધ થશે? આમ ન થવુ જોઇએ. એમ કહી નેમનાથે સારથીને રથ પાછો વાળવા કહ્યું. રથ પાછો ફર્યો, શ્રી નેમ તોરણેથી લગ્ન કર્યા વિના જ પાછા વળ્યા. કૃષ્ણ, સમુદ્રવિજય શરમીંદા મ્હોંએ સ્વસ્થાનકે પાછા ફર્યા નેમનાથે રાજ્યમા આવી વાર્ષિક દાન આપવુ શરૂ કર્યું. નેમનાથના પ્રચડ વૈરાગ્યને કોઈ રોકી શકયુ નહિ પ્રભુએ વર્ષ અતે શ્રાવણ શુદિ આઠમે દીક્ષા લીધી. તે વખતે તેમની ઉમર ૩૦૦ વર્ષની હતી. તેમની સાથે બીજા એક હજાર રાજાઓએ પણ દીક્ષા લીધી દીક્ષા લીધા પછી તરત જ શ્રી નેમનાથને મન. પર્યવજ્ઞાન અને દીક્ષા પછી ચોપનમે દિવસે એટલે આશો વદિ અમાસે* કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તેમનુ દેહમાન ૧૦ ધનુષ્યનું હતુ. નરદત્ત વગેરે તેમને ૧૧ ગણધરો થયા. પ્રથમ શિષ્યા યક્ષણી નામની આર્યા થયા. ૧૦ દશાર્હો મુખ્ય શ્રાવક અને શિવાદેવી મુખ્ય શ્રાવિકા થયા. તેમના પરિવારમા ૧૮ હજાર સાધુઓ, ૪૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૧૬૯૦૦૦ શ્રાવકો અને

* સર્વ તીર્થંકરોની જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણની તીથીઓ આવે ત્યા પુનમીયા મહિના સમજવા.

૩૩૯૦૦૦ શ્રાવિકાઓ હતા. સાધુઓમા ૪૦૦ ચૌદપૂર્વધારીઓ, ૧૫૦૦ અવધિજ્ઞાની અને ૧૫૦૦ કેવળી હતા પ્રભુએ ૫૨૬ સાધુઓ સાથે ગીરનાર પર અનશન કર્યું અને અશાડ શુદિ ૮ના રોજ તેઓ નિર્વાણ પામ્યા શ્રી નેમનાથ ૩૦૦ વર્ષ કુમારપણે રહ્યા. ૭૦૦ વર્ષની દીક્ષા પાળી, એકંદર એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવ્યુ હતુ

૨૮ અક્ષોભ

એ અધક વિશ્નુ અને ધારિણીના પુત્ર હતા. તેઓ આઠ સ્રીએ પરણ્યા હતા શ્રી નેમનાથ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી અને સ્થવીર પાસે ૧૧ અગ ભણ્યા. બાર વર્ષ ચારિત્ર્ય પાળ્યુ ૧ માસનું અનશન કરી તેઓ શત્રુંજય પર સિદ્ધ થયા. (અંતકૃત)

૨૯ અર્હન્નક

શ્રી મલ્લિનાથના સમયમા ચંપાનગરીના કોઈ ધનશ્રેષ્ઠિનો તે જૈનધર્મી શ્રાવકપુત્ર હતો, જીવ, અજીવાદિ નવતત્ત્વનો જાણુ હતો તે અર્હન્નક એક વાર ચાર પ્રકારના કરિયાણા (૧ ગણત્રી બધ વેચાય તેવા ૨ તોળીને વેચાય તેવાં, ૩ ભરીને-માપીને વેચાય તેવા, ૪ પરખ કરીને વેચાય તેવા) ભરી, સ્વજન કુટુબને જમાડી-રજા લઇ દેશાવર જવા નીકળ્યો લવણ સમુદ્રમા ઘણે દૂર ગયા પછી એકાએક વાવાઝોડાનું તોફાન થયુ તેમા એક મિથ્યાત્વી દેવ, પિશાચનુ રૂપ ધરી વહાણ તરફ ધસી આવ્યો. આ જોઈ અર્હન્નક સિવાયના બાકીના બધા લોકો ભયભીત બન્યા. અર્હન્નક નિર્ભય બની વહાણના એકાત ભાગમા જઈ બેઠો, અને અરિહત તથા સિદ્ધની સ્તુતિ કરી નિશ્ચયપૂર્વક મનોગત બોલ્યોઃ-કે જો હું આ ઉપસર્ગથી બચુ, તો મારે કાયોત્સર્ગ પાળવો, નહિ તો મારે જીવનપર્યંત ચારે આહારના પ્રત્યાખ્યાન, એ રીતે એણે ત્યા સાગારી સંથારો કર્યો. અને પચ પરમેષ્ઠિના

ધ્યાનમા તલ્લાલીન થયો. તેવામા તે પિશાચ અર્હન્નક પાસે આવ્યો અને બોલ્યોઃ કે આ તેં લીધેલું વ્રત મૂકી દે, નહિ તો તારો સહાર કરીશ. અને તારા બધા વહાણો પણ ડૂબાડી દઈશ. આ ભયની અસર અ-ર્હન્નક પર કાઈજ ન થઈ. તેણે કહ્યુ કે ધન ધાન્યાદિ સર્વ ક્ષણિક પુદ્ગળો છે, તેની મને દરકાર નથી, તુ તારૂ ધાર્યું કરી શકે છે. ત્રણવાર દેવે તેને ભયથી, લાલચથી સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પણ અર્હન્નક ડગ્યો નહિ. આથી દેવે વહાણને અધર ઉપાડયુ, પણ અર્હન્નક લેશ પણ ચલિત ન થયો, આખરે દેવ તેના પર પ્રસન્ન થયો, અને વહાણને સહિસલામત જળની સપાટી પર મૂકી, અસલ સ્વરુપે અર્હન્નક સામે આવી, હાથ જોડીને ઉભો રહ્યો અને પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી, વદન કરી ચાલ્યો ગયો દેવના ગયા પછી અર્હન્નકે અનશન પાળ્યુ. પછી ફરતો ફરતો તે મિથિલાનગરીમા આવ્યો. ત્યા તેણે રાજકુમારી મલ્લિકુવરીને દિવ્ય યુગલ કુડળની ભેટ આપી, ત્યા વેપાર કરી તે પુષ્કળ દ્રવ્ય કમાયો ત્યાથી તે સ્વવતનમા આવ્યો અને બાકીનો બધો વખત ધર્મ ધ્યાનમા ગુજારી દેવલોકમા ગયો

૩૦ અર્જુનમાળી

મગધદેશની રાજગૃહી નગરીની બહાર એક બગીચો હતો. તેનો માલીક અર્જુન નામનો માળી હતો તેને બંધુમતી નામે સ્ત્રી હતી. તે સુસ્વરૂપા હતી. બાગમા એક યક્ષનુ દેવાલય હતુ બને જણા બાગમાથી ફૂલો વીણી, તે દેવાલયમાના મુદ્દગળપાણી નામક યક્ષની પ્રતિમાની પુષ્પોથી પૂજા કરતા, અને શહેરમા ફૂલો વેચી પોતાનુ ગુજરાન ચલાવતા. એજ નગરીમા અર્જુનમાળીના છ મિત્રો હતા, જેઓ ઘણા દુષ્ટ અને ખરાબ વર્તનવાળા હતા. કોઈ તહેવારના દિવસે તે છએ જણા ફરતા ફરતા અર્જુનમાળીના બગીચામા આવ્યા

તે વખતે અર્જુનમાળી યક્ષની પૂજામા લીન હતો, બીજી તરફ તેની સ્ત્રી બંધુમતી બગીચામાં ફૂલો વીણતી હતી, તેના પર આ છએ મિત્રોની દૃષ્ટિ પડતા તેમને દુર્બુદ્ધિ થઈ, છએ જણાએ સંકેત કરી અર્જુનમાળીને બાંધ્યો, અને પછી બંધુમતી પર બળાત્કાર કર્યો આ દૃશ્ય જોઇ અર્જુનમાળી ક્રોધાયમાન થયો અને યક્ષને ઉપાલંભ આપતો કહેવા લાગ્યો કે:–હે દેવ, હું તારી રોજ સેવા પુજા કરૂં છુ, છતાં મારી જ હાજરીમા, મારા સામે મારા આ દુષ્ટ મિત્રો,મારી સ્ત્રીની આબરુ પર હાથ મૂકે છે, એ તુ કેમ જોઈ શકે છે? મને સહાય કર. અર્જુનના આ ઉપાલભથી યક્ષે અર્જુનના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, તેના બંધન તૂટી ગયા હાથમા હજાર મણ વજનનુ મુદ્દગળ રહી ગયુ છે એવા યક્ષમય અર્જુને ત્યાથી દોડી જઇને, તેના છ મિત્રો અને બંધુમતી સ્ત્રીનો નાશ કર્યો અર્જુનનો ક્રોધ મ્હાતો ન હતો. સાત જણને મારી નાખ્યા પછી તે શહેર તરફ ધસ્યો, અને જેટલા જેટલા માણસો તેને રસ્તામા મળ્યા, તે બધાનો તેણે જીવ લીધો. શહેરમા હાહાકાર થયો. રાજાને ખબર પડી એટલે તરત જ નગરીના દરવાજા બધ કરાવી દીધા અર્જુનમાળી શહેર બહાર કીલ્લાની ઓથે ઓથે ચારે તરફ ધુમતો હતો, અને નજરે ચડતા માણસોનો સહાર કરતો હતો (આમ પાચ માસ અને ૧૩ દિવસ સુધી અર્જુનમાળી ફર્યો અને ૧૧૪૧ માણસોનો તેણે નાશ કર્યો.) કોઇ માણસ શહેર બહાર નીકળવાની હિંમત કરતું નહિ, એવામા ભગવાન મહાવીર ઉદ્યાનમા પધાર્યાના સમાચાર શહેરમા પ્રસર્યા. તે વખતે સુદર્શન નામનો ભગવાનનો એક પરમ ભક્ત શ્રાવક હતો, તે આ સમાચારથી બેસી રહી શક્યો નહિ. તેણે રાજાને વિનતિ કરી, અને અતિ આગ્રહે તે રજા લઇ શહેર બહાર નીકળ્યો, તેવામા તેણે સામેથી વિકરાળ સ્વરૂપે આવતા અર્જુનમાળીને જોયો. મરણાત ઉપસર્ગ જાણી, સુદર્શને ત્યા સાગારી મથારો કર્યો અને કાયોત્સર્ગ ધ્યાને ઉભો. અર્જુનમાળી તેના પર ધસી આવ્યો, અને મુદ્દગળ ઉપાડી જ્યાં તેને મારવા જાય

છે કે તરત જ અધિષ્ઠાયક દેવના પ્રભાવે યક્ષ તેના શરીરમાંથી નીકળી પલાયન થઈ ગયો. લગભગ છ મહિનાનો ભૂખ્યો તરસ્યો અર્જુન દીન બની, મૂર્છા ખાઇ જમીન પર ઢળી પડયો. સુદર્શને આશ્ચર્ય પામી પ્રભુનો આભાર માન્યો. તેણે અર્જુનમાળીને બોધ આપ્યો અને ભ૦ મહાવીર પાસે લઈ ગયો. ભગવાનના ધર્મોપદેશથી વૈરાગ્ય પામી અર્જુનમાળીએ દીક્ષા લીધી અને જાવજીવ પર્યંત છઠ્ઠ છઠ્ઠનો તપ કરવાનો નિયમ કર્યો. પારણાને દિવસે શહેરમાં ગૌચરી અર્થે નીકળતા હજારો લોકો તેના પર પત્થરનો વર્ષાદ વરસાવી, સંતાપ આપતા. તે સઘળુ ઉત્કૃષ્ટ પરિણામે અર્જુન મુનિ સહન કરતા અને આત્માના સ્વરુપને વિચારતા આ પ્રમાણે સમભાવે પરિષહ સહન કરતા અને ત્યાગની સર્વોત્કૃષ્ટ ધારાએ પ્રવેશતા એજ ભવમા અર્જુનમાળીને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ અને તે કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષ પામ્યા.

૩૧ અષાડાભૂતિ

અષાડાભૂતિ નામના એક મહાસમર્થ આચાર્ય હતા. તેમને શિષ્યનો સારો પરિવાર હતો એક શિષ્યના અંતઃકાળ વખતે તે આચાર્યે તેને કહ્યુ કે તુ અહિથી કાળ કરીને જો દેવ થાય, તો મને આવીને કહી જજે. શિષ્યે કાળ કર્યો અને તે દેવલોકમા ગયો. પણ ત્યાની સુખ સમૃદ્ધિમા લીન થવાથી તે ગુરૂ પાસે આવ્યો નહિ આથી આચાર્યને જૈનમાર્ગની સત્યતા વિષે સંશય થયો 'સ્વર્ગ, નરક કે મોક્ષ જેવુ કાંઇ છેજ નહિ, અને જો હોય તો મૃત્યુ પામેલો મારો શિષ્ય માગ પ્રેમને વશ થઈ અહિંયા કેમ ન આવે ?' માટે આ જૈન માર્ગ છોડી દેવો અને ઘેર જઇ સ્રી સુખ ભોગવવુ એજ ઇષ્ટ છે. આવો વિચાર કરી અષાડાભૂતિ ઘર તરફ જવા નીકળ્યા. આ વાત પેલા દેવ થયેલા શિષ્યે અવધિજ્ઞાનથી જાણી, એટલે ગુરુને સ્થિર કરવા તે મૃત્યુલોકમા આવ્યો અને રસ્તે જતા આચાર્ય સન્મુખ

તેણે નાટક બતાવ્યુ નાટકના મોહમા ગુરૂ લોભાયા, અને એ રીતે નાટક જોવામાં છ માસ વીતી ગયા, પણ ગુરુને કાંઇ જ્ઞાન થયુ નહિ. દેવે વિચાર કર્યો કે મારા પૂર્વ ગુરુમા દયાનો અંશ છે કે નહિ ? એ મારે જોવુ જોઇએ. એમ વિચારી તેણે નાટક પૂરૂં કર્યું ગુરૂ પોતાના ઘર તરફ આગળ વધ્યા. ત્યારે દેવે ઘરેણાથી લાદેલા એવા છ બાળકો વિકુર્વ્યાં અને ગુરૂની સામે મોકલ્યાં. બાળકના શરીર પરના ઘરેણા દેખી ગુરૂ લોભાયા, અને તેમને એકાંતમાં લઇ જઇ નામ પૂછયા. છએ બાળકોએ 'પૃથ્વી, અપ, તેઉ, વાયુ, વનસ્પતિ અને કાય' એમ અનુક્રમે પોતાના નામ કહ્યા. મુનિએ વિચાર્યું કે મેં છકાયની દયા ઘણી પાળી, પણ કાંઈ દીઠું નહિ એમ કહી ગુરૂએ તે છએ બાળકોને મારી નાખ્યા અને તેમના શરીર પરના ઘરેણા ઉતારી, ઝોળીમા મૂકયા. આ જોઈ શિષ્યદેવે વિચાર્યું કે ગુરૂમા દયાનો અંશ પણ રહ્યો લાગતો નથી માટે હવે તેમનામા **શરમ** રહી છે કે કેમ, એ મારે જોવુ જોઈએ. એમ ધારી તે દેવે એક શ્રાવક સંઘ ઉત્પન્ન કર્યો. બે ચાર અગ્રેસર શ્રાવકો અષાડાભૂતિ પાસે આવ્યા અને તેમને 'મત્થએણ વંદામિ' કહી નમી પડયા અને બોલ્યા કેઃ—ગુરૂદેવ, ભિક્ષાની વેળા થઈ છે, માટે કૃપા કરી અમારા ઉતારે પધારો, કેમકે અમારે મુનિને વહોરાવ્યા પછી જ જમવાનો નિયમ છે. પાત્રમા ઘરેણા ભરેલા હતા તે બીકથી ગુરૂએ સહેજ ભયભીત થતાં કહ્યું કે મારે ભિક્ષા જોઈતી નથી શ્રાવકોએ ઘણો આગ્રહ કર્યો, પરંતુ ગુરૂ માન્યા નહિ, એટલે શ્રાવકોએ ગુરૂની ઝોળી પકડી, રકઝક કરતા અનાયાસે ઝોળી છુટી ગઈ, અંદરના ઘરેણા ઉઘાડા થયા. ગુરૂ શરમિંદા બન્યા એટલે શ્રાવકો એક પછી એક કહેવા લાગ્યા કે આ તો મારા પૃથ્વી નામના બાળકના ઘરેણા છે, બીજો કહે, આતો મારા 'અપ' નામના બાળકના છે એમ કહી ગુરૂને ધમકાવતા કહેવા લાગ્યા કે મહારાજ ! આટલા બધા નિર્દય કેમ બન્યા ? બતાવો, અમારા બાળકો કયા છે ? ગુરૂને આથી ઘણો ખેદ થયો દેવે જોયુ

કે ગુરૂને હજુ શરમ છે માટે સમજી શકશે, એમ ધારી તેણે ઉત્પન્ન કરેલા બધા સ્વરુપો સંકેલી લીધા અને શિષ્યનું સ્વરૂપ ધરી ગુરૂ સમીપે ઉભા રહી વંદન કર્યું અને પછી તેણે દેવ સ્વરૂપે પ્રગટ થઇ સઘળો વૃત્તાંત કહ્યો; એટલે ગુરૂને જૈનધર્મની શ્રદ્ધા દૃઢ થઇ. પુનઃ તેમણે ચારિત્ર લીધુ. અશ્રદ્ધા માટે પ્રાયશ્ચિત લઈ શુદ્ધ થયા અને સંયમની ઉત્કૃષ્ટ શ્રેણિમા પ્રવેશી મોક્ષ પામ્યા

૩૨ આર્દ્રકુમાર.

સમુદ્રની મધ્યમા આર્દ્રકપુર નગર હતુ. ત્યાં આર્દ્રક રાજા રાજ્ય કરતો. તેને આર્દ્રકા નામની રાણી હતી અને ' આર્દ્રકુમાર ' નામે પુત્ર હતો.

રાજગૃહિ નગરીના રાજા શ્રેણિક અને આર્દ્રકપુરના રાજા આર્દ્રકને સારો સબંધ હતો, તેથી તેમના રાજપુત્રો ' આર્દ્રકુમાર અને અભયકુમાર 'ને મિત્રાચારી થઈ હતી. આ પ્રીતિની વૃદ્ધિ માટે બંને રાજાઓ અને બને કુમારો પરસ્પર એકબીજાને અવનવી ભેટ મોકલતા હતા એકવાર અભયકુમારે વિચાર કર્યો કે હુ ધર્મ પામ્યો હોવા છતા અનાર્યભૂમિમા વસતા મારા આર્દ્રકુમાર મિત્રને ધર્મ ન પમાડુ તો અમારી મિત્રાચારી શા કામની ? એમ વિચારી એકવાર અભયકુમારે એક પેટીમા તેને ધર્મના ઉપકરણો મોકલ્યા અને તે પેટી એકાન્તમાં ઉઘાડી જોવાનુ કહ્યુ. આર્દ્રકુમારે તે પ્રમાણે એકાન્તમા પેટી ઉઘાડી ધર્મ ઉપકરણો જોયા આશ્ચર્ય સાથે તે સબંધી વિચાર કરતા તેને યાદ આવ્યુ કે ' પૂર્વે મે આવી વસ્તુઓ જોઈ છે ' વિશેષ ચિંતવન કરતા આર્દ્રકુમારને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ તે વડે તેણે પોતાના પૂર્વભવનું મુનિ સ્વરૂપ જોયુ. આથી તેણે અભયકુમાર પાસે જવાની પિતા પાસે

આજ્ઞા માગી; પણ પિતાએ જવાની રજા ન આપી, એટલુ જ નહિ પણ તે છાનોમાને જતો ન રહે, તે માટે ૫૦૦ રક્ષકો મૂક્યા. પરન્તુ નિશ્ચયબળવાળો આર્દ્રકુમાર બધાને ભૂલથાપ આપી, આર્યભૂમિમા આવ્યો અને સ્વહસ્તે દીક્ષા લઇ મુનિ થયો. તે વખતે દેવોએ આકાશવાણીથી કહ્યું કે હે આર્દ્ર! 'તું દીક્ષા ન લે, હજુ તારે ભોગાવલી કર્મ બાકી છે.' પણ આર્દ્રકુમારે તે માન્યુ નહિ અને દીક્ષિત થયો કેટલાક વર્ષો સંયમકાળમા ગાળ્યા પછી, એક પ્રસંગે તે વસંતપુર નગરના ઉદ્યાનમાં આવ્યા અને કાઉસ્સગ ધ્યાને ઉભા રહ્યા. તેવામા તે શહેરની કેટલીક શ્રીમંત બાળાઓ ઉદ્યાનમાં દેવાલયના દર્શને આવી. તેમા શ્રીમતી નામની એક અવિવાહિતા કન્યા હતી, તે ધ્યાનસ્થ મુનિને દેખી મોહિત થઇ. નવયૌવનાઓ 'વરવરની રમત રમતા' શ્રીમતીએ આર્દ્ર મુનિનો પગ પકડી 'આ મારા વર છે' એવી મીઠી મશ્કરી કરી. આર્દ્રમુનિ પોતાને ઉપસર્ગ આવશે, એમ ધારી ત્યાથી વિહાર કરી ગયા. પરન્તુ શ્રીમતીની મશ્કરી સાચી હતી. આર્દ્રકુમાર મુનિ સાથે પરણવાનો તેનો દૃઢ મનોભાવ હતો.

શ્રીમતીએ વરની પસંદગીની વાત પોતાના પિતાને કહી. પિતાએ બીજે લગ્ન કરવા તેણીને સમજાવ્યુ પણ તે એકની બે ન થઈ. શ્રીમતીએ દાનશાળા માડી અને સર્વ યાચકોને સ્વહસ્તે દાન આપવા લાગી.

આમ બાર વર્ષ પસાર થયા પછી દિશા ભૂલવાથી કે સંયોગ-વશાત્ આર્દ્રમુનિ પુનઃ વસંતપુરમા આવ્યા અને શ્રીમતીએ માડેલી દાનશાળામાં ભિક્ષાર્થે ગયા શ્રીમતીએ મુનિને ઓળખ્યા–પકડ્યા અને પોતાને પત્ની તરીકે સ્વીકારવા આગ્રહ કર્યો, વળી જો મુનિ તેનો સ્વીકાર ન કરે, તો પોતે આત્મહત્યા કરશે એવી બીક બતાવી.

શ્રીમતીના અપાર સૌંદર્યમા મુનિ લોભાયા અને પોતાનો મુનિવેશ મૂકી તેની સાથે લગ્ન કર્યું. સુખભોગ ભોગવતા શ્રીમતીથી તેમને એક પુત્ર થયો, એટલે પુનઃ ચારિત્ર લઇ ચાલી નીકળવાની શ્રીમતી પાસે રજા માગી તેવામા તે બાળકપુત્ર આર્દ્ર પાસે આવ્યો તેની કાલી બોલીમા આર્દ્ર લુબ્ધ થયા અને બીજા બાર વર્ષ એ રીતે ગૃહસ્થાશ્રમમાં વીતાવ્યા.

ઉદયકાળ પૂરો થયો—ભોગાવલી કર્મ છૂટયુ હતુ એટલે તેમણે પુનઃ દીક્ષા લીધી રસ્તામાં પોતાના ૫૦૦ સામતો મળ્યા તેમને ઉપદેશ આપી જૈનધર્મની દીક્ષા આપી. આગળ જતા ગૌશાલક તથા તાપસો મળ્યા, તેમને વાદમા જીતી લીધા હસ્તી તાપસોએ વીરપ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી. આર્દ્રમુનિ રાજગૃહિમાં આવ્યા ત્યા અભયકુમાર તેમને વદન કરવા ગયા આર્દ્ર મુનિએ અભયકુમારનો આભાર માન્યો. ત્યારબાદ આર્દ્રમુનિ મહાવીરપ્રભુ પાસે રહ્યા અને ઉત્કૃષ્ટ સયમ તપનુ આરાધન કરી મોક્ષમા ગયા

૩૩ આનંદ ગાથાપતિ.

મગધ દેશના વાણિજ્યગ્રામ નામના નગરમા આનદ નામનો ગાથાપતિ (ગૃહસ્થપતિ) રહેતો હતો તે ઘણો ધનવાન હતો તેની પાસે ચાર ક્રોડ સોનામહોરો જમીનમા દાટેલી હતી, ચાર ક્રોડ વેપારમા રોકાયેલી અને ચાર ક્રોડ ઘરવખરામા રોકાયેલી હતી ઉપરાત તેને ત્યા ૪૦ હજાર ગાયોના ૪ ગોકુળ હતા તે ઘણો બુદ્ધિમાન અને વ્યવહારકુશલ હોવાથી સૌ કોઇ તેની જ સલાહ લેતુ. તેને શિવાનદા નામની સુસ્વરૂપવાન પત્ની હતી. ૭૦ વર્ષની ઉમર થતા સુધીમા તે જૈનધર્મના તત્ત્વોથી અજાણ હતો તેવામા કોઇ એક સમયે ભગવાન મહાવીર તે ગામમા પધાર્યા. હજારો લોકાની સાથે આનદ, પ્રભુની દેશનામાં ગયો. પ્રભુએ ગૃહસ્થ

શ્રાવક અને સાધુનુ આબેહુબ સ્વરૂપ સમજાવ્યુ આનંદને જીજ્ઞાસા બુદ્ધિ જાગી. અને પ્રભુ પાસે તેમણે શ્રાવકના બારવ્રત અંગીકાર કર્યા. ઘેર આવી તેમણે શ્રાવક ધર્મ અંગીકાર કર્યાની વાત પોતાની પત્નીને કરીને, તેણીને પણ તેમ કરવા ઉપદેશ્યુ. એટલે શિવાદેવીએ પણ પ્રભુ પાસે જઈ બારવ્રત અંગીકાર કર્યા. એ રીતે ઉભય પતિ-પત્ની શ્રાવક ધર્મનુ સુંદર રીતે પ્રતિપાલન કરતા, સુખપૂર્વક સમય વિતાવવા લાગ્યા

કેટલોક કાળ આ પ્રમાણે પસાર થયા પછી આનંદને ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરવાનું મન થયુ, એટલે તેમણે સગા સંબંધીઓને જમાડી, ગૃહકાર્યભાર પોતાના મોટા પુત્રને સોપ્યો અને પોતે શ્રાવકની ૧૧ પ્રતિમાઓનુ વહન કરવા લાગ્યા આકરાં તપથી શરીર દુર્બલ બન્યુ. એક વખત પૌષધવ્રતમા ધર્મચિંતવન કરતા તેમને અવધિજ્ઞાન થયુ તે વડે તેમણે પૂર્વ દિશામા લવણ સમુદ્રમા ૫૦૦ ધનુષ્ય સુધી દીઠુ અને પશ્ચિમ તથા દક્ષિણમા એટલુ જ અને ઉત્તરમાં ચુલહિમવત અને વર્ષધર પર્વત જોયા ઉંચે સૌધર્મ દેવલોક અને નીચે રત્નપ્રભા નરકનો વાસ જોયો. આ જોઈ તેઓ ખૂબ પ્રસન્ન થયા અને પ્રભુ મહાવીરના દર્શનની તેમને જીજ્ઞાસા થઈ.

ભાગ્યવશાત્ પ્રભુ મહાવીર તેજ ગામમા પધાર્યા. ગૌતમ મુનિ ગૌચરીએ નીકળ્યા. લોકોને મોઢે આનંદના અનશન અને અવધિ જ્ઞાનની વાત સાભળી શ્રી ગૌતમ આનંદ શ્રાવકની પૌષધશાળામા ગયા. ગૌતમ મુનિને આવતા જોઈ આનદે વિધિપૂર્વક વંદન કર્યું. અને પછી વિવેકપૂર્વક પ્રશ્ન કર્યો કે —મહારાજ, શ્રાવકને સંસારમા રહેતા થકાં અવધિજ્ઞાન થાય ?

ગૌતમે જવાબ આપ્યો —હા, થાય

આનંદ—પ્રભુ ! મને તે થયુ છે. હું લવણ સમુદ્રમા ૫૦૦ ધનુષ્ય સુધી, તથા સૌધર્મ દેવલોક અને રત્નપ્રભા નરક દેખુ છુ

આ સાંભળી ગૌતમ સંશયમાં પડયા. તેમણે કહ્યુઃ—આનંદ, તમે જુઠું બોલો છો, એટલું દેખી શકાય નહિ, માટે મૃષાવાદનું પ્રાયશ્ચિત્ત લ્યો.

આનંદે કહ્યુઃ—દેવ, હુ યથાર્થ કહુ છુ. આપ ભૂલ્યા છો માટે આપને જ પ્રાયશ્ચિત લેવુ ઘટે.

શ્રી ગૌતમને આ વાત હૈયે ન બેઠી. તેઓ તો સંશયાત્મક બની 'બહુ સારૂ' કહી રસ્તે પડયા અને પ્રભુ મહાવીર દેવ પાસે આવી, બનેલી વિતક કહી સંભળાવી પ્રભુ મહાવીરે આનંદનુ કથન સત્ય છે, અને ગૌતમનુ કથન અસત્ય છે, કહેતાં જ આશ્ચર્ય સાથે શ્રી ગૌતમે પ્રાયશ્ચિત લીધુ અને શ્રી આનંદ પાસે આવી પોતાની ભૂલની માફી માગી.

આનંદ શ્રાવકે ૨૦ વર્ષનુ શ્રાવકવ્રત પાળ્યુ મરણાંતે ૧ માસનું અનશન કર્યું અને વિશુદ્ધ પરિણામે કાળધર્મ પામી તેઓ પહેલા સૌધર્મ નામના દેવલોકમા ગયા, જ્યાંથી મહાવિદેહમાં જન્મ લઇ મોક્ષમા જશે.

૩૪ આનંદ બળદેવ.

ચક્રપુરી નામક નગરીમા મહાશિર નામે રાજા હતો, તેની વિજયંતી નામની રાણીથી આનંદ નામે ૬ ઠા બળદેવ થયા તેઓ પુરિષ પુંડરિક નામના વાસુદેવના ઓરમાન ભાઇ હતા તેમણે અરનાથ પ્રભુના શાસનમા દીક્ષા લીધી. સંયમ તપની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરીને, ૮૫ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તેઓ નિર્વાણ પામ્યા—મોક્ષમા ગયા

૩૫ આનંદ કુમાર

તેઓ રાજગૃહિના શ્રેણિક રાજાના પુત્ર પ્રિયસેનના પુત્ર હતા.

ઉંમર લાયક થતા ૮ કન્યાઓ પરણ્યા. પ્રભુ મહાવીરના ઉપદેશથી ચારિત્ર લીધું. બે વર્ષ ચારિત્ર પાળી પ્રાણુત દેવલોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા ત્યાંથી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ મોક્ષમાં જશે.

૩૬ અંગતિ ગાથાપતિ

શ્રાવસ્તી નામની નગરીમાં, પ્રભુ પાર્શ્વનાથના સમયમા અગતિ નામે મહાસમર્થ ગાથાપતિ હતો. એકવાર તે નગરીમા ભગવાન પાર્શ્વનાથ પધારતા, અગતિ તેઓના વ્યાખ્યાનમા ગયા, અને પ્રભુના બોધથી વૈરાગ્ય પામી, પોતાના મોટા પુત્રને ગૃહકાર્યભાર સોપી સયતિ થયા બહુસૂત્રી સ્થવીર મુનિ પાસે તે ૧૧ અગ ભણ્યા, છઠ અઠમાદિ તપશ્ચર્યા કરી. સામાન્ય ચારિત્ર પાળી અતિમ સમયે ૧૫ દિવસનુ અનશન કર્યું. પરન્તુ વિરાધક પણે મૃત્યુ પામવાથી તેઓ ચદ્રાવતશક નામના વિમાનમા જ્યોતિષિના ઇંદ્રપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યા તે એક પલ્યોપમ અને એક લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી મહાવિદેહમાં જન્મ લેશે અને મોક્ષમાં જશે.

૩૭ ઇષુકાર રાજા

ઇષુકાર નામના નગરમા ઇષુકાર નામે રાજા હતો તેને કમળાવતી નામે રાણી હતી. એજ નગરમા ભૃગુ નામનો એક પુરોહિત, તેની જશા નામની સ્ત્રી અને તેના બે પુત્રો હતા. આ રીતે આ છએ જીવો પૂર્વભવમાં પહેલા દેવલોકના નલિનીગુલ્મ વિમાનમા હતા ત્યાથી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી, તે છએ ઇષુકાર નગરમા ઉત્પન્ન થયા હતા કોઇ આનંદના પ્રસગે રાજાએ પુરોહિતને કેટલુંક ધન જાગીર વગેરે આપ્યા હતા પૂર્વના શુભ કર્મના ઉદયે પુરોહિત, તેની સ્ત્રી જશા અને બને પુત્રો, વૈરાગ્ય થતા સર્વ ધનસંપત્તિ છોડી, પ્રવર્જિત થયા આ વાતની ઇષુકાર રાજાને ખબર પડતા, નિર્વંશીયુ (બીનવારસવાળું) ધન

રાજાએ પોતાના ભંડારમાં લઈ લીધુ. આ વાત કમળાવતી રાણીના જાણવામાં આવી એટલે તેણે રાજાને કહ્યુ કે— પ્રથમ દાનમાં આપેલું ધન આપણાથી પાછુ ન લેવાય. જો ઓકેલુ ધાન્ય ફરી ખાઈ શકાતું હોય તો જ દાનમા આપેલુ ધન પાછુ લેવાય. ધન એ તો ક્લેશ, ચિંતા, અને ભયનુ કારણ છે. તે આપણને રોગ, જન્મ અને જરાથી મુકાવનાર નથી, માટે ધનનો મોહ છોડી ધર્મ-માર્ગમાં પ્રવર્તવું એ જ આપણી ફરજ છે. એ પ્રમાણે અનેક બોધ-વચનો કહી કમળાવતીએ રાજાને બુઝવ્યો અને પછી બને જણાએ ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. તીર્થંકર માર્ગની વિશુદ્ધ આરાધના કરતા ઈષુકાર રાજા મોક્ષ પામ્યા

૩૮ ઈંદ્રભૂતિ ઉર્ફે ગૌતમ.

ગોબર નામના ગામમાં ગૌતમગોત્રી વસુભૂતિ નામે બ્રાહ્મણ હતો. તેને પૃથ્વી નામની સ્ત્રી હતી તેમને ઇંદ્રભૂતિ નામે પૂત્ર હતો. તે ચારવેદ, ચૌદ વિદ્યા, આદિ ૭ શાસ્ત્રોમા પ્રવિણ હતો ઇંદ્રભૂતિ પોતાના ગૌતમ નામના ગોત્ર પરથી "ગૌતમ" તરીકે પણ ઓળ-ખાતા. બ્રાહ્મણ સમાજમા તેમનુ સારૂ માન હતુ એકવાર રાજગૃહિ નગરીમા બાહુલ નામના બ્રાહ્મણે યજ્ઞ આરંભ્યો. તેના આમંત્રણથી ગૌતમ વગેરે મોટા મોટા ૧૧ બ્રાહ્મણ આચાર્યો પોતાના વિશાળ પરિવાર સાથે યજ્ઞમંડપમાં આવ્યા તે સિવાય પણ બીજા ઘણા બ્રાહ્મણો હતા. એજ વખતે ભ૦ મહાવીર દેવ રાજગૃહિ નગરીના ગુણશીલ ઉદ્યાનમાં પધાર્યા હતા ત્યા દેવતાઓએ સમવસરણની ગ્ચના કરી રચના કરવા માટે દેવોના યુથો યજ્ઞમંડપ પાસે થઈને નીકળ્યા તે વખતે બ્રાહ્મણો ખૂશ થઈને વિચારવા લાગ્યા કે, આપણો યજ્ઞમંડપ જોવા માટે દેવો આવે છે, પણ થોડીજ વારમાં દેવો ત્યાથી પસાર થઈને ગુણશીલ ઉદ્યાનમા આવ્યા તપામ

કરતા બ્રાહ્મણોએ જાણ્યુ કે દેવો તો સર્વજ્ઞ મહાવીર નામના એક શ્રમણ આવ્યા છે ત્યા ગયા. આથી ગૌતમ-ઇંદ્રભૂતિ અભિમાન પૂર્વક બોલી ઉઠયા કે-હું એકલોજ સર્વજ્ઞ છુ. મહાવીર તો સર્વજ્ઞ પણાનો દાવો કરનાર ઇંદ્રજાળીઓ છે, અને તેથીજ તેણે યજ્ઞમા આવનાર દેવોને ભ્રમમાં નાખી પોતાની તરફ ખેચ્યા છે. એમ વિચારી તે ગૌતમ પોતાની સાથે ૫૦૦ શિષ્યો લઈ ભ. મહાવીર પાસે આવ્યા. ત્યાં સમવસરણની સુદર રચના જોતાંજ તે મૂઢ બની ગયા. શરમને લીધે તે પાછા ફર્યા નહિ. પણ મનમા વિચાર્યું કે મારા મનમા હજુયે ઘણા સશયો છે, જો સર્વજ્ઞપણાનો દાવો કરતાર મહાવીર મારા સશયો ટાળે તો હુ તેને સર્વજ્ઞ તરીકે સ્વીકારૂ.

મન પર્યવજ્ઞાન વડે પ્રભુ મહાવીરે ગૌતમના વિચાર જાણી લીધા અને કહ્યુ—ગૌતમ! વેદમા ત્રણ 'દ'કાર છે તેનો તને ઘણા વખતથી સંશય છે તો સાભળ, હુ તેનુ સમાધાન કરૂ છું. તે ત્રણ 'દ'કારના નામ-દાન, દયા અને દમ છે. આ ઉપરાત 'જીવ છે કે નહિ' એ બાબતની ઇંદ્રભૂતિની શકાનું પ્રભુએ નિવારણ કર્યું. આથી ઇંદ્રભૂતિનો સશય દૂર થયો અને ત્યાજ તેણે પોતાના ૫૦૦ શિષ્યો સહિત ભગવાન પાસે દીક્ષા લીધી અને ત્રિપદી-ઉપ્નેવા, વિધ્નેવા, ધ્રુવેવાથી ચૌદપૂર્વનુ જ્ઞાન મેળવ્યુ. પોતાના જ્ઞાનબળ વડે તેઓ સર્વ સાધુ-ઓમાં મુખ્ય ગણધર થયા. લબ્ધિવત અને સૂત્રાર્થના પારગામી બન્યા તેઓ હમેશાં ભગવાનની પાસેજ રહેતા અને છઠ છઠના પારણા કરતા. પોતાને સશય પડે કે ન પડે, તો પણ તેઓ ભગ-વાનને અનેક પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછી જ્ઞાન મેળવતા. એક ભગવતી સૂત્રમાં જ તેમણે છત્રીસ હજાર પ્રશ્નો ભગવાનને પૂછયા છે ભગ-વાન મહાવીરદેવ પર તેમનો અતીશય મોહ હતો, અને તે કારણથી જ તેમના પછી દીક્ષિત થયેલા અનેક મુનિઓ કૈવલ્યજ્ઞાન પામેલા, પરન્તુ શ્રી ગૌતમને કૈવલ્યજ્ઞાન ન્હોતું થવુ. આ મોહ છોડી દેવા ભગવાન ઘણીવાર શ્રી ગૌતમને કહેતા, પણ ઉદયમાન પ્રકૃતિને

અદ્યાપિ ગૌતમ રોકી શક્યા નહિ. એકવાર છેલ્લુ ચોમાસુ ભગવાને પાવાપુરીમા કર્યું, ત્યારે અતસમયે ભગવાને શ્રી ગૌતમને પોતાના પરનો રાગ દૂર થઈ કૈવલ્યજ્ઞાન પ્રગટે તે માટે દેવશર્મા નામના બ્રાહ્મણને પ્રતિબોધ આપવા અર્થે મોકલ્યા. તે વખતે એટલે કાર્તિક વદિ ૦)) (ગુજરાતી આશો વદિ ૦))) ના દિવસે પાછલી રાત્રે ભગવાન નિર્વાણ (મોક્ષ) પામ્યા પ્રભુનો નિર્વાણ મહોત્સવ ઉજવવા આવતા દેવોને દેખીને શ્રી ગૌતમે આ વાત જાણી ત્યારે તરતજ તેઓ મૂર્છા પામ્યા. મૂર્છા વળ્યા પછી પ્રભુના વિરહ માટે શ્રી ગૌતમ ગણધર વિલાપ કરવા લાગ્યા 'વીર, વીર' શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા તેમને આત્મતત્ત્વ–વીતરાગદશાનુ અપૂર્વ ભાન થયુ અને તેઓ ક્ષપક શ્રેણિમાં પ્રવેશ્યા કે તરતજ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન પ્રગટયુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા શ્રી ગૌતમે ૫૧મા વર્ષે દીક્ષા લીધી હતી. ૮૧ મા વર્ષના પ્રારભે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ હતુ ૧૨ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવર્ત્યામા વિચરી અનેક જીવોનો ઉદ્ધાર કરી ૯૨ વર્ષની ઉમરે તેઓ મોક્ષ પધાર્યા હતા

૩૯ ઇલાચીકુમાર.

ઇલાવર્ધન શહેરમા એક ધનદત્ત નામના શેઠનો તે પુત્ર હતો. એકવાર કેટલાક નટ લોકો તે શહેરમા રમવા આવ્યા અને ધનદત્ત શેઠની હવેલી પાસે વાસડાઓ ઉભા કરી રમત શરૂ કરી આ નટલોકોને એક સુસ્વરૂપવાન કન્યા હતી. ઝરુખામા બેઠા બેઠા રમત નિહાળતા આ કન્યા પર ઇલાચીકુમારની દૃષ્ટિ પડતા જ તે તેના પર મોહિત બન્યો અને તે નટકન્યા સાથે લગ્ન કરવાનો વિચાર કર્યો આ વાત તરતજ તેણે પોતાના પિતાને કહી, અને અઢળક ધનના ભોગે પણ તે નટકન્યા પોતાની સાથે પરણાવવાનો આગ્રહ કર્યો ધનદત્ત શેઠે ઇલાચીને તેમ ન કરવા, અને પોતાની જ્ઞાતિની રૂપસુદર કન્યા લાવી આપવા ઘણુ સમજાવ્યો, પણ ઇલાચી એકનો બે ન થયો ત્યારે તેના પિતાએ આ વાત નટને કરી, તેની કન્યા

ઈલાચી વેરે પરણાવવાનુ કહ્યુ. ત્યારે નટે જવાબ આપ્યો કે જો તમારો પુત્ર અમારી સાથે રહી નટવિદ્યામાં પ્રવિણ બની રાજાને રીઝવે તો હુ મારી કન્યા એને પરણાવુ. આ વાત સાભળી ઈલાચી પુત્ર પ્રથમ તો સકોચાયો, પરન્તુ મોહની પ્રબળ જાળ પાસે તેનુ કાંઈ ચાલ્યુ નહિ નટની ઈચ્છાને તે તાબે થયો, અને મકાન, ધન વગેરે બધુ છોડી ઈલાચી નટલોકો સાથે ભળી ગયો. થોડા વખતમા તે નટવિદ્યામા ખૂબ પારગત બન્યો. ફરતા ફરતા તે નટ લોકોની સાથે કોઈ એક મોટા શહેરમા આવ્યો કુશળ નટોની ખ્યાતિથી ત્યાના રાજાએ રાજ્યોગાનમા નટોને ઉતારી રમત શરૂ કરાવી. હજારો પ્રજાજનો જોવા આવ્યા તે વખતે નટ કન્યાનું સુદર રૂપ જોઈ રાજા તેના પર મોહાંધ થયો બીજી તરફ ઈલાચી વાસડા પર ચડી દોરી પર વિધવિધ જાતના ખેલ કરવા લાગ્યો લોકોએ હર્ષના ઉદ્‌-ગાર કાઢ્યા, ઈલાચીએ નીચે આવી રાજાને સલામ કરી, પણ રાજા મૌન રહ્યો તેણે નટને ઈનામ ન આપ્યુ. કાંઈક ખામી હશે એમ ધારી પુન ઈલાચી દોરી પર ચડી નાટક ભજવવા લાગ્યો અને સુદર દશ્યો બતાવ્યા પ્રજાએ વાહવાહ પોકારી નટે નીચે ઉતરી કરી રાજાને સલામ કરી, પણ રાજાએ બીજી વખત પણ દાન ન આપ્યુ તેની નજર તો એ નટીપરજ હતી ત્રીજીવાર ઈલાચી વાસ પર ચડયો અને ઈનામ મેળવવાની લાલચે જીવ સટોસટના ખેલો કરવા લાગ્યો. ખેલ કરતા તેની નજર એક દૂરના મહેલમા પડી તે વખતે એક નવયૌવના—વસ્ત્રાલકારથી સુશોભિત સ્વરૂપવાન સ્ત્રી એક મુનિને લાડુ વહોરાવતી હતી, નિસ્પૃહિ મુનિ નીચી દષ્ટિએ ‘પોતાને જરૂર નથી ’ એમ કહી લાડુ લેવાની ના પાડતા એકાંત છતા બ્રહ્મચર્ય અને સંયમનુ આવું ઉત્કૃષ્ટ દશ્ય દેખી ઈલાચી મુઝાયો, તેને પોતાની સ્થિતિ, નીચ કન્યાનો પ્રેમ ઈત્યાદિનુ ભાન થયુ, ઈલાચી પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો કે અહો, ક્યા આ મહાત્મા, અને ક્યા હુ વિષયમાં લુબ્ધ પામર કીડો ! એક સ્ત્રીને ખાતર હું નાત, જાત, સગાં મગં-

ધીઓ, માતાપિતા અને વિપૂલ સંપત્તિને છોડી શહેરે શહેર ભટકું છુ, અને ભીખના ટુકડાથી જીવન નિર્વાહ ચલાવુ છુ, હુ કોણ? મારૂં સ્વરુપ શુ છે? એ વિચારતા જ તેને પૂર્વ સ્મરણ થયુ અને અનિત્યભાવમા પ્રવેશતા કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ દેવોએ તેને મુનિવેશ આપ્યો નીચે ઉતરી તેણે પ્રજાજનોને બોધ આપ્યો. જે વડે નટ કન્યા પણ વૈરાગ્ય પામી રાજાને પણ 'નટના મૃત્યુ ચિંતન' માટે પશ્ચાત્તાપ થયો, અને એ રીતે (ગ્રથાધારે) ઈલાચીકુમાર, નટકન્યા અને રાજાને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા

૪૦ ઉગ્રસેન રાજા.

કંસના પિતા ઉગ્રસેન, એ ભોજવિષ્ણુના પુત્ર હતા પિતાની પછી પોતે ગાદી પર બેઠા હતા તેમને ધારિણી નામની સ્ત્રી હતી. એકવાર ઉગ્રસેન રાજાએ કોઈ એક તાપસને પોતાને ત્યા જમવા માટે પારણાનુ નોતરૂ આપ્યુ, પરન્તુ તે વિસ્મૃત થવાથી તાપસને જમાડ્યા નહિ આ પ્રમાણે ત્રણ વખત તેણે તાપસને જમવાનુ નોતરૂ આપ્યુ, પરન્તુ બધીયે વખત તે તેને તેડવાનુ વીસરી જ ગયો આથી તાપસને ઘણો પશ્ચાત્તાપ થયો, તેણે પોતાનુ ભયંકર અપમાન થયેલુ માન્યુ ને તે અપમાનનો બદલો લેવાનો નિર્ણય (નિયાણુ) કરતા તે તાપસ મૃત્યુ પામીને તેજ ઉગ્રસેનની પત્ની ધારિણીની કુક્ષિએ પુત્રપણે અવતર્યો. ગર્ભધારણના સમય દરમ્યાન રાણીને ખરાબ દોહદ ઉત્પન્ન થવાથી તેણીયે માન્યુ કે કોઈ પાપી જીવ પોતાના ઉદરમા ઉત્પન્ન થયો છે, આથી તેણીએ પ્રસવેલા તે કુવરને જન્મતા વેંતજ, એક કાસાની પેટીમાં ઘાલ્યો અને તે પેટી યમુના નદીમાં તરતી મૂકી બીજી તરફ રાજાને કહેવડાવ્યુ કે કુવર જન્મીને તરત જ મૃત્યુ પામ્યો છે આ પેટી તરતા તરતા એક વણિકના હાથમાં આવી તેણે ઘેર લઈ જઈને તે પેટી ઉઘાડી, તો તેમાથી તરતનુ

જન્મેલું બાળક નીકળ્યુ. વણિક તેને પોતાને ત્યા રાખી સાર સભાળ કરવા લાગ્યો. કાસાની પેટીમાથી નીકળેલ, માટે તેનુ નામ કસ રાખવામાં આવ્યુ. કસ અનુક્રમે વયવૃદ્ધિ કરવા લાગ્યો વખત જતાં તે ખૂબ તોફાની નીવડ્યો, આથી વણિકે કટાળીને તે પુત્ર વસુદેવ રાજાને સોપ્યો એકવાર તે કસ, વસુદેવની સાથે રાજા જરાસંધના દુશ્મન સિંહરથને પકડવા ગયો, તેને પકડ્યા પછી તે જરાસધની પુત્રી જીવયશાને પરણ્યો. પોતે ઉગ્રસેન રાજાનો પુત્ર છે અને માતાએ તેને જન્મતા જ નદીમાં ફેકી દીધો હતો, આ વાતનો તેને ખબર પડતાજ, તેણે ઉગ્રસેનને કેદમા પૂર્યો અને પોતે ગાદીપર બેઠો પાછળથી શ્રી કૃષ્ણે કસને મારી ઉગ્રસેનને છોડાવ્યો, પણ ઉગ્રસેન જરાસધના ભયથી કૃષ્ણ સાથે નાસીને દ્વારિકામા આવી રહ્યો ઉગ્રસેનને કસ ઉપરાત અતિમુક્ત પુત્ર તથા રાજેમતિ નામક પુત્રી વગેરે હતા. રાજેમતી અને અતિમુક્ત કુમારે જૈન પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરી હતી

૪૧ ઉજ્જવાળી કુમાર.

શ્રેણિક રાજાની ધારિણી નામક રાણીના એ પુત્ર અને જાલીકુમારના સગા ભાઈ હતા. યૌવનાવસ્થા થતા તેઓ આઠ સ્ત્રીઓ પરણ્યા હતા ભ. મહાવીરની દેશના સાભળી તેમને વૈરાગ્ય થયો અને મહાવીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી સોળ વરસ ચારિત્ર પાળ્યુ. ગુણ રત્ન સવત્સર નામનો મહાતપ કર્યો. અને અત સમયે અનશન કરી, મૃત્યુ પામી તેઓ જયંત વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાથી ચ્યવી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ મોક્ષમાં જશે.

૪૨ ઉજ્ઝિય કુમાર.

હસ્તિનાપુર નામનું નગર હતુ. સુનંદ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે નગરમાં એક જોવા લાયક અનેક સ્તંભવાળી ગોશાળા

હતી. જેમાં ગાય, ભેસ, બળદ, પાડા વગેરે અનેક પશુઓ સુખપૂર્વક રહેતા હતા તે ગામમાં ભીમ નામે એક કુડગ્રાહી રહેતો હતો તે ઘણોજ પાપી હતો. તેને થપ્પલા નામે સ્ત્રી હતી. તે ગર્ભવતી થઈ ત્યારે તેને ગાય ભેસના આચળનુ તથા ગરદનનુ માસ ખાવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો. દોહદ પૂર્ણ કરવા નિરતર તે ચિન્તાતુર રહેતી, અને આર્તધ્યાન ધરતી. એક વાર ભીમને આ વાતની ખબર પડી એટલે તે મધ્ય રાત્રીએ ગૌશાળામા આવ્યો અને હથીયાર વડે કેટલી-એક ગાયો તથા ભેસોની ગરદન તથા આચળની ચામડી કાપી નાખી, અને માંસ લઈને ઘેર આવ્યો સ્ત્રીએ તે માંસ દારૂ સાથે મેળવી ભક્ષણ કરી, પોતાનો દોહદ પૂર્ણ કર્યો. અનુક્રમે નવમહિને તેણે એક બાળકનો જન્મ આપ્યો જન્મતાવેતજ બાળકે એક મ્હોટી ભયાનક ચીસ પાડી, જેને પરિણામે ગામના ઘણા ઢોર બીકથી નાસભાગ કરવા લાગ્યા તેથી આ બાળકનુ નામ ‘ ગોત્રાસિયા ’ પાડયુ આ બાળક મ્હોટુ થયુ ત્યારે તેનો બાપ ભીમ મરી ગયો ગોત્રાસિયો ઘણો અધર્મી, કુકર્મ સેવનારો નીવડયો, તેથી રાજાએ તેને સેનાપતિ બના-વ્યો કે જેથી ગામમાં તેના દુષ્કર્મો ઓછા થાય, છતા ગોત્રાસીયો રોજ અર્ધી રાતે ઉઠી, બખતર પહેરી હાથમા હથીયાર લઈ ગોશા-ળામાં જાય અને અનેક પશુઓના માસ કાપી તેનુ ભક્ષણ કરે. આવી રીતે ઘણા પાપનો પુજ ભેગો કરીને ગોત્રાસીયો મરણ પામીને બીજી નરકમા ગયો

ત્યાથી નીકળીને તે વાણીજ્ય નામના ગામમાં વિજયમિત્ર સાર્થ-વાહને ત્યાં તેની સુભદ્રા નામની સ્ત્રીને પેટે પુત્ર પણે અવતર્યો. અવ-તરતાંજ તેને ઉકરડામા ફેકી દીધો, છતા ફરીથી પાછો લાવ્યા, તેથી તેનુ નામ ઉજ્ઝિયકુમાર પાડયુ. અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામતા આ ઉઝ્ઝીયકુમાર દુર્વ્યસની બન્યો કોઇવાર જુગારીને ત્યા, કોઈવાર વેસ્યાને ત્યા, કોઈવાર કલાલને ત્યા એમ રખડવા લાગ્યો તે ગામમા

એક કામધ્વજા નામની ગણિકા હતી. તે ઘણી ચતુર અને વિલક્ષણ હતી. ગાવામાં ઘણી પ્રવિણ, હાથીની ચાલે ચાલનારી, ચંદ્રમુખી, સુશોભિત અને ચિત્તાકર્ષક હતી એક હજાર સોનામહોર તેને રાજા તરફથી મળતી, રથ પાલખી વગેરે રાજા તરફથી તેને બક્ષીસ આપવામા આવ્યા હતા અને સુખપૂર્વક તે દીવસો વ્યતીત કરતી હતી. ઉઝ્ઝીયકુમાર આ વેસ્યાના પ્રેમમા પડયો અને ભોગ ભોગવવા લાગ્યો. એકવાર રાજાની સ્ત્રીને ગુહ્ય સ્થાનમા શૂળ રોગ ઉત્પન્ન થયો. તેથી રાજાએ આ ઉઝ્ઝીયકુમારને કામધ્વજા ગણિકાના ઘરમાથી કાઢી મૂકયો અને કામધ્વજાને પોતાના જનાનામાં રાખી.

ગણિકાના ઘરમાથી નીકળવાથી ઉઝ્ઝીયકુમાર મૂર્છા પામ્યો. કામધ્વજાના મોહમા આસક્ત બનવાથી, તેમજ તેને કયાંઇ ચેન ન પડવાથી, તે હરાયા ઢોરની માફક રખડવા લાગ્યો અને કામધ્વજાને મળવાનો લાગ શોધવા લાગ્યો. એકવાર બરાબર લાગ જોઇને તે કામધ્વજાના ઘરમા પેસી ગયો અને તેની સાથે ભોગ ભોગવવા લાગ્યો. એટલામા રાજા સ્નાન કરી, વસ્ત્રાલકાર પહેરી કેટલાક માણસોની સાથે તે કામધ્વજા ગણીકાના આવાસમા આવી પહોચ્યો. ત્યા કામધ્વજાની સાથે ઉજ્ઝિયકુમારને ભોગવિલાસ કરતો જોયો. રાજા ક્રોધે ભરાયો માણસો મારફત તેને પકડાવ્યો અને ખુબ માર મરાવ્યો. અને હુકમ કર્યો કે આના બધા અગો બાંધીને ખૂબ માર મારો. તેના નાક કાન કાપી નાખો અને બને તેટલો તેના પર જુલમ ગુજારી ગામમા ફેરવી શુળી પર ચઢાવો. આ હુકમ સાભળી માણસો તે પ્રમાણે કરવા તત્પર થયા પ્રથમ તેને હાથ પગમાં બેડી પહેરાવી, નાક કાન કાપી નાખ્યાં, ચોર જેવા કપડા પહેરાવ્યા, મ્હો કાળુ કર્યું, શરીર પર ગેરૂ ચોપડી, અને ગામમાં ફેરવવા લાગ્યા. રસ્તામાં તેને ખુબ માર મારતા, તેના શરીરના ઝીણા ઝીણા કકડા કરી તેને ખવરાવતાં ખવરાવતા, ત્રાસ પમાડતાં પમાડતા ગામ વચ્ચેથી લઈ

જતા હતા. ઉઝઝીયકુમાર ત્રાહ્મ ત્રાસ પોકારી રહ્યો હતો અને કર્મનો બદલો ભોગવતો હતો.

તે સમયે પ્રભુ મહાવીર તેજ નગરના ઉદ્યાનમા બીરાજતા હતા શ્રી ગૌતમ પ્રભુની આજ્ઞા લેઈ ગૌચરી અર્થે નીકળ્યા હતા રસ્તામા તેમણે આ દ્રશ્ય જોયુ. ગૌતમે વિચાર્યું કે પૂર્વ ભવના ખરાબ આચરણથી તે આવી દુખદ દશાને પામ્યો હશે ત્યાથી ગૌતમ શ્રી પ્રભુ પાસે આવ્યા રસ્તામા જોયેલ દ્રશ્યની વાત કરી પ્રભુએ ઉઝઝીયકુમારનો ઉપર કહ્યો તે પૂર્વભવ વર્ણવ્યો શ્રી ગૌતમે પૂછયુ, હે પ્રભુ! હવે ઉઝઝીયકુમારનુ શુ થશે? અને મરીને તે કયા જશે? પ્રભુએ ઉત્તર આપ્યો હે ગૌતમ, આ ઉઝઝીયકુમાર હવે ત્રણજ પહોરનુ આયુષ્ય ભોગવીને, શૂળી પર ચઢીને મરણ પામશે અને પહેલી નરકમાં જશે. ત્યાથી ચવી તે અનત સસારમાં પરિભ્રમણ કરશે છેવટે એક શેઠને ત્યા સાધુ મહાત્માની પાસેથી ધર્મ સાભળી દીક્ષા લેશે ત્યા આયુષ્ય પુર્ણ કરી પહેલા દેવલોકમા જશે અને પછી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મી સર્વ દુખોનો અત કરશે

૪૩ ઉદાયન રાજા.

સિધુ (સૌવીર) દેશના વિતભય નગરનો તે મહારાજા હતો મહાસેન વગેરે દશ મુકુટબધ રાજાઓ તેની આજ્ઞામા રહેતા એ સોળ દેશનો સ્વામી ગણાતો તેને પ્રભાવતી નામક રાણી હતી એકવાર ઉદાયન રાજાને, સુવર્ણગુલિકા નામક દાસીને કારણે ઉજ્જયિનીના રાજા ચડપ્રદ્યોત સાથે યુદ્ધ કરવાની ફરજ પડી હતી, તેમા ચડપ્રદ્યોતનો પરાજય થયો. તેને પકડીને સ્વદેશમા પાછા ફરતા રસ્તામા ચોમાસુ શરૂ થવાથી, ઉદાયન રાજાને પડાવ નાખીને એક સ્થળે રોકાવુ પડયુ ઉદાયન રાજા જૈનધર્મી અને પ્રભુ મહાવીરનો પરમભક્ત હતો. તેથી તેણે મહા પર્વ સવત્સરીને દિવસે

એક કામધ્વજા નામની ગણિકા હતી. તે ઘણી ચતુર અને વિલક્ષણ હતી. ગાવામાં ઘણી પ્રવિણ, હાથીની ચાલે ચાલનારી, ચંદ્રમુખી, સુશોભિત અને ચિત્તાકર્ષક હતી એક હજાર સોનામહોર તેને રાજા તરફથી મળતી, રથ પાલખી વગેરે રાજા તરફથી તેને બક્ષીસ આપવામા આવ્યા હતા. અને સુખપૂર્વક તે દીવસો વ્યતીત કરતી હતી. ઉઝ્ઝીયકુમાર આ વેશ્યાના પ્રેમમા પડયો અને ભોગ ભોગવવા લાગ્યો એકવાર રાજાની સ્ત્રીને ગુહ્ય સ્થાનમા શૂળ રોગ ઉત્પન્ન થયો તેથી રાજાએ આ ઉઝ્ઝીયકુમારને કામધ્વજા ગણિકાના ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો અને કામધ્વજાને પોતાના જનાનામાં રાખી.

ગણિકાના ઘરમાથી નીકળવાથી ઉઝ્ઝીયકુમાર મૂર્છા પામ્યો. કામધ્વજાના મોહમા આસક્ત બનવાથી, તેમજ તેને ક્યાંઇ ચેન ન પડવાથી, તે હરાયા ઢોરની માફક રખડવા લાગ્યો અને કામધ્વજાને મળવાનો લાગ શોધવા લાગ્યો. એકવાર બરાબર લાગ જોઇને તે કામધ્વજાના ઘરમા પેસી ગયો અને તેની સાથે ભોગ ભોગવવા લાગ્યો એટલામા રાજા સ્નાન કરી, વસ્ત્રાલંકાર પહેરી કેટલાક માણસોની સાથે તે કામધ્વજા ગણીકાના આવાસમા આવી પહોંચ્યો ત્યા કામધ્વજાની સાથે ઉઝ્ઝિયકુમારને ભોગવિલાસ કરતો જોયો. રાજા ક્રોધે ભરાયો માણસો મારફત તેને પકડાવ્યો અને ખુબ માર મરાવ્યો. અને હુકમ કર્યો કે આના બધા અગો બાધીને ખૂબ માર મારો. તેના નાક કાન કાપી નાખો અને બને તેટલો તેના પર જુલમ ગુજારી ગામમા ફેરવી શુળી પર ચઢાવો. આ હુકમ સાંભળી માણસો તે પ્રમાણે કરવા તત્પર થયા. પ્રથમ તેને હાથ પગમા બેડી પહેરાવી, નાક કાન કાપી નાખ્યા, ચોર જેવા કપડા પહેરાવ્યા, મ્હોં કાળુ કર્યું, શરીર પર ગેરૂ ચોપડી, અને ગામમાં ફેરવવા લાગ્યા. રસ્તામા તેને ખૂબ માર મારતાં, તેના શરીરના ઝીણા ઝીણા કકડા કરી તેને ખવરાવતાં ખવરાવતા, ત્રાસ પમાડતા પમાડતા ગામ વચ્ચેથી લઈ

જતા હતા. ઉઝ્ઝીયકુમાર ત્રાસ ત્રાસ પોકારી રહ્યો હતો અને કર્મનો બદલો ભોગવતો હતો.

તે સમયે પ્રભુ મહાવીર તેજ નગરના ઉદ્યાનમાં બીરાજતા હતા શ્રી ગૌતમ પ્રભુની આજ્ઞા લેઈ ગૌચરી અર્થે નીકળ્યા હતા રસ્તામાં તેમણે આ દ્રશ્ય જોયુ ગૌતમે વિચાર્યું કે પૂર્વ ભવના ખરાબ આચરણથી તે આવી દુખદ દશાને પામ્યો હશે ત્યાથી ગૌતમ શ્રી પ્રભુ પાસે આવ્યા. રસ્તામા જોયેલ દ્રશ્યની વાત કરી પ્રભુએ ઉઝ્ઝીયકુમારનો ઉપર કહ્યો તે પૂર્વભવ વર્ણવ્યો શ્રી ગૌતમે પૂછયુ, હે પ્રભુ! હવે ઉઝ્ઝીયકુમારનુ શુ થશે? અને મરીને તે કયા જશે? પ્રભુએ ઉત્તર આપ્યો હે ગૌતમ, આ ઉઝ્ઝીયકુમાર હવે ત્રણજ પહોરનુ આયુષ્ય ભોગવીને, શૂળી પર ચઢીને મરણ પામશે અને પહેલી નરકમા જશે. ત્યાથી ચવી તે અનત સંસારમા પરિભ્રમણ કરશે છેવટે એક શેઠને ત્યા સાધુ મહાત્માની પાસેથી ધર્મ સાંભળી દીક્ષા લેશે ત્યા આયુષ્ય પુર્ણ કરી પહેલા દેવલોકમા જશે અને પછી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મી સર્વ દુખોનો અત કરશે

૪૩ ઉદાયન રાજા.

સિંધુ (સૌવીર) દેશના વિતભય નગરનો તે મહારાજા હતો. મહાસેન વગેરે દશ મુકુટબધ રાજાઓ તેની આજ્ઞામા રહેતા એ સોળ દેશનો સ્વામી ગણાતો તેને પ્રભાવતી નામક રાણી હતી એકવાર ઉદાયન રાજાને, સુવર્ણગુલિકા નામક દાસીને કારણે ઉજ્જયિનીના રાજા ચડપ્રદ્યોત સાથે યુદ્ધ કરવાની ફરજ પડી હતી, તેમા ચડપ્રદ્યોતનો પરાજય થયો તેને પકડીને સ્વદેશમા પાછા ફરતા રસ્તામા ચોમાસુ શરૂ થવાથી, ઉદાયન રાજાને પડાવ નાખીને એક સ્થળે રોકાવુ પડયુ ઉદાયન રાજા જૈનધર્મી અને પ્રભુ મહાવીરનો પરમભક્ત હતો. તેથી તેણે મહા પર્વ સવત્સરીને દિવસે

પૌષધ કર્યો ચંડપ્રદ્યોતે પણ પૌષધ કર્યો હતો. પ્રતિક્રમણને અંતે ઉદાયન રાજાએ ચંડપ્રદ્યોતની ક્ષમાપના માગી, તે વખતે ચંડ પ્રદ્યોતે ' કેદીને ક્ષમાપના શી ' એવો જવાબ વાળ્યો. પ્રાતઃકાળે પૌષધ પાળીને ઉદાયન રાજાએ ચંડપ્રદ્યોતને બંધનમુક્ત કર્યો અને તેને દાસી સાથે પરણાવીને ઉજ્જયિનીને માર્ગે રવાના કર્યો. ત્યાર-બાદ ઉદાયન રાજા વિતભય નગરમાં આવ્યો. એક દિવસે તેને ભગવાન મહાવીરના દર્શનની અભિલાષા થઈ. તેવામાં જ પ્રભુવીર તે નગરમા પધાર્યા આ સમાચાર સાંભળી ઉદાયન રાજા ધામધૂમ પૂર્વક પ્રભુના દર્શને ગયો, અને દેશના સાંભળી વૈરાગ્યપ્રેરિત બન્યો. તેને ચારિત્ર લેવાની ઉત્કટ ઇચ્છા થઈ, પરન્તુ તે સાથે એવો વિચાર થયો કે, જો હુ મારૂ રાજ્ય મારા પુત્ર અભિચ કુમા-રને આપીશ, તો તે રાજ્યમા આસક્ત બનીને નરકે જશે, તેથી કેશીને રાજ્ય આપવુ ઇષ્ટ છે એમ ધારી તેણે ઘેર આવી પોતાનું રાજ્ય પોતાના ભાણેજ કેશીને આપ્યુ અને પોતે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યો (અભિચકુમાર રિસાઇને ચંપાનગરીમાં કોણિક પાસે જઈ રહે છે પૂર્વકથા)

ઉદાયન મુનિ ભ મહાવીર પાસે ૧૧ અંગ ભણ્યા અને પ્રભુની આજ્ઞા માગી એકલ વિહારી થયા ફરતા ફરતા તેઓ વિત-ભય નગરમા આવ્યા આ સમાચાર કેશી રાજાને મળતા, તેને વિચાર આવ્યો કે મામા પોતાનુ રાજ્ય પાછુ લઈ લેવાની લાલચે અહિં આવ્યા જણાય છે તેથી તેણે ઉદાયનને કયાંઈ પણ રહેવા માટે સ્થાન ન આપવાનો પ્રજાને આદેશ આપ્યો, પરન્તુ આ આદેશનો અનાદર કરીને એક કુંભારે ઉદાયનમુનિને ઉતારો આપ્યો.. કેશી રાજાએ એક બીજી યુક્તિ રચી તેણે એક વૈદ્ય મારફત તેમને આહારમા ઝેરી દવા અપાવી. આ દવાથી ઉદાયન મુનિને શરીરમાં અતૂલ વેદના થઈ. પરન્તુ મુનિએ કોઈ ઉપર લેશ પણ ક્રોધ ન

કરતા આ બધુ સમભાવે સહન કર્યું, અને આત્મભાવના પ્રદિપ્ત કરી. અનુક્રમે ક્ષપક શ્રેણીમા પ્રવેશતા તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા (અતકૃત)

મહારાજા ઉદાયન અને ચડપ્રદ્યોત બને વૈશાલિના ચેડા મહારાજાના જમાઈ હતા

૪૪. ઉદાયન (૨)

કૌશાબી નગરીના શતાનિક રાજા અને મૃગાવતી રાણીને તે પુત્ર હતો. શતાનિકના મૃત્યુ પછી મૃગાવતી રાણીની કુશલતાથી ઉદાયન રાજ્યાસન પર બેઠો હતો તે ગાધર્વ વિદ્યામા પ્રવિણ હતો એકવાર ઉજ્જયિની નરેશ ચડપ્રદ્યોતે એક લાકડાને હાથી બનાવી, તેમા સુભટોને બેસાડી વનમા છૂટો મૂકયો આ હાથીને ઉદાયન પકડવા ગયો, પરન્તુ તે પોતે જ પકડાઈ ગયો અને ચડ પ્રદ્યોતને કેદી બન્યો ચડપ્રદ્યોતને વાસવદત્તા નામે એક અવિવાહિત પુત્રી હતી, તેને ગાધર્વાદિ કળા શીખવવા માટે ઉદાયનને રાખ્યો ઉદાયને વાસવદત્તાને સર્વ પ્રકારની વિદ્યા શીખવી, આથી તે બનેને પરસ્પર પ્રેમ બધાયો. સારો યોગ મળતા ઉદાયન અને વાસવદત્તા બને આ ઉડ્ડયન વિદ્યાથી નાસી ગયા ચડપ્રદ્યોતે તેમને પકડવા ઘણી કોશીશ કરી, પણ ફાવ્યો નહિ, તેથી પ્રધાનોના સમજાવવાથી ચડ-પ્રદ્યોતે સ્વહસ્તે પોતાની પુત્રી વાસવદત્તા, ઉદાયનને પરણાવી અને પોતાના જમાઈ તરીકે તેને કબુલ રાખ્યો

૪૫ ઉંબરદત

પાડલીસડનગર, સિદ્ધાર્થરાજા, સાગરદત્ત શાહુકાર, ગગદત્તા નામે તેની સ્રી, તેને એક પુત્ર, નામ ઉબરદત્ત

પ્રભુ મહાવીર તે નગરમા પધાર્યા શ્રી ગૌતમ ભિક્ષાર્થે નીકળ્યા તેમણે એક મહા રોગીષ્ટ પુરૂષ જોયો જેને ખુજલી, કોઢ,

જલદર, ભગદર, આદિ ઘણા રોગો હતા. હાથપગ સુજેલાં, આગળીઓ સડેલી, નાક કાનમાથી નીકળતી રસી, મ્હોઢા પર ગુમડા, તેમાથી નીકળતુ લોહી, ઉલ્ટીમાથી નિકળતુ લોહી, બણુબણુતી માખીઓ, ફાટેલા કપડા, ખાવા માટે ફુટેલુ ઠીબરૂં, પાણી માટે ફુટેલો ઘડો હાથમા રાખી ઘરઘર ભટકતો આવો એક ભિખારી શ્રી ગૌતમે જોવાથી ‘ કર્મની વિચિત્રતા ’ પર વિચાર કરતા, તેઓ પ્રભુ મહાવીર પાસે પહોચ્યા અને તેની હકીકત પૃછી. પ્રભુએ તેનો પૂર્વ પરિચય આપતા કહ્યું —

વિજયપુર નામનુ નગર હતુ. કનકરથ નામે રાજા હતો. ત્યા ધન્વતરી નામનો વૈદ્ય હતો તે વૈદિકકળામા પ્રવીણ હતો અને આખા ગામની દવા કરતો હતો દરદીઓમાના કોઈને તે મચ્છીનુ માસ ખાવાનુ કહેતો, કોઇને કાચબાનુ માસ ખાવાનુ કહેતો, કોઇને બકરીનુ, કોઇને રોઝનુ, કોઇને મૃગનુ, કોઇને ગાયનુ તો કોઇને કબુતરનુ એમ જુદા જુદા પ્રાણીઓનુ માંસ ખાવાનુ સૂચવતો અને તે પોતે પણ મચ્છીનુ માસ રોજ ખાતો હતો. વળી દારૂ પણ પીતો હતો આવી રીતે માસ દારૂમા ચકચૂર બની બીજાને માસ ખાવાનો ઉપદેશ આપી મહા પાપકર્મ સેવી ૩૨૦૦ વર્ષ જીવીને તે મરણ પામ્યો અને છઠી નરકે ગયો

ત્યાથી નીકળીને તે ધન્વતરી, સાગરદત્ત શાહુકારને ત્યા ગગદત્તા સ્ત્રીની કુક્ષિમા આવ્યો ગર્ભમા ગગદત્તાને યક્ષની પુજા કરી દારૂ મામ ખાવાનો દોહદ થયો સાગરદત્તે તે દોહદ પુરો કરાવ્યો. યક્ષના પ્રભાવે પુત્ર મળ્યો એમ માની તેનુ નામ ઉંબરદત્ત રાખ્યુ. બાલ્યાવસ્થા વીતાવી ઉંબરદત્ત યુવાન થયો તેના માતાપીતા મરણ પામ્યા ગજાએ તેના ઘરમાથી ઉંબરદત્તને હાકી કાઢ્યો અને ઉંબરદત્તને થોડા વખત બાદ પાપકર્મના ઉદયથી ઉપર પ્રમાણે મહાન

રોગો ઉત્પન્ન થયાં તે મહા વેદનાના દુ ખથી મરણ પામીને બોતેર વરસનુ આયુષ્ય ભોગવી પહેલી નરકમાં જશે ઉપરનુ કથન સાભળી શ્રી ગૌતમે તેનો પશ્ચાતભવ જાણવા ઇચ્છા બતાવી પ્રભુએ ઉત્તર આપ્યો ઉંબરદત્ત પહેલી નરકમાથી નીકળી અનત સસાર ભટકશે અને કર્મક્ષય થતા મોક્ષગતિને પામશે (દુ ખવિપાક)

૪૬ ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ

મગધ દેશના બ્રાહ્મણકુડ નામક ગ્રામમા ઋષભદેવ નામક બ્રાહ્મણ હતો તેને દેવાનદા નામે સ્ત્રી હતી તેની કુક્ષિમા ભગવાન મહાવીર દેવ ઉત્પન્ન થયા હરિણગમેષિ દેવે વર્તમાન ચોવિસીના અતિમ તીર્થકરને ભિક્ષુક કુળમા ઉત્પન્ન થયેલા જાણી, પ્રભુના ગર્ભનુ સાહરણ કર્યું ૮૨ દિવસ સુધી દેવાનદાના ગર્ભસ્થાનમા રહેલા મહાવીરના જીવને તે દેવે ક્ષત્રિયકુડ નગરના સિદ્ધાર્થ રાજાની ત્રિશલા રાણીની કુક્ષિમા મૂક્યો, અને ત્રિશલાના ગર્ભને દેવાનદાની કુક્ષિમા મૂક્યો આ સાહરણમા પૂર્વ ઋણાનુબધનો પણ યોગ હતો એમ ગ્રથકારે ઉદાહરણ સહિત વર્ણવેલુ છે

કેટલાક વર્ષો પછી ભગવાન મહાવીરે જ્યારે દીક્ષા લીધી, અને તેઓ દેશના દેતા થકા ગ્રામાનુગ્રામ વિહરતા હતા, તે સમયે ઋષભદેવ અને દેવાનદા ભગવાનના દર્શને ગયા. ત્યા મહાવીરને દેખી દેવાનદાના ગાત્રો પુત્રપ્રેમથી વિકસિત થઈ આવ્યા આ વખતે પ્રભુએ જ્ઞાનબળે પોતાના તેઓની સાથેના માતાપિતા તરીકેના પૂર્વ સબધનુ વર્ણન કર્યું આ સાભળી બનેને અત્યત આનન્દ થયો. પ્રભુનો ઉપદેશ સાભળી ઋષભદેવે દેવાનદાની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરી અને કૈવલ્યજ્ઞાન પામી તે મોક્ષમા ગયા.

૪૭ ઋષભદેવ

અયોધ્યા નગરીમાં નાભિરાજાની મરૂદેવી નામક રાણીની કુક્ષીથી ભગવાન ઋષભદેવનો ચૈત્ર વદિ આઠમે જન્મ થયો. નાભિ રાજા ૭ મા કુલકર હતા. તે વખતે યુગલીયા યુગ પ્રવર્તતો હતો, અને સ્ત્રીઓ એક જોડકા (પુત્ર-પુત્રી) નો પ્રસવ કરતી, જેઓ આગળ જતા પરસ્પર લગ્ન કરતા ઋષભદેવની સાથે સુમગળા નામક પુત્રીનો જન્મ થયો હતો એજ અરસામાં એક બીજું યુગલ જન્મ્યુ હતુ, તેમાથી નરનુ મૃત્યુ થતા 'સુનદા' નામની બાળિકા બચેલી ભ. ઋષભદેવે યુવાવસ્થામા પ્રવેશતા, સુમગળા અને સુનંદા સાથે લગ્ન કર્યું. સુમગળાથી તેમને 'ભરત અને બ્રાહ્મી' જોડલે અવતર્યા અને સુનદાથી 'બાહુબળ અને સુદરી' અવતર્યા. આ ઉપરાત સુમગળાને બીજા ૪૯ જોડલા એટલે ૯૮ પુત્ર થયા. તે વખતે કલ્પવૃક્ષનો પ્રવાહ ઓછો થવા લાગ્યો અને યુગલીઆઓ માહોમાહે લડવા લાગ્યા. આથી સઘળાઓએ મળીને નાભિ રાજાની આજ્ઞાથી ઋષભદેવને પોતાના રાજા તરીકે સ્થાપ્યા. દેવોએ સિંહાસન રચી પ્રભુનો રાજ્યાભિષેક કર્યો કુબેરે બાર યોજન લાબી અને નવ યોજન પહોળી એવી વિનીતા નગરી બનાવી અને તેનુ અયોધ્યા એવુ નામ આપ્યુ. ઋષભદેવ રાજાપણે ત્યા રહેવા લાગ્યા રાજ્યની રક્ષા અર્થે મત્રીઓ, રક્ષકો વગેરે નીમ્યા અને નીતિ નિયમો ઘડયા. આ વખતે કલ્પવૃક્ષોનો નાશ થવાથી લોકો કદમૂળ, ફૂલફળાદિ અને કાચુ ધાન્ય ખાતા. કાચા ધાન્યથી લોકોને અજીર્ણ થતા પ્રભુએ તે રાધીને ખાવાનો વિધિ બતાવ્યો, આથી લોકો પ્રસન્ન થયા એ રીતે પ્રભુએ અસિ, મસી અને કૃષિ એ ત્રિવિદ્યાનો પ્રચાર કર્યો. સ્ત્રીઓને ૬૪ અને પુરૂષોને ૭૨ કળાઓ શીખવી. બ્રાહ્મીને જમણા હાથ વડે અઢાર લીપીઓ બતાવી અને સુદરીને ડાબા હાથથી ગણિત બતાવ્યુ એ રીતે જગત પર ઉપકાર કરી શ્રી ઋષભદેવે ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ સુધી રાજ્ય કર્યું.

એકવાર શ્રી ઋષભદેવ ઉદ્યાનમા આવ્યા, ત્યાં વસતઋતુમાં વિકસેલા પુષ્પો ચુટીને આભરણ બનાવતા લોકોને જોઈ, વિચારમગ્ન થતાં તેમને પૂર્વ સ્મરણ થતાંની સાથે અવધિજ્ઞાન થયુ, અને તેમાં તેમણે પૂર્વભવે અનુત્તર વિમાનમા ભોગવેલુ સુખ જોયુ તેમને સસાર પર તિરસ્કાર આવ્યો અને ત્યાગના અભિલાષે મહેલમા આવી વરસીદાન આપવુ શરૂ કર્યું. સમય થતાં પોતાના પુત્ર ભરતને રાજ્યાસને સ્થાપી તેઓ ચૈત્ર વદિ ૮ મે દીક્ષિત બન્યા સાધુને કેવો આહાર ખપે એનુ જ્ઞાન લોકોને ન હોવાથી ઋષભદેવને બાર માસ સુધી ભિક્ષા મળી નહિ. પ્રભુની સાથે કચ્છ, મહાકચ્છ આદિ ચાર હજાર રાજાઓએ દીક્ષા લીધી હતી, તેઓ આ પરિસહ સહન ન કરી શકવાથી છુટા પડી વનમા ચાલ્યા ગયા અને કદમૂળ ફૂલ–ફળાદિનો આહાર કરવા લાગ્યા. એક વર્ષને અતે હસ્તિના-પુરમાં બાહુબળના પુત્ર સોમપ્રભ રાજાના પુત્ર શ્રેયાસકુમારે વૈશાક શુદિ ૩ ના રોજ શેરડીના રસના ૧૦૮ ઘડાઓની ભિક્ષા આપી, પ્રભુને પારણુ કરાવ્યુ.

દીક્ષા લીધા પછી એક હજાર વર્ષે પુરિમતાલ નગરમા ફાગણ વદિ ૧૧ ના રોજ પ્રભુને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ

તેમના સઘ પરિવારમાં પુડરિક વગેરે ૮૪ ગણધરો, ૮૪૦૦૦ સાધુઓ, બ્રાહ્મી આદિ ૩ લાખ સાધ્વીઓ, ભરતાદિ ૩ લાખ ૫૦ હજાર શ્રાવકો અને સુંદરી આદિ ૫ લાખ ૫૪ હજાર શ્રાવિ-કાઓ હતા.

શ્રી ઋષભદેવે એક લાખ પૂર્વ સુધી દીક્ષા પાળી, ૮૩ લાખ પૂર્વ સસારમાં રહ્યા, ૬ દિવસનુ અનશન કર્યું અને મહા વદિ ૧૩ ના દિવસે મોક્ષ પધાર્યા, તેજ વખતે બીજા ૧૦ હજાર મુનિ મોક્ષે ગયા

૪૮ ઋષિદાસ

રાજગૃહિ નગરીની ભદ્રા નામક એક સાર્થવાહિનીના તે પુત્ર હતા, ૩૨ સ્ત્રીઓ પરણ્યા હતા એકવાર તેઓ ભગવાન મહાવીરની દેશના સાભળવા ગયા, ત્યાં તેમને વૈરાગ્ય થયો, અને માતા પિતા સ્ત્રી આદિકની રજા લઈ દીક્ષિત થયા તેમનો દીક્ષા ઉત્સવ શ્રેણિક મહારાજાએ કર્યો ઘણા વર્ષ સુધી તેમણે ચારિત્ર પાળ્યું, દુષ્કર તપ કર્યો, અને અ તિમ સમયે એક માસનુ અનશન કરી તેઓ મૃત્યુ પામી સર્વાર્થ સિદ્ધ વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ મોક્ષમા જશે.

૪૯ અંજુ

ઇંદ્રપુર નામનુ નગર, ઇંદ્રદત્ત રાજા, ત્યા પુઢવીશ્રી નામની એક વેશ્યા રહેતી હતી તેણે ચૂર્ણાદિના પ્રયોગથી રાજા, પ્રધાન, શેઠ સેનાપતિ, પુરોહિત આદિ ઘણાને વશ કર્યા હતા અને તે મનુષ્ય સબ-ધીના ભોગ ભોગવતી હતી. પાત્રીસસો વર્ષ સુધી આ જાર કર્મ સેવીને તે મરણ પામી અને મરીને તે છઠ્ઠી નરકમા ઉત્પન્ન થઈ ત્યાંથી નીકળી વર્ધમાનપુર નગરમાં ધનદેવ નામના શાહુકારને ત્યાં પુત્રીપણે અવત-રી નામ અન્જુ રૂપમા તે અધિકાધિક સુદર હતી. એકવાર રાજાએ ત્હેને જોઈ, માણસો દ્વારા માગુ કર્યું. શેઠ કબુલ થયો, વિવાહ થયા અને સુખ ભોગવવા લાગ્યા એકવાર અન્જુને ગુહ્યસ્થાનમા શૂળ રોગ પેદા થયો. ઘણી ઘણી દવાઓ કરી, પરતુ આરામ થયો નહિ. અંજુ મહા વેદના પામતી, આક્રદ કરતી, વિલાપ કરતી, દુખથી ક્ષીણ થતી જતી હતી. પૂર્વકર્મના ઉદયથી મહાકષ્ટ પામી નેવુ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી તે મરણ પામી અને પહેલી નરકમાં ગઈ. ત્યાથી નીકળી અનત સમારના ફેરા કરતી મનુષ્ય જન્મ પામીને મહાવિદેહમાં તે સિદ્ધ થશે.

૫૦ અંજના

પૂર્વે મહેન્દ્રપુર નામનુ નગર હતુ. ત્યાં મહેન્દ્ર નામે રાજા રાજ્ય કરતો. તેને સો પુત્ર અને ૧ પુત્રી હતી, તેનુ નામ અજના. તે ૩૫ ગુણમાં સર્વોત્તમ હતી. યૌવનાવસ્થા પામતા, રાજાને તેણીના લગ્ન માટે ચિંતા થઈ. એકવાર કચેરીમાં તે પ્રસગ ઉપસ્થિત થતાં પ્રધાને કહ્યું મહારાજા, અજના કુમારીને માટે પતિની શોધ કરાવતા બે જ ઉત્તમો કુમારો જોવામા આવ્યા છે તેમાંના એક તો હિરણ્યાભ રાજાના પુત્ર વિદ્યુત્પ્રભ અને બીજા પ્રલ્હાદ રાજાના પુત્ર પવનજય પરન્તુ વિદ્યુત્પ્રભ સબધી સભળાય છે કે તે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે તપ કરવા જગલમા ચાલ્યા જશે અને ૨૬ મા વર્ષે મોક્ષ જશે, જ્યારે પવનજય દીર્ઘાયુષી છે આ સાભળી રાજાએ દીર્ઘાયુષી પવનજયને પોતાની કન્યા આપવાનો નિરધાર કર્યો એજ અરસામાં પવનજયના પિતા રત્નપુરીથી ફરતા ફરતા મહેન્દ્રપુરમાં આવી ચડવાથી મહેન્દ્ર રાજાએ તેનો સત્કાર કરી અજનાના વિવાહની વાત કરી. પ્રલ્હાદ રાજાએ આ કહેણ સ્વીકાર્યું અને લગ્નનો દિવસ નક્કી કરી ત્યાથી વિદાય થયા.

નિશ્ચિત સમયે પ્રલ્હાદ રાજા ચતુરગી સેના સાથે પવનજયને પરણાવવા વાજતે ગાજતે મહેન્દ્રપુરમા આવ્યા અને શહેર બહાર સરોવર પર તબુ નાખીને મુકામ કર્યો

લગ્નને ત્રણ દિવસની વાર હતી એક રાત્રે સુતા સુતા પવનજયને પોતાની ભાવિ પત્નીને જોવાનો વિચાર થયો. આ વાત તેણે પોતાના મિત્ર પ્રહસિતને કરી બને જણા તેજ વખતે છાવણીમાથી ગુપચુપ નીકળી અજનાના મહેલે આવ્યા, તે વખતે સખીઓથી પરિવર્તેલી અજના સખીઓ સાથે વાર્તાવિનોદ કરી રહી હતી. ભાવિ પતિઓની વાત નીકળતા એક સખીએ અજનાને પવનજય જેવા પતિ મળ્યા બદલ પ્રશસા કરીને, વિદ્યુત્પ્રભની કેમ પસદગી ન થઈ, તેનુ વર્ણન કર્યું. આ સાભળી ધર્મનિષ્ઠ અજનાએ વિદ્યુ-

ત્રભના ૧૮ મા વર્ષનું ચારિત્ર' અને ૨૬ મા વર્ષે મોક્ષગમનથી આશ્ચર્ય પામી તેને ધન્યવાદ આપ્યો આ વાતચિત પવનજયે ગુપ્ત રીતે સાભળી, પોતાની પત્નિને પોતાના બદલે બીજાની પ્રશસા કરતી સાભળી, તેને અજના પર તિરસ્કાર થયો, અને લગ્ન કર્યા બાદ તેના સહવાસથી અલગ રહેવાનો પવનજયે નિશ્ચય કર્યો.

નિયત સમયે બનેના લગ્ન થઈ ગયા નવદપતી અને પ્રલ્હાદ રાજા ચતુરગી સેના સાથે રત્નપુરીમા પાછા ફર્યાં લગ્નસુખનો લ્હાવો લેવા ઇચ્છતી અજના તે રાત્રિયે પતિ આગમનની રાહ જોતી બેઠી, પરન્તુ પવનજયે તેણીના મહેલમા પ્રવેશ કર્યો નહિ. આમ એક બે ત્રણ ચાર એમ દિવસો વિતતા ગયા, પણ પવનજયે અજનાના મહેલમાં દિવસે કે રાત્રિયે પગ સરખોયે ન મૂક્યો. અજના ચિંતા-મગ્ન હતી. તેણી પવનજયના રોષનુ કારણ જાણતી ન હતી.

એકવાર અજનાના પિતાએ વસ્ત્ર, ઘરેણા, મેવો મિઠાઈ આદિ વસ્તુઓ મોકલી અજનાએ તે વસ્તુઓ દાસી દ્વારા પવનજયને મોકલાવી, પરન્તુ પવનજયે તે જ ક્ષણે મેવો–મિઠાઈ ગાનાર ગવૈયાને આપી દીધી, ઘરેણાં ચંડાળને આપ્યા અને વસ્ત્રના ચૂરેચૂરા કરી નાખ્યા આ જોઈ દાસી અજના પાસે આવી અને બધી વાત વિદિત કરી. અજનાના શોકનો પાર ન રહ્યો પોતે પોતાના ભાગ્યને દોષ દેવા લાગી અને પતિદેવનુ હમેશ શુભ ચિંતવન કરતી ધર્મધ્યાનમાં વખત વ્યતિત કરવા લાગી.

પતિ વિયોગમાં આ રીતે બાર વર્ષના વહાણા વાઈ ગયા એકવાર લકાના રાજા રાવણનો દૂત રત્નપુરીની રાજસભામા આવ્યો અને પ્રલ્હાદ રાજાને કહ્યુ, કે દુષ્ટ બુદ્ધિ વરુણ અમારા રાજાને તાબે ન થતા, યુદ્ધ કરવા માગે છે, તો આપ લશ્કર લઈ વેળાસર મદદે પધારો પ્રલ્હાદ રાજાએ કબુલ કર્યું અને લશ્કર એકઠુ કરવા માંડ્યુ.

આ વાતની પવનજયને ખબર પડતાં પોતે યુદ્ધમા જવા તૈયાર થયો પ્રલ્હાદે તેને યુદ્ધમા ન જવા સમજાવ્યો, પરન્તુ પવનજયે તે ન માનતા, અતિ આગ્રહે યુદ્ધમા જવાની અનુમતિ મેળવી આ વાતની આખા ગામમા ખબર પડી પવનજયે લશ્કરી પોશાક પહેરી માતા પિતા વગેરેની રજા લીધી, પણ તે અજનાના દ્વારે આવ્યો નહિ અજનાને આથી ઘણુ દુ ખ થયુ યુદ્ધ વિજયનો પતિને આશીર્વાદ આપવાનો નિરધાર કરી, શુકન આપવા માટે અજના, એક સુવર્ણના કચોળામા દહીં ભરીને રાજ્યદ્વાર પાસે આવી, પવનજયના માર્ગની પ્રતિક્ષા કરવા લાગી બહાર નીકળતા પવનજયની તેના પર દૃષ્ટિ પડી, કે તરત જ તેનો મિજાજ કાબુમા ન રહ્યો તેણે વિચાર્યું કે હજુએ અજના મારો કેડો મૂકતી નથી, અને આવા યુદ્ધગમન વખતે પણ તે મને અપશુકન આપવા આવી છે' એમ વિચારતા જ, તેણે અજના પર પગપ્રહાર કર્યો, અને ત્યાથી ચાલ્યો ગયો અજના આસુ સારતી મહેલમા પાછી ફરી અને પોતાના કર્મને દોષ દેતી પતિનુ કુશળ ઇચ્છિવા લાગી

પવનજયે રસ્તે ચાલતા રાત્રિ થવાથી જગલમા એક સ્થળે પડાવ નાખ્યો ચદ્રિકા પ્રકાશી રહી હતી, તેવામા નજીકના એક સરોવરમા પવનજયે ચક્રવાક પક્ષીનુ એક યુગલ ચાચમા ચાચ મીલાવીને પ્રેમક્રીડા કરતુ જોયુ તેવામા ચક્રવાક પક્ષી રાત્રિ થઈ જવાની ખબર પડતા જ ચક્રવાકીથી છૂટ્ટુ પડી ઉડી ગયુ સ્નેહ-વિયોગી ચક્રવાકી વિરહ વ્યથાએ ઝૂરવા લાગી આ દૃશ્ય જોતા જ તેને વિચાર થયો કે અહો, એક પક્ષીની જાત પણ પોતાના પ્રેમ-પાત્રના વિયોગે કેટલી ઝૂરણા કરે છે, જ્યારે મે બારબાર વર્ષથી મ્હારી પ્રિયતમાને ત્યજી છે, ત્યારે તેણીને કેટલી વેદના થતી હશે' આ વાત તેણે પોતાના મિત્રને કહી મિત્રે અજનાના શુભ શુકનની, તેની પવિત્રતાની, અને તેની પતિ પ્રત્યેની કલ્યાણ ભાવનાની વાત કરી. આથી પવનજયને અજનાને મળવાનો વિચાર થયો.

તેજ વખતે બને મિત્રો ઘોડેસ્વાર થઈ છાવણીમાંથી બહાર નીકળ્યા, અને પૂરવેગે અંજનાના મહેલે આવી પહોચ્યા. અંજનાના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો. ઉભય દપતી મળ્યા અજનાએ પવનજયને પુનરાગમનનુ કારણ પૂછ્યુ. પવનજયે બધી વિતક કહી સભળાવી. અજનાનો ભાગ્યભાનુ પ્રકાશ્યો, કેટલોક વખત બનેએ પ્રેમાનુભવમા ગાળી વહેલી સવાર થતાં પવનજય છાવણીમા જઈ પહોંચ્યો તે વખતે પ્રેમની નિશાની રૂપ તેણે અજનાને પોતાની વીંટી આપી

૭–૭ મહિના યુદ્ધમાં વીતી ગયા છે, પવનજય હજુ પાછો ફર્યો નથી જ્યારે બીજી તરફ અજનાને પતિ સમાગમના દિવસથી જ ગર્ભ રહ્યો છે. એકવાર તેની સાસુ કેતુમતી અંજનાની સ્થિતિ નિહાળવા તેણીના મહેલમા આવી ચડી, તે વખતે અજનાનુ પ્રફુલ્લિત થયેલુ વદન કમળ અને ઉદર ભાગ જોઈ સાસુના ક્રોધનો પાર ન રહ્યો તેણે અજનાને વ્યભિચારિણી હોવાનો ઉપાલભ આપી ઘણા કટુ શબ્દો કહ્યા અજનાએ વિનમ્ર ભાવે પતિ આગમનની વાત કરીને વીંટી બતાવી, પરન્તુ કેતુમતીએ આ વાત ન માનતા અજણા પર કુલટાપણાનો આરોપ મૂક્યો તેણે આ વાત પ્રલ્હાદ રાજાને કહી, અજનાને પરદેશ મોકલી દેવાનો આદેશ કર્યો આખમા અશ્રુ સાથે અજનાએ પવનજય આવતા સુધી પોતાને રાજ્યમા રાખવાની વિનતિ કરી, પણ તે વ્યર્થ ગઈ.

કેતુમતીના હુકમનો અમલ થયો અજનાને કાળાં વસ્ત્રો પહેરાવી, કાળા રથમા બેસાડી તેના પિયરના રસ્તે મોકલી દેવામા આવી જગલની મધ્યમા આવતા સારથીએ રથ ઉભો રાખ્યો અને રાજાના હુકમ અનુસાર અજનાને જગલમા ઉતરી જવાનુ કહ્યુ, અને સાથે સાથે તેના પિયર મહેન્દ્રગઢનો રસ્તો બતાવ્યો ભાગ્યને દોષ દેતી હિમત ધરતી અજના એકલી, અટુલી વનની મધ્યમાં ઉતરી પડી સારથી રથ લઈ પાછો ફર્યો

અહિં અંજનાને એક મુનિનાં દર્શન થયા. તે આનંદ પામી. મુનિ તેનો ભાગ્ય રવિ થોડા વખતમા પ્રકાશશે એમ કહી હિંમત આપી વિદાય થયા. સાથે વસતતિલકા દાસી હતી, તેણે પિયરમાં જવાનુ અંજનાને કહ્યુ, પણ એવી કલંકિત દશામા પિયરનો આશ્રય સેવાનુ અંજનાને યોગ્ય ન લાગ્યુ. પણ વસતતિલકાના આગ્રહથી તેઓ કષ્ટ સહન કરતા કરતા મહેન્દ્રગઢમા આવ્યા અને દ્વાર રક્ષક મારફત પોતાના આગમનના સમાચાર કહેવડાવ્યા કાળા વસ્ત્ર પરિધાન કરીને આવેલી અંજનાના સમાચાર સાભળી મહેન્દ્ર રાજાને અંજના વ્યભિચારિણી હોવાની શકા આવી. તે સાથે રાણીએ પણ અંજનાના દુર્ભાગ્યે સાક્ષી પૂરી કે એમજ હશે, નહિ તો આજે બારબાર વર્ષથી પવનજય તેનો ત્યાગ શા માટે કરે ? પિતા અને માતાએ એકની એક પુત્રી અંજનાને આશ્રય ન આપ્યો તેમણે કહાવ્યુ કે 'એવી કલંકિત પુત્રીનુ મ્હારે કામ નથી ' અંજના ખેદ પામી ત્યાંથી ભાઈ ભોજાઈઓને દ્વારે ગઈ, ત્યા પણ તેણીને કોઈએ સઘરી નહિ, અતે તે દાસી સાથે ભાગ્યને દોષ દેતી પુનઃ જગલમા આવી, અને એક ગુફાનો આશ્રય લઈ ધર્મ ધ્યાનમા સમય વીતાવવા લાગી અંજનાએ અહિ એક તેજસ્વી પુત્ર રત્નનો જન્મ આપ્યો થોડાક વખત બાદ પ્રતિસૂર્ય નામનો હનુરૂહ નગરનો રાજા, જે અંજનાનો મામો થતો હતો, તે ફરતો ફરતો અહિં આવી ચડ્યો તેણે અંજનાને ઓળખી, અને પોતાને ત્યા લઈ ગયો કુમાર હનુરૂહમા ઉછર્યો એટલે તેનુ હનુમાન એવુ નામ પાડ્યુ.

બરાબર બાર માસ યુદ્ધ ચાલ્યુ તેમા પવનજયે વરૂણને પરાજય આપ્યો ઘેર આવી અંજનાને ન દેખતા તેણે માતાપિતાને પૂછ્યુ અંજનાના દુખદ સમાચાર મળતાં તેના શોકનો પાર ન રહ્યો. પોતાના પૂર્વાગમનની વાત કહી, માતા પિતાને ઠપકો આપ્યો અને અંજના ન મળે ત્યા સુધી તેણે ખાવા પીવાની પ્રતિજ્ઞા કરી ચારે

તરફ અજનાની તપાસાર્થે માણસો મોકલી દીધા આખરે હનુરૂહ નગરમાંથી પત્તો મળ્યો. વાજતે ગાજતે અજનાને રત્નપુરીમા લાવવામાં આવી. સાસુ સસરાએ અંજનાની માફી માગી, પરન્તુ પોતાના કર્મને જ દોષ આપી અજનાએ પોતાનો વિવેક દર્શાવ્યો. કેટલાક સમય પછી પ્રલ્હાદના મૃત્યુ પછી, પવનજય રાજા થયા, અને બનેએ અતૂલ રાજ્ય સુખ ભોગવ્યુ, પણ છેવટે તેમા ન લોભાતા બનેએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી અને દેવલોકમાં ગયા.

નોટ—અજનાએ તેર વર્ષ સુધી પતિ વિયોગ સહન કરી દુખ ભોગવ્યુ તે સબધી ગ્રથકાર વર્ણન કરતા કહે છે, કે પૂર્વ ભવે એ અજનાને જૈન ધર્મ પર દ્વેષ હતો તેથી તેણે એકવાર એક જૈન મુનીનો ઓઘો ચોરી લીધો, જેથી મુનિ આહાર પાણી માટે ક્યાઈ જઈ શક્યા નહિ આ ઓઘો તેણીએ તેર ઘડી સુધી પોતાની પાસે રાખી મૂક્યો, તેના ફલ સ્વરુપ તેણીને તેર વર્ષનુ વિયોગ દુખ અનુભવવુ પડ્યુ.

૫૧ અંધક વિષ્ણુ

એ યદુકુળના શૌર્ય રાજાના પુત્ર હતા શૌર્યપુર નગર તેમની રાજધાની હતી તેમને સુભદ્રા રાણીથી સમુદ્રવિજય, અક્ષોભ, વસુદેવ આદિ દશ પુત્રો થયા. તે દશ દશાર્હ કહેવાયા તેમણે સમુદ્ર વિજયને રાજ્ય સોંપી સુપ્રતિષ્ઠ નામના મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી અને મોક્ષમાં ગયા.

૫૨ અંબડ પરિવ્રાજક

અબડ નામનો એક ત્રિદડી તાપસ હતો જેના વસ્ત્ર લાલ હતા, તથા જેના હાથમા કમડલ રહી ગયુ હતું, અને જેણે તપોબળથી અનેક વિદ્યા તથા લબ્ધિઓ મેળવી હતી, તે અબડ પરિ-

પ્રાજક એક વાર પ્રભુ મહાવીરની દેશનામા ગયો. દેશના સાભળ્યા પછી તેણે ભગવાનને કહ્યુ—મહાત્મન્, હુ સર્વ સ્થળે ફરૂ છુ. અને હવે અહિંથી રાજગૃહ નગરમા જવા ઇચ્છુ છુ, માટે આપને જો કાઇ કાર્ય હોય તો આદેશ કરો જવાબમા પ્રભુએ કહ્યુ કે રાજગૃહ નગરમા નાગ રથિકની સ્ત્રી સુલસા નામની શ્રાવિકા છે તેને મ્હારા ધર્મ લાભ કહેજો "બહુ સારૂ" એમ કહીને તે અબડ પ્રભુને વદન કરીને ચાલી નીકળ્યો અને રાજગૃહમા આવ્યો ત્યા આવી તેણે વિચાર્યુ કે જેણીના સદ્ગુણથી રજિત થઇને ભગવાન પણ ધર્મ લાભ કહેવડાવે છે તે સ્ત્રી કેવી હશે? માટે મારે તેણીની પરીક્ષા કરવી જોઇએ એમ વિચારી તે અબડે પ્રથમ સત્પાત્ર યતિનુ રુપ લઇને સુલસા પાસે સચિત્ત વસ્તુ આદિની યાચના કરી, પણ તેમા તે ચલિત ન થઇ. પછી અબડે બ્રહ્માનુ રૂપ ધારણ કર્યું અને સુલસાના દ્વારે આવી કહ્યુ કે હુ બ્રહ્મા છુ.' ઘરના બીજા માણસો તેને વદન કરવા લાગ્યા, પણ સુલસાએ તેને નમસ્કાર ન કર્યો વળી બીજે દિવસે તેણે વિષ્ણુનુ અને ત્રીજે દિવસે શિવનુ રૂપ ધારણ કરી દર્શનાર્થે આવવા સુલસાને કહેવડાવ્યુ, પરન્તુ જિનેશ્વરમા શ્રદ્ધા ધરાવતી સુલસા મિથ્યા વદનાર્થે ન ગઇ. ત્યારે ચોથે દિવસે તે અબડે સાક્ષાત જિનેશ્વર ભગવાનનુ રૂપ ધરીને રત્નસિહાસન બનાવ્યુ અને પોતે પચીસમો તીર્થંકર છે એમ લોકોને કહીને અબડે દશનાર્થે આવવા કહેવડાવ્યુ, છતા પણ સુલસા તેના દર્શને ન ગઇ આથી અબડને ખાત્રી થઇ કે ખરેખર પ્રભુ મહાવીરે સભામાં સુલસાની જે પ્રશસા કરી હતી, તે બરોબર છે આથી અબડ શ્રાવકનો વેષ લઇ સુલસાને ઘેર ગયો પોતાનો ધર્મ બન્ધુ આવેલો જાણીને સુલસાએ તેનો સત્કાર કર્યો આ પછી અબડે કહ્યુ—બ્હેન, ભગવાન મહાવીરે તમને ધર્મલાભ કહ્યો છે. આ સાભળતાં જ સુલસા અત્યત આનદ પામી, અને કહ્યુ—પ્રભુ સુખશાતામા છે? અબડે કહ્યુ હા, હુ તેમનો ધર્મોપદેશ સાભળીને

તરફ અજનાની તપાસાર્થે માણુસો મોકલી દીધા આખરે હનુરૂહ નગરમાથી પત્તો મળ્યો. વાજતે ગાજતે અજનાને રત્નપુરીમા લાવવામા આવી. સાસુ સસરાએ અજનાની માફી માગી, પરન્તુ પોતાના કર્મને જ દોષ આપી અજનાએ પોતાનો વિવેક દર્શાવ્યો. કેટલાક સમય પછી પ્રલ્હાદના મૃત્યુ પછી, પવનજય રાજા થયા, અને બનેએ અતૂલ રાજ્ય સુખ ભોગવ્યુ, પણ છેવટે તેમા ન લોભાતા બનેએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી અને દેવલોકમા ગયા

નોટ—અજનાએ તેર વર્ષ સુધી પતિ વિયોગ સહન કરી દુખ ભોગવ્યુ તે સબધી ગ્રથકાર વર્ણન કરતાં કહે છે, કે પૂર્વ ભવે એ અજનાને જૈન ધર્મ પર દ્વેષ હતો. તેથી તેણે એકવાર એક જૈન મુનીનો ઓઘો ચોરી લીધો, જેથી મુનિ આહાર, પાણી માટે ક્યાઈ જઈ શક્યા નહિ. આ ઓઘો તેણીએ તેર ઘડી સુધી પોતાની પાસે રાખી મૂક્યો, તેના ફલ સ્વરુપ તેણીને તેર વર્ષનુ વિયોગ દુખ અનુભવવુ પડયુ

૫૧ અંધક વિષ્ણુ

એ યદુકુળના શૌર્ય રાજાના પુત્ર હતા શૌર્યપુર નગર તેમની રાજધાની હતી તેમને સુભદ્રા રાણીથી સમુદ્રવિજય, અક્ષોભ, વસુદેવ આદિ દશ પુત્રો થયા. તે દશ દશાર્હ કહેવાયા તેમણે સમુદ્ર વિજયને રાજ્ય સોપી સુપ્રતિષ્ઠ નામના મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી અને મોક્ષમા ગયા.

૫૨ અંબડ પરિવ્રાજક

અબડ નામનો એક ત્રિદડી તાપસ હતો. જેના વસ્ત્ર લાલ હતા, તથા જેના હાથમા કમંડલ રહી ગયુ હતુ, અને જેણે તપોબળથી અનેક વિદ્યા તથા લબ્ધિઓ મેળવી હતી, તે અબડ પરિ-

આવ્યો છું, આ સાંભળી સુલસાએ પ્રભુને ભાવયુક્ત વંદન કર્યું. અંબડે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ વગેરેને વંદન નહિ કરવાનુ કારણ પૂછ્યુ. સુલસાએ અતીર્થને નહિં પૂજવાનો પોતાનો નિર્ણય વિદિત કર્યો સુલસાના જ્ઞાન અને દર્શનથી પ્રસન્ન થઈ અંબડે વિદાય લીધી

૫૩ અંબડ સંન્યાસી.

અંબડ નામનો એક સન્યાસી હતો. તે છઠ્ઠ છઠ્ઠના પારણા ઉપરાત ઘણી તપશ્ચર્યા કરતો સન્યાસીપણામા પણ તે શ્રાવકના બાર વ્રતનુ સુદર રીતે પાલન કરતો. પોતાના તપ બળે તેને જીવની શક્તિરૂપ વૈક્રેયી લબ્ધિ, અને અવધિજ્ઞાન લબ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ હતી તે સો ઘરનો આહાર પચાવી શકતો તેમજ સર્વથા બ્રહ્મચર્ય પણ પાળતો. આવા દુષ્કર ચારિત્રથી આકર્ષાઈ ત્હેને ૭૦૦ શિષ્ય સન્યાસીઓ થયા હતા એકવાર તે અંબડ પોતાના ૭૦૦ શિષ્યો સાથે ગગાનદીના કાઠાપરના કપિલપુર નગરથી પુરિમતાલ નગરે જવા નીકળ્યો તે વખતે ગ્રીષ્મઋતુનો સમય હતો સખ્ત તાપ પડતો હતો. ચાલતા ચાલતા સઘળા મહાન અટવીમા જઈ ચડયા. થોડીક અટવી ઓળંગી હશે, તેવામાં તેમની પાસેનુ બધુ પાણી ખલાસ થઈ ગયુ અને તૃષાથી તેમનો કઠ સૂકાવા લાગ્યો તાપસ ધર્મ એવો હતો કે તેઓ સચિત્ત પાણી વાપરી શકતા, પણ કોઈની રજા વગર તે લઈ શકતા નહિ. નદીમાથી પાણી લેવાની આજ્ઞા માટે તેઓ રસ્તામાં કોઈ આવતા જતા માણસની પ્રતિક્ષા કરવા લાગ્યા અને વિચારવા લાગ્યા કે અહિં જો કોઈ માણસ આવી ચડે અને નદીમાંનું પાણી લેવાની આજ્ઞા આપે તો તે લઈને અમે અમારી તૃષા છીપાવીએ. પરન્તુ કોઈપણ માણસ ત્યાં આવ્યુ નહિ. સન્યાસીઓ તૃષાથી અકળાઈ ગયા અને હમણાજ પ્રાણ જશે એવી સ્થિતિ થઈ પડી. આથી તેઓ સઘળાએ નદીની રેતીમાં બિછાનું

પાથર્યું અને અનશન કરીને સૂતા. ત્યારબાદ તેમણે તે કાળે વિચરતા અરિહંત દેવો, પ્રભુ મહાવીર અને અબડ પરિવ્રાજકને વંદન નમસ્કાર કરીને, પૂર્વે પ્રાણાતિપાતાદિ જે વ્રતો ગ્રહણ કર્યાં હતા, તેની આલોચના લીધી, થોડીવારે તે બધાના પ્રાણ નીકળી ગયા અને તેઓ પાચમા બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવ થયા અબડ પણ પાચમા દેવલોકમા ગયો અને ત્યાથી મહાવિદેહમા જન્મ લઈ તેજ ભવમા મોક્ષમા જશે.

૫૪ કપીલમુનિ.

કૌશાબી નગરી હતી, કાશ્યપ નામનો એક શાસ્ત્રી રહેતો હતો તેને શ્રીદેવી નામે સ્ત્રી હતી, તેનાથી તેને એક પુત્ર થયો નામ પાડયું કપીલ. કાશ્યપ રાજ્યનો શાસ્ત્રી અને રાજગોર, તેથી રાજા તરફથી તેને વેતન મળે અને કુટુબનુ ગુજરાન ચલાવે અનુક્રમે કપીલ યુવાન થયો. જ્યા સુધી કાશ્યપ ગુજરાન ચલાવતો, ત્યા સુધી કપીલે વિદ્યા ભણવા તરફ લક્ષ ન આપ્યુ, પરિણામે તે અભણ રહ્યો કાળાન્તરે કપીલનો પિતા કાશ્યપ ગુજરી ગયો અને કુટુંબ નિર્વાહની ઉપાધિ કપીલને માથે આવી પરતુ તે અભણ હોવાથી રાજાએ બીજો એક વિદ્વાન શાસ્ત્રી શોધી કાઢ્યો કપીલના કુટુબની સ્થિતિ દુખદાયક થઈ પડી. એકવાર કપીલની માતા શ્રીદેવી બારણે ઉભી છે, તે વખતે રાજાએ રાખેલ નવો શાસ્ત્રી નોકર ચાકરો સાથે સુદર વસ્ત્રાભુષણો પહેરી તે રસ્તેથી ચાલ્યો જાય છે. શ્રીદેવી તેને દેખી નિરાશ થઈ અને એક ઉડો નિશ્વાસ નાખી ચિંતા કરવા લાગી કપીલે માતાને ચિંતાનુ કારણ પૂછ્યુ માતાએ વાત કરી કે જ્યા સુધી ત્હારા પિતા હતા, ત્યા સુધી ઉપાધિ ન હતી, પણ તું તો રહ્યો અભણ, ત્હારા બદલે રાજાએ બીજા શાસ્ત્રીને રાખ્યા, તેમને દેખીને હું ચિંતા કરૂ છુ. માટે તુ જો વિદ્યાભ્યાસ કરે તો આપણુ દારિદ્ર જાય, અને આપણે સુખ ભોગવીયે કપીલે કહ્યું, માતા, ત્યારે તમે

કહો તો હુ વિદ્યાભ્યાસ કરવા જાઉ, અહિના શાસ્ત્રી તો આપણા હરીફ રહ્યા, એટલે તે વિદ્યા નહિ આપે માટે તમે કહો ત્યા જાઉ. માતાએ તેને કાશ્યપના એક મિત્ર શાસ્ત્રી ઇંદ્રદત્તને ત્યાં શ્રાવસ્તી નગરીમા જવાનુ કહ્યુ માતાની ગદ્‌ગદિત કઠે રજા લઈ કપીલ શ્રાવસ્તી નગરી તરફ રવાને થયો અને ઈંદ્રદત્તને મળ્યો ઇંદ્રદત્તે તેને ઓળખીને વિદ્યાભ્યાસ કરાવવો શરૂ કર્યો ઇંદ્રદત્ત તેને એક વિધવા બાઈને ત્યાં જમવાની સગવડ કરી આપી આ વિધવા યુવાન હતી. કપીલ પણ યુવાન હતો. વખત જતા બનેને પ્રેમ બધાયો. કપીલ વિદ્યાભ્યાસ છોડી આ વિધવાના પ્રેમ–ઉપભોગમાં દિવસો વિતાવવા લાગ્યો. વિધવાની સ્થિતિ પણ સારી ન હતી અને અહિ પણ કપીલને માથે નિર્વાહ ચલાવવાનુ આવ્યુ. કપીલની ચિંતા પૈસા મેળવવા માટે વધતી ગઈ. એકવાર વિધવાએ તેને કહ્યુ કે આ ગામના રાજા દાનેશ્વરી છે, અને વહેલી સવારમા જે કોઈ રાજદરબારમા જઈને રાજાને આશીર્વાદ આપે, તેને રાજા બે માસા (સોળ રતી) સોનુ આપે છે. માટે તમે ત્યા જાવ આ સાભળી કપીલ રોજ સવારમા વહેલો ઉઠીને રાજા પાસે જાય, પરતુ તેના પહેલા કોઈએ આવીને રાજાને આશીર્વાદ આપ્યો જ હોય, તેથી નિરાશ થઈ કપીલ પાછો ફરે. આમ આઠ દિવસ વીતી ગયા. એકવાર તેણે વિચાર કર્યો કે આજ તો બરાબર ચિંતા રાખીને ઉઠુ, અને રાજાને પહેલો આશીર્વાદ આપુ. એમ ધારી તે સમી સાજમા સૂઈ ગયો. અર્ધ રાત્રી હતી, ચદ્ર બરાબર ખીલ્યો હતો, તે વખતે ચિંતામા ને ચિંતામા કપીલ ઉઠયો, અને આશીર્વાદ આપવા માટે રાજમહેલ તરફ દોડયો તેવામા પહેરેગીરોએ તેને દોડતો જોયો, ચોર ધારીને પકડયો અને સવાર થતા રાજા પાસે કેદી તરીકે તેને હાજર કર્યો કપીલને તો એક કરતા બે, અને બે કરતા ત્રણ ઉપાધિ થઈ. ધન લેવા જતાં બિચારો પકડાયો. તે અફસોસ કરવા લાગ્યો. જ્યારે રાજા પાસે તેને ઉભો કરવામા આવ્યો, ત્યારે તેણે સઘળી હકીકત રાજાને કહી. રાજા ખુશી

થયો અને દયા આવવાથી કપીલને માગે તે આપવા જણાવ્યુ. કપીલે કહ્યુ. મહારાજા, અત્યારે હુ ચિંતામા છુ, એટલે નિરાતે વિચાર કરીને હુ આપને કહુ, રાજાએ અનુમોદન આપ્યુ.

શુ માગવુ તેનો વિચાર કરવા કપીલ પાસેના એક બગીચામાં ગયો. તેણે વિચાર્યું કે બે માસા સોનાથી શુ વળવાનુ છે, લાવને પાચ માસા માગુ, પાચથી શુ વળવાનુ છે લાવને દશ માગુ. પણ દશ કયા સુધી ચાલશે? સો માસા માગવા દેને, સો તો એકાદ વર્ષમા ખરચાઈ જાય. પછી શુ? હજાર માગુ તો ઠીક, પણ હજારથી કઈ પૈસાવાળા થવાય? લાખ માગવા દેને, લક્ષાધિપતિ તો ગણાય છે. ક્રોડ માગવા દેને, આમ વિચાર કરતા કરતા કપીલની તૃષ્ણા તો વધવા લાગી ક્રોડ માગુ તે કરતા અર્ધું રાજ્ય માગુ તો! અર્ધાં રાજ્યથી રાજાનો સમોવડીઆ કહેવાઉ, માટે આખુ રાજ્ય માગવા દેને, આમ વિચારતા તે ચમકયો, અને મન સાથે બોલ્યો—અરે! રાજાએ મારા પર કૃપા કરી માગવાનુ કહ્યુ, ત્યારે રે જીવ, રાજાનુ જ રાજ્ય પડાવી લેવાની ઇચ્છા થઈ? ત્યાથી પાછો ફર્યો અર્ધું રાજ્ય પણ નહિ જોઈએ, ક્રોડ નહિ લાખ નહિ, શુ ત્યારે હજાર? પણ એવી ઉપાધિ શાને? શુ ત્યારે સો? સો પણ નહિ, દશ પણ નહિ, પાચ પણ નહિ, ત્યારે બે, બે માસા સોનુ લેવા હુ શા માટે આવ્યો? એક સ્ત્રીને ખાતર, તે સ્ત્રી કોણ? હુ કોણ? રે જીવ, વિદ્યાભ્યાસ માટે આવતા આટલી ઉપાધિ કેમ મેળવી? કપીલની તૃષ્ણા ઓછી થતી ગઈ તેના આત્મામાં સદ્‌વિચારો આવવા લાગ્યા તરતજ તેણે કહ્યુ કે મારે કઈ પણ નહિ જોઈએ, આ જગતમા લોભ, માયા, માન, ક્રોધ, રાગ, દ્વેષ એ જ ભયકર શત્રુઓ છે તેનો જ મ્હારે નાશ કરવો!

એમ ચિંતવી રાજા પાસે ગયો અને કહ્યુ મહારાજ, મ્હારી

તૃષ્ણા બહુ વધી. હવે હું આપની પાસેથી એક દમડી પણ લેવા ઈચ્છતો નથી, પણ લોભનું મૂળ સસાર છે તેનો જ હું ત્યાગ કરવા માગુ છુ. એમ કહી કપીલ ત્યાથી ચાલ્યો ગયો અને એક મુનિ પાસે જઈ તેણે દીક્ષા લીધી. સપ્ત તપ, જપ, ધ્યાન કરતા ૭ મહિનામા કપીલ મુનિને કેવળજ્ઞાન થયુ. અને કપીલ કેવળી કહેવાયા

એકવાર કપીલ મુનિ વિહાર કરતા હતા, રસ્તામા બળભદ્ર વગેરે ૫૩૦ ચોરો મળ્યા તે ચોરોએ કપીલને પકડયા અને સગીત ગાવાનો હુકમ આપ્યો કપીલ મુનિએ સમયસૂચકતા વાપરી, એવા તો બોધક અને વૈરાગ્યમય સગીતો તીણા સૂરથી શરૂ કર્યા કે ચોરો ત્યાંજ સ્થભી ગયા અને તેમના જ્ઞાન ચક્ષુઓ ખુલી ગયા આ બધા ચોરોને કપીલ મુનિએ દીક્ષા આપીને તાર્યા, આવા મહાન કાર્ય કરીને સર્વ દુખોનો અત કરી કપીલ મુનિ મોક્ષ નગરીએ પધાર્યા.

૫૫ કમળાવતી.

ઈષુકાર નગરના ઈષુકાર નામક રાજાને કમળાવતી નામે રાણી હતી તે પણ નલિનીગુલ્મ વિમાનમાથી ચ્યવીને આ લોકમા અવતરી હતી અને ઈષુકાર રાજા સાથે લગ્નગ્રથીથી જોડાઈ હતી એક પ્રસગે રાજાના ભૃગુ નામના પુરોહિતનુ ધન દરબારમા આવતુ દેખી, તેને રાજ્યકર્તાઓની મોહદશા અને સસારની અસારતાનો વિચાર આવ્યો. સસારથી તે ભય પામી અને તરતજ તે રાજા પાસે આવી કહેવા લાગી સ્વામિન્, પાજરામા રહેલુ પક્ષી જેમ ખુશી થાય નહિ, તેમ તમારા આ રાજ્યરૂપી પાજરામા રહી હુ સુખ અનુભવી શકતી નથી, અર્થાત્ સસારની આ મોહજનક જાળમાંથી મૂક્ત થઈને હુ ચારિત્ર લેવા ઈચ્છુ છુ. એમ કહી તેણે સસારની અસારતાનું આબેહુબ સ્વરુપ રાજાને સમજાવ્યુ. આથી રાજાને પણ વૈરાગ્ય થયો.

ત્યારપછી કમળાવતી રાજા સાથે ચારિત્ર લઈને સયમમાર્ગની આરાધના કરતી, ક્ષપક શ્રેણિમાં પ્રવેશી અને કૈવલ્યજ્ઞાન પામી તેજ ભવમા મોક્ષ ગઈ.

૫૬ કરકંડુ.

મગધદેશની ચપાનગરીમા દધિવાહન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે જૈન ધર્મી ચેડા રાજાની પુત્રી પદ્માવતીને પરણ્યો હતો. એકવાર પદ્માવતીને ગર્ભકાળમા રાજાનો પોશાક પહેરી માથે છત્ર ધરી ઉદ્યાનમા ક્રીડા કરવા જવાનો દોહદ થયો, પણ આ વાત તેનાથી રાજાને કહી શકાય નહિ, તેથી ચિન્તામા ને ચિન્તામા તે સુકાવા લાગી એકવાર રાજાએ રાણીનુ ચિંતાતુર વદન અને શરીરની ક્ષીણતા જોઈને ઉદાસીનતાનું કારણ પુછ્યુ રાણીએ વાત વિદિત કરી. રાજાએ તેનો દોહદ પૂર્ણ કરવાનુ વચન આપ્યુ રાજા રાણી બને હાથી ઉપર બેસી ઉદ્યાનમા ક્રીડા કરવા નીકળ્યા રસ્તે જતાં એકાએક આકાશ ચડી આવ્યુ અને જોતજોતામા ધોધમાર વરસાદ શરૂ થયો ગાજવીજ, પવન અને વરસાદના તોફાનથી હાથી મસ્તીએ ચડયો અને મદોન્મત્ત બનીને નાઠો પુરવેગે હાથીને નાસતો જોઈ રાજારાણી ગભરાયા રાજાએ પદ્માવતીને કહ્યુ હાથી મસ્તીએ ચડયો છે અને તે કયા જઈ અટકશે તે કહી શકાય નહિ, માટે તમે આ સામે દેખાતા ઝાડ પાસેથી હાથી જાય, કે તરતજ તે ઝાડની ડાળી પકડી લેજો. હુ પણ તેમ કરીશ. બને કબુલ થયા. હાથી ઝાડ નીચેથી પસાર થયો કે તરતજ રાજાએ તે ઝાડની ડાળી પકડી લીધી, પણ રાણી તે ડાળીને પકડી શકી નહિ. હાથી રાણીને લઈ પુરવેગે દોડતો ઘણે દૂર નીકળી ગયો દધિવાહન રાજાને આથી ઘણોજ શોક થયો તે થોડીવારે ઝાડ પરથી નીચે ઉતર્યો અને રાણીની ફિકર કરતો ઘેર પહોચ્યો.

હાથી કેટલેક દૂર નીકળી ગયા પછી તેને તૃષા લાગવાથી તે એક જળાશય પાસે આવી ઉભો રહ્યો. આ વખતે રાણીએ છૂટકારાનો દમ ખેચ્યો હાથી પરથી તે ધીરેથી નીચે ઉતરી અને જગલ માર્ગે ચાલવા લાગી તેવામાં એક તાપસે તેને જોઈ. જે તાપસ ચેડા રાજાને ઓળખતો હતો. જ્યારે પદ્‌માવતીએ જણાવ્યુ કે તે ચેડા રાજાની પુત્રી છે, ત્યારે તાપસે તેને ખૂબ આશ્વાસન આપ્યુ અને ખાવા માટે ફળફળાદિ લાવી આપ્યા પદ્‌માવતીએ તે ખાધા અને તેનો આભાર માન્યો પછી તાપસે તેને કહ્યુ બેન, અહીંથી થોડેક દૂર ધનપુર નામે ગામ છે ત્યા તમે જાવ તમને ત્યા શાતિ મળશે એમ કહી તાપસ તેને અર્ધ રસ્તે મૂકી ગયો પદ્‌માવતી ત્યાથી ધનપુર ગામમાં આવી અને હવે કયા જવુ તેનો વિચાર કરતી હતી, તેવામા તેને એક સાધ્વીજી મળ્યા પદ્‌માવતીએ ત્હેમને વદન કર્યું તેનુ નિસ્તેજ વદન જોઈ સાધ્વીજીએ તેને ઉપાશ્રયમા આવવાનુ સૂચન કર્યું પદ્‌માવતી સાધ્વીજીની સાથે ઉપાશ્રયે ગઈ સાધ્વીજીએ તેને ધર્મબોધ આપ્યો પદ્‌માવતીનુ હૃદય વૈરાગ્યરસથી ભિંજાયુ તેને સસાર પર તિરસ્કાર છૂટ્યો અને સાધ્વીજીને દીક્ષા આપવાનુ કહ્યુ

પદ્‌માવતી ગર્ભવતી હતી. તે વાત તેણે સાધ્વીજીને કરી નહિ સાધ્વીજીએ તો તેને દીક્ષા આપી પદ્‌માવતી સયમનો નિર્વાહ કરવા લાગી થોડોક વખત વિત્યા બાદ પદ્માવતીનો ગર્ભકાળ નજીકમા આવ્યો ત્યારે સાધ્વીજીએ વાત જાણી, એટલે તેમણે કોઈ ગૃહસ્થને ત્યાં ગુપ્ત રીતે પદ્માવતીને રાખી અને તેનો ગર્ભકાળ પૂરો કરાવ્યો અહિ પદ્માવતીએ એક પુત્રનો જન્મ આપ્યો સાધુ જીવનમાં પુત્રને સાથે રખાય નહિ એટલે પદ્માવતીએ તે બાળકને રત્નકાબળમાં વીંટયું અને પોતાના પતિના નામવાળી વીંટી તેને પહેરાવી બાળકને લઈને તે સ્મશાન ભૂમિમા આવી ત્યાં બાળકને મુક્યુ અને

તેને કોણ લઈ જાય છે તે જોવા સારૂ તે ઝાડની ઓથે છુપાઈને ઉભી રહી તેવામાં એક ચડાળ ત્યા આવ્યો અને આ બાળકને લઈ ગયો. છાની રીતે પદ્માવતી ચડાળનુ ઘર જોઈ આવી અને ત્યાથી ઉપાશ્રયમાં આવી તેણે સાધ્વીજીને કહ્યુ કે બાળક મરેલુ અવતર્યું, તેથી હુ તેને સ્મશાન ભૂમિમા મૂકી આવી છુ પુત્ર પ્રેમને વશ થઈ પદ્માવતી સાધ્વી રોજ પેલા ચડાળને ત્યા જાય અને પુત્રને રમતો જોઈ આનદ પામે

હવે આ પુત્ર દિનપ્રતિદિન વૃદ્ધિ પામતો જાય છે તેને ખરજવાનુ દરદ થયુ હતુ, તેથી વારવાર તે પોતાના શરીરને હાથથી ખણ્યા કરે, તેથી તેનુ નામ કરકડુ પાડયુ કરકંડુ સ્મશાન રક્ષકનુ કામ કરતો. એકવાર બે સાધુ તે રસ્તે થઈને જતા હતા, તેમાના એક સાધુ જ્ઞાની હતા, તેમણે કહ્યુ જો કોઈ માણસ આ વાસની ઝાડીમાથી પેલા ઉભા વાસને કાપી લે તો તે રાજા થાય, આ શબ્દો કરકડુએ સાભળ્યા, તેમજ ચપાનગરીનો એક બ્રાહ્મણ તે ઝાડીમાં બેઠેલો, તેણે પણ સાભળ્યુ કરકડુ એકદમ તે ઝાડી પાસે દોડી ગયો પણ તે પહેલા પેલા બ્રાહ્મણે તે વાસ કાપી લીધો કરકડુ આથી ગુસ્સે થયો અને તેણે તે વાસ બ્રાહ્મણ પાસેથી છીનવી લીધો બ્રાહ્મણે ગામમા જઈ પચ ભેગુ કરી ન્યાય માગ્યો પચે કરકડુને બોલાવી દડ આપી દેવાનુ કહ્યુ કરકડુએ કહ્યુ કે વાસ નહિ મળે, કેમકે અમારી રખેવાળી છે પચે કહ્યુ, તને લાકડી આપવામા શો વાધો છે ? આ બિચારો બ્રાહ્મણ છે તો આપી દે ને ? કરકડુ બોલ્યો — આ જાદુઈ લાકડી છે, તે ન અપાય કારણ કે આનાથી તો મને રાજ્ય મળવાનુ છે. આ સાભળી સઘળા બ્રાહ્મણો હસીને બોલ્યા એમ છે તો ભલે તુ રાખ, પણ તને રાજ્ય મળે તો આ બિચારાને એક ગામ આપજે હો

અરે ! એકના બદલે બે ગામ આપીશ ચિંતા શીદને કરો છો?

એમ કહી કરકંડુ લાકડી લઈને ઘેર આવ્યો. પેલા બ્રાહ્મણને તે ક્રોધ માય જ નહિ. તેણે કરકંડુનો ઘાટ ઘડી નાખવાનો વિચાર કર્યો કરકંડુને આ વાતની ખબર પડી, એટલે તે ગામ છોડીને ચાલી નીકળ્યો, અને કંચનપુર પહોંચ્યો. ત્યાના એક બગીચામાં તે વિશ્રાંતિ લેવા માટે બેઠો. કંચનપુરનો રાજા અપુત્રિઓ મરણ પામેલો. પ્રજાએ રાજા નક્કી કરવા એક અશ્વને છુટો મૂક્યો અશ્વ ફરતો ફરતો જ્યા કરકંડુ બેઠો તો ત્યાં ઉદ્યાનમાં આવ્યો અને તેના માથા પર હણહણાટ કર્યો એટલે પ્રજાજનોએ જયવિજય ધ્વનિ કરી કરકંડુને ઉચકી લીધો અને રાજ્યાસને બેસાડ્યો આ વાતની પેલા બ્રાહ્મણને ખબર પડી એટલે તેને વધારે ક્રોધ ચડ્યો. તે કરકંડુ પાસે આવ્યો. અને તેને બીક દેખાડી. કરકંડુએ પેલો લાકડાનો દંડ ફેરવ્યો એટલે તેમાથી અગ્નિના તણખા નિકળવા લાગ્યા. બ્રાહ્મણ ગભરાયો અને બે હાથ જોડી બોલ્યો –ભાઈ, જેના કિસ્મતમા રાજ્ય હોય તેજ ભોગવી શકે પણ તમે મને વચન આપ્યા મુજબ એક ગામ તો આપશો ને ? કરકંડુએ કહ્યુ હા, જરૂર પણ તારે કઈ જગ્યાએ ગામ જોઈએ છે ? બ્રાહ્મણ બોલ્યો ચપાનગરીની પડોશમા કરકંડુએ ચપાનગરીના દધિવાહન રાજા પર એક ચીઠી લખી આપી. બ્રાહ્મણ ત્યા ગયો અને રાજાને ચીઠી આપી આ બ્રાહ્મણ ચડાળ જાતિનો હતો. તેની દધિવાહનને ખબર પડતા તે ઉશ્કેરાયો તેણે ચીઠીના ટુકડે ટુકડા કરી ફેકી દીધા, અને બ્રાહ્મણને માર મારી નસાડી મૂક્યો. બ્રાહ્મણ કરકંડુ પાસે આવ્યો અને સઘળી વાત કહી. આથી કરકંડુ બોલ્યો શુ દધિવાહનને આપણી ચડાળ જાતિ પર આટલો બધો તિરસ્કાર છે ? એમ કહી તેણે સેનાપતિને બોલાવી લશ્કર તૈયાર કરાવ્યુ અને દધિવાહન સામે લડવા નીકળ્યો દધિવાહન પણ પોતાનુ લશ્કર લઈ લઢવા માટે મેદાનમા આવ્યો

આ વાતની પદ્માવતી સાધ્વીને ખબર પડી. એટલે તરતજ તે કરકંડુના તબુમા આવી. સાધ્વીજીને દેખી કરકંડુએ પ્રણામ કર્યા.

અને આગમનનુ કારણ પૂછ્યુ જવાબમા સાધ્વીજી બોલ્યા' કરકંડુ, તુ જેની સાથે આ યુદ્ધ ખેલે છે, તે તારો પિતા છે, એ તુ જાણે છે

કરકંડુ આશ્ચર્ય પામી બોલ્યો ના, મહાસતીજી કહો કેવી રીતે ?

'જો આ વીંટી તે પર કોનુ નામ છે ?'

વીટી પર દધિવાહનનુ નામ જોઈ કરકંડુ વિસ્મય પામ્યો. સાધ્વી બોલ્યા. કરકંડુ, સબુર મને એકવાર જવા દે ત્હારા પિતા પાસે એમ કહી સાધ્વી દધિવાહન પાસે ગયા અને કહ્યુ.

'રાજન્' તમારી પદ્માવતી રાણીને હાથી લઈ ગયો હતો, તે પછી તેનુ શુ થયુ તે તમે જાણો છો ?'

'નહિ, મહાસતીજી હું તેમાનુ કશુયે જાણતો નથી '

'હુ પોતે જ પદ્માવતી' સાધ્વીજી બોલ્યા.

'ત્યારે તમને ગર્ભ હતો તેનુ શુ થયુ ?' રાજાએ આશ્ચર્યથી પૂછ્યુ.

તેજ આ કરકંડુ, કે જેની સામે તમે યુદ્ધ ખેલો છો

રાજા દિગમૂઢ બન્યો યુદ્ધ બધ થયુ અને તે કરકંડુ પાસે આવી પ્રેમથી તેને ભેટયો સાધ્વીએ તેમને ધર્મબોધ આપ્યો. દધિવાહન રાજા વૈરાગ્ય પામ્યો અને ચપાનગરીનુ રાજ્ય કરકંડુને સોપી દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યો

હવે કરકંડુ ન્યાયપૂર્વક રાજ્ય ચલાવે છે કરકંડુને ગાયના ગોકુળ બહુ પ્રિય હતા એકવાર એક બાળ-વાછરડાને જોઈ તેને તેના પર ખૂબ પ્રેમ થયો તેથી તેણે ગોવાળને કહ્યુ આ ગાયને તમે દોહશો નહિ અને સઘળુ દુધ આ વાછરડાને પીવરાવી દેજો.

ગોવાળે તે પ્રમાણે કર્યું એટલે વાછરડો શરીરમા હૃષ્ટપુષ્ટ થયો. તે દેખી કરકંડુને ઘણો આનંદ થયો સમય જતા તે વાછરડો ઘરડો થયો તેથી તે અશક્ત અને નિર્બળ બની ગયો. એકવાર કરકંડુએ ગોવાળને પૂછ્યુ. પેલો વાછરડો ક્યા ગયો? ગોવાળે વૃદ્ધ અને અશક્ત, થયેલો વાછરડો બતાવ્યો તરત રાજા ચમક્યો. તેણે મન સાથે વિચાર કર્યો, અહો, વાછરડાની અંતે આ દશા! શુ ત્યારે જગતમા જન્મેલા સૌ કોઈને આ સ્થિતિએ પહોચવાનુ! ખરેખર જન્મ્યુ તે જવાનુ છે, ખીલ્યુ તે અવશ્ય કરમાવાનુ છે ઉદય પામ્યુ તે અસ્ત થવાનુ છે તો મારે શા માટે આત્મકલ્યાણ ન સાધવુ એમ આત્મભાવના ભાવતા કરકંડુને ત્યાજ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ તરત તેણે સ્વયમેવ પંચમુષ્ટિ લોચ કર્યો અને દીક્ષા લીધી સખ્ત તપ જપ સંવર કરી હૃદયની ઉચ્ચ ભાવનાને વિકસાવતા તે કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમા ગયા (પ્રત્યેક બુદ્ધ)

૫૭ કલાવતી.

દેવશાળ નગરના વિજયસેન રાજાને શ્રીમતી નામની રાણીથી એક પુત્રી થઈ હતી તેનુ નામ કલાવતી. તેણીનુ રૂપ અથાગ હતુ. એકવાર એક ચિત્રકારે કલાવતીનુ ચિત્ર આલેખીને મગધ દેશમા આવેલા શંખપુર ગામના શંખ રાજાને તે બતાવ્યુ શંખરાજા તે સૌન્દર્ય મુગ્ધાની છબી જોઈને મોહવશ બન્યો, અને ચિત્રકારને તેનો પરિચય પૂછ્યો ચિત્રકારે તે કલાવતીના ચિત્રનો પરિચય આપી, તે કન્યા અવિવાહિત હોવાનુ જણાવ્યુ, એટલે શંખરાજાને કલાવતી સાથે લગ્ન કરવાની ઇચ્છા થઈ ત્યારે ચિત્રકારે કહ્યુ મહારાજા. તે સુરૂપ કન્યાનો એવો નિરધાર છે કે તેણીના પૂછેલા ચાર પ્રશ્નોનો જે કોઈ જવાબ આપે, તેને જ તે કન્યા વરે. વળી રાજન્, વિજયસેનની સભામા આપના સર્વગુણ સંપન્નપણાની વાત

થઈ છે, તેથી જ હુ આપને મળવા આવ્યો છુ. વળી બે મહિના પછી તેનો સ્વયવર થવાનો છે, તે દરમ્યાન આપ સરસ્વતી દેવીનુ આરાધન કરશો, તો દૈવકૃપાએ આપ તેણીના પ્રશ્નોના જવાબો આપવામા અને તેણીને પરણવામા ફલિભૂત થઈ શકશો.

બીજા દિવસથી શખરાજા સરસ્વતી દેવીની ઉપાસના કરવા લાગ્યો. તેણે અખડ બ્રહ્મચર્ય વ્રત લીધુ રાજાની અનન્ય ભક્તિથી સરસ્વતી દેવી તેના પર પ્રસન્ન થઈ, અને રાજા સન્મુખ આવી ઉભી વરદાન માગવાનુ કહેતાં રાજાની ઇચ્છા મુજબ 'તથાસ્તુ' કહી દેવીએ કહ્યુ —રાજન્ ! સ્વયવરમા જઈને તમારે વચ્ચે ઉભા કરેલા સ્તભની પુતળી પર હાથ મૂકવો એટલે તે પુતળી તેના ચાર પ્રશ્નોના જવાબ આપશે અને કલાવતી તમારી સાથે પરણશે

દેવીના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ સ્વયવર મડપમા જઈ તે પ્રમાણે કર્યું એટલે કલાવતીએ શખરાજાને પુષ્પહાર પહેરાવ્યો અને વિધિપૂર્વક લગ્ન ક્રિયા થઈ. થોડાક દિવસ પિતૃપક્ષમા રહી, કલાવતી શખરાજા સાથે શખપુરમા આવી કલાવતી સદ્દગુણી અને સુશીલ હોવાથી સર્વત્ર પ્રશસા પામી, અને મનુષ્ય સબધીના વિવિધ સુખો ભોગવવા લાગી સુખભોગ ભોગવતા તેણીને ગર્ભ રહ્યો. ગર્ભનુ સુરક્ષિતપણે રક્ષણ કરતા આઠ માસ વ્યતિત થયા, એટલે કલાવતીને પિયરમા તેડી જવા માટે જયસેન નામના તેના ભાઈએ પોતાની બહેન વાસ્તે સુદર બેરખા અને વસ્ત્રાભૂષણો લઈ માણસો મોકલ્યા બેરખાં વગેરે જોઇ કલાવતી અત્યત હર્ષ પામી. શખ-રાજાને કલાવતી પર અતિશય સ્નેહ હોવાથી તેણીને પિયર મોકલવાની ના કહી, એટલે આવેલ માણસો વિદાય થયા.

આ તરફ કલાવતી, ભાઈએ મોકલેલાં બેરખા કાડાપર પહેરી ભાઈની પ્રશસા કરતી, દાસી પ્રત્યે કહેવા લાગી અહો ! તેમનો

મારા પર કેવો સ્નેહ છે, કે આવા સુંદર બેરખા અને વસ્ત્રાભૂષણો મારા માટે મોકલ્યા ! અહો ! હું તેમને ક્યારે મળું ! આ શબ્દો કલાવતીના મુખમાંથી નીકળતા હતા, તેવામાં જ શંખરાજા તેણીના મહેલ પાસેથી નીકળ્યો, અને આ શબ્દો તેણે સાંભળ્યા સાંભળતાં જ તે કલાવતી પર વહેમાયો તેની નજરમાં કલાવતી કુલટા લાગી તેણે કલાવતીનો ધૃષ્ટતાપૂર્વક ત્યાગ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો

મહેલમાં આવી રાજાએ બે ચંડાળોને બોલાવીને કહ્યું કે તમે હમણા જ રાણી કલાવતીને કાળા વસ્ત્રો પહેરાવી, કાળા રથમાં બેસાડી જંગલમાં લઈ જાવ અને ત્યાં તેણીના બન્ને કાંડા બેરખા સાથે કાપી મારી પાસે હાજર કરો

હુકમનો અમલ થઈ ગયો કલાવતી માથે આવેલું સંકટ સહન કરવા હિંમતવાન બની અને પરમ પવિત્ર નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરતી કાળા વસ્ત્રો પહેરી રથમાં બેઠી. રથ અરણ્ય તરફ ચાલ્યો. મધ્ય જંગલમાં રથ થોભાવવામાં આવ્યો ચંડાળોએ કલાવતીને નીચે ઉતારીને કહ્યું—બહેન ! અમારે દુઃખ સાથે કહેવું પડે છે કે મહારાજાનો હુકમ છે કે તમારા બન્ને કાંડા બેરખા સાથે કાપી નાખીને મહારાજાને સ્વાધીન કરવા કલાવતી આ સાંભળી કંપી ઉઠી તેણે પોતાના ભાગ્યને દોષ આપતા કહ્યું—ભલે ભાઈઓ ! સ્વામીનું કુશળ હો ! ખુશીથી તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તો, એમ કહી હિંમતપૂર્વક તેણીએ પોતાના બન્ને હાથ કાપી નાખવા માટે ચંડાળો સન્મુખ લંબાવ્યા, એટલે ચંડાળોએ તેના બે હાથ તરવારના એક એક ઝટકાથી કાપી નાખ્યા કલાવતી બેશુદ્ધ બની જમીન પર ઢળી પડી ચંડાળો કપાયેલા કાંડા લઈ રાજમહાલયને માર્ગે વળ્યા.

થોડીક વારે શુદ્ધિ આવ્યા બાદ કલાવતી પ્રભુ સ્મરણ કરતી એકાકી બેઠી છે, તેવામાં પાસે વહેતી સરીતા તરફ તેની દૃષ્ટિ ગઈ.

તૃષાતુર થયેલી સતી પાણી પીવા સરીતા તટે પહોચી. એવામાં એકાએક પાણીનુ પૂર આવ્યુ, જેમા કલાવતી તણાઈ જાય તેવી પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ આવી કલકિત અવસ્થામાં તેનુ મૃત્યુ થાય, એ કલાવતીને ઇષ્ટ ન લાગ્યુ એટલે તે વિશુદ્ધ ભાવે પ્રભુ સ્મરણ કરતા બોલી—હે નાથ ! જો મે આજ સુધી સાચા મનથી પતિ સેવા કરી હોય, સ્વપ્નમાં પણ પતિનુ અહિત ઇચ્છયુ ન હોય, અને હુ પવિત્ર જ હોઉં, તો આ નદીનુ પૂર **ઓસરી જજો અને મ્હારા બંને હાથ નવપલ્લવિત થજો** સતીના મુખમાંથી ઉપરના શબ્દો નીકળતા જ નદીનો પ્રવાહ એકદમ શાત થઈ ગયો, અને તેના કપાયેલાં કાડા પુન સજીવન થયા.

અહિ કલાવતીએ એક વૃક્ષની ઓથે આશ્રય લીધો અને એક પુત્ર રત્નનો જન્મ આપ્યો જગલમા પુત્રનો પ્રસવ થવાથી કલાવતીને ખૂબ લાગી આવ્યુ, પરન્તુ કર્મનુ પરિબળ સમજી, સઘળુ તેણીયે સમભાવે સહન કર્યું એવામા એક તાપસ ત્યા આવી ચડયો. દયાથી તે કલાવતી તથા તેના બાળકને પોતાના મઠમા લઈ ગયો અને તેઓને તાપસણીના સહવાસમા મૂક્યા કલાવતી અહિ ધર્મધ્યાનમાં સમય પસાર કરવા લાગી.

બીજી તરફ ચડાળોએ કલાવતીના કાડા બેરખાં સહિત શખ રાજાને સોપ્યા બેરખાની સુદરતા અને કારીગીરી જોઈ રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો વધુ બારીકાઇથી જોતા તેણે બેરખા પર ‘ જયસેન ’ એવું નામ વાંચ્યુ તે વાચતા જ રાજાને ધ્રાસકો પડયો તે સમજ્યો કે બેરખા કલાવતીના ભાઈના મોકલાવેલા છે અને તેથી જ તેણી તેના ભાઈ પરનો અસીમ સ્નેહ વ્યક્ત કરતી હશે ! અહો ! હુ કેવો દુષ્ટ કે પૂરતી તપાસ કર્યા વગર કલાવતી જેવી પવિત્ર સ્ત્રી પર વહેમાયો, અને તેણીની દુર્દશા કરાવી. અહો ! હવે તેણીનો ક્યા પત્તો લાગશે? એમ વિચારતાં રાજાનું હૃદય મુઝાયુ, કલાવતીનો

પત્તો ન મળે તો દેહત્યાગ કરવાનો નિશ્ચય કરી રાજાએ તેની શોધ માટે ચોમેર ઘોડેસ્વારો દોડાવ્યા. જંગલમાં સતીનો મેળાપ થતા અનુચરોએ રાજાની સ્થિતિ વર્ણવીને, તેણીને રાજ્યમા આવવાનું કહ્યુ કલાવતી શંખપુરમા આવી, રાજાને પ્રણામ કર્યા રાજાએ તેની ક્ષમા માગી, તે સાથે તેણીના સાજા થયેલાં કાંડા જોઈ તે આશ્ચર્યમુગ્ધ બન્યો અને તેની પવિત્રતાની વધુ ખાત્રી થઇ રાજા અને રાણી ત્યારપછી સુખપૂર્વક રહેવા લાગ્યા.

એકવાર એક સ્થવીર મુનિ શંખપુરમાં પધારતા રાજા રાણી તેમના દર્શને ગયા કલાવતીએ પોતાના પર આવેલાં કલંકનુ કારણ મુનિને પૂછ્યુ મુનિએ કહ્યું—હે સતી, પૂર્વે તુ સુલોચના નામે રાજકન્યા હતી, અને શંખ રાજાનો જીવ એક પોપટ હતો. તે પોપટને તે પાળ્યો હતો. એકવાર તે તારી પાસેથી ઉડી ગયો, તેથી તને તેના પર ક્રોધ થયો તે પોપટને ઝાડપરથી તે માણસો દ્વારા પકડી મગાવ્યો અને ગુસ્સાના આવેશમા તે તેની બન્ને પાંખો છેદી નાખી. પૂર્વભવનુ આ વૈર આ વખતે શંખ રાજાએ વાળ્યુ. તેથી તેમણે ત્હારા બન્ને હાથ કાપી નખાવ્યા માટે પાપ કર્મ કરતા પહેલા વિચાર કરવો અને ધર્મનુ શરણ લેવુ.

આ ઉપદેશ સાભળી બન્નેએ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થતાં ત્યાં દીક્ષા લીધી, અને ચારિત્ર પાળી દેવલોકમા ગયા, ત્યાથી મહા વિદેહમા જન્મ ધરી તેઓ મોક્ષમાં જશે

૫૮ કામદેવ શ્રાવક.

ચંપા નગરી, કામદેવ નામે ગાથાપતિ, ભદ્રા નામે તેમની સ્ત્રી, રિદ્ધિ સિદ્ધિનો પાર નહિ, ૭ ક્રોડ સોનૈયા જમીનમાં, ૭ ક્રોડ વ્યાપારમાં, ૭ ક્રોડ ઘર વખરીમા, અને ૭ ગોકુલ હતા. કામદેવ

શ્રાવક તે સર્વના ઉપભોગમા આનદથી દિવસો પસાર કરતા હતા એક વાર પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા કામદેવ, આણદ શ્રાવકની જેમ પ્રભુને વદન કરવા ગયા પ્રભુના અપૂર્વ ઉપદેશથી પ્રતિબોધ પામ્યા, અને શ્રાવકના બાર વ્રત અગીકાર કર્યા નિયમોનુ બરાબર પાલન કરતા કેટલાક વર્ષો વિત્યા બાદ ઘરનો સઘળો કારભાર જ્યેષ્ઠ પુત્રને સોપી કામદેવ ધર્મ કાર્યને માટે નિવૃત્ત થયા એક વાર અર્ધ રાત્રીએ કામદેવ શ્રાવક પૌષધવ્રત કરીને આત્મધ્યાન ધરતા કાયોત્સર્ગમા ઉભા હતા, તેવામા તેમને ધ્યાનથી ચળાવવા માટે એક મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિ દેવ ભયકર પિશાચનુ રૂપ ધારણ કરીને તેમની પાસે આવ્યો અને બોલ્યો —હે કામદેવ, ત્હારા લીધેલા વ્રત તુ છોડી દે, નહિતર આ તરવારથી તારાં શરીરના ટુકડે ટુકડા કરી નાખુ છુ આ સાભળી કામદેવ જરા પણ ક્ષોભ પામ્યા વિના ધ્યાનમા સ્થિર જ રહ્યા ફરીથી તે દેવે હાથીનુ રૂપ કરીને કામદેવને ખૂબ કચર્યા, છતાં કામદેવ નિશ્ચળ રહ્યા પુન દેવે સર્પનુ રૂપ કરી કુફાડા માર્યા અને તીક્ષ્ણ ઝેરી દાતોથી ડખ દીધો કામદેવને અસહ્ય વેદના થઈ, પરતુ તે પોતાના ધ્યાનથી જરા પણ ડગ્યા નહિ એમ સિહ, વાઘ, હાથી વગેરે અનેક રૂપો વિકુર્વીને દેવે કામદેવ શ્રાવકને તેના વ્રતથી ડગાવવા ઘણા પરિસહો આપ્યા, છેવટે તે દેવ થાક્યો અને અવધિ જ્ઞાન મૂકીને જોયુ તો કામદેવને પોતાના કાયોત્સર્ગમા મેરૂ પર્વતની જેમ અડોલ જોયા તેથી દેવે પોતાનુ અસલ સ્વરૂપ ધારણ કરી કહ્યુ —" ધન્ય છે કામદેવ શ્રાવક ત્હમારી ટેકને, શક્રેન્દ્ર દેવતાની સભામા તમારી દ્રઢતાની પ્રશસા મે જેવી સાભળી તે બરાબર છે અવિનય માટે હુ તમારી ક્ષમા માગુ છુ મારો અપરાધ તમે ક્ષમા કરજો " એટલુ કહી તે દેવ સ્વસ્થાનકે ચાલ્યો ગયો

સવાર થયુ, કામદેવે પૌષધશાળામાં સાભળ્યુ કે પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા છે. તેથી તે પૌષધ પાર્યા પહેલા જ પ્રભુને વદન કરવા ગયા. પ્રભુએ પરિષદને ધર્મબોધ આપ્યો, અને કામદેવને

થએલા ઉપસર્ગોનુ ધ્યાન કરી, કામદેવની માફક વૃત્ત નિયમમા દૃઢ રહીને, દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચના ઉપસર્ગોને સમભાવે સહન કરવાની પ્રભુએ પરિષદને દેશના દીધી. કામદેવ પ્રભુને વાદી, પૌષધ પારીને ઘેર ગયા. ત્યારબાદ શ્રાવકની ૧૧ પ્રતિમા ગ્રહણ કરીને, અને અતિમ અવસરે સથારો કરીને કામદેવ શ્રાવક કાળધર્મ પામી પહેલા સુધર્મ દેવલોકમા ગયા, અને ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મી મોક્ષમા જશે.

૫૯ કાર્તિક શેઠ

મુનિસુવ્રત ભગવાનના વખતમા મહા શ્રદ્ધાવત એવા કાર્તિક નામના શેઠ હતા તે શુદ્ધ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ એ ત્રિરત્નને અનુસરનાર હતા તેમને ત્યા અથાગ સમૃદ્ધિ સાથે ૧૦૦૮ ગુમાસ્તાઓ હતા. કાર્તિક શેઠે મુનિસુવ્રત ભગવાન પાસે શ્રાવકના બાર વ્રત ધારણ કર્યાં હતા એક વખત અન્ય દર્શની એવા રાજાના ગુરૂ તે નગરમાં પધાર્યાં સઘળા લોકો તેમના દર્શને ગયા. પરતુ કાર્તિક શેઠ ગયા નહિ એવામા કોઈ તે શેઠના વૈરીએ ગુરુના કાન ભભેર્યા કે ભલે આખુ નગર તમારાં દર્શને આવે, પરન્તુ કાર્તિક શેઠ તો આવે જ નહિ આથી ગુરુ આવેશમા આવી ગયા અને બોલ્યા, કે જ્યારે હુ તે શેઠને નમાવુ ત્યારે જ ખરો! આવો વિચાર કરી એક દિવસે તે રાજગુરુએ એવી શરતે રાજાને ત્યા જમવાનુ આમત્રણ સ્વીકાર્યું કે કાર્તિક શેઠના વાસા પર થાળ મૂકીને જમાડવામા આવે રાજાએ આ શરત પણ સ્વીકારી બીજે દિવસે કાર્તિક શેઠને રાજાએ પોતાને ત્યાં બોલાવ્યા અને વાત વિદિત કરી કાર્તિક શેઠને રાજાના હુકમને તાબે થવુ પડ્યુ તે રાજગુરુના ખોળામા માથુ મૂકીને નીચા નમ્યા, એટલે તેમના વાંસા પર તાપસે થાળ મૂકી ભોજન કર્યું. ગરમ ભોજનના પ્રભાવે શેઠ કઈક દાઝયા પણ ખરા. ત્યાર પછી પોતાને વિચાર થયો, કે સસારમાં રહેવાથી રાજાના આવા હુકમને તાબે

થવુ પડ્યુ, તો ધિક્કાર છે આ સસારને. એમ વિચારી, તેમણે ચારિત્ર-વ્રત અગીકાર કર્યું અને ઉગ્ર તપશ્ચર્યા તથા સયમના પ્રભાવે તેઓ કાળ કરીને સૌધર્મ નામક પ્રથમ દેવલોકના ઇંદ્ર—શક્રેન્દ્રપણે ઉત્પન્ન થયા. તેમના વાસા પર થાળ મૂકી જમનાર તાપસ મૃત્યુ પામીને તે શક્રેન્દ્રનો ઐરાવત હાથીનુ રૂપ કરનાર એવો આજ્ઞાધિન દેવ થયો અહિ અવધિજ્ઞાન વડે જોતાં તે દેવને ભાન થયુ કે ગતભવમા આ ઇંદ્ર કાર્તિક શેઠ હતા, અને હુ તેના વાસા પર જમ્યો હતો, તો આ વખતે તે મારા પર સ્વારી કેમ કરે ? એવા વિચારથી તેણે બે હાથી વિકુર્વ્યા જેમાના એક પર શક્રેન્દ્ર પોતાનો દડ મૂકી બીજા પર બેઠા એટલે તે તાપસ દેવે ત્રીજો હાથી બનાવ્યો એમ તાપસ રૂપ વધારતો જાય અને ઇંદ્ર એકેક વસ્તુ મૂકતા જાય. આથી ઈંદ્રે અવધિજ્ઞાનથી જોયુ તો તેને જણાયુ કે પૂર્વભવનો વૈરી તાપસ દેવ થયો છે, અને પોતાના ઉચ્ચત્વપણાના અભિમાને તે આ સઘળી માયા રચે છે, આથી ઈંદ્રે તેના પર વજ્રનો પ્રહાર કર્યો એટલે તે ઐરાવત હાથી વશ થઈ સીધો ચાલ્યો, અને વિકુર્વેલા રૂપ સકેલી લીધા તીર્થંકરના જન્મોત્સવ વખતે, દીક્ષા વખતે, વાર્ષિક દાન આપતી વખતે તીર્થંકર પાસે ઉભા રહેવુ એ વગેરે ક્રિયાઓ શક્રેન્દ્રને કરવાની હોય છે

૬૦ કાલીકુમાર

રાજગ્રહી નગરીના શ્રેણિક રાજાની કાળી રાણીની કુક્ષિએ કાલીકુમારનો જન્મ થયો હતો. તેના ઓરમાન ભાઈ કોણિકને પોતાના પિતા શ્રેણિક રાજા પાસેથી રાજ્ય પડાવી લેવામા તેણે મદદ કરી હોવાથી, તેને બીજા નવ ભાઈઓની માફક રાજ્યમા ભાગ મળ્યો હતો એટલે મગધ અને અગ દેશનુ રાજ્ય અગીયાર ભાગે વહેચાયુ હતુ કાલકુમાર પોતાના રાજ્યનો વહિવટ કોણિક પાસે ચપાનગરીમા રહીને કરતો કોણિકને વિહલ્લ અને વેહાસ

નામના બે સગા ભાઈઓ હતા તેઓને રાજ્યમાથી ભાગ આપ્યો ન હતો, પણ શ્રેણિકે તેમને સિચાનક નામનો ગધ હસ્તિ અને અઢારસરો વકહાર આપેલ હતો. વિહલ્લકુમાર વકહાર પહેરી, હાથી પર બેસી ગગામા જળક્રીડા કરવા જતો. તે જોઈ કોણિકની સ્ત્રી પદ્માવતીએ તે હાર અને હાથી તેઓની પાસેથી લઈ લેવાનુ પોતાના સ્વામીને કહ્યુ. પ્રથમ તો કોણિક તેમ કરવા કબુલ ન થયો, પણ સ્ત્રી હઠને વશ બની, કોણિકે વિહલ્લકુમાર પાસે હાર અને હાથી માગ્યા. વિહલ્લે કહ્યુ — કાળકુમારાદિ ૧૦ ભાઈઓને તમે રાજ્યમા ભાગ આપ્યો છે, તેવો ભાગ મને પણ રાજ્યમાથી આપો, એટલે મને આ હાર અને હાથી તમને આપી દેવામા હરકત નથી કોણિકે રાજ્યમાથી ભાગ આપવાનુ કબુલ ન કર્યું, અને બળાત્કારે તે હાર અને હાથી લઈ લેવા માટે તેને ધમકી આપી આથી વિહલ્લકુમાર છાનોમાનો પોતાના દાદા (માનાબાપ) ચેડારાજા (ચેટકરાજા) પાસે વિશાળા નગરીમા જતો રહ્યો. આ વાતની ખબર પડતા કોણિકે તે હાર અને હાથી મોકલી આપવાનુ અને જો તે પ્રમાણે ન બને તો યુદ્ધ કરવા તૈયાર થવાનુ કહેણ મોકલાવ્યુ. ચેડા રાજા યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયા કોણિકે પોતાના દશે ભાઈઓની મદદથી ચેડા રાજા પર ચડાઈ કરી. કોણિક પાસે અગીયારે જણનુ થઈ ૩૩ હજાર ઘોડા, ૩૩ હજાર હાથી, ૩૩ હજાર રથ અને ૩૩ કરોડ પાયદળ જેટલુ લશ્કર હતુ.

ચેડા રાજાએ પણ કાશી અને કોશલ (અયોધ્યા) દેશના ૧૮ રાજાઓને કહેવડાવ્યુ કે વિહલ્લકુમારને તેના હાર હાથી સાથે ચપાનગરીમાં પાછો મોકલી દેવો કે કેમ? જવાબમાં આ અઢારે દેશના રાજાઓએ હાર હાથી વગેરે પાછા ન આપતા, યુદ્ધ કરવાની સલાહ આપી, તે સાથે તેઓ પોતપોતાનુ સૈન્ય લઈ લડવા માટે ચેડા રાજાની મદદે આવ્યા. આ વખતે ચેડારાજા પાસે ૫૭ હજાર

હાથી, ૫૭ હજાર ઘોડા, ૫૭ હજાર રથ અને ૫૭ કરોડ પાયદળનુ લશ્કર થયુ.

બને વચ્ચે સામસામુ દારુણ યુદ્ધ* થયુ તેમાં ચેડારાજાના હાથથી કાલી–કુમાર મરણ પામ્યો અને ચોથી નરકમા ગયો ત્યાં તે દશ સાગરોપમની સ્થિતિ ભોગવી, ત્યાથી નીકળી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરશે ને મોક્ષ જશે

૬૧ કાલીરાણી.

તે રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી હતી કોણિકે શ્રેણિકની ગાદી પર બેસતા, તેના પુત્ર કાલીકુમારને રાજ્યમા ભાગ આપેલો, તેથી તે પોતાના પુત્ર સાથે કોણિકની રાજ્યધાની ચપા નગરીમા રહેતી કોણિકને હાર હાથી માટે ચેડા રાજા સાથે વિગ્રહ થયો તેમા કાલીકુમાર કોણિકની મદદે ગયો, ત્યાં ચેડા રાજાના હાથે તેનુ મૃત્યુ થયુ આ વખતે ભગવાન મહાવીર ચપાનગરીના ઉદ્યાનમા સમોસર્યા હતા પ્રભુના દર્શને જતા કાલીરાણીએ પોતાના પુત્રનુ શુ થશે એમ પૂછતા પ્રભુએ તેના મૃત્યુ સમાચાર આપ્યા,

* બને વચ્ચે ઘણા દિવસ સુધી યુદ્ધ ચાલ્યુ તેમા કાલી આદિક દશે કુમારો ચેટક રાજાના એક એક બાણથી મૃત્યુ પામ્યા. આથી કોણિક ભય પામ્યો. તેણે પોતાના મિત્ર દેવની આરાધના કરી. દેવ આવ્યો તેને કોણિકે ચેટક રાજાનો સહાર કરવાનુ કહ્યુ, ત્યારે દેવે કહ્યુ કે પ્રભુ મહાવીરના પરમ ભક્ત ચેટકરાજાને અમે કાઈ પણ નુકશાન કરી શકીયે એમ નથી પણ જો તુ કહે, તો તારૂ રક્ષણ કરીએ. કોણિકે હા કહી, એટલે દેવે ચેડારાજાને ત્યાંથી ઉપાડીને બીજે મૂક્યો, જેથી કોણિકનો વિજય થયો કોણિકે વિશાળા નગરીને ઉજ્જડ કરી મૂકી આ યુદ્ધમા ૧ કરોડ ૮૦ લાખ મનુષ્યોનો સહાર થયો હતો.

તેથી તેણીને ત્યાં મૂર્છા આવી. પરન્તુ ભગવાને બોધ આપવાથી તેણીને વૈરાગ્ય ઉપજ્યો અને પ્રભુ પાસે ચારિત્ર લઈ તે ચદનબાળા સાધ્વી પાસે રહી ગુરુણીની આજ્ઞા લઈ તેણે રત્નાવલી તપ કરી શરીર શોષવી નાખ્યુ. આઠ વર્ષના દીક્ષા પર્યાય પછી અત સમયે એક માસનુ અનશન કરી, કાળી-સાધ્વી કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા

૬૨ કાલીકુમારી.

આમલકપા નગરીમા કાલ નામનો ગાથાપતિ રહેતો. તેને કાલશ્રી નામની પત્ની હતી. તેનાથી તેને એક પુત્રી થઈ. તેનુ નામ કાલીકુમારી. તે યૌવનપણુ પામી, પણ તેનુ શરીર વૃદ્ધા જેવું દેખાતુ હતુ. હાથ, પગ, સ્તનાદિ સર્વ અવયવો વૃદ્ધ સ્ત્રી જેવા દેખાતા તે અવિવાહિતા જ રહી. એકવાર તે પાર્શ્વનાથ ભગવાનની દેશના સાભળવા ગઈ ત્યા તેને વૈરાગ્ય થવાથી માતાપિતાની રજા લઈને તે દીક્ષિત બની પુષ્પચુલા નામના આર્યાજી પાસે તેણી ૧૧ અગ ભણી અને ઉગ્ર તપ સયમ આરાધવા લાગી પરન્તુ કર્મવશાત પાછળથી તે આચારમા શિથિલ બની, અને શરીરની વિભુષા-શુશ્રુષા કરવા લાગી. હાથ, પગ, મોઢુ, માથુ તેમજ શરીરના અન્યાન્ય અવયવો તે ધોતી, ઉઠવાની જગ્યાએ પાણી છાટીને પછી તે બેસતી. આવાં કાર્યો ન કરવાનું પુષ્પચુલા આર્યાજીએ તેણીને વારવાર કહ્યુ, છતાં શિથિલ બનેલી કાલી-સાધ્વીએ તે માન્યુ નહિ. એ રીતે ઘણો કાળ ચારિત્રમાં નિર્ગમન કરીને, પૂર્વ કૃત્યોની આલોચના લીધા વગર અતિમ અનશન કરી તે મૃત્યુ પામી અને ચમરચપા કાલાવતસક નામક વિમાનમા દેવી-પણે ઉત્પન્ન થઈ. ત્યા તે અઢી પલ્યોપમની સ્થિતિ પૂર્ણ કરી મહાવિદેહમાં અવતરશે અને મોક્ષમાં જશે.

૬૩ કાસવ ગાથાપતિ.

રાજગૃહ નગરમા કાસવ નામનો ગૃહસ્થપતિ રહેતો તેણે ભગવાન મહાવીર પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી. સોળ વર્ષ પર્યંત શુદ્ધ ચારિત્રનુ આરાધન કર્યું ગુણ સવત્સરાદિ મહા તપ કર્યો. અને છેવટે વિપુલ પર્વત પર અનશન કરી, કૈવલ્ય જ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગયા

૬૪ કીર્તિવીર્ય.

ભરત ચક્રવર્તી પછી અયોધ્યાની રાજગાદી પર છઠ્ઠો રાજા થયો તે કીર્તિવીર્ય. તેમના પિતાનુ નામ બળવીર્ય. કીર્તિવીર્યને ભરત મહારાજાની જેમ અરિસાભુવનમા જ આત્માની અપૂર્વ શ્રેણિમાં પ્રવેશતા કૈવલ્ય જ્ઞાન થયુ હતુ દેવોએ સાધુવેશ અર્પણ કર્યો અને પછી તેઓ ચારિત્ર અગીકાર કરી મોક્ષમા ગયા

૬૫ કૃષ્ણારાણી.

તે શ્રેણિક મહારાજાની રાણી હતી. તેનો પુત્ર, ચેડારાજા અને કોણિક વચ્ચેના યુદ્ધ સગ્રામમા મરાયો, એ જાણી તેણે કાળી રાણીની માફક ભગવાન મહાવીરની દેશના સાભળી દીક્ષા અગીકાર કરી તપમા વડાસિહની ક્રિયાનો તપ કર્યો ૧૧ વર્ષની સયમ પર્યાયને અતે તે કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગયા

૬૬ કૃષ્ણ વાસુદેવ.

વસુદેવ રાજાની દેવકી નામક રાણીના તે પુત્ર હતા તેમનો જન્મ તેમના મામા કસને ત્યાં મથુરામા થયો હતો કસને અતિમુક્ત મુનિએ કહેલુ કે આ તમારી બેન દેવકીને જે સાતમો બાળક થશે, તે તને મારશે આથી યુક્તિપૂર્વક વસુદેવને સમજાવી, દેવકીની

પ્રસુતિક્રિયા પોતાને ત્યા કરાવવાની માગણી કરી. વસુદેવે તે કબુલ રાખી ત્યારબાદ દેવકીએ પ્રસવેલા ૭ બાળકો દેવની માયાથી સુલસાને ત્યા ગયા, અને સુલસાને જન્મેલા મૃત બાળકો દેવકીને ત્યા આવ્યા. હવે સાતમા પુત્રપ્રસવની કસ રાહ જોવા લાગ્યો તેણે ચોકીદારોને સખ્ત ચેતવણી આપી. પરન્તુ જેનુ પુણ્ય પ્રબળ હોય અને ભાવિ નિર્માણ હોય તે કોણ મિથ્યા કરી શકે યોગ એવો બન્યો કે બરાબર સાતમે મહિને દેવકીએ સાતમા બાળક શ્રી કૃષ્ણને જન્મ આપ્યો. દેવોના પ્રભાવે ચોકીદારો ઉઘમા ઘોરતા હતા દેવોએ તે કૃષ્ણ બાળકને સાવધાનીથી ઉંચકી લીધો અને તેને લઈ જઇને ગોકુલ નામક ગ્રામમાં નદ નામક ગોવાળને ત્યા મૂકયા. ત્યા કૃષ્ણ મોટા થયા અને કસનો વધ કર્યો પરન્તુ શ્રી કૃષ્ણ તે વખતે જરાસધની બીકથી પશ્ચિમ ભણી ચાલ્યા ગયા. ત્યા દેવતાઓએ તેને માટે દ્વારિકાનગરી વસાવી આપી સર્વ યાદવોએ તેમને રાજ્યાસને બેસાડી રાજા તરીકે સ્વીકાર્યા આ વાતની ખબર પડતા પ્રતિવાસુદેવ જરાસધે કૃષ્ણ વાસુદેવ પર ચડાઈ કરી, પરન્તુ તેમા જરાસધ મરાયો પછી બીજા દેશો શ્રીકૃષ્ણે જીત્યા અને એ રીતે તેઓ છ ખડના અધિપતિ થયા તે વખતે પાડવો તેમના નિકટના સગા અને સ્નેહીઓ હતા તેમના વખતમા શ્રી કૃષ્ણના કાકા સમુદ્રવિજય રાજાના પુત્ર શ્રી નેમનાથ તીર્થંકર થયા શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ નેમનાથના અનન્ય ભક્ત હતા શ્રીકૃષ્ણને રૂક્ષ્મણી, સત્યભામા, રાધા, પદ્દમાવતી આદિ ઘણી રાણીઓ હતી તેમના નાનાભાઈ ગજસુકુમારે સગપણ કરેલી કન્યાને છોડી, પ્રવજ્યા લઈ, તપ કરવા સ્મશાનમા વાસ કર્યો હતો, ત્યા તેમના સસરા સોમિલ બ્રાહ્મણના ઉપસર્ગથી શ્રી ગજસુકુમારે મોક્ષમાં વાસ કર્યો આ ખબરથી ભાઇના આ વેદનાજનક મૃત્યુથી શ્રી કૃષ્ણને ઘણુ લાગી આવ્યુ પોતાનુ મૃત્યુ કેવી રીતે થશે એ બાબત શ્રી નેમનાથને પૂછતાં પ્રભુએ શ્રી કૃષ્ણને કહ્યુ કે–તારી દ્વારકાનગરી દેવના કોપે બળશે અને જરાકુવરના હાથે તારૂ મૃત્યુ થશે

આથી ભય પામી શ્રી કૃષ્ણે જીવનમાં સત્કાર્યો કરવાનુ પણ લીધુ. તે દીક્ષા તો ન લઈ શકયા, તેમ શ્રાવકના વ્રતો પણ ગ્રહણ ન કરી શક્યા, પરન્તુ તેમણે દ્વારિકા નગરીમા એવો પડહ વગડાવ્યો કે જે કોઈને દીક્ષા લેવી હશે તેનુ તમામ ખર્ચ શ્રી કૃષ્ણ આપશે, અને તેમના વાલીવારસોનુ પોતે રક્ષણ કરશે. આથી ઘણાઓએ આ સગવડથી દીક્ષા લીધી આ ઉપરાત અનેક સત્કર્મો વડે શ્રીકૃષ્ણે તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું અને તેઓ હવે પછીના ઉત્સર્પિણી કાળમા અમમનાથ નામના તીર્થંકર થશે આખરે દ્વૈપાયન* નામના અગ્નિકુમાર દેવના કોપથી દ્વારિકાનગરી બળી. અગ્નિની ચોમેર ફરી વળેલી જ્વાળાઓ રોકવા શ્રીકૃષ્ણ શક્તિમાન ન થયા, એટલે શ્રીકૃષ્ણ તથા બળદેવ, એક રથમા પોતાના પિતા વસુદેવ અને માતા દેવકીને બેસાડી, પોતે રથ હાકીને જેવા જ દ્વારિકા નગરીના દરવાજાની બહાર નીકળ્યા, કે તરત જ તે દરવાજે તૂટી પડ્યો અને પોતાના માબાપ તેમા ચગદાઈ મૃત્યુ પામ્યા. બને ભાઇ ઝડપભેર ત્યાંથી નાસી છૂટચા અને વગડામાં ગયા. ત્યા શ્રીકૃષ્ણને ખૂબ તૃષા લાગી બળભદ્ર પાણીની શોધ માટે ચાલ્યા ગયા. તેવામાં જે ઝાડ પાસે શ્રીકૃષ્ણ બેઠા હતા, ત્યા જરાકુવરના હાથથી છૂટેલુ એક બાણ આવ્યુ અને તે શ્રીકૃષ્ણના કપાળમાં વાગ્યુ કારમી ચીસ પાડી શ્રી કૃષ્ણ ત્યા એક હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામ્યા

---

* શૌર્યપુર નગરની બહાર આશ્રમમાં પરાશર નામનો તાપસ હતો તેણે યમુના દ્વીપમાં જઇ કોઇ નીચ કન્યા સાથે ભોગવિલાસ કર્યો, પરિણામે એક પુત્ર થયો તેનુ નામ દ્વૈપાયન દ્વૈપાયન આગળ જતા બ્રહ્મચારી પરિવ્રાજક થયો અને યાદવોના સહવાસમા મૈત્રિભાવથી રહેવા લાગ્યો એકવાર શાબ આદિ કુમારો મદિરામા ચકચૂર બન્યા અને દ્વૈપાયનને મારી નાખ્યો મરીને તે અગ્નિકુમાર દેવ થયો ક્રોધના નિયાણાથી તેણે દ્વારિકા નગરીને બાળીને ભસ્મીભૂત કરી.

અને ત્રીજી નરકે ગયા. પાછળથી બળભદ્રે આવીને ભાઇના મૃત્યુ પર ખૂબ આસુ સાર્યા, પણ સઘળુ વ્યર્થ ગયુ. આખરે તેણે શ્રી કૃષ્ણની અત ક્રિયા કરી શ્રીકૃષ્ણ આવતી ચોવીસીમા ભરતક્ષેત્રમા ૧૨ મા તીર્થંકર થશે

૬૭ કૃષ્ણકુમાર.

શ્રેણિક રાજાની કૃષ્ણાકુમારી નામક રાણીને કૃષ્ણકુમાર નામે પુત્ર થયો હતો તે કાલકુમારની સાથે યુદ્ધમા કોણિકની મદદે ગયો. ત્યા ચેડા રાજાના હાથે તેનુ મૃત્યુ થયુ અને તે નરકમા ગયો. યાથી નીકળીને તે કાળકુમારની માફક મોક્ષમા જશે

૬૮ કુથુનાથ.

વર્તમાન ચોવિસીના ૧૭ મા તીર્થંકર શ્રી કુથુનાથ હસ્તિનાપુરના સુર નામક રાજાની શ્રી નામની રાણીની કુક્ષિમા, સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાથી ચ્યવીને શ્રાવણ વદિ ૯ ની રાત્રે ઉત્પન્ન થયા માતાએ ૧૪ સ્વપ્ન જોયા ગર્ભકાળ પુરો થયે વૈશાક વદિ ૧૪ ના રોજ તેમનો જન્મ થયો.

દિગ્ કુમારીકાઓએ શ્રીરાણીનુ સુતિકાકર્મ કર્યું ઇદ્રોએ ભાવી તીર્થંકરનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો માતા પિતાને અતિશય હર્ષ થયો. ગર્ભ વખતે માતાએ કુથુ નામે રત્નસચય જોયેલો, તે ઉપરથી પુત્રનુ નામ કુથુનાથ પાડવામા આવ્યુ બાલ્યાવસ્થા વીતાવી તેઓ યુવાવસ્થા પામ્યા ત્યારે તેમને કેટલીક સુરૂપ કન્યાઓ પરણાવવામા આવી. તેમનુ દેહમાન ૩૫ ધનુષ્યનુ હતુ ૨૩૭૫૦ વર્ષની ઉમરે તેઓ પિતાની રાજગાદીપર આવ્યા ૨૩૭૫૦ વર્ષ સુધી માડળીક રાજાપણે રહ્યા ત્યારપછી આયુદ્ધશાળામા ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયુ, જે વડે તેમણે છસો વર્ષમા છ ખડ જીત્યા અને તેઓ ચક્રવર્તી કહેવાયા. ચક્રવર્તીપણામા તેમણે ૨૩૭૫૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું, ત્યાર પછી વરસીદાન આપવુ શરૂ કર્યું તે પછી તેમણે એક હજાર પુરુષો સાથે વૈશાક

વદિ પાંચમે સંયમ અંગીકાર કર્યો. ૧૬ વર્ષ છદ્મસ્થપણે રહ્યા પછી ચૈત્ર શુદિ ત્રીજે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ તેઓને સ્વયભૂ પ્રમુખ ૩૫ ગણધરો હતા. કુંથુનાથ પ્રભુના શાસન પરિવારમાં ૬૦ હજાર સાધુઓ ૬૦૬૦૦ સાધ્વીઓ, ૧૭૯ હજાર શ્રાવકો અને ૩૮૧ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. ૨૩૭૩૪ વર્ષ સુધી તેઓ કૈવલ્ય પ્રવર્ત્યામાં રહ્યા, એ રીતે ૯૫ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય પુરૂ કરી એક હજાર સાધુઓ સાથે સમેત શિખર પર એક માસના અનશને વૈશાખ વદિ ૧ ના રોજ પ્રભુ સિદ્ધ થયા.

૬૯ કુબેરકુમાર

દ્વારિકાના રાજા શ્રીકૃષ્ણના ઓરમાન ભાઈ શ્રી બળભદ્રની ધારિણી નામક રાણીથી કુબેરકુમાર ઉત્પન્ન થયા યૌવન વય પામતા તેઓ ૫૦૦ સ્ત્રીઓ પરણ્યા, પ્રભુ નેમનાથની દેશના સાંભળી વૈરાગ્ય પામ્યા અને શ્રી નેમનાથ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરીને તેમણે ૧૪ પૂર્વનુ જ્ઞાન મેળવ્યું. ૨૦ વર્ષનુ ચારિત્ર પાળી શ્રી શત્રુંજય પર્વત પર તેઓ સિદ્ધ થયા (અતકૃત)

૭૦ કુંભરાજા

તેઓ મિથિલા નગરીના રાજા અને મલ્લીનાથ (મલ્લીકુવરી) પ્રભુના સાંસારિક પિતા હતા મલ્લીકુવરીના અથાગ રૂપથી મોહ પામી જિતશત્રુ વગેરે રાજાઓએ તેની કુવરી પરણાવવા માટે કુભ-રાજા પાસે માગણી કરી. કુભરાજાએ ના પાડી તેથી છએ રાજાઓએ સપ કરી મિથિલા નગરીને ઘેરો ઘાલ્યો. શત્રુના અપાર દળ સામે મિથિલાપતિ ટક્કર ન ઝીલી શકવાથી તે મહેલમાં ભરાઈ બેઠો. આખરે મલ્લીકુવરીની યુક્તિથી તેનો ભય દૂર થયો. મલ્લીકુવરી અને છએ રાજાઓએ પાછળથી દીક્ષા લીધી, અને કુભરાજાએ શ્રાવકપણું અંગીકાર કર્યું (જ્ઞાતાસૂત્ર)

૭૧ કુંડકોલિક

કપીલપુરનગરમાં કુડકોલિક નામે ગાથાપતિ હતો. તેને પૂષા નામે સ્ત્રી હતી રિદ્ધિસિદ્ધિ પણ ઘણીજ હતી. પ્રભુ મહાવીરનો ઉપદેશ સાંભળી તે પણ કામદેવની માફક શ્રાવક થયા અને પવિત્ર જીવન ગાળવા લાગ્યા એકવાર મધ્યાન્હકાળે પોતાની નામાંકિત મુદ્રિકા (વીંટી) ઉતારીને, પ્રભુ મહાવીર પાસેથી લીધેલા વ્રતનુ શાંતચિત્તે સ્મરણ કરતા હતા, તેવામાં એક દેવ તેમની પાસે આવ્યો અને કહ્યુ. હે શ્રાવક, ગોશાળાનો ધર્મ સાચો છે, અને મહાવીરનો ધર્મ ખોટો છે. કેમકે ગોશાળો કહે છે કે જે થવાનુ હોય તેજ થાય છે, અને મહાવીર કહે છે કે ઉદ્યમ કરવાથી થાય છે. તો ગોશાળાનુ કથન સત્ય છે, માટે મહાવીર પાસેથી લીધેલુ વ્રત છોડી દે, નાહક તપ જપ કરી શા માટે આત્માને શોષે છે ! ત્યારે કુડકોલિકે કહ્યુ:—ધર્મ તો પ્રભુ મહાવીરનોજ સત્ય છે, હે દેવ, તું અહિંજ જો કે તું દેવની જે રિદ્ધિસિદ્ધિ પામ્યો, તે શાના પ્રતાપે ? તે ઉદ્યમ ન કર્યો હોત તો તને તેમાનુ કશુયે ન મળત માટે પ્રભુનો જ પ્રરૂપેલો ધર્મ સત્ય છે, અન્ય ધર્મની હું સ્વપ્નામાય ઇચ્છા ન કરૂં. તેની તારે ખાત્રી રાખવી. ઉપર પ્રમાણે સાભળી દેવ સ્તબ્ધ થઇ ગયો. તેણે કુડકોલિકની દૃઢતાના વખાણ કર્યાં પછી તે દેવ ત્યાથી સ્વસ્થાનકે ગયો.

ત્યારબાદ પુત્રને ગૃહકાર્યભાર સોપી કુડકોલિક સસાર કાર્યમાથી નિવૃત્ત થયા. ૧૧ પ્રતિમા વહન કરીને, એક માસનો સથારો ભોગવી કાળ કરીને તે સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંથી મહાવિદેહમા જન્મ લઈ મોક્ષ પામશે.

૭૨ કેશીસ્વામી

તેઓ ભગવાન પાર્શ્વનાથના શિષ્ય હતા. મતિ, શ્રુત અને અવધિજ્ઞાની હતા ચારિત્રવત, ક્ષમાવત, મહાતપસ્વી, યશવત, જ્ઞાનવત આદિ અનુપમ લક્ષણો વડે તેઓ શોભાયમાન હતા. અનેક

શિષ્યોથી પરિવર્તેલા શ્રી કેશી સ્વામી એકવાર શ્રાવસ્તી નગરીના તિંદુક નામના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા એજ અરસામાં ભગવાન મહાવીરના પ્રથમ ગણધર શ્રી ઇન્દ્રભૂતિ ઉર્ફે ગૌતમ સ્વામી પણ તેજ શ્રાવસ્તી નગરીના કોષ્ટક નામક ઉદ્યાનમાં અનેક શિષ્યો સહિત પધાર્યા આ બન્ને મહાપુરુષોના શિષ્યો શહેરમાં ગૌચરી અર્થે નીકળતા ભેગા થયા અને જૈનધર્મી સાધુઓ હોવા છતાં એક બીજાનો જુદો જુદો વેશ જોઈ પરસ્પર તેઓને સંશય થયો કે આનુ કારણ શું હશે ? ઉભય શિષ્યવૃંદે પોતપોતાના ગુરૂને આ વાત કરી. આથી શ્રી ગૌતમ ગણધરે વિચાર્યું કે ભ પાર્શ્વનાથના શિષ્ય મારાથી મોટા ગણાય, માટે નિયમ પ્રમાણે મારે કેશી સ્વામીને વંદન કરવા જવું જોઈએ એમ વિચારી શ્રી ગૌતમ તિંદુક વનમાં શ્રી કેશી ગણધર પાસે આવ્યા અને તેમને ભાવયુક્ત વંદન કર્યું કેશી સ્વામીએ પણ તેમનો સત્કાર કરી યોગ્ય આસને બેસાડયા આ વખતે શ્રી કેશી અને ગૌતમ ચંદ્રસૂર્ય જેવા શોભવા લાગ્યા અન્ય મતાવલંબીઓ આ કૌતક જોવા માટે ઉદ્યાનમાં આવ્યા જૈનધર્માનુયાયીઓ પણ એક બીજાની ચર્ચા સાંભળવાની ઉત્સુકતાથી આવ્યા દેવલોકના દેવતાઓ પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. પરસ્પર વાર્તાલાપ શરૂ થયો. તેમા પ્રથમ કેશી સ્વામીએ શ્રી ગૌતમને પૂછ્યુ.—હે બુદ્ધિમાન ! પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ ચાર મહાવ્રતરુપ ધર્મ કહ્યો અને મહાવીર પ્રભુએ પાચ મહાવ્રત રૂપ ધર્મ કહ્યો, તો આ તફાવતનુ શુ કારણ હશે ?

શ્રી ગૌતમે જવાબ આપ્યો—સ્વામિન્ ! પહેલા તીર્થંકરના સાધુઓ સરળ અને જડ હોય છે, છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓ વાંકા અને જડ હોય છે, ત્યારે વચ્ચેના ૨૨ તીર્થંકરના સાધુઓ સરળ અને બુદ્ધિવંત હોય છે. તેથી પ્રભુએ બે પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો છે. અર્થાત્ પહેલા તીર્થંકરના સાધુઓ ત્વરાએ ધર્મ સમજી શકતા નથી, અને સમજ્યા પછી તેઓ સારી રીતે તેની આરાધના કરે છે,

જ્યારે છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓ જલ્દીથી સમજી શકે છે ખરા, પરન્તુ આચાર પાલનમા તેઓ શીથીલ બને છે. તે કારણથી પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરે પાચ મહાવ્રતો પ્રરૂપ્યા છે અને વચ્ચેના ૨૨ તીર્થંકરોએ ચાર મહાવ્રતો પ્રરૂપ્યા છે.

આ જવાબથી કેશી સ્વામી ઘણા સંતોષ પામ્યા. પુન તેમણે ગૌતમની વિનય–ભક્તિ કરીને બીજો પ્રશ્ન પૂછ્યો. તેમણે કહ્યુ–મહાનુભાવ ! પાર્શ્વનાથ ભગવાને બહુમૂલા અને રંગીન વસ્ત્રો વાપરવાની સાધુઓને છૂટ આપી છે, ત્યારે મહાવીર ભગવાને અલ્પ મૂલ્યવાળાં અને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરવાની સાધુઓને આજ્ઞા કરી છે, તો આનુ કારણ શુ હશે ?

શ્રી ગૌતમે જવાબ આપ્યો, કે છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓ વાકા અને જડ હોવાથી તેઓને વસ્ત્ર પર મોહભાવ થાય, એ સ્વાભાવિક છે. અને ૨૨ તીર્થંકરના સાધુઓ મોહમા આસક્ત અને તેવા ન હોવાથી, રંગીન અને મૂલ્યવાન વસ્ત્રો વાપરવાની આજ્ઞા આપી છે વળી લીંગ પણ સાધુપણુ પાળવામાં મદદગાર છે, સાધુ આચારથી ભ્રષ્ટ થતો હોય, તે વખતે તે પોતાના વેશ પરથી પણ શરમાય કે હું જૈનનો સાધુ છુ, મ્હારાથી દુષ્કર્મ ન સેવાય વગેરે વગેરે.

ઉપર્યુક્ત આચાર અને વેશના પ્રશ્નો ઉપરાત બીજા ઘણા પ્રશ્નો કેશીસ્વામીએ પૂછ્યા અને શ્રી ગૌતમે તેના સતોષકારક ખુલાસાઓ કર્યાં આખી પરિષદ્ પણ આનદ પામી ત્યારબાદ કેશી ગણધરે, ગૌતમ ગણધર પાસે ચારને બદલે પાચ મહાવ્રતોનુ અગીકરણ કર્યું. બને ગણધર દેવો પોત પોતાના શિષ્ય મડળ સાથે અન્ય સ્થળે વિહાર કરી ગયા. થોડાક વખત પછી શ્રી કેશી સ્વામીને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા

૭૩ કૈકેયી.

અયોધ્યા નગરીના રાજા દશરથની તે રાણી હતી. કૈકેયીને પરણીને આવતા રસ્તામા બીજા રાજાઓ સાથે દશરથને યુદ્ધ થયું, તે વખતે દશરથ રાજાના રથના પૈડાની ખીલી નીકળી ગઈ. આ વખતે સમયસૂચકતા વાપરીને રાણી કૈકેયીએ ખીલીની જગ્યાએ પોતાની આગળી ભરાવીને રથને ચાલુ રાખ્યો. યુદ્ધ પુરૂ થતાં કૈકેયીની આગળીનો છુદાઈને કુચો થઈ ગયો હતો. આ જોઈ દશરથ રાજા કૈકેયી પર પ્રસન્ન થયો અને તેણે તેણીને વરદાન માગવાનુ કહ્યુ. કૈકેયીએ તે વરદાન પ્રસગે માગી લેવાનુ દશરથ રાજા પાસેથી વચન લીધુ. કૈકેયીને ભરત નામે પુત્ર થયો શ્રી રામચદ્રજીના રાજ્યારોહણ વખતે કૈકેયીએ પોતાનુ વચન માગ્યુ કે શ્રી રામને વનવાસ આપો અને પોતાના પુત્ર ભરતને રાજ્ય આપો આથી દશરથ રાજાને ઘણો પશ્ચાત્તાપ થયો, પરન્તુ આપેલા વચન પ્રમાણે તેને અનુસરવુ પડ્યું. કૈકેયી લોકોના ધિક્કારને પાત્ર બની અને અપમાનિત દશામા તેને પોતાનુ જીવન વીતાવવુ પડ્યુ.

૭૪ કૈલાસ ગાથાપતિ.

સાકેતપુર નામક નગરમાં કૈલાસ નામનો ગાથાપતિ રહેતો. તેણે ભગવાન મહાવીર દેવ પાસે ચારિત્ર લીધુ હતુ બાર વર્ષ સુધી ઉત્તમ પ્રકારનુ ચારિત્ર પાળી તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૭૫ કોણિક.

રાજગૃહી નગરીમા શ્રેણિક રાજા રાજ્યાસન પર બિરાજતા હતા શ્રેણિક મહારાજાને નદા નામની રાણીથી અભયકુમાર નામે પુત્ર થયો હતો તે મહા વિચિક્ષણ અને બુદ્ધિશાળી હતો તેથી રાજ્યકાર્યભારમાં શ્રેણિક રાજાએ તેને સલાહકાર મુખ્ય મત્રી બનાવ્યો હતો વૈશાલક નગરીના રાજા અને પ્રભુ મહાવીરના

મામા ચેટકરાજાને સાત પુત્રીઓ હતી. તેમા ચેલ્લણા સુસ્વરૂપવાન હોવાથી શ્રેણિક મહારાજાએ તેનુ માગુ કર્યું હતું. પણ ચેટક રાજાનો નિયમ એવો હતો કે જૈનધર્મીનેજ કન્યા આપવી. તેથી રાજા શ્રેણિક નિરાશ થયા હતા (અદ્યાપિ શ્રેણિક રાજા બૌદ્ધ ધર્મી હતા) અભયકુમાર શ્રેણિકને વદન કરવા આવ્યા અને પિતાનુ નિરાશ વદન જોઈ કારણ પૂછતા શ્રેણિકે ચેલ્લણાને પરણવાની ઈચ્છા બતાવી. અભયકુમારે પોતાની નિપુણતાથી ચેલ્લણા રાણીને મેળવી આપી રાજા શ્રેણિક ચેલ્લણાને પરણ્યા અને તેની સાથે સુખ ભોગવવા લાગ્યા.

કાળાન્તરે ચેલ્લણા રાણીને ગર્ભ રહ્યો બાદ ત્રણ મહિને ચેલ્લણા રાણીને રાજા શ્રેણિકના કાળજાનુ માંસ ખાવાનો દોહદ થયો. આ વાત રાણીથી રાજાને કેમ કહી શકાય ? તેથી નિરતર તે રાણી સુકાવા લાગી એકવાર તેને ચિતામગ્ન જોઈ શ્રેણિકે પૂછ્યુ, ત્યારે તેણે સઘળી હકીકત જાહેર કરી રાજાની પણ ચિતા વધી અભય કુમારને બોલાવ્યો, અભયકુમારે આશ્વાસન આપી દોહદ પૂર્ણ કરી આપવાનુ વચન આપ્યુ

અભયકુમારે કસાઈખાનામાથી પશુના ઉદર સ્થાનનુ માસ મગાવ્યુ રાજા શ્રેણિકને એક પલગ પર સુવાડી, મગાવેલુ માસ તેના હૃદયપર કપડામા વીંટીને બાધ્યુ, અને રાજા શ્રેણિકનુ મ્હો દેખાય તેવી રીતે તેના પર એક ચાદર ઓઢાડી દીધી ચેલ્લણા રાણી ને બોલાવીને તે પલગની પાસેજ એક આસન પર તેને બેસાડી. શ્રેણિક રાજાએ મૂર્છા પામ્યા હોય તેવો દેખાવ શરૂ કર્યો. અભય-કુમાર પેલુ માસ છરી વતી કાપ્યા જતા હતા, અને તેને એક વાસણમા મુકતા હતા. માંસ સઘળુ કપાઈ રહ્યા બાદ અભયકુમારે તે ચેલ્લણાને આપ્યું. ચેલ્લણા રાણીએ તે માંસ ખાધુ અને દોહદ પુરો કર્યો. ચેલ્લણા પ્રસન્નતાપૂર્વક ગર્ભનું રક્ષણ કરવા લાગી.

એક વખત ચેલ્લણાએ વિચાર કર્યો કે આ બાળકે ગર્ભમાથીજ પિતાનુ માંસ ખવડાવ્યુ, આગળ જતા આ પુત્ર શો જુલમ નહિ કરે ! માટે આ ગર્ભનો અત્યારથી જ નાશ કરવો શ્રેયસ્કર છે, એમ ધારી ચેલ્લણા તે બાળકના નાશ માટે ઔષધ ખાવા લાગી, પરતુ તેમાં તે સફળ થઈ નહિ અનુક્રમે નવ માસે પુત્રનો જન્મ થયો. જન્મ થતાંજ ચેલ્લણાએ આ બાળકને કુળનાશક ધારીને ઉકરડામા ફેકી દેવરાવ્યો ત્યા કુકડાએ આ બાળકની આગળી કરડી ખાધી અને તેમાંથી લોહી વહેતું હતું.

બાળકને ઉકરડામા ફેકીને જેવી દાસી પાછી ફરતી હતી તેવામાંજ તેને શ્રેણિક રાજા મળ્યા શ્રેણિકે પૂછતા દાસીએ સર્વ હકીકત જાહેર કરી. રાજા દાસી સાથે ઉકરડામા ગયા. ત્યા આ બાળક દુ ખથી રડતુ હતુ. તરતજ શ્રેણિકે તેની આગળી મોમાં ઘાલી લોહી ચુસી લીધુ અને બાળકને લઇને અત પુરમા ચેલ્લણા પાસે આવ્યા. ચેલ્લણાને ઠપકો આપીને આ બાળકનુ રક્ષણ કરવાનુ કહ્યુ. ચેલ્લણા રાણી ઉદાસભાવે બાળકનુ રક્ષણ કરવા લાગી.

આ બાળકની આગળી કુકડાએ કરડી ખાધી હતી, તેથી તેનુ નામ 'કુણિક' પાડયુ બાલ્યાવસ્થા વીતાવી કુણિક યુવાવસ્થાને પામ્યો, ત્યારે તેને આઠ સ્ત્રીઓ પરણાવવામાં આવી. કુણિક યુવરાજપદે હતો, અને રાજ્યકારભારમા પણ પુરતુ લક્ષ આપતો હતો.

એકવાર કુણિકને વિચાર થયો કે જ્યાસુધી શ્રેણિક રાજા રાજ્યાસન પર છે ત્યાંસુધી મારાથી રાજ્ય ભોગવી શકાશે નહિ, માટે શ્રેણિકને કેદખાનામા પૂરીને હું રાજગાદી પર બેસુ. એવો વિચાર કરી પોતાના ઓરમાન વગેરે દશ ભાઇઓને બોલાવી પોતાની ઇચ્છા જાહેર કરી. સર્વેએ અનુમતિ આપી

પ્રસગ સાધીને કુણિકે શ્રેણિક મહારાજાને કેદખાનામા પૂરી દીધા, અને પોતે રાજ્યગાદી પર બેસી ગયો પછી તેણે નગરમાં પોતાની

સખ્ત ધાક બેસાડી દીધી. કોઇપણ માણસ શ્રેણિક રાજાને મળવા જઈ શકે નહિ, તેમજ તેમને ખાનપાન આપવાનુ પણ કુણિકે બધ કરાવ્યુ, આ સાભળવાથી ચેલ્લણા રાણીના દુઃખનો પાર રહ્યો નહિ, તે ખુબ આર્ત ધ્યાન કરવા લાગી. પણ શો ઉપાય? છતા તેણી હિમતવાન બનીને કુણિક પાસે ગઈ, અને શ્રેણિકને મળવા જવાની રજા માગી કુણિક ના કહી શક્યો નહિ, તેથી ચેલ્લણા રાણી રોજ શ્રેણિકને મળવા જાય અને છાની રીતે ખાવાનુ લઈ જઇને તેમને આપે

આ પ્રમાણે કેટલાક દિવસ વીતી ગયા. કુણિકને એક પુત્ર હતો. તેના પર કુણિકને ઘણીજ પ્રીતિ હતી. તે બાળકને રમાડતો હતો. પાસે ચેલ્લણા રાણી બેઠેલી હતી તેને જોઈને કુણિક બોલ્યોઃ હે માતા, મારા જેટલી પ્રીતિ જગતમા કોઈને પુત્ર પર હશે? રાણી ચેલ્લણાએ જવાબ આપ્યો —કુણિક, પુત્ર પ્રેમ તો મહારાજા શ્રેણિકનો! બાકીનો બીજાનો પ્રેમ તો સ્વાર્થી અને ક્ષણિકજ. કુણિકે કારણ પૂછ્યુ. રાણી ચેલ્લણાએ કુણિકનો જીવનવૃત્તાત કહ્યો અને કહ્યુ કે શ્રેણિકનાજ પ્રતાપે તુ જીવતો રહ્યો છે, નહિ તો ક્યારનોયે સ્વધામ પહોચી ગયો હોત વળી રાજ્ય પણ તનેજ આપવાની ઈચ્છા મહારાજા શ્રેણિકની હતી. પણ તુ તો બહુ સારો પુત્ર થયો, એટલે રાજ્યલોભને ખાતર પિતાને કેદમા પુરતા પણ તને દયા ન આવી. આ સાભળી કુણિક ક્ષણભર સ્થભી ગયો અને પોતાના પ્રેમાળ પિતાને દુઃખ આપ્યા બદલ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. તરતજ તે ચેલ્લણા રાણીને કહીને શ્રેણિકને કેદખાનામાથી છૂટા કરવા માટે દોડ્યો. લુહારને બોલાવવા જતાં મોડુ થાય તેથી તે પોતે હાથમા એક લોઢાનો દડ લઈને જેલ તરફ રવાના થયો.

શ્રેણિકરાજા કર્મની વિચિત્ર સ્થિતિ ઉપર વિચાર કરતા હતા અને પોતે પાછળથી જૈનધર્મી બન્યાથી સઘળુ દુઃખ સમભાવ

પૂર્વક સહન કરતા હતા, તેવામાં રાજા શ્રેણિકે કુણિકને હાથમાં લોઢાનો દંડ લઈ જલ્દીથી પોતાની સામે દોડતો આવતો જોયો. શ્રેણિકે વિચાર કર્યો કે ખરેખર, આ પુત્ર બાપનો પૂર્વભવનો વૈરીજ છે, અને જરૂર મારો ભયંકર રીતે તે સંહાર કરશે, તેથી પુત્રના હાથથી મરવું તેના કરતાં પોતે જાતેજ મરી જવું બહેતર છે, એમ ચિંતવી તેણે તાલપુટ વિષ પોતાના મ્હોમાં નાખ્યું અને મરણને શરણ થયો.

કુણિક, પિતાના પાંજરા પાસે પહોંચ્યો, ત્યાં તો શ્રેણિકને મૃત અવસ્થામાં જોયા. અંતિમ સમયે પણ પિતાનો મેળાપ ન થયો જાણી તરતજ તે મૂર્છા ખાઈ જમીન પર પડી ગયો. શુદ્ધિમાં આવતા તે આક્રંદ વિલાપ કરતો પોતાના પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. ઘેર આવી ચેલ્લણાને વાત કરી. ચેલ્લણા પણ દુઃખ પામી કાળાન્તરે કુણિક શોકમુક્ત થયો અને રાજ ભોગવવા લાગ્યો

૭૬ કૌશલ્યા.

અયોધ્યાના દશરથ રાજાની તે રાણી અને શ્રી રામચંદ્રજીની માતા હતી તે મહા પતિવ્રતા અને ધર્મપરાયણ હતી. સોળ સતીઓની પ્રશસ્તિમાં તેનું નામ મુખ્ય છે. તેનું શોક્ય પ્રત્યેનું, શોક્યના પુત્રો પ્રત્યેનું અને ઈતર જનો પ્રત્યેનું પ્રશંસનીય વર્તન એજ તેના ઉદારપણાનો પરિચય કરાવે છે કૌશલ્યા જેવી સન્નારીઓ આ જગત પર જન્મે અને પ્રેમ-વાત્સલ્યથી પોતાની સુમધુરતાનો પરાગ જગત પર વહેતો કરે એજ બોધ કૌશલ્યાના જીવનમાંથી સૌ કોઈને મળે છે.

૭૭ કંસ.

મથુરા નગરીમાં ઉગ્રસેન રાજા રાજ્ય કરતો તેને ધારિણી નામની રાણી હતી. તેનાથી કંસનો જન્મ થયો. કંસ જ્યારે ગર્ભમાં હતો, ત્યારે તેની માતા ધારિણીને પિતાના કાળજાનું માંસ

ખાવાનો દોહદ થયેલો. આથી ગર્ભને અનિષ્ટકારી સમજી, કંસનો જન્મ થતાંજ રાણીએ તેને કાંસાની પેટીમાં ઘાલી, કંસના પિતાના નામની મુદ્રિકા તેને પહેરાવી, નદીમા તરતો મૂકયો. તરતી તરતી તે પેટી સૌરીપુરના એક વણિકને હાથ આવી, તેણે તેમાથી આ બાળકને કાઢયો અને તેનુ પાલન કરવા લાગ્યો. આગળ જતા તે તોફાની થવાથી વણિકે તેને વસુદેવ રાજાને સોપ્યો. વસુદેવે તેને યુદ્ધકળા શીખવી ત્યારપછી કંસે સિંહરથ રાજાને પકડયો અને જીવયશા નામક રાજકન્યા પરણ્યો પછી તેણે ઉગ્રસેન પાસેથી મથુરાનુ રાજ્ય મેળવ્યુ, અને પિતાને કેદમાં પૂર્યો. વસુદેવ અને કંસને મિત્રાચારી હતી આ મિત્રાચારીના બદલામા કંસે પોતાના કાકા દેવક રાજાની દીકરી દેવકી વસુદેવને પરણાવી.

આ ઉત્સવ વખતે જીવયશાએ અતિમુક્ત મુનિની મશ્કરી કરેલી, તેના બદલામા અતિમુક્ત મુનિએ તેને કહ્યુ કે આ દેવકીનો સાતમો ગર્ભ તમારા કુળનો અને તમારા પતિનો નાશ કરશે. આથી જીવયશા ગભરાઈ ગઈ આ વાત તેણે પોતાના પતિ કંસને કહી કંસે દેવકીની સુવાવડો પોતાને ત્યા કરાવી, પરન્તુ તેનો નાશ કરનાર કૃષ્ણ તો દૈવયોગે જીવતો જ રહી ગયો દેવકીને અવતરેલા પ્રથમના છ ગર્ભો માયા વડે સુલસાને ત્યા મૂકાયા હતા, અને સુલસાના મૃત બાળકો દેવકીની ગોદમાં પડ્યા હતા, જેને પત્થર સાથે અફાળીને કંસ પોતાના વૈર બદલ સંતોષ પામીને ફેંકી દેતો સાતમા શ્રી કૃષ્ણનુ સાહરણ દેવે ગોકુળમા નંદ નામના ગોવાળની યશોદા નામક સ્ત્રીને ત્યા કર્યું અને યશોદાને જન્મેલી પુત્રી દેવકીની ગોદમાં મુકી દેવકીને બાળક અવતર્યાની ખબર પડતાં કંસ ત્યાં આવ્યો અને મુનિનું વચન જુઠું માની, તેણે તે પુત્રીનુ નાક છેદી, દેવકીને સુપ્રત કરી આગળ જતાં જ્યારે શ્રી કૃષ્ણ દ્વારિકાના રાજા થયા અને પોતાના માતા

પિતાને બોલાવ્યા, ત્યારે કોઈ બીજા એક નૈમિત્તિકને કંસે કહ્યું કે આ જગતમા મને મારનાર હવે કોઈ છે ? ત્યારે તે નૈમિત્તિકે મુનિનુ કહેલું વચન મિથ્યા ન જાય માટે તુ તારો અશ્વ અને બળદ છૂટા મુક તેને, તેમજ તારા મલ્લને જે કોઈ મારશે તે તારો વૈરી સમજવો આથી કસે અશ્વ અને બળદ છૂટા મુકયા, તેને શ્રી કૃષ્ણ અને બળભદ્રે માર્યા પરતુ કસના જાણવામા આ આવ્યુ નહિ. તેથી તેણે પોતાની બેન સત્યભામાના સ્વયવરની રચના કરી તેમા ઘણા રાજાઓ આવ્યા વસુદેવે પણ પ્રસંગ જાણી પોતાના ભાઈ સમુદ્રવિજય વગેરેને બોલાવ્યા શ્રી કૃષ્ણ અને બળદેવ પણ ત્યા ગયા. તેમણે નગરમાં પ્રવેશતાંજ દરવાજા પર ઉન્મત્ત હાથીને માર્યો, આથી કસ વધારે સાવધાન થયો. કૃષ્ણ બળભદ્ર સ્વયવર મડપમા આવ્યા, ત્યા મલ્લ સાથે યુદ્ધ કરી મલ્લને માર્યો. આખરે કૃષ્ણે કસ ઉપર હુમલો કરી તેને પછાડયો અને તેના પર ચડી ત્યા જ તેને મારી નાખ્યો. ત્યાર પછી મથુરાનુ રાજ્ય રાજા ઉગ્રસેન જે કેદમા હતા તેમને આપ્યુ અને શ્રી કૃષ્ણ સત્યભામાને પરણ્યા આખરે દુષ્ટ કર્મ સેવનાર કસ મૃત્યુ પામી નરકમાં ગયો

૭૮ ખંધક મુનિ.

શ્રાવસ્તિ નગરી જીતશત્રુ રાજા, તેમને ધારિણી નામે સ્ત્રી તેમને એક પુત્ર અને એક પુત્રી પુત્રનુ નામ ખધકકુમાર અને પુત્રીનું નામ પુરદરયશા, બને ઉમ્મર લાયક થયા ખધકકુમાર ખૂબ ભણ્યા તેમનામા ધર્મના સસ્કારો પણ ઘણા સારા. જૈન ધર્મમાં તેમને સપૂર્ણ શ્રદ્ધા હતી પુરદરયશાએ પણ જ્ઞાન સારૂ મેળવ્યુ પુત્રીની પુખ્ત ઉમ્મર થવાથી દડક દેશમા કુભકાર નામની નગરીમા દડક રાજા સાથે તેનું લગ્ન કર્યું તે દડક રાજાને પાલક નામનો એક પ્રધાન હતો. તે અભવી અને જૈન ધર્મનો દ્વેષી હતો. એકવાર તે

શ્રાવસ્તિ નગરીમાં આવ્યો ત્યારે ખધક કુમારે જૈન ધર્મની ઘણી પ્રશસા કરી આ તેનાથી ખમાયુ નહિ. તેણે જૈન ધર્મની નિંદા કરવા માંડી. પણ ખધક કુમારની વિદ્વતા આગળ પાલક હારી ગયો તેથી ખધક પર તેને વેર બધાયુ. અને તે વેર વાળવાના નિશ્ચય પર આવીને પોતાને ગામ કુંભકારમા આવ્યો

એકદા પ્રસ્તાવે શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી શ્રાવસ્તિ નગરીમા પધાર્યા. પરિષદ વદન કરવા ગઈ. ખધક કુમાર પણ ગયા, પ્રભુએ ધર્મબોધ આપ્યો. ખધક કુમાર પ્રતિબોધ પામ્યા અને માતા પિતાની રજા લઈ ૫૦૦ માણસો સાથે પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી અને જ્ઞાન ધ્યાનમા વિચરવા લાગ્યા.

એકવાર ખધક મુનિએ પોતાની બેનને ઉપદેશ આપવા માટે પાચસો શિષ્યો સાથે દંડક દેશમા જવાની પ્રભુ પાસે આજ્ઞા માગી. પ્રભુ તો સર્વજ્ઞ હતા, એટલે કહ્યુ કે હે ખધક મુનિ, તમે ત્યા જશો તો તમારા પર મૃત્યુનો ઉપસર્ગ આવશે અને તે ઉપસર્ગ તમને અકલ્યાણકારી અને બીજાને કલ્યાણકારી નીવડશે. ત્યારે ખધકે કહ્યુ પ્રભુ, મારા અહિતની સાથે બીજાનુ હિત હોય તો હું જવા ઈચ્છુ છુ પ્રભુએ કહ્યુ—જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો

ખધક મુનિ પોતાના ૫૦૦ શિષ્યો લઈને દડક દેશ પ્રતિ પ્રયાણ કરવા લાગ્યા અને ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા દડક દેશના કુભ-કાર નગરના ઉદ્યાનમાં આવી ઉતર્યા. આ વાતની પેલા પાલકને ખબર પડી તેથી તેણે વેર લેવા માટે એક રાત્રીએ તે બગીચાની બાજુમા માણસો દ્વારા જમીન ખોદાવીને તેમાં હથીયાર નખાવ્યા. અને પછી રાજા પાસે જઈને વાત કરી કે ખધક કુમાર દીક્ષા લઈને આપણા ઉદ્યાનમા આવ્યા છે, પણ તેનો વિચાર આપણને મારી આપણુ રાજ્ય લઈ લેવાનો છે રાજાએ પાલકને કહ્યુ કે તેની કઈ સાબીતી છે ? પાલકે ઉત્તર આપ્યો, હા, જુઓ, તેમની સાથે પાંચસો

મુનિ વેશમા માણસો છે, અને બગીચામાં હથીયાર દાટયા છે, ચાલો હુ તમને બતાવુ. રાજાને પાલકના આ કપટની ખબર ન હતી રાજા ત્યા ગયો અને પાલકે હથીયાર બતાવ્યાં તેથી રાજા ક્રોધે ભરાયો અને ફાવે તે શિક્ષા કરવાનુ પાલક પ્રધાનને જણાવી દીધુ

પ્રધાને બગીચામા એક ઘાણી ઉભી કરાવી અને ખધક આદિ પાચસો શિષ્યોને જણાવી દીધુ કે રાજાના તમે ગુન્હેગાર છો, તેથી આ ઘાણીમાં તમને બધાને પીલીને મારી નાખવાના છે, માટે બધા મરવા માટે તૈયાર થઈ જાવ. આ સાભળી ખધક આદિ અણગારો વિચારમાં પડી ગયા, ખધકે જાણ્યુ કે પ્રભુએ કહેલો આ મરણાંતિક ઉપસર્ગ આવ્યો કર્મ કોઈને છોડવાનુ નથી. તેથી તેમણે પાચસે શિષ્યોને ધર્મબોધ આપીને મરવા માટે તૈયાર થઈ જવાનું કહ્યુ સઘળા શિષ્યો તૈયાર થયા પાલકે એક પછી એક ૪૯૯ મુનિઓને ઘાણીમા પીલ્યા મુનિઓ આત્મભાવના ભાવતા કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા હવે પાછળ ખધક મુનિ અને તેમના ન્હાના પ્રિય શિષ્ય બાકી રહ્યા ખધક મુનિને ઘણુ લાગી આવ્યુ, તેથી તેમણે પાલકને કહ્યુ, કે મ્હને આ શિષ્ય ઉપર ઘણો પ્રેમ છે, માટે પહેલા મને ઘાણીમા પીલી નાખ, અને પછી આ શિષ્યને પીલજે, ત્યારે પાલકે કહ્યુ તમને દુખ આપવા માટેજ મે આ બધુ કર્યું છે, અને જેમ તમને વધારે દુખ ઉપજે, તેમ કરવાનો મારો ઈરાદો છે, માટે મારે પ્રથમ તે શિષ્યને જ પીલવાનો છે એમ કહી શિષ્યને પાલકે ઘાણીમાં ઘાલી પીલી નાખ્યો તે શિષ્ય પણ શુભ ધ્યાનના યોગથી કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયો પછી ખધક મુનિનો વારો આવ્યો પાચસે શિષ્યોના ભયંકર રીતે જાન જવાથી ખધક મુનિને ઘણો ક્રોધ ચડયો તે બોલ્યા કે જો મારા તપ સયમનુ ફળ હોય તો હુ આવતા ભવમા આ દડક દેશને બાળનારો થાઉ. આવુ નિયાણુ કરી ખધક મુનિ ઘાણીમા પીલાયા અને મૃત્યુ પામીને અગ્નિકુમાર

નામે દેવ થયા. નિયાણા મુજબ અગ્નિકુમાર દેવે દંડક દેશ બાળી મૂક્યો અને ત્યારથી દંડકારણ્ય હાલ કહેવાય છે.

૭૯. ખંધક સન્યાસી.

તેઓ શ્રાવસ્તી નગરીમાં ગર્દ નામના પરિવ્રાજકના શિષ્ય હતા. ચાર વેદાદિ છ શાસ્ત્રમાં પારગત હતા. એકવાર પ્રભુ મહાવીરના પીંગળ નામના સાધુ સાથે તેમનો મેળાપ થયો, તે વખતે પીંગળ મુનિએ ખંધકને પૂછયું કે આ લોક અનંત છે કે અંત સહિત છે? જીવ અંત સહિત કે અંત રહિત છે? સિદ્ધશિલા અંત સહિત છે કે રહિત છે? સિદ્ધના જીવો અંત સહિત છે કે રહિત છે? અને કેવા મરણથી જીવ સંસાર વધારે તથા કેવા મરણથી જીવ સંસાર ઘટાડે? આ દશ પ્રશ્નો પૂછયા તેનો જવાબ ખંધક પરિવ્રાજક આપી શક્યા નહિ, આથી તેમની મુઝવણ વધી. એવામાં શ્રાવસ્તી નગરીના લોકો બોલવા લાગ્યા કે ભગવાન મહાવીર અહિંથી થોડેક દૂર કયંગલા નગરીમાં પધાર્યા છે. આ વાત સાંભળી ખંધક પ્રભુ મહાવીરના દર્શને જવા ચાલી નીકળ્યા; એ અરસામાં ભગવાન મહાવીર દેવે ગૌતમને કહ્યું કે તમારો પૂર્વસ્નેહી ખંધક પરિવ્રાજક અહિંયા આવે છે. આથી શ્રી ગૌતમે પ્રશ્ન કર્યો.—પ્રભુ, તે અહિં ક્યારે આવશે અને આપની પાસે તે સાધુપણું અંગીકાર કરશે કે કેમ? જવાબમાં ભગવંતે કહ્યું — શ્રાવસ્તી નગરીનો ઘણો ભાગ તે વટાવી ચૂક્યો છે અને તે મારી પાસે પ્રવર્જિત થશે આ સાંભળી શ્રી ગૌતમ તે ખંધકનો સત્કાર કરવા સામા જવા નીકળ્યા, ત્યાં સમવસરણ નજીક ખંધકનો મેળાપ થયો. શ્રી ગૌતમે ખંધકને પૂછયું —તમે 'લોક અનંત છે કે અંત સહિત છે' વગેરે પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરવા આવ્યા છો? ખંધકે કહ્યું—હા, તમે કેમ જાણ્યું? ગૌતમે કહ્યું:—મારા ધર્માચાર્ય, ધર્મગુરૂ શ્રી મહાવીર દેવ પાસેથી મેં જાણ્યું. ખંધકે કહ્યું ત્યારે ચાલો,

આપણે શ્રી મહાવીર દેવ પાસે જઈએ બંને જણા પ્રભુ મહાવીર પાસે આવ્યા. ખંધકે પ્રભુને વિનયપૂર્વક વંદન નમસ્કાર કર્યા અને તેમની સન્મુખ બે હાથ જોડી ઉભા રહ્યા તરતજ પ્રભુએ કહ્યુ —હે આર્ય! પીંગળ નામના સાધુએ તમને જે દશ પ્રશ્નો પૂછ્યા છે તેના ઉત્તર આ પ્રમાણે છે. એમ કહી પ્રભુએ તે દશે પ્રશ્નોના વિસ્તાર પૂર્વક જવાબ આપ્યા તે સાભળી ખધક સન્યાસી સતોષ પામ્યા ત્યાર પછી પોતાને વીતરાગ ધર્મ સભળાવવાની ખધકે પ્રભુને વિનતિ કરી એટલે પ્રભુએ તેમને પચમહાવ્રત રૂપ સાધુ ધર્મ સભળાવ્યો આથી ખધકને જૈનધર્મની પ્રવર્જ્યા લેવાની અભિલાષા થઈ તરતજ તેમણે પોતાનો પરિવ્રાજક વેશ દૂર કર્યો અને પચમુષ્ઠિ લોચ કરી પ્રભુ સમીપ ઉભા રહી પોતાને જૈન મતની દીક્ષા આપવાની પ્રભુને વિનતિ કરી, એટલે ભગવાને તેમને દીક્ષા આપી. તે પછી ખંધક મુનિએ સામાયકાદિ ૧૧ અગનો અભ્યાસ કર્યો. ત્યારબાદ ભિક્ષુની આકરી બાર પ્રતિમાઓ આદરી અને ગુણ-સવત્સર નામક મહાતપ કરી શરીરને શોષવી નાખ્યુ. શરીર છેકજ દુર્બળ થઈ જતા, તેમણે પ્રભુની રજા લઈ રાજગૃહી પાસેના વિપુલ-ગિરી પર્વત પર આવી સથારો કર્યો. એક માસના સથારાને અતે, એકદર ૧૨ વર્ષનો સયમ પાળી તેઓ કાળધર્મ પામ્યા અને બારમા દેવલોકમા દેવ થયા. ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેઓ મોક્ષમા જશે

૮૦ ગર્ગાચાર્ય.

જૈન મતપુરુષોમા પૂર્વકાળે ગર્ગ નામના મહા વિદ્વાન આચાર્ય વિચરતા હતા. તેમને ઘણા શિષ્ય થયા હતા, પરન્તુ પૂર્વના કર્મ-સયોગે બધાયે શિષ્યો અવિનિત અને ગુરૂને અસમાધિ ઉપજાવે તેવા હતા. આથી ગુરૂ તે સર્વ શિષ્યોનો ત્યાગ કરીને એકલવિહારી

થયા, અને પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે સમાધિપૂર્વક વિચરવા લાગ્યા. સુકોમળ, વિનિત, નિરભિમાની, સમતાવાન્, ચારિત્રવાન્ એવા અનેક ગુણોથી અલકૃત તે મુનિ તપ અને ચારિત્રને દીપાવતા ક્ષપક શ્રેણિમા પ્રવેશી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમાં ગયા.

૮૧ ગજસુકુમાર.

સાક્ષાત્ દેવલોક સમી દ્વારિકા નામની નગરી હતી એકદા શ્રી અરિષ્ટનેમિ ભગવાન ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા ત્યા પધાર્યા. તેમની સાથેના સાધુ સમુદાયમા છ સાધુઓ બીજા પણ હતા જેઓ એક ઉદરથી જન્મેલાં સગા ભાઈઓ હતા તે છએ રૂપ, રગ, ઉમરમાં એકજ સરીખા સુશોભિત અને સુકોમળ હતા. તેઓ દીક્ષા લઈને તરતજ છઠછઠની તપશ્ચર્યા કરી વિચરતા હતા. એકવાર છઠના પારણાને દિવસે પ્રભુની આજ્ઞા લઈ તેઓ છ જણા બબ્બે જણની જુદી જુદી ત્રણ ટુકડીઓ કરી દ્વારિકા નગરીમા ભિક્ષાર્થે નીકળ્યા. તેમાં પ્રથમ બે સાધુઓની જોડીએ વસુદેવ રાજાની દેવકી રાણીના મહેલમાં ગૌચરી અર્થે પ્રવેશ કર્યો. દેવકીજી આ બે મુનિવરોને જોઈ આનંદ પામી અને નમસ્કાર કરીને તેમને ભોજનગૃહમાંથી લાડુ લાવીને વહોરાવ્યા આ મુનિઓ ગયા બાદ બીજી જોડી ફરતી ફરતી દેવકીજીને ત્યાં આવી પહોચી દેવકીજીએ માન્યુ કે આ જોડી ફરીવાર અહીંઆ કેમ આવી ? છતા કઈપણ પૂછયા વગર તેમને પણ લાડુ વહોરાવ્યા. બીજી જોડી પણ ત્યાંથી ચાલી ગઈ ત્યારબાદ ત્રીજા બે સાધુની જોડી પણ ભિક્ષાર્થે ફરતી ફરતી દેવકીજીને ત્યાં જ આવી. દેવકીજીએ વદન કર્યું અને આહારપાણી વહોરાવી પૂછયુ અહો, મહાત્મન્, શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવની આ વિશાળ દ્વારિકા નગરીમાં આપને આહારની પ્રાપ્તિ શુ ન થઈ, કે જેથી એકજ ઘરમા ત્રણ ત્રણ વખત આપને આવવુ પડયુ ? ઉક્ત મુનિવરો દેવકીનુ કથન સમજી ગયા અને કહ્યું,

હે દેવાનુપ્રિય! આ નગરીમા અમને આહારપાણી ન મળે એવુ કંઈ નથી. વળી અમે તો આ પહેલીજ વાર અહિ આવ્યા છીએ. અમારા પહેલા આવેલા સાધુઓ અમે નહિ પણ બીજાજ તે સાભળી આશ્ચર્ય પામી દેવકીજી બોલ્યા –મહારાજ, ત્યારે આપ બધા એકજ સરીખા લાગો છો તો આપ કોણ છો તે કૃપા કરી કહેશો ? સાધુઓ બોલ્યા –અમે ભદ્દીલપુર નગરના રહેવાસી, નાગ ગાથાપતિ અને સુલસા દેવીના છ પુત્રો, એકજ ઉદરથી ઉત્પન્ન થયા છીએ, અને દીક્ષા લઈને છઠછઠના પારણા કરીએ છીએ આજે પારણાનો દિવસ હોવાથી અમે છ સાધુઓની જુદી જુદી ત્રણ જોડી કરીને ભિક્ષાર્થે નીકળ્યા છીએ. એટલુ કહ્યા બાદ તેઓ ત્યાથી ચાલ્યા ગયા

દેવકીજી વિચારમા પડયા કે અતિમુક્ત સાધુએ મ્હને કહેલુ કે તમે નળકુબેર સરીખા સુસ્વરૂપવાન આઠ પુત્રોને જન્મ આપશો અને તેવા પુત્રો આ ભરતક્ષેત્રમા કોઈ માતા જન્મશે નહિં. તો શુ તે મહાત્માનુ વચન મિથ્યા ગયુ ? કેમકે મને લાગે છે કે મ્હારા કૃષ્ણ વાસુદેવ જેવા પુત્ર જન્માવનાર બીજી માતા હજુ ભરતક્ષેત્રમા છે. માટે હુ શ્રી નેમનાથ ભગવાનને પૂછી આ શંકાનું સમાધાન કરૂ.

એમ ધારી દેવકીજી રથમા બેસી પ્રભુ પાસે આવ્યા અને વંદન કર્યું તરતજ પ્રભુએ કહ્યુ, હે દેવકીજી, ત્હમને સંદેહ થયો હતો કે અતિમુક્તમુનિનુ વચન મિથ્યા ગયુ ? દેવકીજીએ કહ્યુ, સત્ય વાત છે ભગવાન !

ભગવાને કહ્યુ —ભદ્દીલપુર નગરમા નાગ નામે ગાથાપતિને સુલસા નામે સ્રી હતી. સુલસાને ન્હાનપણમાં એક નિમિત્તિયાએ કહ્યુ હતુ કે ત્હને મરેલા બાળકો અવતરશે. ત્યારથી સુલસા હરિણુ-ગમેષી દેવની આરાધના કરવા લાગી દેવ પ્રસન્ન થયા દેવકીજી, તમે અને સુલસા બને એકી જ સાથે ગર્ભ ધારણ કરતા તે વખતે સુલસા

મરેલા બાળકો જન્મતી, અને ત્હમે જીવતા બાળકોને જન્મ આપતા. હરીણગમેષી દેવ તમારાં બાળકોને ઉપાડી સુલસાતા ગર્ભમા મૂકતો. અને તેનાં મૃત બાળકો ત્હમારા ગર્ભમા સાહરણ કરીને મૂકતો અને એવી રીતે તમે મૃત બાળકોને જન્મ આપતા હે દેવકીજી! આ છએ સાધુ ત્હમારા પુત્રો છે અને અતિમુક્તમુનિનુ વચન મિથ્યા નથી ગયુ આ સાભળી દેવકીજીના આનંદનો પાર ન રહ્યો. તત્કાળ દેવકીજી, ત્યાથી ઉઠી પ્રભુને વદન કરી તે છ સાધુ પુત્રોને વદના કરવા આવી છ પુત્રોના વાત્સલ્ય પ્રેમથી દેવકીજીના સ્તનમાંથી દૂધની ધારાઓ છૂટી અને પોતે ઘણાજ હર્ષથી પ્રફુલ્લિત બની, ત્યાથી પ્રભુને વદન કરી સ્વસ્થાનકે ગઈ

રાજમહેલ તેને સ્મશાનવત્ જણાયો. તેને પુત્રો માટે બહુજ લાગી આવ્યુ તે મન સાથે બોલવા લાગી અહો, ધિક્કાર છે મ્હને, સાત સાત પુત્રો છતા હુ બાળ–પાલનનો લાભ મેળવી શકી નહિ, છ પુત્રોએ તો દીક્ષા લીધી, અને કૃષ્ણ પણ મ્હને છ મહીને વદન કરવા આવે છે ધન્ય છે એ માતાને, જે પોતાના બાળકોને રમાડે છે, સ્તનપાન કરાવે છે, ગોદમા લે છે, હસાવે છે, હુ તો હતભાગિની અને પાપી છુ એમ વિચારતી તે આર્તધ્યાન કરવા લાગી તેવામા શ્રીકૃષ્ણ આવી પહોંચ્યા માતાને ચિંતાનું કારણ પૂછ્યુ. દેવકીજીએ પુત્ર ઇચ્છા બતાવીને કારણ જણાવ્યુ. ત્યાથી શ્રીકૃષ્ણે અઠમ કરી દેવનુ આરાધન કર્યું આથી દેવ આવ્યો શ્રી કૃષ્ણે પોતાને એક ભાઈની માગણી કરી દેવે જણાવ્યુ કે દેવકીજીને પુત્ર થશે, પણ યુવાન થતા તે દીક્ષા લેશે કૃષ્ણે કહ્યુ. ફીકર નહિ 'તથાસ્તુ' કહી દેવ ગયો શ્રીકૃષ્ણે માતા પાસે આવી આશ્વાસન આપ્યુ દેવકીજીને ગર્ભ રહ્યો, નવ મહિને પુત્રનો પ્રસવ થયો. દેવકીજીના આનદનો પાર રહ્યો નહિ પુત્ર રૂપરૂપનો અવતાર, નામ પાડયુ ગજસુકુમાર કુમાર દિવસે ન વધે એટલો ગત્રે વધે, અને

રાત્રે ન વધે એટલો દિવસે વધે. દેવકીજીએ બાળસ્નેહના મીઠાં કોડ પૂરા કર્યા. બાલ્યાવસ્થા વીતાવી કુમારે યૌવનાવસ્થામા પ્રવેશ કર્યો.

દ્વારિકા નગરીમા સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ હતો, તેને સોમા નામે એક પુત્રી હતી તે રૂપરૂપનો ભંડાર હતી શ્રીકૃષ્ણે એકદા તેને જોઈ. ગજસુકુમાર સાથે લગ્ન કરવા ઇચ્છયુ. સોમાને લઈ રાજમહેલમાં સ્થાપી અને લગ્ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો તેવામા અરિષ્ટનેમિ ભગવાન પધાર્યા. શ્રીકૃષ્ણ તથા ગજસુકુમાર વદન કરવા ગયા. પ્રભુએ ધર્મબોધ આપ્યો ગજસુકુમાર વૈરાગ્ય પામ્યા ઘેર આવી દીક્ષાની રજા માગી. માતા તથા શ્રીકૃષ્ણે દીક્ષા નહિ લેવા ઘણુ સમજાવ્યા. પણ જેનુ હૃદય વૈરાગ્યરસથી તરબોળ બની ગયુ હોય તેને શુ? દેવકીજીએ સોમા સાથે લગ્ન કરવાનુ કહ્યુ, પણ જેના હૃદયમાં વિકારમાત્રને સ્થાન ન હોય તેને શુ? આખરે રજા મળી. ગજસુકુમારે માતા, પિતા, ભાઈ, સગા, સ્ત્રી, રાજવૈભવ, એ તમામનો ત્યાગ કરી પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી પોતાના કર્મને જલ્દીથી બાળી, ભસ્મ કરી, જન્મ, જરા, મૃત્યુના ભયંકર દુખોથી જેમને બચવુ છે તે શુ શુ નથી કરતા? ગજસુકુમાર પ્રભુની આજ્ઞા લઈ તેજ રાત્રીએ સ્મશાનમા ગયા, અને બારમી ભિક્ષુક પ્રતિમા ધારણ કરીને કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમાં સ્થિર થઈને રહ્યા અને ઉત્તમ ભાવના ભાવવા લાગ્યા.

ગજસુકુમારની દીક્ષાની વાત પેલા સોમિલ બ્રાહ્મણે જાણી, તેથી તેને ઘણોજ ક્રોધ ચડ્યો પોતાની પુત્રીને રખડતી મૂકી તે માટે તેને ઘણુજ લાગી આવ્યુ અને વૈર-ભાવના તેનામા જાગૃત થઈ. સોમિલ બ્રાહ્મણ લગ્નની તૈયારી કરવા માટે દીક્ષા સમય પહેલા બહાર ગયેલ, અને છેક મોડી રાત્રે તે સ્મશાન આગળ થઈને ઘેર જતો હતો, તેવામા ત્યા ગજસુકુમારને ધ્યાનસ્થ જોયા. જોતાજ તે ક્રોધિત બન્યો, અને કોઈ પણ રીતે તેણે વેર લેવાનુ ઇચ્છયુ, સોમિલે

ચોતરફ નજર કરી, પણ સર્વત્ર શૂન્યકાર. મોડી રાત્રીએ સ્મશાનમાં કોણ હોય ? તે આનદ પામ્યો. તરતજ આસપાસથી લાકડા વીણી લાવી અગ્નિ સળગાવ્યો. નજીકના એક તળાવ પાસે જઈ પલળેલી માટી લાવ્યો અને તે માટીથી ગજસુકુમારના માથા પર ગોળ ફરતી પાળ બાધી ત્યારપછી તેણે સળગેલા લાકડામાંથી ધગધગતા અગારા લાવી તે પાળની વચ્ચે મૂક્યાં આ ભયકર કામ કરી સોમિલ ત્યાંથી ભયભિત બની નાસી ગયો, અને ઘેર પહોચી ગયો

જેમ જેમ અગારા બળતા જાય છે, તેમ તેમ વધુને વધુ વેદના ગજસુકુમારને થતી જાય છે. માથામા મોટા મોટા ખાડાઓ પડતા જાય છે, તેમ તેમ ઉગ્ર વેદના મુનિને થતી જાય છે! પણ મુનિને ક્યા હાલવુ ચાલવું છે? તે તો અદ્દભુત ક્ષમાની મૂર્તિ! માથાની ખોપરી તુટતી જાય છે, અને તડતડ અવાજ સભળાય છે, તેમ તેમ ગજસુકુમાર પોતાના સોમિલ સસરાને ધન્યવાદ આપતા જાય છે, અને શુકલ ધ્યાનની અપૂર્વ ભાવના ભાવતા જાય છે, આમ અપૂર્વ ક્ષમાની અદ્દભુત જ્યોતિથી ગજસુકુમારના કર્મ બળીને ખાક થઈ ગયા અને અપૂર્વ કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શન પ્રાપ્ત થયુ. દેવોએ તે જાણીને ત્યા પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરી, દિવ્યગાનનો નાદ કર્યો.

પ્રાત કાળ થયુ સૂર્યનારાયણે તો પોતાના અવિચળ નિયમ મુજબ સોનેરી કિરણો જગતપર પ્રસારી દીધા શ્રીકૃષ્ણ મહારાજા ચતુરગી સેના સાથે પ્રભુને વંદન કરવા નીકળ્યા રસ્તામા એક વૃદ્ધ માણસને જોયો. જે એક ચણાતા મકાનમાં એક પછી એક ઈંટ લઈ જતો અને થાકથી નિરાશાના ઉદ્દગારો કાઢતો આ વૃદ્ધ ડોસાને જોઈ શ્રીકૃષ્ણને દયા આવી તેથી હાથીના હોદ્દા ઉપરથી ઉતરી શ્રીકૃષ્ણે એક ઈંટ ઉપાડીને મકાનમા મૂકી. તરત જ આખી સેનાએ એકેક ઈંટ ઉપાડી મકાનમાં મૂકી, અને ડોસાનુ કામ પૂરૂં

કર્યું. તેણે શ્રીકૃષ્ણનો ઉપકાર માન્યો ત્યાથી શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ પાસે પહોચ્યા અને વદન કર્યું. ત્યાં પોતાના ભાઈ ગજસુકુમારને શ્રીકૃષ્ણે જોયા નહિ, તેથી કયાં છે તે જાણવા પ્રભુને પૂછ્યુ પ્રભુએ કહ્યુ: હે કૃષ્ણ, ગજસુકુમારે પોતાનું કામ સિદ્ધ કર્યું શ્રી કૃષ્ણે પૂછ્યુ — કેવી રીતે ભગવાન? પ્રભુએ કહ્યુ —ગજસુકુમારને જલ્દી મોક્ષ મેળવવાની ઇચ્છા હતી, તેથી તે બારમી સાધુ પ્રતિમા ગ્રહણ કરી, મ્હારી રજા લઈ સ્મશાનમાં ગયા. ત્યાં એક પુરૂષે તેમને સહાય કરી પરિણામે તેમનુ કાર્ય સિદ્ધ થયુ જેવી રીતે, પેલા વૃદ્ધની ઇંટો ઉપાડી તમે તેનુ કામ પૂરૂ કર્યું તેવી રીતે.

શ્રીકૃષ્ણનાં નેત્રો લાલ થયા, ત્હેમને ક્રોધ ચડ્યો. ભગવાને ક્રોધ ન કરવા સમજાવ્યુ શ્રીકૃષ્ણે કહ્યુ, ભગવાન ત્યારે હુ તે પુરૂષને કેમ ઓળખી શકુ? પ્રભુએ કહ્યુ ત્હમને તે પુરૂષ રસ્તામા મળશે, અને તમને દેખીને તે ભય પામી મૂર્છાગત બની ત્યા જ મરણ પામશે શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુને નમસ્કાર કરી ત્યાથી ઉઠી સ્વસ્થાનકે જવા ચાલ્યા. સોમિલને પણ વિચાર થયો કે શ્રીકૃષ્ણ, ભગવાનને વાત પૂછશે અને ભગવાન સઘળી હકીકત તેમને કહેશે તેથી તે ભયભીત બની ઘેરથી નીકળી ગયો ત્યા રસ્તામાં જ શ્રીકૃષ્ણનો ભેટો થયો. સોમિલ ગભરાયો અને ત્રાસ પામી એકદમ ત્યા મૂર્છિત થઈ જમીન પર પડ્યો અને મરણને શરણ થયો. શ્રી કૃષ્ણે તેને ઓળખ્યો. ગુસ્સાના આવેશમા તેમણે તેના મૃત શરીરના ટુકડેટુકડા કરી નાખ્યા અને ચડાળો પાસે તે ફેકાવી દીધા, તથા તે જગ્યાએ પાણીનું સિચન કરાવી શ્રીકૃષ્ણ સ્વસ્થાનકે ગયા

શ્રી ગજસુકુમારનો દેહ વિલય પામ્યો પણ તેમનો અમર આત્મા અમરધામ (મોક્ષ)માં પહોચી ગયો. ધન્ય છે ગજસુકુમાર સમા મહા ક્ષમાસાગર સાધુને!

૮૨. ગર્દભાળી મુનિ

ગર્દભાળી નામના એક મહા સમર્થ આચાર્ય હતા. એકવાર તેઓ પાંચાલ દેશના કપિલપુર નગરના કેસરી નામના ઉદ્યાનમાં ધ્યાન ધરીને બેઠા છે, તેવામા તેજ વનપ્રદેશમા સયતિ નામનો રાજા શિકાર અર્થે આવી ચડયો. રાજાએ એક મૃગને બાણ મારી વીંધી નાખ્યુ, પાસે જ મુનિ ધ્યાનસ્થ બેઠા હતા તરફડીયા ખાતુ તે મૃગ મુનિના ખોળામા જઈ પડયુ. સયતિ રાજાની દષ્ટિ મુનિ પર પડતા તે ગભરાયો અને સ્વગત વિચારવા લાગ્યો—અહો! હું કેવો પાપી કે આ મહાત્માના મૃગને મે માર્યું! આ મૃગ મુનિનુ જ હોવુ જોઇએ અને જો મુનિ મારા પર કોપાયમાન થશે તો મારી દુર્દશા કરશે, માટે મારે મુનિની ક્ષમા માગવી જોઇએ એવો વિચાર કરી ભયથી કપતો સયતિ રાજા મુનિ પાસે આવ્યો અને વિવેકપૂર્વક બે હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો—મહાત્મન્! મારો અપરાધ ક્ષમા કરો, મ્હને ન્હોતી ખબર કે આ મૃગ આપનું હશે સમયના જાણ અને જેણે પોતાના કષાયો ઉપશમાવ્યા છે એવા તે ગર્દભાળી મુનિએ ધ્યાન પારીને કહ્યુ—રાજન્, ગભરાઓ નહિ ત્હમને અભય છે, અને ત્હમે પણ મ્હારી જેમ અભયદાનના દાતાર થાઓ દરેક પ્રાણીને સુખ વહાલું છે અને દુઃખ અળખામણુ છે. જેમ ત્હમને ત્હમારો પ્રાણ વહાલો છે, તેવો જ દરેક જીવને પોતાનો પ્રાણ વહાલો છે, માટે પોતાના આત્મા સમાન દરેક જીવને ગણવા, કોઈ જીવને મનથી વચનથી કે શરીરથી હાનિ પહોંચાડવી એ મહા અધર્મનુ કારણ છે. આ રીતે અહિંસા ધર્મનુ સ્થૂલ અને સૂક્ષ્મ એવુ તો અદ્ભુત સ્વરૂપ મુનિએ સમજાવ્યુ કે સંયતિ રાજા વૈરાગ્ય પામ્યો અને મુનિ પાસે ચારિત્ર લઈ ચાલી નીકળ્યો મુનિ પણ ચારિત્ર ધર્મનુ ઉત્કૃષ્ટ પાલન કરી મોક્ષમા ગયા.

૯૩ ગોશાળો (ગૌશાલક)

રાજગૃહી નગરીની સમીપમાં શ્રવણ નામનુ એક ગામ હતુ. ત્યાં મખલી નામે ચિત્રકાર હતો સાધારણ ચિત્રકામ કરે, દેશ પરદેશ ફરે અને જેમ તેમ કરી પોતાની આજીવિકા ચલાવે એકવાર મખલી તથા તેની સ્ત્રી સુભદ્રા પર્યટન કરવા નીકળ્યા. સુભદ્રા ગર્ભવતી હતી, ગર્ભકાળ સમીપ આવી રહેલો જોઈ એક ગામમાં ગોબહૂલ નામના ધનાઢ્ય બ્રાહ્મણને ત્યા ઉતારો કર્યો. બ્રાહ્મણે તેઓને પોતાની ગોશાળાના એક વિભાગમા ઉતારો આપ્યો સુભદ્રાએ અહીંયા એક પુત્રનો જન્મ આપ્યો તેનુ નામ ગોશાળો બાલ્યાવસ્થા વીતાવી ગોશાળો જ્યારે યુવાવસ્થાને પામ્યો ત્યારે તે હાથમાં એક ચિતરેલુ પાટીયુ લઈને ભિક્ષા અર્થે દેશ પરદેશ ફરવા લાગ્યો

એકદા પ્રભુ મહાવીર દીક્ષા લઈને પહેલુ ચાતુર્માસ અસ્તિ ગ્રામમાં કરીને, બીજુ ચાતુર્માસ રાજગૃહી નગરમા એક વણકરની શાળામા રહ્યા હતા, તે વખતે આ ગોશાળો ફરતો ફરતો ત્યા આવ્યો અને પોતાનો સામાન-વસ્ત્ર વગેરે તેજ શાળાના એક વિભાગમા મુકી ત્યા નિવાસ કર્યો પ્રભુએ માસખમણનુ પહેલુ પારણુ વિજય શેઠને ત્યા વહોરીને કર્યું સુપાત્ર દાન દેવાથી રત્ન, ધન, પુષ્પ વગેરે પચ દ્રવ્યની વિજયશેઠને ત્યા દિવ્ય વૃષ્ટિ થઈ. ગામમા ખબર પડવાથી સૌ કોઈ વિજય શેઠને ધન્યવાદ દેવા લાગ્યા

ગોશાળે પણ આ વાત જાણી તેણે વિચાર્યું કે જો હુ પ્રભુનો શિષ્ય થાઉં, તો મને બહુજ લાભ થાય. તેથી તે મહાવીર પાસે આવ્યો અને કહ્યુ –' હે પ્રભુ, હું તમારો શિષ્ય થવા માગુ છુ, પ્રભુએ આદર ન આપ્યો. કેટલાક વખત બાદ ફરીથી તેણે પ્રભુને એજ વાત કરી. પ્રભુએ હા કહી. એટલે ગોશાળો તેમનો શિષ્ય બન્યો. ગોશાળો સાધુ છતા દરેક વાતમા અવળો જ હતો. પ્રભુની પ્રશસા

જ્યાં ત્યા થતી તેનાથી સહન ન થાય, છતાં પોતાને અનુભવ લેવો છે તેથી તે પ્રભુ સાથે વિચરતો એકવાર પ્રભુ તથા ગોશાળો કૂર્મ ગામ તરફ જતા હતા રસ્તામા એક ખેતરમાં એક તલનુ ઝાડ હતુ. તે ગોશાળે જોયુ અને પ્રભુને પૂછયુ. હે પ્રભુ, આ તલનુ ઝાડ ઉગશે કે નહિ, અને તેના આ સાત પુષ્પના જીવો મરીને ક્યા જશે? પ્રભુએ કહ્યુ —આ તલનુ ઝાડ ઉગશે અને તેના જીવો મરીને તેની ફળીમા સાત તલ રૂપે ઉપજશે આ વાત ગોશાળાને રૂચી નહી. તેથી તરતજ તે ઝાડ તેણે મૂળમાથી ઉખેડી નાખ્યુ. અને ભગવાનની વાત ખોટી ઠરાવવા પ્રયત્ન કર્યો ત્યાથી પ્રભુ વગેરે વિહાર કરી ગયા. વર્ષાઋતુનો સમય હતો કેટલાક દિવસો બાદ વૃષ્ટિ થવાથી તે ફેંકી દીધેલુ ઝાડ ફરીથી ત્યા જ ઉગ્યુ અને તેના જીવો પણ તેમાં જ ઉત્પન્ન થયા બીજી વખત જ્યારે ગોશાળો એ ઝાડ જુએ છે ત્યારે પ્રભુ એજ ઝાડ હોવાનો જવાબ આપે છે. ત્યારે ગોશાળો ઠંડો પડી જાય છે

કૂર્મગ્રામની બહાર વેસ્યાયન નામનો એક તપસ્વી છઠછઠના તપ કરી, સૂર્યસામે આતાપના લઈ રહ્યો છે, તેના માથામાથી જુઓ નીચે ખરે છે, તપસ્વી જીવદયાને ખાતર તે જુઓ ઉપાડી ફરી પોતાના માથામા નાખે છે પ્રભુ મહાવીર તથા ગોશાળો આ રસ્તે નીકળ્યાં, ગોશાળો ઉક્ત દ્રશ્ય જોઈને તપસ્વીની નિંદા કરવા લાગ્યો, વેસ્યાયનને ક્રોધ ચડયો તેથી તેણે ગોશાળા પર તેજુ લેસ્યા ફેંકી. ગોશાળો દાઝવા લાગ્યો, પ્રભુને દયા આવી, તેથી તેમણે શીતલેસ્યા ફેંકી, ગોશાળાને બચાવ્યો પ્રભુનો પ્રભાવ દેખી તાપસે વદન કર્યું.

ગોશાળાને લાગ્યુ કે તેજુલેસ્યા શીખવી જરૂરી છે. તેથી પ્રભુને તેજુલેસ્યા કેમ પ્રાપ્ત થાય તે વિષે પૂછયુ. પ્રભુએ કહ્યુ કે છ માસ સુધી છઠછઠની તપશ્ચર્યા કરવી અને સૂર્ય સામે આતાપના

ક્ષેવી. પારણાના દિવસે મુઠી અડદના બાકળાનો આહાર કરવો. ગોશાળે તે મુજબ કર્યું તેથી તેને તેજુલેશ્યા પ્રાપ્ત થઈ.

તેજુલેશ્યાનો તે દુરુપયોગ કરવા લાગ્યો એકવાર પ્રભુને તેણે પૂછ્યુ, ભગવાન! આજે હુ શેનો આહાર કરીશ? ભગવાને કહ્યુ, માસનો! પ્રભુનુ વચન મિથ્યા કરવાને ગોશાળો એક ધનવાન શ્રાવકને ત્યા ગયો. તેની સ્ત્રીને બાળક જીવતુ ન હતુ, તેથી કોઈએ તેને કહેલુ કે માસની ખીર બનાવીને કોઈ સાધુને વહોરાવે તો તારા પુત્રો જીવતા રહે તેથી તે શેઠની સ્ત્રીએ તેજ દહાડે માસની ખીર બનાવેલી ગોશાળાનુ આગમન થતા તે ખીર તેણે વહોરાવી ગોશાળો તે હસ્ત સપટમા લઈ ત્યાજ ખાઈ ગયો તે પછી તેણે પ્રભુ પાસે આવીને કહ્યુ, ભગવાન, મે તો ખીરનો આહાર કર્યો ભગવાને કહ્યુ, ખીરનો નહિં, પણ માસનો! ગોશાળે ઉલ્ટી કરી તો માહેથી માસના કકડા નીકળ્યા. આથી ગોશાળો પેલા શેઠને ત્યા ગયો શેઠની સ્ત્રીએ સાધુના શાપના ભયથી મકાનનુ બારણુ બદલી નાખેલુ ગોશાળે ત્યા ઘણી તપાસ કરી પણ ઘરનો પત્તો લાગ્યો નહિ તેથી તે વધારે ક્રોધાયમાન બન્યો અને તેજુલેશ્યા મૂકીને તેણે આખો મહોલ્લો બાળી નાખ્યો.

ગોશાળાના આ દુષ્કૃત્યથી સર્વાનુભૂતિ અણગારને ખૂબ લાગી આવ્યુ તેથી તેમણે ગોશાળાને ઠપકો આપ્યો ગોશાળાને ક્રોધ ચડયો અને અણગારને પણ તેજુલેશ્યાથી બાળ્યા એકવાર પાર્શ્વનાથ પ્રભુના શિષ્યો ગોશાળાને મળ્યા વાદવિવાદ થયો ગોશાળે તેમના પર તેજુલેશ્યા છોડી, પણ તેમને તે સ્પર્શી શકી નહી ગોશાળો ઠડો થઈ ગયો. તેણે પ્રભુને પૂછ્યુ, પ્રભુએ કહ્યુ કે તેમનુ તપોબળ ભારે છે ત્હારી તેજુલેશ્યાનો તુ દુરુપયોગ કરે છે માટે તે ટકી શકશે નહી ગોશાળાને આથી પ્રભુ પર રીસ ચડી તેણે પ્રભુને કહ્યુ કે તુ છ માસમા મરી જઈશ પ્રભુએ જવાબ આપ્યો હે ગોશાલક, હુ છ માસમાં નહિ મરૂ પણ બીજાં સોળ વર્ષ સુધી જીવીશ પણ તુ સાત દિવસમા પિત્તજ્વરથી પીડાઇને

મૃત્યુ પામીશ. આ સાભળી ગોશાળો ચમક્યો અને નમ્ર થઈ ગયો. સાતમી રાત્રીએ તેણે વિચાર કર્યો કે હુ મહા પાપી છુ સાધુપુરૂષોનો ઘાત કરનાર છુ ! પ્રભુ જેવા વિતરાગી પુરૂષોનો સત્સ ગ પામ્યા છતા, તેમનાથી કેટલોક કાળ જુદો રહ્યો ! હું તીર્થંકર છુ એવી ખોટી પ્રરૂપણા કરીને હુ ભગવાનની આજ્ઞાનો વિરાધક થયો છું. માટે હવે હુ સર્વ સાધુ નિર્ગ્રંથને ખમાવું છુ એવી શુભ ભાવના મરણાતે ભાવી, આલોચના કરી, પિત્તજ્વરથી પીડાતો તે ગોશાળો મરીને બારમા દેવલોકમા ગયો

૮૪ ગોભદ્ર શેઠ

રાજગૃહ નગરમા ગોભદ્ર નામના એક શેઠ હતા તેમને ભદ્રા નામની પત્ની હતી બને ધર્મનિષ્ઠ અને જૈનધર્મમા શ્રદ્ધાળુ હતા. તેમને બે સતાનો હતા એક પુત્ર અને એક પુત્રી પુત્રનુ નામ શાળીભદ્ર અને પુત્રીનુ નામ સુભદ્રા સુભદ્રાને પ્રતિષ્ઠાનપુરના ધન સાર શેઠના પુત્ર ધનાકુમાર વેરે પરણાવી હતી, જ્યારે શાળીભદ્રનુ ૩૨ સ્ત્રીઓ સાથે પાણીગ્રહણ કરાવવામા આવ્યુ હતુ ત્યારબાદ ગોભદ્ર શેઠે ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું ચારિત્રની શુદ્ધ આરાધનાને અતે તેઓ દેવગતિ પામ્યા ત્યા ઉત્પન્ન થયા પછી શાળિભદ્રના પુણ્ય પ્રભાવે ગોભદ્ર (દેવ) ને પુત્ર પર અતિશય સ્નેહ હતો, તેથી તેઓ પુત્ર માટે દરરોજ વસ્ત્ર, ઘરેણા અને પકવાનાદિથી ભરપુર ૯૯ પેટીઓ મોકલતા, જેના ઉપભોગમાં શાળીભદ્ર સુખ પામતો અને દેવને સતોષ થતો આ રીતે ઘણા વખત સુધી તે દેવે પુત્રપ્રેમને લીધે કર્યું અને જ્યારે શાળીભદ્રે દીક્ષા લીધી ત્યારેજ તે દેવે, પેટીઓ મોકલવાનુ બધ કર્યું અનુક્રમે ગોભદ્ર મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરી મોક્ષમાં જશે.

૮૫ ગૌતમ (૨)

તેઓ અધક વિષ્ણુના પુત્ર હતા. માતાનુ નામ ધારિણી શ્રી ગૌતમ યુવાવસ્થા પામતા આઠ સ્ત્રીઓ પરણ્યા ભગવાન નેમનાથની

દેશના સાંભળી વૈરાગ્ય પામ્યા અને નેમ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી. સ્થવિર મુનિ પાસે તેઓ ૧૧ અંગ ભણ્યા ૧૨ વર્ષનું ચારિત્ર પાળ્યુ અંતિમ સમયે શત્રુંજય પર્વત પર અનશન કર્યું અને તેઓ મોક્ષમાં ગયા.

૮૬ ગૌરીરાણી

ગૌરી એ શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવની રાણી હતી તેમણે શ્રી નેમનાથ પાસે દીક્ષા લીધી અને યક્ષણી નામક આર્યાજી પાસે રહ્યા વીશ વર્ષનુ ચારિત્ર પાળ્યુ. ઘણો તપ કરી અંતિમ સમયે એક માસનો સથારો કરી તેઓ તેજ ભવમા મોક્ષ ગયા

૮૭ ગંગદત્ત

હસ્તિનાપુરમા ગગદત્ત નામે ગાથાપતિ હતા એકવાર ભગવાન મુનિસુવ્રત સ્વામી તે નગરમા પધાર્યા અન્ય લોકોની જેમ ગગદત્ત પણ ભગવાનનુ વ્યાખ્યાન સાભળવા ગયા દેશનાને અતે તેઓ વૈરાગ્ય પામ્યા અને પ્રભુને કહ્યુ—ભગવાન, મ્હને આપનો ધર્મ રુચ્યો છે માટે હુ ઘેર જઈ, જ્યેષ્ટ પુત્રને ગૃહકાર્યભાર સોપી, આપના ધર્મની દીક્ષા લેવા ઇચ્છું છુ જવાબમા ભગવાને કહ્યુ—જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો

ગગદત્ત ઘેર આવ્યા એક મ્હોટો જમણવાર કરવામા આવ્યો. જેમા કુટુબીઓ વગેરેને જમાડયા. ત્યારપછી તેમણે સર્વ કુટુબીઓ સમક્ષ પોતાના ત્યાગ ભાવની વાત જણાવી અને ગૃહકાર્યભાર મોટા પુત્રને સોપ્યો ત્યાંથી સર્વની રજા લઈ તેઓ પ્રભુ પાસે આવ્યા અને દીક્ષિત થયા ત્યારબાદ ૧૧ અગનો અભ્યાસ કર્યો તપશ્ચર્યાને અતે એક માસનો અનશન કરી, કાળ ધર્મને પામી ગંગદત્ત સાતમા દેવલોકમા ગયા ત્યા ૧૭ સાગરની સ્થિતિ ભોગવી, તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરશે અને તેજભવમાં મોક્ષ જશે.

૮૮ ચિત્ત અને બ્રહ્મદત્ત

વારાણુસી નગરીમા શંખ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને નામુચિ નામે પ્રધાન હતો પ્રધાન વિદ્યાકળામા કુશળ હતો પરતુ તેનામાં વ્યભિચારનું મોટુ દુષણ હતું. એકવાર તે રાજાના અતપુરમા દાખલ થયો અને રાણી સાથે પ્રેમ સુખ ભોગવવા લાગ્યો. આ વાતની રાજાને કોઈ અનુચર દ્વારા ખબર મળી, એટલે તે તપાસ અર્થે અતપુરમા આવ્યો પોતાની રાણી સાથે પ્રધાનને દુરાચાર સેવતો જોઈ રાજાને ઘણોજ ક્રોધ ચડયો. તત્કાળ તેણે પ્રધાનને પકડીને મગાવ્યો, તેની સર્વ માલમીલ્કત જપ્ત કરી અને ભુદત્ત નામના એક ચડાળને બોલાવી પ્રધાનને શહેર બહાર લઈ જઈ ગરદન મારવાનો રાજાએ હુકમ ફરમાવ્યો પ્રધાનને લઈને ચડાળ જગલમા આવ્યો. અને રાજાનો હુકમ તેને કહી સભળાવ્યો આ સાભળી પ્રધાન ભયથી ધ્રુજવા લાગ્યો, અને પોતાને નહિ મારવા તેણે ચડાળને ઘણીજ આજીજી પૂર્વક વિનતિ કરી. બદલામા ચડાળે કહ્યુ કે તુ મારા બે પુત્રોને સગીત કળા શીખવે તો હું તને જીવતો રાખુ પ્રધાને તે કબુલ કર્યું ચડાળે તેને ગુપ્ત ભોયરામા રાખ્યો. અને તેની પાસે સગીતવિદ્યા શીખવા તેણે પોતાના ચિત્ત અને સભુતિ નામના બે પુત્રોને મોકલ્યા. પ્રધાન આ બનેને સગીત નૃત્ય આદિ કળાઓ શીખવવા લાગ્યો

ચડાળની સ્ત્રી પુત્રનુ શિક્ષણ જોવા સારૂ વારંવાર આ ગુપ્ત ભોયરામાં આવતી અને તે પ્રધાન સાથે વાર્તા વિનોદ કરતી થોડા સમયના અંતે પ્રધાનને તથા ચડાળ સ્ત્રીને પરસ્પર પ્રેમ બધાયો. પ્રધાન દુરાચારી હોવાથી આ ચડાળ સ્ત્રીની સાથે વિષય સુખ ભોગવવા લાગ્યો પાપ કદી છાનુ રહી શકતુ નથી એ ન્યાયે પ્રધાનના દુષ્કૃત્યની ભુદત્ત ચડાળને ખબર પડી તેણે વિચાર કર્યો—અહો ! આ પ્રધાન કેટલો બધો દુષ્ટ છે કે જ્યારે મે તેને મોતથી બચાવ્યો

ત્યારે તે મ્હારીજ સ્ત્રી સાથે પ્રેમ બાંધવા તત્પર થયો ! ધિક્કાર છે એ દુષ્ટાત્માને, હું હવે તેને તેના પાપનો યોગ્ય બદલો આપીશ. અને સમય આવતા તેનો ઘાટ ઘડી નાખીશ આમ વિચારી તે ચંડાળ પ્રધાનને મારી નાખવાની તક શોધવા લાગ્યો. આ વાતની ચંડાળના બંને પુત્રોને ખબર પડી, એટલે તેમણે વિચાર્યું કે આપણે વિદ્યાગુરૂનો બચાવ કરવો જોઈએ. એમ ધારી પિતાની ઇચ્છા તેમણે પ્રધાનને કહી અને છાનીરીતે છટકી જવાનું પ્રધાનને કહ્યુ; એટલે તેજ રાત્રે પ્રધાન ગુપ્તરીતે ભોયરામાથી બહાર નીકળી ગયો, અને દેશ પરદેશ ફરવા લાગ્યો કેટલાક વખતે તે હસ્તીનાપુર નગરમા આવી પહોચ્યો અહિં સનતકુમાર નામે ચક્રવર્તી રાજા રાજ્ય કરતો હતો પ્રધાન તેની પાસે આવ્યો અને દીન વદને તેણે નોકરીની માગણી કરી સનતકુમારે તેને સામાન્ય સીપાઈની નોકરી આપી, પણ પ્રધાન પોતાની બુદ્ધિ અને ખટપટના પરિણામે થોડાજ વખતમા સનત-કુમારનો પ્રધાન બન્યો, અને સુખ ભોગવવા લાગ્યો

આ તરફ બંને ચંડાળ પુત્રો સંગીત, નૃત્ય આદિ કળામા કુશળ બન્યા હતા એક વાર વારાણસી નગરીમા પ્રમોદ મહોત્સવ હતો સર્વ નગરજનો આનંદમા મશગૂલ હતા તે વખતે આ બંને ચંડાળ પુત્રો નગરજનોને પોતાની સંગીત કળા બતાવવા માટે શહેરમા આવ્યા અને મુખ્ય રસ્તા પર ઉભા રહી હાથમા વીણા લઈ સુમધુર કંઠે ગાન તાન કરવા લાગ્યા સંગીતના મધુર સૂરથી પુષ્કળ માણસો મુગ્ધ બની ગાન તાન સાંભળવા લાગ્યા તેવામા કેટલાક લોકોએ આ ચંડાળોને ઓળખી કાઢયા તેથી એકદમ તેઓ ગુસ્સે થયા અને પોતાને અભડાવ્યા તે માટે ક્રોધાયમાન થઈ હાથમા લાકડી પત્થર જે કંઈ આવ્યુ તે લઈ આ ચંડાળ પુત્રોને મારવા માટે પાછળ પડયા બીકના માર્યા ચંડાળ પુત્રો ત્યાથી નાસી ગયા અને જંગલમા આવી પહોચ્યા

અહિં બનેએ વિચાર કર્યો કે અહો, જગતમા કેવા કેવા દુષ્ટ મનુષ્યો વસે છે. આપણામાં સગીતની સુદર કળા હોવા છતાં માત્ર આપણી હલકી જ્ઞાતિને ખાતર તેઓ આપણો તિરસ્કાર કરે છે. માટે આપણે હવે આપઘાત કરવો ઈષ્ટ છે એમ ધારી તેમણે ત્યાથી પડીને મરી જવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેવામાં એક મુનિ મહાત્મા પહાડ પર બેઠેલા તેમની નજર આ બને પર પડી મુનિએ પોતાના જ્ઞાનબળે આ બનેના મનોભાવ જાણી લીધા. તેથી તે મુનિ બોલ્યા –ભાઈઓ, ત્હમે કોણ છો, અને શો વિચાર કરો છો ? આ સાભળી બને જણા મુનિને પગે લાગી બોલ્યા -મહારાજ અમે ચ ડાળના પુત્રો છીએ. અમારી હલકી જ્ઞાતિને લીધે જગત અમારો તિરસ્કાર કરે છે. એટલે અમે આ પહાડ પરથી પડીને મરી જવા માગીએ છીએ. આ સાભળી મુનિએ કહ્યુ વત્સો, તમે એમ માનો છો કે મરી જવાથી તમે સુખ પામશો ? ના તેમ નથી તમે પૂર્વ ભવમા જાતિનો મદ કરેલો તેથી જ તમે આ ભવે નીચ જાતિ પામ્યા છો અને વળી આપઘાત કરીને શા સારૂ વધારે દુ ખ વહોરવા તત્પર થાવ છો ? સુખ મેળવવાનો માત્ર એક જ માર્ગ છે તે એ કે તમારા આત્માને તપ અને સયમ વડે શુદ્ધ કરવો અને પ્રભુભક્તિમા મશગૂલ બની ઉચ્ચ વિચારો અને ઉચ્ચ ભાવના ભાવવી. અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, ક્ષમા, વિનય આદિ મહાન ગુણો વિકસાવવા અને શુદ્ધ સયમ માર્ગે પ્રવર્તન કરવુ ઉપરના નિયમથી તમે આત્મકલ્યાણ સાધી શકશો. જૈન માર્ગમા ગમે તે જાતિનો મનુષ્ય દીક્ષિત થઈ શકે છે, માટે તમારી હલકી જાતિ માટે ખેદ ન કરતા ખુશીથી દીક્ષા લ્યો તમારો ઉદ્ધાર થશે મુનિનો આ ઉપદેશ બનેના હૃદયમા વસી ગયો તરત જ તેમણે મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી, અને તપ સયમમા આત્માને ભાવતા તેઓ ગ્રામાનુગ્રામ વિચરવા લાગ્યા.

ફરતા ફરતા તેઓ હસ્તિનાપુર નગરના ઉદ્યાનમા પધાર્યા. આજે બને મુનિવરોને માસક્ષમણનુ પારણુ હતુ એટલે તેમાંના

એક સભૂતિમુનિ ભિક્ષાર્થે શહેરમા ફરવા લાગ્યા તેવામા નામુચિ નામના પ્રધાને પોતાના મહેલની બારીમાથી આ મુનિને જતાં જોયાં. તરત જ તેણે મુનિને ઓળખી કાઢયા, અને વિચાર કર્યો અરે ! આ તો પેલો ચડાળનો પુત્ર, તેણે દીક્ષા લીધી લાગે છે, મારી બધી વાત આ જાણે છે, અને કદાપિ તે મારી વાત રાજાને કહેશે તો મારે અહિંથી નાસી જવુ પડશે માટે મારે આ મુનિને ગામમાથી હાંકી કાઢવા જોઈએ એમ વિચારી પ્રધાન પોતાના અનુચરો સાથે નીચે આવ્યો અને મુનિ પાસે જઈ તેમને ખૂબ માર મારવા લાગ્યો. મુનિ નિશસ્ત્ર હતા, તપસ્વી હતા. તેમનાથી માર સહન થઈ શકયો નહિ એટલે તરત તેમને અગે અગમા ક્રોધની જ્વાળા વ્યાપી ગઈ. પોતાની તેજુલેસ્યાના બળે તે મોઢામાથી ધૂમાડાના ગોટેગોટા કાઢતા ઉદ્યાન તરફ જવા લાગ્યા ધુમાડાથી આખુ આકાશ અને શહેર છવાઈ ગયુ ચક્રવર્તીએ અનુચર મારફત જાણ્યુ કે કોઈએ જૈનમુનિને સતાવ્યા છે, તેથી આમ બન્યુ છે એટલે ચક્રવર્તી ઉદ્યાનમાં સભૂતિ મુનિ પાસે આવ્યા તે વખતે બને મુનિવરોએ અનશન કરેલુ ચક્રવર્તીએ સભૂતિ મુનિને વદન કરી કહ્યુ મહારાજ, અમારો અપરાધ ક્ષમા કરો અને શાત થાઓ તથાપિ સભૂતિ મુનિ શાત થયા નહિ, એટલે ચિત્ત મુનિએ સભૂતિ મુનિને કહ્યું હે ક્ષમાશ્રમણ, અનત પુણ્ય બળે પ્રાપ્ત થયેલુ ચારિત્ર શા સારૂ બાળીને ભસ્મીભૂત કરો છો માટે સમજો અને શાત થાવ ઉક્ત શબ્દોથી સભૂતિ મુનિ શાત પડયા ફરી ચક્રવર્તીએ તેમને વદન કર્યું, ચક્રવર્તીની સ્ત્રી સુનદાએ પણ મસ્તક નમાવીને સભૂતિ મુનિના ચરણમાં વદન કર્યુ સભૂતિમુનિ તે વખતે ધ્યાન દશામા લીન થયેલા હતા જે વખતે ચક્રવર્તીની સ્ત્રી સુનદાએ મુનિને વદન કર્યું, તે વખતે તેના માથામા નાખેલ ચદન બાવનાના તેલનુ ટીપુ સભૂતિ મુનિના ચરણ પર પડયુ તેલની ઠડક અને સુગધથી સભૂતિ મુનિનુ ચિત્ત વિહ્વલ બન્યુ. તેમણે નેત્ર ખોલી ઉચે જોયુ.

તો સાક્ષાત્ દિવ્યાગના સમી સૌદર્યવાન સ્ત્રી તેમના જોવામાં આવી. જોતા જ તે એકદમ તેનામા મુગ્ધ બન્યા અને વિકાર ઉત્પન્ન થયો. તરત જ તેમણે નિયાણું કર્યું કે જો મારા તપ સયમનુ ફળ હોય તો આવતા ભવે મને આ સ્ત્રીરત્ન પ્રાપ્ત થજો અહા, કાચન અને કામિનીનો પ્રભાવ જગત જનોપર કેવો પડે છે જેનુ અપૂર્વ ચારિત્ર બળ છે, એવા મહાન મુનિવરો પણ સ્ત્રીઓના સૌદર્યમાં વિકારવશ બની આત્માનું હિત ગૂમાવી બેસે છે.

ચક્રવર્તી ત્યાથી સ્વસ્થાનકે આવ્યા તેમને ખબર પડી કે મુનિના ક્રોધનુ કારણ પ્રધાન હતો. તેથી તેમણે પ્રધાન પર ગુસ્સે થઈ તેના ઘરબાર લૂટી લીધા અને તેને રાજ્યમાથી હાકી કાઢ્યો. બને મુનિવરો કેટલાક વખત સુધી અણસણ વૃત પારી કાળાન્તરે કાળધર્મને પામ્યા અને સૌધર્મ દેવલોકમા દેવ થયા ત્યાથી ચિત્ત મુનિ પુરિમતાલ નગરમા એક ધનાઢ્ય શેઠને ત્યા પુત્રપણે અવતર્યા અને સભૂતિ મુનિ કપિલપુર નગરમા બ્રહ્મભૂતિ રાજાને ત્યા, તેની ચુલ્લણી રાણીની કુક્ષિમા પુત્રપણે ઉપજ્યા તેજ વખતે રાણીએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા તીર્થંકર અને ચક્રવર્તીની માતા ચૌદ સ્વપ્ન દેખે છે. અનુક્રમે સવાનવ માસે પુત્રનો જન્મ થયો રાજાએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો અને પુત્રનુ નામ ‘બ્રહ્મદત્ત’ પાડ્યુ કેટલાક સમયે રાજા મરણ પામ્યો કુમાર તે વખતે બાલ્યાવસ્થામા હતો. એટલે રાજ્યનો સઘળો કાર્યભાર રાજાએ પોતાની માંદગી વખતે તેના દીર્ઘ નામના એક મિત્ર રાજાને સોપ્યો હતો આ દીર્ઘ રાજાને ચુલ્લણી રાણી સાથે આડો સબધ હતો આખો દિવસ અને રાત તે ચુલ્લણીના આવાસમા જ પડ્યો રહે અને તેની સાથે પ્રેમ સૂખ ભોગવે. આ વાતની બ્રહ્મદત્તને ખબર પડી. પોતાની માતાનુ દુષણ તેનાથી સહન ન થયુ, એટલે એકવાર તેણે દીર્ઘ રાજાને ચોકખુ સંભળાવી દીધુ કે તમે અંતપુરમા મારી માતા સાથે દુષ્ટ રીતે વર્તો છો, પણ યાદ રાખજો કે હું તમને કોઈ વખત જાનથી મારી નાખીશ. આ શબ્દો સાંભળતાં

દીર્ઘરાજાને કાળ વ્યાપ્યો તેણે સઘળી વાત ચુલ્લણીને કરી ચુલ્લણીએ દીર્ઘરાજાને કહ્યું સ્વામીનાથ, ત્હમે ફીકર શાદને કરો છો ? હુ બ્રહ્મદત્તનો થોડાક વખતમાં જ પ્રાણ લઈ લઈશ અને આપણે સુખ ચેનથી હમેશની માફક રહીશું ચુલ્લણી રાણી બ્રહ્મદત્તનો જાન લેવાની યુક્તિ શોધવા લાગી. તેણે નગર બહાર એક સુદર લાખાગૃહ તૈયાર કરાવ્યુ અને ત્યા બ્રહ્મદત્તને રહેવા કહ્યુ બ્રહ્મદત્ત ત્યાં રહેવા ગયો. આ વાત દીર્ઘરાજાના પ્રધાન મારફત બ્રહ્મદત્તે જાણી, એટલે તેમણે રાતોરાત તે લાખાગૃહમાથી છેક શહેર બહાર ભાગોળ સુધીની એક સુરગ ખોદાવી રાત્રે બ્રહ્મદત્ત અને પ્રધાનપુત્ર બને તેમા સૂઈ રહ્યા

મધ્યરાત્રિનો સમય થયો રાણી ચુલ્લણી તે લાખાગૃહ પાસે આવી પહોચી એક દિવાસળી તે મહેલને ચાપી, ચાપતા જ ભડભડ ભડકા થવા લાગ્યા અને ક્ષણવારમા આખો મહેલ સળગી ઉઠયો. પ્રધાન પુત્ર અને બ્રહ્મદત્ત ભયભીત થઈ ગયા પ્રધાન પુત્રે સુરગનુ દ્વાર બ્રહ્મદત્તને બતાવ્યુ, બ્રહ્મદત્તે પગની એક ઠોકર મારી વજનદાર દ્વાર ખોલી નાખ્યુ, બને તેમા દાખલ થયા અને સુરગ વાટે શહેર બહાર નીકળી પરદેશને પથે પડયા પોતાની અજબ શક્તિના બળે તેણે દેશપરદેશના અનેક રાજ્યો જીત્યા, અનેક સ્ત્રીઓને પરણ્યો અને સૈન્ય લઇને તે દીર્ઘરાજા પર ચડી આવ્યો તેને મારીને તે રાજ્યાસને બેઠો પોતાના અપૂર્વ બળથી અને ચક્રરત્નના પ્રભાવથી બ્રહ્મદત્તે એક પછી એક અનેક દેશો જીત્યા અને છખડ સાધી તે ચક્રવર્તી તરીકે દિગ્વિજયી થયો.

એકવાર બ્રહ્મદત્ત રાજસભામા બેઠો છે, તેવામા નાટકીયા લોકો ત્યા નાટક કરવા આવ્યા નાટકના વિધવિધ પાઠોનું આબેહુબ ચિત્ર દેખી પૂર્વભવમાં દેવલોકમા નાટક દેખ્યાનુ તેને સ્મરણ થયુ, અને તરત જ તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ તે વડે બ્રહ્મદત્તે

પોતાના પૂર્વના પાચ ભવો જોયા. તેમા પોતાનો ભાઈ ચિત્ત બધા ભવોમા સાથેનો સાથે જ જોયો. તરત તેને વિચાર થયો—અહો! મ્હારો પાચ ભવોનો સગાથી ભાઈ આ ભવમાં કયા હશે? એમ વિચારી તેણે એક શ્લોક રચી ગામમા ઢઢેરો પીટાવ્યો કે આ મારો અધો શ્લોક જે કોઈ પૂરો કરી આપે, તેને હું મારૂ અર્ધુ રાજ્યપાટ આપીશ તે અર્ધ શ્લોક આ પ્રમાણે હતો.

गोप दासो मृगो हंसो, मत्तंगामरो यथा

ઉપરનો શ્લોક સર્વ કોઈ મુખપાઠ કરી વારવાર બોલે, પણ તેનો બીજો અધો ભાગ કોઈ બરાબર બનાવી શકે નહિ.

હવે આ તરફ ચિત્ત મુનિ પુરિમતાલમા એક શેઠને ત્યાં જન્મેલા ઉમર લાયક થતા એક મુનિ પાસે ઉપદેશ સાભળી વૈરાગ્ય પામી તેમણે દીક્ષા લીધેલી તેમને પણ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયેલું, અને તે પણ પોતાના પૂર્વ ભવોના સગાથી ભાઈને ખોળવા ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા કરતા કપિલપુર નગરના ઉદ્યાનમા આવી પહોંચ્યા ત્યાં એક ખેડૂત અર્ધશ્લોક ગોખતો હતો તે તેમના સાભળવામા આવ્યો એટલે તેમણે ધાર્યું કે જરૂર મ્હારો ભાઈ અહિંજ છે. એટલે તેમણે ખેડૂતને પાસે બોલાવી તે શ્લોક પૂરો કરી આપ્યો ખેડૂત હર્ષ પામતો રાજસભામા ગયો અને નીચે પ્રમાણે શ્લોક બોલ્યો —

गोप दासो मृगो हंसो, मत्तंगामरो यथा
एषां षष्ट्यो जाति मन्यामन्य भावि मुक्तयो

આ સાભળી બ્રહ્મદત્ત આશ્ચર્ય પામ્યો અને પોતાનો ભાઈ આવો દરિદ્ર થયો, એ તેને લાગી આવવાથી તત્કાળ તે મૂર્છા પામ્યો થોડીવારે શુદ્ધિ આવતા રાજાએ દમ દઈ ખેડુતને પૂછ્યુ કે આ શ્લોક તેં બનાવ્યો? ખેડુત હાથ જોડી બોલ્યો. ના, મહારાજા. અહિં ઉદ્યાન પાસે એક મુનિ પધાર્યા છે, તેમણે આ શ્લોક બનાવ્યો

છે. આ સાંભળી રાજાએ ખેડૂતને થોડુક ધન આપી વિદાય કર્યો અને પોતે અશ્વારૂઢ થઈ ઉદ્યાનમા આવ્યો. ત્યા ધ્યાનસ્થ બેઠેલા ચિત્ત મુનિને તેણે વંદન કર્યું અને કહ્યુ —

અહો બંધુ! આપણે પાચ ભવોથી ભેગા હતા ૧ લા ભવમાં દાસ. ૨ મૃગ ૩ હંસ. ૪ ચંડાળ. ૫ દેવ. અને ૬ ઠ્ઠા ભવમા આપણે બને જુદા પડયા તેનુ શુ કારણ?

ચિત્ત—અહો બ્રહ્મદત્ત! સનતકુમાર ચક્રવર્તીની સુનંદા સ્ત્રીને દેખી મુનિપણામા તુ મોહ પામ્યો અને તેને મેળવવાનુ તે નિયાણુ કર્યું તેથી આપણે બને આ ભવે જુદા પડયા

બ્રહ્મદત્ત—હે ભાઈ, ગત જન્મમા મે ચારિત્ર પાળ્યુ તેનુ ફળ મને પ્રત્યક્ષ મળ્યુ પણ તમે ગત જન્મમા ચારિત્ર પાળી ભિક્ષુક બન્યા અને આ જન્મમા પણ ભિક્ષુકજ રહ્યા, તો તેનુ ફળ તમે કેમ ન પામ્યા?

ચિત્ત—હે બ્રહ્મદત્ત કરેલા કર્મનુ ફળ તો અવશ્ય છેજ. તુ એમ ન સમજતો કે હુ સુખી છુ અને ચિત્ત દુખી છે, મ્હારે પણ ઘણી ઋદ્ધિ હતી પણ એકવાર સાધુ મહાત્માએ મને સમજાવ્યુ કે પ્રભુની વાણી અને જ્ઞાનદર્શનચારિત્રની લીનતામા અપૂર્વ સુખ છે, તેથીજ મે જગતની ક્ષણભગુર ઋદ્ધિ છોડીને દીક્ષા લીધી છે.

બ્રહ્મદત્ત—મહારાજ. મારે ત્યા દેવવિમાન જેવા સુદર મહેલો છે. અનુપમ લાવણ્યવાળી સ્ત્રીઓના વૃદ છે. અગણિત લક્ષ્મી છે. માટે આપ પણ સાધુ ધર્મ છોડી મારી સાથે રહો મને સાધુપણ દુખમય દેખાય છે

ચિત્ત—હે રાજન્! સર્વ ગીતગાન વિલાપ સમાન છે. નાટારભ વિટબણા માત્ર છે અલંકારો ભાર રૂપ છે કામ ભોગો દુખ આપનારા છે વૃથા તેમા મોહ ન પામ તે સઘળાનુ પરિણામ કેવળ

દુ ખ છે. અને તપ સ યમ શીલતામાં ખરૂ સુખ રહેલુ છે. માટે આ ક્ષણિક કામ ભોગો, નાશવ ત લક્ષ્મી, અનિત્ય શરીર ઈત્યાદિનો મોહ છોડો અને પરમ પવિત્ર સુખદાયક ચારિત્ર માર્ગને ગ્રહણ કરો.

બ્રહ્મદત્ત—હે મુનિ તમારો ઉપદેશ મારા ગળે કોઈ રીતે ઉતરે તેમ નથી. આ વૈભવ, આ મોજશોખ, અતુલ લક્ષ્મી, સૌ દ-ર્યવાન સ્ત્રીઓ, નોકર, ચાકર, મહેલાતો, છખ ડનુ આધિપત્ય એ સર્વ મ્હારાથી કોઈ રીતે છોડી શકાય તેમ નથી.

ચિત્ત—હે રાજન્ જો ત્હારાથી તે ન છોડી શકાય તો તુ જીવદયા આદિ ગૃહસ્થધર્મને અ ગીકાર કર અને આત્માની ઉચ્ચ દશાની ભાવના ભાવ. જેથી તુ પરલોકમા સુખ પામે.

બ્રહ્મદત્ત—મહારાજ તેમાનુ કઈ પણ મ્હારાથી બની શકે તેમ નથી. માટે વૃથા ઉપદેશ મને ન આપો

ચિત્ત–હે બ્રહ્મદત્ત મ્હારા ઉપદેશની તને કઈ પણ અસર થઈ નહિ, તો તારી સાથે આ સઘળો મિથ્યા વાર્તાલાપ થયો. તો હુ હવે જઈશ

બ્રહ્મદત્ત—ભલે આપની જેવી ઈચ્છા.

બ્રહ્મદત્તને ચિત્ત મુનિનો ઉપદેશ રૂચ્યો નહિ ચિત્તમુનિ ત્યાથી ચાલ્યા ગયા અને તપ સ યમમા આત્માને ભાવતા ગ્રામાનુગ્રામ વિચરવા લાગ્યા. ઘણા વર્ષો સુધી અપૂર્વ ચારિત્રને પાળી, આત્માની વિશુદ્ધ ભાવના ભાવતા ચિત્તમુનિ કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગયા બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી રાજ્યમા આવી અનેક જુલ્મો, હિંસા દુરાચારો આદિ મહાન પાપ ક્રિયાઓ સેવવા લાગ્યો એક બ્રાહ્મણ પર ક્રોધને વશ થઈ તેણે અનેક બ્રાહ્મણોનો સ હાર કર્યો. એ રીતે અનેક પાપનો પુજ એકઠો કરીને બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી મરણ પામીને સાતમી નરકમા ઉત્પન્ન થયો અને મહા દુ ખને પામ્યો.

૮૯ ચુલ્લણીપીતા.

વારાણસી નગરીમા ચુલ્લણી પીતા નામે ગાથાપતી હતા. તેમને શ્યામા નામે સ્ત્રી હતી. તેઓ રિદ્ધિ સિદ્ધિમા આણદ શ્રાવકથી બમણા હતા. એક વાર પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા. ચુલ્લણીપીતા વદન કરવા ગયા, અને પ્રભુના ઉપદેશથી વૈરાગ્ય પામી બારવ્રતધારી શ્રાવક થયા. જ્યેષ્ઠ પુત્રને કાર્યભાર સોંપીને પૌષધશાળામા આવીને તે ધર્મ ધ્યાન કરવા લાગ્યા. અર્ધ રાત્રી વીત્યા બાદ એક દેવ પ્રગટ થયો તેણે ભયકર રૂપ બતાવી કામદેવની માફક ચુલ્લણીપીતાને વ્રત ભગ કરવાનુ કહ્યુ. પરતુ તે જરા પણ ડગ્યા નહિ, આથી દેવે તેના જ્યેષ્ઠ પુત્રને તેની સામે લાવીને મારી નાખ્યો, અને તેના ત્રણ ટુકડા કરી, તેના માસને એક ધગધગતી કડાઈમા તળીને, તેના લોહીના છાટા ચુલ્લણીપીતાના શરીરપર છાટયા પરિણામે તેને ઘણી વેદના થઈ, છતા પણ પોતાના વ્રતથી તે જરા પણ ચળ્યા નહિ. પછી તે દેવે, તેના બીજા પુત્રને લાવી જ્યેષ્ઠ પુત્રની માફક કર્યું છતા ચુલ્લણીપીતા લેશ માત્ર ડગ્યા નહિ પછી દેવે તેના ત્રીજા પુત્રને લાવી તેની પણ તેવીજ દશા કરી તેનુ લોહી ચુલ્લણીપીતાના શરીર પર છાટયુ, તો પણ ચુલ્લણીપીતા જરા પણ ક્ષોભ પામ્યા નહિ તેથી તે દેવ વધારે કોપાયમાન થયો, અને ચુલ્લણીપીતાને તેની માતાને મારી નાખવાનો ભય બતાવ્યો ચુલ્લણીપીતા માતાનુ નામ સાભળીને ક્ષોભ પામ્યા અને વિચાર કર્યો કે આ દેવ અનાર્ય છે, અને જેવી રીતે આ ત્રણ પુત્રોને મારી નાખ્યા, તેવી જ રીતે મ્હારી દેવગુરૂસમાન વ્હાલી માતાને પણ તે મારી નાખશે, એમ ધારી ચુલ્લણીપીતા તે દેવને પકડવા ઉઠયો, તરતજ તે દેવ આકાશભણી ન્હાસી ગયો, અને ચુલ્લણી પીતાના હાથમા એક સ્તભ આવ્યો, તેથી તેણે મોટા શબ્દો વડે કોલાહલ કર્યો આ સાંભળી તેમની માતા દોડી આવ્યા અને ભયંકર કોલાહલ કરવાનુ કારણ પૂછ્યુ, ચુલ્લણીપીતાએ બનેલી

સર્વ હકીકત કહી, તે સાભળી તેમની માતાએ કહ્યુ. હે પુત્ર, કોઈએ ત્હારા પુત્રોને ઘેરથી લઈ જઈને માર્યા નથી. પણ કોઈ પુરૂષે તને ઉપસર્ગ આપ્યો છે અથવા કોઈ માયાવી દેવે તારી પરીક્ષા કરવા આમ કર્યું લાગે છે માટે હે પુત્ર, ત્હારા વૃતનો આ રીતે ભગ થયો છે, માટે પ્રાયશ્ચિત લઈને શુદ્ધ થાઓ. ચુલ્લણીપીતાએ માતાનુ વચન માનીને પ્રાયશ્ચિત લીધુ. પછી તેમણે ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરી, કાળાન્તે સથારો કરી, ચુલ્લણીપીતા શ્રાવક કાળધર્મ પામીને સૌધર્મ દેવલોકમા ગયા અને ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મી, સર્વ દુ ખનો અ ત કરી મોક્ષ ગતિને પામશે

૯૦ ચુલ્લણી શતક

આલ ભિકાનગરી, ચુલ્લણીશતક ગાથાપતી, બકુલા નામે તેમની સ્ત્રી રિદ્ધિસિદ્ધિ કામદેવ શ્રાવક જેટલીજ. પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા. ચુલ્લણીશતક વદન કરવા ગયા પ્રભુના ઉપદેશથી બુઝ્યા અને બાર વ્રતધારી શ્રાવક થયા. મોટા પુત્રને ઘરનો કારભાર સોપી ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યા મધ્ય રાત્રે તેમને ધર્મથી ચળાવવા ભયકર રૂપ ધારણ કરીને એક દેવ આવ્યો, અને ચુલ્લણીપીતાની માફક તેના પુત્રોને તેની સમીપ લાવી મારી નાખ્યા, અને તેનુ માસ તળીને કકડા તથા લોહી તેના શરીર પર છાટયુ છતા ચુલ્લણીશતક જરા પણ ડગ્યા નહિ આખરે દેવે તેનુ તમામ ધન હરણ કરીને આલ ભિકા નગરી ની ચોતરફ ફેકી દેવાનો ભય બતાવ્યો, તેથી ચુલ્લણીશતક ક્ષોભ પામ્યા અને દેવને પકડવા દોડયા. દેવ નાસી ગયો કોલાહલ સાભળી તેમની સ્ત્રી બહુલા દોડી આવી અને કોલાહલનુ કારણ પૂછ્યુ. ચુલ્લણીશતકે વાત જણાવી. તેની સ્ત્રીએ દેવતાનો ઉપસર્ગ છે, એમ કહેવાથી ચુલ્લણીશતકે પ્રાયશ્ચિત્ત કર્યું ચુલ્લણીશતકે ત્યારબાદ ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરી અ તિમ સમયે સથારો કર્યો અને એક માસનો સંથારો ભોગવી કાળ કરીને તે પહેલા દેવલોકમા ગયા, અને ત્યાથી ચ્યવી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં મોક્ષ જશે

ચેડારાજા (ચેટકરાજા)

તેઓ બંગાળ દેશની વિશાળા નામક નગરીના રાજા હતા. તેઓ ભગવાન મહાવીરના મામા થતા હતા ચેડા રાજા જૈન ધર્મી હતા, એટલુ જ નહિ પણ તેમણે શ્રાવકના બાર વ્રત ધારણ કર્યા હતા. વ્રતધારી છતા તેમને અનેક રાજાઓ સાથે યુદ્ધમા ઉતરવુ પડ્યુ હતુ વ્રતધારી વિના અપરાધે કોઈના પર ઘા ન કરે, કે વિના અપરાધે કોઈને હણે નહિ પ્રતિપક્ષી લડવાનુ કારણ ઉત્પન્ન કરે તો જ તે વ્રતધારી રાજાઓ વિગ્રહમા ઉતરતા ચેડા રાજા મહા સમર્થ અને પરાક્રમી હતા તેઓ એવા નિશાનબાજ હતા, કે તેમણે ફેકેલું બાણ કદી નિષ્ફળ ન જતુ. કોણિક સાથેના યુદ્ધમા કાલિ આદિ કુમારોને પોતાના તરફ પહેલુ બાણ છોડવાનુ ચેડારાજાએ કહેલુ, અને તેઓના બાણો આવ્યા પછી જ, તે બાણો ચૂકાવીને પોતે બાણો છોડી તેમનો સંહાર કરેલો ચંડપ્રદ્યોતાદિ અનેક રાજાઓને તેમણે ક્ષમા આપીને છોડી મૂકેલા કોણિક સામેના વિગ્રહમા દેવો તેમને વિશાળા નગરીમાથી ઉઠાવી ગયા હતા, અને ઈતર પ્રદેશમા તેમણે પોતાનું જીવન પુરુ કર્યું હતુ મહારાજા ચેટકને સાત પુત્રીઓ હતી. જૈન-ધર્મીઓને જ પોતાની કન્યા આપવાનો ચેડારાજાનો નિરધાર હોવાથી પોતાની છ કન્યાઓ જૈન રાજાઓ વેરે પરણાવી હતી માત્ર એક ચેલ્લણા અભયકુમારની યુક્તિથી ન્હાસી જઈને રાજા શ્રેણિક (બૌદ્ધધર્મી) ને પરણી હતી, પણ પછીથી તે રાજા જૈનધર્મી થતાં ચેલ્લણા જૈનમાર્ગાનુયાયિની બની રહી હતી.

૯૨ ચેલ્લણા (ચિલ્લણા દેવી)

તે વિશાળા નગરીના મહારાજા ચેટકની પુત્રી હતી ચેલ્લણાની બીજી બહેન સુજ્યેષ્ઠા અતિ રૂપવાન હતી, તેનાથી મોહિત બનીને શ્રેણિક રાજાએ તેણીને પરણવાનો નિશ્ચય કર્યો આ માટે અભય

કુમારે એક સુરંગ વાટે સુજ્યેષ્ટાનું હરણ કરી જવા માટે યુક્તિ રચી આ વાતની ચેલ્લણાને ખબર પડતા તેણે સુજ્યેષ્ઠાને તેની સાથે લઈ જવાનું કહ્યું. સુજ્યેષ્ટાએ તે કબુલ કર્યું. અને બને જણા સુરંગના મુખ દ્વાર સુધી ગયા તેવામા સુજ્યેષ્ઠા પોતાનો હાર ભૂલી જવાથી તે લેવા માટે પાછી ફરી. આ તરફ શ્રેણિકરાજાએ ઉતાવળમા ચેલ્લણાને સુજ્યેષ્ઠા ધારીને ઉઠાવી અને રથમા નાખી, ત્યાથી રાજગૃહમાં આવી શ્રેણિક રાજાએ ગાધર્વ લગનથી ચેલ્લણાનુ પાણીગ્રહણ કર્યું

રાણી ચેલ્લણા પતિભક્ત અને જૈનધર્મમા સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાવત હતી. રાજા શ્રેણિક બૌદ્ધધર્મી હોવા છતા ચેલ્લણાને તેનાં ધર્મપાલનમા જરાપણ અંતરાય કરતો ન હતો જોકે વારંવાર તેમને ધર્મ સબધી વાદવિવાદ થતો હતો, પરન્તુ તેઓ ધર્મના મૂળ સ્વરુપને આખરમાં પકડી સતોષ માની લેતા અને ઉભય એક બીજાના ધર્મ પ્રમાણે વર્તતાં. એક વખત ચિલ્લણાએ શ્રેણિકના આગ્રહથી, બૌદ્ધ ભિક્ષુઓને જમવા માટે નોતર્યા. જમણમા બીજી રસોઈ સાથે ચિલ્લણાએ રાઈતુ કર્યું હતુ. તેમા ભિક્ષુઓની અમુક વસ્તુઓની કરચો કરી મિશ્રણ કર્યું અને ભિક્ષુઓને જમાડયા જમી રહ્યા બાદ ભિક્ષુઓએ પોતાની વસ્તુઓની તપાસ કરી તો તે ગેરવલ્લે પડેલી જાણી તે બાબત ચેલ્લણાને પૂછતાં ચેલ્લણાએ કહ્યુ, કે આપ તો જ્ઞાની છો, તેથી તે વસ્તુઓ કયા છે, તે તમે જાણતા જ હશો પણ ભિક્ષુઓને આવુ જ્ઞાન ન હતુ. આથી ચેલ્લણાએ તેમને એક ફાકી આપી. તે ફાકવાથી ભિક્ષુઓને વમન થયુ, જેમાથી ખોવાયલી વસ્તુઓની કરચો નીકળી. આ જોઈ ભિક્ષુઓ ઝંખવાણા પડી ગયા.

આ વાત શ્રેણિકના જાણવામા આવ્યાથી, તેણે જૈનધર્મી સાધુની અવગણના કરી, પોતાનુ વૈર વાળવાનો નિર્ણય કર્યો. તેણે એક વાર એક એકલ વિહારી સાધુને પકડી એક કોટડીમા પૂર્યો,

અને તે સાધુની સાથે તેજ કોટડીમાં એક વેશ્યાને પૂરી, કોટડીના દ્વાર બંધ કરાવ્યા. ત્યારપછી શ્રેણિકે મહેલમાં આવીને ચેલ્લણાને કહ્યું કે તારા ગુરૂ સ્ત્રીઓ સાથે રાત રહે છે અને વ્યભિચાર સેવે છે. જવાબમા ચેલ્લણાએ કહ્યું કે અમારા ધર્મગુરૂ કદી સ્ત્રીઓનો સ્પર્શ ન કરે, પરન્તુ તમારા જ ધર્મગુરુઓ સંબંધમાં આવુ હોય. બનેએ આ વાતની સવારમાં પ્રત્યક્ષ ખાત્રી કરવાનુ નક્કી કર્યું.

રાજાએ શહેરના લોકોને જૈન ધર્મના સાધુઓનુ દુષણ નિહાળવા પ્રાતકાળે વ્હેલાસર કોટડી આગળ આવવાનુ સૂચન કરાવી દીધુ હતુ.

આ તરફ સદ્‌ભાગ્યે મુનિ લબ્ધિવંત હતા તેથી જૈનધર્મ પરનુ કલંક ટાળવા તેમણે પોતાની પાસેનો સાધુવેશ લબ્ધિ વડે બાળી મૂકયો આથી પેલી વેશ્યા ભય પામીને દૂર ઉભી રહી. સાધુએ પોતાનું રૂપ પણ ફેરવી નાખ્યુ. સવારે લોકોની ઠઠ કોટડી પાસે જમા થઈ.

રાજા અને રાણી તે સ્થળે આવ્યા રાણીના દેખતા રાજાએ સીલ કરાવેલી કોટડી ઉઘડાવી, તો તેનાં ભારે આશ્ચર્ય વચ્ચે રાજાએ જૈન સાધુને જોયા નહિ, પણ અન્ય સાધુને વેશ્યા સાથે બહાર નીકળતા જોયા આથી રાજા લજ્જા પામ્યા ત્યારથી તેમને જૈન ધર્મ પ્રત્યે કંઇક પ્રેમાનુરાગ થયો અને ત્યારબાદ શ્રેણિકરાજા, અનાથી મુનિના સત્સંગથી ચૂસ્ત જૈન બન્યો.

ચેલ્લણા પર રાજાને અત્યંત સ્નેહ હોવાથી તેને પટ્ટરાણી પદે સ્થાપી હતી ચેલ્લણાથી શ્રેણિકને, કોણિક, હલ અને વિહલ્લ નામના ત્રણ પુત્રો થયા હતા કોણિક ઉદર સ્થાનમા આવતાં, સતી ચિલ્લ-ણાને શ્રેણિકના કાળજાનુ માંસ ખાવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયેલો, તે વિચક્ષણ અભયકુમારે પૂરો કર્યો હતો. ચેલ્લણા એક પ્રભાવશાળી અને સતી શિરોમણી સન્નારી હતી

૯૩ ચંડપ્રદ્યોત્

તે ઉજ્જયિનીનો રાજા હતો, અને ચેડા રાજાની પુત્રી શિવાદેવીને પરણ્યો હતો ચડપ્રદ્યોત્ વ્યભિચારી રાજા ગણાતો તેણે મૃગાવતીને મેળવવા માટે કૌશબી નગરીના શતાનિક રાજા પર ચડાઇ કરી હતી. તેમા શતાનિક ભય પામ્યો અને ત્રાસને લીધે તેને કોલેરૂ થવાથી તે મરણ પામ્યો મૃગાવતીએ જાણ્યુ કે ચડપ્રદ્યોત્ હવે મારાપર બળાત્કાર કરશે, એ ભયથી તેણે રાજા સાથે યુક્તિથી કામ લઈ પોતાનો બચાવ કરવાનો વિચાર કર્યો રાજા સાથે લગ્ન કરવાનુ આશ્વાસન આપી તેણીએ કૌશાબીનો કિલ્લો સમરાવવાનું ચડપ્રદ્યોતને કહ્યુ એટલે મૃગાવતી મેળવવાની લાલસાએ ચંડપ્રદ્યોતે કિલ્લો સમરાવવો શરૂ કર્યો. કિલ્લો પૂરો થતા જ મૃગાવતી દરવાજા બધ કરાવી મહેલમા ભરાઇ બેઠી. દરમ્યાન પ્રભુ મહાવીર ત્યા પધાર્યા એટલે મૃગાવતીએ હિમતપૂર્વક દરવાજા ઉઘડાવી નાખ્યા અને તે પ્રભુની દેશના સાભળવા ગઇ, ત્યા તેણે વૈરાગ્ય પામી દીક્ષા લીધી.

આથી નિરાશ બની ચંડપ્રદ્યોતે રાજગૃહી પર ચડાઈ કરી અને તે નગરીને ઘેરો ઘાલ્યો આ વખતે અભયકુમારે એક યુક્તિ રચીને રાજગૃહની બહાર એક લોખડના વાસણમાં સોનામહોરો મૂકાવી, તે વાસણ જમીનમા દટાવ્યુ અને રાજાને કહેવડાવ્યુ કે તમારા સાગ્રીતો અમારા ધનથી લલચાઇને, તમને પકડી અમારે સ્વાધીન કરવાના છે, માટે ચેતજો. આથી ચડપ્રદ્યોતે ખાત્રી કરવા પોતાના સાથીદારો માહેના એક રાજાના તંબુ આગળ ખોદાવ્યુ, તો ત્યાંથી ધન નીકળ્યુ. આથી ચંડપ્રદ્યોત્ ન્હાસી ગયો, તે સાથે બીજા મદદગાર રાજાઓ પણ પોતાના લશ્કર સાથે રાજગૃહ છોડી ન્હાસી ગયા પાછળથી અભયકુમારના આ પ્રપચની ચડપ્રદ્યોત્ને ખબર પડી, એટલે તેણે અભયકુમારને પકડી લાવનાર માટે ભારે ઇનામ જાહેર કર્યું અભયકુમારને પકડી લાવવાનુ બીડું ઉજ્જયિનીની એક

૯૩ ચંડપ્રદ્યોત

તે ઉજ્જયિનીનો રાજા હતો, અને ચેડા રાજાની પુત્રી શિવા-દેવીને પરણ્યો હતો ચંડપ્રદ્યોત વ્યભિચારી રાજા ગણાતો. તેણે મૃગાવતીને મેળવવા માટે કૌશબી નગરીના શતાનિક રાજા પર ચડાઇ કરી હતી. તેમા શતાનિક ભય પામ્યો અને ત્રાસને લીધે તેને કોલેરૂ થવાથી તે મરણ પામ્યો મૃગાવતીએ જાણ્યુ કે ચંડપ્રદ્યોત હવે મારાપર બળાત્કાર કરશે, એ ભયથી તેણે રાજા સાથે યુક્તિથી કામ લઈ પોતાનો બચાવ કરવાનો વિચાર કર્યો. રાજા સાથે લગ્ન કરવાનુ આશ્વાસન આપી તેણીએ કૌશાંબીનો કિલ્લો સમરાવવાનું ચંડપ્રદ્યોતને કહ્યુ એટલે મૃગાવતી મેળવવાની લાલસાએ ચંડપ્રદ્યોતે કિલ્લો સમરાવવો શરૂ કર્યો કિલ્લો પૂરો થતા જ મૃગાવતી દરવાજા બંધ કરાવી મહેલમાં ભરાઇ બેઠી. દરમ્યાન પ્રભુ મહાવીર ત્યા પધાર્યા એટલે મૃગાવતીએ હિંમતપૂર્વક દરવાજા ઉઘડાવી નાખ્યા અને તે પ્રભુની દેશના સાભળવા ગઇ, ત્યાં તેણે વૈરાગ્ય પામી દીક્ષા લીધી.

આથી નિરાશ બની ચંડપ્રદ્યોતે રાજગૃહી પર ચડાઈ કરી અને તે નગરીને ઘેરો ઘાલ્યો આ વખતે અભયકુમારે એક યુક્તિ રચીને રાજગૃહની બહાર એક લોખડના વાસણમા સોનામહોરો મૂકાવી, તે વાસણ જમીનમા દટાવ્યુ અને રાજાને કહેવડાવ્યું કે તમારા સાગ્રીતો અમારા ધનથી લલચાઇને, તમને પકડી અમારે સ્વાધીન કરવાના છે, માટે ચેતજો. આથી ચંડપ્રદ્યોતે ખાત્રી કરવા પોતાના સાથીદારો માહેના એક રાજાના તબુ આગળ ખોદાવ્યુ, તો ત્યાથી ધન નીકળ્યુ આથી ચંડપ્રદ્યોત નહાસી ગયો, તે સાથે બીજા મદદ-ગાર રાજાઓ પણ પોતાના લશ્કર સાથે રાજગૃહ છોડી નહાસી ગયા પાછળથી અભયકુમારના આ પ્રપચની ચંડપ્રદ્યોતને ખબર પડી, એટલે તેણે અભયકુમારને પકડી લાવનાર માટે ભારે ઇનામ જાહેર કર્યું. અભયકુમારને પકડી લાવવાનુ બીડું ઉજ્જયિનીની એક

હોય. વળી રાતના પણ ગુરૂને વારવાર તે કહેવા લાગ્યો, કે મહારાજ, તમે તો વિરાધિક છો, દેડકીનુ પ્રાયશ્ચિત તો લ્યો આથી ગુરૂનુ મન કાબુમા રહી ન શકયુ. શિષ્ય ઉપર ક્રોધ ચડયો તેથી તે હાથમા રજોહરણ લઈ શિષ્યને મારવા દોડયા શિષ્ય નાસી ગયો ઉપાશ્રયમા અંધારૂ હોવાથી ગુરૂ કર્મસયોગે એક થાભલા સાથે અથડાયા. માથુ ફુટી ગયુ, ખૂબ લોહી નીકળ્યુ, છતાં તેમનો ક્રોધ તો પ્રચડ જ હતો. સખ્ત વાગવાને લીધે ગુરૂએ ત્યાજ દેહ મૂકયો. ત્યાંથી મરીને તે જ્યોતિષી દેવતા થયો ત્યાંથી ચ્યવી ચડકૌશીક નામે તાપસ થયો, તે પણ ઘણો ક્રોધી હતો એકવાર બાગમા રાજકુવરને ફુલ ચુટતો દેખી, તાપસ ક્રોધે ભરાયો, અને હાથમાં ફરસી લઈને મારવા દોડ્યો. રસ્તામા પગ લપસી ગયો, તેથી તે એક અધ કુવામા પડયો ફરસી પોતાનેજ વાગી અને આર્તધ્યાનથી મરણ પામીને તે ચડકૌશિક સર્પ થયો ક્રોધ તો મ્હાતો નથી, જે કોઇને દેખે તેને બાળીને ભસ્મ કરે છે, એવા તે સર્પે ઘણા તાપસોને બાળ્યા અને ફરતા એકેક ગાઉ સુધી તેની ધાક બેસી ગઈ કોઈ પણ માણસ ત્યા આગળ જઈ શકતુ નથી

એકવાર શ્રી મહાવીર પ્રભુ ફરતા ફરતા વર્ધમાન ગામ પાસે પધાર્યા ત્યાથી જવાને માટે બે રસ્તાઓ હતા એક વક્રમાર્ગ, બીજો સરળ માર્ગ લોકોએ પ્રભુને કહ્યુ કે આ સરળ માર્ગે જશો નહિ, ત્યા તો એક વિષધર–ઝેરી સર્પ રહે છે તે લોકોને ભસ્મ કરી દે છે પ્રભુને તો કઈ ડર ન હતો તેથી તેઓ સરળ માર્ગે ચાલ્યા, અને જ્યા ચડકૌશિક સર્પનો રાફડો હતો, ત્યા આવી પહોચ્યા સર્પને માણુસની ગધ આવતા, ક્રોધથી ઝેર વર્ષાવતો, ફુફાડા મારતો બહાર નીકળ્યો પ્રભુ મહાવીરને ધ્યાનસ્થ જોતા જ તેમને જોરથી ડખ માર્યો, તત્કાળ પ્રભુના અગુઠામાથી લોહીના બદલે દૂધનો પ્રવાહ છૂટી નીકળ્યો તે સામે દૃષ્ટિ કરતાજ ચડકૌશિક ચમક્યો, અને મન સાથે વિચાર કર્યો —અહા,

આવાસે આવ્યો, એટલે લાગ જોઈ અભયકુમારના સુભટોએ તેને બાધ્યો અને ખાટલામા સૂવાડી ધોળે દિવસે બજાર વચ્ચેથી તેને લઈ જવા લાગ્યા. તે પ્રદ્યોત્ રાજા ' હુ પ્રદ્યોત્ છુ, મને બાધીને લઈ જાય છે, કોઇ છોડાવો ' વગેરે મોટા અવાજે બૂમો મારવા લાગ્યો, પરન્તુ લોકો ગાડા પ્રદ્યોતને ઓળખતા હતા, તેથી કોઈએ તેને છોડાવ્યો નહિ આખરે અભયકુમારે રાજગૃહમા આવી, રાજા શ્રેણિકને ચડપ્રદ્યોત્ સુપ્રત કર્યો. શ્રેણિક તેને મારવા તત્પર થયા, પરન્તુ બુદ્ધિમાન અભયકુમારે સમજાવીને તેને માન સહિત છૂટો કરાવ્યો અને પોતાનુ વૈર લીધુ. કામીપુરુષોના કેવા બુરા હાલ થાય છે તેનો આછો પાતળો ચિતાર આ કથા આપે છે, માટે કામીજનોએ દુર્ગતિ આપનાર કામ વાસનાનો ત્યાગ કરવો

૯૪ ચંડકૌશિકસર્પ

કોઈ એક નગર હતુ. તેમાં એક સાધુ અને એક તેમનો શિષ્ય એ બને જણા ચાતુર્માસ રહ્યા હતા. શિષ્ય અવિનિત હતો, અને હર વખત ગુરૂ સાથે કલેશ કરતો. છતા ગુરૂ સમભાવ રાખતા અને આત્મ ધ્યાન કરતા. ગુરૂ તપસ્વી હતા. એક વાર માસખમણ ને પારણે ગુરૂ શિષ્ય બને ગૌચરી અર્થે નીકળ્યા વર્ષાઋતુનો સમય હતો જેથી ઘણા સુક્ષ્મ જીવજતુની ઉત્પત્તિ થઈ હતી. રસ્તામા એક મરી ગયેલી દેડકીના કલેવરની નીચે ગુરૂનો પગ આવ્યો. શિષ્યે આ જોયુ તેથી ગુરૂને કહેવા લાગ્યો મહારાજ, તમારા પગ તળે બિચારી દેડકી કચરાઈને મરણ પામી. માટે પ્રાયશ્ચિત લ્યો. ગુરૂએ ધારીને જોયુ તો દેડકીનુ કલેવર માત્ર હતુ અને પોતે તેની વિરાધના નથી કરી તેથી ચેલાને કહ્યુ કે એ તો કલેવર છે અને પ્રથમથી જ મૃત્યુ પામેલ છે, એટલે તેનુ પ્રાયશ્ચિત હોય નહિ. ચેલો તો અવિનિત અને ઠઠાબાજ હતો. તેણે તો હઠજ પકડી કે તમારે પ્રાયશ્ચિત લેવુ જોઈએ. સાજે પણ ગુરૂએ કહ્યુ, કે પ્રાયશ્ચિત ન

હોય. વળી રાતના પણ ગુરૂને વારવાર તે કહેવા લાગ્યો, કે મહારાજ, તમે તો વિરાધિક છો, દેડકીનુ પ્રાયશ્ચિત તો લ્યો આથી ગુરૂનુ મન કાબુમા રહી ન શકયુ શિષ્ય ઉપર ક્રોધ ચડ્યો. તેથી તે હાથમા રજોહરણ લઈ શિષ્યને મારવા દોડયા. શિષ્ય નાસી ગયો. ઉપાશ્ર-શ્રયમા અધારૂ હોવાથી ગુરૂ કર્મસયોગે એક થાભલા સાથે અથડાયા માથુ ફુટી ગયુ, ખૂબ લોહી નીકળ્યુ, છતા તેમનો ક્રોધ તો પ્રચડ જ હતો. સખ્ત વાગવાને લીધે ગુરૂએ ત્યાજ દેહ મૂકયો. ત્યાથી મરીને તે જ્યોતિષી દેવતા થયો ત્યાથી ચ્યવી ચડકૌશીક નામે તાપસ થયો, તે પણ ઘણો ક્રોધી હતો એકવાર બાગમા રાજકુવરને ફુલ ચુટતો દેખી, તાપસ ક્રોધે ભરાયો, અને હાથમાં ફરસી લઈને મારવા દોડ્યો. રસ્તામા પગ લપસી ગયો, તેથી તે એક અધ કુવામા પડયો ફરસી પોતાનેજ વાગી અને આર્તધ્યાનથી મરણ પામીને તે ચડકૌશિક સર્પ થયો. ક્રોધ તો મ્હાતો નથી, જે કોઇને દેખે તેને બાળીને ભસ્મ કરે છે, એવા તે સર્પે ઘણા તાપસોને બાળ્યા અને ફરતા એક ગાઉ સુધી તેની ધાક બેસી ગઈ કોઈ પણ માણસ ત્યા આગળ

મૂળા તો ઈર્ષાનુ મૂળ હતી, તેણે ધાર્યું કે હું વૃદ્ધ થઈ છુ, તેથી શેઠ આ કન્યાને પરણવા માટેજ લાવ્યા હશે, અને પછી મ્હારો કોઇ ભાવજ પૂછશે નહિ.

અહિ વસુમતીનુ નામ ન મળવાથી તેનુ નામ 'ચંદનબાળા' પાડયુ, પણ મૂળા તો તેને ચદના કહીનેજ બોલાવતી. મૂળાની અદેખાઈ તો દિનપ્રતિદિન વધતી જ ચાલી અને તેને બહુ દુઃખ દેવા લાગી.

એકવાર શેઠ થાકયા પાકયા બહારથી આવેલા, ચંદનબાળાએ પગ ધોવા માટે ઉતાવળે શેઠને પાણી આપ્યુ ઉતાવળને લીધે ચદનબાળાનો માથાનો અબોડો છુટી ગયો, નીચે પડવાથી તે બગડશે એમ ધારી શેઠે તે અબોડો પકડી લીધો. ચદનબાળાએ તે માથામા બરાબર બાધ્યો, આ દૃશ્ય પેલી મૂળાના જોવામા આવ્યુ. તેને ખાત્રી થઈ કે જરૂર શેઠ ચદના પર મોહીત થયા છે, તેથી ચદનાનો ઘાટ ઘડી નાખવો સારો છે, એમ વિચારવા લાગી.

કોઈ કામ સારૂ શેઠ તે દિવસે બહાર ગામ ગયા મૂળાને લાગ ફાવ્યો, તેણે તરત હજામને બોલાવી ચદનબાળાના બધા વાળ કઢાવી માથે મુડો કરાવ્યો, અને પગમા બેડીઓ પહેરાવી, એક ઓરડામાં પૂરી ખુબ માર માર્યો, અને ઓરડાને તાળુ લગાવી મૂળા પિયરમાં પહોચી ગઈ. ચંદનબાળા કર્મનો પશ્ચાત્તાપ કરતી નવકાર મત્રનુ સ્મરણ કરવા લાગી, તેણે અઠ્ઠમ તપ શરૂ કર્યો

ત્રણ દિવસ પછી શેઠ ઘેર આવ્યા, કોઈ મળે જ નહિ. શેઠે તપાસ ઘણી કરી, પણ પત્તો જ ન લાગે, આખરે એક વૃદ્ધ ડોશીમાએ કહ્યુ કે ચદનાને ઓરડામા પૂરીને મૂળા પીયર જતી રહી છે. આ સાભળી શેઠને ઘણો ક્રોધ ચડયો. તરત જ તેણે ઓરડાના દ્વાર ખોલ્યા. તો ચદનબાળા બેઠી છે અને પ્રભુનુ સ્મરણ કરે છે,

માથે મુડો જોઈ તથા તેની આ દશા જોઈ શેઠનુ હૈયુ દુ:ખથી ભરાઈ આવ્યુ.

શેઠે ચદનબાળાને કહ્યુ –બ્હેન, ધીરજ રાખ હુ બધી વ્યવસ્થા કરૂ છુ. તુ ત્રણ દિવસથી ભૂખી હઈશ, માટે રસોડામા કઈ હોય તો તને આપુ. શેઠે તપાસ કરી, પણ ખાવાનુ કઈ મળ્યુ નહી, માત્ર ત્રણ દિવસના બાફેલા બાકળા હતા, તે લઇને તેણે ચદન-બાળાને આપ્યા, અને એક સુપડું આપ્યુ, જે વડે બાકળા સાફ કરીને ખાવાનું જણાવ્યુ અને તે દરમીયાન પોતે લુહારને બેડીઓ તોડવા માટે બોલાવી લાવવાનુ કહીને શેઠ ગયા

અહિ ચદનબાળા એક પગ ઉબરામાં અને એક પગ ઉબરાની બહાર રાખીને, સુપડા વતી બાકળા સાફ કરી ખાવાનો વિચાર કરે છે પણ જમતા પહેલાં સાધુ મુનિને તે ભૂલતી ન હતી, તેણે વિચાર્યું કે જો કોઈ સાધુ મુનિરાજ ભિક્ષા અર્થે અહિ આવે તો હુ આ બાકળા તેમને વહોરાવી મ્હારો જન્મ સાર્થક કરૂ

એવામાં એક અભિગ્રહધારી મહાત્મા ત્યાંથી નીકળ્યા, ચદન બાળા પ્રત્યે જોયુ, ચદનબાળા આનદ પામી પરતુ તે વખતે ચંદનબાળાની આંખમા આસુ ન હતા, તેથી તે મહાત્મા ત્યાથી ચાલ્યા ગયા. આ જોઇને ચદનબાળા પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગી અને બોલી અહો, ધિક્કાર છે મારા જીવનને, આ રક સામે કોઇપણ જોતુ નથી ! એમ કહેતા તેણી રૂદન કરવા લાગી. તત્કાળ તે મહાત્મા પાછા ફર્યા અને ચદનબાળા પાસે આવી પહોચ્યા ચદન-બાળાએ પોતાના જીવનનુ અહોભાગ્ય માનીને તે મહાત્માને આ બાકળા વહોરાવી દીધા.

આ મહાત્મા કોણ ? સર્વજ્ઞ શ્રી પ્રભુ મહાવીર, તેમણે ઉપરના સઘળાં બોલનો મહાન અભિગ્રહ ધાર્યો હતો. પાંચ માસ અને

પચીસ દિવસે આ અભિગ્રહ પ્રભુનો પુરો થયો. સુપાત્ર દાનના પ્રભાવથી તત્કાળ ચંદનબાળાની બેડીઓ તુટી ગઈ મસ્તકે સુંદર વાળ આવી ગયા અને દેવતાઓએ ત્યા ધનની વૃષ્ટિ કરી. વાત ગામમા પ્રસરી ગઈ, ધનાવહ શેઠ લુહારને બોલાવીને આવ્યો, પણ તે ચકિત થઈ ગયો. તે પોતાની જાતને ધન્ય માનવા લાગ્યો અને સતીની પ્રશંસા કરવા લાગ્યો. ધનની વૃષ્ટિ થયાની વાત સાભળતાં મૂળા તો હાંફળી ફાંફળી દોડતી આવી, અને ધન લઈ લઈને ખોળામા મૂકવા લાગી, પણ તે તો દાઝવા લાગી. કારણકે ધન મૂળાના ખોળામા પડતા જ અગારા થઈ જતા. સૌ કોઈ મૂળાને ધિક્કારવા લાગ્યા

ચદનબાળાએ ત્યાથી દીક્ષા લેવાનો નિરધાર કર્યો ધનાવહ શેઠે આ સઘળુ ધન ચદનબાળાના દીક્ષા મહોત્સવમાં ખર્ચવાનું નક્કી કર્યું.

ચદનબાળા પ્રભુ મહાવીર પાસે દીક્ષિત થયા, અને આકરાં તપ જપ વડે વિશુદ્ધ સયમ માર્ગમા પ્રવર્તતાં તેમને કેવળજ્ઞાન થયુ અને નિર્વાણ પામ્યા.

૯૬ ચંદ્રછાયા.

એ અંગદેશની રાજ્યધાની ચંપાનગરીના રાજા હતા. પૂર્વભવમાં તે ધરણ નામે મહાબળકુમારના મિત્ર હતા, તેમણે મહાબળ સાથે દીક્ષા લીધી હતી, અને તપના પ્રભાવે જયંત નામના અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા હતા. ત્યાથી ચ્યવી તે ચપા નગરીમાં રાજ્યકુમાર તરીકે અવતર્યા. યોગ્ય સમયે રાજગાદી પર આવ્યા. તે નગરમા અર્હંન્નક નામે શ્રાવક વ્યાપારી હતો. એકવાર તે વહાણો લઇ દેશાવરમા વેપાર કરવા ગયેલો, ત્યાથી પુષ્કળ ધન કમાઈને દેશમાં આવતો હતો, તેવામા રસ્તામાં તેને દેવ પાસેથી દિવ્ય કુંડલો

મળ્યાં, તે તેણે દેશમા આવી ચદ્રછાયા રાજાને ભેટ આપ્યા. રાજાએ શેઠને કાઈ નવાઇ ઉપજાવે તેવી વસ્તુ પરદેશમા જોવામા આવી હતી કે કેમ, તે સબધી પૂછ્યુ. વેપારીએ કહ્યુ કે મિથિલા નગરના કુંભરાજાની પુત્રી મલ્લીકુમારી જગતને આશ્ચર્ય ઉપજાવે તેવી રૂપ-સુદર કન્યા છે આ સાભળી રાજાને તેણીને પરણવાની મનોભાવના થઈ, તેથી તેણે કુભરાજાને ત્યા પોતાનો દૂત મોકલ્યો કુભરાજાએ ના કહેવાથી જિતશત્રુ વગેરે રાજાઓ સાથે મળી જઇને ચદ્રછાયાએ મિથિલાપર ચડાઇ કરી ત્યા મલ્લીકુવરીએ સોનાની પ્રતિમા વડે તેને બોધ પમાડ્યો, પરિણામે ચદ્રછાયાએ દીક્ષા લીધી સખ્ત તપ જપ કરી, અત સમયે અનશન કરી તેઓ મોક્ષમા ગયા

૯૭ ચંદ્રપ્રભુ.

ચદ્રાનના નામની નગરીમા મહાસેન નામે રાજા હતા તેમને લક્ષ્મણા નામે રાણી હતી, તેમની કુક્ષિમા વૈજયત વિમાનમાથી ચ્યવીને ચૈત્ર વદિ પાચમે શ્રી ચદ્રપ્રભુ ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન જોયા પોષ વદિ ૧૨ના રોજ પ્રભુનો જન્મ થયો ૫૬ દિગ્કુમારિકાઓએ સૂતિકાકર્મ કર્યું ૬૪ ઇદ્રોએ આવી ભાવી તીર્થંકરનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો ગર્ભ વખતે માતાને ચદ્ર પીવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયેલો, તેથી પુત્રનુ નામ "ચદ્રપ્રભ" પાડ્યુ. બાલ્યકાળ વીતાવી યુવાવસ્થા પામતા ચદ્રજિને યોગ્ય રાજકન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યું. તેમનુ દેહમાન ૧૫૦ ધનુષ્યનુ હતુ.

અઢી લાખ પૂર્વ સુધી તેઓ કુમારપણે રહ્યા તે પછી પિતાની ગાદીએ આવ્યા સાડા છ લાખ પૂર્વ ઉપર ચોવીમ પૂર્વાંગ સુધી તેમણે રાજ્ય કર્યું પછી પ્રભુએ વાર્ષિક દાન આપી પોષ વદિ ૧૩ને દિવસે એક હજાર રાજાઓ સાથે ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું ત્રણ માસ છદ્મસ્થ અવસ્થામા રહેતા જ શ્રી ચદ્રજિનને ફાલ્ગુન વદિ

સાતમે કૈવલ્યજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ તેમને ૯૩ ગણધરો હતા, તેમાં સૌથી મોટા દત્ત હતા

ચદ્રપ્રભુના સઘ પરિવારમા ૨ાા લાખ સાધુ, ૩૮૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૨ાા લાખ શ્રાવકો અને ૪૯૧ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. એક લાખ પૂર્વમા ૨૪ પૂર્વાગ અને ત્રણ માસ ઓછા, સમય સુધી પ્રભુ કૈવલ્યજ્ઞાનપણે વિચર્યા અને પછી એક હજાર મુનિઓ સાથે સમેતશિખર પર એક માસનો સંથારો કરી ભાદરવા વદિ ૭ મે પ્રભુ નિર્વાણ–મોક્ષ પામ્યા, તેમનુ આયુષ્ય દશ લાખ પૂર્વનુ હતું

૯૮ ચંદ્રયશ

માલવદેશની સુદર્શન પુરી નગરીના યુવરાજ યુગબાહુની પત્ની મયણરેહાનો તે પુત્ર હતો. પોતાના પિતા યુગબાહુનો તેમના મોટા-ભાઈ મણિરથે ઘાત કર્યો, અને નાસતા નાસતાં છેવટે સર્પદશથી મણિરથ પણ મૃત્યુ પામ્યો, એટલે માલવ દેશના રાજ્યનો અધિપતિ ચદ્રયશ થયો તેણે રાજ્ય સારી રીતે ચલાવ્યુ એકવાર ત્હેના નાનાભાઈ નમિરાજનો હાથી તોફાનમા આવી પોતાની સીમમાં આવી ચડયો ચદ્રયશે તેને વશ કરી કબજે લીધો નમિરાજે તે પાછો માગ્યો, ચદ્રયશે આપ્યો નહિ, આથી બને ભાઈઓ યુધ્ધે ચડ્યા પોતે બને ભાઈઓ છે એવુ એક બીજા જાણતા ન હતા. આખરે મયણરેહા. જે સાધ્વી થઈ હતી, તેણે બનેની ઓળખાણ કરાવી, પરિણામે યુદ્ધ બધ રહ્યુ અને માળવદેશનુ રાજ્ય નમિરાજને સુપ્રત કરી ચદ્રયશ રાજાએ દીક્ષા લીધી અને તે દેવલોકમાં ગયા.

૯૯ જમાલી.

ક્ષત્રિયકુડ નગરમાં જમાલી નામનો ક્ષત્રિય કુમાર હતો. તે રિદ્ધિ સિદ્ધિમાં સુવિખ્યાત હતો. એક વાર પ્રભુ મહાવીર વિહાર

કરતાં કરતા ત્યાં પધાર્યા. પરિષદ્ વંદન કરવા ગઈ. જમાલી પણ વાત જાણવાથી અશ્વ પર આરૂઢ થઇને પ્રભુને વાંદવા ગયો પ્રભુએ દેશના આપી જમાલી પ્રતિબોધ પામ્યો. ત્યાંથી ઘેર આવી માતા પિતાની રજા મેળવી, પાંચસો માણસો સાથે દીક્ષિત થયો. દીક્ષા લઇને જમાલીપુત્ર પ્રભુ મહાવીરની સાથે તપ સયમથી આત્માને ભાવતાં વિચરવા લાગ્યા એકવાર જમાલીએ પ્રભુ મહાવીરને કહ્યુ કે મ્હારે જન પદ દેશમાં વિહાર કરવાની ઇચ્છા છે પ્રભુ મહાવીર જાણતા હતા કે મેરૂ જેમ નિશ્ચળ પુરૂષો જ જન પદ દેશમા ટકી શકશે. તેથી તેઓએ તે વાતને આદર આપ્યો નહિ, અને મૌન રહ્યા. જમાલી અણગાર પોતાની સાથે પાચસો શિષ્યોને લઈ પ્રભુ મહાવીરની પણ અવગણના કરીને જનપદ દેશમા વિહાર કરવા લાગ્યા. ફરતા ફરતા તે શ્રાવસ્તિ નગરીના કોષ્ટક ઉદ્યાનમા પધાર્યા તે સમયે નિરસ અને તુચ્છ આહાર જમવાથી જમાલીના શરીરમાં રોગ ઉત્પન્ન થયો અને અસહ્ય વેદના થવા લાગી, તેથી પોતાને માટે પથારી કરવાનુ તેમણે બીજા મુનિને કહ્યુ. પીડા અસહ્ય થતી હોવાથી બે ત્રણ વાર તેમણે મુનિને કહ્યુ મારી પથારી કરો છો કે કરી છે? મુનિએ જવાબ આપ્યો. તમારી પથારી કરી નથી પણ કરીએ છીએ

જમાલીને પ્રભુ વચનમા તરત શંકા થઈ કે પ્રભુ મહાવીર પ્રરૂપે છે કે ‘ચાલવા માંડે તેને ચાલ્યો કહીએ નિર્જરતા હોય તેને નિર્જર્યો કહીએ’ તે ખોટુ છે. કેમકે પથારી કરતા થકા કરી નથી પાથરતા છતા પાથરી નથી આ વાત તેમણે બીજા સાધુઓને સમજાવી તે વાત કેટલાકને રૂચી અને કેટલાકને ન રૂચી ન રૂચી તેઓ ચાલ્યા ગયા અને રૂચી તેઓ જમાલી પાસે રહયા. જમાલી વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરવા લાગ્યા ત્યાથી તે પ્રભુ મહાવીર પાસે આવ્યા અને કહ્યુ કે મને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ છે, હુ અરિહંત, જિન, કેવળી છુ.

આ સાંભળી ગૌતમ અણગારે કહ્યુ, કે જો તમે કેવળી હો તો કહો, કે—લોક શાશ્વત કે અશાશ્વત જીવ શાશ્વત કે અશાશ્વત?

જમાલી જવાબ ન આપી શક્યા. પ્રભુએ કહ્યુ કે મ્હારા છદ્-મસ્થ શિષ્યો પણ આનો જવાબ આપી શકે છે. પણ જેવુ તમે બોલો છે તેવુ હુ બોલતો નથી. એમ કહી પ્રભુએ લોક અને જીવનું સ્વરૂપ સમજાવ્યુ છતા તેમણે માન્યુ નહી અને પ્રભુથી જુદા પડી, વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરતા વિચરવા લાગ્યા ઘણા વર્ષ સાધુ પ્રવર્જ્યા પાળીને, અભિનિવેશક મિથ્યાત્વના ઉદયથી તે મરીને છઠ્ઠા લંતક દેવલોકમાં કિલ્વીષી દેવ થયા સસાર પક્ષે જમાલી પ્રભુમહાવીરના જમાઈ થતા હતા.

૧૦૦ જયઘોષ

તેઓ વણારસી નગરીમા બ્રાહ્મણ કુળમાં અવતર્યા હતા; પરન્તુ જૈન ધર્મની ઉત્કૃષ્ટતા નિરખી તેમણે પચમહાવ્રત રૂપ જૈન ધર્મની દીક્ષા અગીકાર કરી હતી ફરતા ફરતા તેઓ એજ વણા-રસી નગરીમા પધાર્યા અને મનોરમ નામક ઉદ્યાનમાં ઉતર્યા. તેજ નગરીમા વિજયઘોષ નામના ચાર વેદમા પારગત એવા એક બ્રાહ્મણે યજ્ઞ આરભ્યો હતો, તે યજ્ઞના સ્થાને જયઘોષ મુનિ માસક્ષમણના પારણે ભિક્ષા લેવા માટે આવી ઉભા. મુનિને દેખી વિજયઘોષ બોલ્યો—હે ભિક્ષુ, આ તો વિપ્રનુ ઘર છે જે વિપ્ર વેદને જાણતો હોય, જે યજ્ઞનો અર્થી હોય, જ્યોતિષશાસ્ત્ર તથા વિપ્રશાસ્ત્રના છ અગનો પારગામી હોય, તેમજ જે ધર્મશાસ્ત્રનો જ્ઞાત હોય તથા પોતાના અને પરના આત્માને જે સસાર સમુદ્રથી તારવા સમર્થ હોય, તેવા વિપ્રોને માટે જ આ અન્ન નીપજાવેલુ છે, તારા જેવાને માટે આ રસોઈ બનાવી નથી, માટે આમાંથી તને કાંઈ મળશે નહિ, માટે બીજે સ્થળે ભિક્ષા માગવા જા. જયઘોષ મુનિ સમતાના સાગર હતા. તેઓ વિજયઘોષના આ અપમાનિત શબ્દોથી લેશ પણ ક્રોધાયમાન ન થયા. તેમણે વિચાર્યું કે આ વિજયઘોષની

અજ્ઞાનતા મારે ટાળવી જોઈએ, અને અંધશ્રદ્ધાળુ બ્રાહ્મણોની સાન ઠેકાણે લાવી મોક્ષનો સાચો માર્ગ મારે બતાવવો જોઈએ, એ આશયથી જયઘોષ મુનિ ત્યાંથી ખસ્યા નહિ, પણ તેમણે વિજય-ઘોષને કહ્યુ –વિપ્ર, વેદમા મુખ્ય કોણ? યજ્ઞમા મુખ્ય કોણ? નક્ષત્રમાં મુખ્ય કોણ? ધર્મમાં મુખ્ય કોણ? અને સસાર સમુદ્રથી ઉદ્ધારનાર કોણ? તે તુ જાણે છે? જો જાણતો હોય તો આ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપ વિજયઘોષ આ પ્રશ્નોના જવાબો આપવા માટે અસમર્થ હતો તેણે જયઘોષને કહ્યુ –મુનિ, ત્હમેજ આના જવાબો કૃપા કરીને આપો

મુનિ બોલ્યા –વેદમા અગ્નિહોત્ર મુખ્ય છે. અગ્નિહોત્ર કેવો હોય તે સાંભળ. ૧ જીવરૂપ કુડ ૨ તપરૂપ વેદિકા ૩ કર્મરૂપી ઈંધણ ૪ ધ્યાન રૂપ અગ્નિ, ૫ શરીરરૂપ ગોર, ૬ શુભયોગ રૂપ ચાટવા, ૭ શુભ ભાવના તથા જીવદયા રૂપી આહૂતિ, એવો અગ્નિ-હોત્ર વેદમા મુખ્ય છે. જે વેદમા આવો અગ્નિહોત્ર કહ્યો હોય તે વેદ પ્રમાણ છે વળી એ સયમરૂપ યજ્ઞના અર્થી સાધુઓ યજ્ઞને પ્રવર્તાવનાર છે, નક્ષત્રમા ચદ્રમા મુખ્ય છે, ધર્મના પ્રરૂપકોમા ભ૦ ઋષભદેવ અને ભ૦ મહાવીર પ્રમુખ તીર્થંકરો મુખ્ય છે, જેમ ગ્રહ, નક્ષત્ર, અને તારાઓ ચદ્રમાની સેવા કરે છે, તેમ ઈદ્રાદિ દેવો તીર્થંકરોની સેવા કરે છે જેઓ વેદ તત્ત્વના અજાણ છે, મોહવત છે અને જેમના હૃદયમાં કષાયરૂપી અગ્નિ ભરેલો છે, જેઓ સ્વાધ્યાય અને તપ કરતા નથી, એવા વિપ્રો, જેઓ તપ કરે છે તેમને હુ વિપ્ર કહેતો નથી, પણ જેઓ સ્વજનાદિના સ્થા-નકે જવાથી નારાજ ન થાય અને ત્યા રહેવામા આસક્ત ન બને એવા તીર્થંકર દેવોએ કહેલા બ્રાહ્મણોને જ હુ બ્રાહ્મણ કહું છુ. જેણે તપ રૂપ અગ્નિ વડે કર્મરૂપ મેલને બાળ્યો છે, તેમજ રાગ, દ્વેષ અને લોકાદિક સાત ભય તજ્યા છે, તેને હું બ્રાહ્મણ કહું છું. જેઓ ઇંદ્રિયોને દમનાર, તપશ્ચર્યામાં આનદ માનનાર અને કષાયોને

સમાવનાર છે, તેમને જ હું બ્રાહ્મણ કહું છુ. જે જીવદયા પાળે, સત્ય બોલે, વગર આપ્યું એક તણખલું સરખું પણ ન લ્યે, બ્રહ્મચર્ય પાળે અને નિષ્પરિગ્રહી બને, તેને હું બ્રાહ્મણ કહું છુ. સસારના કામભોગને વિષે લુબ્ધ ન થાય તેમજ સંયમ અને તપને માટે માત્ર શરીર નીભાવવાના હેતુથી જ ખોરાક લે છે, પણ ઇંદ્રિયોની વિકારવૃદ્ધિ અર્થે ખોરાક લેતો નથી, તેને જ હુ બ્રાહ્મણ કહું છું

હે વિજયઘોષ, આ પશુઓની હિસાથી યજ્ઞ કરનાર તો ઉલટા દુર્ગતિમાં જનાર છે. વળી માથુ મુડાવવાથી સાધુ ન કહેવાય, ૐકાર ભણવાથી બ્રાહ્મણ ન કહેવાય, વનમાં વસે તેજ મુનિ, એમ ન કહેવાય અને ભગવાં પહેરે તેજ તાપસ ન કહેવાય પરન્તુ જે શત્રુ તથા મિત્ર પર સમભાવ રાખે તે સાધુ, બ્રહ્મચર્ય પાળે તે બ્રાહ્મણ, જ્ઞાન હોય તે મુનિ અને બાર પ્રકારનો તપ કરે તે તાપસ કહેવાય આવો અહિસામય ધર્મ સર્વજ્ઞ તીર્થંકર દેવોએ પ્રરૂપ્યો છે. આવી રીતે જયઘોષ મુનિએ 'બ્રાહ્મણ કોને કહેવાય' એ સબધીનુ યથાર્થ રહસ્ય વિજયઘોષને સમજાવ્યુ. વિજયઘોષે આથી પ્રસન્ન થઈ જયઘોષને આહાર પાણી લેવાનુ આમત્રણ આપ્યુ, પરન્તુ જયઘોષે કહ્યુ—હે આર્ય, મારે ભિક્ષાનુ ખાસ પ્રયોજન નથી, પરન્તુ આ ઘોર સસારસમુદ્રમાથી શીઘ્ર તરવા માટે કટિબદ્ધ થા અને સયમ અંગીકાર કર. આ સાંભળી વિજયઘોષે જયઘોષ મુનિ પાસે જૈન ધર્મની દીક્ષા લીધી. ત્યારબાદ બન્ને મુનિવરો સખ્ત તપ, જપ, ક્રિયાઓ કરી પૂર્વ કર્મોનો ક્ષય કરી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમાં ગયા.

૧૦૧ જયન્તી.

એ કૌશામ્બી નગરીના રાજા શતાનિકની બહેન અને ઉદાયન રાજાની ફોઈ યતી હતી ભગવાન મહાવીરદેવની તે પરમ શ્રમણોપાસિકા હતી. તેને જીવ અજીવાદિ નવ તત્ત્વના રહસ્યનુ સાર જ્ઞાન

હતુ. એકવાર ભગવાન મહાવીર તે કૌશામ્બી નગરીમા પધાર્યા. જયતી શ્રાવિકા ઉદાયન રાજા, મૃગાવતી વગેરેની સાથે ભગવાનને વદન કરવા ગઈ. ભગવાને ધર્મકથા કહી સર્વ પરિષદ્ દેશના સાંભળી પાછી વળી. ત્યારબાદ જયન્તીએ ભગવાનને વદણા-નમસ્કાર કરી પૂછ્યુ-ભગવાન, જીવ ભારેપણુ શાથી પામે? ભગવાને જવાબ આપ્યોઃ-પ્રાણાતિપાતાદિક હિસા કરવાથી તથા મિથ્યાત્વ, દર્શન અને શલ્યથી પુન· જયન્તીએ પૂછ્યુ-પ્રભુ, જીવ હલકો શાથી થાય? સસાર કેવી રીતે વધારે તથા પરિત્તસસારી કેમ થાય? આ પ્રશ્નોના યોગ્ય જવાબો પ્રભુએ આપ્યા પુન જયન્તીએ પૂછ્યુઃ પ્રભુ, જીવને ભવસિદ્ધિપણુ સ્વભાવથી હશે કે પરિણામથી? સઘળા ભવ્ય જીવો સિદ્ધ થશે? પ્રભુએ કહ્યુ-હા, ત્યારે જયન્તીએ કહ્યુ કે શુ ત્યારે આ લોક ભવ્ય જીવો વિનાનો થશે? ભગવાને કહ્યુ ના. વળી જયન્તીએ પૂછ્યુ-પ્રભુ, જીવ જાગતા ભલા કે ઉંઘતા ભલા? પ્રભુએ કહ્યુ કે ધર્મી જીવો જાગતા ભલા અને અધર્મી જીવો ઉઘતા ભલા. ફરી તેણે પૂછ્યુ કે જીવ બળીયા ભલા કે દુબળા ભલા? જીવ ઉદ્યમી ભલા કે આળસુ ભલા? ભગવતે જાગતા ઉઘતા જીવોની માફક જવાબ આપ્યો આ પ્રમાણે પ્રભુને અનેક પ્રશ્નો પૂછી, તેનુ સમાધાન પામી જયતી સ્વગૃહે ગઈ કેટલાક વખત પછી તેણે પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી ત્યારબાદ સખ્ત તપ જપ ક્રિયાઓ કરીને તેઓ મોક્ષમાં ગયા.

૧૦૨ જયસેન.

શ્રી નમિનાથ ભગવાનના તીર્થમા જય નામે બીજા ચક્રવર્તી થયા. તેઓ રાજગૃહ નગરના વિજય નામક રાજાની વપ્રા નામક રાણીના પુત્ર હતા. પિતાની પછી તેઓ રાજગાદી પર આવ્યા. કેટલાક સમય પછી તેમને ચક્રરત્ન વડે ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ મળી. ૭ ખડનુ રાજ્ય ભોગવી આખરે તેમણે ચારિત્ર લીધુ અને કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગયા.

૧૦૩ જરાકુમાર.

તેઓ કૃષ્ણુ વાસુદેવના ઓરમાન ભાઈ હતા. ગજસુકુમારનું સોમિલે આપેલા પરિસહ વડે મૃત્યુ થયાથી, કૃષ્ણે પોતાનું પુણ્ય ઓછુ થયુ જાણી શ્રી નેમનાથ પ્રભુને પૂછેલુ કે મારૂ મૃત્યુ કેવી રીતે થશે ? પ્રભુએ કહેલુ કે દૈપાયન ઋષિના ક્રોધનો ભોગ બની દ્વારિકા નગરી બળશે, તેમાં તમે તથા બળભદ્ર બચી જશો. અને તમારૂં મૃત્યુ તમારા ઓરમાન ભાઇ જરાકુમારના હાથથી થશે. આ વાતની જરાકુમારને ખબર પડતાં, તે પોતાના હાથથી ભાઈનુ મૃત્યુ થતુ બચાવવા દ્વારિકા નગરી છોડી ગયા અને વનમાં રહેવા લાગ્યા, પણ નિમિત્ત મિથ્યા થતુ નથી એ અનુસાર દ્વારિકા નગરી બળી ત્યારે કૃષ્ણુ અને બળભદ્ર દ્વારિકા છોડીને, પાડવોને શરણે જવા ચાલી નીકળ્યા. રસ્તામાં શ્રીકૃષ્ણુને તૃષા લાગી બળભદ્ર તેમને માટે પાણી શોધવા ગયા દરમ્યાન જરાકુવર ફરતા ફરતા તે સ્થળે આવ્યા અને કૃષ્ણુના પગના પદ્મને લીધે મૃગનો ભાસ થવાથી તેમણે બાણુ છોડયુ. તે બાણુ કૃષ્ણુના પગને વીંધી કપાળમાં વાગ્યુ, એટલે કૃષ્ણે બૂમ પાડી, આ સાભળી જરાકુમાર ચમકયા અને કૃષ્ણુને મૂર્છાગત સ્થિતિમા જોઈ પશ્ચાત્તાપ કરતા વિલાપ કરવા લાગ્યા તેને શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું –ભાઈ, બનવા કાળ બને છે, વૃથા શોક કરવાથી કાંઈ વળે તેમ નથી, પણ તુ હવે જલ્દી અહિંથી જતો રહે, કારણ કે મારા માટે પાણી લેવા ગયેલા બળભદ્ર અહિ આવી પહોચશે તો તમને મારી નાખશે જવાબમાં જરાકુમારે કહ્યુ '–ભાઈ, આવી અવસ્થામાં તમને અહિં મૂકીને મારાથી કેમ જવાય, આખરે શ્રીકૃષ્ણુના ખૂબ સમજાવવાથી જરાકુમાર કૃષ્ણુના હાથની મુદ્રિકાની નિશાની લઈ પાંડવોને ખબર આપવા માટે પાંડુ મથુરા ભણી ચાલ્યા ગયા, જ્યાં તેમણે પોતાનું શેષ જીવન વિતાવ્યુ

૧૦૪ જરાસંઘ.

રાજગૃહ નગરના બૃહદ્રથ રાજાનો તે પુત્ર હતો. પિતાની પછી તે ગાદીએ બેઠો અને અર્ધ ભરતના ત્રણ ખડ જીતી પ્રતિવાસુદેવ થયો. તેને જીવયશા નામે પુત્રી હતી. એક વખત તેણે સમુદ્રવિજય રાજાને સિંહપુરના રાજા સિંહરથને હરાવી, પકડી લાવવાનુ કહ્યુ અને તે સાથે જણાવ્યુ કે તેને પકડી લાવનારને હું મારી જીવયશા નામક પુત્રી પરણાવીશ. શ્રીકૃષ્ણના પિતા વસુદેવે પોતે લડવા જવાની સમુદ્રવિજય પાસે માગણી કરી અને તે કંસને લઈને સિંહરથ સામે લડવા ગયા લડાઈમાં સિંહરથ રાજાને કેદ કરી જરાસંઘ આગળ રજુ કર્યો. જરાસંઘે વસુદેવને પોતાની પુત્રી જીવયશા આપવાનુ કહ્યુ, ત્યારે વસુદેવે કહ્યુ કે સિંહરથને પકડનાર ઉગ્રસેન રાજાનો પુત્ર આ કંસ છે, માટે તેમની સાથે આપની પુત્રી જીવયશા પરણાવો. આથી જરાસંઘે પોતાની પુત્રી કંસને પરણાવી અને નગરની માગણીમા કંસે મથુરા માગ્યુ તે જરાસંઘે તેને આપ્યુ. કંસ લશ્કર લઈ મથુરા આવ્યો અને ઉગ્રસેનને કેદ કરી પોતે રાજા થયો. પાછળથી કંસને શ્રીકૃષ્ણે માર્યો, તેથી જીવયશા પોતાના બાપ જરાસંઘ આગળ ફરિયાદ કરવા ગઈ. આથી જરાસંઘે સમુદ્રવિજય પાસે રામ (બળભદ્ર) તથા કૃષ્ણની માગણી કરી, પણ સમુદ્રવિજયને પુત્રોને સંહાર માટે સોપવા ઉચિત ન લાગવાથી તેમ જ જરાસંઘ જેવા સમર્થ પ્રતિવાસુદેવ સામે લડવા જેટલુ સામર્થ્ય ન હોવાથી, એક નૈમિત્તિકની સલાહથી તેઓ મથુરા અને સૌરીપુરથી નાસી પશ્ચિમ ભણી ચાલ્યા ગયા તેમને પકડવા જરાસંઘે પ્રથમ પોતાના પુત્ર કાળને મોકલ્યો, પણ શ્રીકૃષ્ણના પુણ્ય બળે રસ્તામા દેવોએ તેને માર્યો. યાદવો આગળ વધ્યા. સમુદ્રકાઠે આવી શ્રીકૃષ્ણે અઠમ તપ કર્યો. આથી દેવે આવી તેમને દ્વારિકા નગરી વસાવી આપી. યાદવોએ દ્વારિકામા કૃષ્ણને રાજા ઠરાવ્યો આ વાત જરાસંઘે જાણવાથી તે

એક મોટુ લશ્કર લઈ દ્વારિકા પર ચડી આવ્યો. જરાસંધ પ્રતિ-વાસુદેવે વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને મારવા ચક્રરત્ન છોડયુ, તે ચક્ર કૃષ્ણના શરીરની પ્રદક્ષિણા કરી કૃષ્ણના હાથમા બેઠું, તેજ ચક્રરત્ન વડે શ્રીકૃષ્ણે જરાસધનો નાશ કર્યો.

૧૦૫ જસા.

ઇષુકાર નગરમા ભૃગુ નામના પુરોહિતને જસા નામની સ્ત્રી હતી. તે ઇષુકાર રાજાની સાથે નલિનીગુલ્મ વિમાનમાંથી ચ્યવી હતી. તેમને બે પુત્રો હતા. તે પુત્રો વૈરાગ્ય પામી દીક્ષા લેવા માટે તત્પર થયા, ત્યારે ભૃગુ પુરોહિતને પણ દીક્ષા લેવાનો પોતાનો મનોભાવ થયો, તે તેણે પોતાની પત્ની જસાને જણાવ્યો. જસાએ કહ્યું —સ્વામિન, હમણા થોડો વખત આપણે સસારના સુખો ભોગવીએ, પછી દીક્ષા લઈશુ ત્યારે પુરોહિતે કહ્યુ કે આપણા પુત્રો જ્યારે ચારિત્ર ગ્રહણ કરે છે, ત્યારે આપણે ઝાડના હુઠાની જેમ સસારમા પડી રહીએ તે નકામું છે. માટે હું તો સયમ લઈશ જ આ સાભળી જસાને પણ દીક્ષિત થવાનો અભિલાષ થયો અને તેણે તેઓની સાથે દીક્ષા લીધી. સખ્ત તપ, જપ, ક્રિયાઓ કરીને જસા કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગઈ.

૧૦૬ જશોભદ્ર.

નલિનીગુલ્મ વિમાનમાથી ચ્યવીને, ઇષુકાર નગરમા ભૃગુપુરો-હિતની જસા નામની સ્ત્રીની કુક્ષિએ તે પુત્રપણે અવતર્યો. તેને દેવભદ્ર નામે બીજો એક ભાઈ હતો બને ભાઇઓ દેવલોકમા સાથે હતા. અહિયા બનેને સ્નેહ ઘણો હતો. ભૃગુ પુરોહિતે પોતાના બને પુત્રોને વેદાદિ શાસ્ત્રોમાં પારંગત બનાવ્યા અને કહ્યું કે—તમે જૈનના સાધુનો કદી સગ ન કરશો; કારણકે તેઓ ઝોળીમાં શસ્ત્રો રાખે છે, ને બાળકોને જોર જુલ્મથી સાધુ કરે છે, અને

જો કોઈ સાધુ ન થાય, તો તેને મારી નાખે છે. આ પ્રમાણે કહેવાથી બને પુત્રો સાધુથી હમેશા સાવધાન રહેતા. ભૃગુ પુરોહિતે પણ નગરમાથી નીકળી બહાર પરામાં વાસ કર્યો હતો. એક પ્રસગે બને ભાઈઓ શહેરમાં આવતા હતા, તેવામા એક જૈન મુનિ શહેરમાંથી ગોચરી લઈ સ્વસ્થાનકે જતાં તેમને સામા મળ્યા પોતાના પિતાએ આપેલી શીખામણથી જશોભદ્ર અને દેવભદ્ર નામના બને બ્રાહ્મણ પુત્રો ભયભીત બની પાછા ફરી, આડે રસ્તે ચાલ્યા મુનિને પણ તેજ રસ્તે જવાનુ હતુ, આથી તેઓ બને વધુ ભયભીત બન્યા, અને ઉતાવળે દોડવા લાગ્યા. કેટલેક દૂર ગયા પછી તેઓ એક ઝાડ પર ચડી ગયા મુનિએ પણ અજાણુતા તેજ ઝાડ તળે વિસામો લીધો અને રજોહરણ વડે જમીન પુજીને ત્યા પોતાની ઝોળી મૂકી. ત્યારબાદ તેઓ પાત્ર ખુલ્લા કરી લાવેલ આહારનુ ભોજન કરવા બેઠા મુનિની શાત મુદ્રા અને ઝોળીમા શસ્ત્રને બદલે આહાર જોઈ બને ભાઈઓ વિસ્મય પામ્યા અને પોતાના પિતાનુ વચન તેમને ખોટુ માલમ પડયુ મુનિ આહાર કરી રહ્યા બાદ બને ભાઈઓએ નીચે ઉતરી મુનિના પગમા વદન કર્યું. મુનિએ તેમની હકીકતથી વાકેફ થઈ સસારનું અસારપણુ સમજાવ્યુ. આથી બને ભાઈઓને ત્યા જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ. ઘેર આવી માબાપ પાસે ચારિત્ર ગ્રહણ કરવાની તેમણે રજા માગી માબાપે તે માટે આનાકાની કરી અને તેમને પરણાવી આપી સસારસુખનો લહાવો લેવાનુ કહ્યુ પરન્તુ વૈરાગ્યવાન બને ભાઈઓને તે રુચ્યુ નહિ, એટલુ જ નહિ પણ તેમણે સસારનુ અનિત્યપણુ માતા પિતાને સમજાવ્યુ, અને પોતાનો દીક્ષા લેવાનો દઢ મનોભાવ વ્યક્ત કરી માતા પિતાને પણ દીક્ષિત થવા ઉપદેશ આપ્યો આખરે બને ભાઈઓ સાથે તેમના માતા પિતાએ દીક્ષા લીધી. તેમનુ ધન ઇષુકાર રાજાએ ગ્રહણ કર્યું, તે ઉપરથી ઇષુકાર રાજાની રાણી કમળાવતીએ (પૂર્વવત્) રાજાને બોધ આપી વૈરાગ્ય પ્રેરિત કર્યો, આખરે રાજારાણી, પુરોહિત તથા

તેની સ્ત્રી, અને બંને પુત્રો એમ છએ જણાએ સાથે દીક્ષા લીધી, અને છએ જણ ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરી મોક્ષમા ગયા.

૧૦૭ જાલીકુમાર.

રાજગૃહિના મહારાજા શ્રેણિકની ધારિણી નામક રાણીના તે પુત્ર હતા. યૌવનાવસ્થા પામતાં રાજાએ તેમને આઠ કન્યાઓ પરણાવી હતી. ભગવાન મહાવીર દેવ પાસેથી તેમણે ધર્મ કથા સાંભળી, માતા પિતા સાથે ચર્ચા કરી, અનુમતિ મેળવી દીક્ષા અગીકાર કરી હતી. તેઓ મેઘકુમારની માફક ૧૧ અગ ભણ્યા, ગુણસવત્સર તપ કર્યો, ૧૬ વર્ષ ચારિત્ર પાળ્યુ અને આખરે વિપુલગિરી પર્વત પર અનશન કરી કાળધર્મ પામીને તેઓ વિજય નામના વિમાનમા ૩૨ સાગરોપમની સ્થિતિએ દેવપણે ઉત્પન્ન થયા ત્યાંથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ તેઓ મોક્ષમાં જશે.

૧૦૮ જિતશત્રુરાજા અને સુબુદ્ધિ પ્રધાન.

ચપા નામની નગરી હતી તેમાં જીતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને સુબુદ્ધિ નામનો પ્રધાન હતો, જે જીવાજીવના સ્વરૂપને જાણવાવાળો, અને બુદ્ધિશાળી હતો. તે ચંપાનગરીના ઈશાન ખૂણામા એક પાણીથી ભરેલી ખાઈ હતી જે ચરબી, રૂધીર, માસ વગેરેથી ભરેલી હતી, અને તેમાથી ઘણીજ દુર્ગંધ નીકળતી હતી એક વખત રાજાએ અનેક પ્રકારના મિષ્ટભોજન જમ્યા બાદ પ્રધાનને પૂછ્યુ. પ્રધાનજી, આજે હુ વિવિધ જાતના સ્વાદિષ્ટ ભોજન જમ્યો છુ. કહો, તે કેવાં આનદદાયક હતા ' સુબુદ્ધિ પ્રધાને ઉત્તર ન આપ્યો. રાજાએ વારવાર કહ્યું ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો, તેમા કઈ હર્ષ પામવા જેવુ નથી. પુદ્ગળનો હંમેશાં એવો જ સ્વભાવ હોય છે. તેમાં શું આશ્ચર્ય છે. રાજાએ આ વચનો સત્ય માન્યા નહી. એકવાર

તે રાજા પેલી દુર્ગંધમય ખાઈ પાસે થઇને નીકળ્યો ખાઇની દુર્ગંધીથી રાજાએ નાક આડુ વસ્ત્ર ધર્યુ અને આગળ જઇને પ્રધાનને કહ્યુ કે આ ખાઇનુ પાણી દુર્ગંધવાળુ છે કેમ ખરૂ કે નહી ? પ્રધાને જવાબ આપ્યો કે પુદ્ગળનો સ્વભાવ છે તેમા આશ્ચર્ય પામવા જેવુ કાંઈ નથી. રાજાને આ સાભળી નવાઈ લાગી તેણે કહ્યુ કે પ્રધાનજી, તમે કદાગ્રહી છો પ્રધાને વિચાર્યું કે રાજા જિનપ્રણિત ભાવોને જાણતા નથી માટે તેમને સમજાવવા પ્રધાને કુભારને ત્યાથી ઘડો મગાવ્યો અને સધ્યાકાળે, જે વખતે માર્ગ શાત હતો, અને મનુષ્યોના પગરવનો સચાર ન હતો, તે વખતે પોતે પેલી દુર્ગંધી ખાઇની પાસે ગયો અને તેમાથી પેલા ઘડામા પાણી ભર્યું તેમા રાખ નાખીને ઘડાને બધ કર્યો, અને સાત દિવસ સુધી રાખ્યો ત્યારબાદ તેમાનુ પાણી ઠલવીને બીજા ઘડામાં નાખ્યુ અને તેમા રાખ નાખીને ઘડાને બધ કરી સાત દિવસ સુધી રાખ્યો એમ વારવાર કરતાં સાત અઠવાડીયા સુધી પાણી બદલાવ્યા કર્યું પરિણામે તે પાણી આરોગ્યકારી, સ્વચ્છ સ્ફટિક રત્ન સમાન, દુર્ગંધ વગરનુ બની ગયુ. પછી સુબુદ્ધિપ્રધાને માણસોને કહ્યુ કે આ પાણી જિતશત્રુ રાજાને ભોજન વખતે આપજો માણસોએ તે પ્રમાણે કર્યું રાજાએ પાણી પીધુ અને ઘણો જ વિસ્મય પામ્યો અને કહ્યુ કે આ પાણી ઘણુ જ આનદકારી છે કયાથી લાવ્યા ? માણસોએ કહ્યુ કે આ પાણી અમને સુબુદ્ધિપ્રધાને આપ્યુ છે રાજાએ પ્રધાનને બોલાવીને પૂછ્યુ ત્યારે પ્રધાને કહ્યુ કે આ પેલી ખાઇનુ પાણી છે. રાજાએ માન્યુ નહી. પ્રધાને સર્વ હકીકત કહી છતાં રાજાને વિશ્વાસ ન આવ્યો તેથી રાજાએ માણસો દ્વારા ખાઇનુ પાણી મગાવ્યુ અને ઘડામા ભરી સ્વચ્છ કરાવ્યુ તો પાણી સ્વચ્છ, પીવા યોગ્ય થયુ રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો. પ્રધાને જિન-પ્રણિત ધર્મ સભળાવ્યો રાજા તે સાભળી બારવ્રતધારી શ્રાવક થયો કેટલાક સમય બાદ કોઈ સ્થવીર મહાત્મા ચંપાનગરીમા પધાર્યા. સુબુદ્ધિપ્રધાન અને જીતશત્રુ રાજા વદન કરવા ગયા. મુનિએ ધર્મ

દેશના આપી. બને પ્રતિબોધ પામ્યા અને દીક્ષા લીધી. ઘણા વર્ષ સયમ પાળી, તપ જપ ધ્યાન ધરી, સથારો કરી નિર્વાણ પદને પામ્યા.

ન્યાય—મિથ્યાત્વથી જેનુ મન મુગ્ધ બન્યું છે તેવા પાપમા પડેલા જીવો, ગુણરહિત હોવા છતાં સદ્‌ગુરૂના પસાયથી ખાઇના પાણીની જેમ ગુણવાળા થાય છે.

૧૦૯ જિતશત્રુ.

પચાલ દેશના કાપિલ્યપુર નગરનો તે રાજા હતો. તે પૂર્વભવમા અભિચદ નામે મહાબળનો મિત્ર હતો. તેણે મહાબળ સાથે દીક્ષા લઈ સખ્ત તપ સયમનુ પાલન કર્યું, પરિણામે તે જયંત નામના અનુત્તર વિમાનમાં દેવ થયો. ત્યાથી ચ્યવી જિતશત્રુ નામે રાજા થયો. તેના દરબારમાં એકવાર ‘ચોકખા’ નામની એક પરિવ્રાજિકા આવી તે પરિવ્રાજિકા મિથિલા નગરીમાં રહેતી અને લોકોને પોતાના મતનો ઉપદેશ આપતી એક વાર તેણીએ મિથિલાના અત પુરમા પ્રવેશ કરીને મલ્લીકુવરીને પોતાના મતનો બોધ આપ્યો. મલ્લીકુવરીએ તેને પૂછ્યુ કે તમારો ધર્મ શો છે ? જવાબમા તેણીએ પોતાનો ધર્મ સભળાવ્યો (જે શુકદેવ પરિવ્રાજકે થાવચ્ચાપુત્રને કહ્યો હતો તે પ્રમાણે) આથી મલ્લીકુવરીએ તેના ધર્મનુ પોકળ પણ બતાવી વિનયમૂળ ધર્મ કહ્યો. પરિવ્રાજિકા નિરુત્તર રહી એટલે મલ્લીકુવરીની દાસીઓએ તેને ધુત્કારીને કાઢી મૂકી. આથી કોપાયમાન થઈને તે પરિવ્રાજિકા જિતશત્રુ રાજાના અત પુરમા આવી અને ત્યાં પોતાનો શૌચમૂળ ધર્મ સભળાવ્યો જિતશત્રુ રાજાને પોતાની સ્ત્રીઓના રૂપ સૌંદર્યનુ અભિમાન હતુ, તેથી તેણે તે પરિવ્રાજિકાને પૂછ્યુ કે મારા જેવુ અંત પુર તમે કયાંઈ જોયુ ? આથી વેર વાળવાને ઉત્સુક બનેલી તે પરિવ્રાજિકાએ કહ્યુ.—રાજન્, મિથિલા નરેશ કુંભરાજાની પુત્રી મલ્લીકુવરીના રૂપ સૌંદર્ય આગળ ત્હારૂ અંત.પુર પાણી ભરે છે. એમ કહી તેણીએ મલ્લીકુવરીના અથાગ રૂપનું

રાજા સમક્ષ વર્ણન કર્યું. આથી મોહ પામી જિતશત્રુ રાજાએ મલ્લીકુવરીનુ માગુ કરવા કુભ રાજા પાસે પોતાનો દૂત મોકલ્યો. કુભરાજાએ પોતાની પુત્રી તેને પરણાવવાની ના કહી, એટલે જિતશત્રુએ અદીનશત્રુ, રૂપી, ચદ્રછાયા, પ્રતિબુદ્ધિ, તથા શખ વગેરે રાજાઓ સાથે સંકેત કરીને મિથિલા પર ચડાઈ કરી. ત્યા મલ્લીકુવરીની યુક્તિ તથા બોધથી જિતશત્રુ વૈરાગ્ય પામ્યો અને તેણે બીજા રાજાઓની સાથે દીક્ષા લીધી

૧૧૦ જિનદાસ.

તે સૌગધી નામક નગરીના અપ્રતિહત્ નામના રાજાના મહાચદ્રકુમારના પુત્ર હતા તેમની માતાનુ નામ અર્હદત્તા એકવાર ભગવાન મહાવીર તે નગરમા પધાર્યા. જિનદાસ દેશના સાભળવા ગયા અને વૈરાગ્ય પામી તેમણે શ્રાવકધર્મ અગીકાર કર્યો પૂર્વભવમા મજ્ઝિમિકા નામક નગરીમા મેઘરથ રાજાના ભવમા સૌધર્મ નામક અણગારને તેમણે સુપાત્ર દાન આપ્યુ હતુ, તેથી તેઓ અત્યત સુખસાહ્યબી પામ્યા હતા, પરન્તુ તેમા ન લોભાતા પાછળથી જિનદાસે પ્રભુ મહાવીરદેવ પાસે ચારિત્ર અગીકાર કર્યું, અને તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષ ગયા (સુખવિપાક)

૧૧૧ જિનરક્ષ, જિનપાલ.

કુણિક રાજાની ચપાનગરીમા માકડિય નામનો એક સાર્થવાહ રહેતો હતો તેને ભદ્રા નામની સ્ત્રી હતી. તેનાથી તેને બે પુત્રો થયા હતા. એકનુ નામ જીનરક્ષ અને બીજાનુ નામ જીનપાળ તેઓ ઉમર લાયક થતા વ્યાપારાર્થે અગ્યાર વખત લવણ સમુદ્રમા જઈ આવ્યા હતા અને પુષ્કળ દ્રવ્ય લાવ્યા હતા એક વખત તેઓ બનેએ બારમી વખત લવણસમુદ્રમાં જવાનો નિશ્ચય કર્યો. માતાપિતાને પૂછ્યુ માતાપિતાએ કહ્યુ કે તમારી આ બારમી મુસાફરી દુ ખદાયક

૧૦

થશે, માટે જવુ નહી પરતુ તે બને જણાએ ન માનતા હઠ કરીને વહાણમા બેસી પર્યટને નીકળી પડયા. લવણસમુદ્રમાં મધ્ય દરિયામાં તેઓ પહોચ્યા ત્યારે નાવ તોફાને ચડયુ વિજળી, ગર્જના થવા લાગી અને પ્રતિકૂળ વાયુને લીધે નાવ ડોલવા લાગ્યુ અને ધીમે ધીમે તેમા પાણી ભરાતા નાવ ડુબ્યુ. ઘણા માણસો તેમા ડૂબી મુઆ. કર્મસંયોગે આ બંને જણને તરતાં તરતા એક લાકડાનુ પાટીયુ હાથ આવી ગયુ. તેના આધારથી તેઓ બને રત્નદ્વીપ નામના બેટ પાસે આવ્યા. ત્યા થોડુ પાણી દેખીને સતોષ પામ્યા, અને ત્યા કિનારે ઉતરી જમીનપર આવ્યા, તે પછી તેઓ પોતાના પર આવેલી આફત માટે પરસ્પર વાતો કરવા લાગ્યા હવે આ દ્વીપના મધ્ય ભાગના એક મહેલમા રત્નદ્વીપા નામની એક દેવી રહેતી હતી તે ઘણીજ ખરાબ હતી. તેણે અવધિજ્ઞાનથી આ બે જણાને બેઠેલા જોયાં. તેથી તે હાથમાં તરવાર લઇ શીઘ્ર ગતિથી તેમની પાસે આવી પહોંચી અને બોલી . જો તમે મારી સાથે કામભોગ ભોગવશો તો હું તમને જીવતા રાખીશ. નહિતો આ તરવારથી તમારા બંનેનાં મસ્તક ઉડાવી દઈશ. તેની વક્રતાના ભયથી આ બને કબુલ થયાં. તેથી તે દેવી તે બનેને પોતાના મહેલમાં લઈ ગઈ, અને તેમની સાથે વિપૂલ ભોગ ભોગવવા લાગી.

એક વખત રત્નદ્વીપા દેવીએ આ બનેને કહ્યુ કે તમે કોઇ વખત ઉદ્વેગ પામો અને ફરવા જવાનુ મન થાય તો બધી દિશામાં જજો, પણ દક્ષિણ દિશાના વનખડમા ન જતા, તે મુજબ તેઓ દરેક દિશામા જતા પણ દક્ષિણ દિશામા ન જતા. એકવાર તેઓને વિચાર થયો કે દેવીએ દક્ષિણ દિશામા જવાની શા માટે ના કહી હશે ! ત્યા કંઇક હોવુ જોઈએ. એમ ધારી તેઓ બને દક્ષિણ દિશામા જવા તત્પર થયા. ત્યા જતાં પ્રથમ તેમને એક સર્પના મડદાંની પારાવાર દુર્ગંધ આવી તે સહન ન થઈ શકવાથી તેઓ મ્હો ઢાંકી દક્ષિણ દિશાના વનખડમા આવ્યા, ત્યા એક વધસ્થાન તેમણે જોયુ.

અને શૂળી ઉપર એક માણસને ચઢેલો જોઈને આ બને ભયભિત થયા. પેલા માણસને કારણ પૂછ્યુ ત્યારે તેણે કહ્યું કે આ વધસ્થાન રત્નદ્વીપા નામની દેવીનુ છે. હુ કાકડી નગરીનો એક ઘોડાનો વેપારી છુ. લવણસમુદ્રમાં મુસાફરી કરતા વહાણ ભાગવાથી એક પાટીયાને આધારે આ દ્વીપમા આવ્યો અહિ મને આ દેવી લઇ ગઈ અને એક અલ્પ અપરાધને ખાતર તે દેવીએ મ્હારી આ દુર્દશા કરી છે! આ સાભળી તેઓ બને વધારે ભયભીત થયા અને દેવીના પજામાં-થી છૂટવાનો તેમણે વિચાર કર્યો છૂટવાનુ કારણ પૂછતા, પેલા શુળી પર ચડેલા પુરુષે કહ્યું કે પૂર્વ દિશાના ખડમાં શેલગ નામના યક્ષનું મંદિર છે. તેની પૂજા કરશો તો તમે છૂટશો તે મુજબ તેઓએ કર્યું, પરિણામે શેલગ યક્ષ પ્રસન્ન થયો, અને તેઓને પોતાની પીઠ પર બેસાડી લવણ સમુદ્રમા થઈ ચંપાનગરી તરફ ચાલ્યો

હવે પેલી રત્નદ્વીપા દેવી બહાર ફરીને ઘેર આવી ત્યા પેલા બે પુત્રોને જોયા નહી. તેથી તે ચારે દિશાના વનખડમા જઈ આવી, પણ કયાઈ તેમનો પત્તો લાગ્યો નહી તેથી અવધિજ્ઞાન મૂકી જોયુ તો તેમને શેલગ યક્ષની પીઠ પર બેસીને લવણસમુદ્રમા જતાં જોયા, તેથી કોપાયમાન થઈ હાથમા તરવાર લઈ શીઘ્રગતિથી દોડતી તે કુમારો પાસે આવી પહોચી. પ્રથમ તો તેણી તે બનેને મૃત્યુનો ભય દેખાડવા લાગી પણ યક્ષના વચન મુજબ તેમાના કોઇએ તેણીના સામુ જોયુ નહી, પછી બને જણા પ્રત્યે તે દેવી હાવભાવ કરતી, શોક વિલાપ કરતી કરુણ સ્વરે પોતાની પાસે આવવા વિનવવા લાગી. આથી જીનરક્ષતુ મન ચલિત થયુ. આ વાત યક્ષના જાણવામાં આવવાથી તેણે જીનરક્ષને છોડી દીધો રત્નદ્વીપા જીનરક્ષને ગ્રહણ કરીને બોલી—રે દાસ, હવે તુ મૃત્યુના મુખમા આવ્યો છે એમ કહી તેને ઉપાડી આકાશમા ઉછાળ્યો અને પછી તેના શરીરના ટુકડે ટુકડા કરી મારી નાખ્યો

બીજી બાજુ જીનપાળ ડગ્યો નહી, તેથી યક્ષે તેને ચપા નગરીમાં

તેને ઘેર પહોચાડયો. માતપીતાને તે મળ્યો અને સઘળી વાત નિવેદન કરી. કાળાન્તરે તે ધર્મબોધ પામ્યો અને દીક્ષા લીધી. યાવત્ તે મોક્ષગતિને પામશે.

ન્યાય—હે આયુષ્યવત શ્રમણો ! જેવી રીતે જીનરક્ષ કામ ભોગમા મૂર્છિત બનીને, દુ ખી થયો, તેમ તમે દીક્ષા લઇને મનુષ્યના કામભોગમા આશકત બનશો, તો આ ભવમા નિંદા પામશો અને પરભવમા દુ ખી થશો જેમ જીનપાળનુ એક રૂવાડુ પણ ચલિત ન થયુ, તેથી યક્ષે તેને ચંપાનગરીમા પહોચાડયો તેમ તમે આશકત નહિ બનો તો પરમસુખાકારી સિધ્ધગતિને પામશો

૧૧૨ જીરણ શેઠ.

પ્રભુ મહાવીરના વખતમા વિશાળા નામક નગરીમા જીરણ નામના શેઠ હતા, તે જૈનધર્મના આસ્તિક અને સત મહાત્માઓના પૂર્ણ ભકત હતા. ભ. મહાવીર છદ્મસ્થાવસ્થામા વિશાળા નગરીમાં એક વખત ચાતુર્માસ રહ્યા ત્હેમના દર્શને વારવાર જીરણશેઠ જતા અને પ્રભુને વિનતિ કરતા કે પ્રભો ! આ સેવકને કોઈવાર પારણાનો લાભ આપી ઉપકૃત કરશો. પ્રભુ ધ્યાનમા હોય, તેથી કાંઈ બોલે નહિ. જીરણ શેઠ હરહમેશ ભાવના ભાવ્યા કરે કે પ્રભુ મહાવીર જેવા મહાપુરૂષ પારણાને દિવસે ગૌચરી અર્થે મારે ત્યા પધારે તો મારો મનુષ્ય જન્મ સાર્થક થાય. એમ ચિતવતા ચિતવતા કારતક વદિ એકમનો દિવસ આવ્યો. તે દિવસે પ્રભુને પારણુ કરવાનુ હતુ. જીરણ શેઠે વિચાર્યું કે મ્હારા એવા ભાગ્ય કયાથી હોય કે પ્રભુ આ દિવસે મારે ત્યા પધારે અને મને પાવન કરે ! આ જાતની ભાવનામાં જીરણ શેઠ તલ્લાલીન છે, તેવામા જ પ્રભુ મહાવીર ફરતા ફરતા પુરણ નામના શેઠને ત્યા જઈ ચડયા પુરણ શેઠનુ ઘર જીરણશેઠના ઘરની સમીપમાં જ હતુ, તેમ પુરણ શેઠ સતભક્ત પણ ન હતો,

છતા લોકવ્યવહારે તેણે દાસીને કહ્યુ કે—જા, પેલા આગણે આવેલા ભિખારીને ઘરમા જે કાંઈ હોય તે આપ શેઠના હૂકમથી દાસીએ ભગવાનને અડદના બાકળા વહોરાવ્યા ભગવાને સાંજ તે બાકળાનુ ભોજન કર્યું, કે તરત જ તે સ્થળે દેવે પચ દ્રવ્યની વૃષ્ટિ કરી અને ઉદ્‌ઘોષણા કરી, કે 'અહોદાન, મહાદાન' અર્થાત્ ધન્ય છે, સુપાત્રને દાન દીધુ—મહાદાન દીધુ આ શબ્દો જીરણ શેઠના સાભળવામા આવતા તે ચમકયા તેમણે જાણ્યુ કે ભ૦ મહાવીરે પુરણ શેઠને ત્યા પારણુ કર્યું, મ્હારી ભાવના ન ફળી ! અહો હુ કેવો નિર્ભાગી ! એમ ચિતવી તે શોક કરવા લાગ્યા કાળાન્તરે જીરણ શેઠ સુપાત્ર દાન આપવાની ભાવનાએ મૃત્યુ પામી દેવલોકમા ગયા. ત્યાથી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેજ ભવમા મોક્ષ જશે

૧૧૩ જુઠલશ્રાવક.

પ્રભુ નેમનાથના સમયમા ભદ્દિલપુર નગરમા એક ધનાઢ્ય ગાથાપતિ હતા તેમની પાસે ૧૬ કરોડ સોના મહોરોની રોકડ, તેટલી જ કિમતની વરવખરી, અને તેટલી જ મુડી વ્યાપારમા રોકાયલી હતી તે ઉપરાત ગાયોના ૧૬ ગોકુળ હતા તેઓ ૩૨ સ્ત્રીઓ સાથે સસાર સબધના વિવિધ સુખ ભોગવતા હતા પ્રભુ નેમનાથની દેશના સાભળવાથી તેમને સ્થૂલ વૈરાગ્ય સ્ફૂર્યો અને પ્રભુ પાસે શ્રાવકના બારવ્રત ધારણ કર્યા તેમા તેમણે માત્ર ચણાની દાળ, ચોખા અને પાણી એ ત્રણ જ વસ્તુઓની ખાવા માટે છૂટ રાખી, બાકીના સઘળા દ્રવ્યોનો ત્યાગ કર્યો, તેમ જ એક વીંટી સિવાયના બીજા તમામ આભરણો ત્યાગ્યા, બહુમૂલા વસ્ત્રો ત્યાગ્યા, મૈથુનનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો, વળી છઠ, અઠમાદિ સખ્ત તપશ્ચર્યા કરીને તેમણે શરીરને શોષવી નાખ્યુ, શરીર કૃપ થયેલુ જોઈ તેમની સ્ત્રીઓએ શરીર દુર્બળ થયાનુ કારણ પૂછ્યુ, ત્યારે જુઠલ શ્રાવકે પ્રભુ નેમનાથ પાસે પોતે શ્રાવકવ્રત અગીકાર કર્યાની હકીકત કહી.

આથી સ્ત્રીઓએ જુઠલ શ્રાવકને ભોગવિલાસ કરવાનુ આમંત્રણ કર્યું, પણ જુઠલ શ્રાવક પોતાની પ્રતિજ્ઞાથી જરાપણ ડગ્યા નહિ. નિરાશ થઈ સ્ત્રીઓ પાછી ફરી. જુઠલ શ્રાવકે વિચાર્યું કે આજે મને સ્ત્રીઓના દર્શન થયા, તે ઠીક થયુ નહિ. એમ ધારી તેમણે શ્રાવકની ૧૧ પડિમા ધારણ કરી અનુક્રમે ૧૦ પડિમાઓ પુરી થયા પછી ૧૧ મી પડિમા લીધી ૧૯ દિવસો પસાર થતા તેમને અવધિજ્ઞાન થયુ, ત્યારે તેમને જણાયુ કે પોતાને અગ્નિનો ઉપસર્ગ થશે, અને તેમા મૃત્યુ થશે. આથી તેમણે જીવનપર્યંતનુ અનશન કર્યું એ દરમ્યાન તેમની સ્ત્રીઓ, જેમની અધમ માગણી જુઠલ શ્રાવકે કબુલ રાખી ન હતી, તેઓ વૈર લેવાની ઈચ્છાએ ત્યા આવી અને ધ્યાન ધરીને જ્યા જુઠલ શ્રાવક બેઠા છે, તે પૌષધશાળા સળગાવી મૂકી એકદર પાચસો વર્ષનુ આયુષ્ય, તથા ત્રીસવર્ષનુ શ્રાવકપણુ પાળી, બે માસના અનશને જુઠલ શ્રાવક અગ્નિના ઉપસર્ગે મૃત્યુ પામ્યા અને ઈશાન દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાથી ચ્યવી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મી મોક્ષમા જશે

૧૧૪ જંબુસ્વામી.

રાજગૃહ નગરમા રાજાઓને વિષે શિરોમણી અને ઈંદ્ર તુલ્ય મ્હોટી સમૃદ્ધિવાળો શ્રેણિક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેજ નગરમાં ઋષભદત્ત નામે એક ધનાઢ્ય શેઠ રહેતો હતો, તેને ધારિણી નામની સુશીલ અને ધર્મપરાયણ પત્ની હતી બનેને સંસારસુખ ભોગવતાં કેટલેક કાળે એક પુત્ર થયો નામ પાડયુ જંબુકુમાર માતાપિતાના ગુણો સ્વાભાવિક રીતે બાળકમાં ઉછરે, એ અનુસાર જંબુકુમારની આકૃતિ શાન્ત, તેજસ્વી, વૈરાગ્યવંત દેખી સૌ કોઈને અપાર આનંદ થતો બાલ્યકાળ વટાવી જંબુકુમાર યૌવનાવસ્થા પામ્યા, ત્યારે તેમના પિતાએ તેમનુ લગ્ન કરવાનુ ઈચ્છયુ એ અરસામાં જ તેજ નગરના પૃથક પૃથક્ આઠ ધનવાન શાહુકારો પોતાની પુત્રીઓનું

સગપણ કરવા માટે ઋષભદત્ત શેઠને ત્યા આવ્યા, અને વિનતિ કરી. તેમની વિનતિ માન્ય રાખી ઋષભદત્ત શેઠે પોતાના પુત્ર જબુકુમારનુ સગપણ પ્રસ્તુત શ્રેષ્ઠિઓની આઠ પુત્રીઓ સાથે કર્યું. શ્રેષ્ઠિઓ આનદ પામી સ્વસ્થાનકે ગયા

આ અવસરમાં ભવ્ય પ્રાણીઓને ઉપદેશ આપતા, શ્રી સુધર્મીસ્વામી રાજગૃહ નગરના ઉદ્યાનમા સમોસર્યા આ સમાચાર સાભળતા જંબુકુમાર અતિ હર્ષ પામ્યા અને એક વાયુ સરખા વેગવાળા રથમા બેસીને શ્રી સુધર્મ ગણધરને વદન કરવા ગયા દેશના સાંભળી જબુકુમારને સસાર પર તિરસ્કાર છૂટયો ઘેર આવી તેમણે દીક્ષા લેવાની વાત પોતાના માતાપિતાને કહી માતાપિતાએ લગ્ન કરવાનો આગ્રહ કર્યો જબુકુમાર માતાપિતાની ઇચ્છાને તાબે થયા ઋષભદત્તે પેલા આઠ શ્રેષ્ઠિઓને બોલાવીને કહી દીધુ કે મારો પુત્ર લગ્ન કર્યાં પછી તરતજ દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળવાનો છે, માટે તમારો વિચાર હોય તોજ લગ્ન કરો પેલા શ્રેષ્ઠિઓએ આ હકીકત પોતાની પુત્રીઓને જણાવી. પુત્રીઓએ કહ્યુ કે તેઓ દીક્ષા લેશે, તો અમે પણ લઈશુ, પરન્તુ જે વિવાહ થયો તે થયો જ આખરે જબુકુમારનુ તે આઠ સ્ત્રીઓ સાથે લગ્ન થયુ જેણે સસારના વિષયભોગ વિષસમાન ગણ્યા છે એવા ધર્મનિષ્ઠ જબુકુમારે તે રાત્રિયે બ્રહ્મચર્ય પાળ્યુ, એજ વખતે પ્રભવ નામનો મુખ્ય ચોર પોતાના ૫૦૦ સાગ્રીત ચોરો સાથે જબુકુમારનો ધનભડાર લૂટવા આવ્યો. પ્રભવ પાસે અવસ્વાપિની વિદ્યા હોવાથી, તેણે વિવાહમા આવેલા તમામ માણસોને ઘેનમા નિદ્રાધિન કરી દીધા જબુકુમાર પર આ વિદ્યાની અસર થઈ નહિ પ્રભવ ચોરે પુષ્કળ ધન એકઠુ કર્યું અને જેવો જ તે ચાલવા જાય છે, કે તરત જ જબુકુમારની બ્રહ્મચર્ય રૂપી સ્થભન વિદ્યાના જોરે પ્રભવચોરના પગ ત્યા જ ચોટી ગયા પ્રભવે જબુકુમારને પોતાને છોડવા વિનતિ કરી, બદલામા જબુકુમારે સસારની

અસારતાનુ વર્ણન કર્યું પરિણામે પ્રભવને દીક્ષા લેવાનો અભિલાપ થયો. તેજ રાત્રીએ વિધવિધ દૃષ્ટાંતો આપીને જબુકુમારે પોતાની આઠ સ્ત્રીઓને બુઝવી. સૌ દીક્ષા લેવા તત્પર થયા. છેવટે જબુકુમારે, પ્રભવાદિ ૫૦૦ ચોર, પોતાના માતાપિતા, આઠ સ્ત્રીઓ અને તેમના માતાપિતા એમ ૫૨૬ જણુ સાથે દીક્ષા લીધી, અને સુધર્મગણધર સાથે ગ્રામાનુગ્રામ વિચરતા અનેક પ્રશ્નોનુ સમાધાન કરી શાસ્ત્રમા પારગત થયા તેમણે ૧૬ વર્ષની વયે દીક્ષા લીધી ૩૬ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ ૪૪ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવર્ત્યામાં રહ્યા અને ૮૦ વર્ષની ઉમરે તેઓ મોક્ષ પામ્યા તેમની પાટે શ્રી પ્રભવસ્વામી બેઠા.

૧૧૫ ઢંઢણકુમાર.

શ્રી કૃષ્ણને ઢઢણા નામે રાણી હતી, તેને એક પુત્ર થયો. નામ ઢઢણકુમાર. એકવાર શ્રી નેમીશ્વર ભગવાન ત્યાં પધાર્યા ઢઢણકુમાર પ્રભુની દેશનામાં ગયા ત્યા તેમને વૈરાગ્ય થયો અને માતા પિતાની રજા મેળવી તેમણે દીક્ષા લીધી પૂર્વ કર્મના ઉદયે ઢઢણમુનિને આહારની પ્રાપ્તિ થતી ન હતી, એટલુ જ નહિ પણ ઢઢણમુનિ જો કોઈ બીજા સાધુઓ સાથે ગૌચરી જાય, તો તે સાધુઓને પણ આહારની પ્રાપ્તિ ન થાય આથી ઢઢણમુનિએ એવો અભિગ્રહ લીધો કે પોતાની લબ્ધિ વડે આહાર મળે તો જ સ્વીકારવો આ રીતે છ માસ વીતી ગયા, પણ ઢઢણમુનિને આહાર મળ્યો નહિ એકવાર ભગવાન નેમિનાથ ઢઢણમુનિ આદિ શિષ્ય પરીવાર સાથે દ્વારિકામાં પધાર્યા, ઢઢણમુનિ ગૌચરીએ નીકળ્યા રસ્તામા શ્રી કૃષ્ણ મળ્યા, તેમણે ઢઢણમુનિને વદન કર્યું આ જોઈ પાસેની એક હવેલીમા રહેતા ગૃહસ્થને લાગ્યુ કે આ મુનિ પ્રભાવશાળી જણાય છે એમ વિચારી તેણે ઢઢણમુનિને મોદક વહોરાવ્યા. તે લઈ મુનિ શ્રી નેમનાથ પાસે આવ્યા અને પોતાની લબ્ધિએ મળેલા આહારની વાત કરી, ત્યારે શ્રી નેમનાથે કહ્યુ કે તમને મળેલો આહાર તમારી લબ્ધિનો નથી,

પણ તે શ્રી કૃષ્ણની લબ્ધિનો છે, એમ કહી સવિસ્તર વાત કરી. ઢંઢણે કહ્યુ : પ્રભુ ! મને કયાં કર્મને કારણે આહારની પ્રાપ્તિ નહિ થતી હોય ! પ્રભુએ જવાબ આપ્યો—મગધ દેશના પૂર્વાર્ધ નગરમાં પૂર્વભવે તુ પારાશર નામે એક સુખી ખેડૂત હતો તારા તાબામા ૬૦૦ હળ હતા એકવાર હળ ખેડનાર ૬૦૦ માણસો માટે ભાત આવ્યુ સખ્ત ઉનાળો હતો, ખેડૂતો થાકી ગયા હતા, છતા તે એ બધાને ખેતરનો એક આટો વધુ ફેરવી ભૂખનુ દુ ખ આપ્યુ આ રીતે તેં ૬૦૦ ખેડૂત અને ૧૨૦૦ બળદ એમ ૧૮૦૦ જીવોને ભાત પાણીનો અતરાય પાડયો તે નિકાચિત કર્મનુ ફળ હે મુનિ, આ વખતે તમારે ભોગવવુ પડે છે ઢઢણમુનિ ચેત્યા તેમણે લાવેલા લાડુઓ ભુક્કો કરી એક જગ્યાએ પરઠવી દીધા, અને પશ્ચાત્તાપની ભાવના ભાવતા આત્માની અદ્દભુત શ્રેણિમા પ્રવેશ્યા, કે તરત જ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ કેટલોક વખત કૈવલ્યપણે વિચરી તેઓ મોક્ષમા ગયા

૧૧૬ તામલી તાપસ.

જબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા તામ્રલીપ્તી નામની નગરી હતી તે નગરીમા મૌર્યપુત્ર તામલી નામનો મહાઋદ્ધિવત ગાથાપતિ રહેતો હતો એકવાર મધ્યરાત્રીએ ત્હેને એવો વિચાર થયો કે મે પૂર્વ જન્મમા દાનાદિ સુકૃત કર્યું છે તપશ્ચર્યા કરી છે તેના શુભ ફળ અત્યારે હુ ભોગવી રહ્યો છુ તો હવે મ્હારે આ જન્મમા પણ પર-ભવને માટે શુભ કૃત્ય કરવુ જોઈએ

સૂર્યોદય થયો તામલી ગાથાપતિ સ્વસ્થ થયો જ્યેષ્ઠપુત્રને બોલાવી આત્મસાધના કરવાનો વિચાર જણાવ્યો જ્યેષ્ઠપુત્રને ગૃહ-કાર્યભાર સોપી સન્યસ્થ—ધર્મની દીક્ષા લઇને તે ચાલી નીકળ્યો. હાથમા કાષ્ટનુ પાત્ર રહી ગયુ છે પગમા પાદુકા પ્હેરી છે ભગવાં

વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં છે. કેશલોચ કર્યો છે અને છઠ ઉપર છઠ કરી આતાપના ભૂમિમા ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરવા માડી છે, પારણાને દિવસે ઉચ્ચ, નિચ, મધ્યમ કૂળમા ભિક્ષાર્થે નીકળે છે અને માત્ર પાકેલા ચોખા વહોરીને લાવે છે. તે ચોખાને એકવીસવાર પાણીથી ધોવે છે, અને તેનુ સત્વ માત્ર રહે ત્યારે જ તેનો આહાર કરે છે અને જીવન નભાવે છે. વળી તે પાછી ઉગ્ર તપશ્ચર્યા સાધવા લાગે છે. અલ્પ આહાર અને મહાન તપશ્ચર્યાના યોગે તેનુ શરીર હીણ, ક્ષીણ થઈ ગયુ શરીરમા માત્ર હાડકાઓ દેખાવા લાગ્યા અને હવે હુ લાબું જીવીશ નહી એવુ તેને લાગવાથી પોતાની પાસેનુ કમડલ, કાષ્ટપાત્ર તથા પાદુકાને તેણે દૂર ફેકી દીધા અને પાદોપગમન સથારો કર્યો.

તેની મહાન તપશ્ચર્યાના પરીબળે દેવલોકમા બલીચચા રાજ્યધાનીના દેવેદ્રનુ આસન ચલિત થયુ ત્યાંના દેવ દેવીઓએ ઉપયોગ મૂકયો અને જોયુ તો તામલી તાપસને સથારો કરતા જોયો તેથી તેને બલીચચામા ઇદ્ર થવાનો સકલ્પ (નિયાણુ) કરાવવા, દેવો મૃત્યુલોકમા તામલી તાપસ પાસે આવી પહોચ્યા દેવોએ બત્રીસ પ્રકારના નાટકો કરી તામલીતાપસને વદન કર્યું. અને બલીચંચામાં ઇદ્ર થવાનો સકલ્પ કરવા તામલીતાપસને કહ્યુ પરતુ તામલીતાપસે ગણકાર્યું નહિ, અને મૌન રહ્યો દેવો ક્રોધ પામીને સ્વસ્થાનકે ગયા. તે સમયે ઇશાન દેવલોકમા પણ ઇદ્રની જગ્યા ખાલી પડી.

તામલીતાપસ બે માસ સથારામા રહી, સાઠ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી મરણ પામ્યો અને ઇશાન દેવલોકમા ઇદ્ર થયો આ વાતની બલીચચાના દેવદેવીઓને ખબર પડી, તેથી તેઓ ઉગ્ર રૂપ ધારણ કરી, ક્રોધથી લાલચોળ બની મૃત્યુ લોકમા ઉતરી પડયા, અને તામલીતાપસના શબને રસીથી બાંધ્યુ. તેનાપર થુકયા અને તે શબને ઘસડીને તે નગરીની વચ્ચે લાવી દેવો બોલવા લાગ્યા—સ્વયં,

મન કલ્પિત પ્રવર્જ્યા લઇને અને અજ્ઞાન તપશ્ચર્યા કરીને તામલીતાપસ ઇશાન દેવલોકમા દેવ થયો છે, આ પ્રમાણે તેની નિદા કરી દેવો સ્વસ્થાનકે ગયા. ઇશાનના દેવદેવીઓએ જાણ્યુ કે અમારા ઇદ્ર તામલીતાપસના મૃતદેહની દુર્દશા થઈ છે' તેથી તેમણે તે વાત તામલીતાપસને કરી. તેથી તે ક્રોધથી લાલચોળ બની, લલાટમા ભ્રકુટી ચડાવી, બલીચચાને ઉચે નીચે ચોતરફ જેવા લાગ્યો. તેના દિવ્ય પ્રભાવથી તે રાજ્યધાની અગ્નિના અગાર જેવી લાગવા લાગી તેથી ત્યાના દેવદેવીઓ બીકથી થરથરવા લાગ્યા ઇશાન–ઇદ્રનો ક્રોધ જાણી તેઓ તેમની પાસે આવ્યા અને ક્ષમા માગી પુન આવુ કામ નહિ કરવાનુ કહ્યુ ઇશાનઇદ્રે તેજુલેસ્યા પાછી ખેચી લીધી તે વખતથી બલીચચાના દેવો ઇશાનઇદ્રની આજ્ઞા પાળે છે

૧૧૭ ત્રિપૃષ્ટ વાસુદેવ.

પોતનપુર નગરમા પ્રજાપતિ નામે રાજા હતો તેને મૃગાવતી નામની રાણી હતી તેનાથી ત્રિપૃષ્ટ નામે મહા બલિષ્ઠ પુત્ર થયો. તેઓ અશ્વગ્રીવ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી પહેલા વાસુદેવ થયા. ભગવાન ઋષભદેવના પુત્ર ભરત, અને તે ભરતના પુત્ર મરિચિનો જીવ તે આ ત્રિપૃષ્ટ, તથા ભ૦ મહાવીરનો કેટલાક ભવો પહેલાનો જીવ તે પણ આ ત્રિપૃષ્ટ ત્રિપૃષ્ટને સગીતનો ઘણો શોખ હતો તેણે એકવાર પોતાના શય્યા પાલકને કહ્યુ કે હુ ઉઘી જાઉ ત્યારે આ ગવૈયાનુ ગાન બધ કરાવજે ગવૈયાના મધુર સગીતના સ્વાદમા ત્રિપૃષ્ટ ઉઘી જવા છતા શય્યાપાલકે ગાન બધ ન કરાવ્યુ, આથી ત્રિપૃષ્ટ જાગી જતા તેને પારાવાર ક્રોધ ચડયો અને તે શય્યા પાલકના કાનમા ઉનુ–ધગધગતુ સીસુ રેડાવ્યુ શૈય્યાપાલક ત્રાસ પામી મરણ પામ્યો. આ નિકાચિત કર્મબધનો ઉદય ભ મહાવીરના ભવમાં તેને આવ્યો, અને તે શય્યાપાલકના જીવે ભરવાડ રૂપે પ્રભુ મહાવીરના કાનમા વૃક્ષની ખીલીઓ ઠોકી દારૂણ વેદના ઉપજાવી અને પોતાનુ

વૈર વાળ્યુ ત્રિપૃષ્ટ, શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકરના વખતમા ૮૪ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી મૃત્યુ પામ્યો અને સાતમી નરકે ગયો.

૧૧૮ ત્રિશલાદેવી.

તેઓ ક્ષત્રિયકુડ નગરના સિદ્ધાર્થ રાજાની રાણી અને પ્રભુ મહાવીરની માતા હતા તેમને નદીવર્ધન અને વર્ધમાન (મહાવીર) એ બે પુત્રો ઉપરાત એક પુત્રી હતી. ત્રિશલાદેવી એ વિશાળા નગરીના ચેડા રાજાની બહેન થતા હતા. તેઓ પ્રભુ પાર્શ્વનાથના શાસનમા શ્રાવકધર્મ પાળતા ભ મહાવીરદેવે દીક્ષા લીધી, તે પહેલા તેઓ કાળધર્મ પામી દશમા દેવલોકમા ગયા.

૧૧૯ તેતલીપ્રધાન.

તેતલીપુર નામનુ નગર હતુ તેમા કનકરથ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને મહાબુદ્ધિશાળી તેતલીપુત્ર નામનો પ્રધાન હતો. તે પ્રધાન એક વાર ઘોડેસ્વાર થઇને કેટલાક સ્વારો સાથે ફરવા જતો હતો. રસ્તામા તેણે એક ભવ્ય મકાનની અગાસીમા એક સુદર બાળાને જોઈ આ બાળા સર્વાંગ સુદર અને અપૂર્વ લાવણ્યવાળી હતી પ્રધાન આ બાળાને જોઈ મોહિત થયો. પ્રધાન ઘેર આવ્યો. પરતુ તેને ચેન પડયુ નહી તેથી પોતાના માણસને બોલાવીને પેલી બાળા કોણ છે તેની તપાસ કરાવી માણસોદ્વારા જાણ્યુ કે તે એક મહા ઋદ્ધિવત કાલાદે નામે સોનીની પુત્રી છે અને તેનું નામ પોટ્ટીલા છે. પ્રધાનને તેની સાથે લગ્ન કરવાની ઇચ્છા થઇ, તેથી દૂત દ્વારા સોનીને ત્યા તેની પુત્રી તેતલીપુત્ર પ્રધાનને આપવા કહેણુ મોકલાવ્યુ. દૂતો ગયા અને વાત કરી સોની પોતાની ઇજ્જત આબરુ વધશે એમ ધારી માગું કબુલ કર્યું, પ્રધાન આ પોટ્ટીલા કન્યાને પરણ્યો અને અનેક પ્રકારના સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

તે નગરનો કનકરથ રાજા સ્ત્રીઓનાં રૂપ સૌંદર્યમાં મુગ્ધ હતો

અને સદાકાળ અંતપુરમાં જ પડી રહેતો, વળી તેને પુત્ર ઉપર અભાવ હતો એટલે કોઇપણ પુત્રનો જન્મ તેને ત્યાં થાય, તો તે તેના હાથ અગર પગની આંગળીઓ કાપી નાખે અગર તો અંગુઠો કાપે, અગર નાક કાપે, અગર કાન કાપે એકાદ અંગ તો ઓછું કરેજ કે જેથી તે રાજ્યને માટે લાયક રહે નહિ એકદા તેની પદ્-માવતી રાણીને એવો વિચાર થયો કે રાજા, પુત્ર થાય તો તેના અંગોપાંગનું છેદન કરે છે, માટે મારે પુત્ર કદાપિ થાય તો અગાઉથી તેનો પ્રબંધ કરવો જોઇએ, તેમ ધારી તેતલીપુત્ર પ્રધાનને બોલાવી બંદોબસ્ત કર્યો હવે પોટ્ટીલાને (પ્રધાનની સ્ત્રી) તથા પદ્માવતી એ બંનેને સાથેજ ગર્ભ રહેલો પોટ્ટીલાએ મૃત પુત્રીને જન્મ આપ્યો અને પદ્માવતીએ જીવિત પુત્રને જન્મ આપ્યો પદ્માવતીએ પુત્ર જન્મ-તાની સાથેજ દાસી દ્વારા તેતલીપુત્રને બોલાવી પુત્રને સોંપ્યો તેતલીપુત્ર ખાનગી રીતે પુત્રને લઈ ગયો અને પોતાને ત્યાં જન્મેલી મૃતપુત્રી પદ્માવતીને સોંપી ગયો રાજાને મૃતપુત્રી જન્મ્યાની ખબર આપી અને તેની નિવારણ ક્રિયા કરી તેતલીપુત્રે રાજાના પુત્રને પોતાને ઘેર લઈ જઈ પોટ્ટીલાને સોંપ્યો, અને સત્ય હકીકત કહીને ઉછેરવા કહ્યું તે કુમારનું નામ 'કનકધ્વજ' પાડવામાં આવ્યું કુમાર બાલ્યા-વસ્થા વીતાવી, ૭૨ કળા શીખી યૌવનાવસ્થાને પામ્યો અને આનંદ કરવા લાગ્યો.

કાળાન્તરે તેતલીપુત્રને પોટ્ટીલા સ્ત્રી પર અભાવ થયો પોટીલા આર્તધ્યાન ધ્યાતી શોકમાં દીવસો વીતાવવા લાગી એકદા સુવ્રતા નામના સાધ્વીજી પોટ્ટીલાને ઘેર વહોરવા પધાર્યાં પોટ્ટીલાએ નમસ્કાર કરી આનંદપૂર્વક દાન દીધું અને પૂછ્યું ! અહો આર્યાજી, આપ કોઈ વશીકરણ મંત્ર મ્હને આપશો કે જેથી મહારા પર કોપેલા સ્વામી મારો સ્વીકાર કરે ! આર્યાજીએ કહ્યું, હે દેવાણુપ્રિય ! અમે વ્રતધારી આર્યાજીઓ છીએ, અમારે તે સંબંધી કંઈ પણ કહી શકાય

નહી, પણ તમારે જો ઇચ્છા હોય તો હું સર્વજ્ઞ પ્રભુનો વિચિત્ર ધર્મ સમજાવુ, પોટ્ટીલાએ હા કહી. આર્યાજીએ ધર્મ બોધ આપ્યો. પોટ્ટીલા પ્રતિબોધ પામી અને બારવ્રત અગીકાર કર્યા ત્યાર બાદ કેટલોક સમય વિત્યો છતા તેતલીપુત્રને પોટ્ટીલા પર પ્રેમ આવ્યો નહી, તેથી પોટ્ટીલાને દીક્ષા લેવાની અભિલાષા થઈ અને પતિની આજ્ઞા માગી. પતિએ કહ્યુ કે તમે દીક્ષા લઇને દેવ થાવ, તો મ્હને બોધ પમાડવો એવી શરતે હું રજા આપુ. પોટ્ટીલાએ તે કબુલ્યુ અને દીક્ષા લીધી. તપ જપ સવર ક્રિયાઓ અને અતિમ સથારો કરી પોટ્ટીલા દેવલોકમા ગઈ.

કનકરથ નામનો રાજા વખત જતાં ગુજરી ગયો. તેને પુત્ર ન હોવાથી, ગાદી કોને આપવી તે માટે નગરજનો વિચારમા પડ્યા. પછી તે સર્વે તેતલીપુત્ર પાસે ગયા અને રાજ્યપુત્ર કોઈ હોય તો લાવી આપવાની વિનંતિ કરી. પ્રધાને પ્રથમની હકીકત જાહેર કરી લોકો ખુશી થયા, અને કનકધ્વજ કુમારને રાજ્યાસને સ્થાપ્યો. કનકધ્વજ પણ તેતલીપુત્ર પર ઘણોજ પ્રેમ રાખતો અને દરેક કાર્યમાં તેનીજ મુખ્ય સલાહ લેતો. તેતલીપુત્ર રાજ્યકાર્યભારના વૈભવમા અને મોજ-શોખમા રહેવા લાગ્યો આ વાતની પોટીલ દેવને ખબર પડી, તેથી તેણે રાજા અને પ્રધાન ઉભય વચ્ચે પ્રેમ સબધ તોડવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પરિણામે કનકધ્વજનો પ્રેમ પ્રધાન ઉપરથી એકાએક ખસી ગયો. પ્રધાનને રાજાએ તેમજ તેના કોઈ પણ અનુચરોએ માન ન આપ્યુ. પ્રધાન શોકમા પડ્યો અને આ તિરસ્કૃત જીવન જીવવા કરતા મૃત્યુ શ્રેયસ્કર છે, એમ ધારી આત્મહત્યા કરવા પ્રયત્ન કર્યો. ઝેરથી, તરવારથી, ફાંસાથી, અગ્નિથી, એમ અનેક પ્રયોગો તેણે કર્યાં. છતા દેવની ચમત્કૃતિથી એકેયમા તે સફળ ન થયો ત્યારે પોટીલ દેવ આવ્યો અને ઉપદેશ આપી પૂછ્યુ. હે તેતલીપુત્ર, આગળ મોટી ઉડી ખાઈ છે, અને પાછળ હાથીનો ભય છે, બને બાજુમાં અંધકાર છે, વચ્ચે

પાણીની વર્ષાધારા ચાલી રહી છે, ગામ અગ્નિથી બળી રહ્યુ છે અને અટવીમા મોટો દવ લાગ્યો છે તે સમયે ક્યાં જવુ ? તેતલીપુત્રે જવાબ આપ્યો –ભયભિત મનુષ્યને તેવા સમયે ચારિત્રનુ જ શરણ છે. પોટ્ટીલે કહ્યુ –સત્ય છે, ત્યારે તમે ચારિત્ર અગીકાર કરો. એમ કહીને તે સ્વસ્થાનકે ગયો તેતલીપુત્ર આત્મચિંતવન કરવા લાગ્યો અને શુકલ ધ્યાનના યોગથી તેને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયુ પૂર્વભવ યાદ આવ્યો તેણે તરત સ્વયમેવ પચમુષ્ટિ લોચ કરી પચમહાવ્રત ધારણ કર્યાં, અને શુભ પરિણામની ધારા વર્ષાવતા, જ્ઞાનાવરણીય આદિ ચાર કર્મનો ક્ષય કરી, કૈવલ્યજ્ઞાન, કૈવલ્ય દર્શનને પામ્યા.

કનકધ્વજને આ વાતની ખબર પડી, તેથી તે ચિંતાતુર થઈ તેતલીપુત્ર પાસે ક્ષમા યાચવા આવ્યો તેણે વદન કર્યું અને અવિનયની ક્ષમા માગી, ભક્તિ કરવા લાગ્યો તેતલીપુત્રે તેને ધર્મબોધ આપ્યો. રાજાએ બારવ્રત અગીકાર કર્યાં ઘણા વર્ષ સુધી કેવળ પ્રવર્જ્યા પાળીને તેતલીપુત્ર સિદ્ધ થયા

૧૨૦ થાવચ્ચાંપુત્ર.

સુવર્ણના કોટવાળી મણિરત્નના કાગરાવાળી, ધનપતિ કુબેરની બુદ્ધિથી ઉત્પન્ન થયેલી દ્વારિકા નામની નગરી હતી તે નગરીમાં એક મહા રિદ્ધિવંત થાવચ્ચી નામની ગાથાપતિનીને એક પુત્ર હતો, તેનુ નામ થાવચ્ચાંપુત્ર યૌવનાવસ્થાએ પામતાં થાવચ્ચાંપુત્રને બત્રીસ સ્ત્રીઓ પરણાવવામા આવી તે સ્ત્રીઓના પ્રેમસૌદર્યમા થાવચ્ચાંપુત્ર સમય પસાર કરતો હતો એકદા પ્રસગે દ્વારિકા નગરીના નદનવન નામના ઉદ્યાનમા ૨૨ મા તીર્થંકર શ્રી નેમનાથ પ્રભુ પધાર્યાં પરિષદ્ દર્શન કરવાને નીકળી. જેમ મેઘકુમાર દર્શન કરવાને નીકળ્યા હતા, તેમ થાવચ્ચાંપુત્ર પણ નીકળ્યા પ્રભુએ ધર્મોપદેશ આપ્યો. થાવચ્ચાંપુત્રને વૈરાગ્ય થયો ઘેર આવી માતા પાસે દીક્ષાની

આજ્ઞા માગી માતાપુત્રનો સવાદ થયો. પુત્રનો તીવ્ર વૈરાગ્ય જોઈ માતા સવાદમા જીતી નહી પરિણામે દીક્ષાની રજા આપવી પડી ત્યાથી તે રાજદરબારમા શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ પાસે ગઇ, સર્વવાત વિદિત કરી અને છત્ર, મુગટ, ચામર વગેરેની માગણી કરી. કૃષ્ણ વાસુદેવે પોતે જ થાવચ્ચાંપુત્રનો દીક્ષામહોત્સવ કરવાનુ કહ્યુ પ્રથમ તો શ્રી કૃષ્ણે થાવચ્ચાંકુમારને દીક્ષા નહિ લેવા અને પોતાના આશ્રય તળે આવવા સમજાવ્યુ. કુમારે જવાબ આપ્યો –મહારાજા, જો તમે જન્મ, જરા અને મૃત્યુનો નાશ કરી શકતા હો તો હું તમારા આશ્રયે આવુ કૃષ્ણે કહ્યુ તે તો દેવ કે દાનવોથી પણ બની શકે તેમ નથી. " છેવટે કૃષ્ણ વાસુદેવે નગરમા જેને દીક્ષા લેવી હોય તે લે, તેમનાં સગા, કુટુબનો નિર્વાહ હુ કરીશ " એવો અમર પડહ વગડાવ્યો. પરિણામે એક હજાર પુરૂષો દીક્ષા લેવા તૈયાર થયા. થાવચ્ચાંપુત્રે પચમુષ્ટિ લોચ કર્યો અને નેમનાથ પ્રભુ પાસે દીક્ષિત થયા. ચૌદ-પૂર્વનો અભ્યાસ કરી તપ સવરમા આત્માને ભાવતા થાવચ્ચાંપુત્ર વિચરવા લાગ્યા

એક વખત થાવચ્ચાંપુત્રે પોતાના એક હજાર શિષ્યો સાથે જનપદ દેશમા વિહાર કરવા માટે ભગવાન પાસે આજ્ઞા માગી ભગવાને આજ્ઞા આપી. જનપદદેશના શેલગપુર ગામના શેલગરાજા તથા પથક પ્રમુખ તેના પાચસો મત્રિને પોતાના ઉપદેશથી શ્રાવક ધર્મ અગીકાર કરાવ્યો તે વખતે સાખ્યમતવાળો શુક નામે પરિવ્રાજક હતો. તે અનેક લોકોને પોતાનો શુચિધર્મનો ઉપદેશ આપી પ્રતિબોધતો, અને સુદર્શન નામે મહારૂદ્ધિવત શેઠ શુચિ એ ધર્મનુ મૂળ છે, એ સત્ય-માની તેનો અનુયાયી થયો પરતુ થાવચ્ચાંપુત્રે ' વિનય એ ધર્મનું મૂળ ' છે એ સચોટ સમજાવવાથી સુદર્શન શ્રાવક થયો હતો. આ વાતની શુકને ખબર પડવાથી તે સુદર્શન પાસે આવ્યો, સુદર્શને તેને થાવચ્ચાંપુત્ર પાસે મોકલ્યો બનેનો સવાદ થયો થાવચ્ચાંપુત્રની

અદ્ભુત જ્ઞાનશક્તિથી શુક પ્રતિબોધ પામ્યો અને તેણે પોતાના હજાર પરિવ્રાજકો સહિત થાવચ્ચાપુત્ર પાસે જૈનમતની દીક્ષા લીધી. થાવચ્ચાપુત્ર ઘણાજીવોને પ્રતિબોધ પમાડી, ઘણા વર્ષ સયમ પાળી, ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરી, પાદોપગમ સથારો કરી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને સર્વ દુઃખોથી રહિત બની સિદ્ધગતિને વર્યા.

શુક અણુગાર એકદા વિહાર કરતા કરતા શેલગપુર નગરના ઉદ્યાનમાં આવ્યા પરિષદ વાંદવા આવી. શેલગ નગરીનો રાજા શેલગ પણ દર્શન કરવા આવ્યો. શુક અણગારે ધર્મોપદેશ આપ્યો. રાજા બુઝયો. અને પોતાના પાચસો મત્રિઓ સાથે તેણે દીક્ષા લીધી. શુકઅણગાર શેલગ રાજર્ષિને પાચસો મત્રિસાધુઓ શિષ્યપણે સોપી પોતે એક હજાર શિષ્યો સાથે વિહાર કરતા પુડરિક પર્વતપર સિદ્ધ થયા.

એક વખત શેલગ રાજર્ષિને લુખ્ખો, સુકો, અનિયમિત આહાર જમવાથી તેમના કોમળ શરીરમા વેદના ઉત્પન્ન થઈ. તેમનુ શરીર નિર્બળ બની ગયુ ફરતા ફરતા તેઓ પોતાના શેલગપુર નગરના ઉદ્યાનમા પધાર્યા પરિષદ વદન કરવા આવી તેમા તેમનો પુત્ર મડૂક પણ આવ્યો. રાજર્ષિનુ રોગિષ્ટ અને વ્યાધિમય શરીર જોઈને પુત્રે કહ્યુ —આપ મારી દાનશાળામા પધારો, હુ આપના આચારને યોગ્ય દવા વગેરેથી ચિકિત્સા કરાવીશ આપ નિર્દોષ શય્યા સંથારો વગેરે લઈ લ્યો, શેલગ ઋષિએ કબુલ કર્યું, અને તેઓ પોતાના શિષ્યો સાથે શહેરમા ગયા તેમના પુત્રે વૈદ્યો વગેરેને બોલાવી ઉપચાર કરાવ્યા પરિણામે શેલગ રાજર્ષિનો રોગ શાત થયો રોગ શાત થવાથી તે વિપુલ અન્ન, પાણી તથા સ્વાદિષ્ટ આહારમાં લુબ્ધ થઈ ક્રિયા રહિત શિથિલાચારે વિચરવા લાગ્યા અને પ્રાસુક પીઠ વગેરે જે કઈ લાવેલ તે પાછા આપ્યા નહિ તેથી પંથક સિવાયના તેમના ૪૯૯ શિષ્યો તેમને છોડીને ચાલ્યા ગયા એક વખત શિથિલાચારી શેલગ

રાત્રિએ સુખમા સૂતા હતા. તે વખતે પથક નામના શિષ્યે ક્ષમાશ્રમણ લેતા પોતાના માથાથી શેલગ ઋષિના પગને સઘર્ષણ કર્યું. શેલગઋષિ જાગી ગયા અને પથક ઉપર ક્રોધિષ્ટ બન્યા. પંથકે કારણ જણાવી ક્ષમા માગી. પથકનો વિનયભાવ જોઈ શેલગને વિચાર થયો કે અહો! રાજ્યપાટ છોડીને મે દીક્ષા લીધી, છતાં હુ સરસ આહારમાં લુબ્ધ બનીને શિથિલાચારી બન્યો. ધિક્કાર છે મને, એમ કહી તેઓ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા અને પાપની આલોચના કરી શુદ્ધ થયા. ત્યારબાદ છોડીને ગયેલા પેલા શિષ્યો તેમને સાધુના ખરા ભાવમાં આવેલા જાણી શેલગને મળ્યા. આખરે ઘણાં વર્ષ સુધી શુદ્ધ ચારિત્ર પાળી શેલગ રાજર્ષિ પણ મોક્ષ ગતિને પામ્યા.

ન્યાય—જો કોઇ સાધુ સાધ્વી શેલગ રાજર્ષિની માફક દીક્ષા લઇને પ્રમાદપણે વીચરે, તો આ લોકમા નિદાને પાત્ર થઇ સસારચક્રમા પરિભ્રમણ કરે, અને જો પ્રમાદ રહિત ભાવ સાધુપણે વીચરે, પ્રભુઆજ્ઞામા રહી જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રની વૃદ્ધિ કરે તો ચાર તીર્થમા પૂજ્યનિક બને અને ચાર ગતિનો અંત કરી સિદ્ધગતિને પામે

૧૨૧ દત્ત.

કાશી નગરમા અગ્નિસિહ નામે રાજા હતો, તેને શેષવતી નામક રાણી હતી તેનાથી એક મહા બલિષ્ઠ પુત્ર થયો, તેનુ નામ દત્ત. તેણે પ્રલ્હાદ નામના પ્રતિવાસુદેવને માર્યો, જેથી તે ૭ મો વાસુદેવ કહેવાયો. ૫૬ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી, અરનાથ અને મલ્લીનાથ પ્રભુના આતરામા તે મૃત્યુ પામીને પાચમી નરકે ગયો

૧૨૨ દમયંતી.

વૈદર્ભદેશમાં કુડનપુર નગરના ભીમકરાજાની પુત્રી અને અયોધ્યાપતિ નળરાજાની પત્ની સતી દમયતી સ્વયવર મંડપમા અનેક સુરનરાદિકને છોડી નળરાજા સાથે લગ્નથી જોડાઈ. તેમને બે બાળક થયા હતા પાછળથી નળ પોતાના ભાઈ

કુબેર સાથે જુગાર રમ્યા, પરિણામે નળને રાજ્યપાટ હારીને વનમાં જઈ રહેવુ પડયુ. સતી દમયંતી તેમની સાથે વનમા આવી અને ત્યાં અનેક સંકટો સહ્યાં પારધી, વ્યાપારી, વ્યાઘ્ર આદિ અનેકના ત્રાસદાયક પંજામાથી બચી, શિયળનુ રક્ષણ કરી તે અચળપુરમાં ઋતુપર્ણ રાજાને ત્યા પોતાની માસીને ઘેર આવી. ત્યા પણ કર્મવશાત્ તેના પર હાર ચોર્યાનો આરોપ આવ્યો સતીના શિયળ પ્રભાવે હાર જડયો અને તેની માસીને આ આરોપ બદલ પશ્ચાત્તાપ થયો. આખરે પોતાના પિતા ભીમક-રાજાના માણસોની સાથે તે પિતાના રાજ્યમા ગઈ. ત્યાં નળના મેળાપ માટે ફરી સ્વયવર મંડપની કૃત્રિમ યોજના કરી કુબડા સ્વરુપે નળરાજા સ્વયવર મડપમા હાજર થયા બને મળ્યા અને અત્યત આનદ થયો. વનવાસ કાળ પૂરો થયે નળ તથા દમયતી પોતાના રાજ્યમા ગયા. રાજ્ય પ્રાપ્ત થયુ મનુષ્ય સબધી સુખ ભોગવતા આખરે દમયતીને વૈરાગ્ય થયો, અને તેણે દીક્ષા લીધી. વ્રત નિયમોનુ સુદર પાલન કરી, યથાસમયે કાળધર્મ પામી દમયંતી દેવલોકમા ગઈ. તે મહાસતી તરિકે જગપ્રસિદ્ધ બની.

૧૨૩ દશરથરાજા.

તેઓ અયોધ્યા નગરીના અજ રાજાના પુત્ર હતા તેમને કૌશલ્યા, સુમિત્રા, અને કૈકેયી એ ત્રણ રાણીઓ હતી તેમા કૌશ-લ્યાથી રામ, (પદ્મ) સુમિત્રાથી લક્ષ્મણ અને શત્રુઘ્ન, તથા કૈકેયીથી ભરત એમ ચાર પુત્રો થયા. પોતે વૃદ્ધ થવાથી રામને ગાદી આપી દીક્ષા લેવાનો વિચાર કર્યો, આથી પ્રજાવર્ગ તથા અત પુરમાં આનદ થયો, પરન્તુ કૈકેયીને મનમાં અદેખાઈ આવી, તેથી તેણે અગાઉ મળેલા વચનનો દુરૂપયોગ કરી 'રામને વનવાસ અને ભરતને રાજ્ય' એ પ્રકારની માગણી કરી, સત્યવાદી પુરુષો જીવન કરતા વચનની કિંમત વધારે ગણે છે,' એ મુજબ દુખીત મને

અને શ્રીરામના અત્યાગ્રહથી તેમણે પોતાના વચનનુ પાલન કર્યું. રામ, લક્ષ્મણ અને સીતા વન તરફ વિદાય થયા કે તરત જ પુત્રના વિરહશોકે દશરથરાજા મૂર્છા પામ્યા અને એજ સ્થિતિમાં મૃત્યુ પામ્યા.

૧૨૪ દશાર્ણભદ્ર.

ભ મહાવીર ભરતક્ષેત્ર પર વિચરતા હતા. એ અરસામાં તેમનો પરમ ભક્ત દશાર્ણભદ્ર નામનો રાજા દશાર્ણભદ્ર દેશનો અધિપતિ હતો. તેને એવો નિયમ હતો કે 'પ્રભુ મહાવીર હાલ કયા સ્થળે બિરાજમાન છે' એના વર્તમાન મળ્યા પછી જ તે જમતો એક પ્રસંગે ભ મહાવીર તેજ નગરીમા પધાર્યા. ધામધૂમ પૂર્વક દશાર્ણભદ્ર પ્રભુને વાદવા ગયા. આ વખતે તેમને અભિમાન થયુ કે આવી મહાન્ ઋદ્ધિ અને શોભાથી મહારા સિવાય પ્રભુને કોણુ વાદવા જતુ હશે ? આ અધ્યવસાયની ખબર દેવસભામાં શક્રેન્દ્રને પડી, તેથી તે દેવે રાજાનુ અભિમાન ઉતારવા એક ૫૦૦ મોઢાવાળો હાથી બનાવ્યો, અને દરેક મોઢામાં આઠ આઠ દતુશળો સ્થાપ્યા. દરેક દતુશળમાં આઠ આઠ વાવો બનાવી. દરેક વાવમાં લાખ લાખ પાંખડીવાળા કમળો બનાવ્યા, તથા દરેક પાખડીમા નાટયપ્રયોગો ગોઠવ્યા. આવી ઋદ્ધિવડે તે ભગવાનના દર્શને આવતો હોય તેવો તેણે દેખાવ કર્યો આ જોઈ દશાર્ણભદ્ર રાજાનુ માન ગળી ગયુ. તપાસને અંતે તેને જણાયુ કે, આ બધી વ્યુહ રચના દેવની છે, આથી તેણે દેવનુ માન ભગ કરવાનો નિશ્ચય કરી પ્રભુ પાસે આવી દીક્ષા લીધી. શક્રેન્દ્ર દીક્ષા લેવા માટે અસમર્થ હતો, તેથી તેણે દશાર્ણભદ્રના પગમાં પડી તેની ક્ષમા માગી. દશાર્ણભદ્રે ચારિત્રનું અદ્ભુત પાલન કર્યું, ખૂબ તપશ્ચર્યા કરી, અને કૈવલ્યજ્ઞાન પામી તેઓ મોક્ષમાં ગયા.

૧૨૫ દ્વિપૃષ્ટ.

દ્વારિકાનગરીમા બ્રહ્મ નામે રાજા હતા તેમને પદ્માદેવી નામક રાણી હતી. તેનાથી એક મહા બલિષ્ઠ પુત્ર થયો નામ દ્વિપૃષ્ઠ દ્વિપૃષ્ટે રાજા થયા પછી તારક નામના પ્રતિવાસુદેવને માર્યો અને બીજો વાસુદેવ થયો વાસુપૂજ્ય પ્રભુના વખતમાં ૭૨ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, મરણ પામીને તે છઠી નરકે ગયો.

૧૨૬ દ્વિમુખ (પ્રત્યેક બુદ્ધ)

પાચાળ દેશના કપિલપુર નગરમા જય નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ગુણમાળા નામે રાણી હતી ઉભય દપતી બહુજ ધર્મિષ્ટ હતા. તેમને જૈન ધર્મ પ્રત્યે ઘણો પ્રેમ હતો. એકવાર રાજા કચેરી ભરીને સભામા બેઠા છે, તેવામા એક પરદેશી ચારણ રાજસભામા દાખલ થયો, અને મહારાજાના ગુણોની પ્રશસા કરવા લાગ્યો આ સાભળી રાજા બોલ્યો—બારોટજી, તમે દેશ દેશાવરમાં ફરો છો, અનેક રાજસભામાં જાઓ છો, તો તમે મારી સભામાં કોઈ વસ્તુની ઉણપ જોઈ શકતા હો તો જરૂર કહો, કેમકે માત્ર આત્મશ્લાઘા મ્હને પસદ નથી. આ સાભળી બારોટે રાજસભામા ચોતરફ નજર કરી, તો તેને એક વસ્તુની ઉણપ લાગી. એટલે તે રાજા પ્રત્યે બોલ્યો—મહારાજા, આપની રાજસભામા બધુયે સુદર અને વ્યવસ્થિત છે, પણ એક ચિત્રશાળા નથી, તેજ મોટી ઉણપ છે. આ સાભળી રાજાએ કહ્યુ : બરાબર છે બારોટજી, તમારૂ કહેવુ બરાબર છે. એમ કહી તરત જ રાજાએ કુશળ ચિત્રકારોને બોલાવ્યા. અને સભાના હોલમા એક ચિત્રશાળા તૈયાર કરવાનુ કહ્યું

ચિત્રકારોએ આવી કામ શરૂ કર્યું. પ્રથમ તે મકાનનો પાયો ખોદવા માડયો કે તરતજ તે પાયામાથી એક રત્નજડિત્ર મુગટ નીકળ્યો કારીગરોએ તે મુગટ રાજાને આપ્યો. દિવ્ય મુગટ જોઈ

રાજા આનંદ પામ્યો અને તેણે તે પોતાને માથે મુકયો. મુગટ કેવો શોભે છે તે જાણવા સારૂ રાજાએ પોતાનુ મ્હોં આરીસામાં જોયુ. એટલે તેમા તેને પોતાના બે મ્હોં દેખાયા. તે ઉપરથી તેનું નામ દ્વિમુખ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયુ.

ચિત્રકારોએ ચિત્રશાળા તૈયાર કરી. તેની આરોહણ ક્રિયા માટે તે મકાનની વચ્ચે તેમણે એક સુશોભિત સ્તંભ ઉભો કર્યો. સ્તંભને વસ્ત્રાલંકારોથી શણગારી ભવ્ય અને આકર્ષક બનાવ્યો. રાજા આ ચિત્રશાળાની આરોહણ ક્રિયા કરવા માટે આવ્યો ચિત્ર-શાળાની નમુનેદાર કારીગરી જોઈ તે ખૂબ સંતોષ પામ્યો. એટલુ જ નહિ પણ સ્તંભની ચમત્કૃતિ અને મોહક દેખાવ જોઈ રાજાના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ તે હર્ષપૂર્વક બારોટ પ્રત્યે બોલ્યો કેમ બારોટજી. હવે આ ચિત્રશાળા બરાબર છે ને ? બારોટે જવાબ આપ્યો

હા, મહારાજા અત્યાર સુધી આવી ચિત્રશાળા મે કયાંઈ જોઈ નથી. રાજા આનંદ પામી સ્વસ્થાનકે આવ્યો.

કેટલાક દિવસ બાદ પેલો ઉભો કરવામાં આવેલો સ્તંભ ઉખાડી લેવામા આવ્યો. તેના પરથી વસ્ત્રાલંકારો ઉતારી લઈને માણસોએ તે લાકડાનો સ્તંભ ચિત્રશાળાના એક ખુણામાં આડો ફેંકી દીધો વખત જતા આ લાકડા પર રજ ધૂળ વગેરે જમા થયુ. પરિણામે સ્તંભ તદ્દન બેડોળ લાકડાના ઠુંઠા જેવો બની ગયો. એકદા પ્રસંગે રાજા ફરીથી આ ચિત્ર–સભામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે એક ખૂણામાં લાકડાનુ ઠુંઠું પડેલું જોયુ તે જોઈને તેણે પાસે ઉભેલા રક્ષકને પૂછ્યુ. અલ્યા, આ લાકડુ અહિ કેમ મૂકયુ છે ? રક્ષકે જવાબ આપ્યો –મહારાજા, આપે સભામંડપ કરાવ્યો, તે વખતે જે સ્તંભ ખોડવામાં આવ્યો હતો, તે સ્તંભ ઉતારી લઈને અહિયાં મુકયો છે.

રાજા આશ્ચર્ય પામી મન સાથે બોલી ઉઠયો. પેલા ભવ્ય અને સુદર સ્તભની આખરે આ દશા ? શું ત્યારે તે માત્ર વસ્ત્ર અને અલકારોથી જ સુદર લાગતો ? ખરેખર મારૂ શરીર પણ એક વખત આ દશાને પામશે ! અત્યારે સુશોભિત દેખાતાં મ્હારા આ શરીરની પણ આખરે આ લાકડાનાં ઠુઠા જેવી દુર્દશા થવાની જ ! તો પછી આજેજ, અરે અત્યારે જ શા માટે આ શરીર પરથી મમતા ન ઉતારવી ? કાળનો કયાં ભરૂસો છે ? ખરેખર પર વસ્તુઓ જ માત્ર આ જીવને મુઝવે છે, પૌદ્ગળિક વસ્તુઓના મોહમાં અધ બની ખરેખર મે આત્મકલ્યાણ સાધ્યુ નહિ.

(એક મુમુક્ષુએ ખરૂજ કહ્યુ છે કે—

પર વસ્તુમાં નહિ મુઝવો, એની દયા મુજને રહી,
એ ત્યાગવા સિદ્ધાત કે પશ્ચાત્ દુખ તે સુખ નહી
હું કોણ છુ ? કયાથી થયો ? શું સ્વરૂપ છે મારૂ ખરૂ ?
કોના સબધે વળગણા છે ? રાખુ કે એ પરિહરૂ ?

હા ખરેખર એ બધી વળગણાઓ ત્યાગવા યોગ્ય છે) એમ કહી દ્વિમુખ રાજાએ ત્યાંજ પોનાના સઘળાં વસ્ત્રાલકારો ઉતારી નાખ્યા, અને પચમુષ્ટિ લોચ કરી સ્વયમેવ દીક્ષા લઈ ચાલતા થયા. ખૂબ તપ, જપ, સવર કરી કૈવલ્યજ્ઞાનને પામી દ્વિમુખ પ્રત્યેકબુદ્ધ મોક્ષપદને પામ્યા

૧૨૭ દેવદત્તા.

સુપ્રતિષ્ઠિત નામનુ નગર હતુ મહાસેન નામે રાજા હતો તેને ધારિણી પ્રમુખ એક હજાર રાણીઓ હતી ધારિણીને એક પુત્ર થયો હતો તેનુ નામ સિહસેન, કુમાર યુવાવસ્થા પામતાં તેને ૫૦૦ રાજકન્યાઓ પરણાવી, પાંચસો સુદર મહેલો બધાવી આપ્યા, પાંચસો ક્રોડ સોનૈયાં, પાંચસો હાથી, એમ દરેક પાચસો પાંચસો

ચીજો આપી. કુમાર સુખપૂર્વક રહેવા લાગ્યો. કેટલાક વર્ષે રાજા મૃત્યુ પામ્યો અને સિંહસેનકુમારને ગાદી મળી. પાચસો સ્ત્રીઓમાં સામદેવી તેની પટરાણી હતી. સિંહસેન સામદેવી રાણીમા મોહાધ બન્યો હતો અને બાકીની કોઈ સ્ત્રીનો તે આદર કરતો નહિ; તેથી બાકીની ૪૯૯ સ્ત્રીઓએ મળીને સામદેવીને મારી નાખવાનો વિચાર કર્યો આ વાતની સામદેવીને ખબર પડી. તેથી તે શોક-ભુવનમા જઈને આર્તધ્યાન ધરતી ચિતામગ્ન થઈને બેઠી. રાજા આવ્યો, ચિતાનુ કારણુ પૂછતાં તેણે હકીકત જાહેર કરી. રાજાએ ઉપાય કરવાનુ આશ્વાસન આપી રાણીને સતુષ્ટ કરી.

રાજાએ માણસો દ્વારા એક ‘મહેમાન ઘર’ બધાવ્યુ. અને તેમાં આવવા માટે તેની ૪૯૯ રાણીઓને નોતરી. રાણીઓ ત્યાં આવી. રાજાએ તેમના માટે સ્વાદિષ્ટ ભોજન, સુદર વસ્ત્રાભુષણો, ફળ ફુલ ગધમાળા વગેરે મોકલાવ્યાં રાણીઓ ખુશી થઇ ભોજન કરી, સુંદર અલકારો સજી તેઓ સઘળી નૃત્યગાન કરતી આનંદ કરવા લાગી એટલામા સિંહસેન પોતાના માણસો સાથે ત્યા આવ્યો તેણે મહેમાનઘરના ચારે તરફના દરવાજા બધ કરાવી, મકાનને આગ લગાડી. ૪૯૯ રાણીઓ પીડાથી આક્રદ કરતી બળીને ભસ્મ થઈ ગઈ.

સિંહસેન રાજા ઘોર પાપ કર્મથી મરીને છઠી નરકમા ગયો. ત્યાથી નીકળી રોહિડ નગરમા દત્ત સાર્થવાહની સ્ત્રી કન્હશ્રીની કુક્ષિમા પુત્રીપણે તે ઉત્પન્ન થયો. આ પુત્રીનુ નામ દેવદત્તા. તે ઘણી ખૂબસુરત હતી. બાલ્યાવસ્થા વીતાવી યુવાન બની.

એકવાર દેવદત્તા ન્હાઈ ધોઈ, વસ્ત્રાલકાર પ્હેરી આનંદ કરી રહી હતી, તેવામાં રોહીડ નગરનો સમણદત્ત નામનો રાજા તેના ઘર પાસે-થી નીકળ્યો. દેવદત્તાનુ રુપ જોઈ રાજા વિસ્મય પામ્યો. તપાસ કરતાં જણાયુ કે તે દત્ત સાર્થવાહની પુત્રી દેવદત્તા છે અને તે કુવારી છે.

રાજાએ પોતાના યુવરાજને માટે દત્તને ત્યાં તે પુત્રીનુ માગુ કરાવ્યુ. દત્ત સાર્થવાહ કબુલ થયો. વિવાહ નક્કી થયો. અને ઘણીજ ધામધુમથી દેવદત્તા તથા યુવરાજ પુસનદી લગ્નથી જોડાયા.

ત્યારબાદ સમણુદત્ત રાજા મરી ગયો પુસનદી રાજગાદીપર આવ્યો અને તે પોતાની મા શ્રીદેવીનો ભક્ત બની ગયો રોજ શ્રીદેવીના પગમા પડે, તેને વદન કરે અને ઘણો વખત તે ત્યાંજ ગાળે. આથી દેવદત્તાને અદેખાઈ થઈ આવી, અને તેણી શ્રીદેવીનો ઘાટ ઘડવાનો વિચાર કરવા લાગી. એકવાર શ્રીદેવી એકાતમાં બેઠી હતી પાસે કોઈજ ન હતુ. આ તકનો લાભ લઈ દેવદત્તા ત્યા આવી પહોચી. તેણે એક લોખડનો ખીલો તપાવ્યો. અને જ્યારે તે ખીલો ખૂબ લાલચોળ થયો, ત્યારે તેણે તે લઈને શ્રીદેવીના ગુહ્ય અગમા પેસાડી દીધો. તેથી તે ખૂબ જોરથી કારમી ચીસ પાડીને મૃત્યુને શરણ થઈ ગઈ. આ ભયાનક ચીસ સાંભળીને દાસી એકદમ ત્યા દોડી આવી. એવામા દેવદત્તાને તેણે નાસતી જોઈ શ્રીદેવીને મરણ પામેલી દેખીને તેને ઘણુ દુખ થયુ. આ વાત તરત તેણે રાજા પાસે જઈને જાહેર કરી વાત સાભળતાજ પુસનદી મૂર્છિત થઈને જમીન પર ઢળી પડ્યો કેટલીક વારે શુદ્ધિ આવ્યા બાદ તે ઘણુ રોયો પછી તેણે માતાની મૃત્યુક્રિયા કરી રાજાએ દેવદત્તાને પકડી મગાવી તેને બાધી, અને ફાસીનો હુકમ ફરમાવ્યો

હુકમ મુજબ તેને ફાંસીએ ચડાવવામા આવી અને મરીને તે પહેલી નરકે ગઈ ત્યાથી નીકળીને તે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિમાં થઈ પશુ, પક્ષી, તિર્યંચાદિ યોનીમા ભટકી, અનત સસાર પરિભ્રમણ કરતી યાવત્ મોક્ષગતિને પામશે.

સારઃ—ઈર્ષાગ્નિ અને કામાગ્નિ કેટલા ભયકર છે, તે આ વાત પરથી સમજાશે

૧૨૮ દેવકી.

દ્વારિકાના ઉગ્રસેન રાજાના ભાઈ દેવકરાજાની તે પુત્રી હતી. તેનુ લગ્ન દ્વારિકાના અંધકવિષ્નુના પુત્ર વસુદેવ સાથે થયુ હતું. તેના કાકાના દીકરા કંસનો તેના પર વધારે પ્રેમ હતો. અતિમુક્ત મુનિદ્વારા કહેવામાં આવેલુ કે દેવકીનો સાતમો ગર્ભ કંસને મારશે. આ પ્રમાણે કંસે જાણ્યાથી દેવકીની સુવાવડો પોતાને ત્યા કરાવવાનો તેણે પ્રબંધ કર્યો દેવકીના પ્રથમના અનિકસેન વગેરે છ બાળકો દેવના સાહરણથી સુલસાને ત્યા મૂકાયા હતા અને વૃદ્ધિ પામી શ્રી નેમનાથ પાસે તેઓએ દીક્ષા લીધી હતી. દેવકીજી તો જાણતી હતી કે પોતાને મૃત બાળકોજ જન્મ્યા છે. ત્યારબાદ સાતમા બાળક શ્રી-કૃષ્ણનું પણ દેવ વડે સાહરણ થયુ અને તે ગોકુલમા ઉછર્યા. ત્યાર પછી શ્રીકૃષ્ણ જ્યારે દ્વારિકાના રાજા થયા અને અનિકસેનાદિ છ પુત્રો સાધુવેશે દેવકીને ત્યા ગૌચરી અર્થે પધાર્યા, ત્યારે તેઓનુ સમાન રૂપ આદિ જોઈ દેવકીના શરીરમાથી પુત્ર પ્રેમ સ્ફુરી આવ્યો. આ વાતનો ભેદ જ્યારે ભગવાન નેમનાથે દેવકીને કહ્યો, ત્યારે તેને પુત્રને રમાડવા, હસાવવા વગેરેનુ સદ્‌ભાગ્ય પ્રાપ્ત ન થવાથી, પશ્ચાત્તાપ થયો દેવકીની આ ચિંતા ટાળવા શ્રીકૃષ્ણે દેવનુ આરાધન કર્યું, અને દેવદ્વારા જાણવામા આવ્યુ કે તેને એક પુત્ર થશે, આથી દેવકી આનંદ પામી આખરે તેણે ગજસુકુમાર નામે મહા ભાગ્યશાળી પુત્રરત્નનો જન્મ આપ્યો, દેવકીએ બાળકને રમાડવાનો પોતાનો મહદભિલાષ પૂરો કર્યો. ત્યારબાદ દ્વારિકાનગરી બળી, અને દેવકી પોતાના પતિ વસુદેવ સાથે રથમા બેસી ત્વરાએ નગરીની બહાર નીકળતી હતી, તેવામાં એકાએક દરવાજો તૂટી પડવાથી તે ચગદાઈને મૃત્યુ પામી

૧૨૯ દેવાનંદા.

બ્રાહ્મણકુંડ નગરમાં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની તે પત્ની હતી. ભગવાન મહાવીરદેવ દશમા દેવલોકથી ચ્યવી તેની કુક્ષિમાં ઉત્પન્ન

થયા. તીર્થંકરની માતાની જેમ દેવાનદાએ ૧૪ સ્વપ્ન દીઠાં. ભિક્ષુક કુળમા સર્વજ્ઞ તીર્થંકરો કદી જન્મે નહિ, પણ આ વખતે એક અછેરૂ (આશ્ચર્ય) થયુ જાણી, હરિણગમેષી દેવે ૮૨મી રાત્રીએ મહાવીરના આ ગર્ભનુ સાહરણ કર્યું અને ક્ષત્રિયકુડમા ત્રિશલાદેવીની કુક્ષિમા તે ગર્ભ મૂકયો તે વખતે ત્રિશલાની કુક્ષિમાં પુત્રીનો જે ગર્ભ હતો, તે દેવે દેવાનંદાની કુક્ષિમા મૂકયો, આ વખતે દેવાનદાએ પ્રથમ આવેલા સ્વપ્ન નાશ પામતા હોય તેવાં સ્વપ્ન જોયા, તેથી તેણે શોક કર્યો ભ. મહાવીર કૈવલ્યજ્ઞાન થયા પછી એક પ્રસગે માહણ-કુડ (બ્રાહ્મણકુંડ)મા પધાર્યા. ત્યા દેવાનદા પોતાના સ્વામી સાથે પ્રભુના દર્શને ગઈ. ભગવાનને દેખી દેવાનદાના સ્તનવિભાગમાથી પુત્રપ્રેમની જેમ દૂધની ધારાઓ છૂટી તેણીના અગો પ્રફુલ્લિત થયા. આ દેખાવ શ્રી ગૌતમે જોયો તેથી તેમણે ભગવાનને તેનુ કારણ પૂછ્યુ. ભગવાને કહ્યુ કે તે આ ભવની મારી માતા છે, એમ કહી સર્વ હકીકત કહી. આથી દેવાનદાને ઘણો હર્ષ થયો. તેણે દીક્ષા લીધી અને તેજ ભવમા દેવાનદા કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષ પામી.

૧૩૦ દ્રૌપદી.

ચપા નામની નગરી હતી. તેમા ત્રણ બ્રાહ્મણો રહેતા હતા. નામ. ૧ સોમ ૨ સોમદત્ત ૩ સોમભૂત તેઓ ઘણાજ ધનાઢ્ય હતા. તેઓને ત્રણ સ્ત્રીઓ હતી. તેમના નામ અનુક્રમે. ૧ નાગશ્રી, ૨ ભૂતશ્રી, ૩ યક્ષશ્રી એકદા તે બધાએ વિચાર કર્યો કે આપણી પાસે પુષ્કળ દ્રવ્ય છે. માટે વારાફરતી દરેક ઘેર બધાએ જમવુ તે પ્રમાણે એક પછી એક વારા ફરતી દરેકને ઘેર બધા સાથે જમતા. એક વખત નાગશ્રી બ્રાહ્મણીને ત્યા બધાયને જમવાનો વારો આવ્યો. નાગશ્રીએ ભાતભાતની સ્વાદિષ્ટ રસોઈ બનાવી, વળી ખૂબ સભાર નાખીને તુબડીનુ શાક બનાવ્યુ, સ્વાદ માટે ચાખી જોતા તે શાક કડવુ ઝેર જેવુ લાગ્યુ. તેથી વિચાર કર્યો કે આવુ શાક હુ

પીરસીશ, તો મારી હાસી થશે, નિંદા થશે. માટે તેની વ્યવસ્થા કર. ત્યારબાદ તેણે બીજુ શાક બનાવ્યુ અને બધા આનંદ પૂર્વક જમ્યા. તે વખતે ધર્મઘોષ નામના મુનિ તે ઉદ્યાનમા બીરાજતા. તેમને ધર્મ-રૂચિ નામના મહાન તપસ્વી શિષ્ય હતા, જે માસખમણની તપશ્ચર્યા કરતા. માસખમણને પારણે તેઓ ગૌચરી અર્થે ફરતા ફરતા આ નાગશ્રી બ્રાહ્મણીને ઘેર જઈ ચડયા બ્રાહ્મણી હર્ષ પામી અને આ કડવી તુબડીનુ શાક વહોરાવવાનુ પાત્ર મહારાજને જાણીને તે શાક તેણે વહોરાવ્યુ. ધર્મરૂચિ અણગાર ગૌચરી ફરીને ગુરૂ પાસે આવ્યા અને નિયમ મુજબ આહાર બતાવ્યો. કડવી તુંબડીંની ગધથી ધર્મ-ઘોષ મુનિએ તે શાકમાનુ એક બિંદુ લઈને ચાખી જોયુ તો તેમને તે કડવુ વિષ સમાન લાગ્યુ તેથી તેમણે કહ્યુ કે હે શિષ્ય, આ શાક ઝેર સમાન છે માટે તે તમે ખાશો નહિ અને ખાશો તો મરણુ પામશો, માટે આ શાકને એકાંત નિર્દોષ જમીનમા પરઠી આવો. ધર્મરૂચિ અણગાર તે શાક લઈને એકાત સ્થળે ગયા અને જ્યાં શાકનુ એક બિંદુ નીચે નાખ્યુ, ત્યાં તો શાકની ગધથી હજારો કીડીઓ ભેગી થઈ ગઈ અને તે ખાવાથી બધી મરણને શરણુ થઈ. આથી ધર્મરૂચિએ વિચાર કર્યો કે કડવી તુબીના એક બિંદુ માત્રથી હજારો કીડીઓનો નાશ થયો. તો આ બધા શાકથી કેટલાયે જીવોના જાન જશે! તો મ્હારે પોતાનેજ આ શાક ખાઈ જવુ ઈષ્ટ છે તેમ ધારી તેઓ ત્યાને ત્યા બધુ શાક ખાઈ ગયા. શાક કેવળ ઝેર સમાન હતુ તેથી તેની અસર પ્રણમી ગઈ. ધર્મરૂચિને અતુલ વેદના ઉત્પન્ન થઈ. ધર્મરૂચિ અણગારે સથારો કર્યો. પચ પરમેષ્ટિનુ સ્મરણ કરતા ભાવ સમાધિમાં તેઓ મૃત્યુ પામ્યા, અને સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા.

ધર્મઘોષ સ્થવીરે આ વાત જાણી, શાક ક્યાંથી આવ્યુ તે વાત તેમણે પોતાના શિષ્યોને કરી. વાત ગામમાં પણ પ્રસરી અને બધા લોકો નાગશ્રીને ધિક્કારવા લાગ્યાં. ત્રણ બ્રાહ્મણોએ પણ વાત

જાણી, તેથી ક્રોધાતુર બનીને તેમણે નાગશ્રીને માર મારીને ઘરમાથી કાઢી મૂકી. રસ્તામા પણ ઘણા લોકો તેને ખીજવતા, મારતાં, અને ધિક્કારતા હતા. ક્યાંઈ તેને આશ્રય ન મલ્યો જ્યાં ત્યા તે ભટકવા લાગી. તેને સોળ રોગ ઉત્પન્ન થયા. તે મહાવેદનાના પરિણામે મૃત્યુ પામી, અને મરીને છઠી નરકમાં ગઈ.

ત્યાથી નીકળી અનેક તિર્યંચ નરકના ભવ કરતી તે ચપાનગરીમા સાગરદત્ત સાર્થવાહને ત્યા પુત્રીપણે અવતરી તેનુ સુકુમારીકા નામ પાડવામા આવ્યુ. બાલ્યાવસ્થા વીતાવી તેણે યુવાવસ્થામાં પ્રવેશ કર્યો. પછી તેને તેજ નગરીમા જીનદત્ત શેઠના સાગર નામના પુત્ર સાથે પરણાવી સુકુમારીકાના શરીરમાં પાપના ઉદયે અગ્નિજ્વર હતો. એટલે કોઈ માણસ તેને અડકે તો અગ્નિની માફક તે દાઝે. તેના શરીરનો સ્પર્શ માત્ર તરવારની ધાર સમાન લાગે. સાગરપુત્ર સુકુમારીકાનો સ્પર્શ કરવા જતા દાઝયો તેથી ભય પામ્યો, અને સુકુમારીકાને છોડી તેજ રાત્રીએ ઘરમાથી ચાલી ગયો. આ વાતની જીનદત્ત શેઠને તથા ઘણાને ખબર પડી. સાગરદત્ત સાર્થવાહે વાત જાણી તેથી પોતાની પુત્રીને ઘેર લાવ્યો અને બીજે પરણાવવાનો વિચાર કર્યો તેવામા એક ભટકતો ભીખારી સાર્થવાહે જોયો, તેથી તેને બોલાવી માન પાન આપી જમાડયો સુદર વસ્ત્રાભુષણો પહેરાવી સુકુમારીકા સાથે તેના લગ્ન કર્યાં લગ્નની પહેલી રાત્રીએ તે દરિદ્રી સુકુમારીકા પાસે જતા, તે પણ દાઝયો અને વેદના પામ્યો તેથી તે પણ ત્યાથી નાસી પલાયન કરી ગયો.

સુકુમારીકા હવે પોતાના કર્મનો પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગી તેવામા ગોવાલિકા નામના સાધ્વીજી ત્હેને ત્યા પધાર્યાં સાધ્વીજીએ ઉપદેશ આપ્યો સુકુમારીકાને વૈરાગ્ય થયો અને પિતાની આજ્ઞા લઈને તેણીએ દીક્ષા લીધી. એકવખત નગરીની બહાર ઉદ્યાનની પાસે છઠ છઠનો તપ કરી આતાપના લેવાનો વિચાર તેણે સાધ્વીજી પાસે જાહેર કર્યો.

સાધ્વીજીએ બહાર એકલા નહિ રહેતા, સમુદાયમા રહી તપ કરવાનું કહ્યું. પરતુ તે નહિ માનતા સુકુમારીકા સાધ્વીજી બહાર ઉદ્યાન પાસે જઈ તપ કરવા લાગ્યા.

એકવાર તે ઉદ્યાનની પાસે પાચ પુરૂષો દેવદત્તા-નામની ગણિકાને લઈ ક્રીડા કરતા હતા, અને તે પાચેય પુરૂષો વિકાર વશ બની દેવદત્તાની સાથે પ્રેમવિનોદ કરતા હતા અને મનુષ્ય સબધીના ભોગ ભોગવતા હતા. આ દ્રશ્ય પેલી સુકુમારીકા આર્યાના જોવામાં આવ્યુ. તેથી તેણે સકલ્પ કર્યો કે મારા તપ સયમ બ્રહ્મચર્યનુ ફળ હોય તો આવતા ભવમા હુ પાચ પુરૂષો સાથે ભોગ ભોગવતી વિચરૂ. સકલ્પ પુરો કરી તે આતાપના ભૂમિમાથી સ્વસ્થાનકે ઉપાશ્રયમા આવી. ત્યા તે ચારિત્રની વિરાધના કરવા લાગી. વારવાર હાથ પગ ધોવે, મસ્તક ધોવે, મ્હોડુ ધોવે તેથી ગોવાલિકા આર્યાજીએ કહ્યુ કે આપણને શરીરની દુગછા કરવાનુ કલ્પે નહિ છતા તે નહિ માનતા સ્વચ્છદપણે રહેવા લાગી કાળાન્તરે તે મૃત્યુ પામીને બીજા દેવલોકમાં ગઈ

પાચાળદેશ, કપીલપુર નગર, ત્યા દ્રૌપદ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ચુલણી નામની રાણી હતી. તેને ત્યાં આ સુકુમાર દેવી પુત્રીપણે અવતરી, અને તેનુ નામ દ્રૌપદી રાખવામાં આવ્યુ. અપૂર્વ સુખ સામગ્રીમાં અને અનેક દાસદાસીઓના લાલન પાલનથી બાલ્યાવસ્થા વીતાવી તે યૌવનાવસ્થાને પામી દ્રુપદરાજાએ પુત્રીની યૌવનાવસ્થા અને સૌદર્ય જોઈને સ્વયવરથી લગ્ન કરવાની ઈચ્છા બતાવી. રાજાએ સ્વયવર બનાવ્યો, અને કૃષ્ણ વાસુદેવ, સમુદ્રવિજય, બળદેવ. ઉગ્રસેન આદિ અનેક રાજાઓને દૂતદ્વારા કુમકુમપત્રિકા મોકલી સ્વયવરમા નોતર્યા. પરિણામે ઘણા રાજાઓ ત્યા આવ્યા. પાચ પાડવો પણ આવ્યા. દ્રૌપદી પોતાની દાસીઓ સાથે અશ્વરથ પર બેસીને સભામડપમાં આવી અને કૃષ્ણવાસુદેવ પ્રમુખ અનેક રાજાઓને

પ્રણામ કર્યાં. ત્યારબાદ પુષ્પમાળા કોને પહેરાવવી તે માટે દરેક રાજાઓને વટાવીને પૂર્વના નિયાણા (સંકલ્પ)ને વશ થઈને, તે પાંચ પાંડવોની પાસે આવી, અને તેમના કંઠમા પુષ્પમાળા પહેરાવી. દ્રુપદરાજાએ પાચ પાડવોને સન્માનપૂર્વક રાજ્યભુવનમા લાવીને દ્રૌપદીનુ પાણીગ્રહણ કરાવ્યુ. પાચ પાડવો દ્રૌપદી સાથે પોતાના હસ્તીનાપુર નગરમાં ગયા અને સુખ ભોગવવા લાગ્યા

એકવાર પાચ પાડવો દ્રૌપદી સાથે અત પુરમા બેઠા હતા. તેવામા નારદજી આવ્યા પાડવોએ ઉભા થઈ નમસ્કાર કર્યો નારદને અવ્રતિ, અસંયતિ, અપ્રત્યાખ્યાની જાણીને દ્રૌપદીએ વ દન ન કર્યું. આથી નારદને લાગ્યુ કે પાંચ પાડવોની સ્રી થઈ છે તેથી તેને અભિમાન આવ્યુ જણાય છે, માટે તેને વિપત્તિ આપવી જોઈએ, એમ ચિંતવી નારદ ત્યાથી રજા લઈને ગયા

ત્યાથી તે અમરકકા રાજ્યધાનીમા જઈ પદ્મનાભ રાજા પાસે આવ્યા, અને દ્રૌપદીના રૂપના ઘણાજ વખાણ કર્યા રાજાને દ્રૌપદી મેળવવાની ઇચ્છા થઈ તેણે દેવની સહાય માગી. દેવે કહ્યુ કે દ્રૌપદીને હુ લાવી આપીશ, પરતુ તુ તેની સાથે સ્નેહ બાધવામા સફળ થઈશ નહિ તે મહા સતી અને પતિવ્રતા છે પદ્મનાભના તપથી દેવ આવ્યો તેણે હસ્તિનાપુરમાથી પલગમા સૂતેલી દ્રૌપદીને ઉપાડી અમરકકામા લાવ્યો રાજાએ દ્રૌપદીને ઘણુ સમજાવી પણ તે સફળ થયો નહિ પાડવોને ખબર પડી. નારદજી આવ્યા વાત કરી, નારદે અમરકકામા એકવાર દ્રૌપદીને જોઈ હતી તેમ કહ્યુ પરિણામે પાડવો તથા શ્રી કૃષ્ણ મહામહેનતે ત્યાં ગયા અને દ્રૌપદીને લાવ્યા અનુક્રમે સુખ ભોગવતા દ્રૌપદીને પુત્ર થયો પાડુસેન તેનુ નામ પાડ્યુ. કુમાર યુવાવસ્થાને પામ્યો

એકવાર સ્થવીર મહાત્મા પધાર્યા. પાંડવો દ્રૌપદી સાથે વંદન

કરવા ગયા. સ્થવીર મહાત્માએ ધર્મબોધ આપ્યો. બધા વૈરાગ્ય પામ્યા અને પાડુસેન પુત્રને રાજ્ય સોપી દીક્ષા લીધી.

દ્રૌપદી ૧૧ અંગ ભણી, ઘણા વર્ષ સયમ પાળી એક માસનો સથારો કરી પાચમા બ્રહ્મદેવલોકમા દેવતાપણે ઉત્પન્ન થઈ. ત્યાથી નીકળી તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ મોક્ષ જશે.

ન્યાય—નિયાણુ એ બુરી વસ્તુ છે, મહાન તપ કરવા છતા તેનાથી મુક્ત થઇ શકાતુ નથી જેમ દ્રૌપદીએ સુકુમારીકાના ભવમાં નિયાણુ કર્યું તેમ અપ્રિય વસ્તુનુ દાન સુપાત્રને આપવુ તે મહાન અનર્થ છે, જેવી રીતે નાગશ્રીએ કડવી તુંબીનું દાન ધર્મરૂચી અણગારને આપ્યુ તેમ

૧૩૧ ધન્યકુમાર (ધન્નો).

પ્રતિષ્ઠાનપુર (પૈઠણપુર) નગરમા ધનસાર નામે શેઠ હતો. તેને ચાર દીકરા હતા. ૧ ધનદત્ત, ૨ ધનદેવ, ૩ ધનચદ્ર ૪ ધન્ય-કુમાર ઉર્ફે ધન્નો ધન્નો સૌથી ન્હાનો, પણ બુદ્ધિમા, ગુણમા, રૂપમાં સર્વથી અધિક હતો. ધન્નાના જન્મવાથી ધનસારના ધનમાં ખૂબ વૃદ્ધિ થયેલી, તેથી શેઠ તેના પર બીજા કરતા વિશેષ પ્રેમ રાખતા, આથી તેના બીજા ભાઈઓ ધન્નાની અદેખાઈ કરવા લાગ્યા ધનસારે તેની અદેખાઈ ન કરવા ત્રણે પુત્રોને ઘણુ સમજાવ્યા. પણ તેઓ માન્યા નહિ તેના બાપે દરેકના ભાગ્યની પરીક્ષા કરવા કેટલુક ધન આપ્યુ, પરન્તુ ધના સિવાય બીજાઓએ પોતાનું ધન ગૂમાવ્યુ, જ્યારે ધન્નાએ પોતાની તીવ્રબુદ્ધિ વડે ઘણું ધન પ્રાપ્ત કર્યું. આથી ભાઈઓની ઈર્ષા વધી. તેમણે ધનાને મારી નાખવાનો વિચાર કર્યો. આ વાત ધનાના જાણવામા આવ્યાથી તે છાનોમાનો નાસી ગયો ફરતો ફરતો તે ઉજ્જયિનીમાં આવ્યો. ત્યાં પોતાના પરાક્રમથી તે રાજ્યનો પ્રધાન થયો સમય જતાં ધનસાર શેઠની સઘળી સપત્તિ નાશ પામી. તે ભિખારી બની ગયો; તેથી તે

પોતાના પુત્રો, પુત્રવધુઓ વગેરેને લઈ મજુરી કરવા માટે દેશાવર જવા નીકળ્યો. ફરતા ફરતા સઘળાં ઉજ્જયિનીમાં આવ્યા, અને ત્યાં મજુરી કરવા લાગ્યા. એકવાર ધનકુમારે તેમને ઓળખ્યા માતા-પિતા તથા ભાઈઓની આવી દુર્દશા થએલી જોઈ તે ખેદ પામ્યો. તેણે સઘળાઓને પોતાના મહેલમા રાખ્યા. અહિં પણ ધનાના ભાઈઓ તેની અદેખાઈ કરવા લાગ્યા. તેઓએ ધન્નાની મુડીમાં ભાગ માગ્યો ક્લેશના ભયે ધનાએ સઘળી સપત્તિ તેમને સ્વાધીન કરી દીધી અને પોતે પરદેશ જવા નીકળ્યો. ગગા નદીના કિનારા પર આવતા ગગાદેવીએ તેના સત્યની પરીક્ષા કરવા માટે પોતાની સાથે પ્રેમ સબધ બાંધવા કહ્યુ, પરન્તુ ધન્યકુમાર પોતાની ટેકમાં વિચલિત ન થયો આથી પ્રસન્ન થઈને ગગાદેવીએ તેને ચિતામણી રત્ન આપ્યુ તે લઈ તે રાજગૃહ નગરમા આવ્યો, ત્યાં કુસુમપાળ નામક શેઠના બગીચામા તેણે વિશ્રાન્તિ લીધી ધન્નાના પગલાથી સૂકાઈ ગયેલો બગીચો નવપલ્લવિત થયો બાગરક્ષકે શેઠને આ ખબર આપ્યા શેઠે ધન્નાને પોતાને ત્યાં તેડી જઈ, ભાગ્યશાળી માની તેને કુસુમશ્રી નામની પોતાની પુત્રી પરણાવી. ધન્નો અહિં સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

એ અરસામા શ્રેણિક મહારાજાનો હાથી મસ્તીએ ચડ્યો અને બધન તોડાવી નાઠો, તેને ધનાએ વશ કર્યો (આ વખતે અભય-કુમાર ઉજ્જયિનીમા કેદ હતો) તેથી શ્રેણિક રાજાએ પોતાની સોમશ્રી નામક પુત્રી ત્હેને પરણાવી તે ગજગૃહમા શાલિભદ્રના પિતા ગોભદ્ર શેઠ રહેતા હતા તેને એક કાણો ઠગ ઠગવા આવેલો, તેનાથી ધનાએ શેઠને બચાવ્યા, તેથી ગોભદ્રશેઠે ધનાને પોતાની પુત્રી સુભદ્રા પર-ણાવી. ધન્યકુમાર મનુષ્ય સબંધીના સુખ ભોગવતો સુખેથી દિવસો પસાર કરવા લાગ્યો પરન્તુ હજુયે તેને માટે શાંતિથી બેસવાનુ ન હતુ. ઉજ્જયિનીમાં રહેલા તેના ભાઈઓ થોડાજ વખતમા બધી

લક્ષ્મી પાપના યોગે પરવારી બેઠા, એટલે તેઓ રાજગૃહમા આવ્યા. અહિ પણ ધનાંએ તેમને આશ્રય આપીને પોતાને ત્યાં રાખ્યા, પરંતુ 'સજ્જન પોતાની સજ્જનતા છોડે નહિ, અને દુર્જન દુર્જનતા છોડે નહિ' એ નિયમ મુજબ અહિંયા પણ ભાઈઓએ કલેશનો આરંભ કરી દીધો, એટલે ધનો તે નગર છોડી કૌશાબીમાં આવ્યો, ત્યાં તેણે રાજાના રત્નની પરીક્ષા કરી, તેથી રાજાએ તેને રત્નમંજરી નામની પોતાની કન્યા પરણાવી, તથા પાંચસો ગામ આપ્યા. ધનકુમાર ધનપુર નામનુ શહેર વસાવી ત્યા રહેવા લાગ્યો. તે શહેરમાં પાણીની તંગી હોવાથી તેણે એક મોટુ સરોવર ખોદાવવા માંડ્યુ.

દુર્જનના ભાગ્યમા દુઃખ જ હોય છે એ મુજબ રાજગૃહમાની વિપુલ સંપત્તિ પણ ધનાના ભાઈઓ ગુમાવી બેઠા, એટલું જ નહિ પણ તેમને ખાવાના સાંસા પડવા લાગ્યા. આથી તે બધા મજુરી શોધતા શોધતા ધનપુરમાં આવ્યા. તેમની સાથે ધન્નાની સ્ત્રી સુભદ્રા પણ આવી સઘળાઓ તળાવ પર કડીયા કામ કરવા લાગ્યા, અને નજીકમાં એક ઝુંપડુ બાંધીને રહ્યા. સમય જતા ધનાને આ ખબર પડી, એટલે તેણે ધીરે ધીરે યુક્તિસર પ્રગટ થવાનુ ઈચ્છયુ તેણે પોતાને ત્યાંથી છાશ લઈ જવાનુ પોતાના વૃદ્ધ પિતાને કહ્યું. આથી પોતાની ભોજાઈઓ તેને ત્યાથી છાશ લઈ જવા લાગી તેમને ધનકુમાર આછી પાતળી છાશ આપવાનો પ્રબંધ કરતો અને પોતાની સ્ત્રી સુભદ્રાને જાડી છાશ, તથા દહીં, દૂધ વગેરે આપતો આથી વૃદ્ધ ડોસો ખૂશ થતો એકવાર ધનાએ પોતાની પત્નીના શિયળની પરીક્ષા કરી, તેણે સુભદ્રાને લલચાવીને પોતાને આધિન થવાનુ કહ્યુ, પણ સુભદ્રા પોતાના પાતિવ્રત્યથી ડગી નહિ, આખરે ધનો પ્રગટ થયો સુભદ્રાના હર્ષનો પાર રહ્યો નહિ સુભદ્રાને તેની ઝુંપડીમા ન જવા દેતાં, ધન્નાએ ત્યાંજ રાખી, આથી તેના ભાઈઓ તપાસ કરવા ધન્નાની ડેલીએ આવ્યા તેમને પણ ધનાએ ત્યાં જ

રાખ્યા. છેવટે ધન્નાએ સઘળી હકીકત જણાવી, આથી ભાઈઓ તથા માતા પિતા પ્રસન્ન થયા ધન્નાએ પોતાને મળેલા ૫૦૦ ગામો-માથી દરેક ભાઈને ભાગ વહેચી આપ્યો છતાં પણ દુર્જનોએ પોતાની દુર્જનતા છોડી નહિ, તેથી ધનો પુન રાજગૃહમા આવ્યો. રસ્તામા લક્ષ્મીપુરના રાજાની દીકરી ગુણાવળી તથા તેના મત્રીની પુત્રી સરસ્વતીને તે પરણ્યો. આ ઉપરાત તે બે શ્રેષ્ઠિવર્યોની કન્યાઓ પરણ્યો એકદર ધન્નો આઠ સ્ત્રીઓ પરણ્યો, અને રાજગૃહમા આવી સૂખપૂર્વક રહેવા લાગ્યો.

એકવાર ધન્યકુમાર સ્નાન કરે છે, સુભદ્રા તેને તેલનુ મર્દન કરે છે, તેવામા એકાએક સુભદ્રાની આખોમાથી ઉષ્ણુ આસુઓ ટપકયા અને ધન્નાના શરીર પર પડ્યા ધનાએ ચમકીને સુભદ્રાને પૂછ્યુ –શા દુ ખે ચક્ષુઓમા આસુ ભરાયા છે ?

સુભદ્રાએ કહ્યુ –નાથ, દુ ખની વાત છે કે મારા ભાઈ શાળી-ભદ્રને વૈરાગ્ય થયો છે અને તે દરરોજ એક એક પત્નીનો ત્યાગ કરે છે, એ રીતે ૩૨ દિવસે ૩૨ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરીને તે દીક્ષા લેશે, એ દુ ખે હુ રડું છુ

ધન્નો સસારની અસારતાના તરંગે ચડ્યો વિચાર કરી તે બોલ્યો –પ્રિયા, શાળીભદ્ર રોજ એકેક સ્ત્રી ત્યાગે, એ તો કાયરતાની નિશાની કહેવાય

સુભદ્રા બોલી –નાથ, કહેવુ સહેલુ છે, પણ કરવુ અઘરૂ છે.

ધન્નાએ કહ્યુ –લે, ત્યારે, મેં આજથી મારી આઠેય સ્ત્રીઓને ત્યાગી હુ હવે દીક્ષા લઈશ

સુભદ્રા બોલી –નાથ ! એકાએક આમ ન થાય

“વીર પુરૂષનુ વચન મિથ્યા ન થાય” એમ કહી ધન્નો ઉભો થયો કપડા પહેર્યા, અને શાળીભદ્રને દ્વારે જઈ તેને વૈરાગ્યનો

બોધ આપ્યો. શાળીભદ્ર અને ધન્નાએ સર્વની રજા લઈ દીક્ષા લીધી. ઉગ્ર તપશ્ચર્યા અને સયમની આરાધનાને અંતે એક માસનુ અનશન કરી ધન્ના અણગાર સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં ગયા અને ત્યાંથી મહાવિદેહમાં જન્મ લઈ મોક્ષમા જશે.

૧૩૨ ધન્ના અણગાર.

કાકડી નગરીમા ભદ્રા નામની સાર્થવાહિનીના તે પુત્ર હતા. યૌવનાવસ્થા પામતા તેમને ઉચ્ચ કુળની ૩૨ કન્યાઓ પરણાવવામાં આવી, અને તેઓ મનુષ્ય સબધીનું વિપુલ સુખ ભોગવતા હતા. એકદા ભ૦ મહાવીર તે નગરીમાં પધાર્યા લોકોનો કોલાહલ સાભળી તેઓ પણ લોકોની સાથે પ્રભુની દેશનામા ગયા. દેશના સાભળી તેમને તીવ્ર વૈરાગ્ય સ્ફૂર્યો અને માતા તથા સ્ત્રી વગેરેની રજા મેળવી તેમણે દીક્ષા લીધી ધન્નાકુમારનો દીક્ષા મહોત્સવ જિતશત્રુ રાજાએ કર્યો દીક્ષા લીધા પછી તરત જ તેમણે ઉગ્ર તપ કરી કર્મ ક્ષય કરવાનો નિર્ણય કર્યો. તેમણે પ્રભુને કહ્યુ ભગવાન, તમારી આજ્ઞા હોય તો હુ આજથી જ છઠ છઠનો તપ કરૂ અને પારણાને દિવસે આયબીલ કરૂ અને તે એવી રીતે કે, ઘરધણીને ખાતા વધે, તેમજ તે આહાર કોઈ પણ અતિથિને આપવાનો ન હોય, અને તે કાઢી નાખવાનો હોય એવો આહાર ભર્યા હાથે કોઈ વહોરાવે તો જ લેવો ભગવાને આ પ્રકારનો તપ કરવાની તેને અનુમતિ આપી ધન્ના અણગારે આ પ્રમાણે લાબા વખત સુધી તપશ્ચર્યા કરી શરીરને સૂકોભુકો (શોષવી) કરી નાખ્યુ. એકવાર શ્રેણીક રાજા પ્રભુ મહાવીરને વદન કરવા આવ્યા, તેમણે પ્રભુને પૂછ્યુઃ—ભગવાન! આપના ૧૪ હજાર સાધુમાં ઉત્કૃષ્ટ કરણી કરનાર કયા સાધુ છે? ભગવાને કહ્યુ ધન્ના અણગાર. શ્રેણિકે પૂછ્યુ પ્રભુ, કેવી રીતે? વીર પ્રભુએ ધન્ના અણગારના ઉત્કૃષ્ટ તપનુ વર્ણન કર્યું, તે સાભળી

શ્રેણિક ખૂબ આનંદ પામ્યા અને ધન્ના અણગાર પાસે જઇ વંદન કરી બોલ્યા—હે મહા મુનિ, હે મહા તપસ્વી, આપનો જન્મ સાર્થક છે. એ પ્રમાણે વંદન–સ્તુતિ કરી શ્રેણિક સ્વસ્થાનકે ગયા ત્યારબાદ શરીર હાડપિંજર જેવું થઈ ગયેલું જાણી ધન્ના અણગાર પ્રભુની આજ્ઞા લઈ વિપુલગીરી પર્વત પર ગયા અને ત્યા અનશન કર્યું એક માસના અનશનને અંતે તેઓ કાળધર્મ પામ્યા અને ફક્ત નવ માસનું ચારિત્ર પાળ્યુ હોવા છતા, ઉત્કૃષ્ટ તપના પ્રભાવે તેઓ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં દેવ થયા. ત્યાથી મહાવિદેહમા અવતરી તેઓ મોક્ષમા જશે

૧૩૩ ધન્ના સાર્થવાહ

રાજગૃહી નગરીમા મહા ઋદ્ધિવંત ધન્ના નામનો સાર્થવાહ રહેતો હતો, તેને ભદ્રા નામની સુસ્વરૂપવાન સ્ત્રી હતી તેને કોઈ પણ જાતની કમીના ન હતી વિપુલ ધન, ધાન્ય, નોકર ચાકર, સુંદર સ્ત્રી ઇત્યાદિ સર્વ વાતે તે સુખી હતો, પરંતુ તેને એકેય પુત્ર ન હતો, એ જ તેને મુખ્ય દુ ખ હતુ ભદ્રા અહર્નિશ ચિંતવતી કે ધન્ય છે તે માતાને કે જેને ઘેર પારણું ઝુલે છે, જે પુત્રને સ્તનપાન કરાવે છે, બાળકને રમાડે છે અને જીવનનો અણમોલો આનંદ ભોગવે છે. ભદ્રાને પુત્ર ન હોવાથી તે અહર્નિશ શોકમા દીવસો વીતાવતી

એક દિવસ ભદ્રા પોતાના ભરથારની આજ્ઞા લઇને રાજગૃહી નગરીની બહાર યક્ષના મંદિરમાં ગઇ. તેની પૂજા કરી સેવા ભક્તિ કરવા લાગી. જો પોતાને પુત્ર પ્રાપ્તિ થાય તો મંદિરના ભંડારમા વિપુલ દ્રવ્ય ખર્ચવાની ભદ્રાએ ત્યાં પ્રતિજ્ઞા કરી અને પોતાને ઘેર આવી. કાળાન્તરે તે ગર્ભવતી થઈ ગર્ભધારણના બે માસ પછી તેને યક્ષના દર્શન કરવાનો દોહદ થયો. તેથી તે સુંદર વસ્ત્રાલંકાર પહેરી યક્ષના મંદિરે ગઇ, યક્ષની ધૂપ વગેરેથી પૂજા કરી સ્વસ્થાનકે આવી અનુક્રમે

નવ માસે પુત્રનો પ્રસવ થયો. દેવે પુત્ર આપ્યો એવી માન્યતાથી તેનુ નામ 'દેવદત્તકુમાર' પાડયુ. કેટલાય વર્ષે તેને પુત્ર સાંપડયાંથી તેના આનંદનો પાર ન્હોતો. પુત્રને વિવિધ વસ્ત્રાલંકારો, આભરણો પહેરાવવામા તે બહુ જ આનંદ માનતી: એક વખત ભદ્રાએ તેના પંથક નામના દાસપુત્રની સાથે આ દેવદત્ત કુમારને પુષ્કળ આભુષણો પહેરાવી રમાડવા માટે બહાર મોકલ્યો. પંથક નામનો દાસ કેટલાક બાળકો સાથે કુમારને બાળક્રિડા કરાવવા માટે લઈ ગયો.

કુમાર અહિંતહિં ફરતો હતો. પંથકની નજર અન્ય બાળકો તરફ હતી. તે તકનો લાભ લઈ તે ગામમા વસનાર અને ચૌર્ય-કળામા પ્રવિણ એવો વિજય નામનો ચોર ત્યા આવ્યો. દેવદત્ત પર ઘરેણા જોઇને તેનુ મન મૂર્છિત થયુ, એક તરફ રમતા આ દેવદત્ત કુમારને એકદમ ઉપાડીને ચોર ત્યાથી પલાયન કરી ગયો એક બગીચા પાસે આવી તે બાળકના શરીર પરથી ઘરેણા ઉતારી બાળકને તેણે મારી નાખ્યુ અને પાસેના એક કૂવામાં તેનુ શબ ફેંકી દઈ ચોર પોતાના રહેવાના સ્થાને ચાલ્યો ગયો.

થોડીવારે દેવદત્તને સાચવનાર પંથકે દેવદત્ત તરફ જોવા માંડયું તો ત્યા દેવદત્તને જોયો નહી પંથકને ધ્રાસકો પડયો. આમ તેમ તેની તપાસ કરવા માડી, પણ ક્યાંઈ તે બાળકનો પત્તો લાગ્યો નહિ પંથક નિસ્તેજ અને શોકાતુર વદને ઘેર આવ્યો અને કુમાર ગુમ થયાની વાત જણાવી વાત સાભળતા ધન્નો મૂર્છાગત થઈને ધરણી પર ઢળી પડ્યો. ભદ્રા દોડી આવી, તેના દુખનો પણ પાર ન રહ્યો આમ આભ તૂટી પડયો હોય તેવુ તેને લાગ્યુ ધન્નો શુદ્ધિમા આવ્યા બાદ કોટવાળ પાસે ગયો, પુષ્કળ દ્રવ્યની ભેટ ધરી અને કુમારને શોધી આપવા કોટવાળને કહ્યુ. કોટવાળ હથીયારો લઈ કુમારની શોધમાં નીકળી પડયો. નગરી બહાર ઉદ્યાન પાસે એક કૂવામા તે બાળકનુ મૃત શરીર જોવામાં આવ્યું ત્યાંથી કુમારને

મારનારના પગરવનો કોટવાળે કીનો લીધો, અને વિજય ચોર જે જગ્યાએ રહેતો ત્યાં જ તે ગયો. ચોરને પકડીને બાંધ્યો અને તપાસ કરતા સર્વ આભરણો નીકળ્યા ત્યાથી તે ચોરને બાધી રાજ્ય દરબારમાં લાવ્યો અને તેને કેદખાનામા પૂરવામા આવ્યો કાળાન્તરે ધન્ના સાર્થ-વાહનો શોક વિસારે પડ્યો

એક દિવસ ધન્ના સાર્થવાહ રાજ્યના દાણ ચોરી જેવા કોઈ અલ્પ ગુન્હા માટે અપરાધમા આવ્યો, તેથી કોટવાળ તેને કેદખાનામાં લઈ ગયો અને જ્યા વિજય ચોરની કોટડી હતી તેમા જ તેની સાથે ધન્ના સાર્થવાહને પણ બાધીને પૂરવામા આવ્યો ધન્ના સાર્થવાહની સ્ત્રી પોતાના પતિ માટે વિવિધ જાતની રસોઈ બનાવીને પથક નામના દાસની જોડે મોકલાવતી, જે સાર્થવાહ જમતો અને દિવસો વ્યતિત કરતો

એક વખત વિજય નામના ચોરે, ભુખતૃષાથી પીડાતો હોઇને, આવેલાં ભોજનમાથી પોતાને થોડુક આપવા ધન્નાને વિનતિ કરી. ધન્નાએ ગુસ્સામા જવાબ આપ્યો કે હું આ અન્ન વધે તો ફેંકી દઉ, પરતુ તને તેમાથી લગાર માત્ર પણ ન આપુ કેમકે તુ મારા પુત્રનો ઘાતક છે, તેમ કહી તેણે વિજય ચોરને અન્ન ન આપ્યુ ખોરાક ખાવાથી ધન્નાને જગલ જવાની ઇચ્છા થઈ, તેથી તેણે વિજય ચોરને સાથે આવવા વિનતિ કરી, પણ વિજય ચોરે તેનુ કહેવું માન્યુ નહિ અતે બહુ આજીજી કરવાથી ધન્ના સાર્થવાહ પોતાને માટે આવેલ ખોરાકમાથી તેને આપે, એવી સરતે વિજય ચોર ધન્ના સાર્થવાહની સાથે ગયો બીજે દીવસે ભાત લઇને પથક આવ્યો અને ધન્નાને આપ્યુ ધન્નાએ પથકના દેખતા વિજય ચોરને તેમાથી ભાગ આપ્યો. પથક ઘેર ગયો અને ભદ્રાને આ વાત કરી, ભદ્રાને શોકનો પાર ન રહ્યો.

કેટલોક વખત વીત્યા બાદ ધન્નાના સગાસબધીઓએ રાજાને

દંડ આપીને ધન્નાને છોડાવ્યો. ધન્નો ઘેર આવતાં કુટુમ્બીઓએ તેનો આદર—સત્કાર કર્યો, પરંતુ ભદ્રાએ તેનો આદર કર્યો નહિ ધન્નાને આશ્ચર્ય થયુ. કારણ પૂછતાં ભદ્રાએ જણાવ્યુ કે પુત્રનો ઘાતક વિજય ચોર, તેને અન્ન આપવાથી મને ક્રોધ કેમ ન થાય? ધન્નાએ કહ્યુ, આપણો દુશ્મન વિજય ચોર તેને તુ સ્નેહિ તરીકે ગણુ, કેમકે મને જગલ જવાની ઇચ્છા થવાથી મારી સાથે લઈ જવાની ખાતર અન્ન આપવાની સરતે મારે તેમ કરવું પડયુ હતુ, પણ ધર્મભાવથી કે પ્રેમ ભાવથી મે તેને અન્ન આપ્યુ નહતુ. આ સાભળી ભદ્રાને સતોષ થયો અને તે પતિને પ્રેમથી મળી.

વિજય નામનો ચોર ભુખતૃષાથી પીડાઈને, ચાબુક વગેરેના મારથી અશક્ત બનીને, આર્તધ્યાનથી કેદખાનામાજ મરણ પામ્યો અને મરીને નરકે ગયો, ત્યા અનત દુ ખ ભોગવીને સંસાર પરિભ્રમણ કરશે.

તે સમયે રાજગૃહી નગરીના ઉદ્યાનમા ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર પધાર્યા, ધન્ના સાર્થવાહ વદણા કરવા ગયો ધર્મોપદેશ સાભળી વૈરાગ્ય પામ્યો અને તેણે દીક્ષા લીધી. ઘણા વર્ષ સાધુ પ્રવર્જ્યા પાળી એક માસનો સથારો કરી તે સુધર્મ નામના પહેલા દેવલોકમા ગયો અને ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ મોક્ષમા જશે.

ન્યાય—જેમ વિજય ચોર ધન માલમા લુબ્ધ થયો તેમ જૈન સાધુ યા સાધ્વી દીક્ષા લેઇને ધન, માલ, મણિ, રત્ન વગેરેમાં લુબ્ધ થાય, તો સંસાર પરિભ્રમણ કરવો પડે જેમ ધન્નાએ તેને સ્નેહિ ગણી આહાર ન આપ્યો, તેમ સાધુ સાધ્વીઓ રૂપ, રસ, વિષય માટે શરીરને ખોરાક ન આપતા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની વૃદ્ધિ માટેજ આપે, તો ધન્નાની માફક સસાર પરિત્ કરી શકે.

---

૧૩૪ ધર્મનાથ

રત્નપુર નગરના ભાનુરાજાની સુવ્રતા રાણીના ઉદરમાં ભગવાન ધર્મનાથ વૈજયત વિમાનમાથી ચ્યવી વૈશાક શુદિ સાતમે ઉત્પન્ન થયા. માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા મહા શુદિ ત્રીજે પ્રભુનો જન્મ થયો દિગ્કુમારી દેવીઓએ સૂતિકાકર્મ કર્યું ઈંદ્રોએ પ્રભુને મેરૂ પર્વત પર લઈ જઈને જન્મોત્સવ કર્યો. પિતાએ પણ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. માતાને પ્રભુ ગર્ભમાં આવતા ધર્મ કરવાનો દોહદ થએલો હોવાથી આ ભાવી તીર્થંકરનુ "ધર્મનાથ" એવુ નામ પાડ્યુ ધર્મનાથ યૌવનાવસ્થા પામ્યા ત્યારે તેમને અનેક રાજ-કન્યાઓ પરણાવવામાં આવી. અઢી લાખ વર્ષ વ્યતીત થયા પછી ધર્મનાથ પિતાની રાજગાદી પર આવ્યા પાચ લાખ વર્ષો સુધી રાજ્ય ભોગવ્યુ તે પછી વરસીદાન આપી, મહા શુદિ ૧૩ ના રોજ છઠ્ઠ તપ કરી ૧ હજાર પુરુષો સાથે તેમણે દીક્ષા લીધી. પ્રભુ બે વર્ષ છદ્મસ્થાવસ્થામા રહ્યા. ત્યારબાદ પોશ શુદિ પુનમે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને અરિષ્ટ આદિ ૪૩ ગણધરો થયા. અઢી લાખમા બે વર્ષ ઓછા સમય સુધી તેઓ કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામા વિચર્યા. અનેક ભવ્ય જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો ધર્મનાથ પ્રભુના સંઘ પરિવારમાં ૬૪ હજાર સાધુ, ૬૨૪૦૦ સાધ્વીઓ, ૨૪૦ હજાર શ્રાવકો અને ૪૧૩ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા છેવટે ૧૦૮ મુનિઓ સાથે એક માસના અનશને જેઠ શુદિ પાચમે, પ્રભુ સમેત શિખર પર સિદ્ધ થયા. ધર્મનાથ જિનનુ એકદર આયુષ્ય દશ લાખ વર્ષનુ હતુ

૧૩૫ નમિ, વિનમિ.

અયોધ્યાની આસપાસના પ્રદેશમા વસતા કચ્છ નામક રાજાને નમિ નામનો પુત્ર હતો. ભગવાન્ ઋષભદેવે દીક્ષા લીધી ત્યારે તે પ્રભુની આજ્ઞાથી મહાકચ્છ રાજાના વિનમિ પુત્ર સાથે દેશાવર ગયો હતો. પાછા આવતા તેણે પોતાના પિતાને વનમાં

જોયા. તપાસ કરતા જણાયુ કે ઋષભદેવની સાથે તેમણે પણ દીક્ષા લીધી હતી. આથી રાજ્યની ઇચ્છાએ નમિ અને વિનમિ પ્રભુ પાસે આવ્યા અને તેમની સેવા કરવા લાગ્યા. એવામાં નાગકુમારનો ઈંદ્ર ધરણેન્દ્ર ત્યાં આવ્યો. તેણે તેઓને ભરતરાજા પાસે રાજ્ય માગવાનું કહ્યુ, પરન્તુ નમિ વિનમિએ તો પ્રભુ પાસે જ રાજ્ય માગવાનો પોતાનો વિચાર જણાવ્યો. આથી ધરણેન્દ્રે પ્રસન્ન થઈ તેમને ઘણી વિદ્યાઓ શીખવી, જેથી તેઓ વિદ્યાધર કહેવાયા નમિએ વૈતાઢ્ય પર્વત પર ૫૦ નગરો વસાવ્યા જ્યારે ભરતરાજાએ ચક્રવર્તી થતી વખતે દેશ સાધવા માડયા ત્યારે નમિ, વિનમિ તેમની સામે થયા પણ ભરતરાજા પાસે તેમનુ કાંઈ ચાલ્યુ નહિ. આખરે વિનમિ રાજાએ પોતાની સુભદ્રા નામની દીકરી ભરતને પરણાવી. તે સ્ત્રીરત્ન તરીકે ઓળખાઈ નમિએ પણ ભરત મહારાજાને અમૂલ્ય વસ્તુઓ ભેટ આપી. આગળ જતાં બન્ને જણાએ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી.

૧૩૬ નમિનાથ.

મિથિલા નગરીમા વિજય નામના રાજાની વપ્રા નામની રાણીની કુક્ષિમાં ૨૨મા તીર્થંકર શ્રી નમિનાથ વિજય નામના વિમાનમાથી ચ્યવીને આશ્વિન શુદિ પૂર્ણિમાએ ઉત્પન્ન થયા. માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન જોયા ગર્ભકાળ પૂરો થયે શ્રાવણ વદિ આઠમે પ્રભુનો જન્મ થયો. છપ્પન કુમારિકા તથા ઈંદ્રોએ આવી જન્મોત્સવ ઉજવ્યો ગર્ભના પ્રભાવથી સર્વ રાજાઓ વિજય રાજાને નમી પડ્યા હતા, તેથી પુત્રનુ "નમિનાથ" એવુ નામ આપ્યુ યૌવનવય થતા તેઓએ પિતાની આજ્ઞાથી અનેક રાજ-કન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યું ૨૫૦૦ વર્ષે તેઓ પિતાના રાજ્યાસને આવ્યા. પાચ હજાર વર્ષ સુધી રાજ્ય કર્યું. ત્યાર પછી સંયમ લેવાનો અભિલાષ ધરી વરસીદાન આપ્યુ અને અશાડ વદિ ૯ ના દિવસે પ્રભુએ ચારિત્ર અંગિકાર કર્યું. નવ માસ છદ્મસ્થપણાના

વ્યતિત થતા જ માગશર શુદિ ૧૧ ના રોજ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. પ્રભુના સઘ પરિવારમા ૨૦ હજાર સાધુઓ, ૪૧ હજાર સાધ્વીઓ, ૧૭૦ હજાર શ્રાવકો અને ૩૪૮ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. ૨૫૦૦ વર્ષનુ ચારિત્ર પાળી, સમેતશિખર પર એક માસનો સથારો કરી શ્રી નમિનાથ તીર્થંકર વૈશાક વદિ ૧૦ મે મોક્ષ પધાર્યા. તેમનુ એકદર આયુષ્ય દશ હજાર વર્ષનુ હતુ.

૧૩૭ નમિરાજ.

માળવા દેશના સુદર્શન નગરમા મણીરથ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને યુગબાહુ નામે ન્હાનો ભાઈ હતો. તે યુગબાહુને મદનરેખા નામની સ્ત્રી હતી. તે રૂપરૂપનો ભડાર હતી તેનું મુખ પૂર્ણિમાના ચદ્રને શરમાવે તેવુ હતુ એકવાર મદનરેખાનુ દેદિપ્યમાન મુખાર્વિદ મણીરથના જોવામાં આવ્યુ. જોતાજ તે ચકિત થઈ ગયો તેના હૃદયમા વિકાર ઉત્પન્ન થયો. અને કોઈપણ રીતે તેણે મદનરેખાની સાથે સ્નેહ બાધવાનુ ઈચ્છયુ તે રાજમદિરમાં આવ્યો પણ તેને ક્યાંઈ ચેન પડયુ નહિ પળેપળે મદનરેખાનુ મુખાર્વિદ ત્હેની નજર સામે તરવા લાગ્યુ મદનરેખાનો પોતાના પર સ્નેહ થાય તે સારૂં તે અનેક પ્રકારના સુદર વસ્ત્રો, આભુષણો, મેવા, મીઠાઈ વગેરે મોકલવા લાગ્યો. મદનરેખા પતિવ્રતા સ્ત્રી હતી. તે સ્વપ્નેય અન્યને ચાહે તેવી ન હતી મણીરથ જે જે ચીજો મોકલે, તેનો મદનરેખા સહર્ષ સ્વીકાર કરતી તે એમ સમજતી હતી કે પોતાના પરના નિર્દોષ સ્નેહને લીધે મણીરથ આ સઘળું મોકલે છે, પણ તેને મણીરથની અધમ વાસનાની ખબર ન હતી. વખત જતાં મણીરથને લાગ્યુ કે મદનરેખા મને ચાહે છે. તેથીજ સર્વ વસ્તુઓનો તે સ્નેહપૂર્વક સ્વીકાર કરે છે. એકવાર મણીરથે દાસીને મદનરેખા પાસે મોકલી કહાવ્યુ કે મણીરથ તમને પ્રેમથી ચ્હાય છે, માટે તમે તેમની પાસે જઈ આનદ કરો અને મન-

ગમતાં સુખ ભોગવો. તમને યુગબાહુ તરફથી જોઈએ તેવું સુખ મળતુ નથી. આ ઉપરથી મદનરેખા તેરત મણીરથનો દુષ્ટ ભાવ સમજી ગઈ તેણે દાસીને જણાવી દીધુ કે જા, લુચ્ચી, અહિથી જલ્દી ચાલી જા. નહિતો અહિંજ હું તારા શરીરની દુર્દશા કરી નાખીશ. ફરી આવી વાત મારી પાસે કરી છે તો અહિથી તું જીવતી જવા નહિ પામે. દાસી ત્યાથી નાસી છુટી અને સઘળી વાત મણીરથને કરી. મણીરથે વિચાર્યું કે જ્યા સુધી યુગબાહુ જીવતો છે, ત્યા સુધી તે મારી સાથે સ્નેહ નહિ કરે. એમ ધારી તે યુગબાહુને મારી નાખવાની તક શોધવા લાગ્યો.

સાંજનો સમય હતો. યુગબાહુ અને મદનરેખા ફરવા માટે બગીચામાં આવ્યા હતા. ખુશનુમા પવનની લહેર આવતી હતી. યુગબાહુ આરામ લેવા એક બાકડાપર સૂતો. મદનરેખા સુગધીદાર પુષ્પો બાગમા ચુંટતી હતી તે વખતે મણીરથ હાથમા તરવાર લઇને ધીમે પગલે બગીચામાં દાખલ થયો. અને પાછળથી આવી તેણે પોતાની તરવાર મ્યાનમાથી કાઢી યુગબાહુના ગળા પર ચલાવી દીધી યુગબાહુ કારમી ચીસ પાડી બેહોશ બની ગયો. આ ભયકર ચીસ સાંભળી મદનરેખા યુગબાહુ પાસે દોડી આવે, તે પહેલા જ મણીરથ પૂર વેગે દોડતો ત્યાથી પસાર થઇ ગયો. અધકારના આછા પ્રકાશમાં મદનરેખાએ મણીરથને ઓળખ્યો તે સમજી કે આ દુષ્ટે મ્હારી સાથે સ્નેહ બાધવા આ ભયંકર કૃત્યુ કર્યું છે. ખેર ! પણ મ્હારે હવે મ્હારા પતિની સદ્‌ગતિ થાય તેમ કરવું જોઈએ એમ ધારી મદનરેખાએ છેલ્લા શ્વાસ લેતાં યુગબાહુના હૃદયમા ધર્મનુ શરણું આપ્યુ. થોડીવારે યુગબાહુ મૃત્યુ પામ્યો અને શુભલેસ્યાના પરિણામે તે દેવલોકમાં ગયો. અહિં મદનરેખાએ વિચાર કર્યો કે હવે મ્હારૂં શું થશે ? દુષ્ટ મણીરથ મ્હારાપર બળાત્કાર કરશે અને મ્હારૂ શિયળ ખંડિત કરશે. માટે મ્હારે તેના રાજ્યમાં રહેવું ઉચિત નથી એમ ધારી તે મનમાં ધૈર્ય ધારણ

કરીને ઉદ્યાનની બહાર નીકળી અને જગલમા ચાલી ગઈ. ભાઈના ગળા પર તરવાર ચલાવી મણીરથ મદનરેખા મેળવવાના સ્વપ્ન સેવતો ઉદ્યાનમાથી પૂર ઝડપે દોડતો રાજમહેલ તરફ આવતો હતો તેજ વખતે એક ભયકર સર્પ પર તેનો પગ પડયો સર્પ ક્રોધાયમાન થયો અને તરતજ તેણે જોરથી મણીરથના પગને ડખ દીધો મણીરથ ભયકર ચીસ પાડી તત્કાળ મરણને શરણ થઈ ગયો, અને નરકમા ગયો

જગલના ભયાનક કષ્ટો સહન કરતી મદનરેખાએ એક વૃક્ષની ઓથે આશ્રય લીધો ત્યાં તેણે એક પુત્રરત્નનો જન્મ આપ્યો આ પુત્રને એક ચીરમા વીંટી તેણે વૃક્ષ નીચે મૂકયો પોતાના પતિની વીંટી તે પુત્રને પહેરાવી અને તે સ્નાન કરવા માટે નજીકના સરોવર પર આવી તેવામા એક મદોન્મત્ત થયેલો હાથી ત્યા આવી પહોચ્યો અને મદનરેખાને તેણે પોતાની સુઢમા લઈ અધર આકાશમા ઉછાળી મદનરેખા ભયભીત બની તેવામા મણિપ્રભ નામના વિદ્યાધરનુ વિમાન આકાશમાર્ગે ઉડતુ હતુ તે વિમાનમા મદનરેખા જઈને પડી મૃત્યુલોકની અપ્સરા જેવી સ્ત્રીને દેખી વિદ્યાધરનુ મન ચલિત થયુ, અને મદનરેખાને પોતાની સ્ત્રી બનાવવાનુ તેણે ચિતવ્યુ તરત તેણે પોતાનુ વિમાન પાછુ ફેરવ્યુ મદનરેખાએ વિદ્યાધરને પૂછ્યુ આપ કયા જાઓ છો? મણિપ્રભ બોલ્યો હે દેવી! હુ મ્હારા સાધુ થયેલા પિતાને વદન કરવા જાઉ છુ પરતુ તમારા જેવી સુદર સ્ત્રીનો મ્હને લાભ મળ્યો, તેથી આ વિમાન પાછુ વાળી ઘેર લઈ જઉ છુ તમને ત્યા મૂકીને પછીજ હુ પિતાના દર્શને જઈશ આ સાભળી મદનરેખાએ કહ્યુ. મ્હને પણ સાધુદર્શનની ઈચ્છા છે તો કૃપા કરી મને સાથે લઈ જાવ. વિદ્યાધર કબુલ થયો. વિમાન સીધે રસ્તે ચાલવા લાગ્યુ અને થોડા વખતમા તેઓ મણિપ્રભના દીક્ષિત પિતા મણીચૂડ પાસે આવી પહોચ્યા બનેએ તેમને વદન કર્યું. સાધુ જ્ઞાની હતા. તેઓ મણિપ્રભનો દુષ્ટ હેતુ

જાણી ગયા. એટલે મદનરેખાને નહિ સતાવવાનો અને સતી સ્ત્રીનું રક્ષણ કરવાનો તેમણે મણિપ્રભને ઉપદેશ આપ્યો. મણિપ્રભ પ્રતિબોધ પામ્યો.

મદનરેખાએ જ્ઞાની મુનિને વદન કરી પૂછ્યુ. મહારાજ, મ્હારા બાળકને ઝોળીમાં બાધીને હું વૃક્ષ નીચે મૂકી આવી છુ તો કૃપા કરી કહેશો કે તેની શી સ્થિતિ છે? મુનિ બોલ્યા –હે સતી, મિથિલા નગરીનો પદ્મરથ રાજા ક્રિડા કરવા જગલમા આવ્યો હતો, તે ત્તારા પુત્રને જોવાથી પોતાને પુત્ર ન હોવાથી તેને લઈ ગયો છે. જે સર્વ પ્રકારે સુખશાતિમા છે. ત્હારા પુત્ર પર રાજાને ઘણો જ પ્રેમ છે. તે બાળકના રાજ્યમા આવવાથી સર્વ રાજાઓ પદ્મરથને નમ્યા, તેથી તેનું નામ '**નમિરાજ**' પાડયું છે આ સાભળી મદનરેખા ખૂબ આનદ પામી તેવામા એક દેવ નાટયાનંદ કરતો ત્યા આવી પહોચ્યો. પ્રથમ તેણે મદનરેખાને વદન કર્યું અને પછી મુનિને વદન કર્યું. આ જોઈ વિદ્યાધરે આશ્ચર્ય પામી આમ બનવાનુ મુનિને કારણ પુછ્યુ મુનિએ કહ્યુ. મદનરેખા આ દેવની પૂર્વ જન્મની સ્ત્રી છે ને તેણે પોતાના પતિને મૃત્યુ વખતે ધર્મનું શરણ આપેલુ, તેથી ઉપકારને વશ થઈ દેવે આ પ્રમાણે કર્યું છે આ સાભળી મણિરથને આનદ થયો અને તેણે સતીને ધન્યવાદ આપ્યો તેવામા આ આવેલો દેવ સતીને વિમાનમાં ઉપાડી ચાલતો થયો.

રસ્તે જતા તેણે સતીને કહ્યુ, હે પવિત્ર સ્ત્રી, મણીરથ મ્હને મારી નાખીને રાજમહેલ તરફ જતો હતો, તેવામા તેને સર્પ કરડવાથી તે મરી ગયો છે અને સુદર્શન નગરનુ રાજ્ય ત્હારા મોટા પુત્ર સૂર્યયશને મલ્યુ છે. માટે હવે તુ કહે ત્યા તને હુ લઈ જાઉં. આ સાભળી મદનરેખાએ કહ્યુ દેવ! મ્હારે દીક્ષા લેવી છે તો મને સુવ્રતા આર્યાજી પાસે દીક્ષા અપાવો. દેવે તે પ્રમાણે કર્યું મદનરેખા દીક્ષા લઈ આત્મકલ્યાણ કરવા લાગી

અહિં નમિરાજ અનેક સુખમય સામગ્રીમા વૃદ્ધિ પામ્યા. યુવાવસ્થાએ પહોંચતા તેમને એક હજાર સ્ત્રીઓ પરણાવવામાં આવી કેટલાક સમય બાદ પદ્મરથ રાજા નમિરાજને રાજ્યાસને સ્થાપી દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા એકવાર નમિરાજાનો સુભદ્ર નામનો હાથી મદોન્મત્ત થઇને નાસી ગયો તે હાથીને સુદર્શન નગરના સૂર્યયશ રાજાના સુભટોએ પકડીને બાધ્યો નમિરાજાને આ વાતની ખબર પડી એટલે પોતાનો હાથી પાછો મોકલવાનુ સૂર્યયશને તેણે કહેવડાવ્યુ, પણ સૂર્યયશે તે માન્યુ નહિ પરિણામે બન્ને વચ્ચે યુદ્ધ શરૂ થયુ સૌ પોતપોતાનું લશ્કર લઈ લડવા માટે રણસગ્રામમા આવી પહોચ્યા આ વાતની મદનરેખાને ખબર પડી, બને ભાઇઓને લડતા અટકાવવા માટે તે પ્રથમ નમિરાજની છાવણીમા ગઈ. નમિરાજે તેને દેખી વંદન કર્યું અને અયોગ્ય સમયે છાવણીમાં આવવાનુ પ્રયોજન પૂછયુ જવાબમા સાધ્વીએ કહ્યું નમિરાજ, તને ખબર છે કે તુ કોની સાથે આ યુદ્ધ ખેલે છે ?

હા સુદર્શનના રાજા સૂર્યયશ સાથે

પણ તે તારો સગો ભાઈ થાય છે ભાઈ ભાઇની સાથે લડવુ શુ ઉચિત છે ?

જરૂર નહિ સતીજી ચાલો હું અત્યારે જ લડત બધ કરી મ્હારા ભાઈને મળવા આવુ છુ

સબુર હમણાં નહિ મ્હને પ્રથમ જવા દે સૂર્યયશની છાવણીમા.

મદનરેખા સૂર્યયશની છાવણીમા ગઈ સૂર્યયશે સાધ્વીને દેખી વદન કર્યું મદનરેખા બોલી. સૂર્યયશ હુ ત્હારી માતા મદનરેખા છુ.

સૂર્યયશ—તો ત્હમારો ગર્ભ ક્યહા ?

આ નમિરાજ, તેજ મ્હારો ગર્ભ અને ત્હારો ન્હાનો ભાઈ!

સૂર્યયશ આશ્ચર્ય પામ્યો. બન્ને ભાઈ પ્રેમથી મળ્યાં. સૂર્યયશ પોતાનું રાજ્ય નમિરાજને સોપી દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યો માતા સાધ્વી મદનરેખા યુદ્ધ વિરામ કરાવી ત્યાંથી ચાલી ગઇ. નમિરાજ રાજ્યસુખ ભોગવવા લાગ્યા

કેટલેક કાળે નમિરાજના શરીરમા દાહજવર નામનો રોગ થયો, અનેક રાણીઓ આસપાસ બેસીને તેમને ચદન બાવનાના તેલનું વિલેપન કરવા લાગી રાણીઓએ હાથમાં કકણો પહેરેલાં તેલનુ મર્દન કરતાં કકણનો થતો અવાજ નમિરાજને દુખદાયક લાગ્યો. તેથી તે અવાજ બધ કરવા તેમણે રાણીઓને કહ્યુ. રાણીઓએ ફક્ત એકેક કકણ હાથ પર રાખી બાકીના કંકણો ઉતારી નાખ્યા. પરિણામે અવાજ બધ થયો નમિરાજને શાતિ થઈ તરતજ નમિરાજ વિચારમા પડયા અહો ! કેવી અનુપમ શાતિ ! બધા કકણો કેવો કોલાહલ મચાવી રહ્યા હતા ! ખરેખર એકલપણામાજ સુખ છે. નમિરાજના વિચારો વૈરાગ્યભાવમાં પ્રવેશ્યા. આ ધન, વૈભવ, નોકર ચાકર એ સર્વ માત્ર કોલાહલમય અને વિઘ્નરૂપ છે. માત્ર એકાત ભાવમાજ પરમ સુખ છે. જો મ્હારો આ રોગ નાબુદ થાય તો જરૂર હુ દીક્ષા લઈ એકાંતવાસ સ્વીકારૂ. આ પ્રમાણે વિચાર કરતાં તેને શાત નિદ્રા આવી ગઈ પ્રાતકાળ થતાંજ નમિરાજનો રોગ નાબુદ થયો. વીર પુરૂષો જે વિચાર કરે છે, તેને માટે તેઓ મક્કમજ હોય છે. નમિરાજે સર્વ રાજ્ય રિદ્ધિનો ત્યાગ કર્યો. સ્ત્રીઓના, નગર જનોના સ્નેહમય વિલાપને છોડી, તેઓ આત્મકલ્યાણ અર્થે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા તે વખતે તેમને દીક્ષા નહિ લેવા માટે દેવે આવી દશ પ્રશ્નો પૂછ્યા (વિસ્તાર સુત્રમા) તે સર્વના આત્માને લાગુ પડતા યોગ્ય ઉત્તરો આપી નમિરાજે સ્વનિશ્ચયમાં મક્કમ રહી પ્રવજ્યા અગીકાર કરી. સખ્ત તપજપ સંવર ક્રિયાઓ કરી, કૈવલ્યનાન પામી તેઓ શાશ્વત સિદ્ધગતિને પામ્યા. ધન્ય છે પ્રત્યેકબુદ્ધ શ્રી નમિરાજને. ત્હેમને આપણા અગણિત વંદન હો !

૧૩૮ નળરાજા.

તે અયોધ્યાપતિ નૈષધ રાજાના યુવરાજ પુત્ર હતા, અને ભીમક રાજાની પુત્રી મહાસતી દમયતીને પરણ્યા હતા સસાર સુખ ભોગવતા તેમને ૧ પુત્ર અને ૧ પુત્રી એમ બે બાળકો થયા હતા. પિતાની ગાદીએ આવતા, સત્ય અને ન્યાયપૂર્વક રાજ્ય ચલાવવાથી તેઓ લોકપ્રિય રાજા તરીકે સર્વત્ર પ્રશસા પામ્યા હતા. પરન્તુ કર્મવશાત્ એક દિવસે તેમનામાં દુર્બુદ્ધિએ વાસ કર્યો, તેથી તેઓ પોતાના ભાઈ કુબેર સાથે જુગાર રમ્યા. પરિણામે રાજ્યપાટ સર્વ ગુમાવીને તેમને વનનો પથ સ્વીકારવો પડયો છોકરાઓને તેમના મોસાળ મોકલાવી, સતી દમયતી વનના દુખ સહન કરવા પતિ સાથે ચાલી એક રાત્રે દમયતીને વગડામાં એકાકી મૂકી, નળરાજા તેને છોડી ચાલી ગયા રસ્તે જતાં નળનો પિતા નૈષધ, કે જે બ્રહ્મ નામના દેવલોકમા દેવ થયો હતા, તેણે અવધિજ્ઞાનથી નળ પર આવેલી આફત જોઈ, તેથી તેણે બળતા અગ્નિમાં સર્પનુ રૂપ વિકુર્વી બૂમ પાડી, આથી તે સર્પને બચાવવા નળરાજા ત્યા ગયા અને સર્પને બહાર કાઢી બચાવ્યો, પરન્તુ તેના બદલામાં સર્પે નળને ડશ મારી કુબડો બનાવી દીધો. નળે આશ્ચર્ય ચકિત બની કહ્યુ શાહબાશ, સર્પ ! ઉપકારનો બદલો તે બહુ સારો આપ્યો ! સર્પે પોતાનુ દેવસ્વરૂપ પ્રગટ કરી કહ્યુ –હે નળ, આ રૂપથી તને લાભ છે, કેમકે શત્રુઓથી ગુપ્ત રહી શકાશે, એમ કહી તે દેવે નળને એક કરડીઓ અને શ્રીફળ આપ્યુ, તે સાથે તેણે કહ્યુ, કે તારે મૂળ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવુ હોય ત્યારે આ શ્રીફળ ફોડજે, એટલે તેમાથી વસ્ત્રો નીકળશે તે પહેરજે, અને કરડીયામાનો હાર પહેરતા તારૂ મૂળ સ્વરૂપ થઈ જશે નળે સર્પનો આભાર માન્યો સર્પ અદશ્ય થયો પછી નળરાજા સુસુમા નામક નગરમાં ગયા, ત્યાં એક ઉન્મત્ત હાથીને વશ કર્યો. આથી ત્યાંના દધિપર્ણ રાજાએ નળને શીરપાવ આપી, પોતાની પાસે રાખ્યા. આખરે દમયતીના પિતાએ

સ્વયંવર રચ્યો, તેમાં દધિપર્ણ રાજાને આમંત્રણ આપ્યુ. નળ રથ વિદ્યામાં પ્રવિણ હતા. એટલે તે દધિપર્ણ સાથે સ્વયવર મડપમાં ગયા. ત્યા નળે પોતાનું અસલ સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું. ભીમકરાજા, દમયંતી વગેરે આનંદ પામ્યા. કુબેરે નળને તેનુ રાજ્ય પાછુ સોપ્યુ. આખરે નળરાજાએ પોતાનુ રાજ્ય પોતાના પુત્રને સોપી દીક્ષા લીધી અને તેઓ દેવલોકમાં ગયા.

૧૩૯ નારદ

એ એક મહાસમર્થ પરિવ્રાજક હતા. તેમણે આકાશગામિની વિદ્યા પ્રાપ્ત કરી હતી. તેમના બ્રહ્મચર્ય સબધી જગતમાં એટલી પ્રતિષ્ઠા હતી કે તેઓ રાજા મહારાજાઓના અંત પુરમાં એકાકી જઈ શકતા એકવાર તેઓ પાડવોના અત પુરમાં ગયા, ત્યા માતા કુતા વગેરેએ તેમને વદન કર્યું, પરન્તુ સમ્યક્દષ્ટિ સતી દ્રૌપદીએ તેમને વદન કર્યું નહિ, આથી નારદને રોષ થયો. તેમણે દ્રૌપદીનુ અભિમાન ઉતારવાનો નિશ્ચય કર્યો, અને ધાતકીખડમા પદ્મોધર નામના રાજા પાસે જઈ દ્રૌપદીના અથાગ રૂપસૌદર્યની પ્રશસા કરી, રાજાને કામવિહ્વલ બનાવ્યો પદ્મોધર રાજાએ દેવ મારફતે દ્રૌપદીનું હરણ કર્યું, આખરે પાડવોએ યુદ્ધ કરી દ્રૌપદીને મેળવી. નારદનો જાતિસ્વભાવ એક બીજાને લડાવી મારવાનો હતો, અને તેથી તેમને આનદ થતો. કૃષ્ણ અને તેમની પત્નીઓ રૂક્ષ્મણી તથા સત્યભામા વચ્ચે વારવાર તેઓ ચકમક ઉત્પન્ન કરાવતા અને પાછા તેઓ પોતેજ સમાવી દેતા. તપશ્ચર્યા અને બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપે નારદમુનિ મૃત્યુ પામી દેવલોકમાં ગયા, ત્યાંથી મનુષ્યનો એકજ ભવ કરી તેઓ મોક્ષમા જશે.

૧૪૦ નિર્ગતિ (પ્રત્યેકબુદ્ધ)

ગાધાર દેશમાં પુણ્યવૃદ્ધ નામનુ નગર હતું, ત્યાં સિંહરથ નામે રાજા હતો. એકવાર તે નગરમા કોઈ એક સોદાગર કેટલાક

ઘોડાઓ લઈ વેચવા આવ્યો, તેમાનો એક સુદર ઘોડો રાજાએ ખરીદ્યો, અને તેની પરીક્ષા કરવા માટે, રાજા તે ઘોડાને લઈ શહેર બહાર આવ્યો અને ઘોડા પર બેસી તેણે લગામ ખેચી, કે તરતજ તે ઘોડો પવન વેગે ઉડયો તેને ઉભો રાખવા રાજાએ લગામ ખેચી, પણ તે અવળી લગામનો હોવાથી ઉભો ન રહ્યો, આખરે રાજાએ જાણ્યુ કે તે અવળી લગામનો હોવો જોઈએ, એમ ધારી અવળી લગામ ખેચતા ઘોડો ઉભો રહ્યો. આ વખતે રાજા હજારો ગાઉ દૂર નીકળી ગયો હતો, અને એક વિશાળ પહાડ પર આવ્યો હતો. રાજા ઘોડા પરથી નીચે ઉતર્યો, તો તેણે બાજુમા એક મોટો રાજ-મહાલય જોયો· રાજા તે મહેલમા દાખલ થયો આખો મહેલ સુનકાર હતો. તે જોઈ રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો, તેવામા જ એક નવયુવાન સુદરીએ રાજા સામે આવી, તેને આવકાર આપ્યો

રાજાએ આશ્ચર્ય પામી તે સુદરીનો પરિચય પૂછયો, એટલે સુદરીએ કહ્યુ રાજન્ ! હુ વૈતાઢય પર્વત પરના તોરણપુર નામક નગરના રાજા-ની પુત્રી છુ. મારૂ નામ કનકમાળા છે. મારા રૂપ પર મોહિત થઈ વાસવદત્ત નામનો વિદ્યાધર મને પરણવાની ઈચ્છાથી અહિ લઈ આવ્યો છે આ વાતની મારા ભાઈને ખબર પડતા તે મને બચાવવા આવ્યો, પરિણામે બેઉ વચ્ચે યુદ્ધ થયુ તેમા વિદ્યાધર તથા મ્હારો ભાઈ મૃત્યુ પામ્યા રાજન્ ! હું હવે અહિં એકલીજ છુ હુ તમારા રૂપ પર પ્રસન્ન થઈ છુ, માટે આપ મારી સાથે લગ્ન કરો રાજાએ કનકમાળાની વિનતિ સ્વીકારી, તેની સાથે ગાધર્વ લગ્ન કર્યું ત્યારબાદ બને રાજ્યમા આવ્યા અને હમેશા વિમાનમા બેસી ફરવા જવા લાગ્યા, તેથી સિહરથ રાજાનુ 'નિર્ગતિ' એવુ નામ પડયુ

નિર્ગતિ રાજાને બગીચામા ફરવાનો બહુ શોખ હતો તે રોજ બગીચામા આવે અને લીલીછમ જેવી વનસ્પતિ દેખી આનદ પામે. એકવાર નિગ્ગઈ (નિર્ગતિ) ગજાની દષ્ટિ કળફૂલથી ખીલેલા એક

આબા પર પડી. તે દેખી રાજાને અત્યત આનંદ થયો. એમ કરતાં વસત અને ગ્રીષ્મઋતુ પસાર થઈ. અને તે આબો સૂકાયો. તે દરમ્યાન રાજાની દૃષ્ટિ ફરીવાર તેજ આબા પર પડી આ વખતે આબો વેરાન હતો તેના પર ફૂલ, ફળ વગેરે ન હતાં. આબાને નિસ્તેજ દેખી રાજા વિચારમાં પડયો, અહો ! થોડા વખત પહેલાં ખીલેલો આ આબો આજે એકાએક નિસ્તેજ કેમ દેખાય છે ? તેનાં ફળ ફૂલ વગેરે કયા ગયાં ? શુ દરેક ચીજમાં અસ્ત થવાનો ગુણ હશે ? હા જરૂર, નિર્ગતિ રાજા આત્મવિચારણાને માર્ગે વળ્યો. તેને જડ અને ચેતનનુ ભાન થયુ શરીર અને આત્માની ભિન્નતા તેણે પ્રત્યક્ષ જોઈ. પૌદ્‌ગલિક અને આત્મિક સ્થિતિનુ ત્હેને ભાન આવ્યુ તરતજ તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ રાજા ઘેર આવ્યો વૈરાગ્ય દશા વધી અને તેજ દશામા તેણે સ્વયમેવ પચમુષ્ટિ લોચ કરી દીક્ષા અગીકાર કરી. અમુક દિવસે ૧ કરકડુ, ૨ દ્વિમુખ, ૩ નમિરાજ, ૪ નિર્ગતિ એ ચારેય પ્રત્યેકબુદ્ધ એકઠા થયા અને એક બીજાના દોષને જોતા આત્મભાવના ભાવતા, કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમા ગયા.

૧૪૧ નિષધકુમાર.

દ્વારિકા નગરીના રાજા શ્રીકૃષ્ણના મોટાભાઈ બળભદ્રને રેવતી નામની પત્ની હતી. તેને મહા પ્રતાપી એવો નિષધકુમાર નામે પુત્ર થયો. કિશોરાવસ્થામાં ૭૨ કળાઓ શીખી તે પ્રવિણ બન્યો. યુવાવસ્થા પામતા પિતાએ તેને ૫૦ કન્યાઓ સાથે પાણીગ્રહણ કરાવ્યુ. એકદા પ્રસ્તાવે ભગવાન નેમિનાથ ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા ત્યાં પધાર્યા. નિષધકુમાર સુદર વસ્ત્રાભુષણ પહેરી, રથમાં બેસી, મ્હોટા સૈન્ય સાથે પ્રભુને વંદન કરવા ગયો. ભગવાને દેશના આપી નિષધકુમારે વૈરાગ્ય પામી પ્રભુની પાસે શ્રાવકના બાર વ્રત ધારણ કર્યા

નિષધકુમારનુ તેજસ્વી સુખવદન જોઈ વરદત્ત નામના ગણધરે

ભગવાન નેમિનાથને પૂછ્યુ—પ્રભુ, નિષધકુમાર આવુ સુદર રૂપ શાથી પામ્યા ?

પ્રભુએ જવાબ આપ્યો આ જંબુદ્રીપના ભરતક્ષેત્રમાં રોહીડ નગરમાં મહાબળ નામે રાજા હતો. તેને પદ્મા નામની રાણી હતી, તેનાથી તેમને વીરંગત નામે પુત્ર થયો. તેને બત્રીસ કન્યાઓ પરણાવવામા આવી. સ્ત્રીઓ સાથે સુખ ભોગવતો, તે કુમાર આનદમાં પોતાના દિવસો પસાર કરતો હતો. તેવામા કોઈ એક પ્રસગે સિદ્ધાર્થ નામના મહાગુણવત આચાર્ય તે રોહીડ નગરમા પધાર્યા. પરિષદ વંદન કરવા ગઈ, તેમની સાથે વીરગત કુમાર પણ ગયો. મુનિની દેશના સાભળી વીરગતે વૈરાગ્ય પામી દીક્ષા લીધી, અને છઠ્ઠ, અઠમાદિ ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરવા માંડી અતિમ સમયે બે માસનુ અનશન કરી, શુદ્ધ ચારિત્ર પાળી વીરગત મુનિ કાળધર્મ પામી પાંચમા દેવલોકમા દેવ થયા ત્યાંથી ચ્યવી તપને પ્રભાવે તે અહિ અવતર્યા છે.

પ્રભુ નેમનાથ ત્યારપછી પોતાના શિષ્ય સમુદાય સાથે ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા નિષધકુમાર નિરતિચારપણે શ્રાવકના વ્રતોનુ પાલન કરે છે એકવાર પૌષધક્રિયામા તેમણે ભાવના ભાવી કે ધન્ય છે તે નગર, ગ્રામ, પ્રજાજનોને કે જ્યાં પ્રભુ બિરાજતા હશે, ભગવાનની અમૃત દેશનાનો લાભ લઈ કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે ! મ્હારા એવા ક્યાથી પુણ્ય હોય કે પ્રભુ આ સમીપના નદનવનમાં પધારે અને હું તેમના દર્શન કરી જન્મ સફળ કરૂ બરાબર એજ વખતે દીનદયાળ પ્રભુ નંદનવનમા પધાર્યા. નિષધકુમારને પ્રાત કાળે સમાચાર મળ્યા, એટલે તે પૌષધ પારી ઘેર આવ્યા, પછી તે હર્ષ સહિત પ્રભુ દર્શને જવા તત્પર થયા તેઓ ચાર ઘટવાળા એક સુદર રથમાં બેઠા અને મોટા સમારભપૂર્વક ભગવાનના દર્શને ગયા દેશના સાભળી વૈરાગ્યવાન બન્યા અને માતાપિતાની રજા મેળવી દીક્ષિત થયા તે પછી તેઓ ૧૧ અગ ભણ્યા, ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરી, અને નવ વર્ષનું ચારિત્ર પાળી, ૨૧ દિવસનું અનશન કરી, સર્વાર્થ-

રિદ્ધ વિમાનમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયા, ત્યાથી મહાવિદેહમાં જન્મ લઈ તેઓ મોક્ષમા જશે.

૧૪૨ નંદ બળદેવ.

કાશીદેશમા અગ્નિસિહ નામનો રાજા હતો. તેને જયતી નામે રાણી હતી. તેનાથી નદ નામે પુત્ર થયો. તે સાતમો બળદેવ કહેવાયો તેમણે ભગવાન અરનાથ સ્વામીના શાસનમા દીક્ષા લીધી. ૫૦ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તેઓ નિર્વાણ (મોક્ષ) પામ્યા.

૧૪૩ નંદ મણીયાર.

એક સમયે શ્રમણભગવત મહાવીર પ્રભુ રાજગૃહી નગરીના ગુણશીલ ઉદ્યાનમા પધાર્યા તે વાત સુધર્મ દેવલોકના દર્દુર નામના દેવે અવધિજ્ઞાનથી જાણી, તેથી તે દેવ પ્રભુને વદન કરવા આવ્યો. સભામા નાટયકળા આદિ કરીને પ્રભુને વાંદીને તે દેવ સ્વસ્થાનકે ગયો. તે સમયે ભ૦ મહાવીરના પટ્ટશિષ્ય શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ પૂછ્યુ. હે ભગવાન્, આટલી દિવ્ય દેવઋદ્ધિ આ દેવને કેવી રીતે પ્રાપ્ત થઈ? ભગવાને કહ્યું —

આ રાજગૃહ નગરમા નદ નામનો મણિયાર રહેતો હતો. તે ઘણો ઋદ્ધિવત હતો. એક સમયે ફરતો ફરતો હું આ નગરીના ઉદ્યાનમા આવ્યો. રાજા શ્રેણિક અને પરિષદ્ વદન કરવાને આવી. તે વખતે નદમણિયાર પણ વંદન કરવા આવ્યો અને ધર્મ સાભળીને નદમણિયાર બારવ્રતધારી શ્રાવક થયો. પછી હું ત્યાંથી નીકળીને બહાર દેશમા વિહાર કરવા લાગ્યો હવે નંદમણિયારને સાધુ દર્શન, અને સેવા ભકિતનો યોગ ન મળવાથી તે સમકિતથી ભ્રષ્ટ થવા લાગ્યો, અને મિથ્યાત્વી બની ગયો. એક વખત ગ્રીષ્મઋતુના જેઠ માસમાં નદમણિયાર અઠમભકત તપ કરીને પૌષધશાળામાં રહ્યો હતો, તે વખતે

તેને ઘણીજ તૃપા લાગી. તેને વિચાર થયો કે ઘણા પરોપકારી પુરૂષો રાજરાજેશ્વરો રાજગૃહ નગરની બહાર વાવ, તળાવો બધાવે છે. જેમા ઘણા લોકો સ્નાન કરે છે અને પાણી પીએ છે. તેથી હું પણ શ્રેણિક રાજાને પૂછીને એક સુદર વાવ બધાવુ. એમ ચીંતવતા તેણે બાકીનો દિવસ અને રાત્રી પૂરી કરી. બીજા દિવસનું પ્રભાત થયુ. નદમણિયાર પૌષધ પારીને ઘેર ગયો. દતમજન આદિ ક્રિયાઓથી પરવારી, સુદર વસ્રાલકારો પહેરી તથા મુલ્યવાન ભેટ લઇને તે શ્રેણિક મહારાજા પાસે ગયો. ભેટ મૂકી રાજા પ્રસન્ન થયો નદમણિયારે શહેરની બહાર વાવ બધાવવાનો પોતાનો વિચાર શ્રેણિક રાજા પ્રત્યે જાહેર કર્યો. રાજાએ પરવાનગી આપી. નદમણિયારે એક સુદર વાવ બધાવી. તેને ફરતી ચારે દિશામાં અનુક્રમે ચિત્રશાળા, ભોજનશાળા, ચિકિત્સા કરવાની શાળા, અને અલકારશાળા બનાવરાવી. આનો લાભ લઈ ઘણા લોકો નદમણિયારના વખાણ કરવા લાગ્યા. આ સાભળી નદમણિયારના આનદનો પાર રહ્યો નહિ.

એક વખત નદમણિયારના શરીરમા સોળ પ્રકારના રોગ ઉત્પન્ન થયા આખા ગામમા ઢઢેરો પીટાવ્યો કે નદમણિયારના સોળ રોગમાથી એક પણ રોગ કોઈ મટાડશે તો તેને પુષ્કળ ધન આપવામાં આવશે ઘણા વૈદ્યો દાકતરો આવ્યા, ઘણા ઉપચારો કર્યા પણ તેમાના કોઈ તેનો એકપણ રોગ મટાડી શકયા નહિ વેદનાની મહા પીડાથી નદમણિયાર મૃત્યુ પામ્યો અને નદપુષ્કરણી નામની વાવમા મૂર્છિત બન્યો હોવાથી, તે મરીને તેજ વાવમા દેડકાપણે ઉત્પન્ન થયો. આ દેડકો ગર્ભ મુક્ત થઈ, બાલ્યાવસ્થા વીતાવી યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થવાથી વાવમાં ફરવા લાગ્યો તે વાવમાં સ્નાન કરતા, પાણી પીતા ઘણા લોકો શાતિ પામી બોલતા કે નદમણિયારને ધન્ય છે કે તેણે આવી સુદર વાવ બધાવી. ઘણા માણસો પાસેથી આવું સાભળીને દેડકાને વિચાર થયો કે આવા શબ્દો મે પૂર્વે કયાક સાંભળ્યા છે. એમ

ચિંત્વન કરતાં શુભ પરિણામના યોગથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ અને તેનો પૂર્વભવ જાણ્યો. મહાવીર ભગવાને આપેલો બોધ, અને લીધેલાં વ્રત તેને યાદ આવ્યાં અને પોતે મિથ્યાત્વી થયો હતો તેને માટે પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. આ વખતે તેણે અભિગ્રહ કર્યો કે જીવન પર્યંત છઠ છઠના પારણા કરવા, અને પારણાને દિવસે વાવમા લોકોએ ખરાબ કરેલુ પાણી (નિર્દોષ) અને તેમના શરીરનો મેલ લઈને નિર્વાહ કરવો. (ધન્ય છે, તિર્યંચ જેવુ પ્રાણી, સમજણ આવતા કેવું કઠિન કાર્ય કરે છે!) આવી રીતે તે જીવન વીતાવવા લાગ્યો.

એકદા પ્રભુ મહાવીર તેજ નગરીમાં સમોસર્યા. પ્રભુ પધાર્યાની વાત દેડકાએ નગરજનો પાસેથી વાવ પાસે સાભળી. શ્રેણિક રાજા ચતુરગી સેના સાથે પ્રભુના દર્શન કરવા નીકળ્યા આ તરફ દેડકાને પણ પ્રભુના દર્શનની પરમ જીજ્ઞાસા થઈ. તે પણ નીકળ્યો. રસ્તે જતાં રાજાના કોઈ અશ્વના પગ તળે તે દેડકો કચરાયો. તેથી તે એકાંતમાં જઈ અરિહત, ધર્માચાર્ય પ્રભુ મહાવીરનુ સ્મરણ કરી નમસ્કાર કરવા લાગ્યો અને ત્યાજ સંથારો કરી ઉચ્ચતમ ભાવના ભાવવા લાગ્યો. ત્યાંથી તે સમાધિમરણે કાળ કરી પહેલા સૌધર્મ દેવલોકમા દર્દુર નામે દેવ થયો. ત્યાથી ચ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેજ ભવમાં તે મોક્ષ જશે

૧૪૪ નંદિનીપિતા

શ્રાવસ્તિનગરીમાં નદિનીપિતા નામે મહાૠદ્ધિવંત ગાથાપતિ હતો, તેને અશ્વિની નામે સુશીલ અને સુસ્વરૂપવાન સ્ત્રી હતી. એકદા પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા. નદિનીપિતા વદન કરવા ગયા, અને પ્રભુના ઉપદેશથી ધર્મબોધ પામી બારવ્રતધારી શ્રાવક થયા. ૧૫ વર્ષ શ્રાવકપણામા ઘેર રહ્યા પછી તેમને પ્રતિમા અંગીકાર કરી, વિચરવાની ઈચ્છા થઈ. તેથી તેઓ ઘરનો સઘળો કારભાર જ્યેષ્ઠ પુત્રને સોપી સંસારકાર્યમાંથી તદન જ

નિવૃત્ત થઈ ગયા, અને પૌષધશાળામાં જઈ પ્રતિમા ધારણ કરીને આત્માના અપૂર્વ ભાવમાં વિચરવા લાગ્યા છેલ્લી પ્રતિમા પૂરી થતાં, તપથી શરીર ક્ષીણ બનવાથી નંદિનીપિતાએ અંતિમ સંથારો શરૂ કર્યો. એક માસનો સંથારો ભોગવી, જ્ઞાનદર્શનચારિત્રની આરાધનામાં તલ્લાલીન બની નંદિનીપિતા મૃત્યુ પામ્યા અને પહેલા દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ પામી, ચારિત્ર લઈને તેજ ભવમા તે મોક્ષગતિને પામશે.

૧૪૫ નંદીવર્ધન.*

સિંહપુર નામનું નગર હતુ સિંહરથ નામે રાજા હતો ત્યાં દુર્યોધન નામે કોટવાળ હતો. તે ઘણો જ પાપી, જુલ્મી અને દુરાચારી હતો. તેણે અપરાધીઓને શિક્ષા કરવા માટે ગરમ તાંબુ, ગરમ સીસુ ગરમ પાણી, ઘોડાનો પેશાબ, ભેંશ બકરી વગેરેનુ મૂત્ર, હાથકડીઓ, સાકળો, હંટર, રસી, તલવાર, છરી, ખીલા, હથોડા વગેરે વસ્તુઓ રાખી હતી જેનાથી તે ચોર, જુગારી, રાજ્યદ્રોહી, પરસ્ત્રી લંપટ આદિ અપરાધીઓને ત્રાસ ત્રાસ વર્તાવતો હતો. કોઈના મ્હોમાં તે ઉનુ ધગધગતુ સીસું રેડતો. તો કોઈના મ્હોમા ઉકળતુ તાંબુ રેડતો. કોઈને હાથકડી પહેરાવવી, તો કોઈને સાકળથી બાંધવા, કોઈને કૂવામા ઉંધાં લટકાવવા, કોઈના કપાળમા ખીલા ઠોકવા, કોઈના નાક કાન કાપવા, તો કોઈને ઘોડાનો પેશાબ પાવો, વગેરે પ્રકારના મહા જુલ્મ વર્તાવતા આ કોટવાળે પાપના પુષ્કળ દળ ભેગા કર્યાં. પરિણામે એકત્રીસ સો વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તે કોટવાળ મૃત્યુ પામીને, છઠી નરકમા ગયો

ત્યાંથી નીકળીને તે મથુરા નગરીમા શ્રીદાસ રાજાની બંધુશ્રી નામની રાણીને પેટ પુત્રપણે અવતર્યો તેનું નામ પાડ્યુ નંદીવર્ધન. અનેક લાલનપાલનમાં ઉછરી કુમાર યુવાવસ્થા પામ્યો ત્યારે તે અંત પુરમાં

* બીજા નંદીવર્ધન પ્રભુ મહાવીરના ભાઈ હતા તેમનુ ચરિત્ર લીધું નથી.

ચિંત્વન કરતાં શુભ પરિણામના યોગથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ અને તેનો પૂર્વભવ જાણ્યો. મહાવીર ભગવાને આપેલો બોધ, અને લીધેલાં વ્રત તેને યાદ આવ્યાં અને પોતે મિથ્યાત્વી થયો હતો તેને માટે પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. આ વખતે તેણે અભિગ્રહ કર્યો કે જીવન પર્યંત છઠ છઠના પારણા કરવાં, અને પારણાને દિવસે વાવમા લોકોએ ખરાબ કરેલું પાણી (નિર્દોષ) અને તેમના શરીરનો મેલ લઈને નિર્વાહ કરવો. (ધન્ય છે, તિર્યંચ જેવું પ્રાણી, સમજણ આવતાં કેવું કઠિન કાર્ય કરે છે!) આવી રીતે તે જીવન વીતાવવા લાગ્યો.

એકદા પ્રભુ મહાવીર તેજ નગરીમાં સમોસર્યા. પ્રભુ પધાર્યાની વાત દેડકાએ નગરજનો પાસેથી વાવ પાસે સાંભળી શ્રેણિક રાજા ચતુરંગી સેના સાથે પ્રભુના દર્શન કરવા નીકળ્યા. આ તરફ દેડકાને પણ પ્રભુના દર્શનની પરમ જીજ્ઞાસા થઈ. તે પણ નીકળ્યો. રસ્તે જતાં રાજાના કોઈ અશ્વના પગ તળે તે દેડકો કચરાયો. તેથી તે એકાંતમાં જઈ અરિહંત, ધર્માચાર્ય પ્રભુ મહાવીરનુ સ્મરણ કરી નમસ્કાર કરવા લાગ્યો અને ત્યાંજ સથારો કરી ઉચ્ચતમ ભાવના ભાવવા લાગ્યો. ત્યાંથી તે સમાધિમરણે કાળ કરી પહેલા સૌધર્મ દેવલોકમાં દર્દુર નામે દેવ થયો. ત્યાથી ચ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ તેજ ભવમા તે મોક્ષ જશે.

૧૪૪ નંદિનીપિતા

શ્રાવસ્તિનગરીમાં નંદિનીપિતા નામે મહાઋદ્ધિવંત ગાથાપતિ હતો, તેને અશ્વિની નામે સુશીલ અને સુસ્વરૂપવાન સ્ત્રી હતી. એકદા પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા. નંદિનીપિતા વંદન કરવા ગયા, અને પ્રભુના ઉપદેશથી ધર્મબોધ પામી બારવ્રતધારી શ્રાવક થયા. ૧૫ વર્ષ શ્રાવકપણામા ઘેર રહ્યા પછી તેમને પ્રતિમા અંગીકાર કરી, વિચરવાની ઇચ્છા થઈ. તેથી તેઓ ઘરનો સઘળો કારભાર જ્યેષ્ઠ પુત્રને સોપી સંસારકાર્યમાંથી તદન જ

નિવૃત્ત થઈ ગયા, અને પૌષધશાળામાં જઈ પ્રતિમા ધારણ કરીને આત્માના અપૂર્વ ભાવમા વિચરવા લાગ્યા છેલ્લી પ્રતિમા પૂરી થતાં, તપથી શરીર ક્ષીણ બનવાથી નદિનીપિતાએ અતિમ સંથારો શરૂ કર્યો એક માસનો સંથારો ભોગવી, જ્ઞાનદર્શનચારિત્રની આરાધનામાં તલ્લાલીન બની નદિનીપિતા મૃત્યુ પામ્યા અને પહેલા દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ પામી, ચારિત્ર લઈને તેજ ભવમાં તે મોક્ષગતિને પામશે

૧૪૫ નંદીવર્ધન.*

સિંહપુર નામનુ નગર હતુ સિંહરથ નામે રાજા હતો. ત્યા દુર્યોધન નામે કોટવાળ હતો. તે ઘણો જ પાપી, જુલ્મી અને દુરાચારી હતો. તેણે અપરાધીઓને શિક્ષા કરવા માટે ગરમ તાબુ, ગરમ સીસુ ગરમ પાણી, ઘોડાનો પેશાબ, ભેંશ બકરી વગેરેનુ મૂત્ર, હાથકડીઓ, સાકળો, હટર, રસી, તલવાર, છરી, ખીલા, હથોડા વગેરે વસ્તુઓ રાખી હતી જેનાથી તે ચોર, જુગારી, રાજ્યદ્રોહી, પરસ્ત્રી લપટ આદિ અપરાધીઓને ત્રાસ ત્રાસ વર્તાવતો હતો કોઈના મ્હોમાં તે ઉનુ ધગધગતુ સીસું રેડતો. તો કોઈના મ્હોમા ઉકળતુ તાબુ રેડતો. કોઈને હાથકડી પહેરાવવી, તો કોઈને સાકળથા બાધવા, કોઈને કૂવામા ઉધા લટકાવવા, કોઈના કપાળમા ખીલા ઠોકવા, કોઈના નાક કાન કાપવા, તો કોઈને ઘોડાનો પેશાબ પાવો, વગેરે પ્રકારના મહા જુલ્મ વર્તાવતા આ કોટવાળે પાપના પુષ્કળ દળ ભેગા કર્યા. પરિણામે એકત્રીસ સો વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તે કોટવાળ મૃત્યુ પામીને, છઠ્ઠી નરકમા ગયો.

ત્યાંથી નીકળીને તે મથુરા નગરીમા શ્રીદામ રાજાની બધુશ્રી નામની રાણીને પેટ પુત્રપણે અવતર્યો. તેનું નામ પાડ્યુ નદીવર્ધન. અનેક લાલનપાલનમાં ઉછરી કુમાર યુવાવસ્થા પામ્યો ત્યારે તે અંતઃપુરમાં

* બીજા નંદીવર્ધન પ્રભુ મહાવીરના ભાઈ હતા. તેમનુ ચરિત્ર લીધું નથી.

મૂર્છિત બન્યો. તે યુવરાજ છતા જલ્દી રાજ્ય મેળવવા ખાતર પોતાના પિતાનું મૃત્યુ ઇચ્છી, મારી નાખવાની યુક્તિ ખોળવા લાગ્યો. તેણે મિત્ર નામના એક હજામને બોલાવ્યો. જે રાજ્યનો વિશ્વાસુ હજામ હતો અને અતઃપુરમાં પણ જતો. નંદીવર્ધને પોતાનો વિચાર તેને જણાવ્યો અને હજામત કરતાં કરતાં પોતાના પિતાના ગળામાં અસ્ત્રો ખોસી દેવા હજામને કહ્યુ, સાથે સાથે અર્ધું રાજ્ય આપવાની લાલચ બતાવી. હજામે તે કબુલ કર્યું, પરતુ પાછળથી તેને વિચાર થયો કે જો રાજા આ વાત જાણે તો મારા રાઈ રાઈ જેવડા ટુકડા કરે; તેથી તે બીન્યો અને રાજા પાસે જઈ તેણે નદીવર્ધનની દુષ્ટતાની વાત જાહેર કરી. આથી રાજા ઘણો ગુસ્સે થયો અને નદીવર્ધનને પકડી મગાવ્યો. તેના હાથ પગ બાંધ્યા અને તેને લોખંડના ધગધગતા સિંહાસન પર બેસાડયો તેના પર ધગધગતુ સીસુ, તાબુ રેડાવ્યુ અને ખૂબ ઉકળેલાં તેલથી તેનો અભિષેક કરાવ્યો. લોખડના ધગધગતા હાર તેના કઠમાં પહેરાવ્યા. લોખડનો ગરમ મુગટ પણ પહેરાવ્યો, નંદીવર્ધન ખૂબ પોકાર કરવા લાગ્યો, પણ કર્મના કાયદાની સામે કોઈ થઈ શકતુ નથી. પરિણામે કાળને અવસરે તે કાળ કરીને પહેલી નરકમા ગયો. ત્યાથી અનત સસારમાં ભટકી આખરે મુક્તદશાને પામશે.

સાર:—રાજ્યલોભ એ બુરી વસ્તુ છે. (૨) ગુન્હેગારને અલ્પ ગુન્હાના બદલામા ભયકર શિક્ષા કરવી એ પણ એક મહાન ગુન્હો છે

૧૪૬ નંદીષેણ મુનિ.

મગધ દેશમાં નદી નામે ગામ હતુ. ત્યાં એક ગરીબ બ્રાહ્મણ હતો, તેને સોમિલા નામની સ્ત્રી હતી. તેમને નંદીષેણ નામે પુત્ર થયો. પૂર્વના પાપકર્મના ઉદયે નદીષેણનુ શરીર કદરૂપુ હતુ. પેટ મોટું, નાક વાંકું, કાન તૂટેલા, આંખ ત્રાંસી, માથાના વાળ પીળા, શરીર ઠીંગણુ, આવી બેડોળ સ્થિતિ જોઈ સૌ કોઇને નદીષેણ પ્રતિ સૂગ ચડતી. કાળાન્તરે માબાપ મરી જતાં નદીષેણ એકલો થઈ પડયો,

એટલે તેના મામાને દયા આવવાથી તે તેને પોતાને ઘેર લઈ ગયો. તેના મામાને સાત પુત્રીઓ હતી, તેમાની કોઈ એકને તેણે આ નદીષેણ સાથે લગ્ન કરવાનુ કહ્યુ, પરન્તુ કોઈ પુત્રીએ તે કબુલ કર્યું નહિ આથી પોતાના કર્મને દોષ આપી નંદીષેણ મામાના ઘરમાથી ચાલી નીકળ્યો

ફરતો ફરતો તે રત્નપુર નગરના એક ઉદ્યાનમા આવ્યો ત્યા એક સુખી ગૃહસ્થનુ યુગલ એકબીજાને આલિગન આપી ક્રીડાસુખ ભોગવતુ હતુ, તે જોઇ નદીષેણને પોતાના દુખી જીવન પર કટાળો આવ્યો, તેણે આત્મહત્યા કરવાનો વિચાર કર્યો અને નજીકના જગલમા આવ્યો, ત્યા સુસ્થિત નામના એક મુનિના ત્હેને દર્શન થયા. મુનિએ તેનો પરિચય પૂછી મનુષ્યના કામભોગ અને સપત્તિ અનિષ્ટકારી હોવાનો અદ્દ્ભુત બોધ આપ્યો, પરિણામે વૈરાગ્ય પામી નદીષેણે દીક્ષા લીધી દીક્ષા લઈ તેમણે જીવનભર છઠ છઠના પારણા કરવાનો અભિગ્રહ લીધો, અને ગુરૂની સેવા કરતા ગ્રામાનુગ્રામ વિચરવા લાગ્યા તેમને એવો નિયમ હતો કે એકાદ મુનિની વૈયાવચ્ચ (સેવા) કર્યા પછી જ પોતાને આહાર કરવો. આમ ઘણા વર્ષ સુધી તેમણે કર્યું, પરિણામે તેમની ભક્તિના સ્થળે સ્થળે વખાણ થવા લાગ્યા

એકવાર ઇંદ્રની સભામા આ નદીષેણ મુનિના વખાણ થયા. તે એક મિથ્યાત્વી દેવને રૂચ્યા નહિ તેણે મુનિની પરીક્ષા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, અને એક રોગગ્રસ્ત સાધુનુ રૂપ ધરી તે રત્નપુરીના ઉદ્યાનમાં બેઠો, વળી તે દેવ બીજા એક સાધુનુ રૂપ ધરી, નદીષેણ પાસે આવ્યો. તે વખતે નદીષેણ મુનિ પારણુ કરવા બેસતા હતા. દેવ બોલ્યો રે, નદીષેણ, આવો જ તારો સેવાભાવ કે? મારા ગુરૂ અતિસારના રોગથી પીડાય છે, ને તુ નિરાતે ભોજન કરે છે? નદીષેણ ચમકીને બોલ્યા મહારાજ, માફ કરો. ચાલો બતાવો, ક્યાં છે તે ગુરૂ મહારાજ?

ભોજન ભોજનને ઠેકાણે રહ્યું. નંદીષેણ સત્વર ઉભા થયા અને પેલા મુનિ (દેવ)ની સાથે ઉદ્યાનમા ગયા, ત્યા રહી તેઓ વૃદ્ધ સાધુની સેવા કરવા લાગ્યા. ત્યારપછી નંદીષેણે કહ્યું મહારાજ, આપ મારી સાથે ઉપાશ્રયે પધારો, તો હું આપની સેવા ચાકરી સારી રીતે કરી શકુ.

"તુ જુએ છે કે નહિ! મ્હારાથી ચાલી શકાય એવું છે?" વૃદ્ધ સાધુએ ગુસ્સે થઇને કહ્યુ. "મહારાજ, હું આપને મારી ખાધ પર બેસાડીને લઇ જઇશ." નદીષેણે જવાબ આપ્યો.

સેવામૂર્તિ નદીષેણે વૃદ્ધ સાધુને પોતાની ખાધ પર લઇ ચાલવા માંડયુ રસ્તામાં પેલા દેવસાધુએ નદીષેણના શરીરપર દુર્ગંધમય વિષ્ટા કરીને શરીર બગાડી મૂક્યુ. છતાં નદીષેણુ મનમાં જરા પણ ખેદ પામ્યા નહિ. જોતજોતામા તે દેવ નદીષેણનુ આખુ શરીર મળ, મૂત્ર અને વિષ્ટાથી ભરી દે છે, અને તેના મુખ સામુ જુએ છે, પરન્તુ નદીષેણના મુખ પર ગ્લાનિની છાયા સરખી પણ દેખાતી નથી. એમ કરતાં ઉપાશ્રય આગળ તેઓ આવે છે, અને ધીરેથી નદીષેણ વૃદ્ધ સાધુને નીચે ઉતારે છે, ત્યા તે સાધુ અદૃશ્ય થઈ દેવ સ્વરુપે પ્રગટ થાય છે, અને બધી વાત કહી નદીષેણની સેવાની પ્રશસા કરી સ્વસ્થાનકે જાય છે.

આ રીતે નદીષેણુ સેવાભાવમા મગ્ન રહી તપશ્ચર્યા સહિત વિશુદ્ધ ચારિત્ર પાળવા લાગ્યા એકંદર તેઓ બાર હજાર વર્ષનું ચારિત્ર પાળી, અતિમ સમયે અનશન કરી, મૃત્યુ પામી આઠમા દેવલોકમા દેવ થયા, પરન્તુ સથારા વખતે પૂર્વ સમયની દરિદ્રાવસ્થા તથા સ્ત્રીઓનો પ્રેમ તેમને યાદ આવવાથી નિયાણુ કરેલુ કે હુ આવતા ભવમા અનેક સ્ત્રીઓ અને અપૂર્વ લક્ષ્મીનો ભોક્તા થાઉ. આ નિયાણાના પ્રભાવે તેઓ દેવલોકમાથી ચ્યવી, સૌરીપુર નગરમાં અધક વિષ્ણુ રાજાની સુભદ્રા રાણીની કુક્ષિમાં દશમા પુત્ર "વસુદેવ" નામે ઉત્પન્ન થયા તેમનું કામદેવ સરખુ રૂપ દેખીને અનેક સ્ત્રીઓ

તેમના પર મુગ્ધ બની. એકંદર તેઓ બહોંતેર હજાર સ્ત્રીઓના સ્વામી થયા સૌથી છેલ્લી તેઓ દેવક રાજાની પુત્રી દેવકીને પરણ્યા નિયાણાના પ્રતાપે ત્હેમને સંસાર વધારવો પડયો.

૧૪૭ નંદીષેણ કુમાર.

તેઓ શ્રેણિક રાજાના પુત્ર હતા ભ મહાવીરની દેશના સાભળી, તેમને વૈરાગ્ય થવાથી દીક્ષા લેવા તત્પર થયા. તેવામા એક દેવે અ તરિક્ષમાથી ન દીષેણને કહ્યુ હે કુમાર, હમણા તુ દીક્ષા ન લે, તારે હજુ ભોગાવલી કર્મ બાકી છે, છતા ન દીષેણે તે માન્યુ નહિ. ભગવાન મહાવીરે પણ તેને ધીરજ ધરવાનુ કહેવા છતા, તેણે દીક્ષા લીધી, અને આકરી તપશ્ચર્યાઓ કરવા માડી. એકવાર ગૌચરી અર્થે નીકળતા તેઓ એક વેશ્યાને ઘેર જઈ ચડયા મુનિને દેખી વેશ્યાને વિકાર થયો વેશ્યાએ કહ્યુ મહારાજ, અહિ તો અર્થની ભિક્ષા છે ! સમજ્યા ? એમ કહેતા જ તે હસી પડી. મુનિ લોભાયા ત્હેમણે પોતાના તપબળે ઉત્પન્ન થયેલી લબ્ધિનો ઉપયોગ કરી ત સ્થળે ધનનો એક મોટો ઢગલો કર્યો અને તેઓ રસ્તે પડયા વેશ્યાએ મુનિ પાસે જઈ કહ્યું મહારાજ, આ તમારૂ ધન તમે લઈ જાઓ, મારે ન જોઇએ જો તમે અહિં મારી સાથે રહેવાનુ કબુલ કરો, તો જ હુ આ ધન લઉ ન દીષેણે વેશ્યાનુ કથન કબુલ કર્યું તેમણે પોતાનો સાધુવેશ ઉતારી નાખ્યો, અને તેઓ વેશ્યાને ત્યા રહ્યા પરન્તુ એવો નિયમ કર્યો કે હમેશા ૧૦ પુરુષોને બુઝવી દીક્ષા અપાવ્યા પછી જ પોતાને આહાર કરવો. આ આકરી પ્રતિજ્ઞા પણ ન દીષેણ પોતાના તપોબળ અને જ્ઞાનના પ્રભાવે પાળવા લાગ્યા કોઈ એક દિવસે તેમણે ૯ પુરુષોને બુઝવ્યા અને દીક્ષિત બનાવ્યા, પરન્તુ એક જણને દીક્ષા આપવાનુ બાકી રહ્યુ ન દીષેણે ઘણો પ્રયત્ન કર્યો, પણ દીક્ષા લેનાર દશમો પુરુષ કોઈ નીકળ્યો નહિ આથી ન દીષેણે પોતે જ દીક્ષા લીધી, અને પ્રભુ પાસે જઈ પોતાના પૂર્વ

પાપની આલોચના કરી. અંતે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળી નંદીષેણુ કાળધર્મ પામી દેવલોકમાં ગયા.

૧૪૮ પ્રતિબુદ્ધ.

તે કોશલ દેશની સાંકેતપુરી નગરીનો રાજા હતો. પૂર્વભવમાં મહાબળ કુમારનો તે મિત્ર હતો. ત્યા સયમ પાળી, ઘણો તપ કરવાથી તે જયત વિમાનમા દેવપણે ઉત્પન્ન થયો હતો ત્યાંથી ચ્યવી અહિયા તે રાજા થયો હતો તેને પદ્મા નામની રાણી હતી. તે સાકેતપુરમાં નાગદેવનુ એક દેવળ હતુ, રાજા અને રાણી એકદા તે નાગદેવના પૂજન અર્થે ગયાં. ત્યા દેવળમા શોભાયમાન એવો એક દામકાડ (સ્ત્રીઓની આકૃતિવાળો ચિત્રેલો વિભાગ) હતો. તે જોઇ રાજાએ પ્રધાનને પૂછ્યુ કે તમે આવો દામકાડ કયાય જોયો છે? પ્રધાને કહ્યુ હા. મિથિલા નગરીમાં મલ્લીકુવરીની વર્ષગાઠ વખતે જોવામા આવેલા દામકાડ આગળ આ કાંઈ હિસાબમાં નથી, એમ કહી સાથે સાથે સુબુદ્ધિ પ્રધાને મલ્લીકુંવરીનાં રૂપ, ગુણની પ્રશસા કરી. તે સાભળી રાજાને તે મલ્લીકુવરી પરણવાની ઇચ્છા થઈ. આથી તેણે કુભરાજા પાસે દૂત મોકલી મલ્લીકુવરીનુ માગું કર્યું. રાજાએ ના કહેવાથી પ્રતિબુદ્ધે જિતશત્રુ વગેરે રાજાઓ સાથે સધી કરીને મિથિલા પર ચડાઈ કરી. તેમા મલ્લીકુંવરીએ સોનાની બનાવેલ પ્રતિમાથી પ્રતિબુદ્ધ રાજાને બુઝવ્યો અને તેણે દીક્ષા લીધી. સખ્ત તપ, સયમ પાળી અત સમયે સમેતશિખર પર સથારો કરી પ્રતિબુદ્ધ મોક્ષ પામ્યા.

૧૪૯ પદ્મકુમાર.

શ્રેણિક રાજાના પુત્ર કાલીકુમારની પદ્માવતી રાણીની કુક્ષિથી પદ્મકુમારનો જન્મ થયો માતાએ સિંહનુ સ્વપ્ન જોયુ. સ્વપ્ન પાઠકે મહાભાગ્યવાન પુત્ર અવતરશે એવુ તે સ્વપ્નનુ ફળ કહ્યુ.

અનુક્રમે નવમાસ પૂરા થયે બાળકનો જન્મ થયો. માતાના નામ પરથી તેનુ પદ્મકુમાર એવુ નામ આપ્યુ ઉમર લાયક થતા તેને આઠ કન્યાઓ પરણાવવામાં આવી.

એકવાર ભ. મહાવીર ચપાનગરીમા પધાર્યા રાજા કોણિકની સાથે પદ્મકુમાર પણ પ્રભુને વદન કરવા ગયો. પ્રભુની દેશના સાભળી તેને વૈરાગ્ય થયો અને ઘેર આવી માતા પિતાદિકની રજા મેળવી દીક્ષા લીધી. સ્થવિર મુનિ પાસે ૧૧ અગ ભણ્યા. છટ્ઠ, અઠમ આદિ ઉગ્ર તપશ્ચર્યા કરવા લાગ્યા. અતિમ સમયે વિપુલગીરી પર એક માસનુ અનશન કર્યું અને ૫ વર્ષનુ ચારિત્ર પાળી કાળને અવસરે કાળ કરીને તેઓ પહેલા સૌધર્મ નામક દેવલોકમા બે સાગરના આયુષ્યે દેવ થયા. ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેઓ મોક્ષમા જશે

૧૫૦ પદ્મપ્રભુ.

વર્તમાન ચોવિસીના છઠ્ઠા તીર્થંકર શ્રી પદ્મપ્રભુ કૌશાબી નગરીમા ધર નામના રાજાની સુસીમા નામક રાણીની કુક્ષિમા, નવમા ગ્રૈવેયક વિમાનમાથી ચ્યવીને મહા વદિ છઠને રોજ ઉત્પન્ન થયા માતાને ચૌદ સ્વપ્ન આવ્યા. માતાને પદ્મની શય્યામા સૂવાનો દોહદ થયો, તે દેવોએ પૂરો કર્યો. તેમનો જન્મ કાર્તિક વદિ બારશના રોજ થયો. ૫૬ કુમારિકા દેવીઓએ અને ઇદ્રોએ આવી પ્રભુનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો પિતાને અતિશય આનદ થયો, અને પદ્મનાથ એવુ તેમને નામ આપ્યુ તેમનુ દેહમાન ૨૫૦ ધનુષ્યનુ હતુ યૌવનવય પ્રાપ્ત થતા માતાપિતાના આગ્રહથી અનેક રાજકન્યાઓ સાથે તેમણે લગ્ન કર્યું ૭ાા લાખ પૂર્વ તેઓ કુમારાવસ્થામા રહ્યા પછી પિતાનુ રાજ્ય ગ્રહણ કર્યુ. ૨૧ાા લાખ પૂર્વ અને ૧૬ પૂર્વાંગ સુધી તેમણે રાજ્ય ભોગવ્યુ લોકાતિક દેવોની સૂચનાથી પ્રભુએ એક વરસ સુધી અઢળક દાન આપ્યુ પછી છટ્ઠ ભક્ત કરી કાર્તિક વદિ ૧૩ ના રોજ

પ્રભુએ સ્વયંમેવ ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. ૭ માસ છદ્મસ્થાવસ્થામાં રહ્યા પછી, પ્રભુએ છઠ કરીને વડ નીચે કાયોત્સર્ગ કર્યો, ત્યા પ્રભુને ચૈત્ર શુદિ પૂર્ણિમાએ કેવળજ્ઞાન થયુ. શ્રી પદ્મપ્રભુને ૧૦૭ ગણધરો હતા, તેમાં સુવ્રત સૌથી મોટા હતા. તેમના શાસન પરિવારમા ૩૩૦ હજાર સાધુઓ, ૪૨૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૭૬ હજાર શ્રાવકો, અને ૫૦૫ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. કૈવલ્યજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી, એક લાખ પૂર્વમા ૧૬ પૂર્વાંગ અને ૭ માસ ઓછા, એટલો સમય ગયો ત્યારે પદ્મપ્રભુએ સમેત શિખર પર અનશન કર્યું. એક માસનુ અનશન ભોગવી માગશર વદિ ૧૧ ના રોજ ૩૦૮ અનશનવાળા મુનિઓ સાથે પ્રભુ નિર્વાણ પહોચ્યા. તેમનુ એકંદર આયુષ્ય ૩૦ લાખ પૂર્વનુ હતુ.

૧૫૨ પદ્માવતી.

દ્વારિકા નગરીના શ્રીકૃષ્ણ રાજાને પદ્માવતી નામે રાણી હતી. એકવાર નેમનાથ પ્રભુ ત્યા પધાર્યા શ્રીકૃષ્ણ તથા પદ્માવતી વંદન કરવા ગયા. પ્રભુએ ધર્મબોધ આપ્યો પદ્માવતી વૈરાગ્ય પામી ઘેર આવ્યા. ત્યાર બાદ શ્રીકૃષ્ણે પ્રભુને પૂછ્યુ —હે ભગવાન્ ! આ દેવલોક સમી દ્વારિકા નગરીનો નાશ શાથી થશે ?

પ્રભુએ કહ્યુ —

*દ્વૈપાયન નામના અગ્નિકુમાર દેવના કોપથી તારી નગરીનો

* શૌર્યપુર નગરની બહાર આશ્રમમા પરાશર નામનો તાપસ હતો. તેણે યમુના દ્વીપમા જઈ કોઇ નીચ કન્યા સાથે ભોગવિલાસ કર્યો પરિણામે એક પુત્ર થયો તેનું નામ દ્વૈપાયન. દ્વૈપાયન આગળ જતા બ્રહ્મચારી પરિવ્રાજક થયો અને યાદવોના સહવાસમાં મૈત્રીભાવથી રહેવા લાગ્યો. એકવાર શાંબ આદિ કુમારો મદિરામાં અંધ બન્યા અને તેઓએ દ્વૈપાયનને મારી નાખ્યો. મરીને તે અગ્નિકુમાર દેવ થયો અને ક્રોધના નિયાણાથી તેણે દ્વારિકા નગરીને બાળીને ભસ્મીભૂત કરી.

વિહાર થયે. તે સાંભળી કૃષ્ણ વિચારવા લાગ્યા કે ધન્ય છે જાલી, મયાલી, પ્રદ્યુમ્ન, રથનેમિ આદિ કુમારોને, કે જેઓએ રાજવૈભવનો ત્યાગ કરી પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી! હું તો અભાગ્યવાન્ સ્પૃહાવંત છું અને કામભોગોમાં મૂર્છા પામ્યો છું, જેથી દીક્ષા લેવા સમર્થ નથી. પ્રભુએ તેનો મનોગત ભાવ તરતજ કહી દીધો અને કહ્યું કે વાસુદેવો દીક્ષા લેતા નથી, લીધી નથી અને લેશે પણ નહિ. કૃષ્ણે કહ્યું—ત્યારે હે પ્રભો! હું અહિંથી મરણ પામીને ક્યાં જઇશ? પ્રભુએ કહ્યું—હે કૃષ્ણ, દ્વારિકા નગરી બળતી હશે ત્યારે તું તારા માતાપિતા અને ભાઇની સાથે નીકળી જઇશ. રસ્તામાં તારા માતાપિતા મરણ પામશે. ત્યાંથી તું અને બળદેવ પાંડવ મથુરા જતાં કોસંબીવનના વૃક્ષની નીચે પૃથ્વીશિલા પર જરાકુમારના બાણથી વીંધાઇને તું મરણ પામીશ અને મરીને ત્રીજી નરકમાં જઇશ. આ સાંભળી શ્રીકૃષ્ણ ત્રાસ પામ્યા અને ચિંતા કરવા લાગ્યા. પ્રભુએ કહ્યું, ચિંતા ન કર કૃષ્ણ. ત્યાંથી તું નીકળીને જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં પુંડ્રદેશના શતદ્વાર નગરમાં અમમ નામે અરિહંત-તીર્થંકર થઇશ અને મોક્ષમાં જઇશ. આ સાંભળી કૃષ્ણને ઘણો હર્ષ આવી ગયો તેમણે સાથળ પર હાથ પછાડી હર્ષના ઉચ્ચોચ્ચાર વડે સિંહનાદ કર્યો. ત્યાંથી પ્રભુને વંદન કરી શ્રીકૃષ્ણ ઘેર આવ્યા.

શ્રીકૃષ્ણે નગરમાં આવી ઢંઢેરો પીટાવ્યો કે અગ્નિકુમાર દેવના પ્રકોપથી દ્વારિકા નગરી બળીને ભસ્મ થવાની છે માટે જેને દીક્ષા લેવી હોય તે તૈયાર થઇ જાય અને તેમના કુટુંબના નિર્વાહની સઘળી વ્યવસ્થા હું કરીશ.

શ્રી કૃષ્ણની રાણી પદ્માવતીને વૈરાગ્ય થયો હતો તેથી તે દીક્ષા લેવા માટે તૈયાર થઇ અને શ્રીકૃષ્ણની આજ્ઞા માગી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવે ધામધૂમપૂર્વક પદ્માવતીનો દીક્ષા-મહોત્સવ કર્યો અને નેમનાથ પ્રભુ

પાસે દીક્ષિત બનાવી. પદ્માવતી દીક્ષા લઇને સખ્ત તપ, જપ, ક્રિયા કરવા લાગી. અંત સમયે એક મહિનાનો સંથારો કરી, પદ્માવતી નિર્વાણપદને પ્રાપ્ત થયા

૧૫૨ પ્રદ્યુમ્ન.

દ્વારિકાના શ્રીકૃષ્ણ રાજાને રૂક્મિણી નામની રાણી હતી. તેને પ્રદ્યુમ્ન નામે પુત્ર થયો હતો. એકવાર અતિમુક્ત મુનિ રૂક્મિણીના આવાસે આવ્યા, તેમને જોઈ સત્યભામા પણ રૂક્મિણીના આવાસે આવી. બન્નેએ મુનિને વંદન કર્યું રૂક્મિણીએ મુનિને જ્ઞાનવંત જાણી પૂછ્યુ કે મહાત્મન્ ! મ્હને પુત્ર થશે કે નહિ ? મુનિએ કહ્યું: તમને શ્રીકૃષ્ણ જેવો મહા પરાક્રમી પુત્ર થશે. એમ કહી મુનિ વિદાય થયા. મુનિના કથનથી બન્ને સ્ત્રીઓ વચ્ચે વાંધો પડ્યો. સત્યભામાએ કહ્યુ કે મને પુત્ર થવાનુ મુનિએ કહ્યુ છે, જ્યારે રૂક્મિણી બોલી કે મેં પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો, માટે મુનિએ મને જ પુત્ર થવાનું કહ્યુ છે. આ વાત કૃષ્ણ પાસે પહોંચી. બન્નેએ એવી શરત કરી કે જેનો પુત્ર પહેલો પરણે, તેના ઉત્સવમાં બીજીએ પોતાના કેશ આપવા. સમય જતા બન્નેએ એક એક પુત્રનો જન્મ આપ્યો. પહેલાં રૂક્મિણીએ અને પછી સત્યભામાએ રૂક્મિણીના પુત્રનુ નામ પ્રદ્યુમ્ન પાડ્યુ. થોડાક વખત પછી પ્રદ્યુમ્ન કુમારનો પૂર્વભવનો એક વૈરી દેવ રૂક્મિણીનું રૂપ ધારણ કરી પ્રદ્યુમ્નને શ્રીકૃષ્ણ પાસેથી લઈ ગયો. દેવે તેને મારી નાખવાનો વિચાર કર્યો, પરન્તુ તેનુ આયુષ્ય લાંબુ હોવાથી, તેમજ તે ચરિમ શરીરી (છેલ્લુ શરીર) હોવાથી દેવ તેને કાંઈ ઇજા કરી શક્યો નહિ, પણ તેને એક શિલા પર મૂકી તે જતો રહ્યો. એવામા મેઘકુટ નગરના કાલસંબર નામક વિદ્યાધરનુ વિમાન તે રસ્તેથી પસાર થયુ. પુણ્યયોગે તે વિદ્યાધરે તેને પોતાના વિમાનમાં લીધો, અને ઘેર જઈને પોતાની કનકમાળા

નામની સ્ત્રીને સોપ્યો. તે ત્યાં મોટો થવા લાગ્યો. અહિં થોડીવારે રૂકિમણીએ કૃષ્ણ પાસે પુત્રને પાછો માગ્યો, ત્યારે કૃષ્ણે કહ્યું કે ત્હમે હમણા જ ત્હેને લઈ ગયા છો ને? રૂકિમણીએ કહ્યું નાથ, મને છેતરો છો શાને? આ સાભળી કૃષ્ણ ચમકયા. તેમણે વિચાર્યું કે જરૂર કોઈએ દગો કર્યો છે, એમ ધારી પ્રદ્યુમ્નની સઘળે ઠેકાણે તપાસ કરાવી, પણ કયાય પત્તો ન લાગ્યો આખરે થોડાક વખત પછી નારદઋષિ ત્યાં આવ્યા. તેમને પૂછતાં નારદે કહ્યું –રાજન્, ગભરાઓ નહિ. પ્રદ્યુમ્ન જીવતો છે અને ૧૬ વરસે તે તમારે ઘેર આવશે રૂકિમણીએ નારદને પૂછ્યુ. ઋષિદેવ, મને પુત્રનો આટલો લાબો વિયોગ થવાનું શુ કારણ? નારદે કહ્યું –દેવી, તમે પૂર્વભવમાં મોરલીના ઈંડા રમાડવા માટે હાથમા લીધા હતા, તે વખતે તમારો હાથ કકુવાળો હોવાથી તે ઈંડા લાલચોળ (રાતા) બની ગયા, જેથી મોરલીએ તે ઓળખ્યા નહિ, આખરે વરસાદ થવાથી તે ઈંડાં ધોવાયા, જેથી મોરલીએ ઓળખ્યા, ને સેવ્યાં. પણ તેટલામા ૧૬ ઘડીનો સમય પસાર થયો, તેના ફળ રૂપે તમને તમારા પુત્રનો ૧૬ વર્ષનો વિયોગ થશે, એવૃ સીમધર સ્વામીએ મને કહ્યું હતું, એમ કહી નારદ ઋષિ ત્યાથી વિદાય થયા.

પ્રદ્યુમ્ન અહિંયા ૧૬ વર્ષનો થયો, તે વખતે તેનુ અથાગ રૂપ જોઈ, કનકમાળાની દૃષ્ટિમા વિકાર ઉત્પન્ન થયો, અને તેણીએ પ્રદ્યુમ્ન પાસે પ્રેમસભોગની માગણી કરી, પોતાની ઈચ્છા તૃપ્ત કરવા કનકમાળાએ તેને ગૌરી અને પ્રજ્ઞપ્તિએ નામની બે વિદ્યાઓ શીખવી. આ વિદ્યા મળવા છતા પણ પ્રદ્યુમ્ને અનાચારનુ સેવન કર્યું નહિ અને તે બહાર જતો રહ્યો કનકમાળાએ સ્ત્રી ચરિત્ર કરી પ્રદ્યુમ્ન સાથે લડવા પોતાના પુત્રોને ઉશ્કેર્યો બને વચ્ચે યુદ્ધ થયુ, તેમા પ્રદ્યુમ્ને તેના પુત્રોને હરાવી મારી નાખ્યા. તેવામા સમય પૂરો થયો હોઈ નારદ ઋષિ ત્યા આવી ચડ્યા. તેમણે પ્રદ્યુમ્નને તેની માતાનો

વિલાપ તથા કેશ આપવાની પ્રતિજ્ઞાની વાત કરી, આથી પ્રદ્યુમ્ન નારદ સાથે દ્વારિકામાં ગયો. માતાપિતાને ઘણો આનંદ થયો. કૃષ્ણે તેને ઘણી રાજ્ય કન્યાઓ પરણાવી. પ્રદ્યુમ્નને અનિરુદ્ધ વગેરે પુત્રો થયા. છેવટે તેમણે નેમ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી અને મોક્ષમા ગયા.

૧૫૩ પ્રભવ સ્વામી.

ભરતક્ષેત્રમા વિધ્યાચળ પર્વત પાસે જયપુર નામનું નગર હતુ ત્યાના વિધ્ય રાજાને બે પુત્રો હતા. મ્હોટાનું નામ પ્રભવ, અને ન્હાનાનુ નામ પ્રભુ. પ્રભવ મ્હોટો હોવા છતાં, કાંઈ કારણસર રાજાએ તેને રાજ્ય ન આપતા પ્રભુને રાજ્ય સોપ્યુ, તેથી પ્રભવ અભિમાનપૂર્વક નગરની બહાર નીકળી ગયો અને વિધ્યાચળ પર્વતની વિષમ ભૂમિમાં એક ગામ વસાવીને રહ્યો. તેણે પોતાના જેવા પાંચસો સાગ્રીતો ઉભા કર્યા, અને તે સર્વત્ર લૂટફાટ ચલાવવા લાગ્યો.

એવા સમયમા જબુકુમારનું લગ્ન થયુ, અને શ્વસુર પક્ષ તરફથી વિપુલ સંપત્તિ મળતાં આ વખતે જબુકુમાર પાસે ૯૯ ક્રોડ સોનામ્હોરોની મિલ્કત થઈ હતી. આ વાતની પ્રભવને ખબર પડી એટલે તે પોતાના ૫૦૦ સાગ્રીત ચોરો સાથે જંબુકુમારને ઘેર આવ્યો ત્યાં જબુકુમારના પુણ્ય પ્રભાવે તે સ્થભી ગયો, અને જબુકુમારના ઉપદેશે વૈરાગ્ય પામી, તેણે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લઈ તેમણે આકરી તપશ્ચર્યાઓ કરવા માડી અને તેઓ સૂત્ર સિદ્ધાન્તમા પારંગત થયા. જબુસ્વામીના નિર્વાણ પછી તેમની પાટ પર શ્રી પ્રભવ સ્વામી બિરાજ્યા. તેઓ ૧૦૫ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી, મહાવીર પ્રભુ પછી ૭૫ વર્ષે એટલે વિક્રમ સંવત પૂર્વે ૩૯૫ માં કાળધર્મ પામી દેવલોકમાં ગયા.

૧૫૪ પ્રભાવતી.*

વિશાળા નગરીના ચેટક રાજાને ૭ પુત્રીઓ હતી. તેમા એક પ્રભાવતી પણ હતી. તેને સિંધુ–સોવીર દેશના ઉદાયન રાજા વેરે પરણાવવામા આવી હતી. તેમને અભિચિ નામે પુત્ર થયો હતો. ભ. મહાવીરની દેશના સાંભળી પ્રભાવતીને દીક્ષા લેવાની અભિલાષા થઈ અને ઉદાયન રાજા પાસે રજા માગતા તેણે કહ્યુ કે ત્હમે દેવપદવી પામો તો મને પ્રતિબોધ આપવા આવજો રાણીએ આ કબુલ કર્યું અને દીક્ષા લીધી ખૂબ તપશ્ચર્યા અને અંતિમ સમયે અનશન કરી પદ્મમાવતી દેવલોકમા ગઈ, એટલે આપેલા વચન પ્રમાણે તેણે ઉદાયન રાજાને પ્રતિબોધ પમાડયો.

૧૫૫ પ્રભાસ ગણધર+

રાજગૃહિ નગરીમા બલ નામના બ્રાહ્મણને અતિભદ્રા નામની પત્ની હતી, તેનાથી તેમને એક પુત્ર થયો. તે કર્કરાશી તથા પુષ્ય નક્ષત્રમા જન્મવાથી તેનુ નામ પ્રભાસ પાડયુ. અનુક્રમે તે વેદાદિ સર્વ શાસ્ત્રોમા પારગત થયા. આ પ્રભાસ બ્રાહ્મણ ૩૦૦ શિષ્યોના

---

* જૈનાગમમા પ્રભાવતી, ધારિણી વગેરે નામના ચરિત્રો ઘણા આવે છે, પરંતુ તે બહુ જ ઓછી માહિતીવાળા, અને ખાસ આપવા જેવા ન હોઈ અત્રે આપ્યા નથી. —સં

+ ભ. મહાવીરને જે ૧૧ ગણધરો થયા તે સર્વ બ્રાહ્મણો હતા. તે અગીયારે સમર્થ અધ્યાપકો અપાપા નગરીમા સોમિલના યજ્ઞમા આવેલા, દરેકને જુદી જુદી શકાઓ હતી, તે સઘળી ભ. મહાવીરે દૂર કરી, તેથી તે બધાઓએ પોતાના ૪૪૦૦ શિષ્યો સહિત પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી હતી, અને તેઓ પોતાના જ્ઞાન, ચારિત્રના બળે પ્રભુ મહાવીરના ગણધરો (પટ્ટ શિષ્યો) થયા હતા —સં.

અધ્યાપક હતા. તેમને 'મોક્ષ છે કે નહિ', એ બાબતનો સંશય હતો. તે ભગવાન મહાવીરે નિવાર્યો. એટલે તેમણે ૧૬ વર્ષની ન્હાની વયે દીક્ષા લીધી. તેઓ પ્રભુ મહાવીરના ૧૧ મા ગણધરપદે આવ્યા. ૮ વર્ષ છદ્‌મસ્થાવસ્થામાં રહ્યા. તે પછી ૨૫ મા વર્ષે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. ૧૬ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામાં વિચર્યા, એકદર ૪૦ વષનું આયુષ્ય ભોગવી તેઓ મોક્ષમાં ગયા.

૧૫૬ પ્રદેશી રાજા

શ્વેતાબિકા નામની નગરી હતી. ત્યાં પરદેશી નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે રાજા ઘણોજ અધર્મી હતો, લાચ રૂશ્વત લેતો, તેમજ રૈયત પાસેથી જુલ્મ કરી ખૂબ કર ઉઘરાવતો તેને પરલોકનો લેશ માત્ર ડર ન હતો, તે કેવળ નાસ્તિક હતો. પરલોકને માનતો નહી. શુભાશુભ કર્મના ફળને પણ માનતો નહિ. જીવ હિંસાઓ કરીને, માસ દારૂ ખાઈને, મોજશોખમા આ પ્રદેશી રાજા પોતાનુ જીવન વિતાવતો હતો. તેને સૂરિકાન્તા નામની રાણી હતી અને સૂર્યકાન્ત નામનો પુત્ર હતો, અને ચિત્ત સારથી નામે એક બુદ્ધિશાળી મત્રી હતો આ રાજાને કુણાલ દેશના શ્રાવસ્તિ નગરીના જીતશત્રુ રાજા સાથે સારો સંબધ હતો. એકવાર પરદેશી રાજાએ ચિત્ત સારથી સાથે મહા મૂલ્યવાન નજરાણુ જીતશત્રુ રાજાને ભેટ આપવા સારૂ મોકલાવ્યુ. ચિત્તસારથી પ્રધાન કેટલાક માણસો લઈને અશ્વરથમા બેસીને શ્રાવસ્તિ નગરીમા ગયો. રાજા પાસે જઈને તેણે નજરાણું ભેટ મૂકયુ. જીતશત્રુ રાજા ઘણોજ સતોષ પામ્યો. અને ચિત્ત પ્રધાનનો સત્કાર સન્માન કરીને તેને થોડાક વખત રહેવા માટે એક સુદર મહેલ આપ્યો, જેમાં ચિત્ત સારથી આનદપૂર્વક રહેવા લાગ્યો.

એકવાર પાર્શ્વનાથ ભગવાનના શિષ્ય ચાર જ્ઞાન અને ચૌદ

પૂર્વના જાણનાર શ્રી કેશીસ્વામી શ્રાવસ્તિ નગરીના કોષ્ટક ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. લોકોના ટોળેટોળા શ્રી કેશી સ્વામીને વદન કરવા જવા લાગ્યા. આ દ્રશ્ય ચિત્ત સારથીના જોવામા આવ્યુ. માણસોને પૂછતાં જણાયુ કે શ્રી કેશી સ્વામી નામના વિદ્વાન મહાત્મા પધાર્યા છે. ચિત્ત સારથી સ્નાન કરી, વસ્ત્રાલકારો પહેરી કોષ્ટક ઉદ્યાનમાં ગયા. શ્રી કેશી સ્વામીને વદન કર્યું. કેશી સ્વામીએ દેશના આપી, ચિત્ત સારથી પ્રતિબોધ પામ્યો, અને કેશી સ્વામીને વદન કરી તેણે કહ્યુ —પ્રભુ, તમારો ઉપદેશ ખરેખર બુડતા જીવોને આધારભૂત છે, મ્હને તમારા ધર્મ પ્રત્યે માન અને રૂચિ ઉત્પન્ન થયા છે. માટે હું સાધુ થઈ શકતો નથી, પરતુ શ્રાવકના બાર વ્રત અગીકાર કરાવો, કેશી સ્વામીએ તેને બાર વ્રત ધરાવ્યા ચિત્ત સારથી તેમનો ઉપાસક થયો અને પછી તે સ્વસ્થાનકે ગયો

કેટલોક વખત વીત્યા બાદ ચિત્ત સારથી શ્વેતાબિકા નગરીમા જવા તૈયાર થયો. અશ્વ રથ પર બેસીને માણસો સાથે તેણે પ્રયાણ કરવા માંડયુ. પ્રથમ તે કેશી સ્વામીને વદન કરવા આવ્યો, તેમને વદન કરીને કહ્યુ —પ્રભુ, હુ શ્વેતાબિકા નગરીમા જાઉ છુ, આપ ત્યા કૃપા કરી પધારશો કેશી સ્વામી આ સાભળી મૌન રહ્યા. ચિત્તે ફરીથી આમત્રણ કર્યું છતા તેઓ મૌન રહ્યા જયારે ત્રીજી વખત કહ્યુ, ત્યારે કેશી સ્વામી બોલ્યા —હે ચિત્ત સારથી, ભયકર વન હોય, જેમા વાઘ, વરૂ, સિહ રહેતા હોય અને જીવોનો સહાર કરતા હોય, ત્યા પશુ પક્ષીઓ આવે ખરા ? ચિત્તે કહ્યુ —ન આવે, પ્રભુ.

કેશી—તો પછી તમારી નગરીનો રાજા અધર્મી છે, તો હુ ત્યાં કેવી રીતે આવુ ?

ચિત્ત—પ્રભુ, આપને પ્રદેશી રાજા સાથે શુ નિસ્બત છે ? ત્યા ઘણા સાર્થવાહ, શેઠ, શાહુકારો રહે છે તે બધા આપને વદન કરવા આવશે અને આહાર પાણી વહોરાવશે.

ત્યારે કેશી સ્વામીએ કહ્યું કે સમય જોઈને તે તરફ વિહાર કરીશ. ત્યાંથી ચિત્ત સારથી શ્વેતાંબિકા નગરીમાં ગયો. પછી તે નગરીના મૃગ નામના ઉદ્યાનમા આવ્યો અને ચિત્ત સારથીએ તે ઉદ્યાનના માળીને કહ્યુ કે અહીંયા કેશી નામના સ્વામી પધારે તો તુ વદન કરી તેમનો આદર સત્કાર કરજે. પાટ, પાટલા, મકાનનુ આમત્રણ કરજે, પછી મ્હને ખબર આપજે. આટલી સૂચના આપીને ચિત્ત સારથી રાજદરબારમા આવ્યો. શ્રાવસ્તિના રાજા તરફથી મળેલુ નજરાણુ તેણે પ્રદેશી રાજાને ચરણે મૂકયુ. રાજા પ્રસન્ન થયો.

કેટલોક સમય વીત્યા બાદ શ્રી કેશી સ્વામી ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા કરતા શ્વેતાબિકા નગરીના મૃગ ઉદ્યાનમા પધાર્યા. વન-પાલકે ત્હેમને જોઈ વદન કર્યું પાટ, પાટલા વગેરે ચીજોનો બદોબસ્ત કરી આપ્યો, અને ત્યાંથી નીકળી તરતજ તેણે કેશીસ્વામી પધાર્યાની ચિત્ત સારથીને ખબર આપી. ચિત્ત સારથીનુ હૃદય પોતાના ધર્માચાર્યના આવાગમનના સમાચારથી આનદથી પ્રફુલ્લિત થયુ. આસન પરથી ઉભા થઈ ત્હેણે કેશી સ્વામીને ભાવપૂર્વક વદન કર્યું પછી વસ્ત્રાલંકારો પહેરી અશ્વરથમા બેસી તે વાંદવા ગયો. ત્યા કેશી સ્વામીને ભાવપૂર્વક નમસ્કાર કરીને તેણે કહ્યુ —પ્રભુ, અમારા રાજા અધર્મી છે, તો તેમને આપ ધર્મબોધ આપો તો ઘણો લાભ થશે. ત્યારે કેશી સ્વામી બોલ્યા —હે ચિત્ત, જીવ ચાર પ્રકારે કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મ સાભળી શકતો નથી (૧) આરામ અથવા ઉદ્યાનમા રહીને સાધુ મહારાજ પાસે જઈને વદણા નમસ્કાર ન કરે (૨) ઉપાશ્રયમા જઈને વદન ન કરે, (૩) ગૌચરી અર્થે આવેલ સાધુ મુનિની સેવા ભક્તિ ન કરે, તેમને ભાવનાથી અન્નપાણી ન વહોરાવે (૪) જ્યા મુનિ મહારાજને દેખે ત્યા તેમને વદન ન કરે અને પોતાનુ મ્હો છૂપાવે. વળી ચાર પ્રકારે જીવ ધર્મને સાભળી શકે છે.

(૧) આરામ અથવા ઉદ્યાનમાં રહેતા થકાં વદન કરે (૨)

ઉપાશ્રયમાં વંદણા, સેવા ભક્તિ કરે, (૩) ગોચરી વખતે સાધુમુનિની સેવા કરે, ભાત પાણી વહોરાવે. (૪) જ્યાં જ્યાં સાધુ મુનિને દેખે ત્યા ત્યા પ્રેમપૂર્વક વદન કરે હે ચિત્ત. તમારા પ્રદેશી રાજા આરા-ભમાં પડયા રહે છે. સાધુ મુનિનો સત્કાર કરતા નથી, તો હુ તેમને કઈ રીતે ધર્મ બોધ આપુ ? ત્યારે ચિત્ત સારથીએ કહ્યુ પ્રભુ, મારે તેમની સાથે ઘોડા જોવાને માટે ફરવા નીકળવુ છે, તો તે રીતે હું તેમને આપની પાસે લાવીશ. આપ ધર્મબોધ આપજો. એટલુ કહી ચિત્ત વદન કરીને સ્વસ્થાનકે ગયો

પ્રભાત થયુ. ચિત્ત સારથીએ પ્રદેશી રાજાને કહ્યુ કે કબોજ દેશથી જે ચાર ઘોડા આવ્યા છે, તે ઘોડાઓ ચાલવામાં કેવા છે તે જોવા સારૂ પધારો આપણે બને જઈએ પ્રદેશી રાજા તે સાંભળી તૈયાર થયો. રાજા અને ચિત્ત એક રથમા બેસી તે ઘોડાઓ તે રથને જોડી ફરવા માટે ચાલી નીકળ્યા ઘોડાઓ પાણીદાર હતા તેથી લગામ મુકતાની સાથે પૂરપાટ દોડવા લાગ્યા અને થોડાક વખતમાં તો હજારો ગાઉ નીકળી ગયા રાજાને ભૂખ, તરસ અને થાક લાગવાથી રથને પાછો ફેરવવા ચિત્તને કહ્યુ. ચિત્તસારથીએ રથને પાછો ફેરવ્યો, અને જ્યા મૃગવન નામનુ ઉદ્યાન હતુ. અને જેમા શ્રી કેશી સ્વામી ઉતરેલા, ત્યાં રથને લાવ્યા ઘોડાઓ ત્યાં છૂટા કર્યા અને બને જણા એક વૃક્ષની નીચે વિસામો લેવા બેઠા. અહિંયા કેશી સ્વામી બુલંદ અવાજથી લોકોને ધર્મોપદેશ આપી રહ્યા હતા અવાજ સાંભળી પરદેશી રાજા મનમા વિચારવા લાગ્યો કે આ જડ જેવો લાગે છે તેમજ તેને સાભળનારા લોકો પણ જડ છે, કે જેઓ માત્ર જડની જ ઉપાસના કરે છે. વળી આ ભાષણ કરનારા માણસે મારા બાગની કેટલી બધી જમીન રોકી છે. પણ આ માણુસ દેખાવમાં ઘણોજ કાતિવાળો જણાય છે, એમ ધારી તે માણુસને ઓળખવા માટે રાજાએ ચિત્ત પ્રધાનને પૂછયુ ચિત્તે કહ્યુ,

કે મહારાજા ! આ તો એક મહાન પુરૂષ છે, વળી તે અવધિજ્ઞાની છે અને જીવ શરીરને જુદાં માને છે. આ સાંભળી રાજાને તેની પાસે જવાનો ભાવ થયો. ચિત્ત અને પરદેશી શ્રી કેશી સ્વામી પાસે આવ્યા. પરદેશી રાજાએ સામે ઉભા રહીને કેશી સ્વામીને પૂછ્યુ –

'શુ તમે અવધિજ્ઞાની છો ? અને શરીર તથા જીવને જુદા જુદા માનો છો ?

કેશી—હે પ્રદેશી રાજા, કોઈ વેપારી દાણની ચોરી કરે તેની માફક તુ વિનય ભક્તિ કર્યા વગર પ્રશ્ન પૂછે છે તે ઉચિત નથી. હે રાજા, મને દેખી તને એવો વિચાર થયો હતો કે આ જડ માણસ છે અને સાંભળનારા પણ જડ છે. તેમજ આ મારો બગીચો રોકીને બેઠો છે ?

પ્રદેશી—હા, સત્ય છે. આપની પાસે એવુ કયુ જ્ઞાન છે કે જેથી આપે મારા મનનો ભાવ જાણ્યો ?

કેશી—અમારા જેવા સાધુને પાચ જ્ઞાન હોય છે, પણ મને ચાર જ્ઞાન છે. તેથી તમારા મનનો ભાવ મે જાણ્યો. પાચમુ કેવળ-જ્ઞાન શ્રી અરિહંત ભગવાનને હોય.

પ્રદેશી—ભગવાન, હુ અહિં બેસુ ?

કેશી—આ તમારી ઉદ્યાન ભૂમિ છે. તેથી તમે જાણો.

પ્રદેશી—તમારી પાસે એવું પ્રમાણ છે કે જેથી તમે જીવ અને શરીર જુદા માનો છો ?

કેશી—હા, મારી પાસે પ્રમાણ છે.

પ્રદેશી—મારા દાદા હતા તે મારા પર બહુજ પ્રીતિ રાખતા તે ઘણાજ અધર્મી અને માંસાહારી હતા, તેથી તમારા કહેવા

પ્રમાણે તે નારકીમા હશે. તો મને આવીને તે એમ કેમ નથી કહેતા કે તુ અધર્મ કરીશ નહિ. નહિતો નારકીમા જઇશ. જો તે આવીને મને કહે, તો હુ જીવ શરીર જુદા માનુ.

કેશી—હે રાજન્, તારી સૂરિકાન્તા નામની રાણી કોઈ બીજા પુરુષ સાથે કામભોગ સેવે તો તુ શુ કરે ?

પ્રદેશી—હુ તે પુરૂષના હાથ પગ કાપી તેને શૂળી પર ચઢાવી દઉં.

કેશી—જો તે પુરૂષ તને કહે કે મને થોડાક વખત જીવતો રાખો, હું મારા સગા સબધીઓને કહી આવુ કે વ્યભિચાર કોઈ કરશો નહિ નહિતો મારા જેવી દુર્દશા થશે. તો હે રાજન્, તુ તેને થોડાક વખત માટે પણ છૂટો કરે ખરો ?

પ્રદેશી—જરા પણ નહિ.

કેશી—તારા દાદા અહિ આવવાની ઇચ્છા કરે છે, પણ પરમાધામી લોકો તેને ખૂબ માર મારે છે, એક ક્ષણ પણ તેને છૂટો કરતા નથી, તો તે અહિ કેવી રીતે આવે ?

પ્રદેશી—ભગવાન્! તમે કહો છો કે નરકમાંથી આવી શકે નહિ, તો મારી દાદી ઘણીજ ધર્મિષ્ટ હતી. તે દેવલોકમાથી આવીને મને ધર્મ કરવાનુ કેમ કહેતી નથી ?

કેશી—હે રાજન્! તમે સ્નાન કરી, સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરી, દેવમદિરમા જતા હો, તે વખતે કોઈ માણસ પાયખાનામાં ઉભો રહીને તમને ત્યા બોલાવી બેસવાનુ કહે તો જાવ ખરા ?

પ્રદેશી—નહિ, સાહેબ તે તો અશુચિ સ્થાનક છે તેથી હું ત્યાં જાઉ જ નહિ.

કેશી—તેવી રીતે તારી દાદી મનુષ્યલોકમા આવવાની ઇચ્છા કરે

છે, પણ તે દેવની રિદ્ધિ સિદ્ધિમાં મૂર્છા પામવાથી આ દુર્ગંધ વાળા મનુષ્યલોકમાં આવી શકતી નથી; માટે શરીર અને જીવ જુદા છે એમ જરૂર માન.

પ્રદેશી—એકવાર મારો કોટવાળ એક ચોરને પકડી લાવ્યો. મે તેને લોઢાની કુંભીમાં ઘાલ્યો, અને સજ્જડ ઢાંકણુ વાસી દીધુ. કેટલાક વખત પછી મે જોયુ તો ચોર મરી ગયો હતો અને તે કુંભીને ક્યાંઈ છિદ્ર ન હતું, તો કયે રસ્તેથી જીવ બહાર નીકળી ગયો ?

કેશી—એક દાનશાળા હોય, તેને બારી બારણા હોય નહિ, તેમજ ક્યાંઇ છિદ્ર હોય નહિ. તેમા પેસીને એક માણસ ભેરી વગાડે તો બહાર સંભળાય કે નહિ ?

પ્રદેશી—હા, તેનો અવાજ બહાર સભળાય.

કેશી—તેવી રીતે જીવની ગતિ છે. પૃથ્વીશીલા પર્વતને ભેદીને જેમ બહાર નીકળી જાય છે. તેજ પ્રમાણે શરીર અને જીવ જુદા છે

પ્રદેશી—એકવાર મારો કોટવાળ ચોરને પકડી લાવ્યો. મે તેનુ વજન કર્યું. પછી મે ચોરને મારી નાખ્યો, અને વજન કર્યું તો પહેલા અને પછીના વજનમા કંઈ જ ફેર ન પડયો, તેથી મને લાગે છે કે શરીર અને જીવ જુદા નથી.

કેશી—ચામડાની ખાલી મશક હોય, તેમા પવન ભરવામાં આવે તો વજનમા કઈ ફેર લાગે છે ? જો ન લાગે તો માન કે શરીર અને જીવ જુદાં છે.

પ્રદેશી—એકવાર મેં એક ચોરને મારી તેના બે કકડા કર્યા પણ જીવ જોવામા આવ્યો નહિ, પછી ત્રણ કકડા કર્યા, પછી ચાર એમ અનેક કકડા કર્યા, છતા ક્યાંય મને જીવ દેખાયો નહિ. તેથી હુ માનું છુ કે શરીર અને જીવ જુદાં નથી

કેશી—એક વાર એક પુરુષે રાધવા માટે લાકડાં સળગાવ્યા પછી તે કામસર ક્યાંય ગયો, ત્યારબાદ આવીને જોયુ તો લાકડાં બુઝાઈ ગયેલા, તેણે લાકડાને ફેરવીને ચોતરફ જોયુ, પણ ક્યાઈ અગ્નિ દેખાયો નહિ. માટે હે રાજા, તુ મુઢ ન થા, અને સમજ કે શરીર અને જીવ જુદાં છે.

પ્રદેશી—મહારાજ ! ક્ષત્રિય, ગાથાપતિ, બ્રાહ્મણ અને ઋષિ એ ચાર પ્રકારની પરિષદ્‌માં તમે મને મુઢ કહીને મ્હારૂ અપમાન ન કરો

કેશી—હે પ્રદેશી, તમે જાણો છો, છતા મારી સાથે વક્રતાથી (આડાઇથી) કેમ વર્તો છો ?

પ્રદેશી—મહારાજ, મેં પ્રથમથી જ વિચાર કરેલો કે હું વક્રતાથી વર્તીશ તેમ તેમ મને જ્ઞાનનો લાભ મળશે.

કેશી—રાજન્, વ્યવહાર કેટલા પ્રકારનો છે તે તમે જાણો છો ?

પ્રદેશી—હા, ચાર પ્રકારનો (૧) માગનારને આપે પણ વચનથી સતોષે નહિ (૨) વચનથી સતોષ પમાડે, પણ કઈ આપે નહિ (૩) આપે અને સંતોષ પમાડે, (૪) આપે નહિ અને સતોષ પણ પમાડે નહિ તેમા આપે અને સતોષે તે ઉત્તમ અને છેલ્લો કનિષ્ટ છે

પ્રદેશી—પ્રભુ, હાથી અને કથવાનો જીવ પણ સરખો હશે ?

કેશી—હા, રાજન્, જેમ એક મકાનમા દીવો મૂકી મકાન બધ કરે તો તેનો પ્રકાશ બહાર નહિ આવતા તે મકાનમાં જ રહે. વળી તે દીવા ઉપર ટોપલો ઢાકી દે તો તે ટોપલા જેટલી જ જગ્યામા પ્રકાશ આપે, તેવી રીતે જીવ કર્મોદયથી જે શરીરનો બધ કરે, તેટલામાં જ અવગ્રાહીને રહે.

આ સાંભળી પ્રદેશી રાજા ધર્મ પામ્યો. કેશી સ્વામી પાસેથી તેણે બારવ્રત ધારણ કર્યાં તેણે પોતાના રાજ્યનો ચોથો ભાગ પરમાર્થ માટે કાઢયો, દાનશાળા બંધાવી, પોતાના રાજ્યને રામરાજ્ય બનાવી દીધુ અને વ્રત નિયમ સામાયક પૌષધ વગેરે શ્રાવકની ક્રિયાઓ કરતો પરદેશી રાજા આત્મભાવના ભાવવા લાગ્યો. કેશીસ્વામી પરદેશી રાજાને સદાય રમણિક રહેવાનો બોધ આપી વિહાર કરી ગયા.

પ્રદેશી રાજા સતત ધર્મ ધ્યાનમાં મગ્ન રહે છે. રાજ્ય પોતાના પુત્રને સોપ્યુ છે તેની રાણી સૂરિકાન્તા રાજાના આ કૃત્યથી ઈર્ષી પામી રાજા આખો દહાડો પૌષધશાળામાં રહી ધ્યાન ધરે તે તેને ગમ્યુ નહિ. તેથી સૂરિકાન્તાએ રાજાને મારી નાખવાનો વિચાર કર્યો. એક વાર પ્રદેશી રાજા આનંદમા હતા, તે વખતે રાણીએ ભાત-ભાતની સ્વાદિષ્ટ રસોઈ બનાવી તેમા ઝેર ભેળવ્યુ અને રાજાને તે રસોઈ જમાડી. (ગ્રંથાધારે) ઝેરથી રાજાને શરીરમાં ખૂબ વેદના ઉત્પન્ન થઈ. રાજા જાણી ગયો કે આ કૃત્ય મારી રાણીએ કર્યું છે. છતા એક રોમમા પણ તેણે રાણીનુ દુષ્ટ ચિંતવ્યુ નહિ ઝેરના પ્રસરવાથી ખૂબ વેદના પામી આત્મ ચિંતવન કરતા, સર્વ વર્ગની ક્ષમાપના લઈ સમાધિપૂર્વક પરદેશી રાજા મૃત્યુ પામ્યા અને સૌધર્મ દેવલોકમાં સૂર્યાભ નામે મહા ઋદ્ધિવંત દેવ થયા. ધન્ય છે પ્રદેશી રાજાને, કે જે નાસ્તિક છતા કેશી સ્વામી જેવા મહાપુરૂષના સમાગમથી આત્મકલ્યાણ પામ્યા

૧૫૭ પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ.

તેઓ પોતનપુર નગરીના રાજા હતા. પ્રભુ મહાવીરની દેશના સાંભળી, પોતાના બાળપુત્રને ગાદીએ બેસાડી તેમણે દીક્ષા લીધી; અને ભ. મહાવીર પાસે સૂત્રનો સારો અભ્યાસ કર્યો. તેઓ ફરતા ફરતા પ્રભુ સાથે રાજગૃહ નગરમાં આવ્યા, અને એક સ્થળે ધ્યાનસ્થ

રહ્યા. તેવામા શ્રેણિક મહારાજા પોતાના સુમુખ અને દુર્મુખ નામના બે સૈનિકો સાથે પ્રભુના દર્શને જવા નીકળ્યા. ત્યા રસ્તામા ધ્યાનસ્થ પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિને જોઈ દુર્મુખ બોલ્યો —અરે સુમુખ, જો તો ખરો કે આ ધ્યાનમા બેઠેલા મુનિને તેના બાળપુત્રની જરાયે દયા નથી, દુશ્મનો તેની નગરી પર ચડી આવ્યા છે, અને તેઓ તેના બાળપુત્રનુ રાજ્ય લઈ લેશે, તેમજ તેની પત્ની પણ કયાઈ ચાલી ગઈ છે. સૈનિકના આ શબ્દો પ્રસન્નચદ્રે સાભળ્યા કે તરત જ તેનુ ધ્યાન ભ ગ થયુ. મુનિ આર્તધ્યાન ધરવા લાગ્યા. આ વખતે શ્રેણિકે પ્રભુ મહાવીરને પૂછ્યુ —ભગવાન, આ વખતે પેલા ધ્યાનસ્થ મુનિ કાળધર્મ પામે તો કઈ ગતિમાં જાય ? પ્રભુ બોલ્યા —"સાતમી નરકે." શ્રેણિક આ સાભળી આશ્ચર્યાન્વિત બન્યા, તેણે વિચાર્યું કે સાધુની સાતમી નરક હોય નહિ, માટે મારા સાભળવામાં ભૂલ થઈ હશે, એમ વિચારી પુન શ્રેણિકે પૂછ્યુ પ્રભુ, કઈ ગતિ ? ભગવાને કહ્યુ —અત્યારે તેઓ કાળધર્મ પામે તો સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા જાય. શ્રેણિકને આ ભેદની ખબર પડી નહિ તેણે ભગવાનને તેનુ કારણ પૂછ્યુ ભગવાને કહ્યુ હે શ્રેણિક, ત્હારા દુર્મુખ સૈનિકે જ્યારે કહ્યુ કે આ મુનિના સાસારિક બાળપુત્ર પર દુશ્મનો ચડી આવ્યા છે, ત્યારે પ્રસન્નચદ્ર રાજર્ષિ આર્તધ્યાન ધરવા લાગ્યા, અને મનના પ્રણામો વડે હથિયારો બનાવી દુશ્મનો પર ફેકવા લાગ્યા. આથી તેઓ સાતમી નરકના અધિકારી થયા, પણ જ્યારે પોતાના માનસિક કલ્પનાના હથિયારો ખૂટી ગયા ત્યારે તેઓ પૂર્ણ ક્રોધાયમાન થઇને પોતાના માથા પરનો લોખડી મુગટ શત્રુઓ પર ફેકી તેમનો નાશ કરવાનુ ઇચ્છયુ, તે વખતે જેવોજ તેમણે માથા પર પોતાનો હાથ મૂક્યો, કે તરત જ તેમનુ મસ્તક લોચ કરેલુ જાણી, તેમને મુનિપણાનુ ભાન આવ્યુ તેઓ મુનિપણામા કલ્પેલી દુર્ભાવનાનો ત્યાગ કરી શુકલ લેશ્યામાં અત્યારે પ્રવૃત્ત થયા છે તેથી તેઓ જો આ વખતે કાળધર્મ પામે તો સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા જાય. આમ વાત કરે છે,

ત્યા તો પ્રસન્નચંદ્ર મુનિને કૈવલ્યજ્ઞાન થયું, તેનો ઉત્સવ ઉજવવા દેવતાઓ જતા હતા, વાજિંત્રો સાંભળી શ્રેણિકે પૂછ્યુંઃ પ્રભુ,આ શું ? પ્રભુએ કહ્યુઃ પ્રસન્નચદ્ર મુનિને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેનો દેવતાઓ ઉત્સવ કરે છે. આ સાંભળી શ્રેણિકરાજા પ્રસન્ન થયા, અને પ્રભુને નમસ્કાર કરી સ્વસ્થાનકે ગયા. જૈનાગમનુ રહસ્ય ભાવનાના બળ પર અવલંબેલું છે તે આ વાત પરથી સમજાશે.

૧૫૮ પાર્શ્વનાથ.

વારાણસી નગરીના અશ્વસેન રાજાને વામાદેવી નામની પટરાણી હતી. તે રાણીએ એકવાર ચૈત્ર વદિ ચોથની રાત્રિએ સુખશય્યામાં સૂતા થકા, ચૌદ સ્વપ્ન જોયાં. સ્વપ્નપાઠકોએ સ્વપ્નો જાણી રાજા રાણીને કહ્યું કે તમારે ત્યાં મહાન તીર્થંકરનો જન્મ થશે. આ સાંભળી રાજા રાણીને અત્યંત હર્ષ થયો. રાણી સુખપૂર્વક ગર્ભનું પાલન કરવા લાગી. સવા નવ માસે પોશ વદિ ૧૦ ના રોજ ત્રેવીસમા તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથનો જન્મ થયો ઇંદ્રોએ આવી તેમનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. પિતાએ સબધીજનોને આદરપૂર્વક જમાડી, વામાદેવીએ કૃષ્ણપક્ષની એક રાત્રિએ સ્વપ્નામાં પસાર થતાં સર્પને જોવાથી પુત્રનુ નામ પાર્શ્વનાથ પાડ્યુ. બાલ્યકાળ વીતાવી પાર્શ્વનાથ યુવાવસ્થા પામ્યા, ત્યારે તેમને કુશસ્થળ નગરના પ્રસન્નજિત રાજાએ પોતાની પ્રભાવતી નામે પુત્રી પરણાવી. પાર્શ્વકુમાર પ્રભાવતી સાથે મનુષ્ય સબધીના સુખભોગ ભોગવવા લાગ્યા. એકવાર પાર્શ્વકુમારે ગોખમાં બેઠા બેઠા કેટલાક લોકોને ફૂલ વગેરેની છાબડીઓ લઇને હર્ષભેર શહેર બહાર જતા જોયાં. સેવક પુરુષને પૂછતા તેમણે જાણ્યુ કે કમઠ નામનો એક તાપસ આવ્યો છે, તેની પૂજા કરવા માટે લોકો જાય છે. આથી પાર્શ્વકુમાર ત્યાં ગયા. કમઠ ત્યાં પચાગ્નિ વડે તપશ્ચર્યા કરે છે, તે સ્થળે જેને મતિ, શ્રુત અને અવધિજ્ઞાન થયેલુ છે એવા શ્રી પાર્શ્વકુમારે અગ્નિમાં નાખેલાં પોલા લાકડામાં સર્પને જોયો. આથી તેમણે પેલા તાપસને કહ્યુ.—મહાત્મન્, તમે તપશ્ચર્યા

કરો છો, પણ તેમાં જીવની હિંસા થાય છે, એનો આપને ખ્યાલ છે ? એમ કહી પાર્શ્વકુમારે પોતાના સેવક પાસે સર્પવાળુ પોલુ લાકડું લોકોના દેખતાં બહાર કઢાવ્યુ અને ધીરેથી તે ચીરાવ્યુ, તો અર્ધ દાઝેલો એવો એક સર્પ તેમાથી નીકળ્યો પાર્શ્વકુમારે તેને નવકારમંત્ર સંભળાવ્યો, જેને પ્રભાવે તે સર્પ સદ્ભાવનાએ મૃત્યુ પામીને ધરણેન્દ્ર નામે દેવ થયો લોકોએ ત્યાં તાપસની નિંદા કરી હડધુત થયેલા તાપસે અન્ય સ્થળે જઇને ઘોર તપશ્ચર્યા કરવા માંડી યથા સમયે તે મૃત્યુ પામીને અજ્ઞાન કષ્ટસહનને કારણે ભુવનપતિ દેવલોકમા મેઘમાળી નામનો દેવ થયો

પાર્શ્વકુમાર ઘેર આવ્યા પોતાને ભોગાવલી કર્મ પુરુ થયુ જાણી તેમણે દીક્ષા લેવાનો વિચાર કર્યો તે વખતે અવસર જાણી લોકાંતિક દેવોએ આવી તેમને પ્રાર્થના કરી કે હે સ્વામી, તીર્થ પ્રવર્તાવો. જૈન માર્ગનો ઉદ્ધાર કરો આથી પાર્શ્વનાથે વાર્ષિક દાન આપવુ શરૂ કર્યું ત્યારબાદ તેઓ દીક્ષિત બની ચાલી નીકળ્યા. તેમની સાથે બીજા ૩૦૦ રાજાઓએ પણ દીક્ષા લીધી. પાર્શ્વપ્રભુએ ૩૦ વર્ષ પૂરા થતા સયમ ગ્રહણ કર્યો. તેજ વખતે તેમને મનઃપર્યવજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ

ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા પાર્શ્વપ્રભુ એકવાર એક તાપસના આશ્રમ પાસે આવ્યા અને ત્યા કાયોત્સર્ગ ધ્યાને ઉભા આ વખતે પેલા મેઘમાળી દેવે પ્રભુને ધ્યાનમા ઉભેલા જોયા તરત જ તેને પોતાનુ પૂર્વ ભવનુ વૈર યાદ આવ્યુ, એટલે તેણે ભગવાનને ઉપસર્ગ આપવા માટે હાથીઓ તથા સિંહો વગેરેના અનેક રૂપો ધરી ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો પણ ભગવાન પોતાના ધ્યાનથી લેશ પણ ચલિત ન થયા. એટલે તેણે આકાશમા વિજળીઓ તથા ગર્જનાઓ સાથે મુશળધાર મેઘની વૃષ્ટિ કરી જોતજોતામા મેઘના અસ્ખલિત પ્રવાહે પ્રભુના કાન સુધી પાણી આવી ગયુ, છતા પ્રભુ ડગ્યા નહિ. જ્યારે તે પાણી નાકના અગ્રભાગ ઉપર પહોચ્યુ, ત્યારે ધરણેન્દ્ર દેવનુ આસન ચળ્યુ તેણે અવધિજ્ઞાનથી જોતા જાણ્યુ કે કમઠ તાપસનો જીવ મેઘમાળી

પ્રભુને ઉપદ્રવ કરે છે, આથી શીઘ્ર તે ત્યા આવ્યો. પ્રભુને વંદન કરીને તે ધરણેન્દ્ર દેવે પ્રભુના ચરણ નીચે કેવળીના આસન જેવું એક સુવર્ણ કમળ બનાવ્યુ. અને પોતાના સર્પવત્ શરીરથી પ્રભુની પીઠ તથા પડખાને ઢાંકી દઈ સાત ફણા વડે પ્રભુના માથે છત્ર ધર્યું. પાસે ધરણેન્દ્રની સ્ત્રીઓ ગીત નૃત્ય કરવા લાગી. ત્યારબાદ તે દેવે મેઘમાળીને ઠપકો આપ્યો. મેઘમાળીએ પોતાની ભૂલ કબુલીને ઉપસર્ગને હરી લીધો. અપકારી ઉપર ઉપકાર કરીને અનેક જીવોને તેઓના પૂર્વ ભવો કહી સભળાવીને પ્રભુએ તાર્યા, અને પોતે કર્મદળનો ક્ષય કરી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા.

દીક્ષા લીધા પછી ૮૪ દિવસે પ્રભુને ચૈત્ર વદિ ૧૪ ના રોજ કેવલજ્ઞાન થયુ. તેમને આર્યદત્ત વગેરે ૧૦ ગણધરો થયા. પાર્શ્વપ્રભુના શાસન પરિવારમા ૧૬૦૦૦ સાધુઓ, ૩૮૦૦૦ સાધ્વીઓ, ૧ લાખ ૬૪ હજાર શ્રાવકો અને ૩ લાખ ૭૭ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા ૭૦ વર્ષનું ચારિત્ર પાળી, એકદર ૧૦૦ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી પ્રભુ શ્રાવણ શુદિ આઠમે મોક્ષ પધાર્યા

પાર્શ્વપ્રભુના માતા, પિતા અને સ્ત્રી પ્રભાવતીએ પણ દીક્ષા લીધી હતી, અને તેઓ પણ મોક્ષમા ગયા.

૧૫૯ પ્રિયદર્શના.

તે પ્રભુ મહાવીરની પુત્રી હતી. તેને જમાલી વેરે પરણાવવામાં આવી હતી. પ્રિયદર્શનાએ પ્રભુના ઉપદેશથી પોતાના સ્વામી સાથે એક હજાર સ્ત્રીઓ સહિત દીક્ષા લીધી હતી, અને તેઓ ચદનબાળા સાથે વિચરતા હતા એકદા જમાલીની શ્રદ્ધા ફરી. તે માનવા લાગ્યો કે “કાર્ય કરવા માડયુ ત્યાંથી કર્યું કહેવાય નહિ” પ્રિયદર્શના પણ તેમના પૂર્વ પતિના આ મતમા ભળી ગયા. ફરતા ફરતા તેઓ શ્રાવસ્તિ નગરીમાં ઢક નામના કુભારની શાળામાં ઉતર્યા. ઢક વીરપ્રભુનો ભક્ત હતો તેણે પ્રિયદર્શનાને ઠેકાણે લાવવા તે ન જાણે તેમ તેમના પર એક અગ્નિનો તણખો નાખ્યો, આથી પ્રિયદર્શના

સાધ્વીનુ વસ્ત્ર બળવા લાગ્યુ. એટલે તેમણે ઢકને કહ્યુ કે તમારા પ્રમાદથી મારૂ વસ્ત્ર બળ્યુ ઢકે કહ્યુ મહાસતીજી, ત્હમે મૃષા બોલો છો. તમારા મત પ્રમાણે તો આખું વસ્ત્ર બળ્યા પછી જ વસ્ત્ર બળ્યુ કહેવાય. 'બળવા માડયુ ત્યાથી બળ્યુ' એવો તો પ્રભુ મહાવીરનો મત છે આથી પ્રિયદર્શનાએ પોતાની ભૂલ જોઈ અને પ્રભુ પાસે પ્રાયશ્ચિત લીધુ.

૧૬૦ પુંડરિક, કુંડરિક.

પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા પુડરીકિની નામની રાજધાની હતી. ત્યાં મહાપદ્મ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પદ્માવતી નામે રાણી હતી, તેનાથી તેને બે પુત્રો થયા ૧ પુડરીક, ૨ કુડરીક. તે સમયે ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર તે નગરીના નલિનીવન ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. પદ્મરાજા વદન કરવા આવ્યા મુનિએ ધર્મ બોધ આપ્યો રાજા વૈરાગ્ય પામ્યો અને પુડરીકને રાજા અને કુંડરીકને યુવરાજ પદે સ્થાપી તે દીક્ષિત થયો પુન ધર્મઘોષ સ્થવીર ફરતા ફરતા તે નગરીમાં પધાર્યા પુડરીક અને કુડરીક વાદવા ગયા ધર્મબોધ સાંભળી પુડરીક શ્રાવક થયો અને કુડરીકે દીક્ષા લીધી નિરસ આહાર કરવાથી કુડરીકને એકવાર શરીરમા દાહજ્વર થયો જેથી મહા વેદના થઈ. અનુક્રમે શરીર ક્ષીણ થયુ કેટલેક કાળે ફરીથી સ્થવીર ભગવાન કુડરીક સાથે તે નગરીમા પધાર્યા પુડરીક વદન કરવા આવ્યો. પોતાના ભાઈની વ્યાધિમય સ્થિતિ જોવાથી પોતાની દાનશાળામા યોગ્ય ઔષધથી ઉપચારો કરવાનુ તેણે સ્થવીરને જણાવ્યુ. સ્થવીર ભગવાને રજા આપી. કુડરીક પોતાના સસારી ભાઈની દાનશાળામા ગયા. અનેક પ્રકારની વિશુદ્ધ દવાઓથી શરીર સારૂ થઈ ગયુ પછી કુડરીક ભાતભાતના સ્વાદિષ્ટ ભોજન જમવા લાગ્યા. પરિણામે સંયમમા સ્થિર ન રહેતાં તેઓ શિથિલાચારી બની ગયા, તેમજ દીક્ષા છોડીને સસારમાં પ્રવેશવાના સંકલ્પો કરવા લાગ્યા એકદા તેઓ પુડરીકિની નગરીના રાજમહેલ પાછળના

અશોક ઉદ્યાનમા આવી આર્તધ્યાન ધરતા બેઠા છે, તેની પુડરિકને ખબર પડી, તેથી તેઓ અંતપુર સહિત કુંડરિક પાસે આવ્યા અને બોલ્યા. અહો મહદ્‌ભાગી મુનિ, આપને ધન્ય છે કે આપ દીક્ષા લઈને આત્મકલ્યાણ કરો છો, હું તો અભાગ્યવાન્ છુ, પાપી છુ કે મારાથી દીક્ષા લઈ શકાતી નથી. ઉપરના કથનને કુડરિકે આદર ન આપ્યો અને વિચારમગ્ન દશામાં રહ્યા. પુડરિકે મનોભાવ જાણુવા પુન પ્રશ્ન કર્યો—ત્યારે શું આપ ભોગોની ઇચ્છા રાખો છો ? કુંડરિકે જવાબ આપ્યો—હા, મારે ભોગોની ઇચ્છા છે.

પુડરિકે તરત કૌટુમ્બિક પુરૂષોને બોલાવી કુંડરિકનો રાજ્યાભિષેક કરાવ્યો અને તેમને રાજ્યાસને બેસાડયા, તે પછી પુડરિકે પોતાનો પચમુષ્ટિ લોચ કર્યો અને સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી અને જ્યા સુધી ધર્મઘોષ સ્થવીર ભગવાનના દર્શન ન થાય ત્યાં સુધી આહાર નહિ લેવાનો નિયમ કરી તેઓ ત્યાથી ચાલી નીકળ્યા.

આ તરફ કુડરિક રાજાને, કામોત્પાદક વસ્તુઓનો આહાર કરવાથી એકદમ તે વસ્તુ પચી નહિ. પરિણામે ઉગ્ર વેદના ઉત્પન્ન થઈ. ખૂબ પીડા પામીને ભયકર વ્યાધિમા તે મૃત્યુને શરણ થયો, અને મરીને તે સાતમી નરકમાં ગયો.

પુડરિક સ્થવીર ભગવાનને મળ્યા, વદન કર્યું, અને તેમની સાથે તપસયમમા વિચરવા લાગ્યા. અરસ નિરસ આહાર પુડરિકને પણ પચ્યો નહિ. તેથી તેના શરીરમાં અતુલ વેદના ઉત્પન્ન થઈ અને શરીર નિર્બળ થવા લાગ્યુ તેથી તેમણે પંચ પરમેષ્ટિનું સ્મરણ કરી, ધર્માચાર્યને વદન કરી સલેખના કરી. પરિણામે કાળને અવસરે કાળ કરીને તે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ તેઓ મોક્ષમા જશે.

ન્યાય—કુંડરીકની માફક કોઇ સાધુ સાધ્વીજી દીક્ષા લઇને કામ ભોગમા મૂર્છિત બનશે તો આલોક પરલોકમા દુખી થશે અને કામભોગમા પુંડરીકની માફક મૂર્છિત નહિ બને તો ચારે તીર્થમા સત્કાર સન્માન પામી સસાર સાગર તરી પાર પામશે.

૧૬૧ પુરુષોત્તમ.

દ્વારિકા નગરીમા સોમ નામે રાજા હતા, તેમને સીતાદેવી નામે રાણી હતી તેમનાથી પુરુષોત્તમ નામના ચોથા વાસુદેવનો જન્મ થયો તેઓ મધુ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી ગાદીએ બેઠા અને વાસુદેવ કહેવાયા અનતનાથ પ્રભુના સમયમા ૩૦ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તેઓ મૃત્યુ પામ્યા અને છઠી નરકે ગયા

૧૬૨ પુરુષ પુંડરિક.

ચક્રપુરી નામની નગરીમા મહાશિર રાજાની લક્ષ્મીવતી રાણીના એ પુત્ર હતા યુવાન વય થતા તેમણે બલિ નામના પ્રતિવાસુદેવને માર્યો અને ૬ ઠા વાસુદેવ તરીકે નામાકિત થયા ૬૫ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી અરનાથ અને મલ્લિનાથ પ્રભુના આતરામા મૃત્યુ પામીને તેઓ છઠી નરકે ગયા

૧૬૩ પુરુષસિંહ.

એ અશ્વપુર નગરના શિવરાજ નામના રાજાની અમૃતદેવી નામક રાણીના પુત્ર હતા. નિષ્કુભ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી પાચમા વાસુદેવ તરીકે તે પ્રસિદ્ધ થયા ધર્મનાથ પ્રભુના સમયમા ૧૦ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, મૃત્યુ પામી તેઓ ૬ ઠી નરકમાં ગયા.

૧૬૪ બળભદ્ર.

શ્રી નેમનાથ પ્રભુના સમયમા દ્વારિકા નગરીના રાજા શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવના મોટા ભાઈ બળભદ્ર નામે નવમા બળદેવ હતા. તેમના પિતાનુ નામ વસુદેવ, અને માતાનુ નામ રોહિણી. કૃષ્ણ અને બળભદ્રને અત્યત સ્નેહ હતો. (વાસુદેવ અને બળદેવ જેવી પ્રીતિ બીજા કોઈને હોય નહિ) જ્યારે દ્વારિકા નગરી બળી, અને કૃષ્ણ તથા બળદેવ તે અગ્નિ શમાવવા અસમર્થ બન્યા ત્યારે તેઓ પોતાના માતાપિતાને રથમા બેસાડી, અશ્વને બદલે પોતે રથને ખેચી, ત્વરાએ બહાર નીકળતા હતા, તે વખતે નગરીનો દરવાજો તૂટી પડવાથી તેમના માતાપિતા ચગદાઈને મરણ પામ્યા અને બને ભાઈઓ જલ્દીથી નાસી છૂટી વનમા આવ્યા. ત્યાં શ્રી કૃષ્ણનુ મૃત્યુ થયુ. બળદેવ પોતાના ભાઈના શબ (મૃતક) પર આંસુ સારતા સ્થિરવત્ બેસી રહ્યા. તે વખતે તેમને બોધ આપવા દેવતાઓ ત્યા એક ઘાણી ઉભી કરી તેમા રેતી પીલવા લાગ્યા. આથી બળભદ્રે તેમને કહ્યુ કે વૃથા મહેનત કેમ કરો છો? શું આ રીતે રેતી પીલવાથી તેલ નીકળે તેમ છે? ત્યારે તે દેવોએ કહ્યું કે આમ ભાઈના શબ પર દિવસોના દિવસો સુધી આસુ પાડી બેસી રહેવાથી શુ તે જીવતો થાય તેમ છે? આથી બળદેવ સમજ્યા અને તેમણે શ્રી કૃષ્ણની અત ક્રિયા કરી. ત્યારબાદ બળભદ્ર દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા, સખ્ત તપ કરીને, તેઓ કાળધર્મ પામી પાચમા બ્રહ્મ દેવલોકમા દેવ થયા. ત્યાથી નીકળી તેઓ આવતી ચોવીસીમાં તીર્થંકર થશે.

૧૬૫ બ્રાહ્મી અને સુંદરી.

ભગવાન ઋષભદેવને સુમગળા અને સુનંદા નામની બે સદ્‌ગુણસપન્ન રાણીઓ હતી. તેમાંની પહેલી સુમગળા દેવીએ જે જોડકાનો જન્મ આપ્યો તેના નામ ૧ ભરત અને ૨ બ્રાહ્મી અને

સુનંદાએ જે જોડકાનો જન્મ આપ્યો તેના નામ ૧ બાહુબળી ૨ સુંદરી. જયારે તેઓ કળા શીખવાની ઉમરે પહોચ્યા ત્યારે શ્રી ઋષભદેવજીએ બ્રાહ્મીને ૧૮ જાતની લેખનકળા અને સુદરીને ગણિત વિદ્યા શીખવી.

જ્યારે આદિનાથ પ્રભુએ પહેલ વહેલી ધર્મદેશના આપી, તે વખતે બાર પરિષદ્ પૈકીની મનુષ્યની પરિષદ્મા બેઠેલા ભરતરાજાના ૫૦૦ પુત્રો તથા ૭૦૦ પૌત્રોએ વૈરાગ્ય પામી પ્રભુના હાથથી દીક્ષા લીધી તે વખતે બ્રાહ્મીએ પણ ભરતરાજાની આજ્ઞાથી દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી સુદરીનુ રૂપ અથાગ હતુ તેણીને પણ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થઈ, તેને બાહુબળીએ અનુમોદન આપ્યુ, પરન્તુ ભરતને લાગ્યુ કે જો સુદરી પણ દીક્ષા લેશે, તો સ્ત્રીરત્ન બનાવે એવી સર્વોત્તમ–સદ્ગુણ સપન્ન કોઈ સ્ત્રી નથી, એમ ધારી તેમણે રજા ન આપી આથી સુદરી ચિતા કરવા લાગી તેણે વિચાર્યું કે ખરેખર, મારૂ સુદર સ્વરુપ જ મારા વિચારોને આડે આવે છે, માટે એ રૂપને નષ્ટ કરવુ, જેથી ભરતજી પોતે મને સ્ત્રી-રત્ન થવાની ના પાડશે આવો વિચાર કરી સુદરીએ તપ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો

એ અરસામા ભરતરાજા છખડ સાધવા માટે નીકળ્યા, અને તે છ ખડ સાધતા તેમને સાઠ હજાર વર્ષ વીતી ગયા આ તકનો લાભ લઈ સુદરીએ દૂધ, દહી, ઘી, તેલ, ગોળ અને કડા વિગય એ ૭ વસ્તુઓનો ત્યાગ કર્યો, અર્થાત્ તેણીએ સાઠ હજાર વર્ષ સુધી આયબિલ તપ કર્યો આથી સુદરીનુ સુકોમળ અને સ્વરૂપવાન શરીર કરમાઈ ગયુ તેણી લોહી માંસ વગરના હાડપિંજર જેવી દેખાવા લાગી ભરત મહારાજા ચક્રવર્તી બની રાજ્યમાં આવ્યા, તે વખતે સુદરીનો શિથિલ બનેલો દેહ જોઈ, તેણીની વૈરાગ્ય દશાની તેમને ખબર પડી. આથી ભરતરાજાએ આનદપૂર્વક સુદરીને દીક્ષા

લેવાની પરવાનગી આપી એવામા ભ. ઋષભદેવ ત્યાં પધાર્યા. ભરતરાજાએ સુંદરીની દીક્ષામાં અતરાય આપ્યા બદલ પ્રભુ પાસે પશ્ચાત્તાપ કર્યો. સુદરીએ લા દીક્ષા લીધી. સખ્ત તપશ્ચર્યા કરતાં અને ચારિત્રનુ વિશુદ્ધ પાલન કરતાં બ્રાહ્મી અને સુદરીને કૈવલ્ય-જ્ઞાન થયુ. કેટલોક કાળ કૈવલ્યપ્રવજ્યામાં વિચરી, અનેક જીવોનો ઉદ્ધાર કરી તેમણે અષ્ટાપદ પર્વત પર અનશન કર્યું અને તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૧૬૬ બૃહસ્પતિદત્ત.

સર્વભદ્ર નામનું નગર હતુ, જીતશત્રુ નામે રાજા હતો, તેને એક મહેશ્વરદત્ત નામનો પુરોહિત હતો જે ચાર વેદને જાણનારો હતો આ પુરોહિત, રાજાને રાજ્યની વૃદ્ધિ અર્થે હોમ કરાવતો હતો. આ હોમ શેનો હતો ? બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને ક્ષુદ્રના જીવતા બાળકોનો તે હોમ કરાવતો હતો. જીવતા તેઓનુ માસ કાઢી તેના પિંડ બનાવી તે હોમમા રાજા પાસે હોમાવતો હતો. આઠમ ચૌદશને દિન દરેક વર્ગમાથી બબ્બે બાળક લઈ આઠ બાળકો, ચોથે મહિને સોળ બાળકો, છઠે મહિને ૩૨, અને વર્ષ પુરૂ થતાં ૬૪ તથા શત્રુભય હોય ત્યારે ૪૩૨ બાળકોના પ્રાણ લઈ ઉપદ્રવ શાતિનો હોમ કરાવતો હતો. આવી રીતે પુષ્કળ પાપ ઉપાર્જન કરીને મહેશ્વરદત્ત ત્રણ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી મરી ગયો અને પાંચમી નરકમા ગયો ત્યા સત્તર સાગરની સ્થીતિ ભોગવી કૌશાબી નગરીમા સોમદત્ત પુરોહિતની સ્ત્રી વસુદત્તાની કુખમા ઉત્પન્ન થયો. જન્મ થતા તેનુ નામ બૃહસ્પતિદત્ત રાખવામા આવ્યુ. યુવાવસ્થાએ તે પહોચ્યો ત્યારે કૌશાબી નગરીના શતાનિક રાજાના કુવર ઉદાયન સાથે તેને મિત્રાચારી થઈ, શતાનિક રાજા કાળક્રમે મૃત્યુ પામ્યા અને ઉદાયનને રાજ્ય મળ્યુ બૃહસ્પતિદત્ત પુરોહિત બન્યો અને ઉદાયનના અંતેઉરમાં જવા આવવા લાગ્યો. પરિણામે

ઉદાયનની સ્ત્રી પદ્માવતી પર તે આશક્ત થયો એક વાર પદ્માવતી સાથે બૃહસ્પતિદત્તને ભોગ ભોગવતો ઉદાયને જોયો. આથી તે અત્યંત ક્રોધે ભરાયો અને બૃહસ્પતિદત્તને શૂળીએ ચડાવવાનો હુકમ ફરમાવ્યો.

બૃહસ્પતિદત્તને શૂળી પર ચડાવવામા આવ્યો. તે ઘણોજ આક્રંદ વિલાપ કરવા લાગ્યો પણ 'કર્મ કોઈને છોડતુ નથી.' એ ન્યાયે તે ત્યા મરણ પામ્યો અને પહેલી નરકમા ગયો ત્યાંથી નીકળી, અનંત સંસાર પરિભ્રમણ કરી આખરે તે કર્મ રહિત થશે.

૧૬૭ બહુપુત્રી દેવી.

વારાણસી નગરીમા ભદ્ર નામે સાર્થવાહને સુભદ્રા નામે સ્ત્રી હતી. તે ઘણી જ સુકોમળ અને સૌન્દર્યવાન હતી તેને ત્યાં રિદ્ધિ–સિદ્ધિ પણ ઘણી હતી પરંતુ સુભદ્રાને એકે પુત્ર કે પુત્રી ન હતી, તેથી તે રોજ આર્તધ્યાન ધરતી હતી. તે સમયે સુવ્રતા નામના સાધ્વીજી તેને ત્યા પધાર્યા સુભદ્રા હર્ષ પામી. તેણે સાધ્વી-જીને ભાવયુક્ત વંદણા કરી નિર્દોષ આહારપાણી વહોરાવ્યા ત્યારબાદ સુભદ્રાએ સાધ્વીજીને પૂછ્યુ –હે સતીજી, મ્હારે પૂર્વના પાપના ઉદયે એકે પુત્ર પુત્રી નથી માટે આપની પાસે વિદ્યામંત્ર હોય તો કૃપા કરી આપો, જેથી મને પુત્ર કે પુત્રીનો પ્રસવ થાય ત્યારે સાધ્વીજીએ જવાબ આપ્યો હે ભદ્રા. અમો નિર્ગ્રંથિની છીએ. અમારે આવી વાત સાભળવી પણ કલ્પે નહિ, તો પછી તેનો ઉપાય તો શી રીતે બતાવી શકાય ? તમે કહો તો તમને સર્વજ્ઞ પ્રણિત ધર્મ સંભળાવીએ સુભદ્રાએ ઈચ્છા બતાવી, તેથી સાધ્વીજીએ તેને ધર્મ સંભળાવ્યો, તે ધર્મ પામી અને બારવ્રતધારી શ્રાવિકા બની

ઘણો કાળ વીતી ગયો, છતા સુભદ્રાને કંઈ પ્રસવ થયો નહિ. એકદા ધર્મ જાગરણ જાગતા સુભદ્રાને દીક્ષા લેવાનો ભાવ થયો.

પતિની આજ્ઞા માગી. પતિએ અનુમતિ પ્રથમ આપી નહિ, પરંતુ સુભદ્રાએ હઠ પકડી તેને સમજાવી ન શકવાથી છેવટે દીક્ષાની અનુમતિ આપી. સુભદ્રા સુવ્રતા આર્યાજી પાસે દીક્ષિત બની અને સયમમા વિચરવા લાગી. દીક્ષિત થવા છતાં નાનાં બાળકો પ્રત્યેનો તેનો રાગ જરાયે ઓછો ન થયો. તે બાળકોમા મૂર્છિત બની. અને નગરજનોનાં જ્યાં જ્યાં બાળકો દેખે, ત્યાં ત્યા તે રમાડવા લાગી. ઉપાશ્રયમાં બાળકોને દેખે તો તેને સ્નેહપૂર્વક રમાડે, કેટલાકના હાથપગ રગે, કેટલાકના હોઠ રગે, કેટલાકની આંખોમાં કાજળ આંજે, કેટલાકને પોતાની ગોદમાં લઈ સુવાડે, કેટલાંકને ખવડાવે, દૂધ પીવડાવે. આવી રીતે પુત્ર પુત્રીઓમાં આસક્ત બનીને તે આનંદ મેળવવા લાગી. આ વાતની સુવ્રતા આર્યાજીને ખબર પડવાથી તેને તેમ ન કરવા કહ્યુ અને સાધુ–માર્ગનો પરિચય કરાવી તેને પ્રાયશ્ચિત લેવા કહ્યુ, છતા તેણે માન્યુ નહિ. અને પુન તે પ્રમાણે કરવા લાગી, તેથી અન્ય સાધ્વીજીઓએ સુભદ્રા આર્યાજીનો સત્કાર કર્યો નહિ. સુભદ્રા સ્વચ્છદી બનીને તેમનાથી જુદી પડી, અને એક અલગ ઉપાશ્રયમા એકાત રહેવા લાગી. પરિણામે તે શિથિલાચારી બની ગઈ આવી રીતે ઘણા વર્ષ સંયમ પાળીને, પદર દિવસનો સથારો કરી સુભદ્રા કાળધર્મ પામી અને સુધર્મ દેવલોકમા 'બહુપુત્રી' નામે વિમાનમા દેવીપણે ઉત્પન્ન થઈ.

ભગવાન મહાવીર કહે છે કે તે બહુપુત્રીદેવી ત્યાંથી ચવીને જબુ-દ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા એક બ્રાહ્મણને ઘેર, સોમા નામની પુત્રીપણે અવતરશે આ સોમાને રાષ્ટ્રકુડ નામના એક બ્રાહ્મણ સાથે પરણાવવામાં આવશે. તેની સાથે સોમા ઘણા પ્રકારનાં સુખ ભોગવતી રહેશે. તેની સાથે વિષયસુખ ભોગવતા ૧૬ વર્ષમાં તે ૩૨ બાળકોને જન્મ આપશે. આ બધા બાળકોની સારસભાળ રાખતા તે પૂરેપૂરી કટાળશે, પોતાના જીવતર પર તેને ધિક્કાર છૂટશે અને વધ્યા સ્ત્રીને તે

ધન્યવાદ આપશે. એવામા સુવ્રતા નામના કોઈ સાધ્વીજી પધારશે. બહુપુત્રીદેવી ધર્મ સાભળી વૈરાગ્ય પામશે અને દીક્ષા લેશે. સખ્ત, તપ, જપ, ધ્યાન ધરી ઘણા વર્ષ સયમ પાળી એક માસનો સથારો કરશે અને કાળ કરીને શક્રેદ્ર દેવના સામાનિક દેવપણે ઉત્પન્ન થશે. ત્યાથી મહાવિદેહમા જન્મ લઈ, સયમ લઇને તે મોક્ષમા જશે

૧૬૭ ભરત અને બાહુબળ.

ભરત અને બાહુબળ એ રૂષભદેવ ભગવાનના પુત્રો હતા. રૂષભદેવ ભગવાન પોતાનુ રાજ્ય આ બે પુત્રોને સોપી, દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા હતા. ભરત અને બાહુબળના બળની આખા જગ-તમા જોડી નહિ. રાજ્યાસને આવ્યા પછી ભરત રાજાએ મોટી મોટી લડાઇઓ કરી. મોટા મોટા રાજ્યો જીત્યા અને છ ખડ જીતીને છેવટે તેઓ ચક્રવર્તી થયા બાહુબળ પણ ઘણા જબરા હતા એકવાર ભરત રાજાને વિચાર થયો કે છ ખડ રાજ્યોને હુ જીત્યો પણ મારા ભાઈ બાહુબળનુ બળ વધારે છે માટે તેમને જીતુ તોજ હુ ખરો કહેવાઉં એમ ધારી બાહુબળને પોતાની સાથે લડવાનું આમત્રણ મોકલ્યુ. બાહુબળ પણ ભરતથી ગાજ્યા જાય તેમ ન હતા તે ભરતને નમે તેવા ન હતા બને ભાઈઓ યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયા. યુદ્ધમા અનેક માણસોનો સહાર થાય, તે કરતા બનેએ સામસામા લડવુ એમ ઉચિત ધારીને બને ભાઈઓ લડવા માટે રણમેદાનમા ઉતરી પડચા

ભરતે પોતાનુ ચક્ર સણુણુણુ કરતુ બાહુબળ પર છોડયુ, પણ એકજ ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલા ભાઈ પર તે ચક્ર કંઈ પણ અસર કરી શકે નહિ, તેવો નિયમ હોવાથી ભરતનુ તે ચક્ર બાહુબળના શરીરની આસપાસ ફરીને પાછુ ભરત પાસે આવી ગયુ. આથી બાહુબળજીને ઘણો ક્રોધ ચડચો તેમણે ભરતને મારવા માટે પોતાની વજ્ર સમાન મુઠી ઉપાડી ત્યા જ બાહુબળને લાગ્યુ કે માત્ર રાજ્ય

લોભને ખાતર ભાઈને મુષ્ટિ મારવી ઠીક નહિ, ભલે ભરતજી રાજ્ય ભોગવે. મ્હારે રાજ્ય જોઈતુ નથી. ત્યારે શુ આ ઉપાડેલી મુષ્ટિ વીર પુરૂષો પાછી મૂકે ખરા ? એ પણ કાયરતાની નિશાની છે, તેમ ધારી તરત જ તે મુઠી વડે બાહુબળજીએ પોતાના માથાના કેશનો લોચ કર્યો અને દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા. તેમને રૂષભદેવ ભગવાનને વદન કરવા જવાની ઇચ્છા થઈ. પણ તેમને વિચાર થયો કે રૂષભદેવ ભગવાન પાસે મારા નાના ભાઇઓએ દીક્ષા લીધી છે. અને નિયમ મુજબ મારે તેમને વદન કરવુ પડશે હુ તો મોટો છુ અને તેઓ નાના છે. તો હું તેમને શા માટે વદન કરૂ ? માટે ખૂબ તપશ્ચર્યા કરી તેમના પહેલા કેવળજ્ઞાન પામું. એવું અભિમાન બાહુબળજીને આવ્યુ. આથી તેઓ ઘોર તપ કરવા વનમા ગયા.

નહિ ખાવુ, નહિ પીવું, ઉચા હાથ, યોગધ્યાનની દશામા આવી રીતે કરતા બાર બાર મહિના થઈ ગયા. શરીર દુર્બળ બની ગયુ. પક્ષીઓએ તેમના માથા પર માળા ઘાલ્યા છે, હાડકાઓ ખાલી ખોખા જેવા થઈ ગયા છે, અને ખૂબ ઉગ્ર તપસ્યા થઈ છે, છતાં બાહુબળને કેવળજ્ઞાન થતુ નથી.

રૂષભદેવ ભગવાને વાત જાણી. બાહુબળ માનના હોદ્દાપર ચડ્યા છે, તેથી તેમને જ્ઞાન થતુ નથી. તેમ ધારી પ્રભુએ ભરત અને બાહુબળીના બ્હેન, બ્રાહ્મી અને સુદરી જેઓ દીક્ષિત બની સાધ્વીજીઓ થયા હતા, તેમને બાહુબળ પાસે ઉપદેશ કરવા મોકલ્યા. આ બે મહાન સતીઓએ આવી બાહુબળજીને વંદન કરી કહ્યુ —

'વીરા મોરા, ગજથકી ઉતરો, ગજથકી કેવળ (જ્ઞાન) ન હોય.' વીરા મોરા, ગજથકી ઉતરો. એટલુ કહી બને સાધ્વીજીઓ ચાલી ગઈ બાહુબળ આ સાભળી ચમક્યા વિચાર કર્યો કે હું તો હાથી ઉપર ચડ્યો નથી અને નીચે જમીન પર તપશ્ચર્યા કરૂં છુ. છતાં આ સાધ્વીઓ આમ કેમ બોલ્યા. સાધ્વીજી જુઠ્ઠુ બોલે નહિ. એમ ધારી વિચાર કરતા જણાયુ કે હા, ખરેખર હુ માન રૂપી હાથી

ઉપર ચડયો છુ, નાના ભાઇને વદન ન કરવુ એ માન છે માટે બરાબર છે. માન એજ મને નુકશાન કરે છે એમ કહી બાહુબળજીએ ન્હાના ભાઇઓને વાદવા જવા માટે જેવો પગ ઉપાડયો કે તરતજ તેમને કેવલ્યજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ.

હવે ભરતજી રાજ્યાસન પર રહીને બહુજ ન્યાય અને નીતિપૂર્વક રાજ્ય ચલાવે છે. તેમનુ રાજ્ય રામ રાજ્ય જેવુ વખણાય છે. પ્રજા પણ સુખી છે. એકવાર ભરતરાજા સુદર વસ્ત્રાલકારો પહેરી પોતાનુ રૂપ જોવા અરીસાભુવનમા જાય છે અરીસામા પોતાનુ રૂપ ધારી ધારીને જુવે છે અને પોતાના રૂપની પ્રશસા કરે છે, ગુણની પ્રશસા કરે છે, અધિકારની પ્રશસા કરે છે, તેવામા તેમની નજર આગળી તરફ ગઈ, આગળીમા વીંટી પહેરવી ભૂલી ગયા છે તેથી તેઓ વિચારવા લાગ્યા કે વીટી વિના આ આગળી કેવી ખરાબ લાગે છે ? ત્યારે શુ આ અલકારોથી જ હું શોભાયમાન લાગુ છુ ? અલકારો ન હોય તો શુ હું ખરાબ લાગુ ? જોવા તો દે એમ ધારી તેમણે મુગટ, કુડળ, હાર વગેરે એક પછી એક અલકારો ઉતારી નાખ્યા પછી શરીર સામે જોઈ તેઓ વિચારવા લાગ્યા આ શરીર, આ રૂપ, કેટલો ફેર ? ત્યારે શુ બાહ્ય વસ્તુમાજ હુ લોભાયો ? બહારના સુખમાજ હુ મોહ્યો ? ત્યારે ખરૂ સુખ કયુ ? આત્માનુ સુખ કયુ ? વિચાર કરતા જણાયુ કે જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર એ જ આત્માનુ ખરૂ સુખ છે આ લક્ષ્મી, આ રાજવૈભવ, બધીયે ઉપાધિ માત્ર છે, તેનો ત્યાગ શા માટે ન કરવો ? અને ખરૂ અક્ષય સુખ કેમ ન મેળવવુ ? એમ વિચારતા યોગદશામા ભરતજી ચડયા અને ત્યા જ આરીસાભૂવનમા તેમને કેવળજ્ઞાન થયું

ધન્ય છે, ભરત અને બાહુબળ સમા ભડવીર મહાપુરુષોને ત્હેમને આપણા વદન હો !

૧૬૯ ભૃગુ પુરોહિત

તે ઈષુકાર રાજાનો પુરોહિત હતો. તે નલિનીગુલ્મ વિમાનમાંથી ચ્યવી અહિં ઉત્પન્ન થયો હતો. તેને જશા નામની પત્ની હતી. તેનાથી તેમને બે પુત્રો થયા. વેદાદિ શાસ્ત્રમા પારગત થયા પછી, બંને પુત્રો દીક્ષા લેવા તત્પર થયા. તેમના ઉપદેશથી ભૃગુ પુરોહિતને પણ વૈરાગ્ય થયો અને તેણે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લઈ ખૂબ તપશ્ચર્યા અને સંયમની આરાધનાને અતે તેઓ કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા.

૧૭૦ ભદ્ર બળદેવ

દ્વારિકા નગરીમા સુભદ્ર નામના રાજા હતા. તેમને સુપ્રભા નામની રાણી હતી. તેનાથી ભદ્ર નામના ત્રીજા બળદેવ થયા. તેઓ સ્વયભૂ નામના વાસુદેવના ભાઈ હતા. તેઓ દીક્ષા લઈ, ૬૫ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, વિમળનાથ પ્રભુના સમયમા મોક્ષે ગયા.

૧૭૧ ભોજ વિષ્ણુ-અંધક વિષ્ણુ

મથુરા નગરીમા હરિવંશ કુળમા સોરિ અને વીર નામના બે ભાઈઓ હતા. જેમાં સોરિએ સોરિયપુર (શૌરિપુર.) અને વીરે સોવીર નામનુ નગર વસાવ્યુ હતુ. તે સોરિરાજાને **અંધક વિશ્નુ** નામે પુત્ર હતો, એ અંધક વિશ્નુને ભદ્રા નામની રાણી હતી. તેનાથી તેમને સમુદ્રવિજય વગેરે ૧૦ પુત્રો તથા કુતી અને માદ્રી એમ બે પુત્રીઓ જન્મી હતી. જ્યારે વીર રાજાને ભોજવિશ્નુ નામે પુત્ર હતો. તે ભોજવિશ્નુને ઉગ્રસેન, દેવક વગેરે પુત્રો થયા હતા. આખરે ભોજવિષ્ણુએ પોતાનુ રાજ્ય ઉગ્રસેનને સોપી દીક્ષા લીધી હતી.

૧૭૨ મઘવ ચક્રવર્તી

શ્રાવસ્તિ નગરીમા સમુદ્રવિજય નામે રાજા હતા. તેમને ભદ્રા નામની સુશીલ રાણી હતી. એક રાત્રે રાણીએ ૧૪ સ્વપ્ન નિહાળ્યાં.

સ્વપ્ન પાઠકોએ રાણીને મહાભાગ્યશાળી પુત્રરત્ન સાપડશે એવું સ્વપ્નનું ફળ કહ્યુ રાણીએ મઘવ નામના ત્રીજા ચક્રવર્તીને જન્મ આપ્યો યુવાવસ્થા પામતા મઘવે છખડ સાધ્યા. ત્યારબાદ સયમ અંગીકાર કર્યો. પાંચ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૧૭૩ મરિચિ

તેઓ ઋષભદેવ પ્રભુના જ્યેષ્ઠ પુત્ર ભરતરાજાના કુવર હતા. તેમણે ઋષભદેવ પાસે દીક્ષા લીધી હતી, પરન્તુ પાછળથી ઉનાળામા તૃષાનો પરિષહ પડયો, તે સહન ન થઈ શકવાથી તેમણે જૈન-મુનિનો વેશ છોડીને ત્રિદડી તાપસનો વેશ ધારણ કર્યો છતા તેઓ જૈનધર્મના સિદ્ધાન્તોનો જ ઉપદેશ આપતા, અને સંસારથી કટા-ળેલાઓને ભ ઋષભદેવ પાસે મોકલતા એક વખત મરિચિનુ શરીર નરમ પડયુ. ચાકરી કરનાર તેમને કોઈ શિષ્ય ન હોવાથી, શિષ્ય કરવાની લાલચ થઈ તે વખતે તેમણે ત્યાગ લેનાર કોઈ એક ગૃહસ્થને કહ્યુ કે મારી પાસેજ ધર્મના સાચા તત્ત્વો છે, એમ કહી મરિચિએ મૃષા બોલી પોતાનો સસાર વધાર્યો.

કોઈ એક પ્રસગે ભ ઋષભદેવ દેશના આપતા હતા દેશના પૂરી થયા પછી ભરત મહારાજાએ પ્રભુને પૂછયુ ભગવાન, આ પરિષદ્‌મા કોઈ આપના જેવો મહાસમર્થ, મહાભાગ્યશાળી પુરૂષ છે? પ્રભુ બોલ્યા—" હા, તમારો મરિચિ નામનો કુમાર, જે હાલ ત્રિદંડી વેશમા વિચરે છે તે આ ચોવીસીમાં છેલ્લો તીર્થંકર થશે. વળી તેજ મરિચિ ' ત્રિપૃષ્ટ ' નામનો પહેલો વાસુદેવ થશે, તેમજ એજ ;મરીચિ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા ચક્રવર્તી થશે. " આ સાભળી ભરત મરિચિ પાસે આવ્યા અને વદન કરીને બોલ્યા. હે મહા-ભાગ્યવાન્, તમે વાસુદેવ, ચક્રવર્તી અને તીર્થંકર થશો માટે હું તમને વદન કરુ છુ આ સાભળી મરિચિના આનદનો પાર રહ્યો નહિ. તે સાથે તેઓ અભિમાન રૂપી મદ હસ્તિએ ચડયા અને નાચતા, કુદતા બોલ્યા—અહો, મારૂ કુળ કેવુ શ્રેષ્ઠ છે! મારા

દાદા પ્રથમ તીર્થંકર, મારા પિતા પ્રથમ ચક્રવર્તી, અને હું પ્રથમ વાસુદેવ, તેમજ ચક્રવર્તી અને તીર્થંકર થઈશ ! આ અભિમાનને લીધે મરિચિએ ત્યાજ નીચ ગોત્ર કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. તેમણે ઘણા ભવો કર્યાં અને નીચ ગોત્ર કર્મનુ ફળ તેમણે મહાવીરના ભવમા ભિક્ષુક કુળમાં ઉત્પન્ન થઇને ભોગવ્યુ. મરિચિ તે પછી કાળધર્મ પામીને પાચમા બ્રહ્મદેવલોકમા ગયા.

૧૭૪ મરુદેવી માતા

અયોધ્યા નગરીમા ત્રીજા આરાના યુગલ યુગમા નાભિરાજા અને મરૂદેવી એકી સાથે (જોડલે) જન્મ્યા હતા. નિયમ મુજબ બનેએ વિવાહ કર્યો. તેમને એક યુગલ અવતર્યું, તે ઋષભદેવ અને સુમંગલાના નામથી પ્રસિદ્ધ થયુ ભ. ઋષભદેવે દીક્ષા લીધી, ત્યારથી મરૂદેવી પુત્રમોહને લીધે ઘણા શોકમા રહેતા, ને વારવાર ભરતને ભગવાનની સારસંભાળ રાખવાનુ સૂચન કરતા. જ્યારે પ્રભુને અયોધ્યામા કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ ત્યારે મરૂદેવી માતાને હાથીપર બેસાડી ભરત મહારાજા પ્રભુની સુખસાહ્યબી બતાવવા લઈ ગયા. ત્યાં સમવસરણની અપૂર્વ રચના જોઈ સસારની અસારતાનુ મરૂદેવીને ભાન થયુ તેઓ ભાવનાના પ્રવાહમા વળ્યા, અનુક્રમે ક્ષપક શ્રેણિમાં પ્રવેશતા હાથી પરજ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ, અને તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૧૭૫ મલ્લીનાથ

જબુદ્વીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા વિતશોકા નામની રાજ્યધાની હતી. તેમાં બળ રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને ધારિણી પ્રમુખ એક હજાર રાણીઓ હતી. ધારિણી દેવીને મહાબળ નામનો કુમાર હતો. તેને રૂપ, સૌન્દર્યવાન પાંચસો રાજ્યકન્યાઓ પરણાવવામા આવી હતી તેમની સાથે મહાબળ મનુષ્યના કામભોગ સબધીનુ સુખ ભોગવતો રહેતો હતો. એકદા ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર તે નગરીના ઉદ્યાનમાં પધાર્યાં. પરિષદ વંદન કરવા ગઇ. બળરાજા પણ વંદન કરવા આવ્યો મુનિની દેશનાથી રાજા વૈરાગ્ય પામ્યો અને મહાબળને રાજ્ય સોંપી દીક્ષા લઇ ચાલી નીકળ્યો.

આ મહાબળકુમારને ૭ બાળમિત્રો હતા, જે સઘળા સાથે જન્મેલા અને વૃદ્ધિ પામેલા હતા. તેમજ તે સાતે જણાએ સાથે દીક્ષા લેવાનો નિરધાર કર્યો હતો. તે સમયે ઇદ્રકુભ ઉદ્યાનમા ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર પધાર્યા. મહાબળ વંદન કરવા ગયો મુનિના ઉપદેશથી તે બોધ પામ્યો અને પોતાના ૭ બાળમિત્રોને પૂછી દીક્ષા લેવાનુ ધર્મઘોષ મુનિને કહીને તે સ્વસ્થાનકે ગયો.

ત્યારબાદ તે પોતાના ૭ મિત્રો પાસે આવ્યો અને સર્વ વાત નિવેદન કરી. ૭ મિત્રો પણ દીક્ષા લેવા તૈયાર થયા મહાબળે પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોપી ૭ જણાની સાથે ધર્મઘોષ મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી અને તપ સયમમા વિચરવા લાગ્યા

એક વખતે આ સાતે જણાએ મળીને એવો નિશ્ચય કર્યો કે આપણે બધાએ સરખી જ તપશ્ચર્યા કરવી. બધા કબુલ થયા અને ઉપરા ઉપરી ઉપવાસ, છઠ, અઠમ આદિ નાની મ્હોટી તપશ્ચર્યા કરવા માડી મહાબળે વિચાર કર્યો કે હુ બધાથી વધારે તપશ્ચર્યા કરૂ. એમ ધારી જ્યારે પેલા ૭ જણ એક ઉપવાસ કરે ત્યારે મહાબળ બે ઉપવાસ કરે, પેલા બે ઉપવાસ કરે ત્યારે મહાબળ ત્રણ ઉપવાસ કરે એમ દરેક વખતે એકેક ઉપવાસની મહાબળ વધારે તપશ્ચર્યા કરે આ પ્રમાણે પેલાથી છાની અને માયા કપટપણે ઘણા વર્ષો સુધી તપશ્ચર્યા કરી. આ માયા કપટના પરિણામનો બધ પડયો અને મહાબળ મુનિએ સ્ત્રીનામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. અદ્દ્ભુત તપશ્ચર્યા અને વીસ સ્થાનકના સેવન વડે મહાબળે તીર્થંકર ગોત્ર બાધ્યુ અનુક્રમે સાતે જણા કાળ ધર્મને પામી અનુત્તર વિમાનમા ઉત્પન્ન થયા ત્યાથી નીકળી પેલા ૭ મિત્રો ભરતક્ષેત્રના જુદા જુદા નગરમા રાજ્યકુમારોપણે ઉત્પન્ન થયા, અને મહાબળ કુમાર ત્યાથી ચ્યવી મિથિલાનગરીમા કુભરાજાની પ્રભાવતી રાણીની કુક્ષિએ પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થયા. પોતે તીર્થંકર થશે, તેથી છપ્પન કુમારીકાઓએ અને ૬૪ ઇદ્રોએ

આવી મલ્લીકુવરીનો જન્મ મહોત્સવ કર્યો. પ્રભાવતી દેવીને ગર્ભમાં પુષ્પની શૈય્યામાં બેસવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો હતો અને જે વાણ-વ્યતર દેવોએ પૂર્ણ કર્યો હતો. તેથી તેનુ નામ મલ્લીકુંવરી પાડવામા આવ્યું. મલ્લીકુવરીનુ રૂપ, સૌદર્યમા, લાવણ્યમા અપ્સરા અને ઉર્વશીને ભૂલાવે તેવું સુમનોહર કાંતિવાળુ અને અનુપમ દેદિપ્યમાન હતુ સમસ્ત ભરતક્ષેત્રમાં તેના રૂપની હરીફાઈ કરી શકે તેવુ કોઈ જ ન હતુ. અનુક્રમે મલ્લીકુંવરી અનેક ધાવમાતાઓના લાલનપાલન વડે વૃદ્ધિગત થવા લાગી. તીર્થંકરોને જન્મથીજ અવધિજ્ઞાન હોય છે તેથી તેણે પૂર્વભવના છએ બાળમિત્રોને જુદા જુદા રાજ્યોમા જન્મેલા જોયા અને તે સર્વને બુઝાવવાને માટે તેણીએ નિશ્ચય કર્યો.

મલ્લીકુવરીએ અશોક વનમા એક મોહનઘર બંધાવ્યુ, તેમા અનેક થાંભલા ઉભા કરાવ્યા, તેની અદર મધ્યમાં એક ગુપ્તઘર કરાવ્યુ, તેને ફરતી છ જાળીઓ બનાવવામા આવી. વચ્ચે એક મણિપીઠિકા અથવા ચબુતરો ઉભો કરવામા આવ્યો અને એક કુશળ ચિત્રકાર પામે પોતાના સ્વરૂપ જેવી સુદર અને લાવણ્યવાળી એક સુવર્ણની પ્રતિમા કરાવીને તે મણિપીઠિકા પર ઉભી રાખી. તેના મસ્તક પર એક છિદ્રવાળુ દ્વાર બનાવ્યુ. અને મલ્લીકુવરી તે ઉઘાડીને તેમા રોજ અન્ન વગેરે નાખવા લાગી. દરરોજ આહાર નાખવાથી તેની અદર મરેલા સર્પ અથવા મૃત ગાય અથવા મરેલા માણસનુ શરીર સડી જાય અને જે દુર્ગંધ છૂટે તેવી દુર્ગંધ ઉત્પન્ન થઇ.

મલ્લીકુંવરીના રૂપ સૌદર્યની પ્રશંસા આખા દેશમાં પહોચી ગઈ હતી પેલા છ બાળમિત્રો, જેઓ કાળાન્તરે રાજ્યાસન પર આવ્યા હતા, તેમનાં સાભળવામાં પણ મલ્લીકુવરીના સૌંદર્યની વાત આવી હતી તેથી તેઓને મલ્લીકુવરીને પરણવાનો ભાવ ઉત્પન્ન થયો હતો. તેમણે પોતાના દૂતોને કુંભરાજા પાસે મલ્લીકુંવરીનુ માગું કરવા મોકલ્યા કુભરાજાને દૂતોએ જ્યારે આ વાત કરી ત્યારે કુંભરાજા

ઘણો જ ગુસ્સે થયો અને દૂતોને તેણે કાઢી મૂકયા. પરિણામે છએ રાજાઓ સંધી કરીને પોતાનુ લશ્કર લઈ કુંભરાજા પર ચડી આવ્યા અને નગરીને ઘેરો ઘાલ્યો. કુંભરાજા લડયો, પરંતુ છ જણાના એકત્ર સૈન્ય સામે તે ફાવી શક્યો નહિ, તેથી તે મહેલમા પેસી શોક કરવા લાગ્યો.

મલ્લીકુંવરીએ વાત જાણી તેથી તેણે પિતા પાસે જઈ શોક ન કરવાનુ કહ્યુ અને જણાવ્યુ કે પિતાજી, તમે દૂત મોકલી તે છએ રાજાઓને જણાવો કે હુ તમને મલ્લીકુંવરી આપીશ અને તેઓને મિથિલા નગરીમા પ્રવેશ કરાવી જે ગુપ્ત ઘર બનાવ્યુ છે તેમાં રાખો રાજાએ તે પ્રમાણે કર્યું જ્યારે પેલા છ રાજાઓને ગુપ્તઘરમા લઈ જવામાં આવ્યા ત્યારે ઢાંકણાવાળી જે પ્રતિમા બનાવેલી તે દેખીને બધા મૂર્છિત થઈ ગયા, સાક્ષાત્ મલ્લીકુંવરી માનીને તેના પ્રત્યે તેઓ અનિમેષ નજરે જોઈ જ રહ્યા.

ત્યારબાદ મલ્લીકુંવરીએ પાછળથી તે પ્રતિમા પાસે આવીને તેનુ ઢાંકણુ ખોલી નાખ્યુ, કે તરતજ તેમાથી પારાવાર દુર્ગંધ છૂટી. તે સહન ન થઈ શકવાથી છ રાજાઓ નાક આડુ કપડુ રાખીને પાછળ ફરીને ઉભા રહ્યા, ત્યારે મલ્લીકુંવરીએ કહ્યુ હે રાજાઓ, તમે શા માટે નાક આડુ વસ્ત્ર રાખો છો? રાજાઓએ કહ્યુ કે આ દુર્ગંધથી અમારાથી રહેવાતુ નથી. મલ્લીકુંવરીએ કહ્યુ આ સુવર્ણ પ્રતિમા છે તેમા હુ હમેશા એકેક પિંડ (કોળીયો) ખોરાકનો નાખતી. તેનાથી આટલી તીવ્ર દુર્ગંધ થઈ, તો વમન, પિત્ત, શુક્ર, રુધિર, ખરાબ ઉશ્વાસ નિશ્વાસ, મૂત્ર, વિષ્ટાથી ભરેલા આ ઉદારીક શરીરમાં કેટલી દુર્ગંધ હશે? વિચાર કરો, હે રાજન્, વિચાર કરો, અને તમે મનુષ્યના કામભોગમા આસક્ત ન બનો આથી ત્રીજા ભવમાં આપણે મહાબળ પ્રમુખ સાત મિત્રો હતા, સાથે જન્મેલાં, સાથે જ દીક્ષા લીધી હતી. અને સરખો જ તપ કરતા હતા પણ હુ તમારાથી કપટભાવે એકેક

ઉપવાસ વધારે કરતી હતી. તે કપટના પરિણામે હું સ્ત્રીપણે ઉત્પન્ન થઈ છુ, અને તમે રાજ્યકુમારોપણે ઉત્પન્ન થયા છો. જયત વિમાનમા આપણે એવો સકલ્પ કર્યો હતો કે મૃત્યુલોકમા ગયા પછી જે પ્રથમ સમજે તેણે બીજાને પ્રતિબોધ આપવો અને દરેકે દીક્ષા લેવી. તે શુ તમે ભૂલી ગયા ? તમે પૂર્વભવ યાદ કરો તે સાંભળી સઘળા રાજાઓ વિચારમા પડયા અને શુક્લ ધ્યાનથી ઉપયોગ મૂકતાં તેઓને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપજ્યુ. તરતજ ગર્ભઘરના દ્વારો ખોલવામાં આવ્યા. છએ જણાઓ મલ્લીકુંવરી પાસે આવ્યા મલ્લીકુંવરીએ કહ્યુ કે હુ સસાર ભયથી ઉદ્વેગ પામી છુ અને દીક્ષા લેવા ચાહુ છુ બોલો·— તમારી શી ઇચ્છા છે ? બધાએ દીક્ષા લેવાનુ વચન આપ્યુ. તેઓ રાજ્યમાં જઈ પોતાના પુત્રોને રાજ્ય સોપી દીક્ષા લેવાનુ કહીને ગયા.

મલ્લીકુવરી દીક્ષા લેવા તત્પર થઈ. વરસીદાન આપવુ શરૂ કર્યું. દેવતાનુ આસન ચળ્યુ, લોકાન્તિક દેવો આવ્યા. ધર્મમાર્ગ પ્રવર્તાવવાની ઉદ્‌ઘોષણા કરી. માતાપિતાએ દીક્ષાની રજા આપી. સોનારૂપાના કળશો બનાવરાવી મલ્લી તીર્થંકરનો અભિષેક કરાવ્યો, ઇંદ્રોએ દીક્ષા મહોત્સવ ઉજવ્યો. સહસ્રવન ઉદ્યાનમા અશોકવૃક્ષ પાસે આવીને મલ્લીપ્રભુએ સ્વયમેવ પંચમુષ્ટિ લોચ કર્યો, અને તેઓ પ્રવર્જિત થયા. છએ રાજાઓ તથા કુભરાજા મલ્લી પ્રભુનુ વ્યાખ્યાન સાભળવા આવ્યા. કુભરાજા શ્રાવક થયો છએ રાજાઓએ દીક્ષા લીધી મલ્લીપ્રભુને દીક્ષા લીધા બાદ તરતજ મન પર્યવ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ સખ્ત તપ જપ કરી, ચોપન હજાર વર્ષસુધી સંયમ પાળી, તેઓ કેવળજ્ઞાન, કેવળ દર્શનને પામ્યા. અને એક હજાર વર્ષ સુધી કેવળ પ્રવર્ज्यામા રહી, અવ્યાબાધ એવી મોક્ષગતિને પ્રાપ્ત થયા. મલ્લીનાથ પ્રભુના સંઘ પરિવારમાં ૪૦ હજાર સાધુઓ, ૫૫ હજાર સાધ્વીઓ, ૧૮૩ હજાર શ્રાવકો અને ૩૭૦ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા.

સાર—મહાન તપશ્ચર્યા અને સંયમને સેવતા છતાં, માયાથી તીર્થંકર

જેવાને પણ સ્ત્રીપણુ પ્રાપ્ત થયું અને જૈનાગમમા એક અછેરૂ ગણાયું. માટે માયાથી વિરક્ત બનવાનો આ વાર્તા સૌ કોઈ ને બોધ આપે છે.

---

૧૭૬ મહાપદ્મ.

ગજપુર નગરમા પદ્મોત્તર નામે રાજા હતા. તેમને જ્વાલા નામની રાણી હતી. તેમને બે પુત્રો થયા. ૧ વિષ્ણુકુમાર, ૨ મહાપદ્મ. વિષ્ણુકુમારે પિતાની હયાતિમા જ દીક્ષા લીધી હતી જ્યારે મહાપદ્મ મહા સમર્થ હોઈ નવમા ચક્રવર્તી થયા. પિતાએ પણ દીક્ષા લેવાથી તેઓએ રાજ્યાસને આવી છખંડની સાધના કરી તેમને નમુચી નામે એક પ્રધાન હતો. તે જૈન ધર્મનો દ્વેષી હતો એકવાર તે પ્રધાન થયા પહેલા ધર્મ નામના રાજાની યવતી નામક નગરીમા સુવ્રત નામના આચાર્ય સાથે ધર્મચર્ચા કરવા ગયો હતો, ત્યાં તે પરાજય પામ્યો, તેથી તેણે રાત્રિને વખતે તે મુનિનો સહાર કરવાનો વિચાર કર્યો, પરન્તુ શાસનદેવના પ્રભાવે તે તે સ્થળે સ્થભી ગયો સવાર થતા લોકોએ તેનો તિરસ્કાર કર્યો, રાજાએ ત્યાથી તેને કાઢી મૂકયો; આગળ જતાં તે મહાપદ્મ ચક્રવર્તીનો પ્રધાન થયો. અહિં તેણે યમદુર્ગ નગરના બળસિંહ નામક માડલિક રાજાનુ બડ સમાવ્યુ, તેથી પ્રસન્ન થઇને ચક્રવર્તીએ તેને ઇનામ માગવાનુ કહ્યુ તે ઇનામ પ્રસગે માગી લેવાનુ પ્રધાને જણાવ્યુ. એ અરસામા પેલા સુવ્રતાચાર્ય તે નગરમા પધાર્યા એટલે પેલુ વચન યાદ કરી પ્રધાને પોતાને માત્ર ૭ દિવસનુ રાજ્ય આપવાનુ ચક્રવર્તીને કહ્યુ મહાપદ્મે તે કબુલ કર્યું પ્રધાને એક મોટો યજ્ઞ આરભ્યો, તે વખતે તેણે સુવ્રતાચાર્ય પાસે ભેટણુ માગ્યુ, પણ જૈન મુનિ પાસે શુ હોય ? એટલે પ્રધાને તેમને પોતાના રાજ્યની હદ છોડી જવાનુ કહ્યુ. આ વખતે ચક્રવર્તીના ભાઈ વિષ્ણુ-કુમાર, જેઓ સાધુ થયા હતા તેઓ ત્યાં હતા, તેમણે પોતાની લબ્ધિ વડે નમુચી પ્રધાનને જમીનમા દાટી દીધો. પાછળથી તેનુ

આયશ્ચિત લઈ કૈવલ્યજ્ઞાન પામી તેઓ મોક્ષમા ગયા મહાપદ્મે ત્યારબાદ દીક્ષા લીધી અને સખ્ત તપશ્ચર્યા શરૂ કરી. છેવટે ૩૦ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી મહાપદ્મ કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા.

૧૭૭ પ્રભુ મહાવીર.

મગધ દેશના ક્ષત્રિયકુડ નગરમા સિદ્ધાર્થ રાજાની રાણી ત્રિશલાદેવીની કુક્ષિએ શ્રી મહાવીર પ્રભુ આજથી લગભગ અઢી હજાર વર્ષ પહેલા ચૈત્ર શુદિ તેરસે જન્મ્યા હતા મહાવીર પ્રભુનો જન્મ થવાથી રાજ્યમાં અગણિત ધન ધાન્યની વૃદ્ધિ થઈ, તેથી તેમનુ નામ વર્ધમાનકુમાર પાડવામા આવ્યુ. પ્રભુ મહાવીરના જીવે ઋષભદેવ ભગવાનના વખતમા ભરતપુત્ર મરિચીના ભવમા પોતે વાસુદેવ, ચક્રવર્તી તથા તીર્થંકર થશે, તેનુ અભિમાન કર્યું હતુ, તેથી તેઓ બ્રાહ્મણકુડગ્રામમાં રૂષભદત્ત બ્રાહ્મણને* ત્યા તેની દેવાનદા બ્રાહ્મણીના ગર્ભમા ઉત્પન્ન થયા હતા. પરંતુ તીર્થંકરો કદાપિ ભિક્ષુક કુળમા જન્મ પામે નહિ, તેથી હરિણગમેષી દેવે પ્રભુ મહાવીરના જીવનુ ૮૩મી રાત્રિએ દેવાનદાની કુક્ષિમાથી સાહરણ કર્યું, અને તે ગર્ભ ત્રિશલાદેવીની કુક્ષિમા મૂકયો, અને ત્યા પ્રભુ મહાવીરનો જન્મ થયો. (આમ ગર્ભ ઉલટાવવામા પણ હરિણગમેષી દેવનો હેતુ હતો. માત્ર અન્યાય જ ન હતો કારણ કે પૂર્વે દેવાનદા અને ત્રિશલા બને દેરાણી જેઠાણી હતા અને દેવાનદાએ પોતાની દેરાણી ત્રિશલાનો રત્નનો કરડીયો છાનો માનો ચોરી લીધો હતો ત્રિશલાના જીવે ને વખતે ઘણુ કહ્યુ, છતા દેવાનંદાએ તે રત્નનો કરડીયો પાછો આપ્યો નહિ, પણ પચાવી પાડયો તે નિકાચિત કર્મનો આ વખતે ઉદય આવવાથી દેવાનદાનો રત્નસમાન પ્રભુ મહાવીરનો જીવ દેવે સાહરણ કર્યો) ગર્ભમા ત્રિશલા માતાને દુખ

---

* તીર્થંકરો હમેશાં ક્ષત્રિયકુળમા જ જન્મે છે શાસ્ત્રકારોએ બ્રાહ્મણકુળને ભિક્ષુકકુળ ગણી ભ. મહાવીરના સબધમા અનતકાળે આ અછેરૂ (આશ્ચર્ય) થયુ માન્યું છે

થાય તેથી પ્રભુએ એકવાર હલનચલન બધ રાખ્યુ, પરિણામે ત્રિશલાને ગર્ભની ફીકર થઈ કે ગર્ભ જીવતો હશે કે નહિ, તેથી માતાના સતોષની ખાતર પ્રભુ મહાવીરે ગર્ભમાં હલનચલનની ક્રિયા કરી આમ ગર્ભમાથીજ પ્રભુએ માતા પરને અપૂર્વ પ્રેમ બતાવવા માડયો જન્મ થયા બાદ તેમણે પોતાની ટચલી આગળી વડે મેરુ પર્વતને ડગાવ્યો, આ પરાક્રમ જોઈને દેવોએ વર્ધમાનકુમારનુ નામ 'મહાવીર' પાડયુ

ત્રીશ વર્ષ સુધી મહાવીર ગૃહસ્થાવાસમા રહ્યા યશોદા નામની સ્ત્રીથી તેમને પ્રિયદર્શના નામે એક પુત્રી થઈ. ગૃહસ્થાવાસ છતાં તેમનુ જીવન તો સદાય સાધુ જીવન જેવુ જ હતુ. સર્વ કર્મથી મુક્ત થવા તેમણે માતાપિતાની આજ્ઞા માગી, પરતુ પુત્ર પરનો અતુલ પ્રેમ, તેથી માતા પિતાએ રજા ન આપી, એટલે તેમની આજ્ઞાની ખાતર તેઓ થોડો વખત સસારમા રહ્યા ત્યારબાદ તેમના માતાપિતા ગુજરી ગયા એટલે તેમણે દીક્ષા લેવા માટે મોટા ભાઈ નદીવર્ધનની આજ્ઞા માગી, ભાઈ પરનો અતિશય સ્નેહ એટલે નદીવર્ધને જણાવ્યુ કે ભાઈ! માતાપિતા તો હમણા જ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે, વળી તમારા વિયોગનુ દુખ મને કયા આપો છો ? કૃપા કરી આ રાજગાદી ભોગવો પ્રભુ મહાવીરે રાજગાદી નહિ ભોગવતા દીક્ષા લેવાનો ભાવ પ્રદર્શિત કર્યો નદીવર્ધને બે વર્ષ રોકાવાનુ કહ્યુ પ્રભુ મહાવીર બે વર્ષ વધુ રોકાયા. અને ૩૦ વર્ષ બાદ તરત જ પ્રભુ મહાવીર રાજવૈભવ, સ્ત્રી, પુત્રી, ભાઈ, અનુચરો એ સર્વનો ત્યાગ કરી જગત જીવોના કલ્યાણ અર્થે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા એજ વખતે પ્રભુને મન પર્યવજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ દીક્ષા સમયે પ્રભુને ઇદ્રે એક દેવ દૂષ્ય (વસ્ત્ર) આપ્યુ હતુ, પરતુ તેઓ એટલી બધી તીવ્ર વૈરાગ્યદશાને પામ્યા હતા કે એ વસ્ત્ર હુ શિયાળામા પહેરીશ એવો વિચાર સરખોયે તેમણે કદી કર્યો ન હતો. તે વસ્ત્ર તેર મહિના સુધી પ્રભુના ખભા પર પડી રહ્યુ હતુ ગમે તેવી સખ્ત

ટાઢ હોય, તો પણ પ્રભુ કદી હાથ સકોચતા નહિ, સખ્ત ઉનાળો હોય, છતા પ્રભુ તે સ્થળે ખુલ્લા પગે ઉભા રહી તપ કરતા હતા. દીક્ષા વખતે પ્રભુને કરવામાં આવેલા સુગંધી દ્રવ્યના વિક્ષેપથી ભમરા, મધમાખ વગેરે અનેક જંતુઓ ચાર માસ સુધી ડખ મારી લોહી ચૂસતા હતા, છતા શ્રી પ્રભુએ તેમને ઉડાડવાનો જરા પણ પ્રયાસ કર્યો ન હતો.

ભગવાન કોઈ વખત નિર્જન ઝુંપડાઓમાં, પાણી પીવાની પરબોમા, લુહાર વગેરેની કોડોમા, અથવા ઘાસની ગંજીઓ નીચે રહેતા, કોઈ વખતે બાગમા, પરામાં કે શહેરમા રહેતા, અને કોઈ કોઈવાર સ્મશાન, નિર્જન સ્થળ, ઝાડ, ગુફાઓ વગેરે ઠેકાણે રહેતા, જ્યાં તેમને અનેક પ્રકારના પરિસહો પડતાં જયારે પ્રભુ અનાર્ય દેશમાં ગયા હતા, ત્યારે તો તેમના પર આવેલા પરિસહો અવર્ણનિય હતા. અનાર્ય વસ્તી, ધર્મને કોઈ સમજે નહિ, એટલે પ્રભુ વહોરવા જાય તો આહારના બદલે માર, અને પાણીને બદલે પ્રહાર મળતો પ્રભુની પાછળ અનાર્ય લોકો કૂતરા દોડાવે, પ્રભુને કરડાવે, કોઈ લાકડી મારે, કોઈ પત્થર ફેંકે, એવી દશાને આ ક્ષમાસાગર પ્રભુ આત્મ કલ્યાણના સાધનભૂત ગણી આ સર્વ સમભાવે સહન કરે.

દેવોએ પણ પ્રભુને ધ્યાનથી ચળાવવા, સર્પના, વિંછીના, હાથીના, સિંહના એમ અનેક રૂપો કરી ખૂબ પરિસહ આપેલો, પણ કરૂણાસિંધુ શ્રી પ્રભુ એ સર્વ સહન કરતા.

ત્રિપૃષ્ટ વાસુદેવના ભવમા પ્રભુ મહાવીરના જીવે એક શય્યાપાલકના કાનમાં ઉનું ધગધગતુ સીસુ રેડાવ્યુ હતું, તે મહાન નિકાચિત કર્મનો ઉદય પ્રભુને આ ભવમા આવ્યો હતો એકવાર પ્રભુ મહાવીર કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમા હતા, તેવામાં કોઈ એક ભરવાડ પોતાના બે બળદોને પ્રભુની સમીપમા ચરતા મૂકી ચાલ્યો ગયો. બળદ ચરતા

ચરતા દૂર જતા રહ્યા. ભરવાડે આવીને પૂછ્યુ, હે જોગી, મ્હારા બળદો ક્યા છે ? પણ ધ્યાનસ્થ પ્રભુ શાના ઉત્તર આપે ! ભરવાડે ધાર્યું કે આ ધૂતારાએ જરૂર મારા બળદો સતાડ્યા હશે, તેમ માની તેને ઘણો ક્રોધ ચડ્યો અને પ્રભુના કાનમાં વૃક્ષના ખીલા ઠોક્યા. આથી પ્રભુને દારૂણ વેદના થઈ, છતાં પ્રભુએ તેના પર જરા પણ રોષ કર્યો નહિ. ઘણા દેવોએ તેમને સ્હાય આપવા માટે કહ્યુ. પણ પ્રભુએ કહેલુ કે તીર્થંકરો કોઇની સહાય ઇચ્છતા નથી. આવી રીતે પ્રભુએ સાડાબાર વર્ષ અને એક પખવાડીયા સુધી સખ્ત તપ જપ ધ્યાન ધર્યું. તેટલી મુદતમાં તેમણે માત્ર ૩૪૯ દિવસ જ આહાર લીધો હતો એક ઉપવાસથી માંડીને ૭ ૭ માસ સુધીના ઉપવાસ કર્યા હતા. એક અભિગ્રહ પાંચ માસ પચીસ દિવસનો થયો હતો જે ચંદનબાળાએ પૂરો કરાવ્યો હતો. આવી ઘોર તપશ્ચર્યા કરી પ્રભુ મહાવીર વૈશાક શુદિ ૧૦ મે જૃભક ગામની બહાર આવેલી ઋજુવાલિકા નામની નદીના તટ ઉપર કૈવલ્ય જ્ઞાન, કૈવલ્ય દર્શનને પામ્યા. ત્યારબાદ જગત જીવોના કલ્યાણને માટે ઉપદેશ શરૂ કર્યો. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ ચાર તીર્થની સ્થાપના કરી અને જગતમા અહિંસા, સત્ય, દયા, પરોપકાર, ક્ષમા, બ્રહ્મચર્ય, ઐક્ય એ ઉત્તમ તત્ત્વોનુ સ્વરૂપ બતાવી જગતને કલ્યાણને પથે વાળવાનો રસ્તો બતાવ્યો પ્રભુ મહાવીર આ જૈનશાસનના છેલ્લા તીર્થંકર થયા તેમના પરિવારમા ઇંદ્રભૂતિ (ગૌતમ) પ્રમુખ ૧૪૦૦૦ મુનિ, ચદનબાળા પ્રમુખ ૩૬૦૦૦ સાધ્વી, શખજી, શતકજી પ્રમુખ ૧૫૯૦૦૦ શ્રાવક, સુલસા, રેવતી પ્રમુખ ૩૧૮૦૦૦ શ્રાવિકા, ૭૦૦ કેવળજ્ઞાની, ૭૦૦ વૈક્રેયી લબ્ધિધારી, ૧૩૦૦ અવધિજ્ઞાની, ૫૦૦ મન પર્યવજ્ઞાની, ૩૦૦ ચૌદ પૂર્વધારી વગેરે હતા. તેમણે જૈન ધર્મનો દેશ પરદેશમા વિજય વાવટો ફરકાવ્યો અને ૩૦ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામા રહી પ્રભુ મહાવીર ૭૨ વર્ષની ઉમ્મરે આશો વદિ ૦)) ને દિવસે શુકલ ધ્યાનને ભાવતા નિર્વાણપદને પામ્યા

શ્રમણપણુ અગીકાર કર્યા પછી, મોક્ષ પ્રાપ્તિ થતા સુધીના ૪૨ ચાતુર્માસ ભ મહાવીરે નીચેના સ્થળોમાં કર્યા હતા. ૧ અસ્થિગ્રામે, ૩ પૃષ્ઠચપામા, ૧૨ વૈશાલી વાણીય ગ્રામમાં, ૧૪ નાલદા–રાજગૃહમા, ૬ મિથિલામા, ૨ ભદ્રિકા નગરીમા, ૧ આલભિકા નગરીમા ૧ અન્ય અનિશ્ચિત સ્થાને, ૧ શ્રાવસ્તિમા ૧ અપાપા નગરીમા.

છેલ્લુ ચાતુર્માસ ભગવાને અપાપા નગરીમાં હસ્તિપાળ રાજાની શુલ્કશાળામા કર્યું. તે વખતે પ્રભુએ પોતાનો નિર્વાણ સમય નજીકમા આવ્યો જાણી સોળ પ્રહર સુધી અસ્ખલિત દેશના આપી, જે સાભળવા અઢાર દેશના રાજાઓ હાજર હતા આ દેશના પરથી ગણધર દેવોએ દ્વાદશાગી સૂત્રોની રચના કરી હતી.

૧૭૮ મહાશતક.

રાજગૃહિ નગરીમા મહાશતક નામે ગાથાપતિ હતા તે મહા ઋદ્ધિવત હતા, તેમને રેવતી પ્રમુખ તેર સ્ત્રીઓ હતી એકદા પ્રભુ મહાવીર પધારવાથી મહાશતક વદન કરવા ગયા. પ્રભુના સદ્બોધથી તે વૈરાગ્ય પામ્યા અને પ્રભુ પાસે બારવ્રત અગીકાર કરી ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યા. દિવસ અને રાત્રિનો ઘણો ભાગ મહાશતક ધર્મધ્યાનમાં વીતાવતા હોવાથી રેવતીને આ ગમતુ નહિ, તેમજ અધુરામા પુરૂ તેને શોકયોનુ પણ પૂરેપૂરૂ સાલ હતુ. તેથી તે મહાશતક સાથે સપૂર્ણ સુખ ભોગવી શકતી ન હતી બીજી સ્ત્રીઓ પ્રત્યે દિનપ્રતિદિન રેવતીની અદેખાઈ વધતી હતી, તેથી તેણે આ બારે સ્ત્રીઓને મારી નાખવાનો, અને તે દરેકની એકેક ક્રોડ સોનામ્હોરો અને ગોકુલ પોતાને સ્વાધીન કરી લેવાનો સકલ્પ કર્યો યોગ્ય વખતે બરાબર તક સાધીને આ રેવતીએ તેની બારે

શોકયોને, ઝેરી પદાર્થના પ્રયોગથી મારી નાખી, અને સર્વ લક્ષ્મી પોતાને સ્વાધીન કરીને તે મહાશતક સાથે સુખ ભોગવવા લાગી

રેવતી એકલી રહેવાથી અને તેને ખૂબ પૈસો મળવાથી તે છકી ગઈ, એટલુ જ નહિ પણ તે સ્વચ્છદી બનીને દારૂ, માસ ઇત્યાદિની પણ વ્યસની બની ગઈ એક વાર રાજા શ્રેણિકે રાજગૃહિ નગરીમા ઢઢેરો પીટાવી જાહેર કર્યું કે મારા રાજ્યમા કોઈએ પચેંદ્રિય જીવોની હિસા કરવી નહિ આથી માસભક્ષી રેવતીને ઘણુ લાગી આવ્યુ પોતાને માંસ ખાવાનુ વ્યસન, તે વગર ચાલે જ નહિ. એટલે તે પોતાની ગોશાળા (ગોકુલ)માથી રોજ બબ્બે ગાયોને કપાવી તેનુ માસ ભક્ષણ કરવા લાગી

વખત જતા મહાશતક ગૃહ કારભાર પોતાના પુત્રને સોપી, નિવૃત્ત બની પૌષધશાળામા ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યા રેવતી એક વખત મદિરાપાન કરીને, વિષયાસક્ત બની પૌષધશાળામા મહાશતક પાસે આવી, અને તેણે પોતાની સાથે ભોગ ભોગવવાનુ મહાશતકને આમંત્રણ કર્યું મહાશતક ધર્મ કાર્યમા લીન હતા તેમણે રેવતીને કઈ પણ ઉત્તર આપ્યો નહિ. રેવતી તો વધારે વિક્રાલ બનીને વાર-વાર મહાશતકને ભોગ ભોગવવાનુ કહેવા લાગી છતા મહાશતક કઈ પણ બોલ્યા નહિ અતે નિરાશ થઈને રેવતી ત્યાથી ચાલી ગઈ. સમય જતા મહાશતકે ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરી, તપ કરતા તેમનુ શરીર દુર્બળ થયુ એટલે મહાશતકે સથારો કર્યો આત્માના શુભ ધ્યાનમા પ્રવર્તતા મહાશતકને અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ

ફરી પાછી રેવતી, મદિરામા ચકચુર બનીને મહાશતક પાસે આવી, અને પોતાની સાથે ભોગ ભોગવવાનુ મહાશતકને કહ્યુ મહા-શતકે જવાબ ન આપ્યો તેથી વારવાર તે કહેવા લાગી આથી મહાશતકને ક્રોધ ચડ્યો, તેમણે રેવતીને કહ્યુ, હે માસભક્ષી રેવતી, આજથી તુ સાતમે દિવસે રોગગ્રસ્ત થઈને મરણ પામીશ, અને

પહેલી નરકમા ચોરાશી હજાર વર્ષની સ્થિતિએ ઉપજીશ. આ સાભળી રેવતી દિન બની ગઈ, અને ભયભીત બની કલ્પાંત કરવા લાગી. પરિણામે તે રોગગ્રસ્ત બની. સાત રાત્રિ થતા તે મરણ પામી, અને પહેલી નરકે ગઈ.

તે સમયે પ્રભુ મહાવીર પધાર્યા. 'મહાશતકે રેવતી પ્રત્યે વાપરેલા અઘટિત શબ્દો શ્રાવકને બોલવા કલ્પે નહિ' તે વાત મહાશતકને કરવા અને તેનુ પ્રાયશ્ચિત લેવડાવવા માટે શ્રી ગૌતમને મહાશતક પાસે મોકલ્યા. ગૌતમને દેખી મહાશતકે વંદન કર્યું શ્રી ગૌતમે અઘટિત શબ્દોનુ મહાશતકને પ્રાયશ્ચિત કરાવ્યુ મહાશતક પ્રાયશ્ચિત લઈ વિશુદ્ધ થયા. અનુક્રમે ધર્મનુ યથાયોગ્ય આરાધન કરી, એક માસનો સથારો ભોગવી મહાશતક કાળ કરીને પહેલા દેવલોકમા ગયા. ત્યાથી તેઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ પામી મોક્ષ ગતિને પ્રાપ્ત કરશે.

૧૭૯ મહાસેન કૃષ્ણાકુમારી

તે રાજગૃહિના શ્રેણિક રાજાની રાણી અને મહાસેન કુમારની માતા હતી. પુત્ર મરણના શોકથી કાલી રાણીની માફક તેણે મહાવીરદેવ પાસે ચારિત્ર લીધુ, અને વર્ધમાન તપ શરૂ કર્યો તે એવી રીતે કે—૧ આયબિલ, ૧ ઉપવાસ, ૨ આયબિલ ૧ ઉપવાસ એમ આયબિલમા એકેક વધે અને તે ઉપર ૧ ઉપવાસ કરે, એમ ૧૦૦ આયબિલ એક સાથે કર્યા. બીજો તપ પણ ઘણો કર્યો. ચદનબાળા ગુરૂણીને પૂછી તેમણે સથારો કર્યો, સથારામા શિખેલા ૧૧ અગની સજ્ઝાય (સ્વાધ્યાય) કરતા, એક માસના અનશનને અતે ૧૭ વર્ષ ચારિત્ર પાળી તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૧૮૦ મુનિસુવ્રત સ્વામી

વીસમા તીર્થંકર, રાજગૃહ નગરના સુમિત્ર રાજાની પદ્માવતી રાણીની કુક્ષિમાં, દશમા પ્રાણત દેવલોકમાથી ચ્યવીને શ્રાવણ શુદિ પૂનમે ઉત્પન્ન થયા માતાને ચૌદ સ્વપ્ન આવ્યા ગર્ભકાળ પુરો

થયે જ્યેષ્ઠ વદિ અષ્ટમીએ પ્રભુનો જન્મ થયો. ૫૬ કુમારિકા દેવીઓએ સૂતિકાકર્મ કર્યું ઈંદ્રોએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. ગર્ભસમય દરમ્યાન સુમિત્ર રાણી સારા વ્રતવાળા થયા હતા, તે પરથી પુત્રનુ 'મુનિસુવ્રત' એવુ નામ પાડ્યુ. યૌવન પ્રાપ્ત થતા મુનિ સુવ્રતકુમારે પ્રભાવતી આદિ અનેક રાજકન્યાઓ સાથે પાણીગ્રહણ કર્યું. પ્રભાવતીને એક સુવ્રત નામે પુત્ર થયો હતો. સાડા સાત હજાર વર્ષની ઉમરે મુનિસુવ્રત પિતાની ગાદીએ બેઠા. સાડા સાત હજાર વર્ષ રાજ્ય ભોગવ્યુ તે પછી વરસી દાન આપી તેમણે એક હજાર પુરુષો સાથે ફાગણ શુદિ આઠમે સયમ ગ્રહણ કર્યો ૧૧ માસ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા પછી પ્રભુને ફાગણ વદિ બારશે કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ.

મુનિસુવ્રત સ્વામીના સંઘ પરિવારમા ૩૦ હજાર સાધુઓ, ૫૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૧૭૨ હજાર શ્રાવકો અને ૩૫૦ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા ૧૫૦૦૦ વર્ષ ચારિત્ર પાળી ૩૦ હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી એક માસના અનશને, સમેતશિખર પર એક હજાર પુરુષો સાથે પ્રભુ જેઠ વદિ ૯ના રોજ સિદ્ધ થયા.

---

૧૮૧ મૃગાપુત્ર. (વૈરાગ્યવંત)

સુગ્રીવ નામનુ નગર હતુ ત્યાં બળભદ્ર નામે રાજા હતો. તેની રાણીનુ નામ મૃગાવતી. તેને એક પુત્ર થયો. નામ મૃગાપુત્ર રાજ્યની સમૃદ્ધ સામગ્રીઓના ઉપભોગથી વૃદ્ધિ પામતા મૃગાપુત્ર બાલ્યાવસ્થા વીતાવી યુવાવસ્થાને પામ્યા ત્યારે તેઓ અનેક રાજકન્યાને પરણ્યા અને તેમની સાથે સુખ ભોગવતા સમય પસાર કરવા લાગ્યા

મધ્યાન્હનો સમય છે, મૃગાપુત્ર જમી પરવારી પોતાના રાજ્ય મહેલની એક અટારીમા બેસી નગરની ચર્ચા જોઈ રહ્યા છે, આવતા જતા મનુષ્યો તરફ નિહાળે છે તેવામા ત્યા આગળથી પસાર થતા એક મહાન આત્મ યોગી મુનિવર તેમના જોવામા આવ્યા. મુનિની

ચાલવાની શાંત ગતિ, તેમનો પહેરવેશ, તેમનું ચળકતું લલાટ જોઈ મૃગાપુત્ર તે મુનિના સામે અનિમેષ નેત્રે જોઈ જ રહ્યા. પૂર્વ સંસ્કારના બળે મૃગાપુત્રને લાગ્યું કે પૂર્વે મેં આવું સ્વરૂપ ક્યાંક જોયું છે. મુનિ સ્વરૂપના ભાવ ચિંતવતાં ચિંતવતાં મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું પૂર્વભવમાં પોતે પાળેલું ચારિત્ર યાદ આવ્યું. સંસાર ઉપર તત્કાળ તેમને અરૂચિ થઈ. અને જન્મ મરણના ફેરાથી મુક્ત થવાનો તેમણે દૃઢ સંકલ્પ કર્યો તરતજ તેઓ માતપિતા પાસે આવ્યા અને કહ્યું હે માતા પિતા, મ્હને પૂર્વ ભવનું સ્મરણ થયું છે. તિર્યંચયોનિમાં જન્મી મેં ઘણા ઘણા દુ ખો ભોગવ્યા છે. અને ચારિત્ર પાળવાથી હું મનુષ્યભવ પામ્યો છું, એટલે મહાન પુણ્યના પરિબળે પ્રાપ્ત થયેલો આ મનુષ્ય ભવ હું સંસારના રાગ, રંગ, મોહ માયામાં વેડફી દેવા માગતો નથી. હું સંસાર ભયથી ત્રાસ પામ્યો છું, માટે મ્હને દીક્ષા લેવાની રજા આપો વળી અત્યારે જે સુખ હું ભોગવું છું તે પણ ક્ષણિક અને અસ્થિર છે આ રાજવૈભવ, બાદશાહી મહેલાતો, અખૂટ ધન, ધાન્યના કોઠારો, બાગ, બગીચાઓ, સોનું, રૂપું, હીરા, માણેક, સ્ત્રી, પુત્ર, ભાઈબહેન, એમાંની એક પણ ચીજ સાથે આવવાની નથી. આ શરીર પણ સાથે આવવાનું નથી માત્ર જીવે કરેલાં પાપ અને પુણ્યજ પરભવે જીવના સાથી છે વળી જેમ કોઈ ઘરમાં આગ લાગી હોય, અને સોનું રૂપું હીરા માણેક કે જે કાંઈ સાર વસ્તુઓ કાઢી લેવામાં આવે છે, તેમ આ સંસારમાં પણ જન્મ, જરા, મૃત્યુનો દાવાનળ સળગી રહ્યો છે અને હવે સમજ્યા પછી એક ક્ષણ હું તેમાં આસક્ત રહેવા ઇચ્છતો નથી માટે હે માતાપિતા, મને સહર્ષ દીક્ષા લેવાની રજા આપો.

માતાપિતા બોલ્યા —હે પુત્ર, તું સુકોમળ છે, તેં હજુ તડકો છાંયડો જોયો નથી ચારિત્ર પાળવું ઘણું દુષ્કર છે ચારિત્ર એ તરવારની ધાર જેવું છે, લોઢાના ચણા ચાવવા બરોબર છે. એક અગાધ

જળનો સમુદ્ર ભુજા વડે તરવો દુષ્કર, તેમ સસારરૂપી સમુદ્ર તરવો ઘણો જ કઠિન છે સયમ માર્ગમા આવતા ઉપસર્ગો, પરિષહો એ ભયાનક છે ગરમ પાણી પીવુ, જમીનપર સૂઈ રહેવુ, તાપમા ઉઘાડા પગે ફરવુ, ટાઢમા પૂરતા વસ્ત્રો ન મળે, માથે કેશનો લોચ કરવો, છકાય જીવની દયા પાળવી, સત્ય બોલવુ, રજા વગર એક સળી સરખી પણ ન લેવાય, આ યૌવનકાળમા બ્રહ્મચર્ય પાળવુ, સર્વ પરિગ્રહ, માયા, મમતા, મોહનો ત્યાગ કરવો, ક્ષુધા, તૃષા, ટાઢ, તાપ ડાસ, મચ્છર, સર્પ આદિના પરિસહો ત્હારાથી સહન નહિ થઇ શકે, માટે હે પુત્ર, દીક્ષા લેવાનુ મુલતવી રાખી આ વિપુલ ભોગ સાધનો મળ્યા છે, તેને સુખપૂર્વક ભોગવો, અને વૃદ્ધાવસ્થા પામતા ખુશીથી સંયમ માર્ગને ગ્રહણ કરજો મૃગાપુત્રે જવાબ આપ્યો હે માતાપિતા, મળેલી સર્વ સામગ્રીનો ત્યાગ કરવો તેમાજ ખરી વીરતા–ત્યાગ ભાવના રહેલી છે વળી મનુષ્યથી અનતગણી રિદ્ધિ દેવગતિમા આ જીવે અનેકવાર મેળવી છે. તેનાથી પણ આ જીવ ધરાયો નથી તો આ ક્ષણિક રિદ્ધિ, ભોગ ઉપભોગોથી શુ ધરાવાનો હતો ? જેના હૃદયકબાટો, જ્ઞાનચક્ષુઓ ખુલી ગયા છે, જે દૃઢ છે, નિસ્પૃહિ છે તેને જગતમા કઈ પણ મુસ્કેલ હોતુ નથી, માત્ર આત્મબળની દિવ્ય જ્યોત પ્રકાશતા બધી મુસ્કેલીઓ, ઉપસર્ગોનો અત આવી જાય છે વળી હે માતા, આ જીવે કયા દુ ખ સહન નથી કર્યું ? નારકી તિર્યંચ અને મનુષ્ય ગતિના અનત દુ ખો આ જીવે અનતવાર ભોગવ્યા છે નર્કની ધગધગતી કુભીમા અનતવાર પડ્યો છુ, વાળુકા નદીની અગ્નિ જેવી ધગધગતી રેતીમા મને અનતીવાર બાળ્યો છે, ઝાડ ઉપર ઉંધે મસ્તકે બાધી પરમાધામીઓએ મને કરવત વડે કાપ્યો છે કાટાવાળા શાલ્મલી વૃક્ષ સાથે બધાઇ ઘણી વેદના મે ભોગવી છે શેરડીની માફક મને ઘાણીમા પીલ્યો છે, તરવાર, ભાલા ફરસી વડે મારા રાઈ રાઈ જેવડા ટુકડા કર્યા છે એ વખતે મારો આક્રદ, મ્હારો વિલાપ કોણ સાભળે માતા ? ગાડા સાથે જોતરાઇને, હળ સાથે ઘસડાઇને, પાણીને

બદલે ધગધગતા ત્રાંબા સીસાના રસ પીને, આહારને બદલે મ્હારા શરીરનું માસ ખાઇને, મે અનતી વેદના ભોગવી છે. એ અપાર દુઃખનુ વર્ણન શુ કરૂ માતા ? મ્હારા આત્માનુ તમે ભલુ ઇચ્છતા હો, મ્હને એવા દુઃખોમાંથી બચાવવા માગતા હો, તો હે માતાપિતા, મ્હને આનદપૂર્વક દીક્ષિત થવા દ્યો

મૃગાપુત્રનો અપૂર્વ વૈરાગ્ય, ત્હેના અંતરની સંસારભયની ઉદ્વેગતા, તેના ચારિત્રની હિંમત એ વગેરેથી તેના માતા પિતા ખુશ થયા અને દીક્ષાની રજા આપી.

મૃગાપુત્ર દીક્ષિત થયા, સર્વ સુખ વૈભવોનો તેમણે ત્યાગ કર્યો અને આત્મ ધ્યાનમા વિચરવા લાગ્યા ઉગ્ર તપશ્ચર્યા, અખંડ સંયમ સાધના, વિશુદ્ધ ક્રિયાઓ વડે જીવનનુ શ્રેય સાધતા સાધતાં, ક્ષપક શ્રેણિમા પ્રવેશી મૃગાપુત્ર કૈવલ્યજ્ઞાન, કૈવલ્ય દર્શનને પામ્યા અને લોકાગ્રે સિદ્ધ થયા

---

૧૮૨ મૃગલોઢીઓ (મૃગાપુત્ર ૨)

જબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં શતદ્વાર નામની નગરી હતી. તે નગરીને સો દરવાજા હતા તેમા ધનપતિ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે નગરના અગ્નિ ખૂણામા વિજય વર્ધમાન નામનુ ગામ હતુ. તે ગામમાં એકાઈ રાઠોડ નામે ઠાકોર હતો. તેના નીચે બીજા પાચસો ગામ હતા. એકાઈ રાઠોડ ઘણો ક્રૂર, જુલ્મી અને અધર્મી હતો. તે પાપ કે પુણ્યને ગણુતો જ નહિ. તે રૈયતને નીચોવી, અન્યાયથી કર ઉઘરાવી પૈસા એકઠા કરવાનું જ માત્ર શીખ્યો

હતો, એટલુ જ નહિ પણ ગામમા ચોરીઓ કરાવી, રસ્તે જતા લોકોને લુટી, પોતાની તિજોરીમા ધન ભેગુ કરતો પ્રજા તેનાથી ત્રાસ ત્રાસ પોકારી રહી હતી. છતાં તે બેપરવાહ બનીને પ્રજાને નિર્ધન બનાવી, દુખી કરતો અને પોતે સ્વછદપણે મોજ શોખ કરી દિવસો વીતાવતો હતો. એકવાર આ એકાઈ રાઠોડના શરીરમા સોળ પ્રકારના મહા રોગ ઉત્પન્ન થયા, રાઠોડ દુખથી પીડાવા લાગ્યો ગામમા ઢઢેરો પીટાવી ઘણા વૈદ દાક્તરોને ઉપચાર અર્થે તેણે તેડાવ્યા, પરતુ તેનો એક પણ રોગ મટયો નહિ. મહાવેદના પામી, અઢીસો વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી તે પાપકર્મના ઉદયથી મરણ પામીને રત્નપ્રભા નામે પહેલી નરકમા ગયો.

ત્યાથી નીકળીને, તે મૃગાગામ નામના નગરમા વિજયક્ષત્રિય રાજાની મૃગાવતી રાણીની કુક્ષિમાં પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો ઉત્પન્ન થતા જ મૃગાવતી રાણીના શરીરમા અતુલ વેદના થઈ જે દિવસે મૃગાવતીના શરીરમાં આ ગર્ભ આવ્યો, તેજ દિવસથી વિજયક્ષત્રિય રાજાની પ્રીતિ મૃગાવતી ઉપરથી ઓછી થઈ મૃગાવતીએ વિચાર કર્યો કે રાજા મારાપર પહેલા ઘણી જ પ્રીતિ રાખતા. પરતુ જ્યારથી આ ગર્ભ પેટમા આવ્યો છે, ત્યારથી રાજાની મારા પર અપ્રીતિ થઈ છે, માટે આ ગર્ભને ઔષધ વગેરેથી પાડી નાખવો, એમ ધારી તે ગર્ભપાતને માટે ઘણા ઉપચારો કરવા લાગી, છતા ગર્ભપતન થયુ નહિ, તેથી તે ઉદાસીન ભાવે રક્ષણ કરવા લાગી

તે બાળકને ગર્ભાવસ્થામાથી ભસ્માગ્નિ નામનો રોગ થયો હતો તેથી બાળક જે વસ્તુનો આહાર કરે તે વસ્તુ તત્કાળ વિધ્વસ થઈને રક્ત (લોહી) થઈ જાય નવ માસ પૂર્ણ થતાં મૃગાવતીએ તે પુત્રને જન્મ આપ્યો નામ મૃગાપુત્ર. જન્મતાંજ તે આધળો, બ્હેરો, મુંગો, અંગોપાગ રહિત, માત્ર ઇંદ્રિયોના આકાર રુપે હતો. આવુ ભયકર બાળક જોઇને મૃગાવતીએ ભયભીત બની, ત્રાસ પામીને તેને ઉકરડામા ફેંકી દેવાનો વિચાર કર્યો.

રાજાને વાત જણાવી. પ્રથમનો જ આ પુત્ર હોવાથી તેને મારવાથી બીજા બાળકો નહિ જીવે, એમ રાજાએ અભિપ્રાય આપવાથી પતિની આજ્ઞા માની રાણી તેનુ રક્ષણ કરવા લાગી.

મૃગાવતીએ તે બાળકને એક ભોયરામા રાખ્યુ, અને રોજ તેને આહાર આપવા લાગી. બાળક આહાર કરે કે તરત જ તે લોહી થઈ જાય, અને ફરી તે લોહીનો બાળક આહાર કરે. આવી દુર્ગંધમય નર્ક સમાન સ્થિતિ ભોગવતો આ કુમાર દિવસો વ્યતીત કરતો હતો

એકદા પ્રસ્તાવે શ્રમણ ભગવત શ્રી મહાવીર પ્રભુ મૃગા ગામના ચદનપાદપ નામના ઉદ્યાનમા પધાર્યા. વિજયરાજા અને પરિષદ્ વદન કરવા આવી તે વખતે તે ગામમા રહેતો એક જન્માધ ભીખારી, જેના મ્હોપર પુષ્કળ માખીયો બણબણતી હતી તે પોતાની સાથેના એક દેખતા માણસની સહાયથી પ્રભુની સભામાં આવ્યો. પ્રભુએ બધાને ધર્મદેશના આપી. સૌ વદન કરી પોતપોતાના સ્થાનકે ગયા.

તે સમયે પ્રભુના પટ્ટ શિષ્ય શ્રી ગૌતમસ્વામી પેલા અધ માણસને દેખી ઉત્પન્ન થયેલા વિચારોનો નિર્ણય કરવા પ્રભુ પાસે આવ્યા તેમણે વિનયપૂર્વક પૂછ્યુ. હે પ્રભુ, બીજી કોઈ સ્ત્રીએ પેલા જન્માંધ માણસની જેમ બીજા કોઈ એવા બાળકને જન્મ આપ્યો છે? પ્રભુએ કહ્યુ હા, દેવાનુપ્રિય. આ ગામમા વિજયક્ષત્રિય રાજાને સા મૃગાવતી રાણીને એક પુત્ર અવતર્યો છે. જે જન્મથી આધળો, બ્હેરો, મુગો, લુલો છે, જે પોતાના શરીરનાં માસ લોહી ઈત્યાદિનો વારવાર આહાર કરે છે. વળી તેને એક ગુપ્ત ભોયરામાં રાખવામાં આવ્યો છે. ગૌતમસ્વામીને આ કથન સાંભળવાથી તેને જોવાનો વિચાર થયો અને પ્રભુની આજ્ઞા મેળવી તેઓ મૃગાવતીને ત્યાં ગયા.

શ્રી ગૌતમસ્વામીને દેખી મૃગાવતી આનદ પામી. પ્રેમપૂર્વક નમસ્કાર કરી આગમનનુ કારણ પૂછ્યુ શ્રી ગૌતમે મૃગાવતીના પુત્રને જોવાની ઇચ્છા જણાવી. મૃગાવતીએ પોતાના બીજા ચાર પુત્રોને તેમની પાસે લાવી બતાવ્યા. ગૌતમે કહ્યુ—આ પુત્રો નહિ, પરતુ તમે જે ગુપ્ત ભોંયરામા રાખ્યો છે, તેને જોવાની મ્હારી ઇચ્છા છે. મૃગાવતી આશ્ચર્ય પામી વાત ક્યાથી જાણી, તે પૂછ્યુ ગૌતમે જવાબ આપ્યો—મ્હારા ધર્માચાર્ય ત્રિકાળજ્ઞાની શ્રી મહાવીર પ્રભુના કહેવાથી મૃગાવતીએ બતાવવા કહ્યુ અને પોતાની પાછળ પાછળ વસ્ત્ર આડું રાખીને આવવા જણાવ્યુ મૃગાવતી એક ન્હાની ગાડી લઈ તેમાં ખાવાની વસ્તુઓ મૂકી ખેચતી ખેચતી ભોયરામા દાખલ થઈ. ગૌતમસ્વામી પણ તેની પાછળ પાછળ ચાલ્યા અને તેઓ બાળક પાસે આવ્યા બાળકની સ્થીતિ જોતા જ ગૌતમસ્વામી ચમક્યા અને કર્મના અચળ સિદ્ધાત પર વિચાર કરવા લાગ્યા પૂર્વભવમા આ મૃગાપુત્રે મહાન પાપ કર્મ ઉપરાજ્યુ હશે જેના વડે આ નારકી જેવુ દુખ ભોગવે છે ત્યાર બાદ ગૌતમસ્વામી ત્યાથી પ્રભુ પાસે ગયા સર્વ વાત વિદિત કરી મૃગાપુત્રનો પૂર્વભવ પૂછ્યો પ્રભુ મહાવીરે તેનો પૂર્વભવ (શરૂઆતની વાર્તામા કહ્યો તે) કહી સભળાવ્યો. ત્યાર પછીની સ્થીતિ શ્રી ગૌતમે પૂછી શ્રી પ્રભુએ ઉત્તર આપ્યો—હે ગૌતમ, મૃગાપુત્ર ૨૬ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી સિહ થશે, ત્યાથી પહેલી નરકે જશે ત્યાથી ચ્યવી તે ઘો (નોળીયો) થશે ત્યાથી બીજી નરકમા જશે, ત્યાથી પક્ષી થશે ત્યાથી ત્રીજી નરકમા જશે, એમ સાત નરક સુધી જશે એમ અનત સસાર પરિભ્રમણ કરતાં કરતા મનુષ્ય જન્મમા આવીને દીક્ષા લેશે અને પહેલા દેવલોકમા જશે ત્યાથી ચ્યવી આખરે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મી મોક્ષગતિને પામશે

---

૧૮૩ મૃગાવતી.

તે વિશાળા નગરીના ચેટક રાજાની પુત્રી હતી. તેને કૌશાબી નગરીના રાજા શતાનિક સાથે પરણાવી હતી. સતીઓની પ્રશસ્તિમાં તેમનુ નામ મુખ્ય છે. એકવાર કોઈ એક ચિત્રકારે મૃગાવતીના સુશોભિત દેહનુ સ્વરુપ ચીતરીને ઉજ્જયિનીના રાજા ચડપ્રદ્યોતને બતાવ્યુ, આથી કામમા હમેશાં અધ છે એવા ઉજ્જયિની પતિએ કૌશાંબી ઉપર ચડાઈ કરી, તે વખતે શતાનિક રાજા ભયનો માર્યો અતિસાર રોગથી મૃત્યુ પામ્યો મૃગાવતીએ સમયસૂચકતા વાપરી ચડપ્રદ્યોતને કહેવરાવ્યુ કે હુ તમારી સાથે જરુર લગ્ન કરીશ. કારણ કે ઉજ્જયિની જેવી મહાનગરીની હુ પટ્ટરાણી બનું એવો અપૂર્વ લાભ કોણ ગૂમાવે ? પરન્તુ મારો બાળપુત્ર ન્હાનો છે, જેથી તેને માટે કૌશાબીનો કિલ્લો મજબૂત બનાવો, તેમજ ધન, ધાન્ય તથા હથિયારોથી શહેરને સમૃદ્ધ કરો, કે જેથી મારા પુત્રને કોઈ દુશ્મનો હરાવી ન શકે પ્રદ્યોત રાજા મૃગાવતીના આ પ્રપચમા લોભાયો, અને શહેર બહારથી બધી તૈયારીઓ કરવા લાગ્યો. તે વખતે મૃગાવતીએ નગરીના દ્વાર બધ કરાવી દીધા. ચડપ્રદ્યોત પોતે છેતરાયો છે, એમ સમજી તે કૌશાંબીને ઘેરો ઘાલી પડયો

આ સ્થિતિમાં મૃગાવતીએ હવે શુ કરવુ તેનો નિર્ણય કર્યો. મૂળથી જ તે સસ્કારી અને ધર્મિષ્ટ હોવાથી તેનામા વૈરાગ્ય ભાવનાના આદોલનો ખડા થયા. તેણીએ ભ. મહાવીર પાસે દીક્ષા લેવાનો નિર્ણય કર્યો એજ અરસામાં પ્રભુ મહાવીર ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા કૌશાબીના ઉદ્યાનમા આવી સમોસર્યા વાયુવેગે પ્રભુ પધાર્યાની વાત શહેરમા પ્રસરી ગઈ. આ વાત જાણી મૃગાવતીને અનહદ આનદ થયો તેણે નગરીના દ્વાર તરત જ ઉઘડાવી નાખ્યા અને તે પ્રભુ મહાવીરના દર્શને નીકળી. બીજી તરફ ચડપ્રદ્યોત પણ પ્રભુની દેશનામા આવ્યો ભ મહાવીરની અમૃત સરખી

દેશના સાભળી તમામ જીવો પોત પોતાનુ વૈર ભૂલી ગયા, તે મુજબ ચડપ્રદ્યોતનો વિકાર અને મૃગાવતી પરનો ક્રોધ શાત થઈ ગયો. દેશના સાભળી મૃગાવતીએ પ્રભુને કહ્યુ —નાથ, આપની વાણી ખરેખર પતિતોનો ઉદ્ધાર કરનારી છે. પ્રભુ ! હુ આપની પાસે સયમ લેવા ઇચ્છુ છુ, તો રાજા ચડપ્રદ્યોતની આજ્ઞા લઈને હું દીક્ષિત બનીશ તરતજ મૃગાવતી ચંડપ્રદ્યોત્ પાસે આવી અને બોલી – રાજન્, તમે મારા પિતા તૂલ્ય છો, હુ દીક્ષિત થવા ઇચ્છુ છુ અને આ ઉદાયનકુમારને તમને સોપુ છુ. આજ્ઞા આપો તો દીક્ષા લઉ. ગમે તેવા વિકારી અને પાપી મનુષ્યો સતીના શિયળના પ્રકાશ આગળ શાત બની જાય છે તે મુજબ ચડપ્રદ્યોત્ શાત અને નિર્વિકારી બન્યો તેણે કહ્યુ પુત્રી, ખુશીથી તમે દીક્ષા લઈ જૈન માર્ગ દિપાવો હુ તમારા પુત્રનુ રક્ષણ કરીશ આ પ્રમાણે આજ્ઞા મળવાથી મૃગાવતીએ દીક્ષા લીધી મૃગાવતી ચદનબાળા સાધ્વીની શિષ્યા બની ઉદાયનને કૌશાબીના રાજ્યાસને સ્થાપી ચડપ્રદ્યોત્ પોતાના વતનમા ગયો

એક વખત ચદ્ર અને સૂર્યદેવ વિમાનમા બેસી પ્રભુને વાદવા આવ્યા હતા તે વખતે ચંદનબાળા પણ મૃગાવતી સાથે પ્રભુવદનાર્થે આવ્યા હતા પોતાને ઉઠવાનો સમય જાણી ચદનબાળા પોતાના ઉપાશ્રયે ગયા. પણ મૃગાવતી હજુ દિવસ છે એમ ધારી ત્યાજ બેસી રહ્યા ચદ્રસૂર્ય ત્યાથી વિદાય થયા કે તરત જ રાત્રી પડી, આથી ભય પામી મૃગાવતી શીઘ્ર ઉપાશ્રયે આવ્યા તે વખતે ચદન-બાળાએ મૃગાવતીને કહ્યુ કે તમારા જેવી કુલિન સન્નારીને રાત્રે એકલા બહાર રહેવુ એ શુ યોગ્ય છે ? મૃગાવતીને પોતાની ભૂલનો પશ્ચાત્તાપ થયો તેણે ચદનબાળાની ક્ષમા માગી, છતા પોતાની ભૂલનો ડાઘ હૃદયમાથી ખસ્યો નહિ મૃગાવતી વધુ પશ્ચાત્તાપ કરતા શુભ ભાવનાએ ચડ્યા અને ઘાતી કર્મનો ક્ષય થતા જ તેમને

કૈવલ્યજ્ઞાન થયું. આ વખતે ચદનબાળાની પથારી પાસેથી સર્પ જતો હતો, તે મૃગાવતીએ પોતાના દિવ્ય જ્ઞાન વડે જોયો, તેથી તેમણે ચદનબાળાનો હાથ ઉંચો કર્યો આથી ચદનબાળાએ જાગૃત થઈ તેમ કરવાનુ કારણ પૂછયુ મૃગાવતીએ કહ્યું. આપની પથારી પાસે સર્પ હતો ચદનબાળા બોલ્યા ત્હમે આ અધારી રાત્રે કેમ જાણ્યુ? મૃગાવતીએ વિવેકપૂર્વક જવાબ આપ્યો. મહાસતીજી, મ્હને આપના પ્રતાપે કેવળજ્ઞાન થયુ છે. આ સાભળી ચદનબાળા ચમકયા અને વિચારવા લાગ્યા કે અહો, મે કેવળીની આશાતના કરી એમ ચિંતવતા ચદનબાળાને પણ કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. કેટલોક સમય કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામા ગાળી મૃગાવતી મોક્ષમા ગયા

૧૮૪ મેઘકુમાર.

સૌંદર્યસમી રાજગૃહી નગરીનો મહારાજા શ્રેણિક એક દિવસે સવારમા પોતાના રાજ્યભુવનમાં સિંહાસન પર અસત શોક સાગરમા બેઠો હતો. તેની મુખમુદ્રા નિસ્તેજ જણાતી હતી. અને તે કોઈ મહાન કાર્ય પૂર્ણ કરવાના મનોરથોમા મગ્ન હતો. તે સમયે અભયકુમાર નામનો મહાબુદ્ધિશાળી મત્રી અને સુપુત્ર નિત્યનિયમ પ્રમાણે પિતાશ્રીના પાયવદન કરવા આવ્યો. શોકમા ગરકાવ થયેલા મહારાજાએ કુમારનો સત્કાર ન કર્યો બુદ્ધિવાન કુમારે પિતાશ્રીની શોકજન્ય દશા નિહાળી અતિ નમ્રતાથી ઉદાસીનતાનુ કારણ પૂછયુ અને પોતાની અલ્પમતિ અનુસાર ઇષ્ટ કાર્ય સિદ્ધ કરવાનુ વચન આપ્યુ. મહારાજા શ્રેણિકે સર્વ વાત નિવેદન કરી

તે ચિંતા શાની હતી? અભયકુમારની નાની માતા ધારિણી દેવીને ગર્ભાવસ્થામાં અકાળે મેઘ વરસતો જોવાની ઉત્કટ ઇચ્છા થઈ હતી, અને તે ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા ચિંતાતુર હતી. અહર્નિશ આર્તધ્યાન ધ્યાતી, દિવસે દિવસે તે ક્ષીણ થતી જતી હતી આ વાતની

દાસી દ્વારા રાજા શ્રેણિકને ખબર પડી. રાજા શ્રેણિક દોહદ+ પૂર્ણ કરવાનુ ધારિણી રાણીને વચન આપીને પોતાના આવાસમા ચિંતામગ્ન બેઠો હતો પિતાને આશ્વાસન આપ્યા બાદ અભયકુમાર વિચારમા પડચો દેવતાની સ્હાય વગર માનવજાતિની મગદૂર નથી કે અકાળે મેઘ પૃથ્વી ઉપર વરસાવી શકે અભયકુમારે પોતાના પૂર્વ પરિચય-વાળા પહેલા દેવલોકના સુધર્મ નામના દેવનુ સ્મરણ કરવા પૌષધ શાળામાં જઈ અઠમ ભક્ત પૌષધ કર્યો તપના પ્રભાવથી દેવનું આસન ચલિત થયુ. દેવ આવ્યો અને પોતાને બોલાવવાનુ કારણ પૂછ્યુ અભયકુમારે સર્વવાત નિવેદન કરી વચન આપી દેવ ગયો અને ધારિણી દેવીની ઈચ્છા મુજબ અકાળે મેઘની વૃષ્ટિ થઈ ધારિણી રાણી શ્રેણિક રાજા સાથે નગર–ઉદ્યાન વગેરે સ્થળે ફરી, અને વરસાદથી ઉગેલી વનસ્પતિ વગેરેનુ અનુપમ સૌદર્ય નિહાળી સતોષ પામી. દોહદ પૂર્ણ થયો અને તે આનદથી ગર્ભનુ રક્ષણ કરવા લાગી. સવા નવ માસે પુત્રનો જન્મ થયો રાજ્યમા સર્વત્ર આનદ છવાઈ રહ્યો ગર્ભમા મેઘનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો હતો, તેથી તેનુ નામ **'મેઘકુમાર'** પાડવામા આવ્યુ પાચ ધાવમાતાએ અને અનેક દાસીઓના લાલનપાલન વડે કુમાર વધવા લાગ્યા નવ વર્ષે કળાચાર્ય પાસે ભણવા મૂકયા અને ૭૨ કળામા પ્રવીણ થયા અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યા, ત્યારે તેમને અત્યત સૌદર્યવાન, યૌવનરસ ભરપુર એવી આઠ સ્ત્રીઓ પરણાવવામાં આવી. એક દેદિપ્યમાન, સુશોભિત રાજ્યભુવનમા કુમાર તે સૌદર્યમુગ્ધા રમણિઓના વિલાસમા આનદ ઉપભોગ કરવા લાગ્યા

એકદા પ્રસ્તાવે શ્રમણ ભગવત શ્રી મહાવીર પ્રભુ ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા રાજગૃહી નગરીના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા નગરજનોના ટોળેટોળા પ્રભુમહાવીરના દર્શન કરવાને હર્ષાતુર વદને ઉદ્યાન તરફ

+ ડહોળો, ઇચ્છા.

જવા લાગ્યાં. સુખ વૈભવમા મગ્ન રહેલા મેઘકુમારે રાજ્યભુવનની અટારીમાંથી આ દશ્ય જોયુ અનૂચરોને પૂછતાં જાણ્યું કે પ્રભુ મહાવીરના દર્શન કરવા માનવ મેદની જાય છે. મેઘકુમાર હર્ષ પામ્યા. સત્વર સ્નાન કરી વસ્ત્રાભુષણો પહેરી, સમુદાય સહિત પ્રભુના દર્શન કરવા નીકળ્યા. ઉદ્યાનમાં જઈ, એ ચરમતીર્થંકર શ્રી મહાવીર પ્રભુને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા દઈ મેઘકુમારે ભાવયુક્ત વદન કર્યું શ્રી જગન્નાયક દેવે શ્રુત, ચારિત્ર, ધર્મની દેશના આપી. મિથ્યાત્વ, અવ્રત, કષાયથી જીવ બધાય છે અને જ્ઞાન ચારિત્રની વિશુદ્ધ ક્રિયાઓથી જીવ મુક્ત દશાને પામે છે, એવા પ્રભુના અપૂર્વ ઉપદેશથી પરિષદ્ રંજિત થઈ સ્વસ્થાનકે ગઈ. મેઘકુમાર પ્રભુની અદ્દભુત વાણી સાભળી અત્યંત હર્ષ પામ્યા, અને નમસ્કાર કરી પ્રભુ પ્રત્યે બે હાથ જોડી બોલ્યા—હે પ્રભુ, મને નિર્ગ્રંથના પ્રવચનની શ્રદ્ધા થઈ છે. તે પ્રત્યે સપૂર્ણ રૂચિ થઈ છે. કિંતુ હે નાથ, મારા માતાપિતાની આજ્ઞા લઈને હુ આપની પાસે દીક્ષિત થઈશ. એટલુ કહી મેઘકુમાર ઉઠ્યા, પ્રભુને વદન કર્યું અને પરિવાર સહિત સ્વસ્થાનકે ગયા.

ત્યાથી મેઘકુમાર સત્વર માતાપિતા પાસે આવ્યા, અને સર્વ વાત નિવેદન કરી. દીક્ષા લેવાની વાત સાભળતા ધારિણીદેવીને પારાવાર દુખ થયુ. ગાત્રો શિથિલ થવા લાગ્યા, શરીર કપવા લાગ્યુ, અને પુત્ર વિયોગ થશે એવા દુખોત્પાદક વિચારોમા એકદમ મૂર્છિત થઈને જમીન પર તે ઢળી પડી. દાસદાસીઓ એકઠાં થઈ શિતળ જળ છાંટી ઉપચાર કરવા લાગ્યા. કેટલીક વારે તે સાવધ થઈને આક્રદ અને વિલાપ કરતી મેઘકુમાર પ્રત્યે કહેવા લાગી 'પ્રાણથી પણ અધિક પ્રિય હે પુત્ર, ત્હારો ક્ષણ માત્ર વિયોગ મારાથી સહન નહિ થઈ શકે, જ્યાં સુધી મારા દેહમાં પ્રાણ છે, ત્યા સુધી તમે આ મનુષ્ય સંબંધીના કામ ભોગ સુખે સુખે ભોગવો. આ વિપુલ રાજ્ય લક્ષ્મી, અનુપમ સૌંદર્યવાન લલનાઓના ઉપભોગમા અમૂલ્ય માનવ

દેહનુ સાર્થક કરો, અને ખડ્ગની ધાર સમાન કઠિન સયમ માર્ગ ગ્રહણ કરવાના વિચારો છોડી દ્યો.'

મેઘકુમારે કહ્યુ—માતા, આ ક્ષણભગુર મનુષ્ય દેહનો વિશ્વાસ શો? વિદ્યુતના ચમકારસમુ, પાણીના પરપોટા જેવુ, અને સધ્યાના રગ સરખુ આ આયુષ્ય અસ્થિર છે, ક્ષણિક છે, અને આગળ કે પાછળ જરૂર આ નાશવત શરીરને છોડયા વગર છૂટકો નથી જ તો પછી અત્યારે જ એ સર્વ મોહ અને મમતા કેમ ન તજવાં? વળી મનુષ્યનુ શરીર માત્ર દુર્ગંધનુ જ ભાજન છે, તેમા મળ, મૂત્ર, શ્લેષ્મ અને રૂધિરનો પાર નથી માટે તે લલનાઓના અશૂચિ કામ ભોગોને તિલાજલી આપવી, અને અનર્થનુ મૂળ એવી લક્ષ્મીનો ત્યાગ કરવો એમાજ ખરી વીરતા રહેલી છે યમદૂતના દરબારમા જતી વખતે તેમાનુ કશુયે સાથે આવવાનુ નથી, માટે એ કનક અને કાતાનો ત્યાગ કરી અપૂર્વ સયમ માર્ગમા પ્રવૃત્ત થવાની મારી પરમ જીજ્ઞાસા છે માટે હે માતા! મને સહર્ષ દિક્ષા લેવાની રજા આપો

અનેક પ્રકારની આશાઓ અને લાલચો આપવા છતા, મેઘકુમારને તેના વિચારોમાથી એક ડગ પણ હઠાવવા તેના માતાપિતા સમર્થ ન થયા તેથી માતાપિતાએ દીક્ષાની પરવાનગી આપી. પરતુ પોતાના સતોષને માટે એક દિવસનુ રાજ્ય ભોગવવાની સરત, મેઘકુમારે કબુલ કરી કૌટુબિક પુરૂષોને બોલાવી મેઘકુમારને રાજ્યાભિષેક કર્યો અનેક સૂવર્ણનુ દાન કરી, એક દિવસનુ રાજ્ય ભોગવી, સર્વ વસ્ત્રાલકારો ઉતારી મેઘકુમારે પચમુષ્ટિ લોચ કર્યો એક પાલખીમા બેસી રાજગૃહમાથી નીકળી ગુણશિલ ઉદ્યાનમા પ્રભુ મહાવીર પાસે તે આવ્યા અને રાજા શ્રેણિક તથા ધારિણી દેવીએ પ્રભુ મહાવીરને પુત્ર ભિક્ષા અર્પણ કરી પ્રભુએ મેઘકુમારને દીક્ષિત બનાવી પોતાની પાસે શિષ્ય તરીકે રાખ્યા

મેઘકુમારે સઝાય ધ્યાનમા દિવસ પસાર કર્યો રાત્રી થઈ અને નિયમ મુજબ તેમને સૂવાની પથારી સર્વ મોટા સાધુઓથી છેલ્લી, અને જવા આવવાના દ્વાર પાસેજ કરવામા આવી રાત્રિના વખતમા

અનેક મુનિઓ વારવાર લઘુનીતિ વગેરેના કાર્ય નિમિત્તે જતાં આવતા દ્વાર પાસે સૂતેલા તે નવદીક્ષિત મુનિના શરીરની બરાબર વૈયાવચ્ચ થવા લાગી. એટલે જતા આવતાં બને વખત મુનિઓના પગનો સ્પર્શ મેઘકુમારને થતો. તેથી મેઘકુમારને બહુ દુખ થતુ. નિરાતે ઉંઘી શકાય નહિ, ઉંઘ આવવા લાગે કે તરત એકાદ મુનિના પગ મેઘકુમારના પગ સાથે અથડાય જ, તેથી તેમણે આખી રાત્રી ઉંઘ વિના દુખમા જ પસાર કરી પરિણામે અશુભ વિચારોએ તેમના હૃદયમાં સ્થાન લીધુ. મેઘકુમારથી આ પરિષહ સહન ન થયો. તેમને ગૃહસ્થાવાસના સુખ સાભર્યા, અને કઠિન સાધુમાર્ગથી નિવૃત્ત થવાની આકાક્ષા ઉત્પન્ન થઈ.

પ્રભાતે તેઓ પ્રભુ મહાવીરને વદન કરવા આવ્યા. તત્ક્ષણ તે સર્વજ્ઞ પ્રભુએ મેઘકુમારે રાત્રિમાં કરેલા અશુભ વિચારો કહી દીધા. મેઘકુમારે તે કબુલ કર્યું પ્રભુ મહાવીરે તેનો પૂર્વ ભવ વર્ણવતાં કહ્યુ; હે મેઘકુમાર, તુ પૂર્વભવમા એક સર્વોપરિ હાથી હતો. અનેક હાથી અને હાથણીઓના સમૂહ વચ્ચે તુ અભિમાન સહિત વસતો હતો ગ્રીષ્મ રૂતુનો સમય હતો એક વખત વનમા દાવાનળ સળગ્યો. હાથી, હાથણીઓ અને અનેક પશુ પખીયો ભયભ્રાંત થઈને આમતેમ નાસવા લાગ્યા ત્હારા ત્રીજા ભવમા પણ આવીજ સ્થિતિ થયેલી હોવાથી તે તને યાદ આવી, અને ત્હારી વિશુદ્ધ લેસ્યાના શુભ પરિણામથી તને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયુ ત્યારબાદ ત્યાથી નાસીને એક જગ્યામા આસપાસના તમામ વૃક્ષો તેં મૂળમાથી ઉખેડી નાખ્યા અને ઝાડ પાન વગરનુ એક મેદાન તે બનાવ્યુ કે જ્યાં અગ્નિ પ્રસરી શકે નહિ. ત્યાં તે મેદાનમાં તુ નિર્ભય રીતે રહ્યો. તે મેદાનમા હાથી, સિંહ, વાઘ, શિયાળ વગેરે અનેક પ્રાણીઓએ આશ્રય લીધો. તે વખતે હે મેઘ, તારૂ શરીર ખણુવા માટે તેં એક પગ ઉપાડયો. અનેક પ્રાણિયોની ગીચોગીચમા અને જગ્યા માટે હલન ચલન થતાં, તારા પગ મૂકવાની જગ્યા નીચે એક સસલો આવી રહયો. શરીર ખણીને

તે પગ નીચે મૂકવાનો વિચાર કર્યો, તેવામા તે જગ્યાએ એક સસલો તારા જોવામા આવ્યો. પ્રાણી જીવની મહાન દયાની ખાતર તે તારો પગ નીચે ન મૂકતા અધર રાખ્યો હે મેઘ, તે જીવદયાના મહાન પ્રભાવે તે તારો સસાર કાપી નાખ્યો, અને મહાન રત્નચિતામણિ સમાન અમૂલ્ય મનુષ્યભવનો બધ કર્યો. તે વનદવ અઢી દિવસ સુધી રહ્યો અને પછી શાત થવાથી પ્રાણીઓ ફરવા લાગ્યા સસલો પણ ત્યાથી ખસી ગયો. આટલો વખત અધર પગે ઉભો રહેવાથી, તુ નિર્બળ, અશક્ત બની ગયો. અને પગ નીચે મૂકતાની સાથે જ તુ એકદમ નીચે ઢળી પડયો અત્યત વેદના પામી ત્યા જ તુ મરણ પામ્યો અને તે જીવદયાના પ્રતાપે તુ મેઘકુમાર થયો. તિર્યંચના ભવમા જ્યા સમક્તિ પ્રાપ્તિની આશા પણ ન્હોતી, તે વખતે અપાર કષ્ટ વેઠીને તે સમતા દાખવી ! તો ઉત્તમ કૂળમા જન્મીને, અને જૈન ધર્મ પામીને સાધુ મુનિના હાથપગના સઘર્ષણની અલ્પ કિલામના પણ હે મેઘ, તુ સહન ન કરી શકયો તે કેટલા ખેદની વાત ?

મેઘ મુનિ આશ્ચર્યમુગ્ધ બન્યા ગતરાત્રિએ કરેલા અશુભ વિચારોનો તેઓ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા આમ વિચાર કરતા તેમને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયુ. તે વડે ભગવાનની વાત સત્ય માનીને વૈરાગ્ય ભાવનામા ચડયા પ્રભુ પાસે પુન તેમણે દીક્ષા લીધી સખ્ત તપ જપ ધ્યાન ધરી સર્વ નિર્ગ્રંથને ખમાવીને સથારો કર્યો, એક માસનો સથારો ભોગવી સમાધિ સહિત કાળ કરી તેઓ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા ઉત્પન્ન થઈને મોક્ષ જશે

ન્યાય—જેવી રીતે ભગવાન મહાવીરે મેઘકુમારને મધુર વચનથી સમજાવી સયમમાર્ગમા સ્થિર કર્યા, તેવીજ રીતે આચાર્યો કોઇપણ અવિનિત શિષ્યને મધુર વચનથી સમજાવી સયમ માર્ગમા સ્થિર કરે

---

૧૮૫ મેતાર્ય મુનિ.

ઉનાળાના સખ્ત તાપમાં મેતાર્ય નામના એક જૈન મુનિ ગૌચરી અર્થે રાજગૃહિ નગરીમાં નીકળ્યા છે. મુનિવર મહાન તપસ્વી અને સહનશીલતાનો અવતાર છે એક માસના ઉપવાસ છતા તેમનુ તેજ, ગભીરતા અને આત્મશ્રદ્ધા જેવાને તેવાજ સુદૃઢ છે. ભિક્ષાર્થે ફરતા ફરતા આ મેતાર્ય મુનિવર એક સોનીના ઘર પાસે થઇને જતા હતા સોનીની દૃષ્ટિ આ સાધુ ઉપર પડી. સોનીએ ઉભા થઈ તેમને વદન કરીને વહોરવાનુ આમત્રણ કર્યું મુનિ આહાર માટે સોનીના ઘરમા ગયા. સોની કોઈ ગ્રાહકને માટે સોનાની જવમાળા તૈયાર કરતો હતો. અને તે માટે તે સોનાના જવલા બનાવતો હતો મુનિને વહોરાવવા માટે કામ એમને એમ પડતુ મૂકીને સોની રસોડામા ગયો અને મુનિને પ્રેમપૂર્વક આહાર પાણી વહોરાવ્યા જે વખતે સોની આ મુનિને વહોરાવતો હતો, તે વખતે એક ક્રૌચ નામનુ પક્ષી સોનીના ઘરમા આવ્યુ અને પેલા સોનાના બનાવેલા જવલા ચરી ગયુ. પછી તે ઉડીને સામેના એક ઝાડની ડાળી પર બેસી ગયુ. આ દૃશ્ય મેતાર્ય મુનિના જોવામા આવ્યુ મેતાર્ય મુનિ આહાર લઇને બહાર નીકળ્યા

હવે પેલો સોની મુનિને વહોરાવીને કામ હાથમાં લેવા જાય છે કે તરતજ પેલાં જવલા તેના જોવામા આવ્યા નહિ. સોનીને શકા થઈ કે જરૂર આ મુનિએ જવલા લીધા હશે તેથી તે મુનિ પાછળ દોડયો, મુનિ બહુ દૂર ન્હોતા ગયા તેથી સોની તરતજ મુનિને પકડી લાવ્યો અને તેમને કહેવા લાગ્યો—હે મુનિ, મ્હારા જવલાં ચોરી ને લઈ જાવ છો તે પાછા લાવો. મુનિ મૌન રહ્યા, ફરીવાર સોનીએ કહ્યું, છતા મુનિ બોલ્યા નહિ મેતાર્ય મુનિને લાગ્યુ કે જો હુ કહીશ કે આ ઝાડ પર બેઠેલુ પક્ષી તારા જવલા ચરી ગયુ છે, તો જરૂર આ સોની આ બિચારા પક્ષીને મારી નાખશે સોનીએ

ત્રીજીવાર મુનિ પાસે જવલા માગ્યાં છતા મુનિ શાત રહ્યા તેથી સોની વધારે ક્રોધાયમાન થયો તેણે મુનિને ખૂબ માર માર્યો અને ચામડાની દોરીથી મુનિના હાથ પગ વગેરે મજબુત રીતે બાધ્યા. પછી તેણે મુનિને જવલા આપવાનુ કહ્યુ, પણ શાંતમૂર્તિ મુનિવરને તો પરિષહ સહન કરવાનો હતો. તેઓ પોતાના જીવ સમાન જ બીજા જીવોને પણ ગણતા હતા, તેથી તે સઘળુ શાતિથી સહન કરવા લાગ્યા પછી સોનીએ મુનિને સખ્ત તાપથી ધગધગતી રેતીમા બેસાડયા, અને તે માર મારવા લાગ્યો સખ્ત તાપથી આ તપસ્વી મુનિનુ શરીર ક્ષીણ થવા લાગ્યુ, અને ચામડી ઉતરવા લાગી માથામા પણ ખાડા પડવા માડયા પરિણામે મેતાર્ય મુનિની ખોપરી ફાટી અને તડ દઇને અવાજ થયો સોનીએ જાણ્યુ કે હવે મુનિ મ્હારા જવલા પાછા આપશે, પણ મુનિવર તો જેમ જેમ પરિસહ પડતો જાય તેમ તેમ સમભાવે સહન કરે, જરા પણ રોષ સોની ઉપર ન લાવે અને આત્માની અપૂર્વ ભાવનાનુ સ્મરણ કરે આવી રીતે આત્માની ઉચ્ચ દશાને ભાવતા ત્યાજ શ્રી મેતાર્ય મુનિવરને કેવળ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ તેમનો અમર આત્મા દેહથી જુદો પડીને નિર્વાણપદને પામ્યો

તેવામા એક બાઈ માથે લાકડાનો ભારો લઈને જતી હતી. અતિશય ભાર લાગવાથી તેણે તે ભારો સોનીના ઘર આગળ જોરથી પછાડયો ભારો નીચે પડવાથી મોટો અવાજ થયો જેથી પેલુ ઝાડપર બેઠેલુ ક્રૌચ પક્ષી બીન્યુ તેનુ મોઢુ એકદમ પહોળુ થઈ ગયુ. આથી પેલા ચરી ગયેલા જવલા તેના મોઢામાથી બહાર નીકળી ગયા અને નીચે પડયા.

સોનીની નજર તરત જવલા તરફ ગઈ જવલાને જોતાજ તે દિંડોગાર થઈ ગયો મુનિને વિના વાકે દુખ આપ્યા બદલ તે ખૂબ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. સોનીને લાગ્યુ કે મુનિવરને મારી નાખ્યાની

વાત જો રાજા જાણશે તો મારા બાર વાગી જશે. હાય ! હું હવે શુ કરૂ ? એમ વિચારી તે સોનીએ મુનિ પાસે જઈ મેતાર્ય મુનિવરના કપડા પહેરી લીધા, અને દીક્ષિત બનીને તે ત્યાથી ચાલી નીકળ્યો સખ્ત તપ જપ કરી, સયમ પ્રવજ્યા પાળીને તેણે પણ આત્માનું કલ્યાણ કર્યું ધન્ય છે મેતાર્ય મુનિ જેવા મહાનુભાવી ક્ષમાશ્રમણને.

૧૮૬ મેતાર્ય ગણધર.

વચ્છદેશમા આવેલા તુગિક ગામમા વસતા કૌડિન્ય ગૌત્રના દત્ત નામના બ્રાહ્મણ અને વરૂણદેવા માતાના તેઓ પુત્ર હતા. ઉમર લાયક થતા વેદાદિ છ શાસ્ત્રમા પ્રવિણ બની, તેઓ ૩૦૦ શિષ્યોના અધ્યાપક થયા તેમને ‘પરલોક છે કે નહિ’ એ વિષયનો સશય હતો, તે ભગવાન્ મહાવીરે દૂર કર્યો, આથી તેમણે પોતાના શિષ્યો સહિત ૩૭ વર્ષની ઉમરે પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી, અને ભ મહાવીરના દશમા ગણધરપદે આવ્યા ૧૦ વર્ષ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા, ૪૭ મા વર્ષમા કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા, ૧૬ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવજ્યામાં વિચરી એકદર ૬૨ વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તેઓ નિર્વાણ પામ્યા.

૧૮૭ મૌર્યપુત્ર ગણધર.

પ્રભુ મહાવીરના સાતમા ગણધર મૌર્યપુત્ર થયા તેઓ કાશ્યપગોત્રના મૌર્યગામ નિવાસી મૌર્ય નામક બ્રાહ્મણના પુત્ર હતા. તેમની માતાનુ નામ વિજયદેવા તેઓ ચાર વેદ, ચૌદ વિદ્યાદિ અનેક શાસ્ત્રોમા પારગત હતા, અને ૩૫૦ શિષ્યોના અધ્યાપક હતા. તેમને ‘દેવો છે કે નહિ’ એ બાબતનો સદેહ હતો, તે ભ મહાવીરે દૂર કર્યો, એટલે ૬૫ વર્ષની ઉમરે તેઓ દીક્ષિત બની ગણધર બન્યા ૧૪ વર્ષ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા, ૮૦ મા વર્ષની શરૂઆતમા કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. ૧૬ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવજ્યામા વિચરી

અનેક જીવોનો ઉદ્ધાર કરી, તેઓ ૯૫ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી પ્રભુની હયાતિમા જ નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા

૧૮૮ મડિત ગણધર.

છઠ્ઠા ગણધર શ્રી મડિત, વાસિષ્ઠ ગૌત્રના, મૌર્ય ગામના રહિશ હતા તેમના પિતાનું નામ ધનદેવ અને માતાનુ નામ વિજયદેવી. તેઓ ઘણા જ બુદ્ધિમાન હતા, તેથી ટુક સમયમા ચૌદ વિદ્યામા પારગત થયા. તેમને ૩૫૦ શિષ્યો હતા. તેમને 'બધ અને મોક્ષ'ની બાબતમા સશય હતો, તે ભગવાને નિવાર્યો, એટલે તેમણે ૫૪ મા વર્ષે પ્રભુ પાસે જૈન પ્રવજ્યાં અગીકાર કરી, અને ગણધરપદ પામ્યા ૧૪ વર્ષ છદ્મસ્થ અવસ્થામા રહ્યા પછી ૬૮ મા વર્ષે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. ૧૬ વર્ષ કેવળીપણે વિચર્યા પછી, ૮૩ વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તેઓ મુક્તિપદને પામ્યા

૧૮૯ રહનેમી—રાજેમતી

ધનપતિ કુબેરની બનાવેલી, સોનાના ગઢ અને રત્નના કાગરાવાળી દ્વારિકાનગરીમા શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ રાજ્યાસને હતા તેમના અધિકાર નીચે બીજા સોળ હજાર રાજાઓ તે જ નગરીમા રાજ્ય કરતા હતા તેમાના એક રાજા ઉગ્રસેન પણ હતા તેમને ધારિણી નામની રાણી હતી તેમને એક પુત્રી હતી નામ 'રાજેમતી' શ્રી નેમીશ્વર ભગવાન સસારમા હતા, અને લગ્ન ન્હોતા કરતા, પણ કૃષ્ણ વાસુદેવે ખૂબ કહેવાથી લગ્ન માટે તે કબુલ થયા અને તેમનો વિવાહ આ રાજેમતી સાથે નક્કી કરવામા આવ્યો લગ્નને દિવસે શ્રી નેમનાથ જ્યારે તોરણે આવ્યા, ત્યારે પશુઓનો કરૂણવિલાપ સાભળીને નેમનાથ પ્રભુ તોરણેથી પાછા ફર્યા, અને દીક્ષા લીધી રાજેમતી પણ મહાન સસ્કારી હતી તે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાથી ચ્યવીને અહિં અવતરી હતી રાજેમતીને બીજે પરણવા માટે

ઘણાઓએ કહ્યુ, પણ તેણે તો તે બધી વાત તિરસ્કારી કાઢી, અને કહ્યુ કે જગતમા સ્ત્રીઓને એકજ પતિ હોઈ શકે. અને મ્હારા પતિએ જ્યારે આત્મ-સાધના કરવા માટે દીક્ષા લીધી છે, ત્યારે મ્હારે પણ તે જ રસ્તે જવુ જોઈએ. એમ કહીને રાજેમતી પણ દીક્ષા લઇને ચાલી નીકળ્યા અને તપસયમમા આત્માને ભાવતા વિચરવા લાગ્યા.

એકવાર રાજેમતી સાધ્વીજી નેમનાથ પ્રભુને વાદીને પાછા આવે છે, તેવામા વૃષ્ટિ થઈ અને પોતાના કપડા પાણીથી ભિજાયાં. તે સૂકવવા માટે રસ્તામા આવતી એક ગુફામાં તેઓ દાખલ થયા, અને ત્યા તમામ કપડા ઉતારી નગ્ન દશામા રહી તે કપડા સૂકવવા મૂક્યાં.

આ તરફ નેમનાથ પ્રભુના ભાઈ રહનેમિ (રથનેમિ) એ પણ દીક્ષા લીધી હતી. તેઓ ગોચરી કરીને પ્રભુ પાસે વંદન કરવા જતા હતા, પણ રસ્તામા વૃષ્ટિ થવાથી તેઓ પણ તે જ ગુફામા પેઠા, કે જ્યાં રાજેમતી ગયા હતા ગુફામા અધકાર હતો, પણ રાજેમતીનુ રૂપ દિવ્ય પ્રકાશ જેવું હતુ. તેવામાં રહનેમિની નજર રાજેમતો ઉપર ગઈ. રાજેમતીને નગ્ન દશામા જોતાજ રહનેમિને કામવિકાર ઉત્પન્ન થયો. તે મોહાધ બની ગયા. તરતજ તેઓ રાજેમતી પાસે આવી બોલ્યા. અહો રાજેમતિ, શુ તમારૂ રૂપ છે! આટલી નાની ઉમરમાં તમારે દીક્ષા લેવી યોગ્ય નથી. વળી હુ પણ ભોગ ભોગવવાની ઈચ્છા રાખુ છુ માટે મારી પાસે આવો. આપણે સુખ ભોગવીએ. રાજેમતી બોલી-અહો રહનેમિ. તમે આ શુ બોલો છો? સસાર છોડી ત્યાગી થયા છતા સ્ત્રી ભોગની આકાક્ષા શુ હજુ તમે રાખી રહ્યા છો?

રહનેમિ—હા. સંસાર છોડયો એ વાત ખરી, પણ ત્હમારા જેવી સુંદર સ્ત્રી મળતી હોય તો સાધુપણુ છોડી દેવું મને ઠીક લાગે છે. વળી આપણે બને સુખ ભોગ ભોગવશુ અને પછી સાધુ ક્યા નથી થઈ શકાતુ?

રાજેમતી—ધિક્કાર છે, ત્હમારા જીવનને, રહનેમિ, ધિક્કાર છે. તમારા ભાઈ નેમનાથે મને વિષ સમાન માનીને છાડી અને શુ તમે તે છાડેલા વિષને ફરી ભોગવવા માગો છો ? અગધન કૂળના સર્પો મરી જતા પણ વમેલુ વિષ પાછુ ચૂસતા નથી

તો મહાન રત્નચિતામણી સમાન મળેલા આ સાધુમાર્ગથી ભ્રષ્ટ બની તમારા ભાઈથી છ ડાયેલી હુ, તેની સાથે શુ તમે ભોગ ભોગવવા માગો છો? સ્વપ્નેય પણ તેમ બનનાર નથી વળી હુ સાધ્વી છુ એટલે તમારી તે ઇચ્છા ત્રિકાળે પણ તૃપ્ત થવાની નથી એક તિર્યંચ સર્પ જેવા પ્રાણીઓ પણ સમજે, અને તમે દીક્ષિત છતા ભોગની ઇચ્છા ધરાવો છો ? સમજો, રહનેમિ ! સમજો, તમારો આત્મ ધર્મ વિચારો. હુ ઉગ્રસેન રાજાની પુત્રી છુ, તમે સમુદ્રકુમારના પુત્ર છો. મહેરબાની કરી આપણા બનેના કૂળ તરફ એકવાર નજર કરો વળી સયમી બનીને જયા ત્યા ફરતા તમે ઘણી સૌંદર્યવાન સ્ત્રીઓ જોશો, અને તેમા મનલુબ્ધ કરશો તો અનત સસારમા ભ્રમણ કરતા છતા પણ તમારો પાર નહિ આવે ઉત્તમ મનુષ્યભવ, ઉચ્ચકુળમા જન્મ, શાસ્ત્ર શ્રવણ, સદ્‌ગુરૂનો સમાગમ, જૈનધર્મ અને સયમ, જીવને અનતકાળે પણ મળવા દુર્લભ છે ! જાઓ, જાઓ, રહનેમિ, જાઓ, તમારા ભ્રષ્ટ વિચારો છોડી, વિશુદ્ધ થવા શ્રી નેમીશ્વર ભગવાન પાસે જાઓ, અને પાપની આલોચના લઇ સયમમાર્ગને સુધારો.

આ સાભળી રહનેમિ ઠ ડાગાર થઈ ગયા રાજેમતીના બોધક વચનો રહનેમિના હૃદયમા આરપાર ઉતરી ગયા તેમણે તરતજ રાજેમતીની ક્ષમા માગી તે સાથે પોતાને ખરાબ વાસનાથી ઠેકાણે લાવવા માટે તેની પ્રશસા કરી રહનેમિ નેમપ્રભુ પાસે જઈ આલોચના લઈ શુદ્ધ થયા, અને સયમમાર્ગમા અદ્‌ભુત રીતે આગળ વધી કૈવલ્યજ્ઞાનને પામ્યા.

રાજેમતીએ રહનેમિને સ્થિર કર્યા, ત્યાંથી કપડા પહેરી તેઓ

પ્રભુને વંદન કરવા ગયા. ત્યારબાદ સયમ, તપ, ક્રિયાઓમા આત્માને ભાવતા કૈવલ્યજ્ઞાન પામી રાજેમતી પણ મોક્ષમાં ગયા.

ધન્ય છે, રાજેમતી સમા બાળ બ્રહ્મચારી સતી–સાધ્વીને. તેમને આપણા ત્રિકાળ વદન હોજો.

૧૯૦ રામ

તેઓ મુનિસુવ્રત સ્વામીના વખતમાં બળદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા તેમના ભાઈ લક્ષ્મણ વાસુદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા. રામચદ્ર અયોધ્યાના સૂર્યવંશી રાજા દશરથના મોટા પુત્ર હતા. તેમની માતાનુ નામ કૌશલ્યા શ્રી રામ વિદેહ દેશના જનક રાજાની પુત્રી સીતાને પરણ્યા હતા ઉમર લાયક થતા, તેમની અપર માતા કૈકેયીની સ્વાર્થ બુદ્ધિને કારણે પિતાના વચન પાલનને ખાતર તેમણે વનવાસ સ્વીકાર્યો. તેમની સાથે સીતા અને લક્ષ્મણ પણ વનમા ગયા, ત્યા એક પર્ણકુટિ બાધીને રહ્યા રામ લક્ષ્મણની ગેરહાજરીનો લાભ લઈ, લકાનો રાજા રાવણ સીતાનુ હરણ કરી ગયો. સીતા મહાસતી હોઈ રાવણની દુર્બુદ્ધિને તાબે થયા નહિ. રાવણની સ્ત્રી મદોદરીએ પોતાના પતિને સતીને નહિ સતાપતા પાછી સોપી દેવાની વિનતિ કરી, પરન્તુ 'વિનાશ કાળે વિપરીત બુદ્ધિ' એ અનુસાર ઘમંડી રાવણે કોઈનુ હિતકથન ગણકાર્યુ નહિ આખરે સીતાનો પત્તો મળતાં, રામચંદ્ર તથા લક્ષ્મણે હનુમત, સુગ્રીવ આદિ યોદ્ધાઓની મદદ લઈ લકા પર ચડાઈ કરી, ત્યા લક્ષ્મણે પ્રતિવાસુદેવ રાજા રાવણને માર્યો, અને તેનુ રાજ્ય તેના ભાઈ વિભિષણને સોપ્યુ ત્યારબાદ સીતાને લઈ રામચદ્રજી વગેરે પાછા આવ્યા. વનવાસ કાળ પૂરો થયે તેઓ અયોધ્યામાં આવ્યા અને રાજ્ય સભાળ્યુ ઘણા વર્ષો સુધી તેઓ લક્ષ્મણ સાથે રહ્યા. ત્યારબાદ લક્ષ્મણનુ મૃત્યુ થતા શ્રી રામે દીક્ષા લીધી, અને મહાતપ કરી તેઓ કૈવલ્ય જ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા. (રામનુ બીજુ નામ પદ્મ પણ હતુ)

૧૯૧ રાવણ

મુનિસુવ્રત સ્વામીના સમયમા દક્ષિણ ભરતની લંકા નામની નગરીનો તે પ્રતિવાસુદેવ રાજા હતો. તે ત્રણ ખંડનો અધિપતિ હતો, એટલે અર્ધ ભરત તેના તાબામા હતો તેને કુંભકર્ણ અને વિભિષણ નામના બે ભાઈઓ હતા, તેમજ ઇંદ્રજિત આદિ અનેક પુત્રો અને મંદોદરી આદિ અનેક રાણીઓ હતી રાવણ મહા સમૃદ્ધિશાળી હોવા છતાં, તેને એક એવો નિયમ હતો કે જે સ્ત્રી પોતાને ન ઇચ્છે, તેને પરણવુ નહિ આમ છતાં તે પોતાની બહેનના ભભેરવાથી એક દિવસ ઉશ્કેરાયો, અને શ્રી રામચંદ્રજીની સુશીલ પત્ની સીતાદેવીને ઉપાડી લાવ્યો આખરે યુદ્ધ થયુ, તેણે પોતાનુ ચક્ર લક્ષ્મણ પર છોડયુ, પરન્તુ વાસુદેવ લક્ષ્મણને તે કંઈ અસર ન કરી શક્યુ. લક્ષ્મણે તેજ ચક્ર પોતાને હાથ કરી, તેજ ચક્ર વડે રાવણનુ મૃત્યુ નીપજાવ્યુ રાવણ મૃત્યુ પામીને નરકમા ગયો *

૧૯૨ રૂક્મિણી

તે દ્વારિકાના રાજા શ્રી કૃષ્ણની રાણી અને વિદર્ભ દેશના ભીમક રાજાની પુત્રી હતી. તેણીનુ રૂપ અથાગ હતુ એકવાર નારદે તેણીના રૂપના વખાણ શ્રી કૃષ્ણ પાસે કર્યા, આથી કૃષ્ણને તેણીની સાથે લગ્ન કરવાની ઇચ્છા થઈ આ વખતે વિદર્ભમા ભીમકનો પુત્ર રૂક્મિ રાજગાદી પર હતો, તેની પાસે કૃષ્ણે દૂત મોકલ્યો રૂક્મિ

---

*૨૪ તીર્થંકરો, ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, ૯ વાસુદેવો, ૯ પ્રતિવાસુદેવો અને ૯ બળદેવો એ ૬૩ શલાકા (શ્લાઘ્ય) પુરુષો કહેવાય છે ચક્રવર્તીઓની ગતિ મોક્ષ, દેવલોક અને નર્કની હોય છે વાસુદેવો અને પ્રતિવાસુદેવો નર્કના અધિકારી હોય છે અને બળદેવો દેવલોક અને મોક્ષના અધિકારી હોય છે. નરકે જનારા ચક્રવર્તી તથા વાસુદેવો થોડાક ભવો કરી છેવટે મોક્ષના જ અધિકારી બને છે એવો જૈનાગમનો સિદ્ધાન્ત છે —સ

રાજાએ દૂતને કહ્યું કે તારા રાજા ગોવાળના પુત્ર છે, માટે તેની સાથે મારી બેન નહિ પરણાવુ, તેને તો શિશુપાળ રાજા સાથેજ પરણાવવી છે. આથી દૂત વિદાય થયો આ તરફ નારદઋષિએ રૂકિમણી પાસે જઈ કૃષ્ણના રૂપ ગુણના વખાણ કર્યા, એટલે રૂકિમણીની ફોઈની યુકિતથી કૃષ્ણને છાની રીતે વિદર્ભના ઉદ્યાનમા બોલાવવામા આવ્યા, ત્યા નાગદેવની પૂજા કરવાને બહાને રૂકિમણી પોતાની ફોઇ સાથે તે ઉદ્યાનમાના દેવળે ગઈ, ત્યા શ્રી કૃષ્ણે આવી તેણીનુ હરણ કર્યું, એજ વખતે રૂકિમણીનો વિવાહ પ્રસગ હતો અને શિશુપાળ પોતાના સૈન્ય સાથે પરણવા માટે ત્યા આવ્યો હતો રૂકિમણીના હરણના સમાચાર તરતજ શહેરમા ફરી વળ્યા. એટલે શિશુપાળ તથા રૂકિમ રાજા ક્રોધે ભરાયા, અને રૂકિમણીને પ્રપચથી રથમા બેસાડીને ઉપાડી જતા કૃષ્ણ અને બળભદ્રની તેઓએ પુઠ પકડી બળભદ્રે તેમનો સામનો કર્યો, અને રૂકિમને પકડીને બાંધ્યો, પરન્તુ છેવટે દયા લાવી તેને છોડી મૂકયો. શિશુપાળ પણ નિરાશ બની પાછો ફર્યો શ્રી કૃષ્ણે દ્વારિકામા પહોચી જઈ રૂકિમણી સાથે લગ્ન કર્યું. તેનાથી તેમને પ્રદ્યુમ્ન નામે મહાસમર્થ પુત્ર થયો. આખરે દ્વારિકાનો દાહ સાભળ્યા પછી બીજી રાણીઓ સાથે રૂકિમણીએ દીક્ષા લીધી અને આત્મ કલ્યાણ કર્યું

૧૯૩ રૂપીરાજા

તે કુણાલ દેશની શ્રાવસ્તિ નગરીનો રાજા હતો. પૂર્વભવમા તે વસુ નામના રાજા અને મહાબલ કુમારનો મિત્ર હતો. તે મહાબલ સાથે દીક્ષા લઈ સખ્ત તપ કરી જયત નામના અનુત્તર વિમાનમા દેવ થયો હતો. ત્યાથી ચ્યવી શ્રાવસ્તિમા તે રાજા થયો. તેને સુબાહુ નામે કુવરી હતી. તેનો ચાતુર્માસિક સ્નાનનો ઉત્સવ આવવાથી, તે નિમિત્તે રાજમાર્ગમાં પુષ્પનો વિશાળ અને સુશોભિત મડપ કરાવી વચ્ચે એક સુવર્ણની પાટ મૂકાવી તેનાપર સુબાહુ કુવરીને બેસાડીને રાણીઓએ તેણીને

સ્નાન કરાવ્યુ, અને સુદર વસ્ત્રાલંકારો પહેરાવી રાજા પાસે મોકલી. આ વખતે કુમારીનુ રૂપ અથાગ હતુ તેથી આનદ પામી રૂપીરાજાએ પોતાના વર્ષધર નામના દૂતને બોલાવીને કહ્યુ, કે ત્હમે ઘણે સ્થળે ફરો છો, તો આજના જેવો મહાન ઉત્સવ ત્હમે કયાંઈ જોયો છે? દૂતે કહ્યુ મહારાજા! મિથિલા નગરીના કુભરાજાની પુત્રી મલ્લીકુવરીની જન્મગાંઠ વખતે થયેલા ઉત્સવ આગળ આપનો આ ઉત્સવ કાંઈ ગણત્રીમા નથી, એમ કહી તેણે મલ્લીકુવરીના શરીર સૌંદર્યનુ વર્ણન કર્યુ. તે સાભળી રાજાને મલ્લીકુવરીને પરણવાની ઇચ્છા થઈ તેથી કુભરાજા પાસે તેણે પોતાનો દૂત મોકલ્યો કુભરાજાએ ના કહી, તેથી જિતશત્રુ આદિ રાજાઓ સાથે સંપ કરી રૂપી રાજા મિથિલા પર ચડી આવ્યો. તેમા મલ્લીકુવરીની યુક્તિથી તેણે બોધ પામી દીક્ષા લીધી. અતે સમેતશિખર પર અનશન કરી રૂપીરાજા મોક્ષમા ગયા.

૧૯૪ રેવતી.

મેઢક ગામમા કોઈ એક શ્રેષ્ઠિની તે પત્ની હતી જૈનશાસન પ્રત્યે તેને અતિશય પ્રેમ હોવાથી પ્રભુ મહાવીરની તે પરમ ઉપાસિકા હતી એકવાર જ્યારે ગોશાળાએ પ્રભુ પર તેજુલેશ્યા ફેકી અને પ્રભુનો દેહ લોહખંડવાળો થયો, તે મટાડવાના હેતુથી પ્રભુએ પોતાના સિંહ નામના અણગારને રેવતીને ત્યા મોકલ્યા. પ્રભુને થયેલા ઉપસર્ગથી રેવતી જ્ઞાત હતી, તેથી તેણે પ્રભુનુ દરદ મટે તે માટે કોહળાપાક બનાવ્યો હતો, અને ઘરના માણસો માટે બીજોરાપાક બનાવ્યો હતો. સિંહ અણગાર રેવતીને ત્યા પધાર્યા કે તેણીએ મુનિને વદન કરી કહ્યુ મહારાજ, આજે મારૂ ઘર પાવન થયુ આપને શુ જોઈએ? સિંહઅણગાર બોલ્યા પ્રભુએ મને તમારે ત્યા બનાવેલો પાક વહોરી લાવવાની આજ્ઞા આપી છે. આ સાભળી રેવતી હર્ષ પામી અને કોહળાપાક લઇ આવીને મુનિને વહોરાવવા લાગી મુનિએ કહ્યુ. આ તો ત્હમે પ્રભુને માટેજ બનાવ્યો છે, તેથી તે અકલ્પનીય

છે. માટે બીજોરાપાક, જે તમે બનાવ્યો છે તે વહોરાવો. રેવતી બોલી મહારાજ, તે તો વાપરી નાખ્યો. સિંહમુનિ બોલ્યા પ્રભુના કહેવાથી હુ જાણુ છુ કે તે પાક તમારા વાસણમાં થોડો ચોટી રહ્યો છે આ જાણી હર્ષ પામી, રેવતીએ બીજોરાપાકનુ પાત્ર લાવી, તેમા ચોટેલો થોડોક બીજોરાપાક ઉત્કૃષ્ટ ભાવથી સિંહમુનિને વહોરાવ્યો. આ ભાવનાના પ્રતાપે રેવતી શ્રાવિકાએ તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. અનુક્રમે ગૃહસ્થધર્મનુ નિરતિચારપણે પાલન કરી તે દેવલોકમા ગઈ.

૧૯૫ રોહિણી.

શ્રેણિક રાજાની રાજગૃહી નગરીમા ધન્નાસાર્થવાહ નામનો મહાઋદ્ધિવંત શેઠ રહેતો હતો. તેને ધનપાળ, ધનદેવ, ધનગોપ અને ધનરક્ષિત એ નામના ચાર પુત્રો હતા. તે ચારે પુત્રોને ચાર સ્ત્રીઓ હતી જેમના નામ ૧ ઉઝઝીયા, ૨ ભોગવતી, ૩ રક્ષિતા, ૪ રોહિણી અનુક્રમે હતા એક વખત ધન્નાસાર્થવાહને વિચાર થયો કે હુ મ્હારા કુટુબમા અગ્રગણ્ય છુ. દરેક કાર્ય મ્હારી સલાહથી જ કરવામા આવે છે પરતુ મ્હારી ગેરહાજરીમા અગર મ્હારા મૃત્યુ પછી મારી સઘળી મીલ્કતની શી વ્યવસ્થા થશે, અથવા તે સારી રીતે કોણ સાચવી શકશે, અગર કુટુબમાના કોઈ માણસને કુરસ્તે જતા અથવા અકાર્ય કરતા કોણ અટકાવશે, માટે હુ મ્હારી ચાર પુત્રવધુઓને ડાંગરના પાચ અખડ દાણા આપીને પરીક્ષા કરૂ કે તેમા કોણ અને કેવી રીતે તેની રક્ષા કરે છે, અથવા વૃદ્ધિ કરે છે

એવો વિચાર કરીને બીજે દિવસે સવારમા શેઠે મિત્રજ્ઞાતિ વગેરેને જમણ આપ્યુ તેમા ચાર પુત્રવધુઓને બોલાવી સત્કાર સન્માન આપી જમાડી પછી જ્ઞાતિજનો વચ્ચે મોટી પુત્રવધુ ઉઝઝીયાને બોલાવી, અને કહ્યુ –' વહુ, લ્યો આ પાચ ડાંગરના દાણા, અને

જ્યારે હું પાછા માગુ ત્યારે તે મને આપજે ' ત્યાર પછી બીજી ત્રીજી અને ચોથી એમ દરેક સ્ત્રીને બોલાવીને દરેકને પાચ પાચ ડાંગરના દાણા આપ્યાં અને પોતે માગે ત્યારે પાછા આપવા જણાવ્યુ

પ્રથમ મોટી વહુએ તે દાણા લઈને વિચાર કર્યો કે મારા કોઠારમા ડાગર ઘણી ભરી છે, તો મારા સસરા માગશે તે વખતે તેમાથી લાવીને આપીશ. એમ કહીને તેણે તે પાચ દાણા ફેકી દીધા

ભોગવતી નામની બીજી પુત્રવધુ પણ એવો જ વિચાર કરીને, તે ડાગર ઉપરથી ફોતરા ઉતારીને દાણા ખાઈ ગઈ, અને પોતાના કામે લાગી

ત્રીજી રક્ષિતા નામની પુત્રવધુ તે દાણા લઇને એકાતમા ગઈ અને વિચાર કર્યો કે મારા સસરાએ મિત્ર, જ્ઞાતિ, કુટુબ ઇત્યાદિ સર્વની સન્મુખ આ પાચ દાણા મને આપ્યા છે, માટે તેમા કઇક ભેદ હોવો જોઇએ એમ ધારી તે પાચ દાણાને એક વસ્ત્રમાં બાંધી તેને રત્નના કરડીયામા રાખ્યા, અને તે કરડીયાને એક પેટીમા રાખ્યો પછી તે પેટી ઓસીકા નીચે રાખી સવાર સાજ બે વખત રોજ તેની સભાળ કરવા લાગી

રોહિણી નામની સૌથી નાની પુત્રવધુએ રક્ષિતા માફક વિચાર કર્યો કે આમા કઇક કારણ હોવુ જોઈએ માટે આ દાણાની બરાબર રક્ષા કરવી જોઈએ એટલુ જ નહિ પણ તેમા વૃદ્ધિ કરવી જોઈએ એમ ધારી તેણે પોતાના ઘરના નોકરને બોલાવીને કહ્યુ કે ' આ ડાગરના દાણા લઈ જાઓ, અને બહુ વર્ષાદ થાય તે વખતે એક નાની ક્યારી બનાવી, તેમાં આ પાચ દાણા વાવજે, અને તે ક્યારીને ફરતી એક વાડ બનાવી તેની બરાબર રક્ષા કરજે પ્રથમ વર્ષાઋતુમાં તેણે તે દાણા વવરાવ્યા, બીજી સાલ પણ ઉત્પન્ન થયેલા સઘળા દાણા વવરાવ્યા, એમ દર વર્ષાઋતુમાં તમામ ઉત્પન્ન થતી ડાગર વાવતાં તેમા પુષ્કળ વૃદ્ધિ થતી ગઈ અનુક્રમે ચાર વર્ષ સુધી તે વાવી તૈયાર થયે તેને

કાપીને ખળાં બનાવ્યાં. તેમાં તેને મસળી, સ્વચ્છ કરી તે ડાગર વાસણોમા ભરી લીધી અને તેની રક્ષા કરવા લાગી.

પાચમે વર્ષે ધન્નાએ તે દાણા પાછા માગવાનો વિચાર ર્ક્યો એક દિવસે સ્વજન, મિત્ર, જ્ઞાતિ તથા પુત્રવધુઓ વગેરેને બોલાવી, ભોજન વગેરે જમાડી શેઠે તેમનુ સન્માન કર્યું. ત્યારબાદ સૌથી પહેલા મોટી પુત્રવધુને બોલાવીને પ્રથમ આપેલા પાચ દાણા પાછા માગ્યા. ઉઝ્ઝીયાએ કોઠારમા જઈ તેમાથી પાચ દાણા લાવી ધન્નાસાર્થવાહને આપ્યા. ધન્નાસાર્થવાહે ઉઝ્ઝીયાને સોગન આપીને કહ્યુ કે હે પુત્રી, મેં તને જે પાચ ડાગરના દાણા આપ્યા હતા તે આ છે કે બીજા ? ઉઝ્ઝીયાએ સત્ય હકીકત જાહેર કરતા તે દાણા બીજા હોવાનુ જણાવ્યુ. ધન્ના સાર્થવાહ તેના પર ગુસ્સે થયો અને તેને ઘરનુ ઝાડુ કાઢવાનુ, પાણી છાટવાનુ, છાણુ વાસીદુ કરવાનુ તથા લીંપવા ગુપવાનુ વગેરે ઘરની બહારનુ દાસ, દાસીનુ કામ સોંપ્યુ.

ત્યારબાદ બીજી ભોગવતીને પૂછ્યુ, તેણે પણ તેવો જ જવાબ આપ્યો તેણી તે દાણા ખાઈ ગઈ હતી તેથી તેને ડાંગર ખાડવાનુ, ઘઉ દળવાનુ, રસોઈ કરવાનુ, વાસણુ માજવાનુ, અને ઘરની અદરનુ પરચુરણુ કામ સોપવામા આવ્યુ

ત્રીજી રક્ષિતા નામની પુત્રવધુ પાસે જ્યારે તે દાણા માગવામા આવ્યા, ત્યારે તે ઘેર ગઈ અને રત્નના કરડીયામાથી વસ્ત્રથી બાધેલા દાણા લાવી. જ્યારે તેને તેજ દાણા હોવા વિષે પૂછવામાં આવ્યુ ત્યારે તેણે સઘળી સત્ય વાત નિવેદન કરી ધન્ના સાર્થવાહ આનદ પામ્યો અને તેણે સર્વ હીરા, માણેક, સુવર્ણ વગેરે ધનભંડારની કુચીઓ રક્ષિતાને સોપી

છેવટે રોહિણી નામની ચોથી પુત્રવધુને પૂછવામાં આવ્યુ ત્યારે તેણે કહ્યુ –'હે તાત' મને પુષ્કળ ગાડા ગાડીઓ આપો, જેથી હું

તમારા તે પાચ દાણા લાવી આપુ ’ ધન્નાએ કહ્યુ—પુત્રી, મારા પાંચ દાણા ગાડા ગાડીઓમા તુ કેવી રીતે લાવીશ ? તે સાભળી તેણે ઉપરોક્ત સર્વ વાત વિદિત કરી ધન્ના સાર્થવાહે ગાડા આપ્યા. રોહિણીએ પાકેલી તમામ ડાંગરથી તે ગાડાઓ ભરાવ્યા જે રાજગૃહી નગરીના રાજમાર્ગની મધ્યમા થઈને તે ડાગરથી ભરેલા ગાડાઓ જતા જોઈને નગરજનોએ વાત જાણવાથી, સર્વ કોઈ ધન્નાસાર્થવાહની રોહિણી નામની પુત્રવધુની મુક્તકંઠે પ્રશસા કરવા લાગ્યા ધન્નાસાર્થ-વાહ ડાગરના ભરેલા ગાડાઓ જોઈને ખૂબ આનદ પામ્યો અને તેના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો પછી તેણે તે રોહિણીને, દરેક કાર્યમા સલાહ આપવાનુ કામ સોપ્યુ, અને તેણીને ઘરમા સર્વથી મોટી સ્થાપિત કરવામા આવી

ન્યાય—જેવી રીતે ઉઝ્ઝીયા ડાગરના પાચ દાણા નાખી દેવાથી, લોકમા નિંદાને પાત્ર બની, હલકુ કામ કરી દુખી થઇ તેવી રીતે સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રત અગીકાર કરીને પ્રમાદવશ શિથિલ બનીને પચમહાવ્રતને ફેકી દે, તો તેઓ આ ભવમા નિદાને પાત્ર બને, અને પરભવમા દુખી થાય

જેમ ભોગવતી તે પાચ દાણાને ખાઈ ગઈ, ને મહેનત મજુરીનુ કામ કરીને દુખી થઈ, તેમ સાધુ સાધ્વી, પચમહાવ્રત ધારણ કરીને, રસના લોલુપી બની વ્રત ભગ કરે તો હિલના નિદા પામે અને સસારમા પરિભ્રમણ કરે.

જેમ રક્ષિતાએ પાંચ દાણાનુ ઉમદા રીતે રક્ષણ કર્યુ તેમ સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રતનુ મૂળ ગુણમાં રહીને યથાર્થ રક્ષણ કરે તો ચાર તીર્થમા પુજ્યનિક બને, અને આત્મકલ્યાણ સાધે

જેમ રોહિણી પાચદાણાની વૃદ્ધિ કરીને પ્રશસા પામી, તેમ સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રત લઇને, સયમ તપમા વૃદ્ધિ કરે તો આ ભવમાં સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચારે તીર્થમા પ્રશસા પામે, પુજનિક બને અને પરભવમાં અનત સસારનો છેદ કરી સિદ્ધગતિને પામે.

———

કાપીને ખળાં બનાવ્યાં. તેમાં તેને મસળી, સ્વચ્છ કરી તે ડાગર વાસણોમાં ભરી લીધી અને તેની રક્ષા કરવા લાગી

પાચમે વર્ષે ધન્નાએ તે દાણા પાછા માગવાનો વિચાર કર્યો એક દિવસે સ્વજન, મિત્ર, જ્ઞાતિ તથા પુત્રવધુઓ વગેરેને બોલાવી, ભોજન વગેરે જમાડી શેઠે તેમનુ સન્માન કર્યું. ત્યારબાદ સૌથી પહેલાં મોટી પુત્રવધુને બોલાવીને પ્રથમ આપેલા પાચ દાણા પાછા માગ્યા ઉઝઝીયાએ કોઠાગ્મા જઈ તેમાંથી પાચ દાણા લાવી ધન્નાસાર્થવાહને આપ્યા. ધન્નાસાર્થવાહે ઉઝઝીયાને સોગન આપીને કહ્યુ કે હે પુત્રી, મેં તને જે પાચ ડાગરના દાણા આપ્યા હતા તે આ છે કે બીજા ? ઉઝઝીયાએ સત્ય હકીકત જાહેર કરતા તે દાણા બીજા હોવાનુ જણાવ્યુ. ધન્ના સાર્થવાહ તેના પર ગુસ્સે થયો અને તેને ઘરનુ ઝાડુ કાઢવાનુ, પાણી છાટવાનુ, છાણ વાસીદુ કરવાનુ તથા લીંપવા ગુપવાનુ વગેરે ઘરની બહારનુ દાસ, દાસીનુ કામ સોપ્યુ.

ત્યારબાદ બીજી ભોગવતીને પૂછ્યુ, તેણે પણ તેવો જ જવાબ આપ્યો તેણી તે દાણા ખાઈ ગઈ હતી તેથી તેને ડાંગર ખાડવાનુ, ઘઉ દળવાનુ, રસોઈ કરવાનુ, વાસણ માજવાનુ, અને ઘરની અંદરનુ પરચુરણ કામ સોપવામા આવ્યુ.

ત્રીજી રક્ષિતા નામની પુત્રવધુ પાસે જ્યારે તે દાણા માગવામાં આવ્યા, ત્યારે તે ઘેર ગઈ અને રત્નના કરડીયામાથી વસ્ત્રથી બાધેલા દાણા લાવી. જયારે તેને તેજ દાણા હોવા વિષે પૂછવામા આવ્યુ ત્યારે તેણે સઘળી સત્ય વાત નિવેદન કરી ધન્ના સાર્થવાહ આનદ પામ્યો અને તેણે સર્વ હીરા, માણેક, સુવર્ણ વગેરે ધનભંડારની કુચીઓ રક્ષિતાને સોપી

છેવટે રોહિણી નામની ચોથી પુત્રવધુને પૂછવામા આવ્યુ. ત્યારે તેણે કહ્યુ –'હે તાત' મને પુષ્કળ ગાડા ગાડીઓ આપો, જેથી હું

તમારા તે પાંચ દાણા લાવી આપુ ' ધન્નાએ કહ્યું—પુત્રી, આગ પાંચ દાણા ગાડા ગાડાઓમા તુ કેવી રીતે લાવીશ ? તે સાભળી તેણે ઉપરોક્ત સર્વ વાત વિદિત કરી. ધન્ના સાર્થવાહે ગાડા આપ્યા રોહિણીએ પાકેલી તમામ ડાગરથી તે ગાડાઓ ભરાવ્યા જે રાજગૃહી નગરીના રાજમાર્ગની મધ્યમા થઈને તે ડાગરથી ભરેલા ગાડાઓ જતા જોઈને નગરજનોએ વાત જાણવાથી, સર્વ કોઈ ધન્નાસાર્થવાહની રોહિણી નામની પુત્રવધુની મુક્તકંઠે પ્રશસા કરવા લાગ્યા ધન્નાસાર્થ-વાહ ડાગરના ભરેલાં ગાડાંઓ જોઈને ખૂબ આનદ પામ્યો અને તેના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો. પછી તેણે તે રોહિણીને, દરેક કાર્યમા સલાહ આપવાનુ કામ સોપ્યુ, અને તેણીને ઘરમા સર્વથી મોટી સ્થાપિત કરવામા આવી

ન્યાય—જેવી રીતે ઉજ્ઝીયા ડાગરના પાચ દાણા નાખી દેવાથી, લોકમાં નિંદાને પાત્ર બની, હલકુ કામ કરી દુખી થઇ. તેવી રીતે સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રત અગીકાર કરીને પ્રમાદવશ શિથિલ બનીને પચમહાવ્રતને ફેકી દે, તો તેઓ આ ભવમા નિદાને પાત્ર બને, અને પરભવમા દુખી થાય

જેમ ભોગવતી તે પાચ દાણાને ખાઈ ગઈ, ને મહેનત મજુરીનુ કામ કરીને દુખી થઈ, તેમ સાધુ સાધ્વી, પચમહાવ્રત ધારણ કરીને, રસના લોલુપી બની વ્રત ભગ કરે તો હિણના નિદા પામે અને સસારમા પરિભ્રમણ કરે.

જેમ રક્ષિતાએ પાંચ દાણાનુ હમેશા રીને રક્ષણ કર્યું તેમ સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રતનુ મૂળ ગુણમાં રહીને યથાર્થ રક્ષણ કરે તો ચાર તીર્થમા પુજ્યનિક બને, અને આત્મકલ્યાણ સાધે.

જેમ રોહિણી પાચદાણાની વૃદ્ધિ કરીને પ્રશસા પામી, તેમ સાધુ સાધ્વી પચ મહાવ્રત લઇને, સયમ તપમાં વૃદ્ધિ કરે તો આ જન્મમાં સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચારે તીર્થમાં પ્રશસા પામે, પુજનિક બને અને પરભવમાં અનત સંસારનો છેદ કરી સિદ્ધગતિને પામે.

---

૧૯૬ રોહિણીયો ચોર.

રાજગૃહ નગરની પાસે આવેલા વૈભારગીરી પર્વતની ગુફામાં રોહિણીયો નામનો પુરૂષ ચોરીનો ધધો કરતો હતો એકવાર તેના બાપે તેને કહેલુ કે, મહાવીર નામનો એક માણસ છે તેનો ઉપદેશ કદી સાભળતો નહિ, તેમજ મહાવીર જ્યાં હોય તે રસ્તે પણ ન જતો, કારણ કે તેથી આપણા ધધાને ઘણી હાનિ પહોચશે. પુત્રે પિતાની આ શિક્ષા બરાબર મનમાં ધારણ કરી રાખી. જ્યા મહાવીરનુ નામ સાભળે ત્યાંથી તે દૂર નાસી જતો. કોઈ એકવાર ઉદ્યાનમાં બેસી પ્રભુ મહાવીર ધર્મોપદેશ આપીરહ્યા હતા, તેજ સ્થળે રોહિણીયાને અચાનક આવવુ પડયુ. રોહિણીયા માટે આ સિવાય પસાર થવા માટે બીજો એકે રસ્તો ન હતો, તેથી તેણે કાનમા આગળીઓ ઘાલી દીધી કે રખેને મહાવીરનો ઉપદેશ પોતાના કાનમા પ્રવેશ કરી દ્યે. દૈવયોગે રોહિણીયાના પગમાં કાંટો વાગ્યો, તે કાઢવા તેણે કાને દીધેલો હાથ પગ આગળ લાવી કાટો કાઢવાનો પ્રયત્ન કર્યો. એજ વખતે પ્રભુના ઉપદેશમાના નીચેના શબ્દો તેની શ્રવણેન્દ્રિયમા પડ્યા -(૧) દેવ પૃથ્વીથી અદ્ધર ચાલે તેમજ તેઓ આખોનુ પલકુ મારે નહિ. આ શબ્દો રોહિણીયે સાંભળ્યા. કેટલાક વખત પછી ચોરી કરતાં તે પકડાયો. તે વખતે તેણે પોતાનું નામ ઠામ ખોટુ આપ્યુ, તેમજ તેની પાસેથી ચોરીની વસ્તુઓ કાઈ નીકળી નહિ, આથી તેને ચોર ઠરાવવા સબધમા શ્રેણિક રાજા સશયમા પડ્યો આ કામ તેણે અભયકુમારને સોપ્યુ. અભયકુમારે એક યુક્તિ રચી. તેણે રોહિણીયાને ઘેનવાળો કેફી પદાર્થ ખવરાવ્યો એટલે તે બેભાન બન્યો. પછી તેને ઉચકીને એક વિમાન જેવા રાજમહેલમા સૂવાડયો ત્યાં બે સ્ત્રીઓ દેવીઓ તરીકે રાખી. ઘેન ઉતર્યા પછી પેલી બે સ્ત્રીઓ બોલી -અહો ! નાથ, તહમે એવા શાં દાન પુણ્ય કર્યા કે આ દેવલોકમાં અમારા સ્વામી તરીકે ઉત્પન્ન થયા ! રોહિણીયો વિચારમાં

પડ્યો કે શુ હું આ સત્ય જોઉ છુ કે સ્વપ્ન ? શુ આ સાક્ષાત્ દેવીઓ છે ? હું દેવ થયો હઈશ ? આ વખતે તેને ભગવાનના વચનો યાદ આવ્યા. તેણે પેલી સ્ત્રીઓ સામે જોયુ તો તેમના પગ જમીનને અડકેલા હતા, તેમની આખો ક્ષણે ક્ષણે પલકારા મારી રહી હતી. આથી તે સમજ્યો કે ખરેખર ષડ્યન્ત્ર રચવામા આવ્યુ છે હવે મારે મારો ચોરીનો ધધો ત્યજી દેવો જોઈએ, અને જે મહાવીરનુ એકજ માત્ર વાક્ય સાભળવાથી આટલુ જાણવાનુ મળ્યુ તો ત્હેમના હમેશના સસર્ગથી કેટલોયે લાભ મળે, એમ વિચારી અભયકુમાર આવતાં તેણે પોતાની ચોરીના કૃત્યોનો પશ્ચાત્તાપ કરી પ્રવજ્યા લેવાની વાત વિદિત કરી અભયકુમારે તેને છોડી દીધો. રોહિણીયે એકઠુ કરેલુ તમામ ધન શ્રેણિકરાજાને સોપ્યુ અને તે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યો, સપ્ત તપાદિ કરી તે દેવલોકમા ગયો

૧૯૭ લક્ષ્મણ.

અયોધ્યાના રાજા દશરથની સુમિત્રા રાણીથી ઉત્પન્ન થયેલા પુત્ર રાવણ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી આઠમા વાસુદેવ તરીકે તેઓ પ્રસિદ્ધ થયા, અને રામ બળદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા ત્રણ ખડ જીતી લક્ષ્મણ અયોધ્યાના રાજસિહાસને અર્ધચક્રવર્તી તરીકે બિરાજ્યા તેમનુ બીજુ નામ નારાયણ હતુ બારહજાર વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, મુનિસુવ્રત સ્વામીના નિર્વાણ પછી તેઓ મૃત્યુ પામી ચોથી નરકે ગયા

૧૯૮ વરુણ.

વિશાળા નગરીના ચેડારાજાના નાગ નામના રથિકનો પુત્ર તે ભ મહાવીરનો પરમ ભક્ત હતો તેણે શ્રાવકના બારવ્રત ધારણ કર્યા હતા તે મહાસમર્થ સેનાપતિ પણ હતો, અને તપશ્ચર્યામા પણ તે મહાસમર્થ હતો. એકવાર છઠ્ઠના પારણે અઠમ કરવાની તેની ઈચ્છા

છતા રાજાએ કહેણુ મોકલ્યુ કે આજે તમારે શ્રેણિક સાથેના યુદ્ધમાં સેનાપતિ તરીકે જવાનુ છે આથી પોતાના દેશની રક્ષાને ખાતર તે સેનાપતિ બની યુદ્ધે ચડયો. પરન્તુ પહેલા વ્રતની વિધિ અનુસાર પહેલો ઘા તેણે ન કર્યો પણ જ્યારે શ્રેણિકના સેનાપતિએ વરૂણ પર પહેલો ઘા કર્યો, અને વરૂણનાગનુ મર્મસ્થાન ભેદાયુ, ત્યારે જ તેણે એકજ ઘાથી તે સેનાપતિને સ્વધામ પહોચાડી દીધો, આ વખતે તે મૃતવત્ સ્થિતિમા હતો, તેથી તેણે રણક્ષેત્રની બહાર જઈને એક જગ્યા પ્રમાર્જન કરીને આલોચના લઈ સથારો કર્યો અને પ્રભુનુ સ્મરણ કરવા લાગ્યો. શુદ્ધ પરિણામે તે કાળધર્મ પામીને પહેલા સૌધર્મ દેવલોકમા ગયો, અને ત્યાથી મહાવિદેહમા જન્મ લઈ તેજ ભવમા તે મોક્ષમા જશે.

૧૯૯ વ્યક્ત ગણધર.

ભ. મહાવીરના ચોથા ગણધર વ્યકત મહારાજ, કોલ્લાક ગામના રહિશ હતા તેમના પિતાનુ નામ ધનમિત્ર. માતાનુ નામ વારૂણી, તેઓ ભારદ્વાજગોત્રના બ્રાહ્મણ હતા. તેમને 'પૃથ્વી આદિ પાચ ભૂત છે કે નહિ' એ સબધી સશય હતો તે દૂર થતા તેમણે પોતાના ૫૦૦ શિષ્યો સાથે પ્રભુ મહાવીર પાસે દીક્ષા લીધી, અને ગણધર પદ પર આવ્યા. તેમણે ઇદ્રભૂતિની માફક ૫૧ મા વર્ષે દીક્ષા લીધી હતી. ૧૨ વર્ષ છદ્મસ્થપણે રહી ખૂબ અભ્યાસ કર્યો ૬૩ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા, ૧૮ વર્ષ કેવળીપણે વિચર્યા અને ૮૦ વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૨૦૦ વાયુભૂતિગણધર.

તેઓ પહેલા અને બીજા ગણધર ઇદ્રભૂતિ તથા અગ્નિભૂતિના ભાઈ થાય તેઓ ગૌતમ ગોત્રના વસુભૂતિ બ્રાહ્મણ અને પૃથ્વી માતાના પુત્ર હતા. તેમને "આ શરીર છે તેજ આત્મા છે કે

શરીરથી આત્મા ભિન્ન છે’ એવો સદેહ હતો ભ મહાવીરના સમાગમમા આવતા ભગવાને તે સદેહ દૂર કર્યો, એટલે તેમણે પોતાના ૫૦૦ શિષ્યો સહિત ૪૩ મા વર્ષે દીક્ષા લીધી ૧૦ વર્ષ છદ્મસ્થ-પણામા રહ્યા પછી ૫૩ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા. ૧૮ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામા વિચરી, ૭૦ વર્ષનુ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી પ્રભુની હયાતિમા તેઓ નિર્વાણ પામ્યા વાયુભૂતિ પ્રભુ મહાવીરના ત્રીજા ગણધર હતા

૨૦૧ વાસુપૂજ્ય.

ચપાપુરીના વસુપૂજ્ય રાજાની જયાદેવી નામક રાણીની કુક્ષિમા દશમા દેવલોકમાથી ચ્યવીને જેઠ શુદિ ૯ ની રાત્રિએ તેઓ ઉત્પન્ન થયા માતાએ ૧૪ સ્વપ્ન દીઠા સ્વપ્નપાઠકોએ મહા-ભાગ્યશાળી તીર્થંકરનો જન્મ થવાનુ કહ્યુ રાજારાણી આનંદ પામ્યા અનુક્રમે ગર્ભકાળ પૂરો થયે, ફાગણ વદિ ૧૪ ના રોજ પ્રભુનો જન્મ થયો ઈંદ્રોએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો પિતાએ તેમનુ ‘વાસુપૂજ્ય’ એવુ નામ આપ્યુ યૌવનવય થતા પિતાએ તેમને પરણવાનો અને રાજ્યાસને બેસવાનો આગ્રહ કર્યો, પરન્તુ તેમણે ના કહી આ સમયે લોકાતિક દેવોએ આવી પ્રભુને ધર્મમાર્ગ પ્રવર્તાવવાની ઉદ્‌ઘોષણા કરી, એટલે તેમણે વરસીદાન આપી ૬૦૦ રાજાઓ સાથે, છઠ્ઠતપ સહિત ફાગણ વદી અમાસે દીક્ષા અગીકાર કરી વાસુપૂજ્ય સ્વામીના વખતમા બીજા વાસુદેવ દ્વિપૃષ્ટ, બળદેવ વિજય અને પ્રતિવાસુદેવ તારક એ ત્રણ શ્લાઘ્નીય પુરુષો થયા

એક માસ છદ્મસ્થપણે રહ્યા પછી, મહા શુદિ ૨ ને દિવસે છઠ્ઠની તપશ્ચર્યામા પ્રભુને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને સૂક્ષ્મ વગેરે ૬૬ ગણધરો થયા તેમના સવ પરિવારમા ૭૨ હજાર સાધુ, ૧ લાખ સાધ્વીઓ, ૨૧૫ હજાર શ્રાવકો અને ૪૩૬ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા વાસુપૂજ્ય સ્વામી પોતાનો મોક્ષકાળ સમીપ જાણી ચંપા-

નગરીમાં પધાર્યા. ત્યા ૬૦૦ મુનિ સાથે અનશન તપ કર્યો. એક માસને અતે અશાડ શુદિ ચૌદશે પ્રભુ મોક્ષપદને પામ્યા. તેમનું કુલ આયુષ્ય ૭૨ લાખ વર્ષનુ હતુ.

૨૦૨ વિજય બળદેવ.

તેઓ દ્વારકા નગરીના બ્રહ્મ નામક રાજા અને સુભદ્રા નામની રાણીના પુત્ર તથા દ્વિપૃષ્ટ વાસુદેવના ઓરમાન ભાઈ હતા. તેઓ ૭૫ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી વાસુપૂજ્ય સ્વામીના વખતમા મોક્ષ ગયા

૨૦૩ વિમળનાથ.

કાપિલપુર નગરમા કૃતવર્મા રાજાની શ્યામા નામક રાણીની કુક્ષિએ ૮ મા દેવલોકથી ચ્યવીને વૈશાક શુદિ બારશે તેઓ ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા. ગર્ભકાળ પૂરો થયે મહા શુદિ ત્રીજે તેમનો જન્મ થયો. માતા પિતાને આનંદ થયો ઇંદ્રોએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો. પિતાએ 'વિમળનાથ' એવુ નામ આપ્યુ. યૌવનવય પામતા અનેક રાજકન્યાઓ તેમને પરણાવવામા આવી. પદર લાખ વર્ષની ઉંમરે તેઓ પિતાની ગાદીએ આવ્યા. ૩૦ લાખ વર્ષ રાજ્ય કર્યું. લોકાતિક દેવોની પ્રેરણાથી પ્રભુએ વાર્ષિક દાન આપ્યુ અને મહા શુદિ ૪ ને દિવસે એક હજાર રાજાઓ સાથે સહસ્રામ્ર ઉદ્યાનમા પ્રભુએ દીક્ષા લીધી. બે વર્ષ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા પછી, પોશ શુદિ છટ્ઠે છટ્ઠની તપશ્ચર્યામા પ્રભુને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તેમને મદર વગેરે ૫૭ ગણધરો થયા. પ્રભુના શાસન પરિવારમા ૬૮ હજાર સાધુઓ, એક લાખ આઠસો સાધ્વીઓ, ૨ લાખ ૮ હજાર શ્રાવકો અને ૪ લાખ ૩૪ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. અત સમયે સમેતશિખર પર ૭ હજાર સાધુઓ સાથે પ્રભુએ એક માસનુ અનશન કરી, અશાડ વદિ ૭ મે સિદ્ધિપદ

આમ કર્યું વિમળનાથ તીર્થંકરનુ એકંદર આયુષ્ય ૬૦ લાખ વર્ષનુ હતુ

૨૦૪ શાલિહીપિતા.

શ્રાવસ્તિ નગરીમાં શાલિહીપિતા નામે મહાઋદ્ધિવંત ગાથાપતિ હતા. તેમને ફલ્ગુની નામે સુશીલ અને સુસ્વરૂપવાન સ્ત્રી હતી એકદા પ્રભુ મહાવીર તે નગરીમા પધાર્યા. શાલિહીપિતા પ્રભુને વંદન કરવા ગયા. પ્રભુએ વ્યાખ્યાન આપ્યુ સાધુનો અને શ્રાવકનો એમ બે પ્રકારના ધર્મો પ્રભુએ સભળાવ્યા. શાલિહીપિતાએ વિચાર્યું કે મ્હારાથી સાધુધર્મ ગ્રહણ કરી શકાય તેમ નથી. પણ શ્રાવક ધર્મ તો હુ જરૂર અંગીકાર કરૂ એમ ધારી તેમણે પ્રભુ પાસે શ્રાવકના બાર વ્રત ધારણ કર્યા અને ધર્મ ધ્યાનમા, વ્રતનિયમમા અડગપણે રહેવા લાગ્યા કેટલાક વર્ષ વિત્યાબાદ તેમને ઉપાધિમુક્ત થવાની ઇચ્છા થઈ તેથી ઘરનો સઘળો કારભાર પોતાના જ્યેષ્ઠ પુત્રને સોપી તેઓ પૌષધશાળામા જઈ ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યા

છેવટે તેમણે શ્રાવકની અગીયાર પ્રતિમા ધારણ કરી, સાધુ જીવન ગાળવુ શરૂ કર્યું તપશ્ચર્યાથી શરીર ક્ષીણ થતા સથારો કર્યો. એક માસનો સથારો ભોગવી અને આત્માની ઉચ્ચતમ દશાને ભાવતા શાલિહીપિતા કાળધર્મને પામ્યા અને મરીને ૧લા દેવલોકમા ગયા ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહમા અવતરી તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષ જશે

૨૦૫ શાંતિનાથ.

વર્તમાન ચોવિસીના સોળમા તીર્થંકર અને પાચમા ચક્રવર્તી હસ્તિનાપુર નગરના વિશ્વસેન રાજાની અચિરા (અચળા) દેવી રાણીની કુક્ષિમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાથી ચ્યવીને ઉત્પન્ન થયા.

તે વખતે દેશમા મરકી ચાલતી હતી, તે બંધ પડી ગઈ, તેથી તેમનુ ‘ શાંતિનાથ ’ એવું નામ પાડયુ. શ્રી શાંતિનાથ પૂર્વભવમાં મેઘરથ રાજા હતા, તે વખતે તેમની અહિંસાપ્રિયતાની પ્રશસા ત્રિભુવનમા થઈ રહી હતી ઇંદ્રસભામા તેમની પ્રશસા થતા એક મિથ્યાત્વી દેવે મેઘરથની પરીક્ષા કરવા એક પારેવું બનાવી તેમના આશ્રયમા ઉરાડી મૂકયુ હતુ, પાછળથી તે દેવે બાજરૂપ કરી રાજા પાસે પોતાનુ ભક્ષણ માગ્યુ રાજાએ કહ્યુ કે શરણાગતને રક્ષણ આપવુ, એ મારો ધર્મ છે. બાજપક્ષીએ કહ્યુ કે માંસ એ મારો ખોરાક છે. જો પારેવુ ન આપી શકે તો તેના શરીરના ભારોભાર તારા શરીરનું માસ કાપી આપ રાજાએ તે કબુલ કર્યું એક બાજુ એક પલ્લામા પારેવું મૂકયુ, બીજી તરફ બીજા પલ્લામા રાજા છરીવતી પોતાના શરીરનું માસ કાપીને મૂકતો, પણ દેવ-માયાથી પારેવાવાળુ પલ્લુ નીચું જ રહેતુ. પ્રજામા હાહાકાર વર્તાયો પ્રધાન વગેરેએ રાજાને તેમ ન કરવા સમજાવ્યા, પરન્તુ મેઘરથરાજા બીજાના જીવના બચાવ આગળ પોતાના શરીરને અલ્પ ઉપયોગી ગણતા. છેવટે રાજાના પ્રણામ શુદ્ધ જાણી દેવ પ્રસન્ન થયો. તેણે મેઘરથની માફી માગી રાજાએ અનુક્રમે અહિસાધર્મમા સર્વોત્કૃષ્ટ બની દીક્ષા લીધી, અને સખ્ત તપ કરી દેવગતિમાથી અહિયા જન્મ લીધો. યુવાવસ્થા પામતા તેઓ ૬૪૦૦૦ સ્ત્રીઓ પરણ્યા અને છખડ સાધી ચક્રવર્તી થયા. તેઓ ૨૫ હજાર વર્ષ કુમારપણે રહ્યા ૫૦ હજાર વર્ષ ચક્રવર્તીપણે રાજ્ય ભોગવ્યુ તે પછી લોકાતિક દેવોની પ્રેરણાથી વરસીદાન આપી એક હજાર પુરૂષો સાથે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા. સર્વ સમૃદ્ધિનો ત્યાગ કર્યો. સખ્ત તપશ્ચર્યા કરતા પ્રભુને એક જ માસને અંતે કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તે પછી ચતુર્વિધ સઘની સ્થાપના કરી. તેમને ૯૦ ગણધરો હતા

શાતિનાથ પ્રભુના શાસનપરિવારમાં ૬૨ હજાર સાધુઓ,

૮૯ હજાર સાધ્વીઓ,* ૨૯૦ હજાર શ્રાવકો અને ૩૮૩ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. ૨૫ હજાર વર્ષનું ચારિત્ર પાળી, એક માસના અનશને, સમેતશિખર પર ૯૦૦ મુનિઓ સાથે જેઠ વદિ તેરસે પ્રભુ મોક્ષમા ગયા

૨૦૬ શાળીભદ્ર.

ગજગૃહિમા ગોભદ્ર નામના વિપુલ સપત્તિશાળી શેઠ હતા. તેમને ભદ્રા નામની સુશીલ પત્ની હતી. તેમને એક પુત્ર થયો. નામ પાડ્યુ શાળીભદ્ર તેઓ મહા પ્રજ્ઞાવત અને બુદ્ધિશાળી હોઈ થોડા વખતમાં ૭૨ કળાઓ શીખી પ્રવિણ બન્યા યુવાવસ્થા પામતા પિતાએ તેમનુ ૩૨ સ્વરૂપવાન કન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યું. સ્ત્રીઓ સાથે સાસારિક સુખો ભોગવતા દિવસ કે રાત્રિ કેવી રીતે પસાર થાય છે, તે પણ તેઓ જાણતા ન હતા, અર્થાત્ તેમને ત્યાં દુખ જેવી વસ્તુનુ નામ નિશાન ન હતુ કેટલેક કાળે ગોભદ્ર શેઠ દીક્ષા લઈ મૃત્યુ પામ્યા અને દેવલોકમા ગયા. તેમને પુત્ર પર અતિશય સ્નેહ હોવાથી શાળીભદ્ર અને તેની પત્નીઓના ભોગોપભોગ માટે હમેશાં તેઓ વસ્ત્ર, ઘરેણા અને મીઠાઈ-ઓથી ભરેલી ૯૯ પેટીઓ મોકલાવતા શાળીભદ્ર દેવ જેવુ સુખ ભોગવતા, અને લાવવા લઈ જવા વગેરેનુ સર્વ ગૃહકાર્ય ભદ્રા-માતા કરતાં

એક દિવસ કોઈ એક વેપારી રત્નની કાબળો લઈને રાજ-ગૃહમાં વેચવા આવ્યો. તે કાંબળો બહુમૂલ્યવાન હોવાથી શહેરનો ધનિક વર્ગ તો ન ખરીદી શક્યો, એટલુ જ નહિ પણ રાજગૃહના રાજા શ્રેણિક પણ તે રત્ન કાબળો ખરીદી નહિ વેપારી નિરાશ

* બીજા એક પુસ્તકમા ૬૧ હજાર છસો સાધ્વીઓ અને ૩ લાખ ૯૩ હજાર શ્રાવિકાઓ લખેલ છે.

થઈ શાળીભદ્રના મહેલ આગળ નીકળ્યો. ભદ્રા માતાએ તે વેપારીની સઘળી કાબળો ખરીદી લીધી. વેપારી શેઠની ઋદ્ધિ જોઈને અજાયબ થયો.

બીજે દિવસે શ્રેણિક નૃપતિની રાણી ચેલ્લણાએ તે રત્નકાબળ લેવાનો રાજાને આગ્રહ કર્યો, એટલે રાજાએ તે વેપારીને બોલાવ્યો, પરન્તુ રાજાએ જાણ્યુ કે શાળીભદ્ર શેઠની માતાએ બધી કાંબળો ખરીદી લીધી છે! આ જાણી રાજાના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો કે પોતાના નગરમાં આવા સમૃદ્ધિશાળી રત્નો અસ્તિત્વ ધરાવે છે. ત્યારપછી તેમાની એક કાબળ રાણી માટે લઈ આવવા રાજાએ અભયકુમારને શાળીભદ્રને ઘેર મોકલ્યા ભદ્રાએ મત્રીનો ભાવપૂર્વક સત્કાર કરતા કહ્યુ કે મંત્રીજી, ધન્ય ભાગ્ય અમારા કે આપે અમારે ત્યા પગલા કર્યાં, પરન્તુ દીલગીર છુ કે તે કાબળો શાળીભદ્રની સ્ત્રીઓએ સ્નાન કર્યા પછી, તે વડે અગ લૂછીને ગટરમાં ફેંકી દીધી છે. આ સાભળતા અભયકુમારના આશ્ચર્યનો પણ પાર રહ્યો નહિ. તેણે સઘળી વાત શ્રેણિક રાજાને કહી શ્રેણિકે શાળીભદ્રનો આવાસ જોવા જવાનો વિચાર કર્યો, તેથી તેઓ શાળીભદ્રને ઘેર આવ્યા મહારાજા તથા મત્રીશ્વર વગેરેનુ ઉચિત સ્વાગત કરી ભદ્રાએ તેમને યોગ્ય આસને બેસાડયા. શ્રેણિકે શાળીભદ્રના મુખદર્શનની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી, એટલે ભદ્રામાતા ઉચા પ્રાસાદના છેક ઉપરના ભાગમા શાળીભદ્ર પાસે ગયા અને કહ્યુ—ભાઈ! આપણે ત્યા શ્રેણિક આવ્યા છે તો નીચે આવો. જેમને દુનિયાનો લેશ પણ ખ્યાલ નથી એવા શાળીભદ્રે માતાનુ વચન સાભળીને કહ્યુ માતાજી! શ્રેણિક આવ્યા હોય તો નાખો વખારે, એમાં મને પૂછવા જેવુ શુ હોય? ભદ્રા સમજ્યા કે શાળીભદ્રને શ્રેણિક કોણ છે તેની ખબર નથી એટલે તેમણે કહ્યુ.—ભાઈ, શ્રેણિક મહારાજા! રાજગૃહિના ભૂપતિ, આપણા માલીક પધાર્યા છે શાળીભદ્ર આ સાભળી ચમક્યા. તેઓ વિચારમાં પડયા કે મ્હારે આટઆટલી સાહ્યબી, છતાં શુ મ્હારે માથે માલીક?

હું માલીક વગરનો કેમ બનું ? એમ વિચાર કરતા તેઓ વૈરાગ્ય વાન બન્યા થોડીવારે તેઓ રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી યોગ્ય આસને બેઠા. રાજા શ્રેણિક શાળીભદ્રનુ મુખ, તેમની રિદ્ધિ સિદ્ધિ, વગેરે જોઈ આનંદ પામ્યા અને રજા લઈ સ્વસ્થાનકે ગયા

કેટલાક સમય પછી ત્યા ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર મહાત્મા પધાર્યા તેમનુ વ્યાખ્યાન સાભળી શાળીભદ્રે દીક્ષા લેવાનો વિચાર કર્યો, અને માતા પાસે રજા માગી માતાએ તેમને ધીમે ધીમે ત્યાગવૃત્તિ કેળવવાનુ કહ્યુ, એટલે માતાના સ્નેહને વશ થઈ શાળીભદ્ર દરરોજ એક એક સ્ત્રીનો ત્યાગ કરવા લાગ્યા તેવામાં તેમના બનેવી ધન્નાએ આવી તેમને ચેતવ્યા અને કહ્યુ કે ભદ્ર, સાવધાન થાવ રોજ એક એક સ્ત્રીને ત્યાગવાની કાયરતા વીર પુરુષને સભવે નહિ, હું આઠેય સ્ત્રીઓને ત્યાગીને ચારિત્ર લેવા માટે ઉદ્યુકત થયો છુ આ સાભળી શાળીભદ્રના જ્ઞાનચક્ષુઓ સતેજ થયા. તેઓ ધન્ના સાથે ત્યા બિરાજમાન પ્રભુ મહાવીર પાસે ગયા અને દીક્ષા લીધી. સખ્ત તપ જપ ક્રિયાઓ કરી, અતિમ સમયે વૈભારગીરી પર અનશન કરી શાળીભદ્ર સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં દેવ થયા

૨૦૭ શિવરાજ ઋષિ.

હસ્તિનાપુરના શિવ નામના રાજાએ, પોતાના પુત્ર શિવભદ્રને રાજ્ય સોપી, તામલીની માફક તાપસ દીક્ષા અગીકાર કરી, અને યાવજ્જીવ છઠ્ઠ છઠ્ઠની તપસ્યા કરતા વિચરવા લાગ્યા ઉગ્ર તપશ્ચર્યાને લીધે તેમને વિભગજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ, જે વડે તેમણે સાત સમુદ્રો અને સાત દ્વીપો જોયાં આથી તેમણે પોતે જોયેલી વસ્તુથી જગત પર કાંઈ વધારે નથી એવી પ્રરૂપણા કરવા માંડી એવામા ભ૦ મહાવીર હસ્તિનાપુરમા પધાર્યા ગૌતમ સ્વામી ગામમા ગોચરી કરવા નીકળ્યા, ત્યા લોકોના મુખે તેમણે શિવરાજની પ્રરૂપણા સાભળી.

ભગવાનને પૂછતા તેમણે કહ્યુ કે દ્વીપ સમુદ્રો સાત નથી, પણ અસખ્યાતા છે. આથી ગૌતમે લોકોને સત્ય સમજાવ્યુ. એટલે શિવરાજ પ્રભુ મહાવીર પાસે આવ્યા. મોટી ધર્મસભા સમક્ષ ભગવાને દેશના આપી, તેમા શિવરાજનો સશય ટળ્યો, તેથી તેમણે આરાધક બની ભગવાન પાસે દીક્ષા લીધી, અને તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષે ગયા

૨૦૮ શ્રી દેવી

રાજગૃહ નગરમા સુદર્શન નામે મહાઋદ્ધિવત ગાથાપતિ રહેતો હતો, તેને પ્રિયા નામે સ્ત્રી હતી. તેનાથી તેને એક પુત્રી થઈ હતી. તેનુ નામ ભૂતા ભૂતા જન્મથીજ વૃદ્ધ જેવી, કુમારપણામા પણ વૃદ્ધ જેવી દેખાતી શરીર પણ જીર્ણ જેવુ, તેથી કોઈપણ પુરૂષ તેને પરણ્યો નહિ. તે સમયે પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પધાર્યા ભૂતા વદન કરવા ગઈ. પ્રભુના ઉપદેશથી વૈરાગ્ય પામીને ભૂતાએ દીક્ષા લીધી અને પુષ્પચુલા નામે સાધ્વીજીની શિષ્યા થઈ. સમય જતા ભૂતા શિથિલાચારી બનવા લાગી. હાથપગ મસ્તક મોઢુ વગેરે વારવાર ધોવા લાગી, અને એ રીતે શરીરની શુશ્રુષા કરવા લાગી પુષ્પચુલા સાધ્વીજીએ તેને સાધુનો ધર્મ સમજાવીને તેમ ન કરવા સૂચવ્યુ અને પ્રાયશ્ચિત લેવાનુ કહ્યુ છતા ભૂતાએ તે ગણકાર્યું નહિ, અને તેમનાથી જુદી પડીને એક જુદા ઉપાશ્રયમા સ્વચ્છદપણે વિચરવા લાગી. ત્યા છઠ અઠમ આદિ તપશ્ચર્યા કરતાં કરતાં ઘણા વર્ષ સયમ પાળી, કાળકરીને તે સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવીપણે ઉત્પન્ન થઈ, ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ. દીક્ષિત બનીને આખરે તે સિદ્ધગતિને પામશે,

૨૦૯ શિતળનાથ

ભદિલપુર નગરના દઢરથ રાજાની નદાદેવી નામક રાણીની કુક્ષિમા દશમા દેવલોકથી ચ્યવી, વૈશાક વદિ ૬ની રાત્રીએ પ્રભુ ઉત્પન્ન થયા. માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન જોયા. અનુક્રમે મહાવદિ ૧૨ ના રોજ

પ્રભુનો જન્મ થયો. ઇંદ્રોએ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો પ્રભુ ગર્ભમા હતા ત્યારે રાજાનુ તપ્ત થયેલુ શરીર નદાદેવીના સ્પર્શથી શિતળ થયુ હતું, તેથી પુત્રનુ શિતળનાથ એવુ નામ આપ્યુ. બાલ્યકાળ વીતાવી તેઓ યુવાવસ્થા પામ્યા ત્યારે પોતાની અનિચ્છા છતા પિતાના આગ્રહે તેમણે લગ્ન કર્યું. ત્યારબાદ ૨૫ હજાર પૂર્વની ઉમરે તેઓ રાજ્યાસને બેઠા. ૫૦ હજાર પૂર્વ સુધી રાજ્ય ભોગવ્યુ પછી વાર્ષિક દાન આપી મહા વદિ બારશે એક હજાર રાજાઓ સાથે પ્રભુએ સયમ ગ્રહણ કર્યો માત્ર ત્રણ માસ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા પછી શિતળનાથ સ્વામીને પોશ વદિ ૧૪ ના રોજ કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને આનદ વગેરે ૮૧ ગણધરો હતા

પ્રભુના સઘપરિવારમા ૧ લાખ મુનિ, ૧ લાખને ૬ સાધ્વીઓ, ૨૮૯ હજાર શ્રાવકો અને ૪૫૮ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા અતિમ સમયે સમેત શિખર પર એક હજાર મુનિઓ સાથે, એક માસનુ અનશન પાળી વૈશાકવદિ બીજે પ્રભુ નિર્વાણ—મોક્ષ પધાર્યા શિતળનાથ જિનનુ એકદર આયુષ્ય એક લાખ પૂર્વનુ હતું

૨૧૦ શ્રેયાંસનાથ

સિહપુર નગરના વિષ્ણુરાજ રાજાની વિષ્ણુ નામક રાણીની કુક્ષિમા ૭મા દેવલોકથી ચ્યવીને જેઠવદિ છઠે તેઓ ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા ગર્ભકાળ પૂરો થયે ફાગણ વદિ ૧૨ પ્રભુનો જન્મ થયો. ઇંદ્રોએ જન્મોત્સવ કર્યો યૌવનાવસ્થામા તેઓ અનેક રાજકન્યાઓ પરણ્યા. પછી લોકાતિક દેવોની પ્રેરણાથી વરસીદાન આપી, ૧ હજાર રાજાઓ સાથે ફાગણ વદિ ૧૩ સયમ અગીકાર કર્યો તેઓ ૨૧ લાખ વર્ષ કુમારપણે રહ્યા, ૪૨ લાખ વર્ષ રાજ્ય કર્યું ૭ માસ છદ્મસ્થાવસ્થામા રહ્યા પછી મહા વદિ અમાસે પ્રભુને કૈવલ્ય જ્ઞાન થયુ ૨૧ લાખ વર્ષમા બે માસ ઓછા સમય સુધી કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યામા વિચરી ઘણા જીવોનો પ્રભુએ ઉદ્ધાર કર્યો. છેવટે એક હજાર

મુનિઓ સાથે, સમેતશિખર પર એક માસના અનશને શ્રાવણ વદિ ત્રીજે પ્રભુ મોક્ષ પહોચ્યા. તેમનુ કુલ આયુષ્ય ૮૪ લાખ વર્ષનુ હતુ.

શ્રેયાસનાથ સ્વામીના સંઘ પરિવારમા ૮૪ હજાર સાધુઓ ૧૦૩ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૭૯ હજાર શ્રાવકો અને ૪૪૮ હજાર શ્રાવકાઓ હતા.

૨૧૧ શ્રેયાંસકુમાર.

ઋષભદેવ ભગવાનના પુત્ર બાહુબળ, અને બાહુબળના પુત્ર સોમપ્રભ, જેઓ હસ્તિનાપુરના રાજા હતા, તેમને શ્રેયાસકુમાર નામે પુત્ર થયો હતો. આદિનાથ પ્રભુએ દીક્ષા લીધા પછી, આહાર આપવાનો વિધિ લોકો જાણતા ન હોવાથી ભગવાનને એક વરસ સુધી આહાર મળ્યો નહિ પ્રભુ ફરતા ફરતા ગજપુર–હસ્તિનાપુરમા પધાર્યા, લોકો પ્રભુને જુદી જુદી વસ્તુઓ ભેટ ધરતા, તે પ્રભુ લેતા ન હતા આથી લોકોમાં કોલાહલ થયો તે શ્રેયાસકુમારના જાણવામા આવ્યુ, એટલે પ્રભુ પધાર્યા જાણી તે હર્ષભેર પ્રભુ પાસે દોડી ગયા. પ્રભુનુ સ્વરૂપ જોતા 'પૂર્વે મે આવુ ક્યાક દીઠુ છે' એમ વિચારતા તેમને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ. એ અરસામાં પોતાને ત્યા શેરડીનો રસ આવ્યો, તે નિર્દોષ હોવાથી તેમણે પ્રભુને વહોરાવ્યો. પ્રભુએ તે હસ્તપાત્રમાં લઈ, તેનુ પાન કરી પારણુ કર્યું. શ્રેયાસકુમારની સર્વત્ર પ્રશસા થઈ, તે દિવસ વૈશાક શુદિ ત્રીજનો હતો, જેને લઈ આજે જૈનધર્મીઓ વરસી તપનુ પારણુ તે દિવસે કરે છે, જેને અક્ષય તૃતિયા કહે છે. શ્રેયાસકુમાર સુપાત્ર દાનના પ્રભાવે સદ્દગતિ પામ્યા.

૨૧૨ શ્રેણિકરાજા (બિંબીસાર).

કુશાગ્રપુરના રાજા પ્રસેનજિતનો સૌથી નાનો કુમાર, તે શ્રેણિક. તેમની માતાનું નામ ધારિણી. ભાઇઓની ઈર્ષાને લીધે તેઓ

કુશાગ્રપુર છોડીને વેણાતટ નગરમા ગયા ત્યા પુણ્યયોગે ભદ્ર નામના એક શ્રેષ્ઠિએ તેમને પરોણા તરીકે રાખ્યા, એટલુ જ નહિ પણ શ્રેણિક રાજાની સરળતા, બુદ્ધિમતા તથા મુખની તેજસ્વીતા આદિ જોઈ ભદ્ર શેઠે શ્રેણિકને પોતાની નદા નામની પુત્રી પરણાવી. પ્રસેનજીત રાજા પાછળથી રાજગૃહ નગર વસાવી ત્યા રહેવા લાગ્યા. તેવામા તે માદા પડયા આ સમાચાર શ્રેણિકે સાભળ્યા, તેથી તે પોતાના પિતા પાસે શીઘ્ર જઈ પહોચ્યા પિતાને તેમના પર પ્રેમ હોવાથી રાજગૃહનુ રાજ્ય શ્રેણિકને સોપી, તેઓ સ્વર્ગવાસ પામ્યા આ વખતે નદા ગર્ભવતી હોવાથી તેણીએ 'અભયકુમાર' નામના મહા બુદ્ધિવત પુત્રનો જન્મ આપ્યો ગાદીએ બેઠા પછી શ્રેણિકે રાજ્યમા ઘણો વધારો કર્યો અને તે મહર્દ્ધિક રાજા થયો. તેને ચિલ્લણા, નદા, ધારિણી, કાલી વગેરે ઘણી રાણીઓ હતી, તથા અભયકુમાર, કોણિક, કાલી, મેઘ આદિ ઘણા કુમારો હતા શ્રેણિક પહેલા બૌદ્ધધર્મના ઉપાસક હતા, પરન્તુ પાછળથી અનાથી મુનિના સસર્ગે તેઓ જૈનધર્મી બન્યા ભ૰ મહાવીરના તેઓ પરમ ભક્ત હતા, તેમજ દૃઢ સમકિતી હતા, તેમણે પોતાના રાજ્યમા કસાઈની દુકાનો બધ કરાવી હતી.

એક વખત દેવે શ્રેણિકની પરીક્ષા કરવા માંસાહારી જૈન-સાધુ અને સગર્ભા જૈન સાધ્વીનો દેખાવ રજુ કર્યો, પણ શ્રેણિક ડગ્યા નહિ. તેમના પુત્રોમાના મેઘકુમાર, નંદિષેણ, અભયકુમાર, જાલી વગેરે ઘણાઓએ દીક્ષા લીધી હતી. કાલી, નદા વગેરે રાણીઓએ પણ દીક્ષા લીધી હતી. આખર અવસ્થામા દુર્બુદ્ધિ કોણિકે શ્રેણિકને કેદમા પૂર્યા હતા પુત્રના હાથથી મૃત્યુ ન પામવા માટે શ્રેણિકે પોતાની મુદ્રિકામા રહેલ કાલકુટ વિપ ચૂસીને પોતાના દેહનો અત આણ્યો હતો. તેમણે મૃગલીના શિકાર વખતે નિકાચિત કર્મનો બધ કર્યો હોવાથી મૃત્યુ પામીને તેઓ પહેલી નરકે ગયા, પરન્તુ

તેમણે શાસનની ભક્તિથી તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતુ, તેથી તેઓ આવતી ચોવિસીમા પદ્મનાભ નામના પહેલા તીર્થંકર થશે.

૨૧૩ શંખરાજા

તે કાશીદેશની વારાણસી નગરીના રાજા હતા. પૂર્વભવમાં મહાબલના પુરણ નામના તે મિત્ર હતા, અને સંયમ પાળી જયંત વિમાનમાં ગયા હતા. ત્યાથી ચ્યવી અહિ ઉત્પન્ન થયા હતા. એકવાર અર્હન્નક નામના વેપારીએ મિથિલાના કુંભરાજાને મલ્લીકુંવરી માટે બે દિવ્ય કુંડલો ભેટ આપ્યા હતા, તેમાના એક કુંડલની સાધ તૂટી જવાથી કુંભરાજાએ તે સાધી આપવા માટે મિથિલાના સોનીઓને બોલાવ્યા, પણ તેમાના કોઈ આ સાધ સાધી શકયા નહિ, આથી રાજાએ ગુસ્સે થઇને સોનીઓને દેશનિકાલ કર્યા. તેઓ ફરતા ફરતા વારાણસી નગરીમા આવ્યા અને ત્યા રહેવા માટે રાજાની આજ્ઞા માગી. રાજાએ કારણ પૂછતા તેમણે સર્વ હકીકત કહીને મલ્લીકુવરીના રૂપનું વર્ણન કર્યું. આથી તે કુવરીને પરણવા માટે શખ રાજાએ દૂત મોકલી કુંભ-રાજાને કહેણ મોકલ્યુ રાજાએ ન માન્યુ, એટલે શંખે, જિતશત્રુ વગેરે રાજાઓ સાથે સધી કરીને મિથિલાને ઘેરો ઘાલ્યો. આખરે મલ્લીકુવરીની યુક્તિથી તેઓ બોધ પામ્યા અને દીક્ષા લઈ, સખ્ત તપશ્ચર્યા કરી મોક્ષમા ગયા.

૨૧૪ શંખ અને પોખલી

શ્રાવસ્તિ નગરીમાં શંખ અને પોખલી નામના બે ધનાઢય શ્રાવકો વસતા હતા. તેઓ જીવ અજીવ આદિ નવતત્ત્વના જાણ તથા ધર્મિષ્ઠ અને ક્ષમાની મૂર્તિસમા હતા, તેઓ બંને ભ. મહાવીરના અનન્ય ઉપાસક હતા.

એકવાર પ્રભુ મહાવીર તે શ્રાવસ્તિમા પધાર્યા. પરિષદ્ વંદન

કરવા ગઈ. તેમાં શખ અને પોખલી આદિ શ્રાવકો પણ ગયા. પ્રભુએ દેશના આપી. સદ્બોધ સાભળી સૌ પાછા ફર્યા. તે વખતે રસ્તામાં શંખ શ્રાવકે પોખલી આદિ બીજા શ્રાવકોને કહ્યુ કે ત્હમે વિસ્તીર્ણ અન્ન, પાણી, મેવા, સુખડી આદિ ચાર પ્રકારના ભોજન કરાવો જે જમ્યાબાદ આપણે પાક્ષિક પૌષધ કરી ધર્મ જાગ્રિકા કરીશુ. શખનુ કહેવુ સૌએ કબુલ કર્યું. તે પછી તેઓએ ચાર પ્રકારનુ અન્ન નીપજાવ્યુ અને સમય થતા શખ શ્રાવકના આગમનની વાટ જોવા લાગ્યા

બીજી તરફ શખ શ્રાવકે ઘેર જઇને વિચાર કર્યો કે પૌષધ નિમિત્તે આવો સમારંભ કરાવવો યોગ્ય નહિ, તેમજ ભારે પદાર્થો ખાઈને પૌષધ કરવો ઉચિત નથી પણ સર્વ આભરણ, વિલેપન, છોડીને, ક્રોધ કષાય રહિત, બ્રહ્મચર્ય સહિત, દાભની પથારી પર બેસીને ધર્મધ્યાન ભાવતાં પૌષધ કરવો ઉચિત છે એમ વિચારી તેઓ જમવાના સ્થાને ન જતા, પોતાની સ્ત્રીને કહીને પૌષધશાળામા ગયા અને પૌષધ ગ્રહણ કરીને આત્મ ભાવના ભાવવા લાગ્યા

વખત થઈ જવા છતા શંખશ્રાવક જમવા ન આવ્યાથી અન્ય શ્રાવકોની રજા લઈ પોખલી શ્રાવક શખને ઘેર આવ્યા તેમને જોઈ શંખની પત્નીએ તેમનો આદર સત્કાર કર્યો અને કહ્યુ કે શખજીએ પૌષધ કર્યો છે. આ સાભળી પોખલી શ્રાવક શખ પાસે પૌષધશાળામાં ગયા ત્યા કેટલીક વાતચિત કરી, શખ પૌષધમા હોવાથી પોખલી ચાલ્યા ગયા રાત્રે શખ શ્રાવકે વિચાર કર્યો કે મારે ભગવાનના દર્શન કર્યા પછીજ પૌષધ પારવો. આથી પ્રાત કાળ થતા તે પ્રભુના દર્શને ગયા, જ્યા પોખલી આદિ શ્રાવકોથી પરિષદ ચિકાર હતી. પ્રભુએ દેશના આપી દેશનાને અતે પોખલીએ શખને કહ્યુ કે ત્હમે ગઈકાલ જમવા ન આવ્યા, માટે અમે તમારી નિંદા કરીશુ આ સાભળી પ્રભુએ કહ્યુ હે દેવાનુપ્રિય, શખ શ્રાવક નિંદવા લાયક નથી. તે ધર્મમા દૃઢ છે. પ્રમાદ, નિંદ્રા રહિત તે ધર્મજાગ્રિકા કરનાર

લાવી દેવે તેમનો સહાર કર્યો, છતાં તે જરા પણ ડગ્યો નહિ. છેવટે દેવે તેની સ્ત્રીને મારી નાખીને તેનું માસ તળી તેના શરીરપર લોહી છાટવાનો ભય જ્યારે બતાવ્યો, ત્યારે સદ્દાલપુત્રને ઘણુ જ લાગી આવ્યુ, તેથી તે દેવને પકડવા ઉઠયો, તરત જ દેવ નાસી ગયો અને સદ્દાલપુત્રના હાથમા એક સ્તભ આવ્યો. સદ્દાલપુત્રે કોલાહલ કર્યો. આ સાભળી તેની સ્ત્રી દોડી આવી. સદ્દાલપુત્રે હકીકત કહી. એ સર્વ દેવની માયા હોવાનુ તેની સ્ત્રીએ કહેવાથી સદ્દાલપુત્રે પ્રાયશ્ચિત લીધુ. તે પછી ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરીને, એક માસનો સથારો ભોગવી, સદ્દાલપુત્ર કાળ ધર્મ પામ્યા, અને મરીને પહેલા દેવલોકમા ગયા. ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષ જશે.

૨૧૬ સનંતકુમાર ચક્રવર્તી.

હસ્તીનાપુર નગર હતુ. ત્યા અશ્વસેન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને સહદેવી નામે સુસ્વરૂપવાન રાણી હતી. એક રાત્રીએ આ રાણીએ ચૌદ સ્વપ્ન જોયા. તરત રાણી જાગૃત થઈ અને દીઠેલ સ્વપ્નનુ રટણ કરવા લાગી. પ્રભાત થતાં રાણીએ રાજા પાસે જઇને સ્વપ્નની વાત કરી. રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવી સ્વપ્નનુ ફળ પૂછ્યુ સ્વપ્ન પાઠકોએ કહ્યું કે ચૌદ પ્રકારના સ્વપ્નો તીર્થંકરની માતાને કે ચક્રવર્તીની માતાનેજ આવે. તેથી તમારે ત્યા એક ભાગ્યશાળી પુત્ર અવતરશે. કાતો તે તીર્થંકર થશે, અગર ચક્રવર્તી થશે રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપી વિદાય કર્યા.

અનુક્રમે નવમાસ પૂર્ણ થયે સહદેવી રાણીએ એક તેજસ્વી, દેદિપ્યમાન પુત્રનો જન્મ આપ્યો. રાજાએ કુમારનો જન્મોત્સવ ધામધૂમપૂર્વક ઉજવ્યો. રાજાને રિદ્ધિ સિદ્ધિનો પાર ન હતો, તેથી તેણે ગરીબ ગુરબાને ખૂબ દાન દીધુ અને પુત્રનું 'સનંતકુમાર' એવું નામ પાડયુ.

સનતકુમાર આનંદપૂર્વક વૃદ્ધિ પામ્યા કેટલાક વખત પછી માતાપિતાના મૃત્યુ બાદ તે રાજ્યાસન પર આવ્યા. આવતાંજ તેમણે અનેક દેશોપર લડાઈ શરૂ કરી. મોટા મોટા રાજાઓને હરાવી તેમણે છ ખંડ ધરતીમા ચોતરફ પોતાની આણ વરતાવી કેમકે ચક્રવર્તીને ચક્રરત્ન, છત્રરત્ન આદિ નવરત્નો, તથા દેવો વગેરે સહાય હોય છે આવી રીતે ચક્રવર્તી થઈને તેઓ સૂખપૂર્વક રાજગાદી ભોગવવા લાગ્યા.

સનતકુમારનુ શારીરિક રૂપ અદ્ભુત હતુ તેમના રૂપની જોડી સારાયે જગતમાં પણ ન મળે. એકવાર સુધર્મ દેવલોકમા સભા હતી, તેમા ઇંદ્ર મહારાજાએ સનતકુમારના રૂપની ઘણીજ પ્રશસા કરી. તેમાના એક દેવને અતિશયોક્તિ લાગવાથી તે સનતકુમારનુ રૂપ જોવાનો વિચાર કરી એક બ્રાહ્મણનુ રૂપ ધરીને સનતકુમારને જોવા આવ્યો આ વખતે સનતકુમાર સ્નાન કરતા હતા, અને ન્હાવાના કેટલાક પદાર્થો ચોપડવાથી તેમનુ શરીર જોઈએ તેવુ સુદર ન હતુ, છતા તેવુ શરીર દેખીને પણ આ દેવના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો. સનન્તકુમારે આ બ્રાહ્મણને જોઈને પૂછ્યુ –મહારાજ, કેમ પધારવુ થયુ છે? બ્રાહ્મણે જવાબ આપ્યો –મહારાજા! મે સાભળ્યુ હતુ કે આપનુ રૂપ બહુ તેજસ્વી અને સુદર છે, તેથી જોવા માટે હુ અત્રે આવ્યો છુ, અને ખરેખર મે સાંભળ્યુ હતુ તેથી ઓછુ નહિ પણ વિશેષ દેદિપ્યમાન આપનુ રૂપ અને કાતિ છે. આ સાભળી સનતકુમારને અભિમાન આવ્યુ અને બોલ્યા –મહારાજ, અત્યારે તો હુ સ્નાન કરૂ છુ અને શરીરે લેપ કરેલો છે, પરન્તુ હુ વસ્ત્રાભુષણો સજી જ્યારે રાજસભામા આવુ ત્યારે આપ મારૂ રૂપ જોવા પધારજો. બ્રાહ્મણે કહ્યુ· ભલે, મહારાજા, હુ આવીશ.

સનતકુમાર સ્નાન કરી, સુદર વસ્ત્રાભુષણો પહેરી રાજસભામા દાખલ થયા આ વખતનુ તેમનુ રૂપ સાક્ષાત દેવતાઓને પણ શરમાવે તેવુ હતુ. રાજા રાજસભામા બેઠા છે તેવામા પેલો બ્રાહ્મણ આવ્યો

લાવી દેવે તેમનો સહાર કર્યો, છતાં તે જરા પણ ડગ્યો નહિ. છેવટે દેવે તેની સ્ત્રીને મારી નાખીને તેનું માંસ તળી તેના શરીરપર લોહી છાટવાનો ભય જ્યારે બતાવ્યો, ત્યારે સદ્દાલપુત્રને ઘણુ જ લાગી આવ્યુ, તેથી તે દેવને પકડવા ઉઠયો, તરત જ દેવ નાસી ગયો અને સદ્દાલપુત્રના હાથમાં એક સ્તભ આવ્યો. સદ્દાલપુત્રે કોલાહલ કર્યો. આ સાભળી તેની સ્ત્રી દોડી આવી. સદ્દાલપુત્રે હકીકત કહી. એ સર્વ દેવની માયા હોવાનુ તેની સ્ત્રીએ કહેવાથી સદ્દાલપુત્રે પ્રાયશ્ચિત લીધુ. તે પછી ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરીને, એક માસનો સંથારો ભોગવી, સદ્દાલપુત્ર કાળ ધર્મ પામ્યા, અને મરીને પહેલા દેવલોકમા ગયા. ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ તેજ ભવમા તેઓ મોક્ષ જશે.

૨૧૬ સનંતકુમાર ચક્રવર્તી.

હસ્તીનાપુર નગર હતુ. ત્યાં અશ્વસેન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને સહદેવી નામે સુસ્વરૂપવાન રાણી હતી. એક રાત્રીએ આ રાણીએ ચૌદ સ્વપ્ન જોયાં. તરત રાણી જાગૃત થઈ અને દીઠેલ સ્વપ્નનુ રટણ કરવા લાગી પ્રભાત થતા રાણીએ રાજા પાસે જઇને સ્વપ્નની વાત કરી. રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવી સ્વપ્નનુ ફળ પૂછ્યુ સ્વપ્ન પાઠકોએ કહ્યું કે ચૌદ પ્રકારના સ્વપ્નો તીર્થંકરની માતાને કે ચક્રવર્તીની માતાનેજ આવે તેથી તમારે ત્યાં એક ભાગ્યશાળી પુત્ર અવતરશે. કાતો તે તીર્થંકર થશે, અગર ચક્રવર્તી થશે રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપી વિદાય કર્યા.

અનુક્રમે નવમાસ પૂર્ણ થયે સહદેવી રાણીએ એક તેજસ્વી, દેદિપ્યમાન પુત્રનો જન્મ આપ્યો. રાજાએ કુમારનો જન્મોત્સવ ધામધૂમપૂર્વક ઉજવ્યો. રાજાને રિદ્ધિ સિદ્ધિનો પાર ન હતો, તેથી તેણે ગરીબ ગુરબાને ખૂબ દાન દીધું અને પુત્રનું 'સનંતકુમાર' એવુ નામ પાડ્યુ.

અને તેણે મહારાજાના રૂપ સામે જોયુ. સનંતકુમારે વિચાર્યું કે હમણા આ મહારાજ મ્હારા રૂપની ખૂબ પ્રશસા કરશે, પરતુ ઉક્ત બ્રાહ્મણે તેનુ રૂપ જોઈને નિસાસો નાખ્યો અને બીજી બાજુ ફરીને ઉભો રહ્યો. આ જોઈ સનતકુમારને આશ્ચર્ય થયુ. તરત જ તેમણે બ્રાહ્મણને પૂછયુ, મહારાજ, આમ કેમ ? પહેલી વખત તો તમે ખુશ થયા હતા અને આ વખતે દીલગીર થવાનુ કારણ શુ ? બ્રાહ્મણે કહ્યું, મહારાજા, પહેલા તમારૂ શરીર અમૃતમય હતુ અને અત્યારે તે ઝેરમય છે. સનતકુમારે વિસ્મિત થતા પૂછયુ. એમ શાથી મહારાજ ? બ્રાહ્મણે કહ્યુ –મહારાજા, પરીક્ષા કરવી હોય તો તમે મ્હોમાથી થૂકો. તે થૂક પર માખી બેસતાની સાથે તે મરણ પામશે. આ સાભળી સનતકુમાર થૂકયા, તરતજ માખી તે પર બેસી મરણ પામી. સનતકુમારને જ્ઞાન થયુ. તે સમજ્યા કે ખરેખર અભિમાન રૂપી ઝેરનુ મિશ્રણ થવાથી આ સ્થિતિ થઈ. તો પછી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ દ્વેષ એ બધી વસ્તુઓ જ્યા સુધી આત્મામા હોય, ત્યાસુધી શા કામનુ ? તેમજ આ નાશવત અને ક્ષણિક શરીર પર આટલો બધો મોહ શા માટે હોવો ઘટે ? આ શરીર મળમૂત્રનુ ભાજન છે, તેમાથી ઝેર પણ પ્રગમે છે આવા ગદા શરીરનો ભરોસો શો ? માટે તે પરથી મમતા ઉતારી નાખવાની અને આત્માના સ્વસ્વરૂપ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રમા તલ્લીન બનવાની આવશ્યકતા છે. તરતજ સનતકુમારને વૈરાગ્ય થયો અને તેઓ સર્વ રિદ્ધિસિદ્ધિ છોડીને દીક્ષા લઈને ચાલી નીકળ્યા

એકવાર તેમના શરીરમા રોગ ઉત્પન્ન થયો એક દેવ વૈદનુ રૂપ ધરીને આવ્યો અને સનતકુમારને કહ્યુ હે મુનિ ! આપને રોગ થયો છે. તો હું આપની દવા કરી ને રોગ મટાડુ સનતકુમારે જવાબ આપ્યો વૈદરાજ, કર્મ રૂપી અસાધ્ય રોગને મટાડી શકવા તમે સમર્થ હો, તો ભલે મટાડો. બાકી આ રોગને તો હુ પણ મટાડી શકુ છુ, એમ કહી તરતજ તેમણે પોતાની આગળી થૂકવાળી કરીને પેલા રોગ પર ઘસી પરિણામે સનતકુમારનો રોગ શાત થઈ

ગયો. દેવ આશ્ચર્ય પામ્યો અને સનતકુમારને વદન કરીને સ્વસ્થાનકે ગયો. સનતકુમાર મુનિ મહાન તપશ્ચર્યાઓ કરીને નિર્વાણ પદને પામ્યા

૨૧૭. સગર (ચક્રવર્તી)

અયોધ્યા નગરીમા વિજય નામે રાજા હતા. તેમના ભાઈ સુમિત્રની યશોમતી રાણીની કુક્ષિએ સગર ચક્રવર્તીનો જન્મ થયો વિજય રાજાને 'અજિતનાથ' (બીજા તીર્થંકર) નામે પુત્ર હતા સગર અને અજિતનાથ એકજ દિવસે જન્મ્યા રાજ્યમા આનદ ફેલાઈ રહ્યો વિજય રાજાએ પોતાનુ રાજ્ય અજિતનાથને સોપી દીક્ષા લીધી, તેમજ સુમિત્ર રાજાએ પણ દીક્ષા લીધી, શ્રી અજિતનાથ રાજગાદી પર આવ્યા. કેટલાક વખત પછી તેઓ પણ પોતાનુ રાજ્ય સગરને સોપી ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવવા દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યા ત્યારપછી સગરે પોતાના રાજ્યનો વિસ્તાર વધારવા છખડ સાધ્યા અને ચક્રવર્તી થયા સગરને સાઠ હજાર પુત્રો હતા. એકવાર સગર ચક્રવર્તી દેશાટન નીકળ્યા, તે વખતે અષ્ટાપદ પર્વત પાસે તેમણે એક ખાઈ બનાવરાવીને તેમા ગગાનો પ્રવાહ વાળ્યો, આથી નાગકુમાર દેવતાઓ, પોતાને અડચણ પડતી હોઈ, સગર પર ક્રોધાયમાન થયા, અને તેના સાઠ હજાર પુત્રોને બાળીને ભસ્મ કર્યા આ વખતે તેઓ સઘળા અયોધ્યામા હતા સગર જ્યારે દેશાટનથી પાછા ફરતા હતા, ત્યારે એક ઈદ્ર બ્રાહ્મણનુ રૂપ ધરી સગર પાસે આવ્યો, અને રડતા રડતા બોલ્યો, કે અરેરે, મ્હારો પુત્ર મરી ગયો, હુ શુ કરીશ ? આ સાભળી સગરે કહ્યુ. મહારાજ, આ જગત્ વિનાશી છે, મૃત્યુ કોઇને છોડતુ નથી, તો પછી આટલો વિલાપ શાને કરો છો ? મ્હારે ૬૦૦૦૦ પુત્રો છે, જો તેઓ સઘળાય મૃત્યુ પામે, તોપણ મને શોક થાય નહિ આ સાંભળી તે બ્રાહ્મણે કહ્યુ—રાજન્, મે સાભળ્યુ છે કે આપના સાઠ-હજાર પુત્રો દેવના કોપથી બળીને ભસ્મ થયા છે એમ કહી દેવ અદૃશ્ય થયો. સગર રાજાને આથી ઘણો શોક થયો. રાજ્યમા

આવ્યા પછી પ્રધાનો વગેરેના સમજાવવાથી તેઓ શાંત થયા, તે સાથેજ તેમને જગતના વિનાશીપણાની ખાત્રી થઈ અને દીક્ષા લેવાનો વિચાર થયો. એવામા અજિતનાથ પ્રભુ ફરતા ફરતા ત્યાં આવી ચડયા, સગરે તેમની પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી. ત્યારબાદ ખૂબ તપશ્ચર્યાઓ કરીને, ભાવનાના મહાશિખરે ચડતા, સગર ચક્રવર્તી કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા અને એકદર ૭૨ લાખ પૂર્વનુ આયુષ્ય ભોગવી, તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૨૧૮ સગડકુમાર

સોહજણી નામની નગરીમા મહચદ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે નગરીમાં એક સુદર્શના નામની વેશ્યા રહેતી હતી. સુભદ્ર નામનો એક મોટો શાહુકાર પણ રહેતો હતો. આ શાહુકારને પોતાની ભદ્રા નામની સ્ત્રીથી એક પુત્ર થયો હતો. તેનુ નામ 'સગડ-કુમાર'. એક સમયે પ્રભુમહાવીર તે નગરીમા પધાર્યા ગોચરી અર્થે શ્રી ગૌતમ સ્વામી નીકળ્યા. તેમણે નીચે પ્રમાણે રાજમાર્ગપર એક દશ્ય જોયુ.

'ઘણા હાથી ઘોડા અને માણુસોની વચમા એક સ્ત્રી અને એક પુરૂષને બાધી રાખ્યા હતા. પુરૂષને સ્ત્રીની પાછળ બાધેલો અને બનેના નાક કાન કાપી નાખ્યા હતા. તેઓ બોલતા કે અમે અમારા પાપકર્મથી મરી જઇએ છીએ,' શ્રી ગૌતમ ત્યાથી નીકળી પ્રભુ પાસે આવ્યા અને જોયેલ દશ્યની વાત કરીને પૂછ્યુ — હે ભગવત તેઓ પૂર્વે કોણ હતા ? અને શા પાપ કર્યા હતા ? કે જેથી તેઓ આવું ફળ ભોગવે છે ! પ્રભુએ તે પુરૂષનો પૂર્વભવ વર્ણવતા કહ્યુ —છગલપુર નામનુ નગર હતુ. ત્યાં સિંહગિરી નામે રાજા હતો તે નગરમા છન્નિક નામનો એક કસાઈ રહેતો હતો. તે ધનવાન હતો, પાપી હતો અને દુરાચારી હતો. તેણે પોતાના વાડામાં બકરા, બકરી, ગાય, બળદ, ભેંસ, પાડા, હરણ, રોઝ, મોર, મોરલી વગેરે લાખો જાનવરો મારવા માટે એકઠા કર્યા હતા. બીજા

પાસે દ્રવ્ય આપી એકઠાં કરાવતો, અને માંસ વગેરે ખરીદતો હતો. પછી તે કસાઈ તે જાનવરોને કાપી તેનાં માસને કઢાઈમાં તળીને, અગ્નિપર સેકીને બજારમાં વેચવા નીકળતો અને પોતાની આજીવિકા ચલાવતો. એવી રીતે તે સાતસો વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી મરીને ચોથી નરકમા ઉત્પન્ન થયો ત્યાથી નીકળીને તેણે સુભદ્રશાહુકારને ત્યા જન્મ લીધો. સગડ ઉમર લાયક થતાં તેના માતા પિતા મરી ગયા. સગડ ધીમે ધીમે દુર્વ્યસની બન્યો. ચોરી, જુગાર, વ્યભિચાર આદિ દુષ્ટ વ્યસનોનુ સેવન કરવા લાગ્યો સમય જતા તે સુદર્શના નામની ગણિકાના પ્રેમમા પડયો આ વાતની પ્રધાનને ખબર પડી, તેથી તેને ત્યાથી હાકી કાઢયો અને પ્રધાને તે વેશ્યાને પોતાના જનાનામા રાખી.

સગડ હડધૂત બનવાથી અહિ તહિ ભટકવા લાગ્યો તેને કયાઈ ચેન પડયુ નહિ તેથી મોહને વશ થઈ તે વેશ્યાને ત્યા જવાનો લાગ શોધવા લાગ્યો. એકદા તે લાગ સાધીને વેશ્યાના ઘરમા પેસી ગયો. તેવામા પ્રધાન ત્યાં આવી પહોચ્યો અને આ સગડને વેશ્યા સાથે રમણ કરતો દેખીને તેને ખૂબ માર્યો, તથા માણસો મારફત પકડીને બાંધ્યો પ્રધાને રાજાને વાત કરી. રાજા પણ ક્રોધે ભરાયો તેથી તેને આકરામા આકરી શિક્ષા કરવાનુ પ્રધાનને સૂચવ્યુ' તે પરથી પ્રધાને ઉપર પ્રમાણે તેને શિક્ષા કરી હતી

શ્રી ગૌતમને સગડનુ પશ્ચાત્ જીવન જાણવાની ઈચ્છા હોવાથી પ્રભુએ કહ્યુ:—સગડ ૫૭ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી આજ ત્રીજા પહોરે લોખડની બળતી ભઠ્ઠીમા હોમાઈને મરણ પામશે અને પહેલી નરકમાં જશે. ત્યાથી નીકળી રાજગૃહનગરમા ચડાળને ત્યા એક જોડલું ઉત્પન્ન થશે. તેમાં તે પુત્ર રૂપે જન્મશે પુત્રનુ નામ સગડ અને પુત્રીનુ નામ સુદર્શના રાખશે સુદર્શનાનુ રૂપ દેખીને સગડ મૂર્છિત થશે અને તે પોતાની બહેનની સાથે ભોગ ભોગવશે. એ રીતે તે મહાન પાપ કર્મને સેવશે ત્યાંથી અનત સંસાર પરિભ્રમણ કરશે. આખરે તે મનુષ્યભવમા આવી કર્મ રહિત થશે

૨૧૯ સમુદ્રપાળ મુનિ

ચંપાનગરીના પાલિત નામના વણિક સાર્થવાહના તેઓ પુત્ર હતા અને ભ મહાવીરના પરમ ભકત હતા. એકવાર આ પાલિત શેઠ કરિયાણાના કેટલાક વહાણો લઈ વ્યાપારાર્થે પિહુડ નગરમા ગયા ત્યાના એક વણિક શેઠે પાલિત શેઠને પોતાની દીકરી પરણાવી, તે ગર્ભવતી થઈ ત્યારે પાલિત તેણીને લઇને પોતાના દેશમાં આવતા હતા, તે વખતે સમુદ્રમાં પુત્રનો પ્રસવ થયો, આથી તેનુ સમુદ્રપાળ એવું નામ પાડયુ બાલ્યકાળ વિતાવી, ૭૨ કળામાં પ્રવિણ થઈ સમુદ્રપાળ યુવાન થયા ત્યારે તેમને રૂપિની નામે સ્ત્રી પરણાવવામા આવી સમુદ્રપાળ તેની સાથે દેવ જેવાં સુખ ભોગવવા લાગ્યા. એક પ્રસગે સમુદ્રપાળ ગોખમા બેઠા છે, તે વખતે તેમણે કોઈ એક ચોરને બાંધીને લઈ જવામા આવતો જોયો, આથી તેમને વિચાર થયો કે એ ચોર પોતાના કર્મનુ ફળ ભોગવે છે, તેવીજ રીતે મારે પણ કર્મનો ઉદય આવતાં તેવા ફળો ભોગવવાં પડશે. આમ વિચારતાં તેમને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયુ, જેથી તેમણે માતા પિતાની રજા લઈ ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું, ને સિહની પેરે ચારિત્ર પાળવામા દઢ થયા. અનુક્રમે ચારિત્રની વિશુદ્ધ આરાધના કરી, સર્વ કર્મોને ક્ષય કરી તેઓ કૈવલ્ય જ્ઞાન પામ્યા અને મોક્ષમાં ગયા

૨૨૦ સ્વયંભૂ

તેઓ દ્વારિકાના ભદ્રરાજાની પૃથ્વી દેવીના પુત્ર હતા. મેરક નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી, ત્રીજા વાસુદેવ તરિકે તેઓ પ્રસિદ્ધ થયા. ૬૦ લાખ વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, ભ. વિમળનાથના સમયમાં તેઓ મૃત્યુ પામીને છઠ્ઠી નરકે ગયા.

૨૨૧ સ્થૂળીભદ્ર.

વીર સવત. ૨૧૫ ની આ વાત છે મગધદેશની રાજ્યધાની પાટલીપુત્રમા નંદરાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેમને શકડાલ નામનો બુદ્ધિશાળી મત્રી હતો તે મત્રીને બે પુત્રો હતા એકનુ નામ સ્થૂળીભદ્ર, અને બીજાનુ નામ શ્રેયક.

રાજ્યનો માનિતો મત્રી અને રાજાનો મુખ્ય સલાહકાર, એટલે તેને ત્યા શી કમીના હોય ! ધન, લક્ષ્મી, બાગ, બગીચા, સુદર આવાસો, નોકર ચાકર ઇત્યાદિથી આ કુટુબ આનદ ભોગવતુ હતુ.

તે નગરમાં કોશ્યા નામની એક સુવિખ્યાત વેશ્યા રહેતી હતી. તે સૌદર્યનો ભડાર હતી, ગાનતાનમા કુશળ હતી, કટાક્ષ કળામા પ્રવિણ હતી. ભલભલા પુરૂષો તેને જોઈને બે ઘડી સ્થભી જતા તેની ખ્યાતિ દેશ પરદેશમાં પહોચી ગઈ હતી. આ વાત સ્થૂળીભદ્રના જાણુવામા આવી. સ્થૂળીભદ્રને તે કોશ્યાને જોવાનો ભાવ થયો વસ્ત્રાલકારો પહેરી એકવાર તે કોશ્યાના આવાસમા ગયા. કોશ્યાએ સ્થૂળીભદ્રનુ સ્વાગત કર્યું. કોશ્યાને જોઈને સ્થૂળીભદ્ર જગતનુ ભાન ભૂલી ગયા. કોશ્યાના રૂપમા તે મુગ્ધ બન્યા અને તેમણે ત્યાજ રહેવાનો નિશ્ચય કર્યો ઘેરથી પુષ્કળ ધન મગાવ્યા કરે, કોશ્યાને આપે કોશ્યા પ્રેમથી તેને ચાહે. આ રીતે બને જણા પ્રેમવિલાસમા સમય પસાર કરે.

આમ કરતા કરતા બાર વર્ષના વ્હાણા વીતી ગયા સ્થુળીભદ્રના પિતા મૃત્યુ પામ્યા શ્રેયકે આવીને ખબર આપ્યા કે ભાઈ, "હવે તો સમજો, આપણા પૂજ્ય પિતા ત્હારો જાપ જપતા મૃત્યુ પામ્યા છે !" આ સાભળી સ્થૂળીભદ્ર ચમકયા એક વેશ્યાના પ્રેમમા પડી ઘરબાર, માતાપિતા, બધાને ભૂલી ગયા બદલ તેઓ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા, એટલુજ નહિ પરતુ મૃત્યુ આગમચ પિતાનો મેળાપ ન થયો, એ ત્હેમને ભારે દુ ખ લાગ્યુ એકદમ જેમ સાપ કાચળી છોડીને નાસે તેમ સ્થૂળીભદ્ર વેશ્યાભૂવનમાથી પલાયન કરી ગયા.

ઘર તો તેમને સ્મશાનવત્ લાગવા માંડ્યુ, અને પોતાની જાતને ભ્રષ્ટ કરી, એથી ત્હેમને પારાવાર ખેદ થયો. સંસ્કારી હોવાથી તેમણે આત્માના સ્વરૂપનો વિચાર કરવા માંડયો. જગત્ તેમને નિઃસાર જણાયુ. અને તેનાથી મુક્ત થવાનો ભાવ સ્ફૂર્યો. તત્કાળ તે વખતે ત્યા બિરાજતા સંભૂતિવિજય નામના મુનિ પાસે તેઓ ગયા અને તેમણે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લઈ તેમણે ખૂબ જ્ઞાન મેળવ્યુ શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતો ભણી, આત્મ ભાવમાં સમય પસાર કરવા લાગ્યા.

ચાતુર્માસનો સમય હતો. સંભૂતિવિજય મુનિના ચાર શિષ્યોએ જુદા જુદા સ્થળે ચાતુર્માસ રહેવાનો નિશ્ચય કર્યો. ચાર માસના ઉપવાસ કરી ચારે શિષ્યો જુદા જુદા સ્થાને રહ્યા. તેમાંના એક રહ્યા સિંહની ગુફાના મોઢા ઉપર, બીજા સાપના રાફડા આગળ, ત્રીજા કુવાના મડાણ ઉપર અને ચોથા સ્થુળીભદ્રજી કોશ્યા નામની વેશ્યાના ઘેર ચાતુર્માસ ગાળવા માટે ગયા.

સ્થુળીભદ્રજી કોશ્યાના આવાસે પહોચ્યા. તેમને જોઈને કોશ્યાને ઘણો હર્ષ થયો પોતાને છોડીને ચાલી ગયેલા સ્વામી મળવા આવ્યા એમ ધારી તેણીયે તેમનુ સ્વાગત કર્યુ, પણ સ્થૂળીભદ્રને મુનિવેશમા જોઈ વેશ્યાએ ઈર્ષાગ્નિથી બળવા માડ્યુ. સ્થુળીભદ્રજીએ ચોમાસુ ગાળવા માટે કોશ્યાના આવાસની માગણી કરી. કોશ્યાએ તે સ્વીકારી. સ્થુળીભદ્રજી ત્યા રહ્યા. કોશ્યા સોળ શણગારો સજી, બણી ઠણી, જોરમાં પગ ઉપાડતી, સ્થુળીભદ્રજી સમીપ આવી અને અનેક પ્રકારના હાવભાવ, કટાક્ષ કરવા લાગી. સ્થુળીભદ્રને ચળાવવા તેણે ઘણા ઘણા પ્રયત્નો કર્યા. પણ બધા ફોકટ તે નિરાશ થઈ જુનો પ્રેમ તાજો કરવા અને પોતાની સાથે ભોગ ભોગવવા તેણીયે ઘણી આજીજી કરી, વિનતી કરી, ઘુંટણીએ પડી, પણ બધુ નિરર્થક ! સ્થૂળીભદ્ર સમજ્યા કે આને બુઝવવી. એમ ચિંતવી તેમણે વેશ્યાને ઉપદેશ આપ્યો અને જાર કર્મના મહાન પાપ કર્મથી પાછા હઠવા સમજાવ્યુ. વેશ્યા હળુકર્મી હતી, તેથી મુનિનો આ

ઉપદેશ કોશ્યાના હૃદયમાં હાડોહાડ વ્યાપી ગયો. તેણીને માનવદેહે કરવા યોગ્ય કાર્યોનું ભાન થયુ. જીદગીમા કરેલા વ્યભિચારના અગણિત પાપો માટે તેણીને પશ્ચાત્તાપ થયો તેણીનુ હૃદય વૈરાગ્ય રસથી પ્રેરિત બન્યુ અને મુનિની ક્ષમા માગી તેણીએ મુનિ પાસે શ્રાવિકાના બાર વ્રતો ધારણ કર્યા. સ્થુળીભદ્ર અને કોશ્યા પોતપોતાના વ્રતોનુ રક્ષણ કરતા માનવજીવનની સાર્થકતા સાધવા લાગ્યા.

અનુક્રમે ચાતુર્માસ પુરૂ થયુ ચારે મુનિવરો તપના પ્રભાવે આબાદ રહ્યા. અને ગુરુ પાસેઆવી, સૌએ તેમને વદન કર્યું. ગુરૂએ ત્રણે જણુને એકેકવાર ધન્યવાદ આપ્યો અને સ્થૂળીભદ્રજીને ત્રણવાર ધન્યવાદ આપ્યો. પાસે ઉભેલા તેમાના એક મુનિવરને આ સાભળી અદેખાઈ આવી તેમણે વિચાર્યું કે હુ સિહની ગુફાના મોઢે ચાતુર્માસ રહ્યા, છતાં મને એકવાર ધન્યવાદ, અને આ સ્થૂળીભદ્રને ત્રણવાર! તેથી બીજુ ચોમાસુ આવતા તે મુનિએ કોશ્યાને ત્યા ચાતુર્માસ રહેવાનુ નક્કી કર્યું, અને તે માટે ગુરૂની આજ્ઞા માગી. ગુરૂએ કહ્યુ કે તે કામ માત્ર સ્થૂળીભદ્રથીજ થઈ શકે, તમે નાહક તમારૂ ચારિત્ર ગુમાવી બેસશો. શિષ્યે માન્યુ નહી અને બીજું ચાતુર્માસ આવતા તેઓ કોશ્યાને ત્યા રજા લઈને ચાતુર્માસ રહ્યા.

કોશ્યા તો હવે જ્ઞાની બની ગઈ હતી. તેણે વિચાર્યું કે આ મુનિ સ્થૂળીભદ્રની હરિફાઈ કરવા આવ્યા લાગે છે માટે તેમની પણ કસોટી કરૂ એટલે હીરો ઝટ પરખાઈ આવશે આમ વિચારી કોશ્યા સુદર વસ્ત્રાભૂષણો સજી, હાથમા મિષ્ટ ભોજનનો થાળ લઈ, હાવ ભાવ અને કટાક્ષ કરતી ઉક્ત મુનિ પાસે આવી પહોચી. મુનિ જ્યા કોશ્યાના મુખચદ્ર સામે દષ્ટિ કરે છે, ત્યાજ તેઓ સ્થભી ગયા તેમને વિકારભાવના જાગૃત થઈ વેશ્યાએ થાળમાથી ભોજન આપવા માડયુ. મુનિએ ન લીધુ વેશ્યા તરત તેમનો ભાવ સમજી ગઈ મુનિએ વેશ્યાના પ્રેમની

માગણી કરી. વેશ્યાએ કહ્યુ –મહારાજ, તમારે મારી સાથે સુખ ભોગવવુ હોય તો હુ કહું તેમ કરો. મુનિએ કહ્યું, શી આંજ્ઞા છે, કહો. મરણાતે પણ તમારી તે આજ્ઞા પાળવા હુ તૈયાર છુ. વેશ્યાએ કહ્યુ –મહારાજ, તમે જાણો છો કે અમે વેશ્યાઓ ધન વિના કોઈને પેસવા ન દઈએ

'પણ અમે તો ત્યાગી સાધુ। અમારી પાસે ધન કયાથી હોય?' મુનિએ કહ્યુ

'ત્યારે તમે નેપાળ દેશના રાજા પાસે જાઓ. તે રાજા સાધુને રત્નની કાબળ આપે છે, તે મારે માટે લઈ આવો. તો હુ તમારી સાથે જરૂર ભોગવિલાસ કરૂ' વેશ્યાએ કહ્યું.

'કામાધો નૈવ પશ્યતિ,' એ સુત્રાનુસાર તે મુનિ સ્થિરવાસ રહેવાના ચોમાસાના સમયને તરછોડી વિહાર કરી નેપાળમાં ગયા, અને ત્યાંથી કાબળ લઈ, ચોરોથી ઘેરાયેલા છતા બચીને સહિસલામતે વેશ્યા પાસે આવી પહોચ્યા.

વેશ્યાએ તે કાબળ લીધી. પછી તેણીએ સ્નાન કરીને તે રત્ન જડિત્ર કાબળથી પોતાનુ શરીર લુછ્યુ, અને તે કાબળ ગટરમા ફેંકી દીધી.

મુનિ આ જોઈ આશ્ચર્ય પામીને બોલ્યા –રે, કોશ્યા, જીવના જોખમે આ કાબળ હુ લાવ્યો, તેની આ દશા? આ તે કેવી મૂર્ખતા!

વેશ્યાએ સ્મિત કર્યુ અને બોલી. મહારાજ, રત્નકાંબળની કિંમત વધારે કે તમારા **સંયમની**? મુનિ વિચારમા પડયા. પુન: વેશ્યાએ કહ્યુ. મહારાજ, વિચાર શો કરો છો? રત્ન કાંબળની ચિતા કરવા કરતાં, તમારાં સયમ રત્નને દુર્ગંધથી ભરેલી સ્ત્રીરૂપ આ ગંદી ગટરમાં ફેંકી દેવાને તૈયાર થયા છો, તેની ચિંતા કરોને। અસખ્યકાળ સુધી

સ્વર્ગનાં કામભોગ ભોગવ્યા, છતા જીવની તૃપ્તિ ન થઈ, તો શુ આ ક્ષણિક અને તુચ્છ મનુષ્યના વિષયભોગથી જીવની તૃપ્તિ થશે ખરી? વિચાર કરો, મહારાજ, આપને નેપાળમા મોકલવાનો મ્હારો એજ ઉદ્દેશ હતો હુ તો સ્થૂળીભદ્રજીના ઉપદેશથી શ્રાવિકા થઈ છું; એટલે હજુયે તમને મ્હારી સાથે ભોગ ભોગવવાનો મનોભાવ હોય તો મ્હારાથી તે તૃપ્ત નહિ થઈ શકે મહારાજ. આપ સાધુ ધર્મથી ભ્રષ્ટ બન્યા, એટલુજ નહિ પણ ભર ચોમાસામા આપ નેપાળમા ગયા માટે આપ આપના ગુરુ પાસે જઈ ક્ષમાપના લ્યો અને પવિત્ર થાઓ ! મનુષ્યભવ, સતસમાગમ, શાસ્ત્રશ્રવણ, અને સયમદશા આ જીવને અનતકાળે પણ મળવા દુર્લભ છે એ સમજો

સાધુ આ સાભળી સ્થિર થઈ ગયા તેઓ પવિત્ર કોશ્યા અને સ્થૂળીભદ્રને ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા તત્કાળ તેઓ ત્યાથી ગુરૂ પાસે આવ્યા અને પ્રાયશ્ચિત લઈ શુદ્ધ થયા

ધન્ય છે, સ્થુળીભદ્રસમા નિશ્ચળ વૈરાગી મહાપુરૂષને !

૨૨૨ સીતા

વિદેહદેશના જનક રાજાને સીતા નામે પુત્રી હતી. તે મહા પતિવ્રતા સતી હતી તે ઉંમર લાયક થતા જનક રાજાએ સ્વયવર રચ્યો, જેમા અનેક રાજાઓ આવ્યા ત્યાં અયોધ્યાપતિ દશરથ રાજાના પુત્ર શ્રી રામ ધનુષ્ય તોડી સીતાને પરણ્યા સુખનો સમય આવ્યો તે વખતે રામચદ્રજીને પિતાના વચનને ખાતર રાજ્યગાદીને સ્થાને વનવાસ સ્વીકારવો પડયો ' પતિ ત્યાં સતી' એ ન્યાયે સીતા રામચંદ્રજીની સાથે વનમાં ગયા, અને વૃક્ષના ફળ, ફૂલ, પાન વગેરે ખાઈ જીવન નિર્વાહ ચલાવવા લાગ્યા તેવામાં એક કૃત્રિમ અલૌકિક મૃગને જોઈ તેને પકડવાનુ સીતાજીને મન થયુ અને રામને આગ્રહ કરી તે મૃગ લેવા મોકલ્યા, પાછળ લક્ષ્મણ પણ ગયા આ તકનો લાભ લઈ લકાનો રાજા રાવણ કપટ યુક્તિથી સીતાજીનુ હરણ કરી લકામાં

લઈ ગયો અતિશય ધાક, ધમકી, વિનવણી છતાં સતી સીતાએ પોતાના શિયળનું રક્ષણ કર્યું. પાછળથી રામ તથા લક્ષ્મણે સુગ્રીવ, હનુમત વગેરે રાજાઓની મદદ લઈ લંકા પર ચડાઈ કરી. અને ત્યાંના રાજા રાવણને મારી સીતાજીને ઘેર લઈ આવ્યા. આ વખતે તેઓનો વનવાસકાળ પૂરો થયો હતો. લોકો માહોમાંહે બોલતા કે લંકાના રાજા રાવણને ત્યાં સીતાજી પવિત્ર કેમ રહી શકે? આ સાંભળી રામચંદ્રજીએ સીતાને અગ્નિમાં પડી પોતાની પવિત્રતા સાબીત કરી આપવાનું કહ્યું. સીતાજી અગ્નિકુંડ પાસે આવી પંચ પરમેષ્ઠિનું સ્મરણ કરી બોલ્યા –"હે અગ્નિદેવ, જો હું આજસુધી પવિત્ર હોઉં, તેમજ મેં મન, વચન, કાયાથી અન્ય પતિની ઇચ્છા સરખી પણ ન કરી હોય તો આ અગ્નિ મને રક્ષણ કરનાર થજો." એમ કહેતાંજ તેમણે અગ્નિમાં પ્રવેશ કર્યો. શિયળ રક્ષિત દેવોએ તરતજ તે અગ્નિ બુઝાવી નાખ્યો. સીતાજી તેમાથી સહિસલામત બહાર નીકળ્યા. લોકોએ સતીનો જયધ્વનિ ઉચ્ચાર્યો તે પછી એક ધોબીની ચર્ચા સાંભળી સીતાજીને રામે વનવાસમાં મોકલ્યા આ વખતે તેમને ગર્ભ હતો; વનમાં વાલ્મીકી નામના ઋષિએ સતીને આશ્રય આપ્યો. સીતાએ અહિયા 'લવ અને કુશ' નામક બે મહાસમર્થ પુત્રોને જન્મ આપ્યો. તેઓ મોટા થયા, તે વખતે લક્ષ્મણ (વાસુદેવ રૂપે) દેશ સાધતા હતા ત્યારે આ બને કુમારો લક્ષ્મણના સૈન્યની સામે થયા અને સૈન્યને હરાવ્યું. આથી લક્ષ્મણે પોતાનું ચક્ર મૂક્યું, પણ ચક્ર ગોત્રઘાત ન કરે તેથી તે ચક્ર પાછું આવ્યું આથી તે કુમારોની ઓળખાણ પડી. સઘળાં મળ્યાં, ભેટયા, આખરે સીતાજી પોતાના પુત્રોને લઈ રામ સાથે અયોધ્યા આવ્યા અને સુખપૂર્વક દિવસો વ્યતિત કરવા લાગ્યા. કાળાન્તરે સીતાજી ચારિત્ર લઈ દેવલોકમાં ગયા.

૨૨૩ સુકોશલમુનિ

સાકેતનગરમા (અયોધ્યા) કીર્તિધર નામે રાજા હતા. તેમને સહદેવી નામની રાણી હતી. તેમનાથી સુકોશલ નામના પુત્રનો જન્મ

થયો. તે કિશોરાવસ્થાએ પહોચ્યા, ત્યારે કીર્તિધર રાજાએ તેને રાજ્યાસને સ્થાપીને વિજયસેન નામક મુનિની પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી. એકવાર કીર્તિધર મુનિ માસક્ષમણને પારણે ભિક્ષાર્થે શહેરમાં નીકળ્યા, તેવામાં તેમની પત્ની સહદેવીએ તેમને રાજમહાલયની અગાશીમાથી જોયા. જોતાજ તેણીને વિચાર થયો કે મારા પતિને મુનિ વેશમાં જોઈને, જો મારો પુત્ર સુકોશલ પણ દીક્ષા લેશે તો મહા અનર્થ થશે, એમ ધારી કોઈ વેશધારીઓ પાસે તેણીએ કીર્તિધર મુનિને નગરની બહાર કઢાવી મૂકયા. આ સમાચાર જાણી સુકોશલની ધાવમાતા રુદન કરવા લાગી. સુકોશલે તેણીને રુદનનુ કારણ પૂછતા, તેણીએ કહ્યુ કે જ્યારે ત્હમે ન્હાની વયમા હતા ત્યારે તમારા પિતાએ તમને રાજ્યાસને બેસાડીને દીક્ષા લીધી હતી. તેઓ આજે ભિક્ષાર્થે નગરમા આવ્યા હતા, અને જો ત્હમે તેમને જુઓ તો ત્હમે પણ દીક્ષા લઈ લ્યો, એ હેતુથી તમારી માતાએ તે ક્ષમાશીલ મુનિને નગરની બહાર કઢાવી મૂકયા છે આ વાત જાણી સુકોશલ પિતાના સ્થાને ગયો, અને ઉપદેશ સાભળી વૈરાગ્ય પામી તે પણ દીક્ષિત થયો આથી તેની માતા સહદેવીને અતિશય સતાપ થવા લાગ્યો. અનુક્રમે આર્તધ્યાનથી તે મૃત્યુ પામીને કોઇ ગિરિની ગુફામા વાઘણ થઈ

એકવાર આ બને પિતા પુત્ર સાધુ એક પર્વતની ગુફામા ચાતુર્માસ કરીને રહ્યા ચાતુર્માસ પૂરો થતા તેઓ બને ભિક્ષા મેળવવા માટે બહાર ચાલ્યા. ત્યા માર્ગમા યમદૂતી જેવી પેલી વાઘણે તેઓને દીઠા. તેનામા પૂર્વભવનુ વૈર જાગૃત થયુ. મોટી ત્રાડો મારતી તે દુષ્ટ વાઘણ સુકોશલ મુનિ સામે ઘુરકીયા કરતી દોડી આવી. પોતાને ઉપસર્ગ આવેલો જાણી બને મુનિઓ ધર્મધ્યાનમા સ્થિર બની કાયોત્સર્ગમા રહ્યા. વાઘણે સુકોશલ મુનિનુ શરીર ફાડીને માંસનુ ભક્ષણ કરવા માડ્યુ. સુકોશલ મુનિ ‘વાઘણ મને કર્મક્ષય

તેમાંથી બચવાનો વિચાર કરતા એક યુક્તિ સુઝી આવતા તે બોલ્યા –રાણીસાહેબ, ધન્યઘડી, ધન્યભાગ્ય, કે ત્હમે મારા જેવા પામર કિંકરને બોલાવીને ઉપકૃત કર્યો છે, પરંતુ વાત એવી છે, કે તે સાભળી આપને દુઃખ થશે, માટે મને માફ કરજો. 'શી વાત છે?' રાણીએ આશ્ચર્યચકિત બની પૂછ્યુ. સુદર્શને કહ્યું એજ કે હું નપુસક છુ એટલે આપની ઈચ્છા મારાથી તૃપ્ત નહિં થઈ શકે. આ સાભળી રાણીએ ગુસ્સે થઈને શેઠને કાઢી મૂકયા.

કેટલોક સમય વિત્યા બાદ શહેરમા કૌમુદિ ઉત્સવ આવ્યો. રાજ્ય-વંશી કુટુંબ અને આખુ શહેર આનંદમગ્ન બની આમ તેમ ફરી રહ્યુ છે, તેવામા સુદર્શન શેઠના કામદેવ જેવા છ પુત્રો, સુદર વસ્ત્રાલકારો પહેરીને રાજમાર્ગ પરથી પસાર થતા હતા, તે અભયારાણીએ જોયા દાસીને પૂછતા રાણીએ જાણ્યુ કે તે સુદર્શન શેઠના પુત્રો છે. આથી રાણીને સુદર્શન પર અતિશય ક્રોધ થયો. તેણીયે કોઈપણ રીતે સુદર્શનનુ વેર વાળવાનો નિશ્ચય કર્યો

રાજા રાત્રે અંત પુરમા રાણી પાસે આવ્યા. અભયારાણી કૃત્રિમ રુદન કરી રહી હતી. રાજાએ તેણીને શોકનુ કારણુ પૂછ્યુ. રાણી બોલી આ નગરનો સુદર્શન નામનો શેઠ મહાદુષ્ટ છે, તેણે ગઈ રાત્રે મારા મહેલમા ઘુસી જઈને મારાપર બળાત્કાર કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરન્તુ મેં તેને ધમકાવ્યો તેથી તે ન્હાસી ગયો. નાથ, હવે મારે પ્રાણહત્યાજ કરવી પડશે આપની હાજરીમાં સતીઓનાં શિયળો લૂટાય એના જેવુ રાજનુ બીજુ અધેર કયુ કહેવાય? રાજા અત્યંત ગુસ્સે થયો, તરતજ માણસોને મોકલી તેણે સુદર્શનને પકડી મગાવ્યો અને રાણીની હાજરીમાં તેને કટુ વચનો કહી સંભળાવી શૂળીનો હુકમ ફરમાવી દીધો

શહેરમા હાહાકાર થયો. સુદર્શનનુ કુટુબ રડી રહ્યુ હતું, પણ સુદર્શન દૃઢ હતો તેને દુર્ધ્યાન લેશ માત્ર ન હતું. આનદથી તે

ર ગણધરો હયાત હતા. જેમાં ગૌતમને તરત કેવળજ્ઞાન થયુ, જેથી ભ. મહાવીર પછી તેઓ પાટપર બિરાજ્યા હતા. જેમ શ્રી ગૌતમે મહાવીર પ્રભુને અનેક પ્રશ્નો પૂછી, શકાઓનું સમાધાન કરી જ્ઞાન મેળવ્યુ હતુ, તેમ શ્રી જંબુસ્વામીએ સુધર્મા સ્વામીને અનેક પ્રશ્નો પૂછી અનેક વિષયોનો નિર્ણય કર્યો હતો.

૨૨૬ સુદર્શન શેઠ

અગ દેશની ચપાનગરીમાં દધિવાહન રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને અભયા નામની રાણી હતી. તેજ નગરમા સુદર્શન નામનો એક ધનશ્રેષ્ઠિ વસતો હતો તેનુ રૂપ સાક્ષાત્ કામદેવ જેવું સુદર અને મોહક હતુ, છતાં સુદર્શન બ્રહ્મચર્યનુ રક્ષણ કરવામાં એક્કો ગણાતો હતો. પોતાની પાસે અઢળક લક્ષ્મી હોવા છતાં શિયળનુ રક્ષણ એજ તેની મ્હોટી સપત્તિ હતી. ટુકમાં તે સત્યવાદી, ધર્મપ્રેમી, શીલવત અને ગુણુવંત હતો.

એકવાર સુદર્શન શેઠ કોઈ કામ પ્રસંગે શહેરમા જતા રાજમહાલયના પાછળના રસ્તેથી પસાર થતો હતો, તે વખતે અભયા રાણીએ તેને જોયો, જોતાજ તેના હૃદયમા કામ વિકારની ભાવના ઉત્પન્ન થઈ. ત્હેણીએ કોઈપણુ ભોગે સુદર્શન સાથે સુખભોગ ભોગવવાની ઈચ્છા કરી તેણે પોતાની કપિલા નામની દાસીને કહ્યું કે દાસી, જા, પેલા પસાર થતાં રૂપસુંદર પુરૂષને બોલાવી લાવ. રાણીનો હુકમ થતા દાસી સત્વર નીચે ઉતરી અને સુદર્શન પાસે જઈ પહોચીને કહ્યુ શેઠ, ત્હમને અમારા રાણી સાહેબ કાંઈ કામ માટે બોલાવે છે. ભદ્રિક સુદર્શન પોતાની માલિકિનીનો અનાદર ન કરવાના કારણે મહેલમા ગયા. રાણીએ શેઠનુ સુદર સ્વાગત કર્યું અને ઉચિત સ્થાને બેસાડી પોતાની કામેચ્છા તૃપ્ત કરવાની વિનંતિ કરી આ સાંભળી સુદર્શન શેઠ ચમકયા. ત્હેમને ધર્મસકટ આવ્યુ.

કરવામાં સહાયભૂત છે' એમ માની શુકલધ્યાને ચડયા; કે તરતજ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયું. વાઘણે તે પછી કીર્તિધર મુનિને પણ ફાડી ખાધા. કીર્તિધર મુનિ પણ શુકલધ્યાન ભાવતા કૈવલ્યજ્ઞાન પામી મોક્ષમા ગયા.

૨૨૪ સુદર્શન (બળદેવ)

તેઓ અશ્વપુર નગરના શિવરાજ રાજાની વિજયા રાણીના પુત્ર અને પુરૂષસિંહ નામક વાસુદેવના ઓરમાન ભાઈ હતા. તેઓ પાચમા બળદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા. તેઓ ધર્મનાથ પ્રભુના વખતમા ૧૭ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી મોક્ષમા ગયા.

૨૨૫ સુધર્માસ્વામી.

તેઓ પ્રભુ મહાવીરના પાચમા ગણધર હતા. કોલ્લાક ગામના રહિશ, અગ્નિ વેશ્યાયન ગોત્રમા જન્મ્યા હતા. તેમના પિતાનુ નામ ધનમિત્ર અને માતાનુ નામ ભદ્દિલા ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમા તેમનો જન્મ થયો હતો. તેઓ અતિશય બુદ્ધિમાન હોવાથી ૧૪ વિદ્યામા પારગત થયા. તેમને એવો સંશય હતો કે—જે પ્રાણી જેવો આ ભવમા હોય તેવોજ તે પરભવમા થાય છે કે બીજા સ્વરુપે ? ભ મહાવીરે તેમનો આ શસય દૂર કર્યો, જેથી તેમણે પણ ૧લા અને ૪થા ગણધરની માફક ૫૧મા વર્ષે પ્રભુની પાસે દીક્ષા લીધી. તેમણે ૪૨ વર્ષ સુધી છદ્મસ્થપણું ભોગવ્યુ. તેમાં ૩૦ વર્ષ સુધી વીરપ્રભુની સેવામાં અને ૧૨ વર્ષ સુધી ગૌતમસ્વામીની સેવામા રહ્યા. ૯૨ વર્ષ વીત્યા બાદ તેઓ કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા ૮ વર્ષ કૈવલ્યપણે વિચરી શ્રી જંબૂસ્વામી આદિ ઘણા ભવ્ય જીવોને પ્રતિબોધી ૧૦૦ વર્ષનુ આયુષ્ય પુરૂં થતાં વૈભારગિરિ પર એક માસનુ અનશન કરી તેઓ વીરપ્રભુના નિર્વાણ પછી ૨૦ વર્ષે મોક્ષમાં ગયા. પ્રભુ મહાવીર મોક્ષમા ગયા તે સમયે ૧૧માથી માત્ર

૨ ગણધરો હયાત હતા. જેમાં ગૌતમને તરત કેવળજ્ઞાન થયુ, જેથી ભ. મહાવીર પછી તેઓ પાટપર બિરાજ્યા હતા જેમ શ્રી ગૌતમે મહાવીર પ્રભુને અનેક પ્રશ્નો પૂછી, શકાઓનું સમાધાન કરી જ્ઞાન મેળવ્યુ હતુ, તેમ શ્રી જંબુસ્વામીએ સુધર્મા સ્વામીને અનેક પ્રશ્નો પૂછી અનેક વિષયોનો નિર્ણય કર્યો હતો.

૨૨૬ સુદર્શન શેઠ

અગ દેશની ચપાનગરીમાં દધિવાહન રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને અભયા નામની રાણી હતી તેજ નગરમાં સુદર્શન નામનો એક ધનશ્રેષ્ઠિ વસતો હતો તેનુ રૂપ સાક્ષાત્ કામદેવ જેવુ સુદર અને મોહક હતુ, છતાં સુદર્શન બ્રહ્મચર્યનુ રક્ષણ કરવામાં એક્કો ગણાતો હતો પોતાની પાસે અઢળક લક્ષ્મી હોવા છતા શિયળનુ રક્ષણ એજ તેની મ્હોટી સપત્તિ હતી ટુંકમાં તે સત્યવાદી, ધર્મપ્રેમી, શીલવત અને ગુણવંત હતો.

એકવાર સુદર્શન શેઠ કોઈ કામ પ્રસંગે શહેરમા જતા રાજમહાલયના પાછળના રસ્તેથી પસાર થતો હતો, તે વખતે અભયા રાણીએ તેને જોયો, જોતાંજ તેના હૃદયમા કામ વિકારની ભાવના ઉપ્તન્ન થઈ. ત્હેણીએ કોઈપણ ભોગે સુદર્શન સાથે સુખભોગ ભોગવવાની ઇચ્છા કરી. તેણે પોતાની કપિલા નામની દાસીને કહ્યું કે દાસી, જા, પેલા પસાર થતા રૂપસુદર પુરૂષને બોલાવી લાવ. રાણીનો હુકમ થતા દાસી સત્વર નીચે ઉતરી અને સુદર્શન પાસે જઈ પહોચીને કહ્યુ શેઠ, ત્હમને અમારા રાણી સાહેબ કાંઈ કામ માટે બોલાવે છે. ભદ્રિક સુદર્શન પોતાની માલિકિનીનો અનાદર ન કરવાના કારણે મહેલમા ગયા. રાણીએ શેઠનુ સુદર સ્વાગત કર્યું અને ઉચિત સ્થાને બેસાડી પોતાની કામેચ્છા તૃપ્ત કરવાની વિનંતિ કરી આ સાભળી સુદર્શન શેઠ ચમકયા ત્હેમને ધર્મસકટ આવ્યુ.

તેમાંથી બચવાનો વિચાર કરતા એક યુક્તિ સુઝી આવતાં તે બોલ્યા.–રાણીસાહેબ, ધન્યઘડી, ધન્યભાગ્ય, કે ત્હમે મારા જેવા પામર કિંકરને બોલાવીને ઉપકૃત કર્યો છે, પરંતુ વાત એવી છે, કે તે સાંભળી આપને દુ:ખ થશે, માટે મને માફ કરજો. 'શી વાત છે?' રાણીએ આશ્ચર્યચકિત બની પૂછ્યુ. સુદર્શને કહ્યું એજ કે હું નપુસક છુ એટલે આપની ઇચ્છા મારાથી તૃપ્ત નહિં થઈ શકે. આ સાભળી રાણીએ ગુસ્સે થઈને શેઠને કાઢી મૂકયા.

કેટલોક સમય વિત્યા બાદ શહેરમા કૌમુદિ ઉત્સવ આવ્યો. રાજ્યવંશી કુટુબ અને આખુ શહેર આનંદમગ્ન બની આમ તેમ ફરી રહ્યુ છે, તેવામા સુદર્શન શેઠના કામદેવ જેવા છ પુત્રો, સુદર વસ્ત્રાલકારો પહેરીને રાજમાર્ગ પરથી પસાર થતા હતા, તે અભયારાણીએ જોયા દાસીને પૂછતા રાણીએ જાણ્યુ કે તે સુદર્શન શેઠના પુત્રો છે. આથી રાણીને સુદર્શન પર અતિશય ક્રોધ થયો. તેણીયે કોઇપણ રીતે સુદર્શનનુ વેર વાળવાનો નિશ્ચય કર્યો

રાજા રાત્રે અંત પુરમા રાણી પાસે આવ્યા. અભયારાણી કૃત્રિમ રુદન કરી રહી હતી. રાજાએ તેણીને શોકનુ કારણુ પૂછ્યુ. રાણી બોલી આ નગરનો સુદર્શન નામનો શેઠ મહાદુષ્ટ છે, તેણે ગઈ રાત્રે મારા મહેલમા ઘુસી જઈને મારાપર બળાત્કાર કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરન્તુ મે તેને ધમકાવ્યો તેથી તે ન્હાસી ગયો. નાથ, હવે મારે પ્રાણુહત્યાજ કરવી પડશે આપની હાજરીમાં સતીઓનાં શિયળો લૂટાય એના જેવુ રાજનું બીજુ અંધેર કયુ કહેવાય? રાજા અત્યંત ગુસ્સે થયો, તત્તજ માણસોને મોકલી તેણે સુદર્શનને પકડી મગાવ્યો અને રાણીની હાજરીમા તેને કટુ વચનો કહી સંભળાવી શૂળીનો હુકમ ફરમાવી દીધો.

શહેરમા હાહાકાર થયો. સુદર્શનનુ કુટુબ રડી રહ્યુ હતું; પણ સુદર્શન દૃઢ હતો. તેને દુર્ધ્યાન લેશ માત્ર ન હતુ આનદથી તે

શૂળી પર ચડવા તૈયાર થયો તેને શૂળી પર ચડાવવામા આવ્યો, ત્યાં તેણે હૃદયના એકાગ્રભાવે પરમ પવિત્ર પંચપરમેષ્ઠિ દેવોનુ આરાધન કરવા માંડયુ. પવિત્ર નવકાર મત્રના પ્રભાવે શૂળી એક સિંહાસનના રૂપમા ફેરવાઈ ગઈ અર્થાત્ દેવોએ તેના શિયળના પ્રતાપે શૂળીને સિંહાસન બનાવી દીધુ રાજા આ જોઈ દિગમૂઢ બની ગયો. તેણે સુદર્શનને સત્ય હકીકત કહેવાનુ કહ્યુ અભયારાણીને અભયદાન આપવાની શરતે સુદર્શને રાજાને સર્વ હકીકત કહી. આખરે સુદર્શન શેઠ દીક્ષા અગીકાર કરી દેવલોકમા ગયા.

૨૨૭ સુપ્રભ (બળદેવ)

તેઓ દ્વારિકા નગરીના સોમરાજાની સુદર્શના રાણીના પુત્ર, અને પુરુષોત્તમ નામક વાસુદેવના ઓરમાન ભાઈ હતા. તેઓ ચોથા બળદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા તેઓ ૫૫ લાખ વરસનુ આયુષ્ય ભોગવી અનતનાથ પ્રભુના સમયમા ચારિત્ર લઈ મોક્ષમા ગયા.

૨૨૮ સુપાર્શ્વનાથ

વાણારસી નગરીમા પ્રતિષ્ઠ નામે રાજા હતા. તેમને પૃથ્વી નામે રાણી હતી તેના ઉદરમા છઠ્ઠી ગ્રૈવેયકથી ચ્યવી ભાદરવા વદિ અષ્ટમિએ તેઓ ઉત્પન્ન થયા. માતાને ૧૪ સ્વપ્ન આવ્યા જેઠ શુદિ બારશે પ્રભુનો જન્મ થયો ઇંદ્રોએ મેરૂપર્વત પર જઈ જન્મોત્સવ ઉજવ્યો પિતાએ જન્મોત્સવ કરી પુત્રનુ ‘સુપાર્શ્વનાથ’ એવુ નામ પાડયુ. યૌવનવય થતા પિતાની આજ્ઞાથી તેમણે અનેક રાજ્યકન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યું, ત પછી તેઓ રાજ્યાસને આવ્યા ભોગાવલી કર્મ પૂરૂ થતાં લોકાતિક દેવોએ પ્રભુને પ્રેરણા કરી, એટલે તેમણે વર્ષીદાન આપી, જેઠ શુદિ તેરસે એક હજાર રાજાઓ સાથે સયમ અગીકાર કર્યો. નવમાસ છદ્મસ્થ અવસ્થામા વીતાવતા પ્રભુને ફાગણ વદિ છઠ્ઠને રોજ કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તેમને ૯૫ ગણધરો હતા તેમા વિદર્ભ સૌથી મોટા

હતા તેમના પરિવારમાં ૩ લાખ સાધુ, ૪૩૦ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૫૭ હજાર શ્રાવકો અને ૪૯૩ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. પ્રભુ પાંચ લાખ પૂર્વ કુમારપણે રહ્યા. ૧૪ લાખ પૂર્વ અને ૨૦ પૂર્વાંગ સુધી રાજ્ય કર્યું. એક લાખ પૂર્વમાં વીસ પૂર્વાંગ અને નવમાસ ઓછા, સમય સુધી કેવળી તરીકે વિચર્યા. ત્યાર પછી સમેત શિખર પર જઈ, ૫૦૦ મુનિઓ સાથે એક માસનું અનશન કરી ફાગણ વદિ ૭મે પ્રભુ મોક્ષ પધાર્યા તેમનુ કુલ આયુષ્ય ૨૦ લાખ પૂર્વનુ હતુ.

૨૨૯ સુબાહુકુમાર

હસ્તીનાપુર નામનુ નગર હતુ. ત્યાં સુમુખ નામનો ગાથાપતિ રહેતો હતો. તે નગરના સહસ્ત્રવન નામના ઉદ્યાનમાં ધર્મઘોષ નામના સ્થવીર બીરાજતા હતા. એકદા તેમના પટ્ટશિષ્ય શ્રી સુદત્ત અણગાર આજ્ઞા લઈને ભિક્ષાર્થે નીકળ્યા. ફરતા ફરતા તેઓ સુમુખ ગાથાપતિને ઘેર આવી પહોચ્યા જૈન મુનિને દેખી ગાથાપતિને ઘણોજ આનદ થયો. આસન પરથી તરત ઉભા થઈ સાત આઠ પગલાં આગળ જઇ તેમણે મુનિને ભાવપૂર્વક વદન કર્યું, અને અત્યત પ્રેમપૂર્વક મુનિને ચાર પ્રકારનો આહાર વહોરાવ્યો. સુપાત્રદાનના પ્રભાવથી, ગાથાપતિના ઘરમાં સાડાબાર ક્રોડ સોનામહોરો, અને પાચ પ્રકારના પુષ્પોની વૃષ્ટિ થઈ. આ દ્રશ્ય ઘણાએ જોયુ લોકો દિગ્મુઢ બન્યા, અને સર્વ કોઈ સુમુખ ગાથાપતિને દાન આપ્યા બદલ ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા. ઘણા વર્ષનુ આયુષ્ય ભોગવી, સુપાત્ર દાનનું મહાન પુણ્ય ફળ ઉપાર્જન કરી, સુમુખ ગાથાપતિ મરીને હસ્તિશીર્ષ નામના મહા ઋદ્ધિવત નગરમાં અદીનશત્રુ રાજાની ધારિણી રાણીની કુક્ષીમાં પુત્રપણે અવતર્યા. નામ 'સુબાહુકુમાર'

પાંચ ધાવમાતાઓ અને અનેક દાસ દાસીઓના લાલન પાલન વડે કુમાર વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. અનુક્રમે બાલ્યાવસ્થા વીતાવી

યુવાવસ્થાને પામ્યા, ત્યારે તેમને પુષ્પચુલા આદિ ૫૦૦ રાજકન્યાઓ પરણાવવામા આવી. પાચસો મહેલો બધાવી આપવામા આવ્યા. જેમાં કુમાર સુખભોગ ભોગવવા લાગ્યા.

એકદા પ્રભુ મહાવીર તે નગરના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. પ્રજાગણના ટોળે ટોળા પ્રભુના દર્શન કરવા જવા લાગ્યા આ દ્રશ્ય સુબાહુકુમારે જોયુ, પરિવાર સહિત સુબાહુકુમાર દર્શનાર્થે ગયા પ્રભુએ ઉપદેશ આપ્યો. સુબાહુકુમાર શ્રાવક થયા બીજી વાર પ્રભુ પધાર્યા સુબાહુકુમાર દર્શનાર્થે ગયા પ્રભુના અદ્‌ભુત ઉપદેશની અસર હ્રદયમા હાડોહાડ વ્યાપી ગઈ, સસારની અસારતાએ તેમનામા ગભીર રૂપ લીધુ પ્રભુને વદન કરી તેઓ ઘેર આવ્યા રાજ-મહાલયો, સૌદર્યવાન સ્ત્રીઓ, રાજ્યની વિપુલ લક્ષ્મી, એ સઘળા પર તેમને અભાવ છૂટયો સુબાહુકુમાર સ્વસ્થ થયા જેમ કપડા ઉપરથી ધૂળ ખંખેરી નાખે તેમ સર્વ મોહ તજી સસારથી તેઓ વિરક્ત થઈ ગયા માતાપિતાની દીક્ષા માટે રજા લીધી માતાપિતાએ કુમારને ઘણુ સમજાવ્યા પરન્તુ કુમાર એકના બે ન થયા, પરસ્પર સવાદ થયો, તેમા કુમાર સફળતા પામ્યા દીક્ષાની તૈયારીઓ થઈ, અનેક પ્રકારના વાજિંત્રો વાગી રહ્યા, સર્વ કોઈ સુબા-હુકુમારને ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા, પણ સુબાહુકુમારને જગતનો ધન્યવાદ કયા જોઈતો હતો? તેમને તો જન્મ મરણના રોગ મિટાવવા હતા આ સ્વાર્થમય સસારનો ત્યાગ કરવો હતો, તેથી તેઓ પુષ્કર ઉદ્યાનમા ગયા, જ્યા પ્રભુ મહાવીર બિરાજતા હતા પ્રભુ પાસે સુબાહુકુમારે દીક્ષા લીધી અને આત્મ દશામા વિચરવા લાગ્યા. ઘણા વર્ષ સયમ પાળી, ખૂબ તપશ્ચર્યાઓ કરી, સુબાહુકુમાર કાળ કરી સુધર્મ દેવલોકમા ગયા ત્યાથી મનુષ્ય જન્મ પામી દેવતા અને મનુષ્ય એ બેજ ગતિના થોડાક ભવો કરી તેઓ મહાવિદેહમાં જન્મ લઈ મોક્ષ જશે ધન્ય છે, એ સુબાહુસમા રાજપુરૂષને, તેમને આપણા વદન હોજો!

૨૩૦ સુભદ્રા.

વસંતપુર નગરમા જિનદાસ નામે શ્રાવક હતો. તેને જિનમતી નામની સ્ત્રી હતી. તેનાથી તેમને એક પુત્રી થઈ હતી. તે પુત્રીનુ નામ સુભદ્રા. સુભદ્રા રોજ ઉપાશ્રયમાં જાય, વ્યાખ્યાન સાભળે, સામાયક કરે, ધાર્મિક પુસ્તકો વાચે, અને ખૂબ ભણે. તે સામાયક શીખી, પ્રતિક્રમણ શીખી, જીવાજીવનુ સ્વરૂપ જાણ્યુ, નવતત્વ જાણ્યા, કર્મપ્રકૃતિ જાણી, એટલું જ નહિ પણ તે સદાચાર શીખી, ગૃહજીવનની ઉન્નતિ શીખી. તેનો સ્વભાવ મીઠો અને મધુરો. વખત જતાં તે ઉમર લાયક થઈ, એટલે તેના પિતાએ તેને માટે લાયક પતિની તપાસ કરવા માંડી.

એકવાર ચપાનગરીના બુદ્ધદાસ નામના એક બૌદ્ધમાર્ગી ગૃહસ્થે, સુભદ્રાને સુશીલ અને સ્વરૂપવાન જાણીને તેનુ માગું કર્યું. જિનદાસે પરધમમા તેને આપવા ના પાડી. તેથી બુદ્ધદાસ શ્રાવક થયો. જિનદાસે સુભદ્રાનુ તેની સાથે લગ્ન કર્યું. સુભદ્રા સાસરે આવી. તેની નણંદ સાસુ વગેરે બૌદ્ધધર્મી, અને સુભદ્રા જૈનધર્મી, તેથી બનેનો મેળ મળ્યો નહિ. પરિણામે સાસુ નણુદ રોજ કંકાસ કરવા લાગી અને સુભદ્રાને સતાવવા લાગી. તેમજ સાચા ખોટા વાક કાઢી સુભદ્રાને ઠપકો અપાવવાના પ્રયત્ન કરવા લાગી. છતાં બુદ્ધદાસને તેના પતિવ્રત-પણાની તથા તેની સરળતાની ખાત્રી હતી. તેથી તે સુભદ્રાને કંઈ કહેતો નહિ. સાસુ નણંદનુ જોર વધ્યે જ જતુ. સુભદ્રા બધુ સમભાવે સહન કરતી. અને સાસુ વગેરેના વિશેષ કકાસથી સુભદ્રા નિત્ય નિયમ સાચવી પોતાના કર્મનો જ દોષ કહાડતી દિવસો પસાર કરવા લાગી.

એકવાર કોઈ જૈન સાધુ સુભદ્રાને ઘેર વહોરવા પધાર્યા. સુભદ્રાએ મુનિને પ્રેમપૂર્વક વદન કર્યું. તેવામા વંટોળીયો થયો. ખૂબ પવનના વાવાથી મુનિની આખમાં એક તણુખલું પડયુ જેથી મુનિને

પીડા થવા લાગી આ મુનિ જિનકલ્પિત સાધુ હતા, એટલે તેઓ શરીરના સસ્કારથી વિમુખ હતા. સુભદ્રાને દયા આવી. તેથી સુભદ્રાએ પોતાની જીભના ટેરવાથી મુનિની આખ માહેનુ પેલુ તણખલુ ઉપાડી લીધું, પણ સુભદ્રાનુ કપાળ અચાનક મુનિના કપાળ સાથે અડી ગયુ. તેથી સુભદ્રાએ કરેલા કકુના ચાલ્લાની છાપ મુનિના કપાળમા પડી. મુનિ ત્યાથી ભિક્ષા લઈને બહાર નીકળ્યા.

એવામા જ સુભદ્રાની સાસુ તથા નણદે મુનિના કપાળમા ચાલ્લો જોયો. તેઓ તો સુભદ્રાના છિદ્રો શોધતી જ હતી તેથી સુભદ્રાના પ્રમાદનો લાભ આ રીતે તેઓએ મેળવ્યો તરત જ તેમણે આ દૃશ્ય બુદ્ધદાસને બતાવ્યુ, અને કહ્યુ કે અમે ન્હોતા કહેતા કે સુભદ્રા કેવી પતિવ્રતા છે ?

બુદ્ધદાસનો વહેમ સાચો ઠર્યો સરળ સન્નારી પર સકટ આવ્યુ. તે પતિની આખમા કણાની જેમ ખૂચવા લાગી. કાચા કાનના બુદ્ધદાસે તેનો ત્યાગ કર્યો સુભદ્રાના દુખનો પાર ન રહ્યો, તે કર્મને જ દોષ દેવા લાગી અને કોઇ રીતે માથે આવેલુ કલક દૂર કરવાના વિચાર કરવા લાગી તેણે અઠમ તપ આદર્યો, અને શાસન દેવીનુ આરાધન કર્યું છેલ્લી રાત્રિએ દેવીએ આવીને કહ્યું ફિકર ન કર બહેન, સવારે સઘળુ સારૂ થશે

સવાર થતા જ ચપાનગરીના દરવાજા ઉઘડ્યા નહિ લોકોને જવા આવવાની હરકત પડી રાજાએ પણ વાત જાણી સૌ કોઈ સ્તબ્ધ થઈ ગયા ઘણા મત્ર-ઉપચારો કર્યા, પણ કોકટ બધાએ દેવતાઓનું સ્મરણ કર્યું ત્યારે આકાશવાણી થઈ કે કોઈ મહાસતી કાચા સુતરના તાતણાથી ચારણીને બાધી કૂવામાથી પાણી કાઢે, અને તે પાણી દરવાજાને છાટે તો દરવાજા ઉઘડે

રાજાએ શહેરમાં ઢંઢેરો પીટાવ્યો અને આ વાતની રૈયતને જાણ કરી. સ્ત્રીઓના ટોળે ટોળા ચારણીથી પાણી કાઢવા માટે હાલી નિકળ્યા. પણ જ્યા સુતર બાધી ચારણી કૂવામા નાખે કે તરત સુતર તૂટી જાય, અગર ન તૂટે તો ચારણીના છિદ્ર દ્વારા પાણી નિકળી જાય. પરિણામે આખા ગામની સ્ત્રીઓમાથી કોઈ એવી પતિવ્રતા ન નીકળી કે જે કૂવામાથી સહિસલામત પાણી કાઢી શકે. આ જાણી સુભદ્રાએ કૂવામાથી પાણી કાઢવા માટે સાસુ તથા પતિની આજ્ઞા માગી સાસુ તો આ સાભળતા જ ભભકી ઉઠી. અને બોલી –હવે જોઈ જોઈ તને, પતિવ્રતાપણુ બતાવવા આવી છે તે ! સુભદ્રાએ આજીજી કરી અને મહામુશીબતે રજા મેળવી. સુભદ્રા કુવા આગળ આવી પહોચી.

સુભદ્રાના પ્રયાસથી ચારણી પાણીથી ભરાઈને બહાર આવી. ગામ લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા. તરત જ તેણીએ રાજગૃહી નગરીના ત્રણ દરવાજાને પાણી છાંટયુ દરવાજા એકદમ ઉઘડી ગયા. ચોથો દરવાજો સુભદ્રાએ બધ રહેવા દીધો અને કહ્યુ કે હજુ કોઈ સ્ત્રી પતિવ્રતા હોવાનો દાવો કરતી હોય તો તેમના માટે આ દરવાજો બધ રાખ્યો છે, તો તે પોતાની ઉમેદ પાર પાડે, છતા કોઈ તૈયાર થયુ નહિ.

સુભદ્રાને સૌ કોઈ ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા. તેની સાસુ નણ-દના મ્હો કાળા થયાં અને બધા તેમને ધિક્કારવા લાગ્યા. છેવટે રાજાએ પણ તે મહાસતીને ઘણુ માનપાન પહેરામણી આપ્યા અને વાજતે ગાજતે તેને ઘેર પહોચાડી આખરે સુભદ્રાએ દીક્ષા લઈ આત્મકલ્યાણ કર્યુ

સાર—પરધર્મમાં કન્યા આપવાથી કેવુ નુકસાન થાય છે, તેમજ સંસ્કારી સ્ત્રીઓ વાતાવરણ કેવું સુવાસિત બનાવે છે, અને અસસ્કારી સ્ત્રીઓ કેવું દુર્વાસિત બનાવે છે તેનો આ વાત પુરાવો આપે છે —**સં.**

૨૩૧ સુમતિનાથ

વનિતા નામની નગરીમા મેઘરાજાની મગળા નામની રાણીની ઉદરમા શ્રાવણ શુદિ બીજે, વિજય વિમાનમાથી ચ્યવીને, તેઓ ઉત્પન્ન થયા. માતાને ચૌદ સ્વપ્ન આવ્યાં અનુક્રમે ગર્ભકાળ પૂરો થયે વૈશાક શુદિ આઠમે પ્રભુનો જન્મ થયો સુમતિનાથ નામ પાડવામા આવ્યુ. યૌવનવય થતા માતાપિતાએ ઘણી કન્યાઓ તેમને પરણાવી દશ લાખ પૂર્વ સુધી તેઓ કુમારપણામા રહ્યા પછી પિતાએ તેમને રાજ્ય સોપી દીક્ષા લીધી. ૨૯ લાખ પૂર્વ અને ૧૨ પૂર્વાંગ સુધી રાજ્ય ભોગવ્યુ પછી પ્રભુએ વરસીદાન આપી ૧ હજાર રાજાઓ સાથે વૈશાક શુદિ ૯મે દીક્ષા લીધી. ૨૦ વર્ષ છદ્મસ્થપણે રહ્યા પછી ચૈત્ર શુદિ ૧૧ ના રોજ તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને ચમર આદિ ૧૦૦ ગણધરો હતા પ્રભુના શાસન પરિવારમા ૩ લાખ ૨૦ હજાર સાધુ, ૫ લાખ ૩૦ હજાર સાધ્વી, ૨ લાખ ૮૧ હજાર શ્રાવકો અને ૫ લાખ ૧૬ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. પ્રભુ ૧ લાખ પૂર્વમા ૧૨ પૂર્વાંગ અને ૨૦ વરસ ઓછા, એટલો સમય કેવળીપણે વિચર્યા તે પછી સમેતશિખર પર એક હજાર સાધુઓ સાથે એક માસના અનશનના અતે ચૈત્ર શુદિ ૯ ના દિવસે પ્રભુ સિદ્ધ થયા

૨૩૨ સુરાદેવ

વારાણસી નગરીમા સુરાદેવ નામે ગાથાપતિ હતા. તેમને ધન્ના નામની સ્ત્રી હતી રિદ્ધિસિદ્ધિમા તેઓ કામદેવ સમાનજ હતા એકવાર પ્રભુ મહાવીર તે નગરીમા પધાર્યા. સુરાદેવ પ્રભુને વાદવા ગયા. પ્રભુની અમોઘ વાણીથી પ્રતિબોધ પામી, તેમણે શ્રાવકના બારવ્રત અગીકાર કર્યા તેમની સ્ત્રી પણ શ્રાવિકા બની બંને જણ વ્રત નિયમનુ પાલન કરવા લાગ્યા કેટલાક વર્ષો વિસાબાદ સુરાદેવ, ગૃહનો સઘળો કારભાર પોતાના

જ્યેષ્ઠ પુત્રને સોપી પૌષધશાળામાં ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યા. સુરાદેવ એક વખત ધ્યાનમા લીન હતા, તે વખતે અર્ધ રાત્રિએ તેમને ચળાવવા માટે એક દેવ આવ્યો. તેણે રાક્ષસનુ ભયકર રૂપ કરીને વ્રત ભગ કરવાનુ સુરાદેવને કહ્યું; પણ સુરાદેવ ધ્યાનથી ડગ્યા નહિ, તેથી દેવે સુરાદેવના એક પછી એક ત્રણે પુત્રોને લાવીને તેની સમીપમાં ઉભા રાખી તરવારથી કાપી નાખ્યા અને તેમના માસને કડાઈમા સેકીને, ત્હેમનુ લોહી સુરાદેવના શરીર પર છાટયુ, છતા સુરાદેવ જરા પણ ચલાયમાન થયા નહિ, તેથી તે દેવે વધારે ક્રાધિષ્ટ બનીને સુરાદેવના શરીરમા સોળ ભયકર રોગો ઉત્પન્ન કરીને પીડા પમાડવાનુ કહ્યુ. આથી સુરાદેવ ત્રાસ પામ્યા અને તે દેવને પકડવા દોડયા. દેવ નાસી ગયો અને સુરાદેવના હાથમા એક સ્તભ આવ્યો તેથી સુરાદેવે કોલાહલ કર્યો. આ સાભળી તેમની સ્ત્રી ધન્ના સફાળે જાગીને ત્યાં દોડી આવી, અને કોલાહલનુ કારણ પૂછયુ. સુરાદેવે વાત કહી ધન્નાએ કહ્યુ. આપણા ત્રણે પુત્રો તો નિગતે ઉંઘે છે. માટે દેવે તમને ધ્યાનથી ચળાવવા ઉપસર્ગ આપ્યો છે માટે પ્રાયશ્ચિત લઈ શુદ્ધ થાઓ. સુરાદેવે પ્રાયશ્ચિત લીધુ. તે પછી તેમણે ૧૧ પ્રતિમા ધારણ કરી અને અતિમ કાળે એક મહિનાનો સથારો કર્યો પ્રાતે આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને સુરાદેવ સૌધર્મ દેવલોકમા ગયા અને ત્યાથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરી તેઓ મોક્ષગતિ પામશે.

૨૩૩ સુષુમાદારિકા

શ્રેણિક મહારાજાની રાજગૃહી નગરીમાં ધન્ના સાર્થવાહ નામે એક મહા ઋદ્ધિવત શેઠ રહેતો હતો તેને પાચ પુત્રો અને એક પુત્રી હતી. તે પુત્રીનુ નામ સુષુમાદારિકા, તે ઘણી સુંદર હતી. તે ધન્નાસાર્થવાહને ચિલાત નામનો એક નોકર હતો. તે બાળકોને હમેશા ક્રીડા કરાવતો હતો ક્રમેક્રમે આ નોકર બાળકોનુ ઘરેણું, કપડાં વગેરે ચોરવા લાગ્યો શેઠને આ વાતની ખબર પડવાથી શેઠે

તે ચિલાતને ઠપકો આપી ઘરમાથી કાઢી મૂક્યો ચિલાત નોકર ગામમા જ્યા ત્યા રખડવા લાગ્યો અને તે ચોરી, માસ, દારૂ, જુગાર, પરસ્ત્રીગમન ઇત્યાદિનો વ્યસની બની ગયો અને સ્વચ્છદે વર્તવા લાગ્યો. તે નગરીથી થોડેક દૂર એક ચોરોને રહેવાની ગુફા હતી. તેમા વિજયસેન નામનો ચૌર્યકળામા કુશળ એવો ચોર રહેતો હતો. તેની સાથે બીજા પાચસો ચોરો હતા આ ચિલાત નોકર ત્યા ગયો અને તે ચોરને મળ્યો. તેની સાથે રહીને તે પણ ચોરી કરતા શીખ્યો અને ચૌર્યકળામા પ્રવીણ થયો

કાળાન્તરે તે વિજયસેન ચોર મરણ પામ્યો તેથી પાચસે ચોરોએ મળીને આ ચિલાત ચોરને પોતાનો અધિપતિ બનાવ્યો. એક વખત તે ચિલાત ચોર પોતાના પાચસે ચોર સાથીઓને લઇને રાજગૃહી નગરીમા ધન્નાસાર્થવાહને ઘેર ચોરી કરવા આવ્યો ધન્ના સાર્થવાહ પોતાના પાચ પુત્રોને લઈ ભયભીત થઇને એકદમ ઘરમાથી દૂર જતો રહ્યો. ચિલાતે ધન્નાના ઘરમાથી પુષ્કળ દ્રવ્ય લીધુ એટલુજ નહી પણ સુષુમાદારિકા નામની તેની કન્યાને લઈ તે ત્યાથી પલાયન કરી ગયો

ચોરના ગયા બાદ ધન્નાસાર્થવાહ ઘેર આવ્યો અને કોટવાળ પાસે ગયો તણે કોટવાળને ચોરીની તથા પુત્રીહરણની વાત કરીને, પોતાની સાથે તપાસ કરવા આવવાનુ કહ્યુ કોટવાળ હથીયાર તથા માણસો લઇને ધન્નાસાર્થવાહ સાથે પેલી ગુફામા ગયો ત્યા ચોરો સાથે યુદ્ધ થયુ પરિણામે બધા ચોરો નાસી ગયા ચિલાત પણ ગભરાયો તેથી તે સુષુમાદારિકા નામની કન્યાને સાથે લઈ બીજે રસ્તેથી જગલ ભણી પસાર થઈ ગયો આ દૃશ્ય ધન્ના તથા તેના પુત્રોના જોવામાં આવ્યુ, તેથી તેઓ તેની પાછળ પડયા દૂર અટવીમાં ગયા પછી ચિલાત થાક્યો કન્યા સાથે આગળ જલદીથી નાસી શકાશે નહિ, એમ ધારી તેણે પેલી કન્યાનુ તલવાર વતી મસ્તક ઉડાવી

દીધુ અને તે દૂર અટવીમા નાસી ગયો. ધન્નાસાર્થવાહ પેલી કન્યાંના શબ આગળ આવી પહોંચ્યો. શબને જોતાજ તે મૂર્છિત થઇને નીચે પડયો અને આક્રંદ કરવા લાગ્યો. કેટલીકવારે તે શુદ્ધિમા આવ્યો આ વખતે ધન્નાને તથા તેના પુત્રોને ખૂબ દોડવાથી ભૂખ અને તૃષા લાગી હતી. અને પાણી વિના તેઓ મૃત્યુના મુખે આવી લાગ્યા, ત્યારે ધન્નાએ તેના પુત્રોને કહ્યુ –હે પુત્રો, આપણને ઘણી ભૂખ અને તરસ લાગી છે, અને અહિ પાણી મળે તેમ નથી. તો આપણે મરી જઇશું અને રાજગૃહીમાં પહોચી શકશુ નહિ. માટે તમે મને મારી નાખો અને મ્હારા માંસ, રૂધિરનો આહાર કરી સાન્ત્વન પામો અને ઘેર જઈ સુખ ભોગવો. ત્યારે તેના મોટા પુત્રે કહ્યુ, પિતાજી, તમે પરમ ઉપકારી છો, માટે તમે મને મારી નાખો. ત્યારે બીજાએ કહ્યુ કે મને મારી નાખો. એમ વારાફરતી પાચે પુત્રોએ કહ્યુ ત્યારે વિચાર કરી ધન્નાએ જવાબ આપ્યો –પુત્રો, કોઇને પણ મારવાનો વિચાર હવે નથી. પણ આ પુત્રી, જે હવે મરી ગઈ છે માટે તેના માસ રૂધિરનો આહાર કરી આપણે ઘેર પહોંચીએ. બધાએ આ કબુલ કર્યું એટલે આસપાસથી લાકડા વીણી લાવી તેઓએ અગ્નિ સળગાવ્યો, અને તે પુત્રીનુ માંસ વગેરે પકાવી તેનો તે સઘળાએ આહાર કર્યો. પરિણામે તેઓ જીવતાં રહ્યા અને રાજગૃહી નગરીમાં પહોચ્યા

એકવાર પ્રભુ મહાવીર તે નગરમા પધાર્યા. રાજા શ્રેણિક, ધન્ના સાર્થવાહ વગેરે વંદન કરવા ગયા. પ્રભુએ દેશના આપી. ધન્ના-સાર્થવાહને વૈરાગ્ય થયો અને તેણે દીક્ષા લીધી. સખ્ત તપ જપ ધ્યાન ધરી, સથારો કરી તે પહેલા દેવલોકમા ગયો, ત્યાંથી કાળ કરી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ પામી મોક્ષમા જશે.

ન્યાય–જેમ ધન્નાસાર્થવાહે શરીર, વર્ણ, રૂપ, બળ કે વિષયને માટે સુસુ-માદારિકાનો આહાર ન્હોતો કર્યો, પણ માત્ર રાજગૃહ નગરમાં

પહોંચવા માટેજ કર્યો હતો, તેમ સાધુ સાધ્વી ઉદારિક શરીરને વર્ણ, રૂપ, બળ, વિષયને માટે પોષે નહિ, પરંતુ માત્ર સિદ્ધિ-મૂક્તિને માટે સાધનભૂત જાણી નિ સ્વાદ રૂપે આહાર કરે. ચિલાતીપુત્ર વિષયમા લુબ્ધ બની અટવીમા રખડી મહાદુ ખ પામ્યો, તેમ વિષયમાં ગૃદ્ધ બનેલ જીવો મહાદુ ખને પામે અને સ સાર પરિભ્રમણ કરે

૨૩૪ સુલસા

ગજગૃહ નગરમાં નાગ નામના રથિકને સુલસા નામે પતિભક્ત અને ધર્મપરાયણ સ્ત્રી હતી એકદા નાગ રથિકે ગુરુસન્મુખ એવો નિયમ કર્યો કે ‘ હવે મ્હારે બીજી સ્ત્રી કરવી નહિ. ’ એ દ પતી પરસ્પર સ્નેહયુક્ત હતા નાગ રથિક શ્રેણિક રાજાની સેવા કરતો હતો. એકદા પોતાના આંગણા પાસે કેટલાક દેવકુમાર જેવા બાળકોને જોઈ પુત્ર વગરની એવી સુલસા પોતાને પુત્ર ન હોવા બદલ ખેદ પામી, ચિંતાથી તેનુ મુખ ઉતરી ગયુ, ત્યારે નાગરથિકે તેણીને દેવ વગેરેની બાધા રાખવાનુ કહ્યુ. આ સાંભળી જૈનધર્મમાં દૃઢ એવી સુલસાએ કહ્યુ મિથ્યા દેવદેવીઓની બાધા વ્યર્થ જ છે, માટે અરિહ ત ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખો, તેનાથી સર્વ સિદ્ધિ મળશે આમ સત્ય ધર્મની શ્રદ્ધાવડે પતિ-પત્ની બ ને દિવસો વિતાવવા લાગ્યા

એકવાર કોઈ દેવે સુલસાની ધર્મશ્રદ્ધાની કસોટી કરી ત એક જૈન સાધુનુ રૂપ ધરીને સુલસાને ત્યાં આવ્યો સુલસાએ મુનિ ધારીને વ દન કરી તેમનો સત્કાર કર્યો સાધુએ કહ્યુ હુ લક્ષપાક તેલની યાચના કરવા આવ્યો છુ, જો હોય તો વહોરાવશો. સત્પાત્રને જોઈ મૂલ્યવાન વસ્તુ પણ પ્રેમપૂર્વક વહોરાવવા સુલસા તત્પર થઈ તેણીની પાસે તેલના ચાર શીશાઓ હતા, તેમાંથી એક લઈને ત આવી. આવતા જ દેવની માયાથી તેને ઉમરામા ઠેસ વાગ્યાથી શીશો પડીને ફૂટી ગયો, એટલે હોશભેર સુલસા બીજો શીશો લઈ આવી, પણ તેની પણ એવી જ દશા થઈ. એમ દેવે માયાવડે તેના ચારેય

શીશા ફોડાવી નાખ્યા, છતા સુલસાના મનમા મુનિ પ્રત્યે કિંચિત્ પણ અભાવ ન થયો, કે વહોરાવવા પ્રતિ અરુચિ ન થઈ. દેવ તેની ધર્મશ્રદ્ધાથી પ્રસન્ન થયો, અને તેણે પ્રકટ થઇ, તેલના શીશા પાછા આપી, સુલસાને વરદાન માગવા કહ્યુઃ સુલસાએ કહ્યુ. હે દેવ, ત્હમે જ્ઞાનબળથી મારો મનોરથ જાણી શકો છો આથી દેવતાએ તેણીને ૩૨ ગોળીઓ આપી અને કહ્યું કે ત્હારે આમાંથી એકેક ગુટિકા ખાવી, એના પ્રભાવથી તને ૩૨ પુત્રો થશે. તેમજ તને જ્યારે સંકટ પડે ત્યારે મને સંભાળજે. હુ તારૂ વિઘ્ન દૂર કરીશ. એમ કહીને તે દેવ અંતર્ધ્યાન થઇ ગયો.

હવે સુલસાએ વિચાર કર્યો કે મારે ૩૨ પુત્રો શુ કરવા છે? કારણ કે તેથી તો તે બધાના મળમૂત્ર ધોવામાં મારો સમય ચાલ્યો જાય અને ધર્મધ્યાન થાય નહિ, તેના કરતા બત્રીસ લક્ષણો એવો એકજ પુત્ર ઉત્પન થાય તે વધારે સારૂ. એમ વિચારી સુલસા બત્રીસે ગોળીઓ એકી સાથે ગળી ગઈ, આથી તેના ઉદરમાં ૩૨ ગર્ભ પ્રકટ થયા. પરિણામે તે મહાવેદના અનુભવવા લાગી, તેથી સુલસાએ પેલા દેવને યાદ કર્યો દેવ આવ્યો. સુલસાએ પોતાની ગર્ભવેદનાની વાત કહી. દેવે તેને કહ્યા પ્રમાણે કામ ન કર્યા બદલ ઠપકો આપ્યો. સુલસાએ ભવિતવ્યતાનો નિયમ કહ્યો છેવટે દેવે તેની વ્યથા દૂર કરી. અનુક્રમે તેણીએ ૩૨ પુત્રોનો જન્મ આપ્યો નાગરથિકે મહાદાન દઈ પુત્રોનો જન્મોત્સવ કર્યો. પાચ પાંચ ધાવમાતાઓથી ઉછેરાતાં તે પુત્રો વૃદ્ધિ પામ્યા, ધર્મ, કર્મ અને શાસ્ત્ર સબધી સર્વ કળાઓ શીખ્યા, પિતાએ તેમના લગ્ન કર્યા. તેઓ શ્રેણિક રાજાના સેવકો થયા પુત્રવધુઓથી સુલસા સુખી થઈ.

એકવાર શ્રેણિક રાજા સુજ્યેષ્ઠાનુ સુરંગદ્વારા હરણ કરવા ગયો હતો, ત્યારે તે સુલસાના આ ૩૨ પુત્રોને સાથે લઈ ગયો હતો. ચેટક રાજાના સૈન્યને યુદ્ધ થયુ. તેમાં સુલસાનો એક

પુત્ર મૃત્યુ પામતાં બત્રીસે પુત્રો મૃત્યુ પામ્યા. આથી સુલસાના શોકનો પાર રહ્યો નહિ. છેવટે અભયકુમારના ઉપદેશે સુલસા શોક મુક્ત થઈ. ત્યારબાદ ધર્મમાં નિશ્ચલ શ્રદ્ધા છે એવી તે સુલસાને ભ. મહાવીરે અંબડ સન્યાસીદ્વારા ધર્મલાભ કહેવડાવ્યો. અંબડે પરીક્ષા કરી, તેમાં તે સફળ થઈ છેવટે અંત સમયે સર્વ પાપની આલોચના લઈ, મૃત્યુપામી સુલસા દેવલોકમાં ગઇ, ત્યાથી ચ્યવી તે ભરતક્ષેત્રમાં આવતી ચોવીસીમાં નિર્મમ નામે ૧૫ મા તીર્થંકર થશે

૨૩૫ સુભૂમ ચક્રવર્તી

શ્રી અરનાથ પ્રભુના શાસનમા સુભૂમ નામે આઠમા ચક્રવર્તી થયા. તે હસ્તીનાપુરના કૃતવીર્ય રાજાની તારા નામક રાણીના પુત્ર હતા તેમનો જન્મ જંગલમા તાપસના આશ્રમમા થયો હતો સમય જતાં વૈતાઢ્ય પર રહેનારા મેઘનાદ વિદ્યાધરે તેમને પોતાની પદ્મશ્રી નામની કન્યા પરણાવી હતી તે વખતે તેનો પ્રતિસ્પર્ધી પરશુરામ નામે પ્રતિવાસુદેવ હતો, તેણે સુભૂમના પિતાને મારી પૃથ્વીને નિ ક્ષત્રિયા કરી હતી એ વાત સુભૂમે પોતાની માતાદ્વારા સાંભળી, તેથી તે ક્રોધવશ બની હસ્તિનાપુરમાં આવ્યો ત્યા તેને ચક્રરત્નની પ્રાપ્તિ થવાથી તેણે પરશુરામને માર્યો. જેમ પરશુરામે પૃથ્વીને સાતવાર નિ ક્ષત્રિયા કરી હતી, તેમ તેનાં વેર રૂપે સુભૂમે પૃથ્વીને એકવીસ વાર નિર્બ્રાહ્મણી કરી.

અનુક્રમે સાઠ હજાર વર્ષના આયુષ્યવાળા સુભૂમે ચાર દિશામા ફરી અનેક રાજાઓને પરાજય પમાડી છ ખડની સાધના કરી અને તે ચક્રવર્તી થયો. અનેક પ્રાણિઓની હિંસા કરતો તે સુભૂમ લોભને વશ સાતમો ખડ સાધવા ગયો, જ્યાં દરિયામા ડૂબવાથી તે મૃત્યુ પામ્યો અને મરીને તે સાતમી નરકમા ગયો.

૨૩૬ સુવિધિનાથ (પુષ્પદંત).

કાકંદી નગરીના સુગ્રીવ રાજાની રામાદેવી નામક રાણીની કુક્ષિમા વૈજયંત વિમાનમાથી ચ્યવીને ફાગણ વદિ ૯ ના રોજ તેઓ ઉત્પન્ન થયા. માતાને ૧૪ સ્વપ્ન આવ્યા. માગશર વદિ પાંચમે જન્મ થતા દેવદેવીઓએ પ્રભુનો ઉત્સવ કર્યો. ગર્ભ વખતે માતા સર્વ વિધિમા કુશળ હતા, તેમજ તેમને પુષ્પના દોહદથી પુત્રને દાંત આવ્યા હતા, તે પરથી તેમના સુવિધિ અને પુષ્પદંત એવાં બે નામ રાખવામા આવ્યા. યૌવન પામતા પિતાના આગ્રહથી તેઓ અનેક રાજકન્યાઓ પરણ્યા. પછી પિતાની ગાદીએ આવ્યા. ૫૦ હજાર પૂર્વ કુમારપણે રહ્યા, તથા ૫૦ હજાર પૂર્વ ઉપર ૨૮ પૂર્વાંગ સુધી તેમણે રાજ્ય ભોગવ્યુ. તે પછી લોકાંતિક દેવોની પ્રેરણાથી પ્રભુએ વાર્ષિકદાન આપી માગશર વદિ ૬ ના રોજ એક હજાર રાજાઓ સાથે સયમ અગીકાર કર્યો. ચાર માસ છદ્મસ્થપણે રહ્યા પછી પ્રભુને મહાપ્રકાશ આપનારૂ એવુ કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને વરાહ આદિ ૮૮ ગણધરો હતા.

પ્રભુના સંઘ પરિવારમા ૨ લાખ સાધુ, ૧૨૦ હજાર સાધ્વી, ૨૨૯ હજાર શ્રાવકો તથા ૪૭૨ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. કેવળજ્ઞાન થયા પછી સુવિધિજિને એક લાખ પૂર્વમા ૨૮ પૂર્વાંગ અને ચારમાસ ઓછા, સમય સુધી કેવળીપણે વિચરી અનેક ભવ્ય જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો. અંતે સમેતશિખર પર, એક હજાર મુનિઓ સાથે, માસિક અનશને કારતક વદિ ૯ મે પ્રભુ નિર્વાણ પધાર્યા. તેમનું કુલ આયુષ્ય બે લાખ પૂર્વનુ હતુ.

૨૩૭ સોમિલ*.

ભ. પાર્શ્વનાથના સમયમાં વારાણશી નગરીમા સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ હતા. તે મહાસમૃદ્ધિવંત, તથા ચારવેદાદિ ૭ શાસ્ત્રમાં પારગત હતા.

* ગજસુકુમારને ઉપસર્ગ આપનાર, બીજા સોમિલનું વૃત્તાંત ગજસુકુમારની કથાના અંતરભાગમાં આવી જતુ હોઈ તે અહિ લીધુ નથી. —સં.

એકવાર ભ. પાર્શ્વનાથ ત્યાં પધારતા સોમિલ પ્રભુની દેશનામાં ગયા. દેશના પૂરી થયા બાદ તેમણે પ્રભુને પૂછ્યુ –તમારે યાત્રા છે? તમારે ઇંદ્રિયોને જીતવાનુ છે ? તમારે રોગરહિત પણ છે ? તમારે નિર્દોષ વિહાર છે? તમારે સરસવ ખાવા યોગ્ય છે કે નહિ? તમારે માંસ ખાવા યોગ્ય ખરૂં કે નહિ, ફૂલફળ તમારાથી ખવાય કે નહિ? ત્હમે એક છો કે બે ? અક્ષય છો કે અવ્યય છો ? વગેરે પ્રશ્નો પૂછ્યા પ્રભુએ તેના બરોબર જવાબો આપ્યા, આથી સોમિલે પ્રભુ પાસે જૈન માર્ગના બાર વ્રતો અગીકાર કર્યાં, તથા જીવ, અજીવાદિ નવ તત્ત્વનુ જાણપણુ કર્યું. ત્યારબાદ સોમિલને લાંબા કાળ સુધી સાધુનો સમાગમ થયો નહિ, તેથી તેમનામા મિથ્યાત્વના પર્યાય વધ્યા, તે પછી તેમણે શહેર બહાર બગીચા બનાવ્યા, તેમા અનેક પ્રકારના વૃક્ષો તથા છોડવાઓ ઉછેર્યાં તે પછી કેટલેક સમયે સ્વજન, મિત્ર અને કુટુ-બીઓને ભોજન જમાડી, તાપસના સાધનો બનાવરાવી, મોટા પુત્રને ગૃહકાર્યભાર સોપી તેમણે તાપસની દીક્ષા અગીકાર કરી, અને તામલી તાપસની પેઠે તેઓ સઘળી ક્રિયાઓ કરવા લાગ્યા. એકવાર એક દેવે આવીને તેમને કહ્યુ કે–સોમિલ, ત્હારી પ્રવર્જ્યા ખોટી અને અજ્ઞાન-કષ્ટ સહન કરવા જેવી છે આમ દેવે લાગલાગટ ચાર રાત્રિ સુધી ત્રણ ત્રણ વખત કહ્યુ. છેવટે પાચમી રાત્રિએ કહ્યુ કે પહેલા તે પ્રભુ પાર્શ્વનાથ પાસે વ્રત અગીકાર કરેલા, તે મૂકી દઇને મિથ્યા કષ્ટમા કેમ પડ્યો ? આથી સોમિલ સમજ્યો દેવ નમસ્કાર કરી ચાલ્યો ગયો પછી પુન સોમિલે શ્રાવકના વ્રત ગ્રહણ કરી ઘણો તપ કર્યો. અત સમયે અનશન કરી, પૂર્વ વ્રતભગની આલોચના લીધા વગર, તે કાળ કરીને શુક્ર નામે ગ્રહ થયો. ત્યાથી ચ્યવી તે મહાવિદેહમા જન્મી મોક્ષ જશે

૨૩૮ સોરિયદત્ત મચ્છીમાર.

નદીપુર નામનુ ગામ હતુ ત્યા મિત્ર નામે રાજા હતો તે રાજાને એક સીરીયા નામનો રસોયો હતો તે ઘણો જ પાપી હતો.

૨૩૬ સુવિધિનાથ (પુષ્પદંત).

કાકંદી નગરીના સુગ્રીવ રાજાની રામાદેવી નામક રાણીની કુક્ષિમા વૈજયંત વિમાનમાથી ચ્યવીને ફાગણ વદિ ૯ ના રોજ તેઓ ઉત્પન્ન થયા. માતાને ૧૪ સ્વપ્ન આવ્યાં. માગશર વદિ પાચમે જન્મ થતાં દેવદેવીઓએ પ્રભુનો ઉત્સવ કર્યો. ગર્ભ વખતે માતા સર્વ વિધિમા કુશળ હતા, તેમજ તેમને પુષ્પના દોહદથી પુત્રને દાંત આવ્યા હતા, તે પરથી તેમના સુવિધિ અને પુષ્પદંત એવાં બે નામ રાખવામા આવ્યા. યૌવન પામતા પિતાના આગ્રહથી તેઓ અનેક રાજકન્યાઓ પરણ્યા. પછી પિતાની ગાદીએ આવ્યા. ૫૦ હજાર પૂર્વ કુમારપણે રહ્યા, તથા ૫૦ હજાર પૂર્વ ઉપર ૨૮ પુર્વાંગ સુધી તેમણે રાજ્ય ભોગવ્યુ. તે પછી લોકાંતિક દેવોની પ્રેરણાથી પ્રભુએ વાર્ષિકદાન આપી માગશર વદિ ૬ ના રોજ એક હજાર રાજાઓ સાથે સયમ અગીકાર કર્યો. ચાર માસ છદ્મસ્થપણે રહ્યા પછી પ્રભુને મહાપ્રકાશ આપનારૂ એવુ કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ. તેમને વરાહ આદિ ૮૮ ગણધરો હતા

પ્રભુના સઘ પરિવારમા ૨ લાખ સાધુ, ૧૨૦ હજાર સાધ્વી ૨૨૯ હજાર શ્રાવકો તથા ૪૭૨ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. કેવળજ્ઞાન થયા પછી સુવિધિજિને એક લાખ પૂર્વમાં ૨૮ પૂર્વાંગ અને ચારમાસ ઓછા, સમય સુધી કેવળીપણે વિચરી અનેક ભવ્ય જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો. અંતે સમેતશિખર પર, એક હજાર મુનિઓ સાથે, માસિક અનશને કારતક વદિ ૯ મે પ્રભુ નિર્વાણ પધાર્યા. તેમનું કુલ આયુષ્ય બે લાખ પૂર્વનુ હતું

૨૩૭ સોમિલ*.

ભ. પાર્શ્વનાથના સમયમા વારાણશી નગરીમા સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ હતા. તે મહાસમૃદ્ધિવંત, તથા ચારવેદાદિ ૭ શાસ્ત્રમાં પારંગત હતા

* ગજસુકુમારને ઉપસર્ગ આપનાર, બીજા સોમિલનું વૃત્તાંત ગજસુકુમારની કથાના અંતરભાગમાં આવી જતુ હોઈ તે અહિં લીધું નથી. —સં.

રસોઈના કામમાં તેણે પોતાના હાથ નીચે માછલીને પકડવાવાળા, હરણને મારવાવાળા વગેરે હિંસાનું કામ કરનારા માણસો રાખ્યા હતા. જેઓ અનેક પશુ પક્ષીઓ લાવી આપતાં. સીરીયા-મરઘાં, મોર, તેતર, વગેરે પંખીઓને પાંજરામાં પૂરી રાખતો, તથા જીવતા પંખી-ઓની પાંખ ઉખાડીને વેચતો, એટલું જ નહિ પણ ગાય, ભેંસ, કુક્કર, બકરા વગેરે પશુઓનાં માંસના ટુકડા કરી, તેને તેલમા તળી રસોઈ બનાવતો, તે પોતે ખાતો અને રાજાને પણ ખવડાવતો. આવી રીતે ઘણા વર્ષો સુધી હિંસાકારી કૃત્યો કરીને તે મરણ પામ્યો અને મરીને તે છઠ્ઠી નરકમા ઉત્પન્ન થયો.

ત્યાથી નીકળીને તે સોરીપુર નગરમાં સમુદ્રદત્ત નામના મચ્છીમારને ત્યા તેની સમુદ્રદત્તા નામની સ્ત્રીને પેટે જન્મ્યો. તેનું નામ સોરિયદત્ત પાડ્યુ. યુવાવસ્થા પામ્યો, ત્યારે તેના માબાપ ગુજરી ગયા, તેથી તે મચ્છીમારોમાં અગ્રેસર તરીકે રહેવા લાગ્યો. તેણે ઘણા માણસો નોકર તરીકે રાખ્યા. જેઓ પાસે માછલાંઓ પકડવાનુ કામ કરાવતો પછી તે સોરિયદત્ત પકડાયેલાં માછલાઓને તાપમા સૂકવતો અને તેઓને પકવીને બજારમા વેચવા લઈ જતો.

એકવાર સોરિયદત્ત માછલીને સેકીને ખાતો હતો, તેવામા તે માછલીનો કાટો તેના ગળામા ભરાઈ ગયો તેનાથી તેને તીવ્ર વેદના થઈ. ગળામા કંઈ પણ પદાર્થ જઈ શકે નહિ, જેથી તે ભૂખ અને તૃષાથી પીડાવા લાગ્યો. ખોરાક ન લઈ શકવાથી તે દિન પ્રતિદિન સુકાવા લાગ્યો. તેનુ શરીર ક્ષીણ થવા લાગ્યું. તેથી તેણે ઘણા વૈદ્યોને ઉપચાર અર્થે બોલાવ્યા. વૈદ્યોએ ખૂબ ઉલટીઓ કરાવી તથા બીજા ઘણા ઉપચારો કર્યા. પણ તે કાંટો ગળામાંથી કાઢવા કોઈ સમર્થ થયુ નહિ. પરિણામે તે મચ્છીમાર મરણ પામ્યો અને પહેલી નરકમાં

ઉત્પન્ન થયો. ત્યાથી નીકળી અનત સંસાર પરિભ્રમણ કરતા કરતાં છેવટે મનુષ્ય જન્મ પામી તે મોક્ષમાં જશે.

૨૩૯ સંયતિરાજા.

પચાલ દેશના કપિલપુર નગરમા સયતિ નામનો રાજા હતો એકવાર તે પોતાની ચતુરગી સેના સાથે પોતાના કેશરી નામના ઉદ્યાનમા શિકારાર્થે ગયો. ત્યા તેણે ઘણા મૃગલાઓનો સહાર કર્યો. તે ઉદ્યાનમા ગર્દભાળી નામના એક મુનિ ધ્યાનદશામા લીન હતા મૃત્યુના ભયથી શિકારના પજામાથી નાસી છૂટેલુ એક મૃગ ધ્યાનસ્થ મુનિ તરફ દોડવા લાગ્યુ, તેવામા રાજાએ તેને એક બાણ વડે ઘાયલ કર્યું મૃગ ત્યા જ લગભગ મુનિ સમિપ પહોચી મૃત્યુને શરણ થયુ. તેને લેવા માટે રાજા તે જગ્યાએ આવ્યો, તેવામા તેણે એક ધ્યાનસ્થ જૈન મહાત્માને તે જગ્યાએ જોયા. આથી રાજા મનમા ભય પામ્યો અને ખેદપૂર્વક વિચારવા લાગ્યો કે અહો ! મેં પાપીએ માંસમા ગૃદ્ધ બનીને મુનિના મૃગને માર્યું ! આ મૃગ મુનિનુ જ હોવુ જોઈએ, નહિ તો તે મુનિ પાસે આવે નહિ. અરે, હવે શુ થાય ? જો આ મુનિ કોપાયમાન થશે તો તેઓ પોતાના તપોબળથી મને અને મારા સૈન્યને બાળી મૂકશે એમ બ્હીને તે મુનિ પાસે આવ્યો અને તેમના પગમા વદન કરી નમ્રતાપૂર્વક બોલ્યો —હે મુનિ ! હે તપસ્વી ! મ્હારો અપરાધ ક્ષમા કરો, મે આપના મૃગને ઓળખ્યુ નહિ. મુનિ ધ્યાનસ્થ હોવાથી રાજાના કથનથી કાંઈ પણ બોલ્યા નહિ, આથી રાજા વધારે ભયભીત બન્યો, ને વધારે નમ્રતાથી કહેવા લાગ્યો -હે મહારાજ ! કરુણાસાગર ! મ્હારા સામે જુઓ, હુ આ નગરનો સયતિ રાજા છુ મ્હને બોલાવી મારો ઉદ્દવેગ ટાળો થોડીવારે ગર્દભાળી મુનિએ કાયોત્સર્ગ પાળ્યો અને કહ્યુ —રાજન્ ! તને અભય છે, અને તુ

સર્વ જીવોને અભયદાનનો દાતાર થા. આ અનિત્ય મનુષ્યલોકને વિષે હિંસામા કેમ પ્રવૃત્ત થયો છે? કર્મના વશે સર્વ જીવોને સઘળી પૌદ્‌ગલિક વસ્તુઓ છોડીને જવાનુ છે, તો પછી તુ રાજ્યમા આટલો બધો આસક્ત કેમ બન્યો છે? હે રાજા! તુ જીવિતવ્ય અને રૂપને વિષે આટલો બધો કેમ મૂર્છા પામે છે? આયુષ્ય અને રૂપ તો વિજળીના ચમકારા જેવુ ક્ષણિક છે સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવાર અને ઉપાર્જન કરેલુ ધન સાથે આવતુ નથી, પણ તે સર્વ મૃત્યુ પછી અહિ જ પડી રહે છે. જે સ્ત્રી પોતાના પતિ પર અતિશય પ્યાર કરે છે, તેજ સ્ત્રી તેના પતિના મૃત્યુ પછી અન્ય સાથે સુખ ભોગવે છે, જે મહાપાપ કરી ધન ઉપાર્જન કર્યું હોય છે, તેનો ભોક્તા બીજો બને છે, વગેરે હિત શિખામણો વડેરાજાને મુનિએ બોધ આપ્યો. આ સાભળી સજતિ રાજા પ્રતિબોધ પામ્યો. તેણે ગર્દભાળી મુનિ પાસે ચારિત્ર અગિકાર કર્યું, અને તેઓ ગીતાર્થ થઈ સાધુની સમસ્ત સમાચારી શીખી, ગુરુની આજ્ઞા લઈ એકાકીપણે વિચરવા લાગ્યા. એકદા સમયે તેમને ક્ષત્રિયરાજ ઋષિ મળ્યા, તેમણે સયતિ મુનિની તેજસ્વી પ્રભા જોઈ કહ્યુ હે મુનિ! તમારુ રૂપ અને મન નિર્વિકારી દેખાય છે, તો તમારૂ નામ શુ છે તે કૃપા કરી કહેશો? સંયતિ બોલ્યા—મારૂ નામ સયતિ, મારૂ ગોત્ર ગૌતમ, તથા શ્રુતજ્ઞાન અને ચારિત્રના પારગામી એવા ગર્દભાળી ભગવાન મારા ધર્મગુરુ–ધર્માચાર્ય છે. હિંસાથી બચવા માટે મે સયમ આદર્યો છે. તે પછી સંયતિ રાજાએ સાધુના ઉત્કૃષ્ટ ગુણો, મિથ્યાત્વના પ્રકાર વગેરે જૈન તત્ત્વનુ રહસ્ય કહી, પોતાને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ હોવાથી કહ્યુ કે હુ સમ્યક્ પ્રકારે મારા આત્માનો પૂર્વભવ જાણુ છુ. હુ પાચમા બ્રહ્મદેવલોકમાં મહાપ્રાણ નામના વિમાનમા દેવપણે હતો, ત્યાની દશ સાગરોપમની* સ્થિતિ પૂરી કરી હુ આ

* ચાર ગાઉનો લાબો, પહોળો અને ઉડો એવો એક કુવો હોય, તેમા દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ યુગલીયાના સાત દિવસના જન્મેલાં બાળકના એકેક

મનુષ્યભવ પામ્યો છુ. આ પ્રમાણે વાર્તાલાપ થતાં ક્ષત્રિયરાજ ઋષિને ઘણો આનદ થયો અને તેઓ છૂટા પડ્યા. અનુક્રમે સયમ માર્ગમા વિચરતા સયતિ રાજર્ષિને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ અને તેઓ મોક્ષમા ગયા

૨૪૦ સભવનાથ.

વર્તમાન ચોવીસીના ત્રીજા તીર્થંકર શ્રી સભવનાથ, શ્રાવસ્તી નગરીના જિતારી રાજાની સેનાદેવી રાણીની કુક્ષિમા, નવમા દેવ-લોકમાથી ચ્યવીને ઉત્પન્ન થયા માતાએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા માગશર શુદિ ૧૪ ના રોજ પ્રભુનો જન્મ થયો. ૫૬ દિગ્કુમારી દેવીઓએ સૂતિકાકર્મ કર્યું ઇંદ્રોએ પ્રભુને મેરુ પર્વત પર લઈ જઇને જન્મો-ત્સવ ઉજવ્યો. પિતાએ સભવનાથ એવુ નામ આપ્યુ. યૌવનાવસ્થા થતા તેઓ અનેક રાજકન્યાઓ પરણ્યા. ૫દર લાખ વર્ષો સુધી કૌમાર્યાવસ્થામાં રહ્યા પછી પિતાએ તેમને રાજ્યગાદી પર બેસાડી દીક્ષા લીધી ૪૪ લાખ પૂર્વ અને ૪ પૂર્વાંગ સુધી રાજ્ય ભોગવ્યુ, તે પછી લોકાતિક દેવોની પ્રેરણાથી વરસીદાન આપી, પ્રભુએ માગશર શુદિ પૂર્ણિમાએ એક હજાર રાજાઓ સાથે દીક્ષા લીધી ચૌદ વર્ષ છદ્મસ્થપણામા રહ્યા પછી કાર્તિક વદિ પાચમે તેમને કૈવલ્યજ્ઞાન થયુ તેમને ચારુ વગેરે ૧૦૨ ગણધરો હતા

સભવ જિનના સઘ પરિવારમા ર લાખ સાધુ, ૩૩૬ હજાર સાધ્વીઓ, ૨૯૩ હજાર શ્રાવકો અને ૬૩૬ હજાર શ્રાવિકાઓ હતા. અતિમ સમયે પ્રભુએ સમેતશિખર પર એક હજાર મુનિઓ સાથે માસિક અનશન કર્યું અને ચૈત્ર શુદિ પાચમે તેઓ મોક્ષ પધાર્યા. સભવનાથ પ્રભુનુ એકંદર આયુષ્ય ૬૦ લાખ પૂર્વનુ હતુ.

વાળના અસખ્યાતા ખડ કરી, ઠાસી ઠાસીને તે કુવામા ભરે, પછી તેમાથી એકેક ખડ સો સો વરસે કાઢે અને જ્યારે તે કુવો ખાલી થાય ત્યારે તેને એક પલ્યોપમ કહેવાય એવા દશ ક્રોડા ક્રોડી (દશક્રોડને દશક્રોડે ગુણીએ) કુવા ખાલી થાય ત્યારે એક સાગરોપમ કહેવાય, એમ ગ્રન્થકાર વર્ણવે છે.

૨૪૧ હરિસેન (ચક્રવર્તી).

કપિલપુર નગરમાં મહા હરિ નામે રાજા હતો. તેને મેરા નામની રાણી હતી. તેમને મહાન્ શક્તિશાળી પુત્ર થયો. તેનું નામ હરિસેન. યૌવનવય પામતાં હરિસેન રાજ્યાસને આવ્યા અને અન્ય ચક્રવર્તીઓની જેમ પોતાની આયુદ્ધશાળામા ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થવાથી, તેની મદદ વડે છખંડ જીતી દશમા ચક્રવર્તી થયા. અંતે સર્વ રાજ્યરિદ્ધિ છોડી તેમણે દીક્ષા લીધી અને કૈવલ્યજ્ઞાન પામી તેઓ મોક્ષમા ગયા.

૨૪૨ હસ્તિપાળ.

પૂર્વ ભરતના મગધ દેશમાં પાવાપુરી નગરી હતી, ત્યાં હસ્તિ-પાળ નામનો જૈનધર્મી રાજા હતો. તે ભ. મહાવીરનો પરમભક્ત હતો. ભગવાનને છેલ્લુ ચાતુર્માસ પોતાની નગરીમા કરવાની તેમણે વિનતિ કરી હતી. ભગવાને તે માન્ય રાખી પ્રભુ મહાવીર તેજ ચાતુર્માસમા પાવાપુરીમા આશો વદી ૦))ના રોજ નિર્વાણ પામ્યા

૨૪૩ હરિકેશબળ

ગંગાનદીના કિનારા પર એક નાનુ ગામડું હતુ. તેમાં ચંડાળ જાતિના મનુષ્યો રહેતા હતા. ત્યાં બળકોટ નામે એક ચંડાળ હતો. પોતાની ન્યાતનો તે આગેવાન હતો. તેને બે સ્ત્રીઓ હતી ૧ ગૌરી અને બીજી ગાધારી. ગાધારીથી તેને એક પુત્ર ઉત્પન્ન થયો તેનુ નામ હરિકેશબળ.

હરિકેશ પૂર્વ ભવમા બ્રાહ્મણ હતો અને દીક્ષા લઈને તે દેવલોકમા ગયો હતો; પણ બ્રાહ્મણ જાતિમા તેણે પોતાના ઉચ્ચ કુળનો અને અથાગ રૂપનો મદ કર્યો હતો. તેથી તે આ ભવમા નીચ

કુળમા ઉત્પન્ન થયો, અને રૂપના મદથી તે બેડોળ, કાળો અને કદ્દરૂપો થયો. તેનું બેડોળપણુ જોઈને તેના માબાપ અને સ્વપર જનો સૌ કોઈ તેની સામે તિરસ્કારની નજરે જોતુ. એકવાર ગામમા કંઈક ઉત્સવ હતો. એટલે બધા ચંડાળો એક સ્થળે એકઠા થઈ મોજ શોખ કરી રહ્યા હતા. નાના છોકરાઓ નિર્દોષ રમ્મત રમતા હતા તેવામા હરિકેશ તેમની પાસે આવ્યો. હરિકેશનો સ્વભાવ તોફાની હતો, તેથી તે છોકરાઓને મારીને રજાડવા લાગ્યો છોકરાઓ રડતા રડતાં પોતાના માબાપ પાસે ગયા અને હરિકેશે માર્યાનુ કહ્યુ. તેમના માબાપોએ બળકોટને ફરિયાદ કરી એટલે બળકોટ ક્રોધાયમાન થઈને હરિકેશને મારવા દોડયો. પણ હરિકેશ ત્યાંથી દૂર નાસી જઈને ધૂળના એક ઉચા ઢગલા પર બેઠો, અને એકઠા થયેલા સ્વજ્ઞાતિજનો તરફ દૂર નજરથી તે જોવા લાગ્યો. સઘળા ચડાળો ટોળે મળીને આનદ કરી રહ્યા હતા, તેવામા ભયંકર ફુફાડા મારતો એક વિષધર સર્પ તે ટોળામા આવ્યો. માણસો ભયભીત બનીને આમ તેમ નાસવા લાગ્યા એક જોરાવર ચડાળે આવી તે વિષધર સર્પ ઉપર લાકડીનો ફટકો લગાવ્યો અને સાપના ટુકડે ટુકડા કરી નાખ્યા

થોડીવારે ફરીથી ત્યાં એક બીજો સર્પ આવ્યો. એક બે માણસો બોલી ઉઠયા—મારો, મારો ત્યારે બીજાઓએ કહ્યું—ભાઈઓ, આ સર્પને કોઈ મારશો નહિ, કારણ કે તે ઝેરી નથી. એટલે તે કોઈને ઈજા કરશે નહિ. સર્પ ધીરે ધીરે ત્યાથી ચાલ્યો ગયો. માણસો પુનઃ પ્રમોદ કરવા લાગ્યા.

આ સઘળુ દૃશ્ય ધૂળના ઢગલા પર દૂર બેઠેલો હરિકેશ જોઈ રહયો હતો. તેણે વિચાર્યું કે, અહો ! જેનામા ઝેર હોય છે, તેની બુરી દશા થાય છે, અને જેનામા ઝેર હોતુ નથી, જે સર્વદા શાત છે, તેને કોઈ સતાવતુ નથી ખરેખર, હુ ઝેરી છુ મ્હારો સ્વભાવ

તોફાની છે. તેથીજ લોકો મને સતાવે છે માટે મારે આ સ્થાનમાં રહેવુ ઉચિત નથી. એમ ધારી હરિકેશ ત્યાથી જગલ માર્ગે દૂર ને દૂર ચાલવા લાગ્યો ત્યા રસ્તામાં તેણે એક શાતમુર્તિ સાધુ મહાત્માને બેઠેલા જોયા. જોતાજ તેનામા સદ્‌ભાવ ઉપ્તન્ન થયો. તેણે મુનિના ચરણુ-મા શિર ઝૂકાવીને વદન કર્યું મુનિ બોલ્યા —હે વત્સ, તું કોણ છુ અને અહિ કયાથી આવી ચડયો ? હરિકેશે જવાબ આપ્યો મહારાજ ! હું ચડાળનો પુત્ર છુ. મ્હારા તોફાની સ્વભાવથી વડિલોએ મ્હારો તિરસ્કાર કર્યો છે, પરતુ મને હવે ખાત્રી થઈ છે કે જગતમા ઝેર અને કંકાસથી જીવની દુર્દશા થાય છે, અને નમ્રતાથી જીવનુ કલ્યાણુ છે. મહારાજ, મેં હવે જ્યા શાતિ મળે ત્યા જવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. તો કૃપા કરી મને શાતિનો માર્ગ બતાવશો ?

મુનિ સમજ્યા કે આ હળુકર્મી જીવ છે, તેથી તેમણે હરિકેશને બોધ આપતાં કહ્યુ —હે વત્સ ! તુ શાતિની શોધમા છે, તે તને બહાર શોધવાથી નહિ મળે. ખરી શાતિ ત્હારા આત્મામાં રહેલી છે. આ જીવ અનત કાળથી ૮૪ લાખ જીવા યોનિમા રખડયો છે. અને કલેશ, પ્રપચ, નિંદા, કષાય, પ્રમાદ વડે સસારમા દુખ પામે છે. માટે ભાઈ, ત્હારે ખરી શાતિ જોઈતી હોય, તો જગતની સર્વ ઉપાધિ, સર્વ માયાનો પરિત્યાગ કર અને મ્હારી જેમ ત્યાગદશાને આધિન થા, તોજ ત્હારૂ કલ્યાણુ થશે. આ સાંભળી હરિકેશ બોલ્યો —પણુ પ્રભુ, હું ચંડાળ છું ને ! શુ તમે મને દીક્ષા આપી શકશો ?

'હા, ચડાળ હો તેથી શુ થયુ ? પ્રભુ મહાવીરના માર્ગમા સર્વ કોઇને આત્મ કલ્યાણુ કરવાનો હક્ક છે મુનિનુ કથન સાંભળી હરિકેશબળે ત્યાંજ મુનિ પાસે દીક્ષા અગીકાર કરી અને એકાંત તપ કરવા તેઓ જગલમા નીકળી પડયા. ત્યાંથી ફરતા ફરતાં હરિકેશમુનિ વારાણશી નગરીના તિંદુક નામના ઉદ્યાનમા પધાર્યા, અહિં તિંદુક નામના યક્ષનું

મદિર હતુ, તેમા હરિકેશ મુનિ કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમા લીન રહ્યા. તિંદુક નામનો યક્ષ હરિકેશ મુનિની તપશ્ચર્યા અને ચારિત્રથી પ્રસન્ન થઈ તેમનો ભક્ત બન્યો અને મુનિની સેવા ચાકરી કરવા લાગ્યો.

હવે તે નગરના રાજાની પુત્રી ભદ્રા કેટલીક સખીઓ સાથે તિંદુક યક્ષની પૂજા કરવા આ ઉદ્યાનમા આવી. ત્યા તેણે મેલા ઘેલા વસ્ત્રવાળા અને કદ્દરૂપા શરીરવાળા હરિકેશને જોયા, તેમને જોતાજ તે ઘૃણા પામી અને મુનિની નિદા કરવા લાગી પેલા યક્ષથી મુનિની થતી નિંદા સહન થઈ નહિ તેથી તે રાજપુત્રી પર ગુસ્સે થયો, અને ક્ષણભરમા તેને જમીન પર પછાડી દીધી બાળા મૂર્છા પામી, અને બેહોશ બની ગઈ. તેના શરીરમાથી રૂધિર નીકળવા માડયુ. આ જોઈ તેની સખીઓ ગભરાઈ ગઈ અને રાજા પાસે જઈ સઘળી વાત નિવેદન કરી. રાજા તિદુક ઉદ્યાનમા આવ્યો. તેણે જાણ્યુ કે પુત્રીએ આ તપસ્વી સાધુની નિદા કરી હશે, તેથી સાધુએ કોપાયમાન થઈ આ પ્રમાણે કર્યું લાગે છે. એમ ધારી રાજા એ હાથ જોડી મુનિ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો હે મહારાજ, મ્હારી પુત્રીનો અપરાધ ક્ષમા કરો. તરત પેલો યક્ષ રાજપુત્રીના શરીરમાં પેસી ગયો અને બોલ્યો –હે રાજન્' જો, તુ ત્હારી પુત્રીને આ મુનિ સાથે પરણાવે તોજ તે બચે આ સાભળી રાજા પોતાની પુત્રીને મુનિ સાથે પરણાવવા કબુલ થયો, એટલે યક્ષ તે બાળાના શરીરમાથી નીકળી મુનિના શરીરમા પેઠો પુરોહિતને બોલાવી રાજાએ મુનિ સાથે તે બાળાનુ લગ્ન કર્યું. તરતજ તિદુક યક્ષ મુનિના શરીરમાથી નીકળી સ્વસ્થાનકે ગયો બાળાએ મુનિને કહ્યુ મહારાજ' મેં તમારી નિદા કરી હતી, તો મારો અપરાધ ક્ષમા કરો અને મારો પ્રેમ સ્વીકારો આ સાભળી હરિકેશ મુનિ બોલ્યા —હે બાળા, હુ પચ મહાવ્રતધારી સાધુ છુ અને બ્રહ્મચારી છુ અમારાથી મન વચન કાયાએ સ્ત્રી સમાગમ થઈ શકે નહિ બાળા' મે તારી સાથે

લગ્ન કર્યું નથી. પણ આ યક્ષ મારા શરીરમાં પ્રવેશવાથી આમ બન્યું છે, માટે કૃપા કરી તમે ફરી આવું વચન મારી સાથે બોલતા નહિ બાળા મુનિના વચનથી નિરાશ થઈ, અને ઘેર આવી તેણે રાજાને સર્વ વાત વિદિત કરી. રાજાએ પુરોહિતને બોલાવ્યો. પુરોહિતે જણાવ્યું-મહારાજા ! યક્ષથી ત્યજાયેલ બાળા પુરોહિત-બ્રાહ્મણને આપી શકાય છે. રાજાએ પોતાની પુત્રીને રૂદ્રદત્ત નામના પુરોહિત સાથે પરણાવી. પુરોહિત રાજકન્યા મળવાથી ઘણો રાજી થઈ ગયો.

પુરોહિતે આ કન્યાને પવિત્ર કરવા માટે એક પ્રચંડ યજ્ઞ આરમ્ભ્યો. અનેક બ્રાહ્મણોને તે યજ્ઞમા તેણે નોતર્યા. તે સર્વને જમવા માટે અનેક પ્રકારના સ્વાદિષ્ટ ભોજનો રધાવ્યાં. બ્રાહ્મણો યજ્ઞ મડપમા વેદ મન્ત્રોચ્ચાર બોલવા લાગ્યા. તેવામાં હરિકેશ મુનિ ભિક્ષાર્થે ફરતા ફરતા આ યજ્ઞપાડામાં આવી પહોચ્યા.

જાડા હોઠ અને લાબા દાતવાળા આ કદરૂપા અને બેડોળ મુનિને દેખી કેટલાક અભિમાની બ્રાહ્મણો ગુસ્સે થઈ બોલી ઉઠયાઃ અલ્યા, તું કોણ છે ? અને આ વાઘરી જેવા વેશે અહિં કેમ આવ્યો છે ? ચાલ્યો જા અહિથી જલ્દી, નહિ તો જીવતો નહિ રહેવા પામે.

આ સાંભળી હરિકેશ બોલ્યા —ભૂદેવો ! ક્રોધ ન કરો. હું અહિં ભિક્ષા લેવા સારૂ આવ્યો છુ.

'ભિક્ષા બિક્ષા અહિ નહિ મળે. તારા જેવા ભામટા માટે અમે ભોજન નથી બનાવ્યુ. આ ભોજન તો અમારા જેવા પવિત્ર બ્રાહ્મણોને જમવા માટે છે. કદાચ આમાનુ ભોજન વધે તો અમે તે ફેંકી દઇએ, પણ તારા જેવા બેડોળ ભિખારીને તો હરગીજ નહિ આપીએ. માટે આવ્યો તે રસ્તે ચાલ્યો જા, નહિતો જોરજુલમથી અમે તને મારીને હાંકી કઢાડીશું.' ઉક્ત કઠિન શબ્દો બ્રાહ્મણના મુખેથી સાંભળી હરિકેશ બોલ્યા

'હે ભૂદેવો, હું બ્રહ્મચારી છુ, નિરતર તપશ્ચર્યા કરૂ છુ; અસત્ય બોલતો નથી, અને વધેલાં અન્નમાથી નિર્દોષ ભોજન લઉં છુ. તમે તો યજ્ઞમાં હિસા કરો છો, જુઠુ બોલો છો, બ્રહ્મચર્ય પાળતા નથી, માટે હું પવિત્ર છું તો મને તમારા માટે નીપજાવેલાં ભોજનમાંથી થોડુક આપો.'

આ સાભળતાં બ્રાહ્મણો વધુ ગુસ્સે થયા અને મુનિને ત્યાંથી હાકી કાઢવા તત્પર થયા. યુવાન બ્રાહ્મણો એકદમ યજ્ઞ મડપમાંથી બહાર નીકળી આવ્યા, અને સૌ કોઈ મુનિને મારવા લાગ્યા. આ આ દશ્ય તિદુક યક્ષના જોવામા આવ્યુ. તેથી તે મુનિની વ્હારે આવ્યો અને મુનિના શરીરમા પેસી ગયો પેસતા જ તેણે પોતાના પ્રચડ બળથી અનેક બ્રાહ્મણોને ભોય ભેગા કરી દીધા. કેટલાકના નાક, કાન, મ્હો છુદી નાખ્યાં, કેટલાકના શરીરમાંથી લોહિની ધારાઓ વહેતી કરી દીધી એટલામા રૂદ્રદત્ત બ્રાહ્મણ અને રાજકન્યા ભદ્રા ત્યાં આવી પહોચ્યા. ભદ્રા હરિકેશ મુનિને ત્યા ઉભેલા જોઈ આશ્ચર્ય પામી અને તેમને ઓળખી તેમના ચરણમા તેણીએ વદન કર્યું.

ભદ્રાએ બીજા ભૂદેવોને કહ્યુ ત્હમે આ મહામુનિની નિંદા શા માટે કરો છો ? આ તો મહાપ્રતાપી તપસ્વી મહાત્મા છે, અને બાળ બ્રહ્મચારી છે. યક્ષના પ્રભાવે તે મ્હને પરણ્યા હતા, પરતુ પોતે બ્રહ્મ-ચારી હોવાથી તેમણે મારો ત્યાગ કરેલો માટે આ પવિત્ર મુનિને જે જોઈએ તે ખુશીથી આપો એમ કહી તે ભદ્રા મુનિની ક્ષમા માગવા લાગી યક્ષ આ વખતે મુનિના શરીરમાથી પલાયન કરી ગયો. એટલે મુનિએ બાળાને કહ્યુ -હે બાળા, હું ત્યાગી અને તપસ્વી છું, મ્હારાથી ક્રોધ થઇ શકે નહિ, પણ યક્ષના પ્રવેશવાથી આમ બન્યુ હતુ. મારે માસક્ષમણનું આજે પારણુ છે માટે તમે યજ્ઞ માટે નિપજાવેલાં અન્નમાથી મને થોડુંક આપો. તરત રાજકન્યાએ હરિકેશ મુનિને ભિક્ષાદાન આપ્યુ. સુપાત્ર દાનના પ્રભાવે 'અહો-દાન, મહાદાન' એવો ત્યા આકાશ ધ્વનિ થયો. યજ્ઞ પાડામાં

દિવ્ય સુવર્ણની વૃષ્ટિ થઈ સૌ કોઈ સ્તબ્ધ બનીને મુનિની ક્ષમા માગવા લાગ્યા. હરિકેશ મુનિએ તેમને ધર્મબોધ આપ્યો. કેટલાક બ્રાહ્મણોને મુનિનો ઉપદેશ રૂચ્યો, તેથી તેમણે દીક્ષા લીધી. એમ અનેક જનોને પ્રતિબોધ પમાડી, અદ્દભુત તપશ્ચર્યા કરી, હરિકેશબળ મુનિ ચંડાળ કુળમાં ઉપજેલા છતાં આત્માની ઉચ્ચતમ ભાવનાને ભાવતાં કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા, અને નિર્વાણપદને પહોચ્યા. ધન્ય છે! હરિકેશ મુનિ સમા મહાન તપસ્વી ક્ષમાશ્રમણને! ત્હેમને આપણા અનેક વંદન હો!!!

સમાપ્ત.

કલ્યાણ સાધના

તારા સગાંસબંધી, વિષયભોગો કે દ્રવ્યસંપત્તિ તારૂ રક્ષણ કરી શકતાં નથી, કે તને બચાવી શકતા નથી, તેમજ, તુ પણ તેમનું રક્ષણ કરી શકતો નથી, કે તેમને બચાવી શકતો નથી દરેકને પોતાના સુખ દુ ખ જાતેજ ભોગવવા પડે છે. માટે, જ્યા સુધી પોતાની ઉમર હજુ મૃત્યુથી ઘેરાઈ નથી, તથા શ્રોત્રાદિ ઇન્દ્રિયોનુ બળ તેમજ પ્રજ્ઞા સ્મૃતિ–જ્ઞાન શક્તિ વગેરે કાયમ છે, ત્યાં સુધી, અવસર ઓળખી, શાણા પુરુષે પોતાનુ કલ્યાણ સાધી લેવું જોઈએ.

—શ્રી આચારાંગ સૂત્ર.

* * *

જેને તુ હણવાનો વિચાર કરે છે, તે તુ પોતેજ છે, જેને તુ આજ્ઞા આપવા માગે છે, (જેના પર તુ અધિકાર ભોગવવા માગે છે) તે તુ પોતેજ છે, જેને તુ સતાપ આપવા ચાહે છે, તે તુ પોતેજ છે, જેને તુ દબાવવા ઇચ્છે છે, તે તુ પોતેજ છે અને જેને તુ ઉપદ્રવ કરવા માગે છે તે પણ તુ પોતેજ છે.

સજ્જન માણસ આ પ્રમાણે સમજીને પોતાનુ જીવન વીતાવતો છતો, કોઈ પણ જીવને મારતો નથી, બીજાની પાસે મરાવતો નથી અને (બીજા જીવ પ્રતિ આચરેલુ દુ ખાદિ) પોતાને–આત્માને પાછળથી ભોગવવું પડે છે એમ સમજીને તેને ચાહતો પણ નથી

—શ્રી આચારાંગ સૂત્ર.

* * *

અ ત કરણપૂર્વક સત્યની અન્વેષણા કર' અને સર્વ જીવો પર મૈત્રીભાવ ધારણ કર'

—શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર.

* * *

પીળુ જીર્ણ પાદડુ જેમ રાત્રિના સમૂહો પસાર થયે (કાળ પૂરો થઈ ગયા પછી) પડી જાય છે. તેમ મનુષ્યોનુ જીવિત પણ આયુષ્ય પૂર્ણ થયેથી પડી જાય છે માટે હે ગૌતમ, સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કર

—શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર.

પુરવણી અને શુદ્ધિ

વાર્તા ન. ૧—અકંપિત ૩૦૦ શિષ્યોના અધ્યાપક હતા. ૪૯ મા વર્ષે દીક્ષા લઈ, ૫૮ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા. ૨૧ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવ્રજ્યા પાળી, ૭૮ વર્ષની ઉમરે મોક્ષમા ગયા.

વાર્તા ન ૨—ગોબરગામ મગધદેશનુ હતું. અગ્નિભૂતિ ૫૦૦ શિષ્યોના અધ્યાપક હતા. ૪૭ મે વર્ષે દીક્ષા લઈ ૫૯ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન પામ્યા. ૧૬ વર્ષ કૈવલ્ય પ્રવજ્યા પાળી, ૭૪ વર્ષે વૈભાભારગિરિ પર એક માસના અનશનને અંતે મોક્ષમા ગયા.

વાર્તા નં ૩—કૌશબી નહિ, પણ કોશલા (અયોધ્યા) નગરી જોઈએ. અચળભ્રાતાને ૩૦૦ શિષ્યો હતા ૪૭ મા વર્ષે દીક્ષા, ૫૯ મા વર્ષે કૈવલ્યજ્ઞાન, ૧૪ વર્ષની કૈવલ્ય પ્રવર્જ્યા અને ૭૨ મા વર્ષે મુક્તિપદ પ્રાપ્ત કર્યું.

વાર્તા નં. ૬—અજીતનાથ છેલ્લા તીર્થંકર નહિ, પણ બીજા તીર્થંકર છે

વાર્તા નં. ૧૮—અભગ્ગસેન અથવા અભગ્નસેન.

વાર્તા નં ૨૦—અભિચ, અભિચિ અથવા અભિજી પણ કહે છે

વાર્તા નં. ૩૦—અર્જુનમાળીના ૭ મિત્રો હતા એમ નહિ, પણ બીજા કોઈ ૭ મિત્રો હતા

વાર્તા નં. ૫૩—અબડ સાથે નહિ, પણ અબડ વિના શિષ્યો તૃષાતુર હતા.

વાર્તા નં. ૫૬—બ્રાહ્મણ ચડાલ નહિ, પણ કરકડુને ચંડાલ ધારી દધિવાહન ઉશ્કેરાયો હતો

વાર્તા નં. ૭૨—ગૌતમસ્વામી કેશીસ્વામી પાસે આવ્યા, પણ વદન કરવા જવુ જોઈએ અને ભાવયુક્ત વદન કર્યું એ હકીકત આગમપાઠે નથી વ્યવહાર હોવો સભવિત છે.

વાર્તા નં. ૮૨ તથા વાર્તા નં. ૨૩૯—ગર્દભાળીમુનિ અને સંયતિરાજા સબધીની વાત આ ગ્રથમા લખ્યા અનુમાર પરપરાથી

ચાલી આવી છે, પરન્તુ આ બાબત વિદ્વાન અનુભવીઓ પ્રકાશ પાડે છે, કે મૃગ મુનિનું હશે, એવું ધારીને સંયતિ રાજા દિલગીર થયો, એમ નહિ, પરન્તુ હરિણના ટોળા પાછળ ગર્દભાળી મુનિ ધ્યાનસ્થ બેઠા હતા, રાજાએ સામેથી બાણો ફેંકી મૃગને માર્યું. તે મૃગ લેવા જતાં રાજાએ મુનિને જોયા અને તે ગભરાયો કે અવશ્ય આ મહાત્માને મારૂ બાણ વાગ્યુ હશે! એવા સભ્રમથી રાજા ગભરાઈને મુનિ પાસે જાય છે.

વાર્તા નં. ૧૧૬—બલિચચાના ઈંદ્રનું આસન ચલિત થયુ નથી, પણ ત્યાં ઈંદ્રનો અભાવ છે, તેથી ત્યાના દેવ દેવીઓએ ત્યાં આવવાનો સંકલ્પ કરવાનુ તામલી તાપસને કહ્યુ. (પૃ ૧૫૫) દેવદેવીઓ ઈશાન ઈંદ્ર પાસે આવ્યા નથી, પણ ત્યા રહી ક્ષમા માગી, એટલે તેમને છોડી મૂકયા.

વાર્તા નં. ૧૪૭—નદીષેણને ભોગાવલી કર્મ બાકી છે, માટે દીક્ષા લેવાની દેવે ના કહી એ વાર્તા ગ્રંથકથાની છે. ભ. મહાવીરે તેને ધીરજ ધરવાનું કહ્યુ તે બરાબર નથી.

વાર્તા નં. ૧૮૯—રાજેમતી દીક્ષિત થઈને જ્યાં આગળ ચાલ્યા જાય છે, ત્યા વર્ષાદ થવાથી પર્વતની ગુફામાં જાય છે, એમ સમજવુ.

વાર્તા નં. ૧૯૪—તમારા વાસણમા એ પાક થોડો ચોટેલો રહ્યો છે તે વહોરાવો, એ અર્થ પરપરા બરાબર નથી, પણ એ પાક અન્યને અર્થે કરેલો છે, તે લેવો છે. ત્યારે રેવતી તે પાક પુષ્કળ હતો તેટલો વહોરાવી નાખે છે.

વાર્તા નં. ૨૧૫—પ્રભુ મહાવીર સકડાલને ત્યાં સમજાવવા ગયા નથી, પણ ત્યાં ધર્મોપદેશ વખતે સમજાવવા પ્રયત્ન કરે છે.

વાર્તા ન ૨૨૧—સ્થૂળીભદ્રની વાત જો કે મહાવીર નિર્વાણ પછીની છે અને કથાગ્રથે પરપરાથી ચાલી આવે છે; પણ વેશ્યાને ત્યાં ચાતુર્માસ રહેવું એવી પ્રભુઆજ્ઞા સંભવતી નથી, એવો વિદ્વાનોનો મત છે.

અગાઉથી થયેલા ગ્રાહકોની નામાવળી

૧૫૧ ચોટીલા

૧૫૧ શેઠ નેમચંદભાઇ ઠાકરશી

૩૪ બોટાદ

૧ વ્રજલાલ ભુદરભાઈ શેઠ
૧ વકીલ હિમતલાલ વેલશી
૧ દોશી સોમચંદ માણેકચંદ
૪ સ્થા. જૈન પાઠશાળા
૧ શા લખમીચંદ દેવશી
૧ વૈદ ગીરધરલાલ છગનલાલ
૧ વોરા વખતચંદ લક્ષ્મીચંદ
૧ શા જયતિલાલ ધનજીભાઈ
૧ શા ગાડાલાલ નાનચંદ
૧ શા ગાંડાલાલ જશા
૧ ખંધાર મોહનલાલ જીવાભાઈ
૧ ખધાર ચતુર કલાણ
૧ ગોપાણી ભુદર ઠાકરશી
૧ ગોપાણી લખમીચંદ ચતુર
૧ ગોપાણી ઓઘડ મુળચંદ
૧ દોશી નરોતમ નરશી
૧ માસ્તર સુખલાલ શીવલાલ
૧ શા ગુલાબચંદ કાળીદાસ
૧ ગોપાણી નાગર વિઠલ
૧ શા અમ્રતલાલ દીપચંદ
૧ પા રતનશી નથુ ભાવસાર
૧ ભાવસાર વીઠલ નગશા
૧ ,, ખીમચંદ નીમજી
૧ ગાધી અનોપચંદ ચત્રભુજ
૧ મણીયાર નાનચંદ બાવાભાઈ
૧ પારેખ જગજીવન નાનચંદ
૧ વસાણી કસ્તુર હરીચંદ
૧ નાગલપુર સ્થા જૈન સઘ
ઠે. સલોટ મોહનલાલ પાનાચંદ
૧ શા મુળચંદ હીરાચંદ બોડી પીપરડી
૧ શા. પ્રેમચંદ તારાચંદ
૧ ભા. ત્રીભોવન વેલશી

૩૭ અમદાવાદ

૫ શેઠ આત્મારામ માણેકલાલ
૫ હિમતલાલ ગીરધરલાલ પારેખ
૨ ભા છગનલાલ શામળદાસ સરસપુર
૨ સધવી ધરમશી માણેકચંદ
૨ મોતીચંદ ધારશીભાઈ દોશી
૧ મોરારજી ધનજીભાઈ પડીયા
૧ સ્થા જૈન મિત્ર મડળ
૧ લખમીચંદ ઝવેરચંદ સંઘવી
૧ શા પ્રેમચંદ સાકળચંદ
૧ શા માણેકલાલ પ્રેમચંદ
૧ મોદી નાથાલાલ મહાદેવ

૧ શા કાંતિલાલ ત્રિભોવન
૧ અમૃતલાલ ઓઘડભાઇ દોશી
૧ ચંદુલાલ શીવલાલ સઘવી
૧ કેવળભાઇ દામોદર
૧ શા. રગજીભાઇ મોહનલાલ
૧ શા. ડાહ્યાભાઈ ચુનીલાલ
૧ શા. છક્કડભાઇ મગનલાલ
૧ મેતા મુળચંદ મગનલાલ
૧ શા. રમણલાલ બહેચરદાસ
૧ શા. શામળભાઇ ગોરધન
૧ શા. પોપટલાલ નાગરદાસ
૧ ભા. જેસીંગભાઈ ડાહ્યાભાઈ સરસપુર
૧ ભા મગળજી પાનાચંદ
હ. બેન પુરી ,,
૧ ભા. નાથાલાલ ગુલાબચદ ,,
૧ ભા દલસુખભાઇ ગીરધર ,,

૧૭ જામનગર

૪ શેઠ સોમચદભાઈ ટોકરશી હથુ
૨ શેઠ સોમચદ ટોકરશી
૨ શેઠ જગજીવન ખેતશીભાઈ
૧ નાગનીયા માવજી માણેકચદ
૧ શા ગોકળભાઈ અમુલખ
૧ સઘવી ગોકળદાસ કાનજી
૫ સ્વર્ગસ્થ મહેતા વૃજલાલ માનસિગના ધર્મપત્ની અચ-રતબાઇ
૧ શા લખમીચંદ પોપટલાલ

૧૬ રાજકોટ

૧૫ સ્થા. જૈનશાળા ખાતે
હ. ગુલાબચંદભાઈ
૧ ઓધાણી રતીલાલ ભાણજી

૯ મેંદરડા

૧ હીરાણી ત્રીકમજી પરસોતમ
૧ શા. આણદજી ડાહ્યાભાઈ
૧ શેઠ કુંવરજી કલાણજી
૧ હીરાણી વલ્લભજી રતનશી
૧ ભાઇચંદ જસરાજ અજમેરા
૧ શા જગજીવન શવચંદ
૧ માવાણી પોપટલાલ તલશી
૧ ગાધી કપુરચદ ઝવેરચદ
૧ બેન નંદુભાઈ ઠાકરશી હીરાણી

૮ ખભાત

૧ શા નગીનચદ અનોપચદ
૨ શા. છગનલાલ રતનચદ તરફથી હ શા છોટાલાલ દોલતચંદ
૧ શા. છોટાલાલ તારાચદ
૧ શા. ચતુરભાઇ છોટાલાલ
૧ ગાધી મોહનલાલ દોલતચંદ
૧ શા. મોહનલાલ ઇચ્છાલાલ
૧ ડો. ભુદરદાસ બી વોરા

૯ કરાંચી

૧ ડો. ન્યાલચદ રામજીભાઈ દોશી
૧ વૈદ્ય કાનજી ઝુઝાભાઇ
૧ ત્રીકમજી લધાભાઈ

૧ ત્રીકમજી અમીચંદ
૧ મયાશંકર લીલાધર
૧ પારેખ ઉત્તમચંદ ત્રીભોવન
૧ સંઘવી ગોકળદાસ નેણશી
૧ લાલજી સુંદરજી નાયડા
૧ શેઠ છગનલાલ લાલચંદ

૮ વાંકાનેર

૧ સંઘવી ઝુઝાભાઇ સોમચંદ
૧ વખારીયા જટાશંકર જગજીવન
૧ સંઘવી વીકમચંદ જેચંદ
૧ સંઘવી મોહનલાલ શામજી
૧ સંઘવી અમ્રતલાલ શામજી
૧ મેતા કાંતિલાલ કપુરચંદ
૧ મેતા વાઘજી ગુલાબચંદ
૧ શા મગનલાલ કાલીદાસ

૬ કત્રાસગઢ

૧ દેવચંદ અમુલખ મહેતા
૧ ફુલચંદ કોરચંદ દોશી
૧ પાનાચંદ ખોડીદાસ મહેતા
૧ રતીલાલ કેસવજી મહેતા
૧ હરસુખલાલ હરખચંદ દોશી
૧ શંકરલાલ ઉમિયાશંકર મહેતા

૪ ઝરીઆ

૧ જયાશંકર કાલીદાસ ખોખાણી
૧ જગજીવન માણેકચંદ મહેતા
૧ નાગરદાસ એચ શાહ
૧ લવજી વલ્લમજી માટલીયા

૭ રાયપુર

૧ ભાઈ મુલતાનચંદ લખમીચંદ
૧ ભાઈ જસકરણજી ડાગા
૧ ભાઇ ખુશાલચંદ માણેકચંદ
૧ ભાઇ છગનભાઈ મુળચંદ
૧ ભાઈ નાગજી પાનાચંદ
૧ ભાઈ પરસોતમ જીવન
૧ ભાઇ શામજી કાલીદાસ

૭ સરસાઇ

૧ શ્રી સરસાઈ જૈન લાયબ્રેરી
૧ ગાંધી જેચંદ ટીડાભાઇ
૧ શાહ મોતીચંદ સોમજી
૧ શાહ મોનજી પરસોતમ
૧ શાહ રતીલાલ શામજી
૧ બદાણી રામજી હીરાચંદ
૧ ગાંધી રાઘવજી કાલાભાઇ —મોણીયા

૭ ગઢડા

૧ નારણદાસ ભીખાભાઈ પોસ્ટ માસ્તર
૧ કામદાર માણેકચંદ ટોકરશી
૧ ગોસલીયા નરસીદાસ ગોકળ
૧ શા મોહનલાલ પ્રેમચંદ
૧ બેન સાકળી વર્ધમાન
૧ કેરોસીન જૈનશાળા હ. પોપટલાલ
૧ રાઘવજી વાલજી

૭ પુના

૭ કાવેડીયા ગુલગાજ સંતોકચંદજી સાદડીવાળા

૧૧ ઉપલેટા

૨ દોશી દેવચંદ હરખચંદ
૧ દોશી મુળજી મકનજી
૧ દોશી નેમચંદ શવજી

૩ શા વનમાળીદાસ હરજીવન
૧ કપુરચંદ ખેતશીભાઈ
૧ શા ભુરાલાલ જેચંદ
૧ પારેખ મોનજી ઝવેરચંદ
—તણસવા
૧ કામદાર નેમચંદ જીવરાજ
—મુળીલા

૪ ગોંડલ

૨ જેસુખલાલ કે બાટલીયા
(મુનસફ સાહેબ)
૨ શેઠ કપુરચંદ ગોવિંદજી
(મોલમૈન)

૪ વઢવાણકેમ્પ

૨ દોશી ફતેચંદ ત્રીભોવન
૧ શ્રી સ્થા. જ્ઞાનવર્ધક લાયબ્રેરી
હ. ત્રીભોવન ઉજમશી કોઠારી
૧ ગોસલીયા મનસુખ રાઘવજી
—ગોદાવરી

પરચુરણ

૧ વોરા ચત્રભુજ મગનલાલ
વઢવાણ શહેર
૧ ગાંધી છોટાલાલ તરભોવન „
૧ પા. ભાઇલાલભાઈ મથુરભાઇ
ઈટોલા
૧ પા ડાહ્યાભાઇ ત્રિભોવન „
૨ ભા. શીવલાલ નરશીદાસ સુરત
૧ ચંદુલાલ ગુલાબચંદ દેસાઇ મુંબાઇ
૧ શા છગનલાલ કેશવજી „
૧ પુનાતર નરભેરામ વી દેવજી-
ભાઈ જામનગરવાળા મોમ્બાસા

૧ શાતિકુમાર જૈન—સુલતાનપુર
૨ ગણેશમલજી ગભીરામજી—
બારમેર
૧ શાંતિલાલ ઠાકરશી પરીખ
રંગપુરવાળા—ગોવાપંજી
૧ મહેતા દુર્લભજી જીવરાજ—
કલકત્તા
૨ શા છગનલાલ નેમચંદ—દલાણી
૩ શા. ફકીરચંદ મોતીચંદ આમોદ
૧ શા કાલીદાસ ભાઇચંદ—
સતારારોડ
૧ જૈન ગુરુકુળ—બ્યાવર
૧ પારેખ રેવાશંકર દુર્લભજી—ફલ્ટન
૧ શેઠ ગંગાદીન જગજીવન—કાનપુર
૧ ભગવાનજી ગોવિંદજી—ખામગામ
૧ ધીરજલાલ મોતીચંદ મહેતા
દીલ્હી
૧ શા. રાયચંદ ધનજીભાઇ—
ઉમરાયા
૧ શા. પરસોતમ કાલીદાસ
હ પદમશી—હડાલા
૧ શ્રી સ્થા. જૈન લાયબ્રેરી હ
ડો. મુળજી રામજી—જેતલસર
૧ જેઠાલાલ વસનજી મહેતા—
જેતપુર
૧ નંદલાલ ધારશીભાઇ કોઠારી „
૧ શા. વાડીલાલ નાનચંદ રંગપુર
૧ હીરાચંદ કશળચંદ સ્કુલ
માસ્તર—પોલારપુર

૧ શા વીરજીભાઇ ખીમચંદ—
નાવડા

૧ કામદાર મોહનલાલ હીરાચંદ
બાબરા

૧ શા ત્રબકલાલ કુંવરજી—રલોલ

૧ દેસાઇ જગજીવન જેચંદભાઈ—
બગસરા

૧ શા કુંવરજી જાદવજી—પાલેજ

૧ કોઠારી વછરાજ કાલીદાસ—
વડાલ

૧ ગુલાબચંદ તુલસીદાસ ગાંધી
ઘોઘલા (દીવ)

૧ શા દામોદર મુળચંદ ,,

૧ શા ધીરજલાલ લખમીચંદ—
વીંછીયા

૧ સ્થા. જૈન સંઘ—સુદામડા

૧ શા મગનલાલ લખમીચંદ
બોડેલી

૧ ગો રવજી નારણજી, સેક્રેટરી
સ્થા જૈન સંઘ—માંગરોળ

૧ છોટાલાલ ગુલાબચંદ શાહ—
નાર

૧ દોશી જીવરાજ લાલચંદ—
સાણંદ

૧ શા વાડીલાલ આશારામ ,,

૧ રૂપાણી પ્રાગજી રવજી પુસ્તકા-
લય—ભેસાણ

૧ વોરા મુળચંદ હરખચંદ—
જસદણ

૧ ભા ચંપકલાલ મગનલાલ—વસો

૧ શા. હરગોવન ધરમશી—પીપરડી

૧ શા. પ્રેમચંદ વસનજી—
વેરાવળ બંદર

૧ સ્થા જૈન ઉપાશ્રય હ. શા.
વાલજી મનજી—કાટકોરા

૧ લલુભાઈ નાગરદાસ—ચંદરવા

૨ શ્રી શ્વે સ્થા. જૈન પાર્શ્વનાથ
મિત્ર મંડળ—બદનાવર

૧ અંબાલાલ રણછોડભાઈ
શીવરાજપુર

૧ સ્થા જૈન સંઘ હ પુંજીલાલ
હિંમતલાલ—પ્રાંતીજ

૧ શેઠ આત્મારામ મોહનલાલ કલોલ

૧ શ્રી લવજી સ્વામી જૈન ફ્રી
લાયબ્રેરી—ચોટીલા

૧ શ્રી લવજી સ્વામી સ્મારક
લાયબ્રેરી—જુનાગઢ

૧ શ્રી લવજી સ્વામી સ્મારક જૈન
લાયબ્રેરી—આણંદપુર

૧ ,, ,, ભાડલા
૧ ,, ,, ખીરસરા
૧ ,, ,, ખાટડી
૧ ,, ,, રામપુરા
૧ ,, ,, મેજકપુર
૧ ,, ,, બોટાદ
૧ ,, ,, વચતડી
૧ ,, ,, દેદાદરા
૧ ,, ,, અંકેવાળીયા
૧ ,, ,, ગજપુરા
૧ ,, ,, જામકંડોરણા

૧ ,, ,, ચુડા
૧ ,, ,, કચ્છ-અંજાર
૧ શ્રી પાનાચંદજી સ્વામી સ્મારક જૈન લાયબ્રેરી--ચણાકા

૧૫ વડોદરા

૧ મણીલાલ ભાઈભાઈચંદ મહેતા
૧ શા અમીચંદ માણેકચંદ
૧ શા ખેચરભાઇ છોટાલાલ
૧ શા મોતીચંદ છોટાલાલ
૧ શા કસ્તુરચંદ છોટાલાલ
૧૦ શા નાથાલાલ ગોરધન બુકસેલર ઠે કરોળીયાપોળ

૧૧ વણછરા

૧ શા. હીરાલાલ શામળદાસ
૧ શા. હીરાલાલ ભવાનીદાસ
૧ શા. મહાસુખભાઈ શીવલાલ
૧ શા. ચુનીલાલ કાળીદાસ
૧ શા મગનલાલ માણેકચંદ
૧ શા. લખમીચંદ રામદાસ
૧ શા. હીંમતલાલ ફુલચંદ
૧ શા. મહાસુખભાઇ લલ્લુભાઇ
૧ શા. મગનલાલ ભવાનીદાસ
૧ શા ભાયચંદભાઇ અમરચંદ
૧ શ્રી જૈન લાયબ્રેરી ખાતે

૭ વીરમગામ

૧ શા ટોકરશી છગનલાલ
૧ શા ઓધડભાઈ કેશવજી
૧ શા ચંદુલાલ જેસિંગભાઈ
૪ શા નથુભાઈ નાનચંદના વિધવા બાઈ જીવીબેન

૭ ધારી

૧ શાહ જગજીવન ગોવિંદજી
૧ શાહ અમૃતલાલ સુંદરજી
૧ ગાંધી દલીચંદ કશળચંદ
૧ ગાંધી કશળચંદ હ.બાઇ ગોદાવરી
૧ શાહ રણછોડ જુઠાભાઈ
૧ બહેન કેશર બહેન
૧ કામદાર દેવચંદ હેમચંદ બગસરા

૧૬ કચ્છ

૧ શા. રવજી ડાહ્યાભાઇ-દેશલપુર
૧ મેતા છગનલાલ દેવચંદ દરશડી
૨ દોશી શાંતિલાલ માવજી— માંડવી બંદર
૧ ડૉ. મોહનલાલ એસ દેસાઈ— ગઢસીસા
૧ મેતા વેલજી વીસનજી માન કુવા
૧ શ્રી ચાદરોડા જૈન સ્થાનક હ મેતા જેરામ ભગવાનજી
૧ મેતા પ્રતાપશી ગલાલચંદ ભુવડ
૧ મેતા વેલજી આશકરણ ,,
૧ શા વલ્લભજી ખેંગાર લાખાપુર
૧ મેતા ઠાકરશી જાદવજી ખેડોઈ
૧ શા જીવરાજ કચરાણી "
૧ શામજી મેઘજી ચંદીઆ
૧ ગાંધી ઓધવજી અજરામર મથડા
૨ શા શંભુભાઈ પરસોતમ અંજાર

૩ પડધરી

૧ પડધરી જ્ઞાન ભંડાર
૧ પટેલ જેઠાલાલ પાનાચંદ
૧ મેતા ભીમજી ગોવિંદજી